

การศึกษาความหมายชื่อหมู่บ้านและตำบลในอำเภอเมือง จังหวัดเลย

ปริญญานิพนธ์

ของ

ไฉมสุภางค์ ทองปลิว

๕๖ ก.ย. ๒๕๖๖

1-1 71138

เสนอต่อมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา

ตามหลักสูตรการศึกษามหาบัณฑิต วิชาเอกภาษาไทย

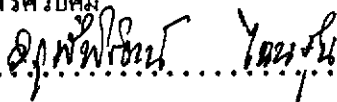
กุมภาพันธ์ 2535

ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

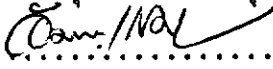
180447

คณะกรรมการควบคุมและคณะกรรมการสอบได้พิจารณาปริญญานิพนธ์ฉบับนี้แล้ว เห็นสมควร
รับเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต วิชาเอกภาษาไทย
ของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒได้

คณะกรรมการควบคุม

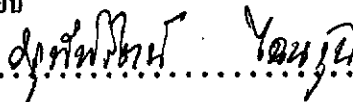
..........ประธาน

(อาจารย์วิรัตน์ ไฉนจั่น)

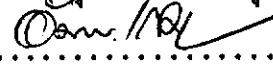
..........กรรมการ

(รศ.ดร.อัมพร สุขเกษม)

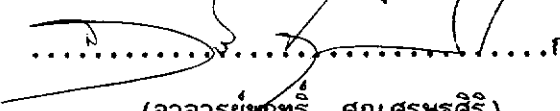
คณะกรรมการสอบ

..........ประธาน

(อาจารย์วิรัตน์ ไฉนจั่น)

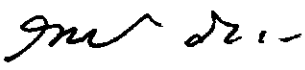
..........กรรมการ

(รศ.ดร.อัมพร สุขเกษม)

..........กรรมการที่แต่งตั้งเพิ่มเติม

(อาจารย์พญธิ์ สุกเศรษฐศิริ)

บัณฑิตวิทยาลัยอนุมัติให้รับปริญญานิพนธ์ฉบับนี้ เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต วิชาเอกภาษาไทย ของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

..........คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

(ศ.ดร.สมพร บัวทอง)

วันที่ .. 5 .. เดือน .. มีนาคม .. พ.ศ. 2536

ประกาศคุณูปการ

ปริญญานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงด้วยดี เนื่องด้วยความอนุเคราะห์ของท่านอาจารย์
วิรุฬห์รัตน์ ไฉนจั่น และรองศาสตราจารย์ ดร. อัมพร สุปเกษม ผู้วิจัยรู้สึกซาบซึ้ง
ในความกรุณาของท่านอาจารย์ทั้งสอง และขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูงมา ณ ที่นี้ด้วย
กราบขอบพระคุณท่านอาจารย์พฤทธิ์ ศุภเศรษฐศิริ ซึ่งรับเป็นกรรมการสอบเพิ่มเติม
ขอขอบคุณทุกท่านที่มีส่วนช่วยเหลือ และเป็นกำลังใจจนงานนี้สำเร็จ
นอกจากนี้ขอขอบพระคุณ คุณพ่อ คุณแม่ ตลอดจนญาติพี่น้องทุกคนที่ให้การสนับสนุนใน
ทุกทางจนปริญญานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี

โสมสุภาวงศ์ ทองปลิว

สารบัญ

บทที่

หน้า

1 บทนำ

ภูมิหลัง	1
ความมุ่งหมายของการศึกษาค้นคว้า	6
ความสำคัญของการศึกษาค้นคว้า	6
ขอบเขตของการศึกษาค้นคว้า	6
คานิยามศัพท์เฉพาะ	6
วิธีการดำเนินการศึกษาค้นคว้า	7
แหล่งข้อมูล	7
ประเภทของข้อมูล	9
เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล	9
วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล	10
การจัดกระทำข้อมูล	11

2 เอกสารที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาค้นคว้า

13

คติชนวิทยา	13
สิ่งแวดล้อม	19
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	21

3 ศึกษาความหมายชื่อหมู่บ้านและตำบลในอำเภอเมือง จังหวัดเลย

25

ตำบลกกตู	26
ตำบลกกบ่อ	45

ตำบลชัยพฤกษ์	69
ตำบลนาแถม	88
ตำบลนาดินคำ	99
ตำบลนาโป่ง	122
ตำบลนาอ้อ	144
ตำบลนาอาน	161
ตำบลน้ำสวย	179
ตำบลน้ำหมาน	200
ตำบลเมือง	222
ตำบลศรีสองรัก	240
ตำบลเสียว	259
 4 จาแนกประเภทการตั้งชื่อและการเปลี่ยนชื่อหมู่บ้านและตำบลในอำเภอเมือง จังหวัดเลย	 268
 5 ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างชื่อหมู่บ้านและตำบลในอำเภอเมือง จังหวัดเลยกับ ชีวิตสังคมและสิ่งแวดล้อม	 280
ทรัพยากรธรรมชาติ	280
การประกอบอาชีพ	285
ความเชื่อ	288
การเลือกตั้งถิ่นฐาน	290
การเลือกทำเลที่ตั้งหมู่บ้าน	291

6	สรุปผลการศึกษาค้นคว้า อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ	295
	จุดมุ่งหมายของการศึกษาค้นคว้า	295
	วิธีรวบรวมข้อมูล	295
	สรุปผลการศึกษาค้นคว้า	290
	อภิปรายผล	298
	ข้อเสนอแนะ	299
	บรรณานุกรม	300
	ภาคผนวก	304
	ประวัติย่อของผู้วิจัย	319

ภูมิหลัง

สังคมกับมนุษย์ไม่สามารถแยกจากกันได้ เพราะมนุษย์กับสังคมย่อมมีความสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน ดังที่ อริสโตเติล กล่าวว่า มนุษย์เป็นสัตว์สังคม และพระพุทธเจ้าตรัสว่า มนุษย์เป็นส่วนหนึ่งของสังคม มนุษย์ไม่สามารถอยู่ตามลำพังได้ถ้าไม่มีสังคม หากเองเดียวกันสังคมก็เกิดขึ้นไม่ได้ถ้าไม่มีมนุษย์อยู่ร่วมกันและติดต่อสัมพันธ์กัน (สมศักดิ์ ศรีสันติสุข. 2528 : 56) มนุษย์จึงจำเป็นต้องอยู่ร่วมกันในสังคมที่ใดที่หนึ่ง เพื่อให้ได้รับการปฏิบัติในด้านต่าง ๆ จากบุคคลอื่น อันเป็นการตอบสนองความจำเป็นขั้นมูลฐาน (Basic Need) คือความต้องการ หรือความจำเป็นในด้านร่างกาย ได้แก่ ความต้องการทางด้านชีววิทยาของมนุษย์ เช่น ต้องการอาหารและน้ำ ความต้องการทางเพศ และความต้องการทางด้านจิตใจ เช่น ต้องการความปลอดภัย จากการอยู่ร่วมกันนี้เองทำให้มนุษย์จัดระเบียบทางสังคมขึ้นเพื่อเป็นแนวทางในการกำกับพฤติกรรมของมนุษย์และสมาชิกให้ได้เรียนรู้ระเบียบของสังคม แบบแผนพฤติกรรมของมนุษย์มีวิถีชีวิตแตกต่างจากสัตว์โดยทั่วไป (อาเนห์ อาภาภิรม. 2524 : 14 - 15)

วัฒนธรรมเป็นตัวเลือกในการดำเนินชีวิตของมนุษย์ในสังคม และวัฒนธรรมเป็นสิ่งที่มนุษย์แต่ละคนเลือกมาเป็นพฤติกรรมของตน การศึกษามนุษย์ในสังคม และวัฒนธรรมที่แสดงออกจึงต้องศึกษาวัฒนธรรมของมนุษย์กลุ่มนั้นด้วย เพราะวัฒนธรรมเป็นมรดกของสังคม และครอบคลุมทุกอย่างที่แสดงออกซึ่งวิถีชีวิตมนุษย์ แต่ละสังคมจะมีวัฒนธรรมเฉพาะเป็นของตนเอง และสาเหตุที่กล่าวว่า "วัฒนธรรมเป็นมรดกของสังคม" เนื่องจาก "วัฒนธรรมต้องมีการเรียนรู้ มีการถ่ายทอดโดยจงใจ หรือไม่จงใจก็ตามจากคนรุ่นหนึ่งไปยังอีกรุ่นหนึ่งโดยมีขาดสาย เช่น วัฒนธรรมทางภาษา หรือขนบธรรมเนียมประเพณีต่าง ๆ " (ปรีชา อุตระกุล. 2521 : 1) สังคมของแต่ละกลุ่มแต่ละหมู่จะมีวัฒนธรรมอันเป็นลักษณะรวมของตนโดยเฉพาะ วัฒนธรรมของสังคมที่ใหญ่กว่าเป็นผลรวมของวัฒนธรรมย่อยหรือวัฒนธรรมท้องถิ่น วัฒนธรรมจะแสดงความเป็นเอกลักษณ์ของสังคม วัฒนธรรมเป็นแบบอย่างที่มีสมาชิกของกลุ่มสามารถปฏิบัติตามโดยไม่รู้สึกลำบาก

วัฒนธรรมส่วนใหญ่มีแบบแผนคล้ายกัน แต่มีความแตกต่างในรายละเอียด เช่น วัฒนธรรมทางภาษา ภาษาไทยทุกถิ่นมีลักษณะโครงสร้างทางภาษาคคล้ายกัน แต่ในบางท้องถิ่นอาจมีลักษณะแตกต่างกันไปบ้าง เช่น สำเนียงที่เพี้ยนแปร่งไป เนื่องจากบางหน่วยเสียงมีใช้ในท้องถิ่นหนึ่งแต่อาจไม่มีใช้ในถิ่นอื่นนอกจากนี้ยังมีขนบประเพณี การละเล่น นิทาน ความเชื่อ ที่เป็นลักษณะของวัฒนธรรมท้องถิ่นหรือวัฒนธรรมย่อย เมื่อเปรียบเทียบกับวัฒนธรรมรวมของประเทศ (ปรีชา อุยตระกูล. 2520 : 1)

ในปัจจุบันสังคมมีความเจริญก้าวหน้าทางด้านเทคโนโลยีด้านต่าง ๆ มาก การติดต่อสื่อสารระหว่างคนที่อยู่ห่างไกลกันสะดวกรวดเร็วยิ่งขึ้น ทำให้มีการถ่ายทอดและผสมผสานทางวัฒนธรรม เช่น ชาวเมืองหลวงจะได้รับสิ่งแปลกใหม่และสามารถเปลี่ยนแปลงไปตามความเจริญของสิ่งแวดล้อมได้ง่าย ต่างจากชาวบ้านที่อยู่ในชนบทหรือท้องถิ่นที่ห่างไกลซึ่งจะรักษาขนบธรรมเนียมประเพณีและความเชื่อของเดิมได้มากกว่า การศึกษาเรื่องสังคม ศิลปวัฒนธรรม ประเพณี และประวัติความเป็นมาของท้องถิ่นจึงเป็นสิ่งจำเป็น เพราะนอกจากจะเสริมสร้างให้คนมีความเข้าใจ เรื่องท้องถิ่นที่ตนอาศัยอยู่แล้ว ยังช่วยให้คนต่างถิ่นได้รู้และเข้าใจเรื่องของท้องถิ่นได้ถูกต้อง ทำให้รู้อดีต ปัจจุบัน และอนาคตของท้องถิ่นอันก่อให้เกิดความเข้าใจอันดีและเป็นแรงเสริมสร้างสามัคคีระหว่างในชนชาติได้อีกทางหนึ่ง (พูนจิตร์ บิดร. 2521 : 1)

สถาบันการศึกษาต่าง ๆ จึงได้ส่งเสริมการศึกษาศิลปวัฒนธรรมประเพณี ดังที่แผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติฉบับที่ 5 มีจุดมุ่งหมายเพื่อ "จัดส่งเสริมศิลปวัฒนธรรม ประเพณี อันดีงาม ตลอดจนอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมธรรมชาติ" (คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. 2525 : 22) โดยเฉพาะระดับอุดมศึกษา หน่วยงานที่มีบทบาทในการรักษาศิลปวัฒนธรรม คือวิทยาลัยครู ซึ่งได้ส่งเสริมให้ประชาชนเห็นคุณค่าศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น มีการจัดตั้งศูนย์ศิลปวัฒนธรรมในแต่ละท้องถิ่นเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลต่าง ๆ ในท้องถิ่นไว้ไม่ให้สูญหาย และให้ความรู้ตลอดจนให้คำปรึกษาเรื่องศิลปวัฒนธรรมแก่ผู้สนใจทั่วไปด้วย

การศึกษาเรื่องวัฒนธรรมและประเพณีท้องถิ่นนั้น สิ่งสำคัญสิ่งหนึ่งที่จะต้องศึกษาค้นคว้าก็คือ ประวัติท้องถิ่นหรือสถานที่ เนื่องจากประวัติของท้องถิ่นหรือสถานที่เป็นพื้นฐานสำคัญในการศึกษาวัฒนธรรมประเพณี ถ้าหากศึกษาวัฒนธรรมประเพณีของท้องถิ่นใดโดยไม่ได้อาศัยศึกษาความเป็นมาของ

ท้องถิ่นมาก่อน จะทำให้เข้าใจวัฒนธรรมประเพณีนั้น ๆ ไม่แจ่มแจ้งเท่าที่ควร การศึกษาประวัติของท้องถิ่นจึงเป็นความรู้รอบตัวที่คนในท้องถิ่นควรรู้ เพราะประชาชนแต่ละประเทศจำเป็นต้องศึกษาเรื่องราวสภาพความเป็นอยู่และเหตุการณ์ภายในประเทศของตนทั้งในอดีตและปัจจุบัน (สงวน อึ้งคง. 2514 : 3) การศึกษาวัฒนธรรมท้องถิ่นจึงเป็นสิ่งจำเป็นเนื่องจากทำให้เข้าใจเรื่องความมีเอกลักษณ์ หรือความมีอิสระทางวัฒนธรรม ทำให้เข้าใจปัญหาและพฤติกรรมต่าง ๆ ของคนในท้องถิ่นนั้น อันจะเป็นประโยชน์ในด้านเศรษฐกิจ การเมือง ศาสนา และสังคมเพิ่มขึ้นด้วย การศึกษาดังกล่าวสามารถทำได้หลายวิธี แต่วิธีที่สะดวกและสนใจคือการศึกษาแนวคติชนวิทยา

การศึกษาแนวคติชนวิทยา แปลมาจากคำว่า Folklore เป็นวิทยาการแขนงหนึ่งที่ศึกษาศึกษาวิถีชีวิตของกลุ่มชนในท้องถิ่นต่าง ๆ (กิ่งแก้ว อัครถกร. 2519 : 4) การศึกษาคติชนวิทยาของคนในกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งจะช่วยให้เข้าใจพฤติกรรมที่ชนกลุ่มนั้นแสดงออกได้เป็นอย่างดี เนื่องจากคติชนวิทยาเป็นมรดกหรือสมบัติของชาติ คติชนวิทยาจึงเป็นเครื่องแสดงถึงวัฒนธรรม คีลธรรม ความเชื่อ ความต้องการ แนวคิด อุดมคติ ฯลฯ ซึ่งอาจกล่าวได้ว่าคติชนวิทยาเป็นเครื่องบอกลักษณะของสภาพชีวิตและสังคมในท้องถิ่นต่าง ๆ ตามกาลเวลาที่ล่วงมา จึงเป็นสิ่งที่ประมวลไว้ซึ่งความเป็นชาติอย่างแท้จริงของแต่ละชาติ แต่ละภาษา (กุหลาบ มัลลิกะมาส. 2516 : คำนำ) คติชนวิทยาจึงมีความสำคัญ เพราะคติชนวิทยาเปรียบเสมือนเครื่องช่วยให้มนุษย์รู้จักและเข้าใจสภาพชีวิตของมนุษย์โดยทั่วไปได้ดียิ่งขึ้น ในฐานะที่เป็นวัฒนธรรมประจำชาติรวมทั้งทำให้ประชาชนเกิดความภาคภูมิใจในท้องถิ่นตนด้วย

คติชนวิทยา แบ่งออกเป็นประเภทต่าง ๆ ได้ 3 ประเภท คือ

1. ประเภทใช้ถ้อยคำ (Verbal) ได้แก่ เพลงชาวบ้าน นิทานชาวบ้าน ภาษิต ปริศนาคำทาย ความเชื่อเรื่องโชคลาง ภาษาถิ่น และเพลงกล่อมเด็ก
2. ประเภทไม่ใช้ถ้อยคำ (Non Verbal) ได้แก่ ศิลปะ และสถาปัตยกรรมชาวบ้าน เช่น การสร้างบ้านเรือน เครื่องจักสาน
3. ประเภทผสม (Mixed) เป็นการผสมระหว่างประเภทที่ใช้ถ้อยคำ และประเภทที่ไม่ใช้ถ้อยคำ ได้แก่ การฟ้อนรำ และการละเล่น

จากการแบ่งคติชนวิทยาออกเป็น 3 ประเภทนี้ จะเห็นได้ว่าการตั้งชื่อหมู่บ้านและตำบล จัดอยู่ในประเภทใช้ถ้อยคำ เพราะเป็นการใช้คำพูดและพิจารณาความหมายของคำพูดนั้น ๆ ด้วย ตามความนิยมของคนไทยเชื่อว่าการตั้งชื่อเป็นเรื่องสำคัญ เนื่องจากเชื่อกันว่าหากตั้งชื่อเป็นสิริมงคลจะทำให้เจ้าของชื่อนั้นเจริญก้าวหน้าในการงาน มีความสุข และมีคนนับหน้าถือตา แต่ถ้าชื่อไม่เป็นสิริมงคล จะทำให้เจ้าของชื่อโชคร้ายในทุก ๆ ด้าน การตั้งชื่อสถานที่ก็ยึดความคิดเรื่องเดียวกัน โดยที่การตั้งชื่อสถานที่มักจะมีความสัมพันธ์กับสภาพภูมิศาสตร์ ดังที่ สุวิไล เปรมศรีรัตน์ กล่าวไว้ว่า

ชื่อ มักจะเป็นสิ่งแรกที่สะดุดความสนใจ เมื่อมีเหตุที่เราจะต้องไปเกี่ยวข้องกับ สิ่งใดสิ่งหนึ่ง ทั้งนี้เพราะมีความคิดว่า ชื่อจะต้องเป็นลักษณะที่เป็นตัวแทนของสิ่งนั้น หรือบอกอะไรบางอย่างที่เกี่ยวข้องกับสิ่งนั้น การศึกษาสถานที่ เช่น ชื่อหมู่บ้านในเขต ท้องที่ใดท้องที่หนึ่ง จึงน่าสนใจและน่าจะได้เห็นลักษณะบางประการของท้องที่นั้น ๆ ที่ จะสะท้อนออกมาจากการใช้ ชื่อ ซึ่งอาจเป็นข้อมูลทางประวัติศาสตร์ ภูมิศาสตร์ ตลอดจนความเชื่อหรือวัฒนธรรมบางประการของท้องที่ ทำให้เห็นภาพรวม ๆ ของท้องที่นั้นได้ (สุวิไล เปรมศรีรัตน์ และสุขุมาวดี ขำศิริฤ. 2531 : คานา)

ดังนั้นการตั้งชื่อหมู่บ้านเป็นสิ่งสำคัญที่สามารถสะท้อนให้เห็นสภาพท้องที่ได้อย่างชัดเจน ถึงแม้การตั้งชื่อจะมีเหตุผลแตกต่างกันไปตามความเชื่อ ความพอใจ แต่บางครั้งชื่อนั้นอาจมีการเปลี่ยนแปลงเพื่อความเหมาะสมในด้านต่าง ๆ เช่น เพื่อให้ชื่อนั้นไพเราะและมีความหมายดีขึ้น เช่น "บ้านหนองสบ" เปลี่ยนเป็น "บ้านแสนสำราญ" "บ้านโลเล" เปลี่ยนเป็น "บ้านแสนสุข" บางครั้งการเปลี่ยนแปลงชื่อเกิดขึ้นเพราะต้องการให้สอดคล้องกับความเป็นอยู่ของหมู่บ้าน เช่น "บ้านเลี้ยววังใส" เป็นหมู่บ้านที่ตั้งอยู่ตอนต้นของแม่น้ำเลย น้ำในแม่น้ำใสสะอาดมาก ต่อมาทางราชการเห็นว่าประชาชนในหมู่บ้านนับถือผีกันมาตลอดจึงเปลี่ยนชื่อหมู่บ้านจาก "บ้านเลี้ยววังใส" เป็น "บ้านเลี้ยวไสย์" คำว่าไสย์ ตัดมาจากไสยศาสตร์นั่นเอง การเปลี่ยนชื่อหมู่บ้านบางครั้งทำให้เสียงและความหมายของคำเปลี่ยนไปจนไม่สามารถสืบหาประวัติของคำได้ เมื่อเป็นเช่นนั้น

จึงพยายามลากชื่อที่ไม่รู้ความหมายนั้นเข้าไปหาคำที่มีความหมายในปัจจุบัน ทำให้ชื่อนั้นเปลี่ยนไปจากเดิม

การศึกษาชื่อหมู่บ้านและตำบลเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาท้องถิ่น นอกจากนี้ยังช่วยให้มองเห็นความเปลี่ยนแปลงทางภาษา อันมีสาเหตุมาจากการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมอีกด้วย ผู้วิจัยเห็นความสำคัญและประโยชน์ของการศึกษาดังกล่าว จึงเลือกศึกษาความหมายของชื่อหมู่บ้านและตำบลในอำเภอเมือง จังหวัดเลย เพื่อให้ทราบความหมายของชื่อหมู่บ้านและตำบลในอำเภอเมือง รวมทั้งศึกษาว่า การตั้งชื่อจะสะท้อนให้เห็นความเชื่อ ค่านิยม วัฒนธรรม ประเพณี และสภาพท้องถิ่นของอำเภอเมือง จังหวัดเลย

สาเหตุที่ผู้วิจัยสนใจศึกษาความหมายชื่อหมู่บ้านในอำเภอเมือง จังหวัดเลย เนื่องจากอำเภอเมือง เป็นอำเภอที่มีความสำคัญยิ่งของจังหวัดเลย เพราะเป็นศูนย์กลางความเจริญตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบัน คนในอำเภอเมืองสันนิษฐานว่าชาวหลวงพระบางมาตั้งถิ่นฐานอยู่ และผู้คนในอำเภอเมืองเป็นชนในท้องถิ่นจึงสามารถรักษานบธรรมเนียมเดิมไว้ได้มาก วัฒนธรรมประเพณีบางอย่างจึงปรากฏที่อำเภอเมืองแห่งเดียว โดยเฉพาะภาษาพูด ประชาชนในพื้นที่ จังหวัดเลย จะใช้ภาษาลาวกลุ่มหลวงพระบาง คือภาษาลาวเมืองเลยคำน้าย และภาษาลาวเมืองเลย ภาษาพูดที่ใช้ในอำเภอเมืองจะใช้เฉพาะภาษาถิ่น คือภาษาลาวเมืองเลย ส่วนชื่อ "อำเภอเมืองเลย" มีการเปลี่ยนแปลงมาหลายครั้ง เริ่มตั้งแต่สมัยพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ในปี พ.ศ.2394 ได้จัดตั้งเป็นเมืองขึ้น เรียกชื่อตามลำนํ้าว่า "เมืองเลย" ต่อมา พ.ศ.2440 ได้มีประกาศใช้พระราชบัญญัติปกครองท้องที่ ร.ศ.116 มีการเปลี่ยนแปลงการปกครองจากเดิมมาเป็นแบบเทศาภิบาล โดยแบ่งเป็นมณฑล เมือง อำเภอ ตำบล หมู่บ้าน "เมืองเลย" จึงแบ่งการปกครองออกเป็น 3 อำเภอ ได้แก่ อำเภอกุดป่อง อำเภอท่าลี่ อำเภอนากอก (ปัจจุบันอยู่ในเขตประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว) อำเภอที่เป็นที่ตั้งของตัวอำเภอเมืองเรียกว่า "อำเภอกุดป่อง" ในระหว่างปี พ.ศ.2442 - 2449 ได้เปลี่ยนชื่อ "เมืองเลย" เป็น "บริเวณน้ำเลย" ช่วงปี พ.ศ.2449 - 2450 ได้เปลี่ยนชื่อ "บริเวณน้ำเลย" เป็น "บริเวณน้ำเหือง" และในปี พ.ศ.2450 มีประกาศของกระทรวงมหาดไทยให้เปลี่ยนชื่อ "บริเวณน้ำเหือง" เป็น "เมืองเลย" และเปลี่ยนชื่อ "อำเภอกุดป่อง" เป็น "อำเภอเมือง" ด้วย

เมื่อภาษาพูดที่ใช้ในอำเภอเมืองเป็นภาษาที่แตกต่างไปจากท้องถิ่นอื่น ๆ การตั้งชื่อหมู่บ้านและตำบลจึงเป็นสิ่งที่น่าสนใจสมควรที่จะได้ศึกษาความหมายหรือที่มาของชื่อหมู่บ้านและตำบลในอำเภอเมือง อันจะเป็นประโยชน์ต่อการศึกษาด้านคติชนวิทยา เพราะคติชนวิทยาเป็นสิ่งที่แสดงให้เห็นวัฒนธรรมในท้องถิ่นตามกาลเวลาที่ล่วงมา

จุดมุ่งหมายของการศึกษาค้นคว้า

1. เพื่อศึกษาความหมายของชื่อหมู่บ้านและตำบลในอำเภอเมือง จังหวัดเลย
2. เพื่อศึกษาวิธีการตั้งชื่อและการเปลี่ยนแปลงของชื่อหมู่บ้านและตำบลในอำเภอเมือง จังหวัดเลย
3. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างชื่อหมู่บ้านและตำบลในอำเภอเมือง จังหวัดเลย กับสภาพชีวิตสังคมและสิ่งแวดล้อม

ความสำคัญของการศึกษาค้นคว้า

1. ทำให้ทราบความหมายของชื่อหมู่บ้าน และตำบล ในอำเภอเมือง จังหวัดเลย
2. ทำให้เข้าใจวิธีการตั้งชื่อ การเปลี่ยนแปลงชื่อหมู่บ้านและตำบลในอำเภอเมือง จังหวัดเลย
3. เพื่อให้เข้าใจสภาพชีวิตและสังคม ตลอดจนขนบธรรมเนียมประเพณีท้องถิ่น อันเป็นผลมาจากการตั้งชื่อหมู่บ้าน

ขอบเขตของการศึกษาค้นคว้า

1. ชื่อหมู่บ้านและตำบลที่นำมาศึกษาครั้งนี้ เป็นชื่อหมู่บ้านและตำบลในอำเภอเมือง จังหวัดเลย สืบจากเมื่อปี พ.ศ.2531 จำนวน 117 หมู่บ้าน 13 ตำบล
2. วิทยาการเลือกจากผู้มีภูมิลำเนาอยู่ในหมู่บ้านและตำบลในอำเภอเมือง จังหวัดเลย อายุตั้งแต่ 40 ปีขึ้นไป ไม่จำกัดเพศ และการศึกษา จำนวน 240 คน

คํานิยามศัพท์เฉพาะ

ชื่อหมู่บ้าน หมายถึง ชื่อของท้องถิ่นที่เป็นชุมชนย่อยในตำบล ซึ่งประกอบไปด้วยบ้านหลาย ๆ บ้าน เป็นชื่อทางราชการ

ความหมาย หมายถึง การกำหนดความถี่ในสังคมตกลงเป็นชื่อหมู่บ้าน ซึ่งกำหนดจากที่มา และเรื่องราวที่แสดงความเป็นมาของชื่อหมู่บ้านและตำบล

วิธีดำเนินการศึกษาค้นคว้า

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ศึกษาจากเอกสารและเก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์ ส่วนการจัดกระทำข้อมูลและเสนอผลการศึกษาค้นคว้าจะใช้วิธีพรรณนาวิเคราะห์

แหล่งข้อมูล

1. การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ศึกษาค้นคว้าโดยใช้วิธีการสัมภาษณ์ข้อมูลจากปากคำของวิทยากรในหมู่บ้านและตำบลในอำเภอเมือง จังหวัดเลย โดยไปสัมภาษณ์วิทยากรที่หมู่บ้าน หรือสัมภาษณ์วิทยากรจากการติดต่อของเจ้าหน้าที่ทางราชการ เช่น นายอำเภอ พัฒนาการอำเภอ ศึกษาธิการอำเภอ เป็นต้น

2. ศึกษาจากเอกสารต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง

3. หมู่บ้านและตำบลที่จะศึกษามีดังต่อไปนี้

3.1 ตำบลเมือง มี 9 หมู่บ้าน คือ

บ้านกำเนิดเพชร บ้านท่าแพ บ้านปากภู บ้านน้ำภู บ้านหนองผักก้าม
บ้านสามแยก บ้านน้อยสนามบิน บ้านเพชรเจริญ บ้านโพนไพร

3.2 ตำบลนาอาน มี 8 หมู่บ้าน คือ

บ้านติดต๋อ บ้านขอนแก่น บ้านแหล่งควาย บ้านปากนา บ้านไร่ทาม
บ้านนาอาน บ้านนาซ่า บ้านภูกระแต

3.3 ตำบลนาโง่ง มี 12 หมู่บ้าน คือ

บ้านห้วยโคก บ้านนาโง่ง บ้านถิ่น บ้านขอนแก่น บ้านคิ้วน้อย
บ้านป่าข้าวหลาม บ้านหวนา บ้านหนองบอน บ้านน้ำฮวย บ้านกกชุมแสง บ้านโนนภูคัจับ

3.4 ตำบลน้ำหวาน มี 11 หมู่บ้าน คือ

บ้านไร่ม่วง บ้านห้วยลงไข บ้านโป่งเบี้ย บ้านห้วยกระทิง
บ้านกกทอง บ้านสวนกล้วย บ้านล้าน บ้านห้วยสี่เสียด บ้านห้วยฮ่อม บ้านไร่ม่วงใต้
บ้านกกทอง

3.5 ตำบลเลี้ยว มี 5 หมู่บ้าน

บ้านกอไร่ใหญ่ บ้านเลี้ยว บ้านโพธิ์แดง บ้านภูสวรรค์ บ้านน้ำคว

3.6 ตำบลกกคู้ มี 9 หมู่บ้าน

บ้านลาดค้อ บ้านคูโบก บ้านกาฬ บ้านท่าเป็บ บ้านโป่งป่าดัว
บ้านห้วยเหล็ก บ้านห้วยหวาย บ้านกกคู้ บ้านกอไผ่โท

3.7 ตำบลคินคา มี 12 หมู่บ้าน

บ้านนาคินคา บ้านหนองหญ้าไซ บ้านหนองผา บ้านหนองท่ม
บ้านเจริญสุข บ้านทรัพย์มงคล บ้านหนองนาทราย บ้านหนองหญ้าไซ บ้านห้วยม่วง
บ้านห้วยลึก บ้านหนองฮี

3.8 ตำบลน้ำสวย มี 11 หมู่บ้าน

บ้านสูบ บ้านเพีย บ้านนาบ้านกัน บ้านสูบ บ้านหนองคอกบัว
บ้านสะอาด บ้านวังแคน บ้านชาพู บ้านนาสาราญ บ้านศรีชมชื่น บ้านลายเหนือ

3.9 ตำบลชัยพฤกษ์ มี 8 หมู่บ้าน

บ้านท่าข้าม บ้านห้วยฝาย บ้านก้างปลา บ้านก้างปลา บ้านนาบอน
บ้านโพธิ์สว่าง บ้านนาบอน บ้านกุดโจ่ง

3.10 ตำบลนาแหม มี 6 หมู่บ้าน

บ้านนาแหม บ้านวังยาว บ้านห้วยทราย บ้านโป่ง บ้านโป่ง
บ้านห้วยทรายคำ

3.11 ตำบลศรีสองรัก มี 9 หมู่บ้าน

บ้านน้อยนาขา บ้านนาโคก บ้านใหม่นาโคก บ้านนาม่วง บ้านท่าบุง
บ้านปากหมาก บ้านปากหมาก บ้านวังโป่ง บ้านท่าวังแคน

3.12 ตำบลนาอ้อ มี 8 หมู่บ้าน คือ

บ้านนาอ้อ บ้านนาอ้อ บ้านนาอ้อ บ้านท่ามะนาว บ้านนาอ้อ
บ้านโพค่าย บ้านนาอ้อ บ้านหนองมะผาง

3.13 ตำบลลูกป่อง (เขตเทศบาล) มี 12 หมู่บ้าน

บ้านดั่ว บ้านเมืองใหม่ บ้านใหม่ บ้านปากเลย บ้านแฮ่ บ้านนาเขิน
บ้านกกม่วงชี บ้านบุญวัด บ้านนาหนอง บ้านท่าแพ บ้านหนองผักก้าม บ้านน้อยสนามบิน
ในกรณีที่มีข้อขัดแย้งจะอธิบายทุกข้อ เพราะเป็นการอธิบายจากการสัมภาษณ์วิทยากร
แต่ละหมู่บ้าน

ประเภทของข้อมูล

ข้อมูลที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้แบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ ข้อมูลปฐมภูมิ
(Primary Data) ได้จากการบันทึกคำบอกเล่าของวิทยากร และข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary
Data) ได้จากการศึกษาจากเอกสารที่เกี่ยวข้อง

เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลครั้งนี้ ใช้เครื่องบันทึกเสียงและแถบบันทึกเสียง บันทึกเรื่องราว
หรือที่มาในการตั้งชื่อหมู่บ้านและตำบลในอำเภอเมือง จากวิทยากร

ข้อมูลที่จะใช้สัมภาษณ์ดังนี้

รูปลักษณะการบันทึกความหมายชื่อหมู่บ้านและตำบลในอำเภอเมือง จังหวัดเลย

1. สภาภูมิศาสตร์

บอกรายละเอียดเกี่ยวกับสถานที่ตั้ง ลักษณะพื้นที่ของหมู่บ้าน จำนวนบ้านเรือน
จำนวนประชากร และชื่อก้านผู้ใหญ่นบ้าน โดยค้นคว้าจากแหล่งข้อมูลในท้องถิ่น เช่น ที่ว่าการ
อำเภอเมือง เป็นต้น

2. บอกชื่อ อายุ อาชีพ จำนวนปีที่มิหรือเคยมีภูมิลำเนาอยู่ในหมู่บ้าน วัน เดือน ปี
ที่บันทึกปากคำ โดยมีแบบบันทึกดังนี้

แบบบันทึกรายละเอียดเกี่ยวกับวิทยากร

ชื่อหมู่บ้าน.....
 ชื่อวิทยากร
 อายุ.....ปี สถานภาพหรืออาชีพ.....
 จำนวนปีที่มิ (เคยมี) ภูมิลำเนาอยู่ในหมู่บ้านปี
 วิธีการรับข้อมูล.....
 บันทึกปากคำเมื่อวันที่.....เดือน.....พ.ศ.....

3. ความหมายของชื่อหมู่บ้านและตำบลในอำเภอเมือง จังหวัดเลย

วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

ดำเนินเป็นขั้นตอนดังนี้

1. ศึกษาข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับหมู่บ้าน และตำบลในอำเภอเมือง จังหวัดเลย จากเอกสารและเจ้าหน้าที่ทางราชการ เช่น นายอำเภอ ปลัดอำเภอ ศึกษาธิการอำเภอ พัฒนาการอำเภอและผู้อื่น ๆ
2. เลือกวิทยากรในหมู่บ้านแต่ละ 2 คน โดยขอคำแนะนำจากกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน เจ้าอาวาส และผู้สูงอายุ เก่งกาจในการคัดเลือกวิทยากรเลือกจากเป็นผู้รู้เรื่องราวของท้องถิ่น และเป็นผู้มีภูมิลำเนาอยู่ในท้องถิ่นนั้นเป็นสำคัญ
3. บันทึกเรื่องราวหรือที่ทำการตั้งชื่อหมู่บ้านจากคำบอกเล่าของวิทยากรด้วยเครื่องบันทึกเสียง
4. บันทึกเรื่องราวหรือที่ทำการตั้งชื่อตำบล ถ้าชื่อตำบลซ้ำกันกับชื่อหมู่บ้านที่ตำบลนั้นสังกัดอยู่ จะพิจารณาจากชื่อหมู่บ้าน หากชื่อตำบลแตกต่างจากชื่อหมู่บ้าน พิจารณาจากวิทยากรที่อยู่ในตำบลนั้น
5. รวบรวมข้อมูลอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับความหมายของชื่อหมู่บ้านและตำบลในอำเภอเมือง จังหวัดเลย เช่น ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับอำเภอเมือง และความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับจังหวัดเลย

การจัดกระทำข้อมูล

1. รวบรวมข้อมูลจากเอกสารและแหล่งค้นคว้าต่าง ๆ
2. ถ่ายเสียงจากแถบบันทึกเสียง ผู้วิจัยได้ถ่ายเสียงจากแถบบันทึกเสียงโดยใช้ตัวอักษรไทยเขียนให้ใกล้เคียงกับเสียงเดิมมากที่สุด ดังนั้นผู้เขียนจึงใช้เกณฑ์เทียบเสียงถ้าหากเสียงใดตรงกับเสียงวรรณยุกต์ภาษากลางก็จะใช้รูปวรรณยุกต์ในภาษากลาง แต่ถ้าไม่ตรงกันจะพยายามใช้เสียงที่ใกล้เคียงกับเสียงนั้นเขียนแทน ทั้งนี้รวมถึงเสียงพยัญชนะ เช่น เสียง ฑ ในภาษาถิ่น ซึ่งเป็นเสียงนาสิก จะเขียนแทนด้วย ญ
3. ศึกษาความหมายชื่อหมู่บ้านและตำบลในอำเภอเมือง จังหวัดเลย จากการจำแนกประเภทชื่อหมู่บ้านและตำบลตามข้อมูลที่ปรากฏ โดยใช้หลักการจำแนกประเภทของภาษาศาสตร์ คณะอักษรศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร ซึ่งได้ใช้จำแนกชื่อหมู่บ้านและตำบลในอำเภอเมือง จังหวัดนครปฐม และสามารถจำแนกได้ 14 ประเภท ดังนี้
 - 3.1 ลักษณะภูมิประเทศ เช่น ชื่อหมู่บ้านหนองหิน หนองหวาย บางเลน เป็นต้น
 - 3.2 พืช เช่น ชื่อหมู่บ้านพลับ ดันไทร พริก ไร่ขาด โพธิ์งาม กระถินแดง เป็นต้น
 - 3.3 สัตว์ เช่น ชื่อหมู่บ้านจระเข้หางค้อน สามควายเผือก กาเลี้ยงลูก เป็นต้น
 - 3.4 คน ซึ่งหมายถึง ชื่อคน ตำแหน่ง เช่น ชื่อหมู่บ้านตากล้อง นายชา ลาว เป็นต้น
 - 3.5 อาชีพ เช่น หมู่บ้านไร่ นา สวนอนันต์ าวสร้าง สวนหลวง เป็นต้น
 - 3.6 ทิศทาง เช่น ชื่อหมู่บ้านท้ายวัด หลังวัด กลาง เหนือ ข้างวัด หน้าโรงเจ เป็นต้น
 - 3.7 รูปร่าง เช่น ชื่อหมู่บ้านโพธิ์เตี้ย ตะโกสูง ดันไม้ใหญ่ เป็นต้น
 - 3.8 สถานที่ เช่น ชื่อหมู่บ้านโรงหีบ หอคอย ศาลเจ้า โรงเหล้า เป็นต้น
 - 3.9 การกระทำ เช่น ชื่อหมู่บ้านหนองขาหยั่ง ทรงคนอง ท่องร้องไห้ เป็นต้น

3.10 ความเป็นมงคล เช่น ชื่อหมู่บ้านทิวทัศน์ จินดา ทองสมควร เป็นต้น

3.11 ของใช้ เช่น ชื่อหมู่บ้านตากเสื้อ แล่นหาย ไก่หม้อ เป็นต้น

3.12 จำนวน เช่น ชื่อหมู่บ้านสองห้อง สามขา แปดโรง เป็นต้น

3.13 ระยะเวลา เช่น ชื่อหมู่บ้านใหม่ เก่า คลองใหม่ เป็นต้น

3.14 จำแนกไม่ได้ เช่น ชื่อหมู่บ้านกงลาด ถนนหญ้าวิว ไร่ทับัญชี เป็นต้น

4. วิธีจำแนก ใช้การวิเคราะห์ศัพท์ และพิจารณาจากประวัติความเป็นมาที่ได้จากการสัมภาษณ์ร่วมกัน การจำแนกจะแบ่งเป็น 2 ลักษณะ ลักษณะแรก ชื่อสถานที่ ที่มีความหมายเดียว เช่น ความหมายเกี่ยวกับลักษณะภูมิประเทศ อีกลักษณะหนึ่ง ชื่อสถานที่ที่มีความหมายร่วมกัน 2 ความหมาย กลุ่มผู้วิจัยได้ใช้วิธีการแยกศัพท์เป็น 2 ส่วน คือคำขึ้นต้น และส่วนขยาย เช่น ชื่อสถานที่ หนองมะม่วง คำขึ้นต้นจะเกี่ยวข้องกับลักษณะภูมิประเทศ และคำขยายเกี่ยวข้องกับพืช เป็นต้น และบันทึกข้อมูลแต่ละชื่อในตาราง อนึ่งถ้าชื่อสถานที่ที่มีความหมายมาก ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะคำขยายมาก หรือให้ความหมายที่ชัดเจนไม่ได้ จะจัดไว้ในกลุ่มจำแนกไม่ได้ (มหาวิทยาลัยศิลปากร, 2523 : 22 - 23)

5. ศึกษาการเปลี่ยนแปลงชื่อหมู่บ้านว่า เปลี่ยนแปลงหรือไม่ อย่างไร โดยแบ่งประเภทชื่อหมู่บ้าน ดังนี้

5.1 ชื่อหมู่บ้านเดิมไม่เปลี่ยนแปลง

5.2 ชื่อหมู่บ้านที่เปลี่ยนแปลงตามความนิยม เนื่องจากไม่อยากเรียกชื่อหมู่บ้านเดิมออกเสียงยาก หรือมีจำนวนพยางค์มาก เป็นต้น

5.3 ชื่อหมู่บ้านเปลี่ยนตามทางราชการ

5.4 ชื่อหมู่บ้านที่เปลี่ยนตามที่มาของชื่อ ดังรายละเอียดในข้อ 3

6. ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างสภาพชีวิตและสิ่งแวดล้อมที่สะท้อนจากการตั้งชื่อ เช่น ความเชื่อ ค่านิยม การประกอบอาชีพ ทรัพยากรธรรมชาติ และสภาพท้องถิ่น เป็นต้น

7. สรุปและอภิปรายผล

บทที่ 2

เอกสารที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาค้นคว้า

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ ผู้วิจัยได้เสนอเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยแบ่งออกเป็น
คติชนวิทยา สิ่งแวดล้อม และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องอื่น ๆ ดังนี้

คติชนวิทยา

การตั้งชื่อหมู่บ้านในท้องถิ่นต่าง ๆ นั้น ย่อมจะสัมพันธ์กับความเชื่อ ค่านิยม และ
ขนบธรรมเนียมประเพณี และที่สำคัญก็คือจะสัมพันธ์กับภาษาของถิ่นนั้น การศึกษาคติชนวิทยา
ควรจะศึกษาสิ่งเหล่านี้ด้วย คือ

1. ภาษาถิ่น

การตั้งชื่อหมู่บ้านสัมพันธ์กับภาษาถิ่นในแต่ละท้องถิ่น เนื่องจากภาษาถิ่นแต่ละ
ท้องถิ่นแตกต่างกัน การตั้งชื่อหมู่บ้านจึงแตกต่างกันไปด้วย เช่น คำว่าภูเขา ภาษาถิ่นอีสาน
ใช้คำว่า มอ ไน ไพน ชื่อหมู่บ้านจึงมีคำว่า มอ ไน ไพน ด้วย เช่น หมู่บ้านมอคินแดง
หมู่บ้านไพนไทร หมู่บ้านไพนสะอาด ภาษาถิ่นเหนือใช้คำว่า คอย ชื่อหมู่บ้านก็จะมีคำว่า คอย
ปรากฏอยู่ เช่น หมู่บ้านคอยปุย หมู่บ้านคอยแม่เลาสิ และภาคใต้ใช้คำว่า ควน ชื่อหมู่บ้านจึง
มีคำว่า ควน เช่น หมู่บ้านควนขนุน หมู่บ้านควนกาหลง เป็นต้น ดังนั้นการที่จะศึกษา
ความหมายของชื่อหมู่บ้าน และตำบลจึงควรศึกษาภาษาถิ่นของไทย ภาษาต่างประเทศที่ปรากฏใน
ภาษาถิ่นรวมทั้งจังหวัดที่ใช้ภาษาถิ่นนั้น ๆ ดังต่อไปนี้

ช่อนล้น พิเศษสลกกิจ ได้แบ่งภาษาถิ่นของไทยออกเป็น 3 ประเภทใหญ่ ๆ คือ

1. ภาษาเหนือหรือภาษาไทยวนใช้ภาษาพูดในภาคเหนือของประเทศไทย

ได้แก่ จังหวัดเชียงใหม่ เชียงราย แม่ฮ่องสอน ลำปาง ลำพูน แพร่ น่าน

2. ภาษาอีสาน ใช้กันอยู่ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย ได้แก่

จังหวัดนครราชสีมา สุรินทร์ ชัยภูมิ ศรีสะเกษ อุบลราชธานี อุดรธานี ร้อยเอ็ด

มหาสารคาม กาฬสินธุ์ ขอนแก่น เลย สกลนคร

3. ภาษาใต้ หรือภาษาบักซ์ใต้ ใช้พูดกันในภาคใต้ของประเทศไทย ได้แก่ บางส่วนของจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ จังหวัดชุมพร ระนอง สุราษฎร์ธานี พังงา กระบี่ นครศรีธรรมราช ตรัง พัทลุง สงขลา ยะลา สตูล ภูเก็ต ปัตตานี นราธิวาส (ช่อนกลิ่น พิเศษสลกกิจ และประคอง นิมมานเหมินทร์. 2524 : 4 - 6)

วิไลวรรณ ขนิษฐานนท์ กล่าวถึงภาษาถิ่นไว้ว่า นอกจากคนต่างเพศ ต่างวัย ต่างชนชั้นจะใช้ภาษาแตกต่างกันแล้ว คนที่อยู่ต่างถิ่นก็ใช้ภาษาแตกต่างกันด้วย ถ้าเราเดินทางจากเหนือสุดไปใต้สุดของประเทศไทย และสังเกตการใช้ภาษาของผู้ที่อยู่ตามทางไปเรื่อย ๆ เราจะได้ยินภาษาชนิดต่าง ๆ ที่เข้าใจได้บ้างไม่เข้าใจบ้างไปตลอดทาง ถิ่นที่อยู่ใกล้กับภาษา จะมีความคล้ายคลึงกันมาก ที่ห่างไกลกันออกไปภาษาก็ต่างกันมากขึ้น การที่ประชาชนในท้องถิ่น ใช้ภาษาต่างถิ่นนี้เป็นปรากฏการณ์ธรรมชาติที่มีอยู่ทั่วไป ความแตกต่างทางภาษาถิ่นมีทั้งเสียง คำ การสร้างคำ และการเรียงคำ นักศึกษาภาษาถิ่นส่วนมากสนใจศึกษาภาษาโดยการรวบรวมคำที่มีความหมายเดียวกันกับภาษากลาง แต่ออกเสียงต่างกัน ในปัจจุบันมีนักภาษาศาสตร์รุ่นใหม่ ๆ สนใจค้นคว้าเรื่องความแตกต่างของหน่วยเสียง การเรียงคำ นอกจากนี้ผู้ศึกษาส่วนใหญ่ยังจะค้นคว้าสาเหตุที่ทำให้ภาษาถิ่นต่างกัน สาเหตุที่สำคัญประการหนึ่งคือ ประชาชนที่อยู่ในท้องถิ่น ย้ายถิ่นฐานมาจากที่ต่างกัน ในประเทศไทยภาษาอีสานมีลักษณะคล้ายคลึงภาษาในเวียงจันทน์ และหลวงพระบาง ในประเทศลาว มากกว่าถิ่นอื่น ๆ ที่เป็นเช่นนี้เพราะชาวอีสานบางส่วนอพยพมาจากเวียงจันทน์และหลวงพระบาง การที่ท้องถิ่นต่าง ๆ ใช้ภาษาต่างกันจึงต้องเลือกเอา ภาษาใดภาษาหนึ่งเป็นภาษาทางการ ภาษาที่ได้เลือกเป็นภาษาทางการจึงกลายเป็นแบบอย่างที่คนต้องการพูดให้เหมือน (วิไลวรรณ ขนิษฐานนท์. 2527 : 4 - 30)

เรืองเดช บันเขื่อนขัตติย์ ศึกษาภาษาถิ่นตระกูลไท และให้ความหมายของภาษา ถิ่นว่า ตรงกับภาษาอังกฤษคือ Dialect เป็นภาษาย่อย (Sub Language) ของภาษา (Language) ที่คนส่วนใหญ่พูดกันในแต่ละประเทศ หรือในแต่ละท้องถิ่นของประเทศ บางทีเรียกว่าภาษาท้องถิ่น โดยปกตินักภาษาศาสตร์จะหมายถึงภาษาพูดที่แตกต่างกันไปตามท้องถิ่นต่าง ๆ ที่เจ้าของภาษาถิ่นนั้น ๆ มีหลักแหล่งอยู่ แต่เจ้าของภาษาถิ่นเหล่านั้นสามารถพูดจาติดต่อกันได้ความกันได้จากการใช้ภาษาถิ่นของตน เช่น ภาษาไทยถิ่นเหนือ ภาษาไทยถิ่นอีสาน ภาษาไทย

ถิ่นได้ เพราะฉะนั้นภาษาถิ่นก็คือภาษาที่มีลักษณะทั่ว ๆ ไป ไม่ว่าทางด้านเสียง คำศัพท์ และระบบประโยคเหมือนกัน หรือคล้ายคลึงกันมากที่สุด และเจ้าของภาษามีความสัมพันธ์กันทางเชื้อชาติอย่างใกล้ชิดกันมาแต่ดั้งเดิมจนเจ้าของภาษาถิ่นนั้น ๆ สื่อความหมายซึ่งกันและกันโดยใช้ภาษาถิ่นของตน แม้ว่าอยู่กันคนละท้องถิ่น คนละภูมิภาค หรือคนละประเทศก็ตาม เช่น คนไทยเหนือในประเทศไทยกับคนไทยลื้อในประเทศจีน สามารถสื่อสารกันได้โดยที่ต่างก็ใช้ภาษาของตนเอง

ภาษาไทยถิ่น บางที่เรียกว่าภาษาพื้นเมืองนั้น ไม่เป็นภาษาที่ยอมรับกันว่าเป็นภาษามาตรฐาน (Standard Language) ของประเทศ ซึ่งที่จริงแล้วภาษามาตรฐานก็เป็นภาษาถิ่นหนึ่ง แต่บังเอิญเป็นภาษาถิ่นที่ถือเป็นภาษามาตรฐาน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะเป็นภาษาที่พูดกันในเมืองหลวง ภาษาถิ่นต่าง ๆ ที่จัดอยู่ในภาษาถิ่นตระกูลไท ได้แก่ ภาษาไทยถิ่นเหนือ ภาษาไทยถิ่นอีสาน ภาษาไทยถิ่นใต้ นอกจากนั้นภาษาศาสตร์ยังให้ความสำคัญของภาษาถิ่นว่า ภาษาถิ่นเป็นเอกลักษณ์ของวัฒนธรรมท้องถิ่น การศึกษาภาษาถิ่นจึงเป็นการแลกเปลี่ยนภาษาถิ่นอันเป็นวัฒนธรรมของตนเอง รวมทั้งภาษาถิ่นและวัฒนธรรมของคนในท้องถิ่นด้วย

ภาษาไทยถิ่นต่าง ๆ นอกจากจะมีลักษณะทั่วไปคล้ายคลึงกันแล้ว จากการศึกษาพบว่า ภาษาถิ่นมีความแตกต่างบางประการเกิดขึ้นระหว่างถิ่นหนึ่งกับถิ่นหนึ่ง เช่น ความแตกต่างด้านระบบเสียง ทั้งเสียงสระ เสียงพยัญชนะ และเสียงวรรณยุกต์ ทำให้สำเนียงในแต่ละท้องถิ่นต่างกัน รวมทั้งความแตกต่างในด้านระบบคำ และด้านความหมายด้วย (เรืองเดช บันเขื่อนขัตติย์, 2531 : 27 - 36)

ทัศนีย์ ทานตวนิช กล่าวถึงกำเนิดของภาษาถิ่นว่ามีสาเหตุมาจากสภาพภูมิศาสตร์ที่แตกต่างกัน เหตุการณ์ทางประวัติศาสตร์ สภาพภูมิอากาศ ความเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรม ความเป็นอยู่ และศึกษาประโยชน์ของภาษาถิ่น ว่าการศึกษาภาษาถิ่นจะเป็นประโยชน์ในการสืบหาประวัติความเป็นมาของภาษาไทย ลักษณะของภาษาไทยดั้งเดิมในแง่การศึกษาเรื่องการกลายเสียง การศึกษาคำซ้อน ตลอดจนการศึกษาความหมายของคำในวรรณคดี และเป็นการศึกษาวัฒนธรรมทางภาษาของชนถิ่นนั้น ๆ ส่วนแนวทางการศึกษาภาษาถิ่นนั้น ควรศึกษาระบบเสียงและโครงสร้างทางภาษา การกลายเสียง และการกลายความหมาย (ทัศนีย์ ทานตวนิช, 2523 : 239 - 258 ; อ้างอิงมาจาก วิรุฬห์รัตน์ ไฉนจัน, 2515 : 26 - 27)

บุพผา ทวีสุข เป็นอีกคนหนึ่งที่น่าสนใจเรื่องภาษาถิ่น คำพูดชาวบ้าน และการตั้งชื่อ ผู้ศึกษาให้ความสำคัญของภาษาถิ่นว่าเป็นเรื่องใหญ่ เพราะหากศึกษาเปรียบเทียบภาษาถิ่นกับ ภาษากรุงเทพฯ แล้ว จะเห็นความแตกต่างได้อย่างชัดเจน นักศึกษาภาษาถิ่นได้ศึกษาตามแนว ภาษาศาสตร์ คือศึกษาเกี่ยวกับเรื่องหน่วยเสียง ทั้งหน่วยเสียงสระ พยัญชนะ และวรรณยุกต์ เรื่องคำและความหมาย คือการสร้างคำ หน่วยคำ คำศัพท์ การสร้างศัพท์ใหม่ รวมทั้ง ความหมายที่แตกต่างกันในสำนวนของภาษาถิ่นนั้น ๆ การศึกษาภาษาถิ่นและคติชนวิทยาเป็น เรื่องที่เกี่ยวข้องกัน ความเข้าใจภาษาถิ่นจะช่วยให้ศึกษาคติชนวิทยาของท้องถิ่นนั้น ๆ ได้ดียิ่งขึ้น คำที่ปรากฏในภาษาถิ่นต่าง ๆ สามารถแบ่งเป็นหมวดหมู่ได้หลายกลุ่ม เช่น คำที่ใช้เกี่ยวกับอาชีพ คำที่ใช้เรียกสิ่งของเครื่องใช้ภายในบ้านหรือสิ่งของรอบตัว คำที่บอกอุปนิสัยใจคอของคน เมื่อ ศึกษาคำเหล่านี้จะพบว่า การสร้างศัพท์ขึ้นมาใช้ย่อมสัมพันธ์กับสภาพสังคม และสะท้อนให้เห็น ค่านิยมของความเป็นอยู่ในสังคม ตลอดจนสภาพแวดล้อมอย่างชัดเจน (บุพผา ทวีสุข.

2520 : 106 - 109)

2. ความเชื่อและค่านิยมในสังคม การศึกษาความเชื่อ ค่านิยมในสังคม เป็นส่วนหนึ่ง ที่มีความสัมพันธ์กับการตั้งชื่อ

ทัศนีย์ ทานตวนิช กล่าวถึงความเชื่อว่า ความเชื่อ คือการยอมรับนับถือ หรือ ยึดมั่นในสิ่งใดสิ่งหนึ่ง ทั้งที่มีตัวตน หรือไม่มีตัวตนนั้นเป็นความจริงหรือมีอยู่จริง การยอมรับหรือ การยึดมั่นนี้ อาจมีหลักฐานเพียงพอพิสูจน์ได้ หรืออาจไม่มีหลักฐานพิสูจน์ให้เห็นจริงก็ได้ การ ยอมรับนี้จะค่อย ๆ สั่งสมเป็นเวลานานนับพันปีมาแล้ว ส่วนมากมนุษย์จะเชื่อเรื่องอำนาจลึกลับ เช่น เทวดา หรือผี ที่สามารถทำให้เกิดสิ่งต่าง ๆ กับคนในสังคม โดยเฉพาะในสังคมชนบท ความเชื่อต่าง ๆ ยังคงมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมของคนอยู่มาก สาเหตุที่มนุษย์เชื่อถืออำนาจลึกลับ เพราะความกลัว และความไม่รู้ เช่น การเกิดเหตุร้ายต่าง ๆ นั้นเป็นเพราะอำนาจของดินฟ้า มนุษย์เชื่อว่าคงมีอำนาจลึกลับมาบันดาลให้เกิดเหตุเภทภัย จึงสมมุติให้มีเทพประจำดินฟ้า และ มนุษย์จะวิงวอนขอความช่วยเหลือจากเทพ เมื่อพ้นภัยพิบัติก็จะแสดงความรื่นเริงรู้คุณต่อสิ่งนั้น ๆ ด้วยการบูชาคุณให้เป็นสิริมงคลแก่ตนตามคติความเชื่อที่มีต่อ ๆ กันมา โดยแบ่งความเชื่อออกเป็น

11 ประเภท ตามเกณฑ์ของ ชีวานัญ รอดเหตุภัย และบุญยงค์ เกศเทศ ดังนี้

1. ความเชื่อเรื่องบุคคล เช่น ความเชื่อเกี่ยวกับการตั้งชื่อ การเข้าทรง การเผาตัว วิญญาณ ตายแล้วเกิดใหม่ในรูปต่าง ๆ ตามผลกรรม
2. ความเชื่อสิ่งแวดล้อม เหตุการ เช่น ความเชื่อเกี่ยวกับขวานฟ้า ลายแทง ลางสังหรณ์ ต้นปี่เขียน พรอททำให้เหาะได้ การเล่นเปรธาคู
3. ความเชื่อสิ่งศักดิ์สิทธิ์ เช่น ความเชื่อเรื่องนางแมวของฝน เทพเจ้าเส้นหญ้าแฝด ยาล้าง เวทมนต์คาถา พระภูมิเจ้าที่ ศาลเพียงตา
4. ความเชื่อเรื่องเพศ เช่น ความเชื่อที่ว่าถ้าพ่อเจ้าชู้ ลูกชายก็มักจะเจ้าชู้ด้วย หญิงสาวทรงอกใหญ่ แสดงว่ามีความรู้สึกทางเพศมาก
5. ความเชื่อเรื่องสุขภาพและสวัสดิภาพ เช่น ความเชื่อว่าเป็นผีห้ามกินข้าวเหนียว คนหูยานอายุจะยืน กินกล้วยแปดจะออกลูกแฝด และเรื่องยาอายุวัฒนะ
6. ความเชื่อเรื่องฤกษ์ โชค ลาง เช่น ความเชื่อเกี่ยวกับจิ้งจกตก ลักษณะนกเขา นกแสก นกแร้ง ปรากฏการณ์แปลก ๆ
7. ความเชื่อเรื่องความฝัน เช่น เชื่อว่าฝันว่าถูกงูกัดจะได้คู่ และการทำนายฝันตามวัน
8. ความเชื่อเรื่องเครื่องรางของขลัง และไสยศาสตร์ เช่น ความเชื่อเกี่ยวกับการสักตัว ผ้ายันต์ ตะกรุด พระเครื่อง วาน กุมารทอง นางกวัก
9. ความเชื่อเรื่องภูติผีปีศาจ เช่น ความเชื่อเรื่องผีบรรพบุรุษ ผีฟ้า ผีปอบ ผีกระดัง ผีกระสือ
10. ความเชื่อเรื่องนรกสวรรค์ เช่น ความเชื่อเรื่องยมบาล ตายแล้วลงนรกขึ้นสวรรค์
11. ความเชื่อเรื่องโหราศาสตร์และหมอดู เช่น ความเชื่อเรื่องลักษณะสมพงษ์ของคู่ผัวเมีย วันดีวันร้าย คุณสมบัติของคนที่เกิดตามวันต่าง ๆ ชะตาชีวิต ลักษณะของอวัยวะบอกลาสนาได้ (ทัศนีย์ ทานตวิธ. 2523 : 87 - 94)

รัชนีกร เศรษฐโชติ กล่าวถึงค่านิยมว่า ค่านิยมเป็นความรู้สึกของคนในสังคมต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่งว่าเป็นสิ่งที่ควรกระทำมากกว่าเป็นสิ่งที่ต้องกระทำ เป็นแบบฉบับของความคิดใน

การปฏิบัติตัวของคนในสังคม หลักเกณฑ์ของศีลธรรมจรรยาที่แสดงออกในรูปของความประพฤติ ค่านิยมที่สำคัญของสังคมไทย ได้แก่ นิยมยกย่องคนมีเงินและคนมีอำนาจ เคารพผู้อาวุโส และ ผู้ที่ให้ความรู้ ให้ความสำคัญต่อบุคคล รักพวกพ้อง เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ เชื่อในเรื่องบาปบุญ เชื่อกฎแห่งกรรม และทางสายกลาง (รัชนิกร เศรษฐ. 2523 : 112 - 121)

สุพัตรา สุภาพ ให้ความหมายของค่านิยมว่า ค่านิยมขึ้นอยู่กับลักษณะของสังคม และสภาพแวดล้อมทางสังคม รวมทั้งสภาพของสังคมที่เปลี่ยนแปลงจนไม่อาจรักษาเอาไว้ได้ ค่านิยมอย่างใหม่ก็เกิดขึ้นมาแทนที่ เช่น วัดในประเทศไทย แต่ก่อนใช้เป็นสถานที่ประกอบศาสนกิจ และเป็นสถานศึกษา เป็นที่รวมศิลปกรรม เป็นศูนย์กลางที่คนในสังคมมาชุมนุมปรึกษาหารือกัน ตลอดจนเป็นที่ตั้งกองบัญชาการทัพเมื่อเกิดสงคราม คนสมัยก่อนจึงนิยมสร้างวัด ต่อมาลักษณะของสังคม เปลี่ยนแปลงไป มีการสร้างสถานศึกษา โรงพยาบาล หอประชุม โรงเรียนและมหาวิทยาลัย ค่านิยมในสังคมการสร้างวัดเปลี่ยนแปลงไป คนหันมาสร้างโรงเรียน โรงพยาบาล และสิ่งอื่น ๆ มากกว่าวัด ค่านิยมในสังคมไทยมีหลายประเภทด้วยกัน เช่น การเทิดทูนพระมหากษัตริย์ นับถือ ศาสนาพุทธ ยกย่องคนมีเงินและมีอำนาจ รักพวกพ้อง เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ กตัญญูรู้คุณ ไม่อาฆาต พยาบาท นิยมความเจริญทางด้านวัตถุ ค่านิยมในสังคมชนบท ได้แก่ นิยมคุณงามความดี รักญาติพี่น้อง พี่พาค้ำค้ำกัน เชื่อผู้มีอำนาจโดยไม่กล้าขัดแย้ง มีความกลัวมากกว่าความกล้า ยอมรับบุญกรรมโดยไม่โต้แย้ง ชีวิตขึ้นอยู่กับธรรมชาติ เชื่อถือโชคลาง ชอบเสี่ยงโชค เป็นต้น (สุพัตรา สุภาพ. 2518 : 4 - 23)

อานนท์ อากาภิรม ให้ความรู้ด้านค่านิยมและวัฒนธรรมว่า ค่านิยมเป็นตัวกำหนด พฤติกรรมของคนในสังคม สังคมจะเป็นไปในทิศทางใดนั้นขึ้นอยู่กับค่านิยมของสังคม ค่านิยมของ สังคมแบ่งออกเป็น 2 ลักษณะ คือค่านิยมของบุคคล และค่านิยมของสังคม ผู้เขียนกล่าวถึง วัฒนธรรมในทัศนะของนักสังคมวิทยาว่า เป็นวิถีการดำเนินชีวิต กระบวนการแห่งพฤติกรรม ผลงาน ที่มนุษย์สร้างขึ้น ตลอดจนความคิด ความเชื่อและความรู้ ลักษณะที่สำคัญของวัฒนธรรมคือ วัฒนธรรมเป็นแนวทางแห่งพฤติกรรมที่มีการเรียนรู้กันได้ วัฒนธรรมเป็นมรดกของสังคม และ วัฒนธรรมเป็นวิถีชีวิตของมนุษย์ สิ่งที่ทำให้เกิดวัฒนธรรม ได้แก่ สิ่งแวดล้อมทางภูมิศาสตร์ ระบบ การเกษตร ค่านิยม รวมทั้งการเผยแพร่ทางวัฒนธรรม (อานนท์ อากาภิรม. 2519 : 21 - 115)

อภิศักดิ์ โสมนินทร์ ได้ศึกษาโครงสร้างทางสังคมของชนบท ว่าสังคมชนบทเป็นระบบสังคมที่สมาชิกส่วนใหญ่ยอมรับนับถือและปฏิบัติตาม เป็นระบบสังคมเกษตรกรรม ที่มีชีวิตตามประเพณีมากกว่าการคำนึงถึงเหตุผล ชาวชนบทมีชีวิตขึ้นอยู่กับธรรมชาติ มีการติดต่อแบบปฐมภูมิ มีความรู้สึกว่าเป็นพวกเขาพวกเรา มีผลประโยชน์และความสนใจร่วมกัน ผู้น้อยเคารพนับถือยกย่องผู้อาวุโส และดำรงชีวิตตามวิถีทางที่บรรพบุรุษเคยกระทำมาแล้ว ชาวชนบทยึดมั่นในประเพณีอย่างเคร่งครัด นับถือเรื่องจิตใจมากกว่าวัตถุ สิ่งศักดิ์สิทธิ์ ภูตผีปีศาจ โชคลางของขลัง ยกย่องผู้มีอำนาจและมีความรู้ มีคุณธรรม ไน้มเอียงไปทางญาติพี่น้องเป็นสำคัญ (อภิศักดิ์ โสมนินทร์. 2522 : 84 - 96)

สิ่งแวดล้อม

การตั้งชื่อหมู่บ้านมีส่วนสัมพันธ์กับธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เนื่องจากธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเป็นปัจจัยสำคัญต่อการเลือกตั้งถิ่นฐานตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบัน ดังมีผู้เรียบเรียงเป็นเอกสารไว้ดังนี้

สมศักดิ์ ศรีสันติสุข ได้ให้แนวทางและวิธีการตั้งชื่อหมู่บ้านว่า การตั้งชื่อหมู่บ้านจะสัมพันธ์กันกับการเลือกตั้งถิ่นฐาน โดยพิจารณาจากสภาพแวดล้อมและความอุดมสมบูรณ์ของดิน โดยปกติมนุษย์มักจะเลือกตั้งถิ่นฐานในบริเวณที่อุดมสมบูรณ์ เช่น บ้านปละมีเขียม หรือที่ตั้งหมู่บ้านมักจะอยู่บริเวณที่สูง การเลือกที่สูงเป็นที่ตั้งหมู่บ้านเพื่อป้องกันน้ำท่วมและเป็นทางระบายน้ำ การตั้งชื่อหมู่บ้านจะบอกถึงทำเลที่ตั้ง เช่น บ้านโคก บ้านโพนเพ็ก หรือที่ตั้งหมู่บ้านมักจะอยู่ใกล้แหล่งน้ำ เช่น บ้านกุดกว้าง บ้านบึง นอกจากนี้ การตั้งชื่อหมู่บ้านอาจตั้งตามชื่อคน เช่น บ้านกุดนางทุย เป็นต้น (สมศักดิ์ ศรีสันติสุข. 2528 : 38 - 144)

อภิศักดิ์ โสมนินทร์ ให้หลักเกณฑ์การตั้งชื่อหมู่บ้านและการเลือกตั้งหมู่บ้านในภาคอีสานไว้ในหนังสือภูมิศาสตร์อีสานว่า ชาวอีสานมีเกณฑ์เลือกทำเลที่ตั้งหมู่บ้านคล้ายกับภาคอื่น ๆ โดยคำนึงถึงสิ่งที่จะได้รับเป็นสำคัญ ดังหลักเกณฑ์ต่อไปนี้

1. แหล่งน้ำ แหล่งน้ำเป็นทำเลที่ชาวอีสานเลือกตั้งหมู่บ้านมากที่สุด และแหล่งน้ำที่มีอยู่ในทำเลที่ตั้งแต่ละแห่งมีหลายลักษณะ เช่น แม่น้ำ ลำห้วย คลอง บึง กุด เล้ง ฮอง

ชา เป็นต้น ชื่อหมู่บ้านที่ตั้งตามแหล่งน้ำมักมีคำว่า วัง ท่า ห้วย กุด หนอง ฮอง คา (ชา) เช่น บ้านวังยาว บ้านท่าประกาย บ้านห้วยเม็ก บ้านกุดหวาย บ้านคาบก บ้านเลิงนกทา บ้านเลิงแฝก เป็นต้น

2. ที่สูง ที่ดอน ที่สูงที่ดอนเป็นบริเวณที่น้ำท่วมไม่ถึง ชาวบ้านจึงนิยมตั้งหมู่บ้านอยู่บนที่สูง ชื่อหมู่บ้านที่ตั้งเป็นตามสภาพพื้นดินที่สูงที่ดอนมักมีคำว่า โลก ดอน มอ โนน โพน ซึ่งคำเหล่านี้หมายถึงที่สูงทั้งสิ้น เช่น บ้านโลกใหญ่ บ้านดอนไร่ บ้านมอดินแดง บ้านโนนม่วง บ้านโนนทอง ส่วนที่สูงหลายแห่งที่เป็นที่ตั้งหมู่บ้านถูกน้ำเซาะทำให้ดินพังทลายเกิดเป็นช่องเขาลึกหรือสีก ชื่อหมู่บ้านจะมีคำว่า สีก อยู่ด้วย เช่น บ้านสีกโค่น บ้านสีกเขือก

3. ป่าดง ป่าโคก ป่าดงป่าโคกนี้ มักจะเป็นที่เลี้ยงสัตว์ของชาวบ้านมาก่อน เรียกว่า โลกทาเล หรือโคกเลี้ยงสัตว์ หรือ ไม่ก็เป็นแหล่งล่าสัตว์ หาอาหาร เก็บของป่า ทำให้มีการสร้างที่พักชั่วคราว ครั้นนานเข้าชาวบ้านอพยพครอบครัวมาปลูกบ้านอยู่กันอย่างถาวร เพื่อความสะดวกในการเก็บหาของป่า ล่าสัตว์ เมื่อคนอพยพมาอยู่มาขึ้นจึงกลายมาเป็นหมู่บ้าน พอสัตว์และของป่าหมดไป ชาวบ้านก็ทำไร่หรือประกอบอาชีพอื่นแทน ชื่อหมู่บ้านเหล่านี้มักจะมีคำว่า ป่า โลก ดง เหล่านี้อยู่ด้วย เช่น บ้านดง บ้านเหล่าหมี บ้านป่ากุง เป็นต้น (อภิศักดิ์ ไสมีอินทร์, 2525 : 260 - 266)

พัทธา สายหู อธิบายเรื่องธรรมชาติกับมนุษย์ โดยกล่าวถึงความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับธรรมชาติว่า ธรรมชาติเกี่ยวข้องกับมนุษย์ ธรรมชาติเป็นปัจจัยสำคัญทำให้มนุษย์ดำรงชีวิตอยู่ได้ เพราะมนุษย์ต้องอาศัยปัจจัย 4 ประการ คือ อาหาร เครื่องนุ่งห่ม ที่อยู่อาศัย และยารักษาโรค ปัจจัยทั้ง 4 ประการต้องอาศัยวัตถุดิบจากธรรมชาติ ธรรมชาติกับมนุษย์จึงสัมพันธ์กัน ธรรมชาติมีความสำคัญมากสำหรับการดำรงชีวิตในสมัยก่อน เพราะมนุษย์ต้องอาศัยธรรมชาติในการดำเนินชีวิต ธรรมชาติเป็นผู้ให้ทุกสิ่งทุกอย่างในการประกอบอาชีพ มนุษย์จึงเชื่อถือและนับถือธรรมชาติ และสิ่งที่อยู่เหนือธรรมชาติ แม้ในหมู่บ้าน ชาวไร่นาชนบทปัจจุบันยังเชื่อไสยศาสตร์ เชื่ออำนาจผีสงฆ์เทวดาที่เป็นเจ้าของธรรมชาติ (พัทธา สายหู, 2529 : 1 - 16)

นำพวลย์ กิจรักษ์กุล กล่าวถึงความสัมพันธ์ของการตั้งถิ่นฐานกับสภาพแวดล้อมว่า สภาพแวดล้อมมีอิทธิพลต่อการตั้งถิ่นฐานโดยตรง คือสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติ ได้แก่ อากาศ

พืชพรรณธรรมชาติ แร่ธาตุ ดิน น้ำ ป่าไม้ ลักษณะภูมิประเทศ เป็นต้น เพราะภูมิภาคนั้น
มีสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติต่างกันจะมีผลทำให้การตั้งถิ่นฐานต่างกันด้วย นอกจากนี้อาจมี
องค์ประกอบอื่นเข้ามาเกี่ยวข้องคือ สภาพแวดล้อมทางวัฒนธรรม ได้แก่ ลักษณะทางสังคม
ขนบธรรมเนียมประเพณี และฐานะทางเศรษฐกิจ (นภาพัลย์ กิจรักษ์กุล. 2528 : 13 - 23)

ฉัตรชัย พงศ์ประยูร ให้ความรู้เกี่ยวกับการเลือกตั้งถิ่นฐานว่า การเลือกตั้งถิ่นฐานเป็น
การแสดงออกให้เห็นความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับธรรมชาติ ว่าไม่ได้มาจากเรื่องบังเอิญ แต่
สืบเนื่องมาจากปัจจัยหลายอย่าง ได้แก่ ปัจจัยทางภูมิศาสตร์ เช่น สภาพภูมิประเทศ สภาพ
ภูมิอากาศ มนุษย์จะเลือกบริเวณที่มีสภาพภูมิศาสตร์ที่ดีที่สุดเป็นที่ตั้งบ้านเรือน ปัจจัยจากการจัด
ระบบทางสังคม การตั้งถิ่นฐาน การป้องกันภัยร่วมกัน และปัจจัยจากการจัดระบบทางสังคม การ
ตั้งถิ่นฐานในระยะแรกอาจเกิดจากแรงกระตุ้นของมนุษย์ จากการอยู่ร่วมกันเพื่อป้องกันอันตราย
ต่าง ๆ หรือช่วยกันสร้างสรรค์วัฒนธรรม (ฉัตรชัย พงศ์ประยูร. 2520 : 13 - 23)

ฉัตรทิพย์ นาถสุภา กล่าวถึงการศึกษาท้องถิ่นว่า เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในท้องถิ่นเป็น
สิ่งที่ทำให้ท้องถิ่นมีวัฒนธรรมเป็นของตนเอง ดังนั้นการค้นคว้าประวัติศาสตร์ต้นกำเนิดและ
วัฒนธรรม หมู่บ้านต้องศึกษาให้ละเอียด เพื่อให้เห็นโครงสร้างของสังคมและวัฒนธรรมดั้งเดิม
ที่มีอยู่ในชุมชน การศึกษาเรื่องหมู่บ้านหรือท้องถิ่นในปัจจุบันเป็นการศึกษาวัฒนธรรมท้องถิ่น
การศึกษาสิ่งเหล่านี้มีความสำคัญเนื่องจากเป็นสิ่งที่สะท้อนให้เห็นสภาพสังคมและวัฒนธรรมที่มีการ
สืบทอดและการอนุรักษ์วัฒนธรรมในท้องถิ่น นอกจากการศึกษาวรรณกรรมแล้วยังมีการศึกษา
เรื่องความเชื่อในหมู่บ้าน เช่น การเคารพบรรพบุรุษ ดังที่เห็นได้ว่าในหมู่บ้านจะมีหอปู่ ย่า
ตา ยาย รวมทั้งประเพณีต่าง ๆ จากการศึกษาเรื่องท้องถิ่นทำให้มองเห็นวัฒนธรรมท้องถิ่นได้
อย่างชัดเจน (ฉัตรทิพย์ นาถสุภา. 2521 : 17 - 70)

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาความหมายของชื่อหมู่บ้านและตำบลในจังหวัดเลย มีงานวิจัยที่เกี่ยวข้องดังนี้

จินตนา ยอดยิ่ง ศึกษาประวัติของชื่อตำบล หมู่บ้าน ในเขตอำเภอเมืองแพร่ โดยมี
จุดมุ่งหมายเพื่อรวบรวมประวัติของชื่อตำบล หมู่บ้าน ในเขตอำเภอเมืองแพร่ และที่มาของชื่อ

หมู่บ้าน จากการศึกษารวบรวมข้อมูลพบว่าได้ชื่อตำบล หมู่บ้าน 140 เรื่อง จำแนกตามลักษณะที่ได้มา 6 ประเภท คือ 1. ตามลักษณะภูมิประเทศ 53 เรื่อง 2. ตามชื่อพรรณไม้ 28 เรื่อง 3. ตามชื่อแม่น้ำ หนอง ห้วย 22 เรื่อง 4. ตามตำนาน 19 เรื่อง 5. ตามชื่อวัด 19 เรื่อง 6. และชื่อบ้านเดิม 14 เรื่อง ได้สรุปผลการวิจัยได้ว่า การตั้งชื่อตำบลและหมู่บ้านตั้งตามลักษณะภูมิประเทศมากที่สุด (จินตนา ยอดยิ่ง. 2519 : 297 - 303)

พูนศรี คัมภีรปกรณ์ ได้รวบรวมชื่อตำบลและชื่อหมู่บ้าน ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น เพื่อรวบรวมประวัติชื่อตำบลและหมู่บ้าน ในเขตอำเภอดังกล่าว และจำแนกที่มาของชื่อตำบลและหมู่บ้าน ผลการวิจัยพบว่า เป็นชื่อเกี่ยวข้องกับต้นไม้ 89 ชื่อ เกี่ยวกับลักษณะภูมิประเทศ 43 ชื่อ เกี่ยวกับสัตว์ 17 ชื่อ เกี่ยวกับแม่น้ำ หนอง คลอง บึง 13 ชื่อ เกี่ยวกับตำนานและศาสนา 10 ชื่อ เกี่ยวกับแร่ธาตุ 9 ชื่อ และเกี่ยวกับบุคคลและสิ่งอื่น ๆ อย่างละ 4 ชื่อ ผลของการศึกษาสรุปว่า ตำบลและหมู่บ้านนั้นจะตั้งตามชื่อพรรณไม้มากที่สุด (พูนศรี คัมภีรปกรณ์. 2520 : 445 - 450)

พลจิตร บิคร ศึกษาประวัติชื่อตำบลและหมู่บ้าน ในเขตอำเภอพรรณานิคม จังหวัดสกลนคร เพื่อรวบรวมข้อมูลประวัติชื่อตำบลและหมู่บ้านไว้เป็นหลักฐาน และศึกษาการเปลี่ยนแปลงของชื่อตำบลและหมู่บ้าน จำนวน 83 ชื่อ ชื่อหมู่บ้านที่สอบถามประวัติทั้งหมดจำนวน 96 เรื่อง เป็นชื่อเกี่ยวกับ แม่น้ำ ห้วย หนอง คลอง บึง บ่อ 24 ชื่อ เกี่ยวกับลักษณะภูมิประเทศ 21 ชื่อ เกี่ยวกับพรรณไม้ 8 ชื่อ เกี่ยวกับสัตว์ 3 ชื่อ เกี่ยวกับภูเขา หิน แร่ 3 ชื่อ การเปลี่ยนชื่อเปลี่ยนไป 36 แห่ง ชื่อที่เปลี่ยนส่วนใหญ่ยังคงใช้ชื่อบ้านเดิมร้อยละ 56.62 ชื่อที่เปลี่ยนเนื่องจากทางราชการเสนอให้เปลี่ยนร้อยละ 14.45 และชื่อที่เปลี่ยนตามตำนานหรือนิทานร้อยละ 1.20 (พลจิตร บิคร. 2521 : 216 - 222)

สุภาวดี กองสุวรรณ ศึกษาการกระจายของคำศัพท์ในจังหวัดเลย เพื่อศึกษาว่าภาษาไทยถิ่นอีสาน ภาษาไทยถิ่นเหนือ ภาษาไทยถิ่นกลาง ใช้พูดกันนั้นอยู่ในบริเวณใดบ้างของจังหวัดเลย และได้ศึกษาองค์ประกอบทางสังคมที่มีอิทธิพลต่อการเลือกใช้คำศัพท์ภาษาไทยถิ่นอีสาน ในจังหวัดเลยสูงมาก แม้แต่อำเภอที่ใช้ศัพท์ของภาษาไทยถิ่นอีสานน้อยที่สุดก็ยังมีอัตราร้อยละของปริมาณการใช้คำศัพท์ของภาษาไทยถิ่นอีสานสูงอยู่นั่นเอง เมื่อพิจารณาลักษณะของการกระจาย

คำศัพท์และปริมาณการใช้คำศัพท์ที่แตกต่างกันไปตามท้องถิ่นแล้ว จะเห็นได้ว่าการใช้คำศัพท์ภาษาไทยถิ่นกลาง ภาษาไทยถิ่นเหนือ ภาษาไทยถิ่นอีสาน สัมพันธ์กับลักษณะภูมิประเทศ (สุภาวดี กองสุวรรณ, 2531 : 78 - 80)

ภาควิชาภูมิศาสตร์ คณะอักษรศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร เสนอเอกสารการสัมมนาทางภูมิศาสตร์แห่งชาติครั้งที่ 3 เรื่องการศึกษาทางภูมิศาสตร์เกี่ยวกับชื่อภูมิประเทศของจังหวัดนครปฐม เพื่อตรวจสอบหาแหล่งที่มาของสถานที่ ว่ามีสาเหตุและประวัติความเป็นมาอย่างไร ทั้งนี้เพื่อเป็นแนวทางให้เกิดความเข้าใจตรงกัน โดยตั้งเกณฑ์จำแนกหารูปแบบของความเป็นมาของชื่อสถานที่มาจากพื้นฐาน หรือเกี่ยวข้องกับสิ่งใด คณะผู้ศึกษาได้จำแนกชื่อตามที่มาของชื่อได้แก่ ตามลักษณะภูมิประเทศ พืช สัตว์ คน อาชีพ ทิศทาง รูปร่าง สถานที่ ความเป็นมงคล การกระทำ ของใช้ จำนวน ระยะเวลา และประเภทที่จำแนกไม่ได้ วิธีจำแนกใช้การวิเคราะห์ศัพท์และพิจารณาจากประวัติความเป็นมา การวิเคราะห์ศัพท์แบ่งออกเป็น 2 ลักษณะ คือ ชื่อสถานที่ที่มีชื่อสถานที่ส่วนใหญ่ 2 ความหมาย โดยแยกศัพท์ได้เป็น 2 ส่วน คือ เป็นส่วนแรกและส่วนขยายชื่อสถานที่ส่วนแรกจะเป็นลักษณะภูมิประเทศมีส่วนขยายเกี่ยวกับพืชเป็นสำคัญ รองลงมาเกี่ยวกับคนและสัตว์ ชื่อที่มีหลายความหมายหรือชื่อที่ประสมกันส่วนมากเป็นการประสมกันระหว่างภูมิประเทศกับพืช ภูมิประเทศกับคน ภูมิประเทศกับสัตว์ และชื่อสถานที่ที่มีความหมายเดียวนั้นเกี่ยวข้องกับภูมิประเทศและพืช โดยสรุปแล้ว ชื่อสถานที่ทั้งหมดจะสัมพันธ์กับภูมิประเทศและพืชมากที่สุด (มหาวิทยาลัยศิลปากร, 2523 : 22 - 29)

สุวิไล เปรมศรีรัตน์ ศึกษาชื่อหมู่บ้านของอำเภอเมืองสุรินทร์ เพื่อให้ทราบความหมายของชื่อหมู่บ้าน เพื่อให้เห็นความแตกต่างระหว่างชื่อคนที่รู้จักทั่วไปในท้องถิ่นกับชื่อทางราชการ จากการศึกษาพบว่า การตั้งชื่อหมู่บ้านมาจากสิ่งแวดล้อม เช่น ชื่อต้นไม้ ชื่อสัตว์ ลักษณะพื้นที่ภูมิประเทศ ชื่อคนที่ก่อตั้งหมู่บ้านและสิ่งก่อสร้างต่าง ๆ (สุวิไล เปรมศรีรัตน์ และสุชุมาวดี ขำศิริ, 2530 : 53 - 56)

กลิ่น คงเหมือนเพชร ได้รวบรวมประวัติ ตำนาน นิทาน ความเชื่อเกี่ยวกับชื่อหมู่บ้านนามเมืองในจังหวัดกระบี่ เพื่อศึกษาเรื่องราวความเป็นมาของพื้นที่และชุมชน เช่นลักษณะของการอพยพเข้าไปตั้งถิ่นฐานหรือตั้งหลักแหล่ง ขนบธรรมเนียมประเพณีที่สืบทอดกันมาแต่โบราณ

ความเชื่อของกลุ่มชน เพราะหากไม่มีการบันทึกประวัติของท้องถิ่นไว้คนรุ่นหลังอาจลืมเลือน และเพื่อให้คนรุ่นใหม่มีความรู้ในเรื่องของท้องถิ่น รวมทั้งการเปลี่ยนแปลงชื่อที่เกิดจากความไม่เข้าใจของผู้เปลี่ยนหรือชื่อที่มาจากภาษาอื่น การตั้งชื่อหมู่บ้านในจังหวัดกระบี่ พบว่า โดยทั่วไปยึดตามสภาพแวดล้อม เช่น ตั้งชื่อตามสภาพภูมิศาสตร์ ตามข้อมูลประวัติศาสตร์ ตำนาน นิทานท้องถิ่น แหล่งของสัตว์น้ำบางชนิด ชื่อบุคคลและเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น ส่วนการเปลี่ยนชื่อเกิดจากการที่ชาวบ้านเห็นว่า ชื่อหมู่บ้านเดิมอับมงคล จึงเปลี่ยนเพื่อให้มีความหมายดีขึ้น เพราะฉะนั้น บางครั้งการเปลี่ยนชื่อเกิดขึ้นเพราะคนไม่เข้าใจความหมายเดิม หรือต้องการให้ความหมายใหม่ที่ดีขึ้น หรือเกิดจากการถ่ายทอดคำจากภาษาอื่น ทำให้เสียงของคำเกิดเพี้ยนไป (กลั่น คงเหมือนเพชร. 2531 : 1 - 4)

สุภาพรรณ ฅ บางช้าง ได้ศึกษาเรื่องการใช้ภาษาในการตั้งชื่อของคนไทย โดยตั้งจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาวิเคราะห์ลักษณะการใช้ภาษาทั้งด้านไวยากรณ์และความหมายของชื่อคนไทย ตั้งแต่สมัยสุโขทัยจนถึงสมัยปัจจุบัน และศึกษาวิเคราะห์ลักษณะสังคมไทยในด้านค่านิยมและความเชื่อและแนวทางการดำเนินชีวิต ตามข้อมูลภาษาของชื่อคนไทยตั้งแต่อดีตจนถึงสมัยปัจจุบัน ซึ่งสรุปได้ว่าลักษณะการใช้ภาษาในการตั้งชื่อของคนไทยสะท้อนค่านิยมคติความเชื่อของคนไทยในแต่ละยุค ถ้าพิจารณาในมุมกลับก็กล่าวได้ว่า ชื่อซึ่งเป็นสิ่งที่อยู่กับตัวและปรากฏอยู่ตลอดเวลาแล้วนั้นมีความสำคัญต่อการผลักดันทิศทางของค่านิยมของคนในยุคหนึ่ง ๆ และยุคต่อ ๆ ไปได้ (สุภาพรรณ ฅ บางช้าง. 2529 : 111 - 130)

จากที่กล่าวมาทั้งหมดเอกสารและงานวิจัยเหล่านี้คงจะเป็นแนวทางประกอบการศึกษาความหมายของชื่อหมู่บ้านและตำบลในจังหวัดเลย ให้สำเร็จลงได้ตามจุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้

บทที่ 3

ศึกษาความหมายชื่อหมู่บ้านและตำบลในอำเภอเมือง จังหวัดเลย

ผู้วิจัยได้รวบรวมความหมายชื่อหมู่บ้านและตำบลในอำเภอเมือง จังหวัดเลยได้ 111 ชื่อ โดยใช้วิทยากรทั้งสิ้น 249 คน วิทยากรแต่ละคนให้ความหมายทั้งชื่อหมู่บ้านและตำบล ในกรณีที่ชื่อตำบลและหมู่บ้านไม่ซ้ำกัน ถ้าวิทยากรสามารถอธิบายได้ก็จะใช้วิทยากรคนเดิม

ผู้วิจัยขอเสนอข้อมูลตามลำดับดังนี้

1. ชื่อหมู่บ้านหรือตำบล ประกอบด้วยรายละเอียดของหมู่บ้านและตำบลนั้น ๆ
2. ความหมายชื่อหมู่บ้าน จะประกอบด้วย

2.1 วิทยากรและรายละเอียดของวิทยากร

2.2 การอธิบายความหมาย ซึ่งจะมีข้อมูลสำคัญจาก 2 ส่วน คือ

2.2.1 ข้อมูลที่เป็นภาษาถิ่น ในส่วนนี้จะ เป็นความหมายชื่อหมู่บ้านและตำบลจากคำบอกเล่าของวิทยากร ในที่นี้จะบันทึกคำบอกเล่าด้วยตัวอักษรไทย โดยพยายามเลียนเสียงให้ใกล้เคียงกับภาษาถิ่นมากที่สุด ซึ่งผู้วิจัยจะ เสนอข้อมูลโดยนำข้อมูลใส่ไว้ระหว่างเครื่องหมาย ***...*** และจัดแยกไว้ห่างจากย่อหน้าบนและล่างหนึ่งบรรทัดธรรมดา บรรทัดแรกของการพิมพ์จะย่อหน้าเข้ามา เจ็ดช่วงตัวอักษร บรรทัดต่อไปย่อหน้า เข้า ไปสี่ช่วงตัวอักษร และให้ห่างจากขอบหลังสี่ช่วงตัวอักษร

2.2.2 ข้อมูลที่เรียบเรียงภาษาไทยกลาง ผู้วิจัยจะสรุปความหมายชื่อหมู่บ้าน และตำบลจากคำบอกเล่าของวิทยากร โดยเรียบเรียงใหม่และใช้สำนวนภาษาไทยมาตรฐาน ซึ่งผู้วิจัยจะเสนอข้อมูล โดยนำข้อมูลใส่ไว้ระหว่างเครื่องหมาย ###...### และจัดแยกไว้ห่างจากย่อหน้าบนและล่างหนึ่งบรรทัดธรรมดา บรรทัดแรกของการพิมพ์จะย่อหน้าเข้ามา เจ็ดช่วงตัวอักษร บรรทัดต่อไปย่อหน้าเข้ามาสี่ช่วงตัวอักษร และให้ห่างจากขอบหลังสี่ช่วงตัวอักษร

3. วิธีเรียงข้อมูล

3.1 ข้อมูลชื่อตำบลจะเรียงตามลำดับตัวอักษร

3.2 ข้อมูลชื่อหมู่บ้านเรียงตามลำดับค่าในชื่อที่มีมากไปหาน้อย เช่น พวกที่มี
คำว่า นา...คำว่าห้วย... เป็นต้น

กกคู้, ตำบล

ตำบลกกคู้ ตั้งอยู่ทางทิศตะวันตกเฉียงเหนือ ของอำเภอเมือง จังหวัดเลย มี
อาณาเขตติดต่อกับตำบลต่าง ๆ ดังนี้

ทิศเหนือ	ติดต่อกับ ตำบลนาแวม อำเภอเมือง
ทิศใต้	ติดต่อกับ ตำบลน้ำหมาน อำเภอเมือง
ทิศตะวันออก	ติดต่อกับ ตำบลศรีสองรัก ตำบลเมือง อำเภอเมือง
ทิศตะวันตก	ติดต่อกับ ตำบลโคกใหญ่ อำเภอท่าลี่

ตำบลนี้มีพื้นที่ 27,080 ไร่

การแบ่งการปกครอง แบ่งออกเป็น 9 หมู่บ้าน คือ

1. หมู่บ้านห้วยเหล็ก หมู่ที่ 6
2. หมู่บ้านห้วยหวาย หมู่ที่ 7
3. หมู่บ้านลาดค้อ หมู่ที่ 1
4. หมู่บ้านตบโกบ หมู่ที่ 2
5. หมู่บ้านก่าฬ หมู่ที่ 5
6. หมู่บ้านท่าเปิบ หมู่ที่ 6
7. หมู่บ้านโป่งป่าตั่ว หมู่ที่ 7
8. หมู่บ้านกกคู้ หมู่ที่ 8
9. หมู่บ้านกอไผ่โพน หมู่ที่ 9

ตำบลกกคู้ตั้งขึ้นเมื่อประมาณ พ.ศ. 2422 ประชาชนในหมู่บ้านอพยพมาจากประเทศ
สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว และจากหมู่บ้านลาดค้อ ผู้อพยพได้มาตั้งถิ่นฐานอยู่บริเวณ
หนองน้ำที่มีต้นประดู่ใหญ่ขึ้นอยู่ริมหนอง ชาวบ้านจึงตั้งชื่อหมู่บ้านว่าหมู่บ้านกกคู้ หมู่บ้านกกคู้เดิม
อยู่ในเขตการปกครองของตำบลลาดค้อ อำเภอเมือง จังหวัดเลย ต่อมาตำบลลาดค้อ เกิด

โรคระบาดผู้คนล้มตายเป็นอันมาก ชาวบ้านจึงได้อพยพไปอยู่ที่อื่น เป็นเหตุให้ชุมชนเล็กลง ทางราชการจึงยุบตำบลลาดค้อมารวมและตั้งเป็นตำบลกกคู้ขึ้น เมื่อปี พ.ศ.2482 ซึ่งขณะนั้นมีหมู่บ้านอยู่ในการปกครอง 15 หมู่บ้าน ต่อมาปี พ.ศ.2528 ทางราชการได้แยกหมู่บ้านนาแหมไปตั้งเป็นตำบลนาแหม โดยแยกเอาหมู่บ้านบางส่วนในเขตท้องที่ตำบลกกคู้ไปจำนวน 6 หมู่บ้าน ดังนั้นตำบลกกคู้จึงเหลือหมู่บ้านในเขตการปกครอง จำนวน 9 หมู่บ้าน

ห้วยเหล็ก, หมู่บ้าน

หมู่บ้านห้วยเหล็กตั้งอยู่ในตำบลน้ำหวาน อำเภอเมือง จังหวัดเลย มีอาณาเขตติดต่อกับหมู่บ้านต่าง ๆ ดังนี้

ทิศเหนือ ติดต่อกับ หมู่บ้านห้วยหวาย

ทิศใต้ ติดต่อกับ หมู่บ้านโป่งป่าตัว

ทิศตะวันออก ติดต่อกับ หมู่บ้านกกคู้

ทิศตะวันตก ติดต่อกับ หมู่บ้านก๊าฬ

หมู่บ้านนี้มีพื้นที่ 2,500 ไร่ ลักษณะภูมิประเทศเป็นที่ราบลูกคลื่น อาชีพของประชากร ได้แก่ การทำไร่ ทำนา ประชากรทั้งสิ้น 367 คน จำนวนบ้านเรือน 102 หลังคาเรือน ประชาชนนับถือศาสนาพุทธ มีวัด 1 วัดคือ วัดศรีโนนเวียง มีโรงเรียนระดับประถมศึกษา 1 โรงเรียนคือโรงเรียนบ้านห้วยเหล็ก หมู่บ้านนี้นายหล่ง ไชยแสงเป็นผู้นำหมู่บ้าน

ประชาชนในหมู่บ้านห้วยเหล็กอพยพมาจากหมู่บ้านลาดค้อ เพราะชาวบ้านเห็นว่าบริเวณนี้อุดมสมบูรณ์มีสัตว์ป่าหลายชนิด และมีทำเลเหมาะที่จะตั้งหมู่บ้าน

ความหมายชื่อหมู่บ้าน

นางคำพูน มหามณี อายุ 48 ปี บ้านเลขที่ 50 หมู่ที่ 6 ตำบลกกคู้ อำเภอเมือง จังหวัดเลย อาชีพทำไร่ ทำนา เล่าความหมายชื่อหมู่บ้านเมื่อวันที่ 22 พฤศจิกายน 2532 ว่า

***กะเง้าพื้นตามแผ่นเหล้าให้ฟังน้อเกิดมากะตาย ขุนห้วยเหล็กอันนั้นมันมีเหล็ก มีขางมีขันมีแก้วอันนั้นนะ แล้วภูอันนั้นเขากะหวามีเหล็กมีบ่อขึ้นอยู่ขุนพัน แล้วแผ่นกะ

เอ็นซี่เหล็กแล้วกะหว่าบ้านห้วยเหล็ก ดันซี่เหล็กนั้นบ่มีห้วยเหล็กขึ้นไ้ไป มันไ้ไปสุดกับ
บ่อพันกับบ่อเหล็กพัน แล้วแผ่นกะเอ็นซี่ห้วยเหล็ก***

###ผู้เล่าเล่าเรื่องตามที่มีคนเล่าให้ฟังว่า ต้นน้ำห้วยเหล็กนั้นมีแร่เหล็กและ
แร่ตะกั่ว (ตะกั่ว ในภาษาถิ่นเรียกว่า ชิน : ผู้วิจัย) ชาวบ้านเชื่อว่าภูเขาคือเป็นต้นน้ำ
มีบ่อแร่เหล็กและแร่ตะกั่ว แต่ไม่มีต้นซี่เหล็กอยู่บนภูเขานั้น ต้นน้ำจะอยู่เหนือหมู่บ้าน
ซึ่งหากคนเดินตามลำห้วยจะ ไปสิ้นสุดที่บ่อเหล็ก ชาวบ้านจึงเรียกว่าห้วยเหล็ก เมื่อมี
หมู่บ้านประชาชนเรียกชื่อหมู่บ้านตามชื่อลำห้วยว่าหมู่บ้านห้วยเหล็ก###

นายพลวง ขัยไสศา อายุ 85 ปี อยู่บ้านเลขที่ 29 หมู่ที่ 6 ตำบลกกคู้ อำเภอเมือง
จังหวัดเลย อาชีพพ่อบ้าน เล่าถึงความหมายชื่อหมู่บ้าน เมื่อวันที่ 22 พฤศจิกายน 2532 ว่า

***ให้ยหะเขาเอ็นซี่เหล็กเป็นทองขึ้นคับ มีบ่อเหล็กอยู่บนนั้นพันนะ บ่อเหล็ก
บ่อขึ้นอยู่บนนั้นพันนะบนให้ยพันนะ แล้วเขากะเอ็นซี่เหล็กขึ้นหว่า แล้วแต่ก่อนมันกะคือ
อ้อมอยู่ต้นซี่เหล็กหะ มันมีอยู่พันนะ มันมีเหล็กอยู่บนให้ยพันนะ ภูโนยซึ่งนั้นบึกใหญ่พันนะ
ภูกะมีให้ยเหล็ก เขาบ่เอ็นซี่ เขาเอ็นซี่ให้ย บนให้ยเหล็กนั้นมันมีบ่อเหล็กอยู่บ่อนให้ย
สุดพันหะ ก่อเขาอ้อเอ็นซี่ บนนั้นมันเป็นบนให้ยลื้อ ๆ ให้ยสุด***

###สาเหตุที่เรียกชื่อว่าหมู่บ้านห้วยเหล็ก (ห้วยในภาษาถิ่นออกเสียงเป็นให้ย :
ผู้วิจัย) โดยมีภูเขาลูกหนึ่งเป็นต้นน้ำชาวบ้านเรียกว่าบนเหล็ก ที่ต้นน้ำจะมีบ่อแร่เหล็ก
แร่ตะกั่ว ชาวบ้านจึงเรียกภูเขาคือเป็นต้นน้ำว่า บนห้วยเหล็ก และเมื่อก่อนนั้นอาจมี
ต้นซี่เหล็กขึ้นอยู่บ้าง###

ห้วยหวาย, หมู่บ้าน

หมู่บ้านห้วยหวายอยู่ในตำบลกกคู้ อำเภอเมือง จังหวัดเลย มีอาณาเขตติดต่อกับหมู่บ้านต่าง ๆ ดังนี้

ทิศเหนือ ติดต่อกับ หมู่บ้านห้วยทรายคำ ตำบลนาแหม

ทิศใต้ ติดต่อกับ หมู่บ้านห้วยเหล็ก

ทิศตะวันออก ติดต่อกับ หมู่บ้านกกคู้

ทิศตะวันตก ติดต่อกับ หมู่บ้านก้ำฟ้า

หมู่บ้านนี้มีพื้นที่ 2,650 ไร่ ลักษณะภูมิประเทศเป็นที่ราบลูกคลื่นหรือที่ราบสลับกับเนินเขา อาชีพของประชากร ได้แก่ การทำไร่ ทำนา ประชากรทั้งสิ้น 633 คน จำนวนบ้านเรือน 120 หลังคาเรือน ประชาชนนับถือศาสนาพุทธ มีวัด 1 วัด คือวัดจิมพลี มีโรงเรียนระดับประถมศึกษา 1 โรง คือโรงเรียนบ้านห้วยหวาย หมู่บ้านนี้มีนายคง อาจปาสา เป็นผู้ใหญ่บ้าน หมู่บ้านห้วยหวายตั้งขึ้นเมื่อประมาณ พ.ศ.2462 ประชาชนในหมู่บ้านอพยพมาจากหมู่บ้านห้วยทราย ตำบลกกคู้ เมื่อจัดตั้งเป็นหมู่บ้านชาวบ้านเรียกชื่อว่าหมู่บ้านห้วยหวาย

ความหมายชื่อหมู่บ้าน

นายคำพอง มาราม อายุ 46 ปี อยู่บ้านเลขที่ 97 หมู่ที่ 7 ตำบลกกคู้ อำเภอเมือง จังหวัดเลย อาชีพทำไร่ ทำนา บอกเรื่องความหมายชื่อหมู่บ้านเมื่อวันที่ 17 ตุลาคม 2532 ว่า

ก่อนนี้ได้เป็นบ้านห้วยหวายคือมีลำห้วย มีลำห้วยหวาย เพาะหว่ามีลำห้วย ลำห้วยนี้มีห้วยหลาย กะเลยเอ็นหว่าลำห้วยหวาย

###สาเหตุที่ตั้งชื่อว่าหมู่บ้านห้วยหวาย เพราะหมู่บ้านมีลำห้วยและมีต้นหวายขึ้นอยู่ตามลำห้วยมาก ชาวบ้านจึงเรียกชื่อลำห้วยว่าห้วยหวาย และเรียกชื่อหมู่บ้านว่าห้วยหวายตามชื่อของลำห้วย###

นายทอง จันทร์ศรี อายุ 61 ปี อยู่บ้านเลขที่ 13 หมู่ที่ 7 ตำบลกกคู่ อำเภอมือง
จังหวัดเลย อาชีพทำไร่ ทานา กล่าวถึงความหมายชื่อหมู่บ้าน เมื่อวันที่ 17 ตุลาคม 2532 ว่า

***บ้านห้วยหวายท่นะ ก่อเป็นบ้านห้วยหวายนั้น มีคนมาเช่าไถอยู่ มาเช่าอยู่ฮิม
ฮ้วยเนี้ย แล้วห้วยนั้นมันกะมีหวาย ไผ่กะเลยไผ่พากันเอ็นห้วยหวาย พอคนมาตั้งบ้านใส่
ชื่อหวายมาอยู่มาไผ่น่ากะเลยพากันเอ็นห้วยหวาย เอ็นนำลื้อห้วยท่นหวา เคียวหวาย
มันกะจับไปเคียวแล้ว แต่ก่อนนั้นกะคือมีหลายอยู่น้อ เขาจึงช้อยเอ็นห้วยหวาย พอมีบ้าน
ใส่กะเอ็นบ้านห้วยหวายนาห้วยท่นหวา***

###ก่อนที่จะเรียกว่าหมู่บ้านห้วยหวายนั้น เดิมมีคนมาทำไร่อยู่บริเวณลำห้วย
ต่อมาได้ตั้งเป็นหมู่บ้านขึ้นเพราะผู้คนมาอาศัยดูแลไร่อยู่ในที่ของตนเอง ชาวบ้านเรียก
ชื่อหมู่บ้านว่าห้วยหวาย สาเหตุที่เรียกดังนี้เพราะชาวบ้านตั้งชื่อตามลำห้วยที่คงจะมี
ต้นหวายขึ้นอยู่มาก ปัจจุบันต้นหวายได้สูญพันธุ์ไปแล้ว###

ลาดค้อ, หมู่บ้าน

หมู่บ้านลาดค้อตั้งอยู่ในตำบลกกคู่ อำเภอมือง จังหวัดเลย มีอาณาเขตติดต่อกับหมู่บ้าน
ต่าง ๆ ดังนี้

ทิศเหนือ	ติดต่อกับ หมู่บ้านห้วยเหล็ก
ทิศใต้	ติดต่อกับ หมู่บ้านกอไผ่โพน
ทิศตะวันออก	ติดต่อกับ หมู่บ้านโป่งป่าตัว
ทิศตะวันตก	ติดต่อกับ หมู่บ้านกาฬ

หมู่บ้านนี้มีพื้นที่ 2,580 ไร่ ลักษณะภูมิประเทศเป็นที่ราบลูกคลื่นหรือที่ราบสลับกับเนินเขา
อาชีพของประชากรได้แก่ การทำไร่ ทานา ประชากรทั้งสิ้น 278 คน จำนวนบ้านเรือน
63 หลังคาเรือน ประชาชนนับถือศาสนาพุทธ มีโรงเรียนระดับประถมศึกษา 1 โรงเรียน คือโรงเรียน
บ้านลาดค้อ หมู่บ้านลาดค้อนี้นายสา สุโขะชัย เป็นผู้ใหญ่

ประชาชนในหมู่บ้านลาดคือมาจากหลายหมู่บ้าน เพราะต่างอพยพมาทำไร่ ล่าสัตว์ ครั้นชาวบ้านพบว่าบริเวณนี้อุดมสมบูรณ์จึงมีผู้คนอพยพเข้ามาอยู่เพิ่มขึ้น เมื่อตั้งเป็นหมู่บ้านชาวบ้าน เรียกว่าหมู่บ้านลาดคือ

ความหมายชื่อหมู่บ้าน

นางปี มหามณี อายุ 60 ปี อยู่บ้านเลขที่ 18 หมู่ที่ 1 ตำบลกกคู้ อำเภอเมือง จังหวัดเลย อาชีพทำไร่ ทานา อธิบายความหมายชื่อหมู่บ้านเมื่อวันที่ 22 พฤศจิกายน 2532 ว่า

***อันบ้านลาดคือน้ำ มันกะลือตามหินลาดเฮานี้หว่า มันเป็นเลี่ยน มันมีลาดบักหิน เป็นลาดอันบักใหญ่ แล้วมันกะมีมากคือ มักคือส้มเฮาหน้าขึ้นอยู่ทันหลายแท้ ๆ เขากะมาเอาดินมากคือไปเผาถ่านเผาฟืนก่อนมันกะ กะเลยไ้คเ็นเป็นลาดคือ เขา กะเ็นบ้านลาดคือ แต่ก่อนคนหลายเคยเป็นตำบลพันก่อน เป็นตำบลลาดคือนะ กะปมี หุ้งเ็นน้ำขึ้นลาดกับดินมากคือลือ ๆ ***

##หมู่บ้านลาดคือเดิมมีผู้อาศัยอยู่มากจึงเป็นที่ตั้งของตำบลลาดคือมาก่อน ต่อมา กลายเป็นชื่อหมู่บ้าน สาเหตุที่ชาวบ้านเรียกชื่อหมู่บ้านว่าลาดคือ เพราะบริเวณที่ตั้ง หมู่บ้านมีภูมิประเทศที่มีหินลาดเป็นบริเวณกว้าง และมีต้นตะคร้อขึ้นอยู่บริเวณหินลาดเป็น จำนวนมาก ชาวบ้านจึงเรียกชื่อว่าหมู่บ้านลาดคือ ตามลักษณะหินลาดและต้นตะคร้อขึ้นอยู่ ชาวบ้านนิยมนำดินไปเผาถ่าน###

นายสิน แก้วแสนทิพย์ อายุ 72 ปี อยู่บ้านเลขที่ 67 หมู่ที่ 1 ตำบลกกคู้ อำเภอเมือง จังหวัดเลย อาชีพทำไร่ ทานา เล่าถึงความหมายชื่อหมู่บ้านเมื่อวันที่ 22 พฤศจิกายน 2532 ว่า

***แต่ตั้งแต่เดิมมันกะมีมากหินลาด ลาดเป็นลานกว้างแท้ ๆ เดียวมันกะมีอยู่ มากหินกะ แล้วมันกะมีมากคือหลายก่อนมันกะ แล้วมักคือขึ้นเข้าเป็นมักคือส้ม

ต้นมันกะเอาไปเอ็ดหัวเอ็ดพินดี คนกะเลยมักเอาไปเผาถ่านน้อ กะผู้นั้นเป็นน้าก
 หินล้าคมีต้นน้ากค้อยขึ้นอยู่ กะเลยไธ่ดพากันเอิ้นหวาล้าคค้อย แต่ก่อนคนกะข้าหลาย
 กะเลยพากันเด็กไปอยู่พุ้นแต่พั้งค์ คนเก่ากะหยังอยู่นี้เด้ มันกะเป็นเลี่ยน กะเลยเอิ้น
 ล้าคค้อยมาทำลุ่มน้อ***

###ชื่อหมู่บ้านลาคคือเป็นชื่อที่เรียกมาแต่เดิมจนถึงปัจจุบัน สาเหตุที่เรียกว่าหมู่บ้าน
 ลาคคือ เนื่องจากพื้นที่ของหมู่บ้านมีหินลาดเป็นบริเวณกว้าง และมีต้นตะคร้อขึ้นอยู่มาก ต้น
 ตะคร้อ เป็นต้นไม้ชนิดหนึ่ง ผลมีรสเปรี้ยว ลำต้นนำไปเผาถ่านหรือทำฟืนดีมาก แต่เดิม
 ในหมู่บ้านนี้ มีผู้คนอาศัยอยู่มาก ปัจจุบันชาวบ้านแยกย้ายกันไปอยู่หลายแห่ง คนเก่าแก่
 บางคนก็ยังอยู่หมู่บ้านเดิมนี้อย่าง ชื่อหมู่บ้านนี้จึงมีความหมายมาจากแผ่นหินลาดและต้นตะคร้อ
 นั่นเอง###

ตบโกบ, หมู่บ้าน

หมู่บ้านตบโกบตั้งอยู่ที่ตำบลกกคู้ อำเภอเมือง จังหวัดเลย มีอาณาเขตติดต่อกับหมู่บ้าน
 ต่าง ๆ ดังนี้

ทิศเหนือ	ติดต่อกับ หมู่บ้านกกคู้
ทิศใต้	ติดต่อกับ หมู่บ้านลำน้ำ ตำบลน้ำหมาน
ทิศตะวันออก	ติดต่อกับ หมู่บ้านน้ำภู ตำบลเมือง
ทิศตะวันตก	ติดต่อกับ หมู่บ้านท่าเปิบ

หมู่บ้านนี้มีพื้นที่ 3,580 ไร่ ลักษณะภูมิประเทศเป็นที่ราบเชิงเขา อาชีพของประชากร
 ได้แก่ การทำนา ทำไร่ ประชากรทั้งสิ้น 462 คน จำนวนบ้านเรือน 98 หลังคาเรือน ประชาชน
 นับถือศาสนาพุทธ มีวัด 1 วัด คือวัดนิมิตสามัคคี มีโรงเรียนระดับประถมศึกษา 1 โรงเรียน คือ
 โรงเรียนบ้านตบโกบ หมู่บ้านนี้มีนายวีระ สุโขยะชัย เป็นผู้ใหญ่บ้าน

หมู่บ้านตบโกบตั้งขึ้นเมื่อ พ.ศ. 2450 เดิมชาวบ้านจากหมู่บ้านปากภู หมู่บ้านน้ำภู ตำบล
 เมือง ได้มาทำไร่และสร้างกระท่อมซึ่งชาวบ้านเรียกว่า "ตบ" เป็นที่พักกายหลังเมื่อตั้งเป็น
 หมู่บ้าน ชาวบ้านจึงเรียกชื่อว่าหมู่บ้านตบโกบ

ความหมายชื่อหมู่บ้าน

นายวีระ สุโขะชัย อายุ 43 ปี อยู่บ้านเลขที่ 12 หมู่ที่ 2 ตำบลกกคู่ อำเภอเมือง จังหวัดเลย อาชีพทำไร่ ทำนา เล่าถึงความหมายชื่อหมู่บ้าน เมื่อวันที่ 17 ตุลาคม 2532 ว่า

บ้านตึบโกบนี้คือปะมาตหลักแก้วที่ผ่านมาแล้วคับ สมัยนั้นจัว ควย เกิดไล่คละบ้าด แดวบ้านปากภูแดวบ้านน้ำหมื่นเกิดไล่คละบ้าดสั่วอย่างหน้าคเลยคับตอนนั้นหะ กะเลย มีเต่าหมื่นไว นานัว ควย มาเลี้ยงบลิเวณที่ปัจจุบันบ้านตึบโกบตั้งอยู่ณะคับ ที่นี้มาบุก กะตือบหลือบุกทางเนี้ยคับ ถึจะอาศัยบ่อนเลี้ยงจัว เลี้ยงควย บมีหญาคาหลือหญาแผกสิ มุงหลังคาคับ กะเลยไปตัดเอาไม้ไผ่หลือไม้ซางบ้านของเขาเนี้ยคับ มาบุกเป็นทางเป็น กะตือบขึ้นมา เลยผ่าไม้โกบนั้นคับมาเป็นถ่มึงหลังคา คือถ่มึงหลังคาคือหางคว่าหางคว่า กบกินให้เป็นล่องเป็นล่องค้าย ๆ กับกะเบื่องสมัยนั้นหะคับ สมัยก่อนหาหญาคาหญาแผกนี้หา ฎักคับ เลยพอหลบแดดหลบฝนได้สมัยนั้นะคับ แต่พอพักพาอาศัยอยู่ ต่อมาจักปีสองปีที่ผ่านมา หลังจึกถึเต่าหมื่นไวเองจัวควยไปเลี้ยงเสร็จแล้วหะคับ กะมีเต่าแกนเลน เต่าแกนเลน เฝื่อนกะมาสารวจเบึงถึอเามาสร้างบ้านใหม่ขึ้นมาหะคับ กะมาเห็นถึทำเลนี้หะคับเป็นถึ อุดมสมบูรณ์ไปด้วยพืชพันธุ์ธัญอาหาร หมี่หึ่งต่าง ๆ นี้กะลู้สึกว่าสมบูรณ์ดีหะคับ มีน้ำมีถ่า มีปู มีปลาหากินกันสะดวกสบาย เต่าแกนเลนนี้กะเลยชวนหมี่ห้วกมาคับ มาอาศัยอยู่บ้าน ตึบโกบนี้หะคับมาอยู่ก่อนคับ มาทางไฮ่ดางภู แล้วกะเฮ็ดม้งบุกบ้านเลยสร้างบ้านขึ้น สมัย นั้นคับมีบ้านอยู่ 4 - 5 หลังคาหะคับ เต่าแกนเลนกับลูกหลานกะหมี่ห้วกมาเฮ็ดไฮ้อยู่ ตามหมื่นนั้นคับ ต่อมาบ้านอื่น ๆ เห็นกะมาอยู่เลื่อย ๆ จนกระทั่งมีผู้ลืบหลังคาสามลืบหลังคา ขึ้นมาหะคับ กะอาศัยนามตึบโกบนี้หะคับ แล้วกะมีลาห้วยอันหนึ่งคับนั้นกะเป็นห้วยตึบโกบ คับ สมัยนั้นขึ้นกับตำบลล้าดค้อคับ บ้านตึบโกบนี้ขึ้นอยู่กับตำบลล้าดค้อคับ

###เมื่อประมาณ พ.ศ.2472 หมู่บ้านน้ำหมื่น หมู่บ้านปากภู เกิดโรคระบาด จัวควาย ร้ายแรงมาก หมื่นไวจึงนำสัตว์มาเลี้ยงบริเวณที่ตั้งหมู่บ้านตึบโกบในปัจจุบัน (ดู หมายถึง กระท่อม : ผู้วิจัย) หมื่นไวได้ปลูกกระท่อม โดยใช้ไม้ไผ่มุงหลังคาแทนหญา ะหรือแผก โดยนำไม้ไผ่มาผ่าซีก แล้ววางไม้ไผ่คว่าหางสลับกันไปประกอบให้เป็น

ร้อง ๆ คล้ายกับการมุงกระเบื้อง (ลักษณะการมุงหลังคากระท่อมแบบนี้เรียกว่า ตูบโกบ : ผู้วิจัย) หลังจากนั้นประมาณ 1 - 2 ปี หมั่นไวยได้กลับไปอยู่หมู่บ้านปากกู ต่อมามีคนแก่คนหนึ่งชื่อนายแกนเลนไปสำรวจหาที่ตั้งหมู่บ้านและพบว่าบริเวณนี้อุดมสมบูรณ์ เหมาะแก่การประกอบอาชีพ นายแกนเลนจึงชักชวนพรรคพวกและลูกหลานมาอาศัยอยู่ที่หมู่บ้านตูบโกบนี้ ซึ่งแต่เดิมขึ้นอยู่กับตำบลลาดคือ เมื่อตั้งหมู่บ้านครั้งแรกมีบ้านเรือนอยู่ 4 - 5 หลังคาเรือน ภายหลังมีคนอพยพไปอยู่เพิ่มขึ้น ชาวบ้านได้เรียกชื่อหมู่บ้านว่าหมู่บ้านตูบโกบ ตามลักษณะการมุงหลังคากระท่อมที่มีอยู่ในตอนแรก และประกอบกับมีลำห้วย เล็ก ๆ สายหนึ่งชื่อว่าลำห้วยตูบโกบไหลผ่านหมู่บ้าน หมู่บ้านนี้จึงได้ชื่อว่าตูบโกบ ซึ่งอาจจะตั้งชื่อตามลักษณะกระท่อมหรือลำห้วยที่ไหลผ่าน###

นายสุพิศ เพ็งพิศ อายุ 56 ปี อยู่บ้านเลขที่ 16 หมู่ที่ 2 ตำบลกกคู่ อำเภอเมือง จังหวัดเลย อาชีพทำไร่ ทำนา เล่าถึงความหมายชื่อหมู่บ้าน เมื่อวันที่ 17 ตุลาคม 2532 ว่า

***ผมเอื้เปล่าตามถื้ได้ดูเฒ่า คือผู้เฒ่าผู้แก่เฒ่าให้ฟัง ผมกะไปเสาะหาตามผู้เฒ่าผู้แก่เฒ่า คือผู้เฒ่าผู้แก่เฒ่าอยู่บ้านปะจาเฒ่ากะเว้าไว้หว่า บ้านตูบโกบนั้นเมื่อนายหมั่นไวย เขาเอิ้นหว่าเฒ่าหมั่นไวยหะคับ ตอนนั้นเฒ่าอยู่บ้านน้ำกู ปากกูเนี้ยคับ บ้านปากกู บ้านน้ำกู บ้านนาอ้อหมู่เนี้ย สมัยนั้นเป็นโล้คห่า โล้คสัตว์จัว คอย เป็นท่า คายห่าหว่าขึ้นเฒ่าหว่าหะ กะเลยพาจัวคอยหะมาอยู่เลาะห้วยมา เลาะฮ้องมากะเห็นบ้านตูบโกบนี้หะ บ้านตูบโกบเป็นสถานที่หว่าอุดมสมบูรณ์น้ำท่าพ่วงกะดีหว่าขึ้น ตกลงกะเลยพาจัวคอยหะอยู่หั้น แล้วกะบุกตึบขึ้นคือใช้ไม้ซางไม้ไผ่เนี้ยคัมมาผ่าเป็นโกบเอ็ดตึบขึ้นผ่าไม้ไผ่ไม้ซางเนี้ยมุง ใช้แทนหญ้าแฝกหญ้าคาคับ มุงเป็นหลังคาพอดี อยู่ต่อมาได้ละบ้าดนี้กะหาย แล้วหมั่นไวยเฒ่ากะกับบ้าน แล้วกะมีเฒ่าแกนเลนพาลูกหลานหาบ่อนอยู่บ่อนเอ็ดอยู่เอ็ดกิน บ่อนเอ็ดไฮ้อุดมสมบูรณ์ กะเลยมาเห็นห้วยโกบเนี้ยคับ มันมีตึบอยู่แล้วหะคับ กะเลยพาลูกหลานเอ็ดไฮ้เอ็ดคนอยู่หั้น สร้างไฮ้กะได้เข้าหลายคับ เข้าน้ำเข้าป่ากะบ่อดบ่ดัก น้ำกะบ่อดกะเลยพาลูกหลานอยู่ จนตั้งแต่หันมาบ้านกะใหญ่ฮ้อก ๆ จนทางการ

ไปเห็นหว่าบ้านใหญ่แล้วกะเลยไปตั้งหมู่บ้านให้คับ ลือหาหมู่บ้านคับโกบคับ คับโกบกะ
เอามานามห้วยโกบนั้นหนะกับตูปมาผสมผสานกัน ลวมกันเข้ามาเป็นตูปโกบไว้หนะกะเลย
เอิ้นห้วยนั้นเป็นห้วยโกบทำสมื่อนี้***

##มีผู้สูงอายุในหมู่บ้านเล่าให้ผู้เล่าฟังว่า ที่หมู่บ้านปากภู หมู่บ้านน้ำภู หมู่บ้านนาอ้อ
เกิดโรคระบาดวัวควาย หรือที่ชาวบ้านเรียกว่า โรคทำ ทำให้วัวควายล้มตายลง เต่า
หมื่นไวยชาวบ้านปากภูจึงนำวัวควายหนีโรคระบาด โดยเดินทางเลียบไปตามลำห้วยมาที่
บริเวณที่เป็นหมู่บ้านตูปโกบปัจจุบัน หมื่นไวยเห็นว่าบริเวณนี้อุดมสมบูรณ์จึงพักอยู่บริเวณนี้
และได้ปลูกกระท่อมขึ้น โดยใช้ไม้ไผ่ผ่าซีกมุงหลังคาแทนฝา เมื่อโรคระบาดหายไป
หมื่นไวยกลับไปอยู่หมู่บ้านปากภูดังเดิม ต่อมามีนายแกนเลนพาลูกหลานมาแสวงหาที่ทำกิน
ใหม่ และพบว่าบริเวณนี้อุดมสมบูรณ์ทุกอย่าง ทำไร่นาก็ได้ผลผลิตดีเพราะมีน้ำอุดมสมบูรณ์
นายแกนเลนกับลูกหลานจึงอาศัยอยู่ที่นี่ ต่อมาผู้มีคนอพยพมาอยู่เพิ่มขึ้นทำให้เป็นหมู่บ้านใหม่
ทางราชการจึงจัดตั้งเป็นหมู่บ้านและตั้งชื่อหมู่บ้านว่าตูปโกบ คำว่าตูปโกบ มาจากชื่อของ
ลำห้วยโกบกับกระท่อมที่มีวิมุงหลังคาด้วยการใช้ไม้ไผ่ผ่าซีก ที่ชาวบ้านเรียกกระท่อมเช่นนี้
ว่าตูปโกบ และลำห้วยก็เรียกชื่อว่าห้วยโกบ เพราะชื่อลำห้วยตั้งตามกระท่อมที่หมื่นไวย
สร้างไว้###

กาฬ, หมู่บ้าน

หมู่บ้านกาฬอยู่ในตำบลกกคู้ อำเภอเมือง จังหวัดเลย มีอาณาเขตติดต่อกับหมู่บ้านต่าง ๆ

ดังนี้

ทิศเหนือ	ติดต่อกับ หมู่บ้านห้วยหวาย
ทิศใต้	ติดต่อกับ หมู่บ้านลาดค้อ
ทิศตะวันออก	ติดต่อกับ หมู่บ้านห้วยเหล็ก
ทิศตะวันตก	ติดต่อกับ หมู่บ้านโคกใหญ่ ตำบลโคกใหญ่

หมู่บ้านนี้มีพื้นที่ 3,130 ไร่ ลักษณะภูมิประเทศเป็นที่ราบลูกคลื่นหรือที่ราบสลับกับเนินเขา อาชีพของประชากรได้แก่ ทานา ทาไร่ ประชากรทั้งสิ้น 584 คน จำนวนบ้านเรือน 123 หลังคาเรือน ประชาชนนับถือศาสนาพุทธ มีโรงเรียนระดับประถมศึกษา 1 โรงเรียน คือ โรงเรียนบ้านกาฬ ผู้ใหญ่บ้านหมู่บ้านนี้ คือ นายทองคำ สวัสดิภักดิ์

ประชาชนในหมู่บ้านนี้อพยพมาจากหมู่บ้านลาดค้อ ตำบลกกคู่ เนื่องจากบริเวณหมู่บ้านกาฬ อุดมสมบูรณ์

ความหมายชื่อหมู่บ้าน

นายสุคใจ อุ่นมา อายุ 42 ปี อยู่บ้านเลขที่ 75 หมู่ที่ 3 ตำบลกกคู่ อำเภอเมือง จังหวัดเลย อาชีพทาไร่ ทานา กล่าวถึงความหมายชื่อหมู่บ้าน เมื่อวันที่ 17 ตุลาคม 2533 ว่า

สาเหตุที่ตั้งชื่อบ้านกาฬนั้นเมื่อหลายละเอียดยี่สิบกว่าปีให้หลังได้ คำว่าหมู่บ้านกาฬเป็นชื่อต้นไม้ชนิดหนึ่งคับ มีปะโยคเสียงนี้คับ คือเอาไปเลี้ยงสัตว์ ก่อนที่ตั้งบ้านกาฬมีคนบ้านลาดค้อได้ไปเฝ้าไ้มองตั้งหมู่บ้านนะคับ คำนพ่วงกับไปกับมา ไปเฝ้าไ้คำนฮ้างเข้ามากินกะเลยนอนปะจา กะเลยอยู่ไ้ทัน ต่อมามีคนเข้าไปอยู่หลายขึ้น กะพากันเอนบ้านกาฬมาจนเดี๋ยวนี้

###เดิมชาวหมู่บ้านลาดค้อได้ไปทาไร่บริเวณที่ตั้งหมู่บ้านกาฬปัจจุบัน ภายหลังชาวบ้านไม่ยากเดินทางกลับไปกลับมาระหว่างไร่กับหมู่บ้าน รวมทั้งไม่ยากขนผลผลิตคือข้าวจากไร่ไปเก็บไว้ที่บ้าน ชาวบ้านจึงพากันอาศัยอยู่ที่ไร่ ต่อมามีคนไปอยู่มากขึ้นจนเป็นหมู่บ้าน ชาวบ้านจึงเรียกชื่อว่าหมู่บ้านกาฬตามชื่อต้นไม้ ซึ่งเป็นต้นไม้ชนิดหนึ่งนำไปใช้เลี้ยงสัตว์ได้###

นายเผือก ไชยวงศ์ อายุ 54 ปี อยู่บ้านเลขที่ 6 หมู่ที่ 3 ตำบลกกคู่ อำเภอเมือง จังหวัดเลย อาชีพทาไร่ เล่าถึงความหมายชื่อหมู่บ้าน เมื่อวันที่ 17 ตุลาคม 2532 ว่า

***บ้านกาฬิณะไผ่เขากะเอนบ้านกาฬิ แต่ก่อนมาตั้งบ้านนั้นไทยบ้านล้าค้อมมา
เฮ็ดโฮอยู่บ่อนตั้งบ้านเนี้ย อยู่ไปกะขี้ค้ำเมื่อบ้านล้าค้อมกะเลยอยู่ห้สา แล้วมั่งมันกะ
มีคีนกาฬิอยู่ กะเลยเอนลื้อบ้านนาคีนกาฬิหันหว่า มันเอนหญ่ายดี กะเลยโฮคพากันเอน
แต่บ้านกาฬิ กาฬิ อยู่เลี่ยนเนะ***

###เดิมชาวหมู่บ้านลาคค้อมได้มาทำไร่อยู่บริเวณที่ตั้งหมู่บ้านกาฬิ ต่อมาผู้คนที่ไปทำไร่
ไม่ยากที่จะกลับไปกลับมาระหว่างไร่กับหมู่บ้านจึงพากันอาศัยอยู่ที่ไร่ ไม่กลับไปหมู่บ้าน
เดิมอีก ชาวบ้านได้เรียกชื่อหมู่บ้านว่าหมู่บ้านกาฬิตามชื่อต้นกาฬิ เพราะเห็นว่าเป็นชื่อ
ที่เรียกง่าย ๆ ###

ท่าเปิบ, หมู่บ้าน

หมู่บ้านท่าเปิบ ตั้งอยู่ในตำบลกกคู้ อำเภอมือง จังหวัดเลย มีอาณาเขตติดต่อกับหมู่บ้าน
ต่าง ๆ ดังนี้

ทิศเหนือ ติดต่อกับ หมู่บ้านห้วยเหล็ก

ทิศใต้ ติดต่อกับ หมู่บ้านสำน ตำบลน้ำหมาน

ทิศตะวันออก ติดต่อกับ หมู่บ้านตบไโกบ

ทิศตะวันตก ติดต่อกับ หมู่บ้านโป่งป่าตั่ว

หมู่บ้านนี้มีพื้นที่ 1,900 ไร่ ลักษณะภูมิประเทศเป็นที่ราบลูกคลื่นหรือที่ราบสลับกับเนินเขา
อาชีพของประชากรได้แก่ การทำนา ทำไร่ ประชากรทั้งสิ้น 230 คน จำนวนบ้านเรือน
87 หลังคาเรือน ประชาชนนับถือศาสนาพุทธ มีโรงเรียนระดับประถมศึกษา 1 โรงเรียน คือโรงเรียน
บ้านท่าเปิบ ผู้ใหญ่บ้านของหมู่บ้านนี้คือ นายตัน อุทธะคะ

ประชาชนในหมู่บ้านอพยพมาจากหมู่บ้านโป่งป่าตั่ว หมู่บ้านลาคค้อม ภายหลัง
เมื่อตั้งเป็นหมู่บ้าน ชาวบ้านเรียกว่าหมู่บ้านท่าเปิบ

ความหมายชื่อหมู่บ้าน

นายลี สายโสดา อายุ 100 ปี อยู่บ้านเลขที่ 26 หมู่ที่ 4 ตำบลกกคู่ อำเภอเมือง จังหวัดเลย อาชีพพ่อบ้าน อธิบายความหมายชื่อหมู่บ้าน เมื่อวันที่ 17 ตุลาคม 2532 ว่า

แต่พ่อแต่แม่พามาอยู่ปะมาด้อยปีแล้วพ่อหะ อันเอ็นบ้านถ่าเป็นั้นมันมีฮ่อม แล้วมีกกม๊ากเป็อยู่หัวฮ่อมหันอยู่ฮ่อมทาง หักได้เอ็นบ้านถ่าเป็ ตันเป็นั้นมัน คือกับตันม๊ากโอเฮา ล่าม๊ากโอนั้นแนวตันม๊ากเป็หะ ม๊ากเป็นั้นคือกับตันม๊ากโอ บ่ตันใหญ่ หง่ามันค่า ม๊ากมันคือม๊ากโอกินได้ห้อมหักลัม หน่วยมันเป็ ๆ มันบ่กมคือหน่วย ม๊ากโอ หน่วยมันเป็ ๆ ล่าหน่วยม๊ากโอ ม๊ากเป็นั้นมันมีอยู่ตันเดียวแต่คั้งที่เล็กหะ อยู่แต่หัวฮ่อมหัน ต่อมาม๊ากอีกแต่ตายเบ็คแล้ว เขาม่าเบ็คแล้ว แล้วถ่านั้นเป็ถ่าอ๊าน้ำ ถ่าทางข้ามมาแต่เดิม ข้ามมาจ่ากถ่าหลี่มาเมืองเลยไปทางนี้ทางนั้น แล้วมันกะอยู่ หัวฮ่อม ลงกินน้ำถ่าอ๊าน้ำอ๊าน้ำถ่าลงหัน

##ผู้เล่าได้มาอาศัยอยู่บ้านถ่าเป็กับพ่อแม่ได้ร้อยปีมาแล้ว สาเหตุที่เรียกว่าหมู่บ้าน ถ่าเป็เพราะมีตันเป็ซึ่งเป็นตันไม้ชนิดหนึ่งลักษณะคล้ายกับตันลัมโอแต่ตันจะเล็กกว่า ผล จะเขียวไม่กลมเหมือนผลลัมโอและมีขนาดเท่า ๆ กัน ผลใช้รับประทานได้แต่เปรี้ยวมาก ตันเป็นั้นขึ้นอยู่บริเวณทางขึ้นลงที่ใช้เป็นท่าอาบน้และทำข้ามน้ำระหว่างอำเภอเมืองกับ อำเภอทาสี ตันเป็มีอยู่หนึ่งตันต่อมามีตันเล็ก ๆ ขึ้นมาอีกตันหนึ่ง แต่ชาวบ้านตัดทิ้งไป หมดแล้ว เมื่อตั้งหมู่บ้านขึ้นชาวบ้านจึงเรียกว่าหมู่บ้านถ่าเป็###

นายรัตน์ ไชยวรรณ อายุ 43 ปี อยู่บ้านเลขที่ 16 หมู่ที่ 4 ตำบลกกคู่ อำเภอเมือง จังหวัดเลย อาชีพทาสี ทานา กล่าวถึงความหมายชื่อหมู่บ้าน เมื่อวันที่ 17 ตุลาคม 2532 ว่า

ตั้งชื่อหมู่บ้านว่าบ้านถ่าเป็ มันมีตันเป็อยู่ทางลงไปถ่าน้ำข้ามมาหากัน มาแต่ ทางถ่าหลี่หะ ตันเป็นั้นคือตันม๊ากโอ ลู๊กมันเป็เป ๆ กินแทนม๊ากลัมได้ แต่ตันมัน กะตายเบ็คแล้ว

###สาเหตุที่ตั้งชื่อหมู่บ้านว่าหมู่บ้านท่าเปิบ เพราะมีต้นเปิบขึ้นอยู่ทางลงไปทำน้ำที่ใช้เป็นทางข้ามไปมาระหว่างอำเภอท่าลี่กับหมู่บ้าน ต้นเปิบมีลักษณะคล้ายกับต้นส้มโอ ผลไม่กลมและสามารถนำผลมารับประทานแทนส้มได้ ปัจจุบันต้นเปิบได้สูญพันธุ์ไปแล้ว###

โป่งป่าติ้ว, หมู่บ้าน

หมู่บ้านโป่งป่าติ้วอยู่ในตำบลกกตู อำเภอเมือง จังหวัดเลย มีอาณาเขตติดต่อกับหมู่บ้านต่าง ๆ ดังนี้

ทิศเหนือ ติดต่อกับ หมู่บ้านห้วยเหล็ก

ทิศใต้ ติดต่อกับ หมู่บ้านกกทอง หมู่บ้านห้วยฮ่อม ตำบลน้ำหมาน

ทิศตะวันออก ติดต่อกับ หมู่บ้านท่าเปิบ

ทิศตะวันตก ติดต่อกับ หมู่บ้านลาดค้อ

หมู่บ้านนี้มีพื้นที่ 2,730 ไร่ ลักษณะภูมิประเทศเป็นที่ราบลูกคลื่นหรือที่ราบสลับกับเนินเขา อาชีพของประชากร ได้แก่ การทำนา ทำไร่ ประชากรทั้งสิ้น 507 คน จำนวนบ้านเรือน 130 หลังคาเรือน ประชาชนนับถือศาสนาพุทธ มีโรงเรียนระดับประถมศึกษา 1 โรงเรียน คือ โรงเรียนบ้านโป่งป่าติ้ว หมู่บ้านนี้ นายงา อินทะสิทธิ์ เป็นผู้ใหญ่บ้าน

ประชาชนในหมู่บ้านนี้อพยพมาจากหมู่บ้านลาดค้อ เมื่อจัดตั้งเป็นหมู่บ้านชาวบ้านเรียกชื่อว่าหมู่บ้านโป่งป่าติ้ว

ความหมายชื่อหมู่บ้าน

นายงา อินทะสิทธิ์ อายุ 47 ปี อยู่บ้านเลขที่ 34 หมู่ที่ 5 ตำบลกกตู อำเภอเมือง จังหวัดเลย อาชีพทำไร่ ทำนา เล่าถึงความหมายชื่อหมู่บ้าน เมื่อวันที่ 17 ตุลาคม 2532 ว่า

***คือหมู่บ้านโป่งป่าติ้วก่อนมาได้มาตั้งนั้นหว่ามานาเฮ็ดไ้เฮ็ดคูกุ คือหว่าแต่ก่อนนามีเฮ็ดไ้เข้ากิน แล้วกะย้ายมานาไ้่นาสวน แล้วกะมาบุกกะตือบอยู่ เข้านี้กะตือบอยู่ไ้ไฟไ้มันคั้แต่ก่อนละ แล้วกะก่อนไ้ไ้ได้เป็นลือหมู่บ้านนี้กะคือหว่า ลือหมู่บ้านโป่งป่าติ้วนั้น

มันมีโป่งมีชาคับ แล้วกะมีป่าดิว ป่าดิวป่าทึบทะเลคับ โป่งนั้นกะมีกวางมีฟาน มีจัวป่าควยป่าคับ แต่กะทะเลลงมากินหัน กินน้ำชาน้ำขัณฑ์คับ ก่อนเอ็งได้เ็นโป่งป่าดิวคับ เพาะหว่ามีป่าแล้วกะมีป่าดิวพ้อม แล้วบ๊ิดนั้นคนโบราณอ้อกลูกทะเลคับ อยู่โพทะเลกะเอามาเฮ็ดพื้นคับไม้ดิวทะเลคับ เพาะหว่าบ๊ิดมีการซัดว่านซัดยาคับ มาเฮ็ดพื้นดังหม้อต้มน้ำยาแต่ก่อนทะเลคับ ยากะต้มยาไม้ฮากไม้คับมาต้มกินอยู่โพทะเลคับ บ๊ิดนโป่งป่าดิวทะเล แล้วกะก่อนเอ็งได้มาอยู่บ้านโป่งป่าดิวกะอ้อจากบ้านล้าค้อมาปะมาดทกลีบห้าปีแล้วคับ***

###เดิมชาวบ้านลาคค้อมาทำไร่ข้าวอยู่ตามภูเขาประมาณ 65 ปีแล้ว เนื่องจากไม่มีพื้นที่ทำนา ผู้คนจึงทำข้าวไร่และต้องเก็บเกี่ยวรวมทั้งดำข้าวที่ไร่ตนเอง ชาวบ้านจึงได้ปลูกกระท่อมอยู่ในไร่เพื่อความสะดวก สาเหตุที่ชาวบ้านเรียกชื่อหมู่บ้านว่าหมู่บ้านโป่งป่าดิว เพราะพื้นที่มีโป่งหรือดินเค็มที่สัตว์ชอบกินมีน้ำขัณฑ์ และมีสัตว์ต่าง ๆ เช่น กวาง เก้ง วัวป่า ควยป่า มากินโป่งและน้ำขัณฑ์ นอกจากนี้มีต้นดิวขึ้นอยู่บริเวณนี้มาก ชาวบ้านจึงเรียกว่าหมู่บ้านโป่งป่าดิว ต้นดิวนี้ให้นำใบมาต้มน้ำให้กับผู้หญิงที่อยู่ไฟตอนคลอดลูก สมัยก่อนอาศัยสมุนไพรเป็นหลักในการรักษาโรค ไม่มีการใช้ยาแผนปัจจุบันใด ๆ ทั้งสิ้น###

นายนิคม จาปาสิม อายุ 63 ปี อยู่บ้านเลขที่ 63 หมู่ที่ 6 ตำบลกกคู้ อำเภอเมือง จังหวัดเลย อาชีพทำไร่ อธิบายความหมายชื่อหมู่บ้านเมื่อวันที่ 17 ตุลาคม 2532 ว่า

อันบ้านโป่งป่าดิวทะเล แต่ตั้งแต่เดิมแต่เก่าแต่ก่อนน้อ มันกะมีป่าดิวหลายคนกะเลยพากันมาเฮ็ดไร่หันไร่ กะเลยเฮ็ดพากันมาอยู่บ้านไร่ชาน้ำแล้วม่งนั้นน้อแต่ก่อนมันกะเป็นโป่ง โป่งใหญ่เน้อ มีหญิงกะพากันมากินอยู่ บ่หว่าข้างป่า จัวป่าควยป่า กวาง ฟาน พากันมากินอยู่เน้อ แล้วม่งนั้นมันกะมีป่าดิวต้นดิวหลายหลายหลายไฟค แต่กะเลยพาเอ็งหว่าโป่งป่าดิว กะเป็นน้ามันมีป่าดิวหลายกับมีโป่งใหญ่ นี้นะบ้านโป่งป่าดิวทะเล

###เดิมนี้มีผู้คนมาทำไร่อยู่ตามภูเขา ภายหลังคนเหล่านั้นได้สร้างบ้านเรือน
อยู่ในบริเวณที่ทำกินของคน และบริเวณนี้มีป่าใหญ่ที่สัตว์ต่าง ๆ เช่น กวาง เก้ง
ช้าง วัว ควาย ชอบมากินอยู่เสมอ นอกจากนั้นสัตว์ขึ้นอยู่เป็นจำนวนมาก ชาวบ้าน
จึงเรียกว่าป่าดำตามลักษณะภูมิประเทศที่มีป่าใหญ่และมีสัตว์ขึ้นอยู่มาก###

กกคู้, หมูบ้าน

หมู่บ้านกกคู้อยู่ในตำบลกกคู้ อำเภอเมือง จังหวัดเลย มีอาณาเขตติดต่อกับหมู่บ้านต่าง ๆ

ดังนี้

ทิศเหนือ ติดต่อกับ หมู่บ้านห้วยทราย ตำบลนาแขม

ทิศใต้ ติดต่อกับ หมู่บ้านตบโกบ

ทิศตะวันออก ติดต่อกับ หมู่บ้านห้วยม่วง ตำบลศรีสองรัก

ทิศตะวันตก ติดต่อกับ หมู่บ้านห้วยหวาย

หมู่บ้านกกคู้มีพื้นที่ 9,910 ไร่ ลักษณะภูมิประเทศเป็นเนินเขา อาชีพของประชากร
ได้แก่ การทำนา ทำไร่ ประชากรทั้งสิ้น 1,106 คน จำนวนบ้านเรือน 278 หลังคาเรือน
ประชาชนนับถือศาสนาพุทธ มีวัด 1 วัด คือวัดทวีพัฒนาราม มีโรงเรียนระดับประถมศึกษา 1 โรงเรียน
คือ โรงเรียนบ้านกกคู้ หมู่บ้านนี้ นายอินทร์ คุณวงศ์ เป็นผู้ใหญ่บ้าน

ประชาชนในหมู่บ้านกกคู้อพยพมาจากบ้านบ่อเตน แก่นท้าว ประเทศสาธารณรัฐ
ประชาธิปไตยประชาชนลาวและชาวหมู่บ้านลาดคือ ต่อมาผู้คนเพิ่มมากขึ้นจึงตั้งเป็นหมู่บ้านและ
ชาวบ้านเรียกชื่อว่าหมู่บ้านกกคู้

ความหมายชื่อหมู่บ้าน

นายลา เวชมน อายุ 59 ปี อยู่บ้านเลขที่ 60 หมู่ที่ 8 ตำบลกกคู้ อำเภอเมือง
จังหวัดเลย อาชีพทำไร่ ทำนา กล่าวถึงความหมายชื่อหมู่บ้าน เมื่อวันที่ 17 ตุลาคม 2532 ว่า

***เรื่องสำคัญของบ้านกกคู้ที่ผมได้รู้มา แต่ก่อนโบราณว่าตั้งมาปะมาด้อยปีแล้ว
ผู้มาตั้งอยู่ก่อนหมคือ นายอู่ ไชยศรีฮาด มาตั้งอยู่บ้านกกคู้ แล้วมีหนองน้ำหนองหนึ่ง

ใหญ่คับ แล้วกะมีต้นปะดู่ล้อมอยู่ ต้นดู่เป็นต้นบึกใหญ่ล้อมอยู่ แล้วกะเลยเลี้ยกหว้าบ้าน
กกคู้ขึ้นมา บ้านกกคู้ต่อมากะสมัยเสลไทยได้มาตั้งกัณฑ์ขึ้นมาเป็นกัณฑ์กกคู้ อันไม้ปะดู่
นั้นเป็นไม้ใหญ่สูงคับ แล้วเป็นไม้เนื้อแข็งเฮาเอามาเอ็ดเอือนเอ็ดชานนั้นดีสวยงาม
ลี้กะงาม เอามาเอ็ดโต๊ะเอ็ดเก้าอี้อะดีคับ ต้นปะดู่ล้อมอยู่ฮิมหนอง แล้วแต่ก่อนนั้นเอิน
หนองคู้ ต่อมาหนองคู้เลียบเอา เอาบ้านกกคู้กะเลยหว้าเป็นบ้านกกคู้***

###ผู้ให้ข้อมูลเคยฟังเรื่องราวเกี่ยวกับบ้านกกคู้ (กก ภาษาถิ่น หมายถึง ต้น :
ผู้วิจัย) มาว่า หมู่บ้านกกคู้ตั้งมาประมาณร้อยปีมาแล้ว ผู้ที่มาตั้งหมู่บ้านกกคู้คนแรกคือ
นายอู่ ไชยศรีฮาด โดยนายอู่ มาตั้งบ้านเรือนอยู่ริมหนองน้ำใหญ่ที่มีต้นประดู่ขึ้นอยู่
ล้อมรอบหนองน้ำ ซึ่งต้นประดู่เป็นไม้เนื้อแข็ง คนนิยมนำมาสร้างบ้านและทำโต๊ะ เก้าอี้
เพราะไม้มีสีสวยงาม เดิมชาวบ้านเรียกกันว่าหมู่บ้านหนองคู้ ต่อมาเรียกว่า บ้านกกคู้
ในสมัยสงครามโลก ประเทศไทยมีเสรีไทยนั้น หมู่บ้านกกคู้ได้ตั้งเป็นตำบล และมีกัณฑ์
ปกครองตำบลเป็นครั้งแรก###

นายลาน เสนาใน อายุ 43 ปี อยู่บ้านเลขที่ 43 หมู่ที่ 8 ตำบลกกคู้ อำเภอเมือง
จังหวัดเลย อาชีพทำนา เล่าถึงความหมายชื่อหมู่บ้านเมื่อวันที่ 17 ตุลาคม 2533 ว่า

***ประวัติแต่เก่าก่อนมาบ่ย่อยฮู้บ้านใด คือผู้เฒ่าผู้แก่เผ่าเหล้ามานั้นกะหว้ามาตั้ง
อยู่บ้านกกคู้ปะมาด้อยปีมาแล้วคับ ผู้ที่มาตั้งคือนายอู่ไชยศรีฮาดคับมาตั้งตอนเลี้ยกหว้าคับ
มีหนองน้ำแล้วมีต้นประดู่ล้อมหนองน้ำคับ ต้นใหญ่คับไม้ปะดู่เนี่ย คือมันหลายต้นถึล้อมรอบ
หนองน้ำคับ เลยเอิ้นเป็นบ้านกกคู้คับ กกคู้ปัจจุบันนี้กะนามาบุกบ้านสร้างบ้านเบ็ด เคียวนี้
กะบ่เหลือ เหลือแต่หนองอยู่ แล้วกะมีตออยู่ล้อม ๆ หนอง ปัจจุบันนี้ตอมันกะมีอยู่หนะคับ***

###คนสูงอายุเล่าต่อกันมาว่า หมู่บ้านกกคู้ตั้งมาประมาณร้อยปีแล้ว มีนายอู่
ไชยศรีฮาด มาตั้งหมู่บ้านเป็นคนแรกที่บริเวณริมหนองน้ำใหญ่และที่ริมหนองน้ำมี

ต้นประดู่ขึ้นอยู่รอบ ๆ ชาวบ้านจึงเรียกว่าหมู่บ้านกกคู่ แต่ปัจจุบันต้นประดู่ถูกตัดไปสร้างบ้านเรือนหมดแล้ว เหลือแต่ต้นประดู่อยู่รอบ ๆ หนองเท่านั้น###

กอไผ่ไทน, หมู่บ้าน

หมู่บ้านกอไผ่ไทนอยู่ในตำบลกกคู่ อำเภอเมือง จังหวัดเลย มีอาณาเขตติดต่อกับหมู่บ้านต่าง ๆ ดังนี้

ทิศเหนือ ติดต่อกับ หมู่บ้านกาฬ

ทิศใต้ ติดต่อกับ หมู่บ้านกกทอง ตำบลน้ำหมาน

ทิศตะวันออก ติดต่อกับ หมู่บ้านลาดค้อ

ทิศตะวันตก ติดต่อกับ หมู่บ้านร่องไผ่ ตำบลโคกใหญ่ อำเภอท่าลี่

หมู่บ้านนี้มีพื้นที่ 3,100 ไร่ ลักษณะภูมิประเทศเป็นที่ราบลูกคลื่นหรือที่ราบสลับกับเนินเขา อาชีพของประชากร ได้แก่ การทำไร่ ทำนา ประชากรทั้งสิ้น 588 คน จำนวนบ้านเรือน 110 หลังคาเรือน ประชาชนนับถือศาสนาพุทธ มีวัด 1 วัดคือ วัดสีมพัทธาราม มีโรงเรียนระดับประถมศึกษา 1 โรงเรียน คือโรงเรียนบ้านกอไผ่ไทน หมู่บ้านนี้มี นายสมบัติ จาปานิล เป็นผู้ใหญ่บ้าน

ประชาชนในหมู่บ้านกอไผ่ไทนอพยพมาจากอำเภอท่าลี่ ส่วนมากผู้คนอาศัยอยู่บริเวณลำห้วยกอไผ่ไทน เมื่อตั้งขึ้นเป็นหมู่บ้านชาวบ้านเรียกชื่อว่าหมู่บ้านกอไผ่ไทน

ความหมายชื่อหมู่บ้าน

นายสมบัติ จาปานิล อายุ 53 ปี อยู่บ้านเลขที่ 57 หมู่ที่ 9 ตำบลกกคู่ อำเภอเมือง จังหวัดเลย อาชีพทำไร่ ทำนา อธิบายความหมายชื่อหมู่บ้าน เมื่อวันที่ 17 ตุลาคม 2532 ว่า

***บ้านกอไผ่ไทนนี้จะคับแคบก่อนหน้าจะคับเผิ่นกะผู้ยามาได้หลายปีแล้วคับผมกะจำได้เผิ่นกะเคยเว้าให้ผมฟังอยู่ ผู้เฒ่าผู้แก่แต่ตอนสงครามจะมีการลดน้ำค้ำหัวผู้เฒ่าผู้แก่แล้วผู้เฒ่าเผิ่นกะเหล้าปะวัติให้ลูกหลานฟัง ผมฟังมากะจำได้แต่บ่ได้แต่ กะอ้อเหล้าถ่อถ่อจำ

ได้คับ เฝื่อนย้ายมาอยู่นเฝื่อนหนี่ไล่คละบ้ำดชนิดหนึ่งมา ไล่คั้นคือไล่คฝิดาชคับ ผู้ย้ายมา
อยู่บ้านกอไผ่โพนนี้ ก่อตั้งสื่อกว่าบ้านกอไผ่โพน บ้านนี้เฝื่อนมีกอไผ่กอหนึ่งใหญ่ที่สุดน้อคับ
มาก่อสะเพาะตึกปีแล้ง แล้งจัดคับปีนั้นหนะ เข้าไฮ้เข้านาเสียบมีเข้ากิน สมัยก่อนถ้า
อดแล้วลำบากแท้ ๆ อดเข้าอดน้ำบ่คือสมัยทุกมื่อนี้ ผู้เฒ่าผู้แก่เฝื่อนกะเลยไปเอาหมากขี้
คับ คือว่าหมากขี้เฝื่อนเป็นค้อกหรือหว่านเป็นหมากของดินไผ่ มันมีเม็ดอยู่ทางในคือเม็ด
เข้าคับ หมากขี้เฝื่อนคับชาวบ้านกะสิเอามาตำ ตำเอาเปลือกมันออก กะท่อนฝัดเอาเปลือก
มันออกกะคับ มันกะสิเป็นเม็ดคือเม็ดเข้าแต่เม็ดน้อยกั้ว เม็ดขาวเม็ดน้อย กะเอามา
หม่าหนึ่งมาแสม่าหนึ่งกินคือเข้าเฮานะคับ ตั้งบ้านได้สิบกั้วหลังคาหะคับ กอไผ่กอหนึ่งหะคับ
กอใหญ่คับ***

###คนสูงอายุในหมู่บ้านกอไผ่โพนเล่าให้คนรุ่นลูกรุ่นหลานฟังในวันสงกรานต์ว่า
ชาวบ้านได้ย้ายมาอยู่หมู่บ้านนั้นนานแล้ว เพราะหนี่โรคไข้ทรพิษมา ปีที่ย้ายมานั้นเป็นปี
ที่แห้งแล้งข้าวไร่ข้าวนาเสียหาย ข้าวยากหมากแพง ผู้คนอดอยาก บริเวณที่ย้ายหมู่บ้าน
มาตั้งอยู่เฝื่อนมีกอไผ่กอหนึ่งใหญ่มากขึ้นอยู่ ผู้ที่ย้ายไปได้เอาขุยไผ่ (หมากขี้) ขุยไผ่
มีลักษณะเหมือนกับเมล็ดข้าว แต่จะเล็กและยาวกว่า ชาวบ้านนำขุยไผ่มาตำ
พร้อมทั้งฝัดเอาเปลือกออกแล้วนำมาแช่น้ำและเอามาหนึ่งเหมือนกับข้าว ต่อมาดินไผ่นั้น
ตาย ชาวบ้านได้ตัดกอไผ่ออกแล้วสร้างบ้านเรือนอยู่บริเวณนั้นได้ 10 กว่าหลังคาเรือน
ผู้คนจึงเรียกชื่อหมู่บ้านว่าหมู่บ้านกอไผ่โพน###

นายอุดร วงศ์ลา อายุ 59 ปี อยู่บ้านเลขที่ 74 หมู่ที่ 9 ตำบลกกคู่ อำเภอมือง
จังหวัดเลย อาชีพทำไร่ ทำนา อธิบายความหมายชื่อหมู่บ้าน เมื่อวันที่ 17 ตุลาคม 2532 ว่า

***อันบ้านกอไผ่โพนนั้น แต่ก่อนมันมีกอไผ่กอบึกใหญ่เฝื่อนล่องอยู่ม่งตั้งบ้านน้ำ เฝื่อนหว่า
บุกเอื้อนม่งนั้นได้ตั้งหลายหลังพันก่อน พอพากันย้ายมากะไฮ้ดาม้างกอไผ่ เอาม่งกอไผ่
อยู่มาบุกเอื้อนใส่สา แต่ก่อนนั้นบ้านบ่ใหญ่คับมาใหญ่ทีหลัง ไผ่ไปไผ่มากะพากันเอื้อนแต่
กอไผ่โพน ๆ จนทำสื่อกั้วนี้***

###เดิมหมู่บ้านกอไผ่โพนนั้นเมื่อก่อนไผ่ใหญ่อยู่บริเวณที่ตั้งหมู่บ้าน พื้นที่นี้สามารถปลูกบ้านได้หลายหลังคาเรือน ต่อมาชาวบ้านได้ฟันกอไผ่แล้วปลูกบ้านอยู่บริเวณนั้นแทนเดิมเป็นหมู่บ้านเล็ก ๆ ต่อมาหมู่บ้านขยายใหญ่ขึ้น ผู้คนได้เรียกชื่อหมู่บ้านว่ากอไผ่โพน และเรียกมาจนกระทั่งทุกวันนี้###

กุดป่อง, ตำบล

ตำบลกุดป่องเป็นศูนย์กลางของอำเภอเมือง จังหวัดเลย มีอาณาเขตติดต่อกับตำบลต่าง ๆ ดังนี้

ทิศเหนือ ติดต่อกับ ตำบลเมือง
 ทิศใต้ ติดต่อกับ ตำบลชัยพฤกษ์
 ทิศตะวันออก ติดต่อกับ ตำบลนาอาน
 ทิศตะวันตก ติดต่อกับ ตำบลเมือง

การแบ่งเขตการปกครอง แบ่งออกเป็น 12 หมู่บ้าน คือ

1. หมู่บ้านตัว
2. หมู่บ้านเมืองใหม่
3. หมู่บ้านใหม่
4. หมู่บ้านปากเลย
5. หมู่บ้านเฮ้
6. หมู่บ้านนาเขิน
7. หมู่บ้านกม่วงชี
8. หมู่บ้านภูบ่อบิด
9. หมู่บ้านนาหนอง
10. หมู่บ้านท่าแพ
11. หมู่บ้านหนองผักก้าม
12. หมู่บ้านน้อยสนามบิน

ตำบลลูกป่องเป็นตำบลเก่าแก่อยู่ในเขตอำเภอเมือง ปัจจุบันเป็นเขตเทศบาลเมือง แต่ละหมู่บ้านไม่มีผู้ใหญ่บ้านจะมีเฉพาะผู้นำชุมชนเท่านั้น สถานที่ราชการต่าง ๆ ส่วนใหญ่ตั้งอยู่ใน ตำบลลูกป่อง สาเหตุที่ได้ชื่อว่าตำบลลูกป่อง เพราะบริเวณที่ตั้งอำเภอเมืองมีลูกป่องล้อมรอบ เนื่องจากตำบลลูกป่องอยู่ในเขตเทศบาล หมู่บ้านบางหมู่บ้านได้รวมกันเป็นชุมชนย่อย ดังนั้นผู้วิจัย จึงไม่ไล่จำนวนพื้นที่ หมู่ที่ ประชากร และจำนวนบ้านเรือน ในแต่ละหมู่บ้าน

ความหมายชื่อตำบล

นายสิทธิ ศิริหล้า อายุ 72 ปี อยู่บ้านเลขที่ 126 หมู่บ้านเอ ตำบลลูกป่อง อำเภอ เมือง จังหวัดเลย อาชีพข้าราชการบำนาญ เล่าถึงความหมายชื่อตำบล เมื่อวันที่ 13 พฤศจิกายน 2532 ว่า

ลูกป่องนั้นแยกจากภูบ่อบิดหัว ภูบ่อบิดนั้นกะมีเงินมีทองอยู่ในถ้ำหินหลาย อยู่ใน ถ้ำภูบ่อบิดน้ำ แล้วกะให้แกเลื้อยแกผ้าเข้าไปเอาตามวัด ๆ ไบลานมาน้ำแกเลื้อยแกผ้า ไปเอาบ่ให้เอาเองเอาได้ไปเอาได้มาหลายมาน้อยกะแล้วแต่ อีคาบอีกะมากะแล้วแต่ บ่ให้เอาของไปใส่ให้ไปเอาเองเอาเงินขึ้นนะ แล้วบัดนี้บัคผลสุดท้ายกะมีบ่าวมีสาว เข้าไปเอา แกเลื้อยแกผ้าเข้าไปเอาเนื้ว่าสกลบก ผู้บ่าว ผู้สาวไปก่อน ผู้บ่าว ไปนำหลัง ไปบิดที่กัน ถ้าเลยหลังกับ มีเขรน้อยองค์หนึ่ง ไปก่อนองค์หนึ่งผลสุดท้ายออกมาได้ เขร กะออกมาได้ เขรกะออกมาลูกป่องมาชอดหินพี กั้วอีเป็นลูกป่องหนะ มันมาจากถ้ำภูบ่อบิด บนภูนั้นนะ แล้วเขรมาไปไล่อีกพีจ้ง ได้คำ ว่าหว่าบนั้นกะตายอยู่พูนกะเลย เอ็นลูกป่อง มันเป็นบ่อมาเพิ่นกะเอ็นลูกป่อง

###สาเหตุที่ได้ชื่อว่าตำบลลูกป่อง (กุด หมายถึง หนองน้ำที่มีลักษณะยาวและ ตอนปลายต้นเป็น มีน้ำขังอยู่ตลอดปี ป่อง หมายถึง ปล่อง ช่อง หรือรู : ผู้วิจัย) เพราะมีปล่องหรือช่องมาจากภูบ่อบิด เนื่องจากที่ภูบ่อบิดมีถ้ำและภายในถ้ำมีเงินมี ทองอยู่มาก เวลาคนจะไปเอาให้ถอดเสื้อผ้าเข้าไปเอาห้ามเอาถุงเอายำไปใส่

และจะเอามากน้อยขนาดไหนก็ได้ ตามแต่ความสามารถที่จะหาจะมาได้ จึงมีหนุ่มสาวเข้าไปเอาโดยถอดเสื้อผ้าเข้าไป ผู้หญิงเข้าไปก่อน ผู้ชายเข้าไปทีหลังและผู้ชายไปจับของลับของผู้หญิงทำให้ถ้ำถล่มไม่สามารถออกมาได้ มีสามเครื่องคี่หนึ่งสามารถออกจากถ้ำมาได้โดยออกมาตามช่องและมาทะเลที่กุดป่อง ชาวบ้านจึงเรียกชื่อว่า กุดป่อง###

นายป๋อง แสงงาม อายุ 78 ปี อยู่บ้านเลขที่ 43 หมู่บ้านแฮ่ ตำบลกุดป่อง อำเภอเมือง จังหวัดเลย อาชีพทำนา เล่าถึงความหมายชื่อตำบล เมื่อวันที่ 13 พฤศจิกายน 2532 ว่า

ภูกอบิดนั้นแผ่นดินกะหวามีเงินมีค่าไฟอื้อไปเอากะได้ แต่ต้องแก้เสื้อแก้ผ้าเข้าไปเอาผู้ว่าผู้สาวกะพากันแก้เสื้อแก้ผ้าเข้าไปหั่นแนว คานเข้าไปคานเข้าไปทั่วทั้งไร่กะไบเจาะหาเจาะโดยกัน กะถ้ำกะหล่นก็เลยออกมาได้ พวกนั้นกะเลยตายอยู่ทั้ง ตั้งแตรคนเดียวหนึ่งมีฮู้ฮ้อออกไปหั่นกะเลยนาฮู้ฮ้อออกมา มาขอเอากุดป่องพี่ จังข่อยได้เอ็งกุดป่องเท้าสู่มือนั้น

###สาเหตุที่ได้ชื่อว่ากุดป่อง เพราะที่ภูกอบิดมีถ้ำภายในถ้ำมีเงินที่ใครจะไปเอาก็ได้แต่มีข้อแม้ว่าต้องถอดเสื้อผ้าเข้าไปเอาจึงมีหนุ่ม ๆ สาว ๆ ถอดเสื้อผ้าเข้าไปเอาโดยคลานเข้าไป แต่มีบางคนกะนองเอามือไปจับของลับคนอื่นทำให้ถ้ำถล่ม (คำว่าถล่มในภาษาถิ่นใช้คำว่าหล่น : ผู้วิจัย) ไม่สามารถออกมาได้จึงเสียชีวิตอยู่ในถ้ำนั้นหมดยกเว้นสามเครื่องคี่หนึ่งที่ออกมาตามช่องทางเล็กจนมาทะเลที่กุดป่องชาวบ้านจึงได้เรียกชื่อว่ากุดป่อง###

ตัว, หมู่บ้าน

หมู่บ้านตัวตั้งอยู่ในตำบลกุดป่อง อำเภอเมือง จังหวัดเลย มีอาณาเขตติดต่อกับหมู่บ้านต่าง ๆ ดังนี้

ทิศเหนือ	ติดต่อกับ หมู่บ้านนาเขิน
ทิศใต้	ติดต่อกับ หมู่บ้านเมืองใหม่

ทิศตะวันออก ติดต่อกับ หมู่บ้านขอนแก่น

ทิศตะวันตก ติดต่อกับ หมู่บ้านนาเงิน

หมู่บ้านนี้มีลักษณะภูมิประเทศเป็นที่ราบ อาชีพของประชากร ได้แก่ การทำนา ค้าขาย และรับจ้าง ประชาชนนับถือศาสนาพุทธ มีวัด 1 วัด คือวัดศรีบุญเรือง มีโรงเรียนระดับประถมศึกษา 1 โรงเรียน คือโรงเรียนเทศบาล 3 และมีวิทยาลัย 1 แห่ง คือวิทยาลัยเทคนิคเลย

หมู่บ้านตัวนี้เป็นหมู่บ้านที่อยู่ในเขตเทศบาลเมือง เป็นชุมชนขนาดใหญ่ มีตลาดเทศบาล ที่ขายของเฉพาะเวลาเย็น 1 แห่ง ทางเทศบาลเรียกหมู่บ้านตัวว่า ชุมชนย่อยตัว

ความหมายชื่อหมู่บ้าน

นายสวัสดิ์ เสรีศรี อายุ 65 ปี อยู่บ้านเลขที่ 217 หมู่บ้านตัว ตำบลกุดป่อง อำเภอเมือง จังหวัดเลย อาชีพพ่อบ้าน กล่าวถึงความหมายชื่อหมู่บ้าน เมื่อวันที่ 6 พฤศจิกายน 2532 ว่า

บ้านตัวนี้มันแต่ก่อนแผ่นหว่ามันมีแต่ป่าตัว ไม้ตัว มันมีหลาย หลายแท่งแต่ก่อนน้ำ เหลียวไปทางใต้กะมีแต่ป่าตัว ที่นี้คนไ้ตัดพากันมาบุกเฮียนบุกขานนาป่าตัวนี้ เดียวนี้ไ้ตัด มีแต่บ้าน ต้นตัวกะพากันจับเบ็ด มีบ้านแผ่นกะเอินบ้านตัวลื้อ ๆ แน้ว คืออ้อเอินนาไม้ตัวนี้แหละ มันหลายเคะ ไม้ตัวพะะ กะพากันเอินบ้านตัวเนี้ยมาพะะ

###สาเหตุที่เรียกชื่อว่าหมู่บ้านตัว เดิมบริเวณที่ตั้งมีต้นตัวขึ้นอยู่มาก ทุกที่จะมีแต่ ต้นตัวเต็มไปหมด ต่อมาผู้คนไปปลูกบ้านเรือนอยู่ตามพื้นที่ที่ต้นตัวขึ้นอยู่ ทำให้ต้นตัวนั้น สูญพันธุ์ไป และชาวบ้านได้เรียกชื่อหมู่บ้านว่าหมู่บ้านตัวตามชื่อของต้นตัว###

นายดวง วงศ์ลา อายุ 74 ปี อยู่บ้านเลขที่ 153 หมู่บ้านตัว ตำบลกุดป่อง อำเภอเมือง จังหวัดเลย อาชีพพ่อบ้าน เล่าถึงความหมายชื่อหมู่บ้าน เมื่อวันที่ 6 พฤศจิกายน 2532 ว่า

***แต่ก่อนนั้นน้อ แต่พ่อแต่แม่เห็นว่ามีมาหาว่าทะเล เห็นว่าบ้านตัวนั้นแต่ก็มี
เป็นป่าตัว มีแต่ต้นตัวเทงนั้น แต่ก่อนคนมาเอาไปเห็ดพื้นหว่าขึ้น แล้วบัดนี้ก็มีผู้มาเห็ด
เหียนอยู่ม่งบ้านนี้ แต่ก่อนกะบ้านบ่ใหญ่ เดียวนี้ไฮ้คเป็นบ้านใหญ่แต่คนมาอยู่ เอาม่งนา
ม่งสวนมาปลูกเหียนอยู่ โลงเลียนหมี่หึ่งกะมีตลาดแลงกะมี ตลาดแลงเผ่นกะเ็นตลาด
บ้านตัว คนกะพากันเ็นแต่บ้านตัว บ้านตัวกะล่อนาพื้นตัวนั้นบ่ได้เ็นนาล่อนักอ้อ***

##สาเหตุที่ได้ชื่อว่าหมู่บ้านตัวนั้นผู้แล้วเล่าว่า แต่เดิมบริเวณที่ตั้งหมู่บ้านในปัจจุบัน
มีต้นตัวขึ้นอยู่เป็นจำนวนมาก คนนิยมนำไปทำพื้น ต่อมาเมื่อคนมาสร้างบ้านเรือนอยู่
บริเวณนี้ ก่อนนั้นหมู่บ้านตัวเป็นหมู่บ้านขนาดเล็ก ปัจจุบันมีผู้คนไปอาศัยอยู่มากขึ้น โดย
เอาที่นาที่สวนมาเป็นที่อยู่อาศัย จนหมู่บ้านตัวกลายเป็นหมู่บ้านขนาดใหญ่ทั้งโรงเรียน
และตลาดสดที่ขายเฉพาะตอนเย็น ชาวบ้านได้เรียกชื่อหมู่บ้านตามชื่อของต้นตัวว่า
หมู่บ้านตัว###

เมืองใหม่, หมู่บ้าน

หมู่บ้านเมืองใหม่ตั้งอยู่ในตำบลกุดป่อง อำเภอเมือง จังหวัดเลย มีอาณาเขตติดต่อกับ
หมู่บ้านต่าง ๆ ดังนี้

ทิศเหนือ ติดต่อกับ หมู่บ้านน้อยสนามบิน

ทิศใต้ ติดต่อกับ ลำน้ำเลย

ทิศตะวันออก ติดต่อกับ หมู่บ้านตัว

ทิศตะวันตก ติดต่อกับ หมู่บ้านหนองผักก้าม

หมู่บ้านนี้มีลักษณะภูมิประเทศเป็นที่ราบ อาชีพของประชากรได้แก่ การค้าขาย การ
รับจ้าง ประชาชนนับถือศาสนาพุทธ มีวิทยาลัย 1 แห่ง คือ วิทยาลัยอาชีวศึกษาเลย

หมู่บ้านเมืองใหม่เป็นศูนย์กลางของการค้าขาย เป็นชุมชนใหญ่ ชาวบ้านที่อยู่ในหมู่บ้านนี้
ส่วนมากจะเป็นคนจีนที่เข้ามาค้าขาย ส่วนคนท้องถิ่นจะอยู่รอบนอกออกไปอีก ทางเทศบาลเรียก
ชื่อหมู่บ้านนี้ว่าชุมชนย่อยเมืองใหม่

ความหมายชื่อหมู่บ้าน

นายแวน จันทา อายุ 53 ปี อยู่บ้านเลขที่ 118 หมู่บ้านเมืองใหม่ ตำบลกุดป่อง อำเภอเมือง จังหวัดเลย อาชีพปลูก้างประจำแขวงการทางเลย อธิบายความหมายชื่อหมู่บ้าน เมื่อวันที่ 6 พฤศจิกายน 2532 ว่า

บ้านเมืองใหม่นั้นเป็นบ้านอยู่นาหมู่ตลาดเ็น อยู่หน้าตลาดสดคน้านขายของ หมู่เ็นัว หลวงเ็น่อยเ็นหว่าเมืองใหม่ เ็นตั้งให้เอนาบ่อนตลาดเ็น ล้านขายของ มันหลาย มันกะเ็นในเ็นองน้อ ไผกะมาซื้อของในเ็นองกัน หลวงเ็นอให้มีลือบ้านกะเลย ตั้งหว่าบ้านเมืองใหม่ แต่คนบ่อยเ็นพากันเ็นแต่ตลาด เ็นตลาดเ็นกะหว่าไผกะอยู่จัก บ้านเมืองใหม่กะพากันอยู่จักนาพวกหลวงให้มาเ็นตั้งเ็นนี้ ผูกันเ็นเ็นไผกะขึ้นเ็นัว

###สาเหตุที่หมู่บ้านนี้ชื่อว่าหมู่บ้านเมืองใหม่ เนื่องจากบริเวณที่ตั้งหมู่บ้านเป็นศูนย์กลางการค้าขาย มีร้านขายของและตลาดเทศบาลตั้งอยู่ทางราชการจึงเรียกบริเวณที่เป็นตลาดนี้ว่าหมู่บ้านเมืองใหม่ แต่ชาวบ้านนิยมเรียกกันทั่ว ๆ ไปว่า ตลาดมากกว่าชื่อหมู่บ้าน และที่หมู่บ้านเมืองใหม่นี้ ทางราชการได้เป็นผู้นำฝักรบม เช่น ฝักรบมผู้นำเขวชนประจำหมู่บ้านให้กับชาวบ้าน###

นายศักดิ์ดา ชัยวาลย์ อายุ 63 ปี อยู่บ้านเลขที่ 18 หมู่บ้านเมืองใหม่ ตำบลกุดป่อง อำเภอเมือง จังหวัดเลย อาชีพพ่อบ้าน กล่าวถึงความหมายชื่อหมู่บ้าน เมื่อวันที่ 6 พฤศจิกายน 2532 ว่า

บ้านเมืองใหม่นี้คนบ่อยอยู่กันลือมันตั้งที่หลัง ไผกะพากันเ็นแต่ตลาด กะเทศบาลน้อจัดเป็นบ้านให้กะเ็นหว่ามันอยู่ในเ็นองกะเลยพาเ็นเมืองใหม่ กะเ็นพาเ็นผอกะบเ็นนาเ็นเ็นตลาดคือเก่า ผอกะฮันเ็นเ็นหว่าแต่ก่อนกะเป็นลู้ก้างเทศบาลนบ้หูก้า เ็นวันเ็นเ็นแล้ว เ็นให้ฮอกกะล่านนี้ว่าบ้มีหูก้า

###สาเหตุที่ตั้งชื่อว่าหมู่บ้านเมืองใหม่ เพราะทางเทศบาลจัดตั้งหมู่บ้านและหมู่บ้านนี้เป็นหมู่บ้านที่ตั้งอยู่ในตลาดจึงตั้งชื่อให้ว่าหมู่บ้านเมืองใหม่ แต่ประชาชนไม่ค่อยรู้จักเพราะเป็นชื่อที่ตั้งขึ้นใหม่และพากันเรียกรวม ๆ ว่า ตลาด ส่วนผู้เล่าทราบเพราะเคยเป็นลูกจ้างขนขยะของเทศบาล แต่ปัจจุบันไม่ได้เป็นแล้ว###

ใหม่, หมู่บ้าน

หมู่บ้านใหม่ตั้งอยู่ในตำบลลูกดอง อำเภอเมือง จังหวัดเลย มีอาณาเขตติดต่อกับหมู่บ้านต่าง ๆ ดังนี้

ทิศเหนือ ติดต่อกับ หมู่บ้านเมืองใหม่

ทิศใต้ ติดต่อกับ หมู่บ้านแฮะ

ทิศตะวันออก ติดต่อกับ หมู่บ้านนาบอน ตำบลชัยพฤกษ์

ทิศตะวันตก ติดต่อกับ หมู่บ้านกม่งขี้

หมู่บ้านนี้มีลักษณะภูมิประเทศเป็นที่ราบ อาชีพของประชากรได้แก่ การค้าขาย การทำนา ประชากรทั้งสิ้น 1,749 คน จำนวนบ้านเรือน 418 ครอบครัว ประชาชนนับถือศาสนาพุทธ มีวัด 1 วัดคือ วัดศรีสุทวารพ มีโรงเรียนระดับประถมศึกษา 1 โรงเรียน คือโรงเรียนเทศบาล 1

หมู่บ้านใหม่เป็นหมู่บ้านที่จัดตั้งขึ้นมานานแล้ว ผู้คนในหมู่บ้านอพยพมาจากหมู่บ้านแฮะ เมื่อมาสร้างบ้านเรือนขึ้นใหม่จึงตั้งชื่อหมู่บ้านว่าหมู่บ้านใหม่

ความหมายชื่อหมู่บ้าน

นายธูป ทองปั้น อายุ 67 ปี อยู่บ้านเลขที่ 113 หมู่บ้านใหม่ ตำบลลูกดอง อำเภอเมือง จังหวัดเลย อาชีพพ่อบ้าน กล่าวถึงความหมายชื่อหมู่บ้าน เมื่อวันที่ 6 พฤศจิกายน 2532 ว่า

อันบ้านใหม่นะ เขามาตั้งบ้านใหม่ หย้ายออกมาจากบ้านเก่าเลยพากันเอ็นบ้านโตเองตั้งใหม่หว่าบ้านใหม่

##ประชาชนหมู่บ้านใหม่เคยอาศัยอยู่หมู่บ้านแอ่ ต่อมาได้อพยพบ้านเรือนมาตั้ง
อยู่บริเวณที่ตั้งหมู่บ้านปัจจุบันและเรียกชื่อหมู่บ้านว่าหมู่บ้านใหม่ เพราะเป็นหมู่บ้านที่
มาตั้งใหม่###

นายสอน จันทนา อายุ 72 ปี อยู่บ้านเลขที่ 47 หมู่บ้านใหม่ ตำบลลูกดบอง อำเภอเมือง
จังหวัดเลย อาชีพพ่อบ้าน เล่าถึงความหมายชื่อหมู่บ้าน เมื่อวันที่ 6 พฤศจิกายน 2532 ว่า

***เอ้อ ! บ้านใหม่ บ้านใหม่นั้นมันจ้งซี แต่ก่อนเส้นปู่เส้นหลานันพากันอยู่บ้านแอ่
แล้วไ้ศพากันหนีมาอยู่พี่มาบุกเขียนบุกชานอยู่พี่ แต่ก่อนมันมีหลายบ้านกะพากันอื่นหว่า
บ้านใหม่ ผู้นมาอยู่ใหม่เผ่นพาเอิ้นมา***

##สาเหตุที่เรียกชื่อว่าหมู่บ้านใหม่เพราะประชาชนจากหมู่บ้านแอ่ได้อพยพครอบครัว
มาสร้างบ้านเรือนอยู่บริเวณที่ตั้งหมู่บ้านปัจจุบัน และได้เรียกชื่อหมู่บ้านว่าหมู่บ้านใหม่
เนื่องจากผู้คนได้มาสร้างบ้านเรือนอยู่ในที่ใหม่###

พากเลย, หมู่บ้าน

หมู่บ้านพากเลยตั้งอยู่ในตำบลลูกดบอง อำเภอเมือง จังหวัดเลย มีอาณาเขตติดต่อกับ
หมู่บ้านต่าง ๆ ดังนี้

ทิศเหนือ	ติดต่อกับ ลำน้ำเลย
ทิศใต้	ติดต่อกับ หมู่บ้านนาบอน
ทิศตะวันออก	ติดต่อกับ หมู่บ้านภูบ่อบิด
ทิศตะวันตก	ติดต่อกับ หมู่บ้านนาบอน

หมู่บ้านนี้มีลักษณะภูมิประเทศเป็นที่ราบ อาชีพของประชากรได้แก่ การทำนา ทำไร่ และ
รับจ้าง ประชาชนนับถือศาสนาพุทธ มีโรงเรียนระดับประถมศึกษา 1 โรง คือโรงเรียน
เทศบาล 3

หมู่บ้านปากเลยเป็นหมู่บ้านที่ตั้งอยู่อีกฝั่งหนึ่งของลำน้ำเลย ปัจจุบันอยู่ในเขตเทศบาลเมือง และทางเทศบาลเรียกว่าชุมชนย่อยปากเลย

ความหมายชื่อหมู่บ้าน

นายสมศรี พลชา อายุ 68 ปี อยู่บ้านเลขที่ 141 หมู่บ้านปากเลย ตำบลลูกดบ้อง อำเภอเมือง อาชีพทำไร่ ทำนา กล่าวถึงความหมายชื่อหมู่บ้านเมื่อวันที่ 6 พฤศจิกายน 2532 ว่า

บ้านปากเลยหว่าติ แต่ก่อนเดิมกะหว่าอยู่ปากน้ำนั้นบ้านนะ ปากทางบ้านใหม่ บ้านเท่ พันทะ เล่นปู่เล่นย่า เล่นตาเล่นยายพากันอยู่พื้น ข้าพากันข้ามมาเฮ็ดไร่เฮ็ดนาอยู่พิ้ว หว่าขึ้น แล้วกะพากันมาอยู่หน้าไถ่นาма แต่กะหว่ามาอยู่ปากเลย พากันเอ็นปากเลย คนอยู่ปากน้ำกะพากันข้ามน้ำเลยนี้ไป ชีเฮื่อไป มาอยู่พิ้วกะเอ็นหว่าบ้านปากเลย กะพากันเอ็นพิ้วหว่าปากเลยถื่อนั้น

##สาเหตุที่หมู่บ้านนี้ชื่อว่าหมู่บ้านปากเลยเพราะบริเวณที่ตั้งหมู่บ้านอยู่อีกฝั่งหนึ่งของลำน้ำเลย เดิมบริเวณนี้เป็นที่ทำกินของชาวบ้าน ต่อมาชาวบ้านได้อพยพมาอยู่ในที่ทำกิน ซึ่งในขณะนั้นการข้ามน้ำไปอีกฝั่งหนึ่งต้องนั่งเรือข้าม ชาวบ้านเรียกชื่อหมู่บ้านว่าหมู่บ้านปากเลย เนื่องจากเคยเรียกบริเวณนี้ว่าปากเลยมาก่อนแล้ว##

นายจันทร์ บุตรชัยงาม อายุ 70 ปี อยู่บ้านเลขที่ 38 หมู่บ้านปากเลย ตำบลลูกดบ้อง อำเภอเมือง จังหวัดเลย อาชีพทำนา กล่าวถึงความหมายชื่อหมู่บ้าน เมื่อวันที่ 6 พฤศจิกายน 2532 ว่า

บ้านปากเลยนั้นเอ็นหว่ามาอยู่ปากน้ำเลยทางนี้ บ้านทางนั้นกะเลยเอ็นบ้านทางพิ้วหว่าปากเลย มันอยู่คนละปากน้ำ บ้านทางพื้นเดิมมีชื่อแล้ว บ้านใหม่บ้านเท่บ้านนี้กะอยู่ปากเลยทางพิ้วเลยพากันเอ็นปากเลย

##สาเหตุที่หมู่บ้านนี้ได้อีกว่าหมู่บ้านปากเลย เพราะหมู่บ้านปากเลยนี้ตั้งอยู่คนละฝั่ง
ของลำน้ำเลยกับหมู่บ้านใหม่และหมู่บ้านเฮ่ ชาวบ้านจึงเรียกชื่อหมู่บ้านที่อยู่อีกฝั่งหนึ่ง
ของลำน้ำเลยว่าปากเลย###

เฮ่, หมู่บ้าน

หมู่บ้านเฮ่ตั้งอยู่ในตำบลลูกป่อง อำเภอเมือง จังหวัดเลย มีอาณาเขตติดต่อกับหมู่บ้าน
ต่าง ๆ ดังนี้

ทิศเหนือ ติดต่อกับ หมู่บ้านนาหนอง

ทิศใต้ ติดต่อกับ หมู่บ้านหนองผักก้าม

ทิศตะวันออก ติดต่อกับ หมู่บ้านเมืองใหม่

ทิศตะวันตก ติดต่อกับ หมู่บ้านหนองผักก้าม ตำบลเมือง

หมู่บ้านนี้มีลักษณะภูมิประเทศเป็นที่ราบ มีลำน้ำหมานไหลผ่านกลางหมู่บ้าน อาชีพของ
ประชากรได้แก่ การรับจ้าง และค้าขาย ประชาชนนับถือศาสนาพุทธ มีวัด 1 วัดคือ วัดศรีภูมิ
มีโรงเรียนระดับประถมศึกษา 1 โรงเรียน คือโรงเรียนอนุบาลเลย

หมู่บ้านเฮ่เป็นหมู่บ้านที่เก่าแก่เคยเป็นที่ตั้งของอำเภอเมืองมาก่อน ปัจจุบันทางเทศบาล
เรียกชื่อว่า ชุมชนย่อยบ้านเฮ่

ความหมายชื่อหมู่บ้าน

นายปุ่น พุทธมัตย์ อายุ 69 ปี อยู่บ้านเลขที่ 12 หมู่บ้านเฮ่ ตำบลลูกป่อง อำเภอ
เมือง จังหวัดเลย อาชีพทำนา เล่าถึงความหมายชื่อหมู่บ้าน เมื่อวันที่ 6 พฤศจิกายน 2532 ว่า

***บ้านเห็นคนแต่ก่อนเผ่นกะอยู่มาเด็งมาโดนแล้ว แต่ก่อนเผ่นมาแต่คำพ้อม คำนา
น้ำหมานเน้ย เผ่นหว่าคำมันหลายหว่าขึ้น มาแต่คำอยู่เนี้ยเห็นว่าม่งนี้มันเค้กะพากันอยู่เนี้ย
บ้านกะเอิ้นหว่าบ้านเห็นมาแต่คำหันกะเอิ้นบ้านหันหว่าบ้านเห้***

##หมู่บ้านเฮ้ (เฮ้ ในภาษาถิ่นออกเสียงเป็น แห่ คำว่า แห่ หรือ เฮ้ มี
ความหมายตรงกับคำว่า แร่ในภาษาถิ่นกลาง : ผู้วิจัย) ในสมัยก่อนมีชาวบ้านมาร่อน
หาแร่ทองคำที่ลำน้ำหมาน ต่อมาผู้คนเห็นว่าบริเวณนี้เหมาะสมที่จะตั้งบ้านเรือนอาศัย
อยู่ ชาวบ้านจึงสร้างบ้านเรือนและอาศัยอยู่ที่นั่นพร้อมทั้งเรียกชื่อหมู่บ้านว่าหมู่บ้านเฮ้##

นายมัน ศิริมา อายุ 73 ปี อยู่บ้านเลขที่ 58 หมู่บ้านเฮ้ ตำบลลูกดบอง อำเภอเมือง
จังหวัดเลย อาชีพพ่อบ้าน กล่าวถึงความหมายชื่อหมู่บ้าน เมื่อวันที่ 6 พฤศจิกายน 2532 ว่า

***บ้านเฮ้นั้นเดิมทีเป็นบ้านเก่าบ้านเก่าอยู่กันมาหลายแสนแล้ว กะได้ดินเดิมไว้
อยู่หว่าบ้านเฮ้นี้แต่ก่อนมันมีคำหลาย คนกะพากันมาแห่ค่าน้ำหมานนั้นะ ทางบ้านนาอ้อ
ทางบ้านไคกะพากันมาคั้นเหได้กะเอาใส่ขวดน้อย ๆ ไว้ เดิมกะหว่ามันมีคำกะพากันมา
แห่ค่านี มาบ้านเฮ้นี้ คนกะเอินบ้านเห่ บ้านเห่มาแต่แสนพันเน๊ว กะพากันมาแห่ค่านี่
ม่งนี้กะเป็นบ้านเห่***

##ผู้เล่าเล่าว่าหมู่บ้านเฮ้เป็นหมู่บ้านที่ตั้งมานานหลายชั่วอายุคนแล้ว เดิมหมู่บ้านนี้
มีสายแร่ทองคำในลำน้ำหมาน ทำให้มีผู้คนจากหมู่บ้านต่าง ๆ เช่น หมู่บ้านนาอ้อมาร่อน
(คำว่าร่อน ในภาษาถิ่นใช้คำว่า ห่อน : ผู้วิจัย) ทองคำ และหากได้ทองคำแล้วจะนำ
ทองคำใส่ไว้ในขวดเล็ก ๆ สาเหตุที่หมู่บ้านนี้ชื่อว่าหมู่บ้านเฮ้เพราะที่หมู่บ้านมีแร่ทองคำ
และมีคนมาร่อนทองคำมาก##

นาเขิน, หมู่บ้าน

หมู่บ้านนาเขินตั้งอยู่ในตำบลลูกดบอง อำเภอเมือง จังหวัดเลย มีอาณาเขตติดต่อกับ
หมู่บ้านต่าง ๆ ดังนี้

ทิศเหนือ	ติดต่อกับ หมู่บ้านน้อยสนามบิน
ทิศใต้	ติดต่อกับ หมู่บ้านตัว

ทิศตะวันออก ติดต่อกับ หมู่บ้านปากนา

ทิศตะวันตก ติดต่อกับ หมู่บ้านน้อยสนามบิน

หมู่บ้านนี้มีลักษณะภูมิประเทศเป็นที่ราบ อาชีพของประชากรได้แก่ การทำนา ทำไร่และ
รับจ้าง ประชาชนนับถือศาสนาพุทธ

หมู่บ้านนาเขินเป็นหมู่บ้านที่ตั้งอยู่ในเขตเทศบาลเมือง ปัจจุบันทางเทศบาลเมืองได้เรียก
ชื่อหมู่บ้านนาเขินว่า ชุมชนย่อยนาเขิน

ความหมายชื่อหมู่บ้าน

นางเถื่อน แสงสว่าง อายุ 75 ปี อยู่บ้านเลขที่ 612 หมู่บ้านนาเขิน ตำบลกุดป่อง
อำเภอเมือง จังหวัดเลย อาชีพทำไร่ ทำนา กล่าวถึงความหมายชื่อหมู่บ้าน เมื่อวันที่ 6
พฤศจิกายน 2532 ว่า

***บ้านนาเขินหะ มันเป็นนาแล้งเขาเลยเอื่อนนาเขินน้ำ นาเขินน้ำแต่ก้นน้ำ บ่มีน้ำ
บ่มีน้ำใสอันน้ำหะ กะเลยเอื่อนนาเขินน้ำ เดียวนี้ลื่อนาเขินลือ ๆ แต่ก้นแล้งเคะมัน
คอยน้ำฝนน้ำฟ้าลือ ๆ กะเลยเอื่อนนาเขินน้ำทันแล้ว แล้วผู้เฒ่าผู้แก่พาเอินตั้งแต่พ่อแต่แม่
พื้นนะ นาเขินน้ำแต่ก้นหะมันบ่มีน้ำใส หว่านาแล้งกะเอื่อนนาเขินน้ำหว่าขึ้นตามแผ่นหว่า
หะ***

###เดิมหมู่บ้านนาเขิน (เขิน หมายถึง ที่สูง : ผู้วิจัย) บรรพบุรุษเรียกกันว่า
หมู่บ้านนาเขินน้ำ เพราะพื้นที่บริเวณที่ตั้งหมู่บ้านเป็นนาที่อยู่บนที่สูงและขาดแคลนน้ำ
ชาวบ้านต้องคอยฝนตกนาจึงจะมีน้ำ เมื่อน้ำไม่มีน้ำชาวบ้านจึงเรียกว่า นาเขินน้ำ
แต่ปัจจุบันชาวบ้านตัดเหลือเพียง หมู่บ้านนาเขิน###

นางคำ โกมาสดีชัย อายุ 74 ปี อยู่บ้านเลขที่ 16/2 หมู่บ้านนาเขิน ตำบลกุดป่อง
อำเภอเมือง จังหวัดเลย อาชีพแม่บ้าน อธิบายความหมายชื่อหมู่บ้าน เมื่อวันที่ 6 พฤศจิกายน
2532 ว่า

***แต่ก่อนมันเป็นหล่งเอินบ้านนาเป็นหวาดิ อันนั้นมันเป็นน้ำ นาเป็นน้ำ มันมีน้ำคือ
แต่ก่อนมันเป็นน้ำเลยเอินบ้านนาเป็น มาตั้งที่แล็ก มันกะสูง มันมีน้ำ น้ำบ่ค้างจกเถื่อ
น้ำเหมืองกะบ่มี เคียวนี้ไ้คมีน้ำเหมือง แล้วเอินบ้านนาเป็น นาเป็นน้ำ น้ำบ่มี คอยแต่
น้ำฝน กะเลยเอินบ้านนาเป็น นาเป็น นาเป็น เอินมาแต่เกีค***

###สาเหตุที่เรียกชื่อว่าหมู่บ้านนาเป็น เพราะบริเวณที่ตั้งหมู่บ้านอยู่บนที่สูง ทำให้
นาไม่มีน้ำ และเมื่อก่อนยังไม่มีการสร้างเหมืองฝายเช่นปัจจุบัน ได้แต่คอยอาศัย
น้ำฝน ดังนั้นชาวบ้านจึงเรียกชื่อหมู่บ้านว่าหมู่บ้านนาเป็นน้ำ ต่อมาเรียกกันว่า หมู่บ้าน
นาเป็น###

กกม่วงชี, หมู่บ้าน

หมู่บ้านกกม่วงชีตั้งอยู่ในตำบลลูกป่อง อำเภอเมือง จังหวัดเลย มีอาณาเขตติดต่อกับ
หมู่บ้านต่าง ๆ ดังนี้

ทิศเหนือ ติดต่อกับ หมู่บ้านกาเนิดเพชร ตำบลเมือง

ทิศใต้ ติดต่อกับ หมู่บ้านใหม่

ทิศตะวันออก ติดต่อกับ หมู่บ้านนาบอน ตำบลชัยพฤกษ์

ทิศตะวันตก ติดต่อกับ หมู่บ้านหนองผักก้าม ตำบลเมือง

หมู่บ้านนี้มีลักษณะภูมิประเทศเป็นที่ราบ อาชีพของประชากรได้แก่ การทำนา ทำสวน
ประชากรทั้งสิ้น 851 คน จำนวนบ้านเรือน 160 หลังคาเรือน ประชาชนนับถือศาสนาพุทธ มี
โรงเรียนระดับประถมศึกษา 1 โรง คือโรงเรียนบ้านกกม่วงชี

ประชาชนจากหมู่บ้านนาบอน ตำบลชัยพฤกษ์ได้อพยพมาสร้างบ้านเรือนอยู่ใกล้กับต้น
มะม่วงชี ชาวบ้านจึงเรียกชื่อหมู่บ้านว่าหมู่บ้านกกม่วงชี

ความหมายชื่อหมู่บ้าน

นางพัน ศรีจำปา อายุ 70 ปี อยู่บ้านเลขที่ 143 หมู่บ้านกกม่วงชี ตำบลลูกดบอง อำเภอเมือง จังหวัดเลย อาชีพแม่บ้าน กล่าวถึงความหมายชื่อหมู่บ้าน เมื่อวันที่ 6 พฤศจิกายน 2532 ว่า

บ้านนั้นเป็นบ้านกกม่วงชี เป็นบ้านกกหมากม่วงใหญ่ แต่ก็บ้านนาบอนฝั่งนั้น บ้านนาบอนใหญ่ฝั่งนั้น เดียวนี้เลยใช้ค้ายมาอยู่พักแล้ว บัดนี้มันคนละฝั่งกัน กะเลย เป็นบ้านทางนี้หว่าบ้านกกม่วงชี อยู่ในเขตเทศบาล กกม่วงชีนั้นมันกะเผ่ากะแก่มันเข็ดแล้วมาตั้งแต่ปู่ตาพญาทวดหัวกะเป็นบ้านกกม่วงชี อยู่วัดนั้นอยู่ในวัดนั้นกะกกม่วงชีนะบ่มีไฟป่าได้

###ชาวหมู่บ้านนาบอนได้อพยพมาอาศัยอยู่บริเวณหมู่บ้านกกม่วงชี (ม่วงชี หมายถึง มะม่วงกะล่อน : ผู้วิจัย) สาเหตุที่เรียกว่าหมู่บ้านกกม่วงชี เพราะมีมะม่วงชีที่มีอายุมากต้นหนึ่งขึ้นอยู่ในบริเวณวัด ชาวบ้านเชื่อกันว่าเป็นต้นมะม่วงที่ค่อนข้างศักดิ์สิทธิ์ ไม่มีใครสามารถโค่นต้นมะม่วงต้นนี้ได้###

นางทม ศาสุข อายุ 80 ปี อยู่บ้านเลขที่ 136 หมู่บ้านกกม่วงชี ตำบลลูกดบอง อำเภอเมือง จังหวัดเลย อาชีพแม่บ้าน เล่าถึงความหมายชื่อหมู่บ้าน เมื่อวันที่ 6 พฤศจิกายน 2532 ว่า

กะเขาหว่าพาอิดอยู่บ้านใหญ่โน้ เขากะพาแตกมาอยู่พัก แตกมาอยู่พักแล้วกะหมากม่วงชีเกิดขึ้นแต่ตั้งแต่เดิมพั้ว เป็นบ้านกกม่วงชี มาถ่ายสื่อตั้งใหม่หว่าบ้านกกม่วงชีนะ แต่ก็กะบ้านนาบอนฝั่งนั้นฝั่งนี้ เข้าเขตเทศบาลแล้วเดี๋ยวนั้น

###เดิมชาวหมู่บ้านกกม่วงซึ่งอาศัยอยู่หมู่บ้านนาบอนหรือชาวบ้านเรียกว่าหมู่บ้านใหญ่
ต่อมาชาวบ้านได้อพยพมาอยู่บริเวณที่ตั้งหมู่บ้านปัจจุบันแล้วเรียกชื่อหมู่บ้านว่าหมู่บ้าน
กกม่วงซึ่งเพราะบริเวณนี้มีต้นมะม่วงกะล่อนขึ้นอยู่ ปัจจุบันนี้หมู่บ้านนี้อยู่ในเขตเทศบาล###

หมู่บ้าน

หมู่บ้านกบ่อปิดตั้งอยู่ในตำบลลูกป่อง อำเภอเมือง จังหวัดเลย มีอาณาเขตติดต่อกับ
หมู่บ้านต่าง ๆ ดังนี้

ทิศเหนือ ติดต่อกับ หมู่บ้านปากเลย

ทิศใต้ ติดต่อกับ หมู่บ้านหนองนาทราย ตำบลนาดินคำ

ทิศตะวันออก ติดต่อกับ หมู่บ้านไร่ทาม ตำบลนาอาน

ทิศตะวันตก ติดต่อกับ หมู่บ้านนาบอน ตำบลชัยพฤกษ์

หมู่บ้านนี้มีลักษณะภูมิประเทศเป็นที่ราบเชิงเขา อาชีพของประชากร ได้แก่ การทำนา
ทำไร่ มีประชากรทั้งสิ้น 1,027 คน จำนวนบ้านเรือน 318 หลังคาเรือน ประชาชนนับถือ
ศาสนาพุทธ

หมู่บ้านกบ่อปิดตั้งขึ้นมานานแล้ว ปัจจุบันอยู่ในเขตเทศบาล หมู่บ้านกบ่อปิด ตั้งอยู่เชิง
ภูเขาสูงหนึ่งชื่อกบ่อปิด หมู่บ้านจึงชื่อว่าหมู่บ้านกบ่อปิด

ความหมายชื่อหมู่บ้าน

นายทองคำ จันทนา อายุ 74 ปี อยู่บ้านเลขที่ 13 หมู่บ้านกบ่อปิด ตำบลลูกป่อง
อำเภอเมือง จังหวัดเลย อาชีพข้าราชการบำนาญ กล่าวถึงความหมายชื่อหมู่บ้าน เมื่อวันที่ 6
พฤศจิกายน 2532 ว่า

***กบ่อปิดจะมีปะวัติพื้นหว่านนั้นได้ดินแต่ปะวัติพื้นหว่านนี้ ผู้บ่าวผู้สาวไปเอา
เขื่องเอ้ ไปเอาเขื่องเอ้เอาสายสร้อย เอาแหวนเอาหมี่ทองนาตุ้มหูตุ้มทองอยู่ใน
ถ้าพื้นเบ็ด เป็นบ่าวเป็นสาวไปนำ แล้วผู้สาวออกก่อนผู้บาวนำกันมัดเคบเคทาง

เข้าไปท่ทางเข้าถ้ำกะกะไปจับที่บิเคแผ่นหว่านะ บิกหาจับที่บิเคเฮ็ดหุ้ง ถ้าใช้ค
 หล่นกับโลัดหว่านตั้งแต่คนเปิดศอก กะฮอยเสียมถ่อนี้เดหล้าพากันชุกกันอยู่นะหำมี
 หำคินกะให้กันอยู่ขึ้นแนว อยู่บ้านพักกะไดดิน มีจวน้อยองค์หนึ่งพาเข้าไปท่ พากเข้า
 ไปเอาท่จวน้อยพาไปมันปคือเก่าตันเบ็ดแล้วชุกกะตาย แล้วให้หลายจนทว่าผ้าขาว
 ออกมาหว่าน หว่าไปอ้อไปส่งคินอ้อไปบ้านน้ำหว่าน หลับตา ใ้คหลับตาแล้วผ้าขาว
 จุงมา มาฮ้อยน้ำเลยกะได้ไ้ขั้วหว่าน แผ่นท่ท่แผ่นว่าให้พังเนี้ย ได้ไ้ขั้วแล้ว
 บ่แหล่นเงือกที่บ่อมาชูกะเงือกกะ ใ้คมาไปโลขึ้นพันน้ำกุดป่อง ขึ้นอยบกไม้กกชุมแสง
 ทุมนี้ณะ มันไม้หลายพันท่ะแต่ก่อนกะ แขนมันใหญ่อ้อได้อุ้มสองอุ้ม แขนกะแต่ก่อนกะ
 แต่ก่อนบ่อเป็นบ่อขึ้นน้ำ แล้วแผ่นกะเหล่านกบิเคพันกะ จวน้อยจั้งขึ้นมาได้ ใ้คมา
 ให้อยู่พันให้อยู่ก้นแล้วผู้เฒ่าผู้แก่แผ่นได้อุ้มแล้วแผ่นเลยไปเบ็ง กะไปพ้อจ้องคิน
 องค์พาไปนะ ผู้บาวบิเคที่ผู้สาวกะเลยทว่าบาวบิเคพันแนวบาวบิเคไปบาวบิเคมา กะใ้ค
 เป็นบ่อบิเคสา***

##ผู้เล่าเล่าว่าสาเหตุที่ชื่อว่าบ่อบิเคนั้น เพราะมีประวัติเล่ากันต่อต่อมามีถ้ำ
 อยู่ถ้ำหนึ่ง ภายในถ้ำจะมีเครื่องประดับต่าง ๆ ที่คนสามารถเข้าไปเอามาใช้ได้จึงได้มี
 พวกหนุ่มสาวเข้าไปเอาเครื่องประดับมาแต่งตัว ทางที่เข้าไปในถ้ำนั้นจะต้องเข้าไป
 ทีละคน หญิงจึงเข้าไปก่อนชายตามหลัง เมื่อเข้าไปแล้วระหว่างทาง ชายได้จับของลับ
 หญิงบิเค ฝ่ายหญิงจึงถามว่าบิเคของลับของตนทำไม ถ้าก็เลยถล่ม ทำให้คนเหล่านั้นติดอยู่ใน
 ถ้ำและคนเหล่านั้นได้พากันร้องให้อยู่หว่านหำคิน ชาวบ้านได้พากันไปช่วยชุดออกมาแต่
 ไม่สำเร็จ ส่วนในถ้ำนี้สามเณรองค์หนึ่งที่เป็นคนพาหนุ่มสาว ไปเห็นถ้ำถล่ม ไม่มีทางออกก็
 ร้องให้จนกระทั่งมีชะขาวปรากฏตัวออกมาและพามาส่งโดยให้สามเณรหลบตามา สามเณร
 จึงหลับตาเดินตามชะขาวมาถึงลำน้ำเลย และได้ข้ามสะพานมาซึ่งสะพานนั้นจริง ๆ แล้ว
 เป็นเงือก (เงือกเป็นสิ่งที่ชาวบ้านเชื่อว่า เงือกเป็นสัตว์ที่อาศัยอยู่ในน้ำและเงือกชอบ
 กินเลือดคนและสัตว์ : ผู้วิจัย) เป็นการเดินตามปล่องเงือกออกมา และสามเณรได้มาไ้
 พันน้ำขึ้นที่กุดป่อง ซึ่งบริเวณนี้มีต้นชุมแสงขึ้นอยู่มาก และเป็นต้นชุมแสงต้นใหญ่มากกึ่งก้าน
 ของต้นชุมแสงมีขนาดเท่า ๆ กับแขน เมื่อสามเณรขึ้นจากปล่องได้จึงมานั่งร้องให้อยู่ที่

บริเวณต้นชุมแสง ต่อมามีคนไฉ่ยีนเสียงร้องให้จึงได้ไปดู และได้พบกับสามเณรองค์นั้น และขณะที่ผู้หญิงถูกผู้ชายบิดของลัทธิผูกพันว่าบ่าวบิต จากนั้นคำว่าบ่าวบิตได้กลายเป็นคำว่า บ่อบิต###

นายอินทร์ กองสีมะ อายุ 76 ปี อยู่บ้านเลขที่ 48 หมู่บ้านบ่อบิต ตำบลลูกดอง อำเภอเมือง จังหวัดเลย อาชีพพ่อบ้าน กล่าวถึงความหมายชื่อหมู่บ้าน เมื่อวันที่ 6 พฤศจิกายน 2532 ว่า

***บ่อบิตนี้เดิมปะวัตมันแท้มันมีถ้ำถ้ำอยู่ถ้ำหนึ่ง มันมีถ้ำอยู่ถ้ำหนึ่ง แล้วมีหลวงตากับ เณรน้อยไปชักหาอยู่หาว่าเฒ่าไปรักษาถ้ำนะ มีหน่อเงินหน่อคำอยู่ขึ้น หลวงตากับเณรน้อย นั้นไปเป็นผู้ปลุกชักหาอยู่ในถ้ำนั้นหาว่าเฒ่าไป แล้วบิตนี้พวกญาติพวกโยมกะผูกได้ กะพากันไปเอาให้ไปเอา หากบ่ให้เอาเสียเอาผ้าไป พอไปฮ้อคปากถ้ำได้บิตเสีย บิตผ้าฮ้อก ถอดฮ้อกถอดเสียผ้าฮ้อกให้เบ็ด บ่ให้เอา เหลือโตหว่าเฒ่าไป เอาสะเพาะ โตแต่ละคนหะเอาสะเพาะโตมา ลีเอาปากคาบ เด็ดหูเสียโคกะแล้วแต่ หง่ามตีน หง่ามมือให้เอามาเติม ที่นี้เวลาเข้าไปกะเสียงแฉกกันเข้าไปเอาน้อ เสียงควักกัน เข้าไปเอากะอ้ายเจ้าหนุ่มเจ้าสาวนี้กะพากันคานเข้าไปกะผู้ต๋อกะต๋อน้อเจ้าหนุ่ม หนะ เห็นอันนั้นของเจ้าสาวกะคือหัวพันหนะไปเอามือไปบิตที่เขาสา ไซ้คปากถ้ำ หลั่นทับ ขังอยู่พันถั่วถั่ว จี๊ดมือจี๊ดคั้นนี้กะหญิงไฉ่ยีนเสียงอยู่ ผู้อยู่นอกกะขุดเข้าไป กะบ่ฮ้อดจักเกือบถึงจักเกือบ ไฉ่ยีนเสียงให้เสียงฮ้องอยู่ หากขุดบ่ฮ้อด อ้ายเฒ่ากะวน หาทางฮ้อกวไปวนมาเห็นฮ้อยอยู่หนึ่งจ้องบ่งน้อย ๆ กะเมบเมเลื่อ ๆ มาหว่าเฒ่า นทางหนะ หลวงตามาบ่ได้ มาได้แต่จวนน้อย ผู้ใหญ่บ่หลมหว่าเฒ่า ฮั้นหลมแต่ เณรน้อย กะบั้นบั้นมามากะหว่าลือฮ้อดบ่อนได้กะบ่ฮ้อดจักเกือบ มากะจักหว่ามือเวน มือคั้นมาโดนเด็บ ว่าเฒ่าไฉ่ยีนเสียงเกาะควอยู่ เสียงควักถั่วพิคพิคอยู่หัวบุดันขึ้น กะบั้นบั้นหว่าเฒ่าไป หว่ามันยางแล้วกะบั้นบั้นกะผ่นผ่นไปหน้าเลื่อยอยู่ อดสาเลื่อยเลื่อยมา หงษ์ขึ้นหนะ คานกะบ่ได้เอาเมบเมเลื่อยเลื่อยมา เลื่อยเลื่อยมาเลื่อยเลื่อยมา มาทะลุฮ้อก

กุดป่องหว้าขึ้น สุนัขนั้นชื่อคืบสั้น ๆ มั่งมันกุดป่องบ่ได้ขึงได้หยั่งข้อคืบสั้น สั้น ๆ อ้อ
มาทวยอันนั้นชื่อคืบสั้นเลยอ้อกุดป่อง***

###สาเหตุที่ได้ชื่อว่าหมู่บ้านกุดป่อง เพราะกุดป่องมีประวัติดั้งเดิมที่เล่ากันต่อ ๆ
มาคือ มีถ้ำอยู่ถ้ำหนึ่งมีพระภิกษุและสามเณรเป็นคนรักษากถ้ำ ภายในถ้ำมีหนองเงินหนองทอง
หนองทอง อยู่ต่อมาพวกชาวบ้านอยากได้หนองเงินหนองทองจึงขอไปเอา โดยการเข้าไป
ในถ้ำนั้นให้เปลือยกาย เมื่อไปถึงถ้ำใครอยากได้อะไรพอใจอะไรให้เข้าไปบนเอามาได้
ตามความพอใจ โดยจะใช้ปากคาบ ทัดหู (ทัดในภาษาถิ่นใช้ว่า เต็บ : ผู้วิจัย)ใส่ตามง่าม
มือตามง่ามเท้าก็ได้ เวลาเข้าไปในถ้ำต้องเรียงแถวคลานเข้าไป ผู้ชายที่เข้าไปบางคนคิด
คะนองพอเห็นของลับผู้หญิงได้เอื้อมมือไปจับของลับ ทำให้ถ้ำถล่ม ผู้คนถูกขังอยู่ภายในถ้ำ
ผู้ที่อยู่ข้างนอกได้ยินเสียงร้องให้อยู่ 7 วัน 7 คืน จึงได้ช่วยกันขุดถ้ำ แต่ก็ไม่ทะลุ ส่วน
สามเณรได้ค้นหาทางออกจนกระทั่งพบปล่องแคบ ๆ จึงคลาน (เมบเมลือ ๆ หมายถึง
การนอนคว่ำกับพื้นแล้วค่อย ๆ คลาน : ผู้วิจัย) ออกมา พระภิกษุไม่สามารถคลานออกมา
ได้เพราะตัวโตกว่าปล่อง ส่วนสามเณรคลานมาเรื่อย ๆ ทั้งกลางวัน กลางคืน บางครั้ง
ได้ยินเสียงกระดิ่งที่แขวนคอควายอยู่ บางครั้งได้ยินเสียงควายกินหญ้า แต่สามเณรก็ขึ้น
จากปล่องไม่ได้ ได้แต่ค่อย ๆ คลานมาจนกระทั่งถึงกุดป่องจึงค่อยออกมาได้###

นาหนอง, หมู่บ้าน

หมู่บ้านนาหนองตั้งอยู่ในตำบลกุดป่อง อำเภอเมือง จังหวัดเลย มีอาณาเขตติดต่อกับ
หมู่บ้านต่าง ๆ ดังนี้

ทิศเหนือ	ติดต่อกับ หมู่บ้านท่าแพ
ทิศใต้	ติดต่อกับ หมู่บ้านเฮ่
ทิศตะวันออก	ติดต่อกับ หมู่บ้านน้อยสนามบิน
ทิศตะวันตก	ติดต่อกับ หมู่บ้านหนองผักก้าม

หมู่บ้านนี้มีลักษณะภูมิประเทศเป็นที่ราบ อาชีพของประชากรได้แก่ การทำนา ทำไร่ และ
รับจ้าง ประชาชนนับถือศาสนาพุทธ มีโรงเรียนระดับมัธยมศึกษา 1 โรงเรียน คือโรงเรียน
เลยพิทยาคม

หมู่บ้านนาหนองเป็นหมู่บ้านที่ตั้งอยู่บริเวณที่ลุ่ม ปัจจุบันอยู่ในเขตเทศบาลเมือง และทาง
เทศบาลเรียกชื่อรวมกับหมู่บ้านท่าแพว่า ชุมชนย่อยนาหนองท่าแพ

ความหมายชื่อหมู่บ้าน

นายขาว ศิริหล้า อายุ 61 ปี อยู่บ้านเลขที่ 26/2 หมู่บ้านนาหนอง ตำบลกุดดอง
อำเภอเมือง จังหวัดเลย อาชีพทำนา กล่าวถึงความหมายชื่อหมู่บ้าน เมื่อวันที่ 6 พฤศจิกายน
2532 ว่า

***บ้านนาหนองกะมีนา นากะอยู่หนองหันน้ำกะอยู่หนองหันน้ำ หันง่อยลือบ้านนาหนอง
ที่แล้กมันกะเป็นหนอง เป็นหนอง แล้วกะเผ่นไปเห็นคนนำส้ล้อมทางหนองหันไปหันน้ำ
กะเลยพากันเ็นบ้านนาหนอง***

###สาเหตุที่เรียกชื่อหมู่บ้านว่าหมู่บ้านนาหนอง เพราะบริเวณที่ตั้งหมู่บ้านมีหนองน้ำ
และชาวบ้านได้ไปทำนาอยู่รอบ ๆ หนองนั้น ชาวบ้านจึงเรียกชื่อหมู่บ้านว่าหมู่บ้าน
นาหนอง###

นายทองคุณ ชัชวาลย์ อายุ 77 ปี อยู่บ้านเลขที่ 38 หมู่บ้านนาหนอง ตำบลกุดดอง
อำเภอเมือง จังหวัดเลย อาชีพพ่อบ้าน เล่าถึงความหมายชื่อหมู่บ้าน เมื่อวันที่ 6 พฤศจิกายน
2532 ว่า

***บ้านนาหนอง หนองมันกะมีขึ้นหนองใหญ่หัน เค้ามันกะมีหนองใหญ่อยู่บ่อนหันนะ
ทางหัวนาก้อทางขวมือหะ เขาเอินนาอินฮามแต่เก่าหะ เขากะเอินนาอินฮาม แล้ว
เขาไ้ค้มาสู่อเข้ามาเป็นนาหนอง บ้านกะเป็นบ้านนาหนองหัน***

###สาเหตุที่เรียกชื่อว่าหมู่บ้านนาหนอง เพราะบริเวณที่ตั้งหมู่บ้านมีหนองน้ำใหญ่อยู่ทางตอนบนของทางตรอกด้านขวามือ ชาวบ้านเรียกว่าอินสาม ต่อมาชาวบ้านเรียกว่านาหนอง เมื่อมีหมู่บ้านก็เรียกว่าหมู่บ้านนาหนอง###

ท่าแพ, หมู่บ้าน

หมู่บ้านท่าแพตั้งอยู่ในตำบลลูกดบอง อำเภอเมือง จังหวัดเลย มีอาณาเขตติดต่อกับหมู่บ้านต่าง ๆ ดังนี้

ทิศเหนือ ติดต่อกับ หมู่บ้านไร่ม่วง ตำบลน้ำหมาน

ทิศใต้ ติดต่อกับ หมู่บ้านนาหนอง

ทิศตะวันออก ติดต่อกับ หมู่บ้านนาเบน

ทิศตะวันตก ติดต่อกับ หมู่บ้านไร่ม่วง ตำบลน้ำหมาน

หมู่บ้านนี้มีลักษณะเป็นที่ราบ อาชีพของประชากรได้แก่ การทำนา ทำสวน ทำไร่ และรับจ้าง ประชาชนนับถือศาสนาพุทธ

หมู่บ้านท่าแพส่วนหนึ่งอยู่ในเขตตำบลเมือง อีกส่วนหนึ่งอยู่ในตำบลลูกดบอง ปัจจุบันทางเทศบาลเรียกชื่อหมู่บ้านท่าแพรวมกับหมู่บ้านนาหนอง ว่า ชุมชนย่อยนาหนอง ท่าแพ

ความหมายชื่อหมู่บ้าน

นายอ่อน โคตรมหา อายุ 81 ปี อยู่บ้านเลขที่ 103 หมู่บ้านท่าแพ ตำบลลูกดบอง อำเภอเมือง จังหวัดเลย อาชีพพ่อบ้าน เล่าถึงความหมายชื่อหมู่บ้าน เมื่อวันที่ 6 พฤศจิกายน 2532 ว่า

อันบ้านท่าแพนั้นกะแต่ก่อนมันบ่มีถนนข้างบ้านนี้กะมีน้ำหมานไหลอยู่หม่อหม่อบ้านนี้สะพานกะบ่มี เดียวนี้เป็นสะพานใหญ่อยู่หันก่อแต่ก่อนน้อ เฒ่าพากันไปตัดไม้อยู่ทางเชิงภูพันน้ำ ไปแต่เข้าคันท้ามมือแลงมาจ้กกเชิงภูกะคำพอดีพากันได้เวะนอนนี้ จ้อคแพนอนกันอยู่นี้เป็นหลายหลายล้า แล้วมั่งนี้มันบ่มีสะพานไผ่อีไปด้านซ้ายกะพากันมาข้ามแพมั่งนี้ เฒ่ากะเลยเอิ้นท่าแพ บ้านท่าแพว่าขึ้นนะ

###สาเหตุที่เรียกชื่อหมู่บ้านนี้ว่าหมู่บ้านท่าแพ สมัยก่อนนั้นไม่มีถนนและสะพาน ปัจจุบันมีสะพานข้ามลำน้ำพวน ผู้คนในสมัยนั้นได้ไปตัดไม้ภูเขาในตอนเช้า พอตอนเย็นกลับจากตัดไม้ก็ได้เอาแพมาจอดพักอยู่ที่บริเวณหมู่บ้านนี้เป็นประจำ จึงได้เรียกว่าท่าแพ และสาเหตุอีกอย่างหนึ่งคือ เมื่อผู้คนจะเดินทางไปอำเภอคำชะอีก็ต้องมาอาศัยแพข้ามพากจากหมู่บ้านนี้ ชาวบ้านจึงตั้งชื่อหมู่บ้านว่าหมู่บ้านท่าแพ###

นายปิ่น สุวรรณชัย อายุ 69 ปี อยู่บ้านเลขที่ 128 หมู่บ้านท่าแพ ตำบลคูบ่อง อำเภอเมือง จังหวัดเลย อาชีพทำนา เล่าถึงความหมายชื่อหมู่บ้าน เมื่อวันที่ 6 พฤศจิกายน 2532 ว่า

แต่ก่อนบ่อนี้เป็นบ่อน้ำไปทางด่านซ้ายผู้คนนั้น มันมีถนนคนกะพากันมาข้ามแพ บ่อนี้ เขากะพากันเอินถ้ำแพ แล้วมันมีพวกไปตัดไม้เอาเอ็ดแพหล่งไม้มาจำกึงภูพาน มาฮื้อคนกะพากันมานอนคืนอยู่นี้ มื่อเช้ากะข่อยขนไม้ไปต่อ คนกะเลยพากันเอินถ้ำแพ กะสำหวานว่ามันมีถนนคนกะไปนั้น บ่อนี้กะเป็นบ่อนไปบ่อมาไฟอไปทางเพี้ยกะมาผ่านขึ้นแพนี้ ไปมาทางโค่นันกะนอนถ้ำแพนี้ คนกะพากันเอินแต่ถ้ำแพ เดียวนี้ถนนกะมีสะพาน กะมีแพมันกะเลยเบ็ดไปมามันกะห้ง่ายสบายแล้ว

###สาเหตุที่เรียกชื่อว่าหมู่บ้านท่าแพ เพราะที่ตั้งหมู่บ้านท่าแพเป็นทางผ่านที่คนจะไปอำเภอคำชะอี หรือไปทางภาคเหนือต้องมาข้ามแพที่หมู่บ้านท่าแพจึงจะสามารถไปยังจุดหมายต่อได้ ชาวบ้านจึงเรียกว่าท่าแพ นอกจากนี้บริเวณหมู่บ้านท่าแพยังเป็นที่พักพิงแพของชาวบ้านที่ไปตัดต้นไม้บนภูเขาแล้วทำเป็นแพล่องตามลำน้ำมาและพักค้างคืนก่อนที่จะเดินทางต่อไปต่อ หรือหากใครไปธุระที่ไหนแล้วกลับไม่ทันหรือยังไม่ถึงก็พักค้างคืนอยู่ที่ท่าแพ ผู้คนจึงเรียกบริเวณนี้ว่า หมู่บ้านท่าแพ###

หนองผักก้าม, หมูบ้าน

หนองผักก้ามเป็นหมู่บ้านตั้งอยู่ในตำบลลูกดบ อำเภอเมือง จังหวัดเลย มีอาณาเขตติดต่อกับหมู่บ้านต่าง ๆ ดังนี้

ทิศเหนือ ติดต่อกับ หมู่บ้านแฮะ

ทิศใต้ ติดต่อกับ หมู่บ้านกาเนิดเพชร ตำบลเมือง

ทิศตะวันออก ติดต่อกับ หมู่บ้านเมืองใหม่

ทิศตะวันตก ติดต่อกับ หมู่บ้านหนองผักก้าม ตำบลเมือง

หมู่บ้านนี้มีลักษณะภูมิประเทศเป็นเนินเขาเตี้ย อาชีพของประชากร ได้แก่ การทำไร่ทำนา ค้าขาย และรับจ้าง ประชาชนนับถือศาสนาพุทธ

หมู่บ้านหนองผักก้ามเป็นหมู่บ้านที่อยู่ในเขตเทศบาลบางส่วน บางส่วนอยู่ในอำเภอเมืองทางเทศบาลเรียกชื่อหมู่บ้านหนองผักก้ามว่าชุมชนย่อยหนองผักก้าม

ความหมายชื่อหมู่บ้าน

นางจำปา อินทร์งาม อายุ 68 ปี อยู่บ้านเลขที่ 83 หมู่บ้านหนองผักก้าม ตำบลลูกดบ อำเภอเมือง จังหวัดเลย อาชีพค้าขาย กล่าวถึงความหมายชื่อหมู่บ้าน เมื่อวันที่ 6 พฤศจิกายน 2532 ว่า

แต่เก่าแต่ก่อนแต่พ่อแต่แม่ไหน พ่อไหนแม่ไหน หว่าม่งหนองใหญ่อิมบ้านเฮานี้้น แต่ก่อนมันมีผักก้ามหลายหว่าชั้น น้าหนองมันมีผักก้ามขึ้นอยู่เต็มเบ็ดนิ้ว เคียวนี้หนองมันกะตื้นบ่ข่อยใหญ่สาเก่า ผักก้ามกะบ่มี มีแต่ผักตบ มีแต่ขี้หญ้าขึ้นอยู่น้าหนอง มันมีผักก้ามเผิ่นกะหว่าหนองผักก้าม พอมีผู้มาอยู่เผิ่นกะเอิ้นหว่าบ้านหนองผักก้ามน้าลือหนองหั้นหว่าชั้น

###ผู้เล่าเล่าว่าตั้งแต่สมัยบรรพบุรุษเล่าไว้ว่า มีหนองน้ำใหญ่ที่อยู่ใกล้ ๆ กับหมู่บ้าน ก่อนนั้นที่หนองน้ำมีต้นผักก้ามขึ้นอยู่มาก ปัจจุบันหนองน้ำมีขนาดเล็กลงเพราะตื้นเขินและ

มีพี่จ๋าพวกหน้าและผักตบชวาขึ้นแทนผักก้าม ชาวบ้านได้เรียกชื่อหนองน้ำว่า หนอง
ผักก้าม และเมื่อมีผู้คนมาอยู่เป็นหมู่บ้านก็ได้เรียกชื่อว่าหมู่บ้านหนองผักก้าม###

นายพัน ศิริหล้า อายุ 64 ปี อยู่บ้านเลขที่ 119 หมู่บ้านหนองผักก้าม ตำบลกุดป่อง
อำเภอเมือง จังหวัดเลย อาชีพทำสวน เล่าถึงความหมายชื่อหมู่บ้าน เมื่อวันที่ 6 พฤศจิกายน
2532 ว่า

***กะทันได้เดินผ่อแหล่เดินเว้าอยู่ หว่าบ้านหนองผักก้ามนี้มัน มีน้ำหนอง แล้วหนอง
นั้นเว้ากะเว้าเทอะเดินหว่ามันมีผักก้ามหลายหว่าขึ้น แต่เดินมาอยู่ใหม่ใหม่ น้ำ กะมา
อยู่น้ำหนองผักก้ามนี้กะพากันเอินบ้านน้ำหนองผักก้ามหันสื่อหว่าขึ้น***

##สาเหตุที่เรียกชื่อหมู่บ้านนี้ว่าหมู่บ้านหนองผักก้าม เพราะชาวบ้านได้เรียกชื่อ
หมู่บ้านตามชื่อหนองน้ำที่มีต้นผักก้ามขึ้นอยู่มากกว่าหนองผักก้ามตั้งแต่ตอนที่ชาวบ้าน
อพยพมาอยู่ใหม่###

น้อยสนามบิน, หมู่บ้าน

หมู่บ้านน้อยสนามบินตั้งอยู่ในตำบลกุดป่อง อำเภอเมือง จังหวัดเลย มีอาณาเขตติดต่อกับ
หมู่บ้านต่าง ๆ ดังนี้

ทิศเหนือ ติดต่อกับ หมู่บ้านน้อยสนามบิน ตำบลเมือง

ทิศใต้ ติดต่อกับ หมู่บ้านเมืองใหม่

ทิศตะวันออก ติดต่อกับ หมู่บ้านนาเบิน

ทิศตะวันตก ติดต่อกับ หมู่บ้านนาหนอง หมู่บ้านท่าแพ

หมู่บ้านนี้มีลักษณะภูมิประเทศเป็นที่ราบ อาชีพของประชากรได้แก่ การรับจ้าง ค้าขาย
และทำไร่ ประชาชนนับถือศาสนาพุทธ

หมู่บ้านนี้ส่วนหนึ่งตั้งอยู่ในเขตเทศบาล อีกส่วนหนึ่งตั้งอยู่ในตำบลกุดป่อง ทางเทศบาล
เรียกชื่อหมู่บ้านนี้ว่า ชุมชนย่อยน้อยสนามบิน

ความหมายชื่อหมู่บ้าน

นายน้อย สุขบือ อายุ 65 ปี อยู่บ้านเลขที่ 14 หมู่บ้านน้อยสนามบิน ตำบลกุดป่อง อำเภอเมือง จังหวัดเลย อาชีพทำนา กล่าวถึงความหมายชื่อหมู่บ้าน เมื่อวันที่ 6 พฤศจิกายน 2532 ว่า

บ้านน้อยสนามบินนั้นคนกะพากันย้ายมาจากบ้านห้วยน้ำ แต่ก่อนมาเฮ็ดสวนอยู่ บ่อนดิ่งบ้านนั้นมันเป็นสนามบินเก่า สนามบินใหม่เดินกะย้ายไปอยู่ปะบ้านนาอานพัน บ่อนนั้นคนกะเลยมาเฮ็ดสวนกะมาอยู่นาสวน คนมาอยู่หลายเป็นบ้านกะเอิ้นบ้านน้อยสนามบิน แต่มันเป็นบ้านป่าใหญ่กะเลยเอิ้นบ้านน้อยแล้วมันมีสนามบินเก่าอยู่กะเลยเอิ้นในน้ำกันทว่า เป็นบ้านน้อยสนามบินก่อนนั้นแล้วตามคำมันนะ คนกะพากันเอิ้นทำลุ่มนี้

###เดิมผู้คนหมู่บ้านน้อยสนามบินอาศัยอยู่หมู่บ้านเฮ่ ต่อมาได้มาทำสวนอยู่บริเวณที่เป็นสนามบินเก่า ส่วนสนามบินใหม่ย้ายไปอยู่ที่หมู่บ้านนาอาน จากนั้นชาวบ้านได้มาสร้างบ้านเรือนอยู่บริเวณที่ทำสวนและเมื่ออยู่กันหลายครอบครัวได้เรียกชื่อหมู่บ้านว่าหมู่บ้านน้อย และเนื่องจากบริเวณนี้เป็นสนามบินมาก่อน ชาวบ้านจึงเรียกชื่อรวมกันว่า หมู่บ้านน้อยสนามบิน###

นายศิริ จันทะพอง อายุ 67 ปี อยู่บ้านเลขที่ 92 หมู่บ้านน้อยสนามบิน ตำบลกุดป่อง อำเภอเมือง จังหวัดเลย อาชีพทำนา ทำไร่ กล่าวถึงความหมายชื่อหมู่บ้าน เมื่อวันที่ 6 พฤศจิกายน 2532 ว่า

อันบ้านน้อยสนามบินแต่ก่อนมันเป็นสนามบินเก่าตั้งแต่สมัยมีสงครามพัว ต่อมาเดินไปสร้างม่งใหม่สนามบินนั้น อยู่ทางไปอุดรขอนแก่น ม่งบ้านฟ้ากนาบ้านนาอานพัว พอเดินไปสร้างใหม่ม่งนั้นมันกะว่างคนกะพากันเฮ็ดสวนอยู่พิ่ เคียวนี้ม่งสวนกะเป็นบ้านเบ็ด แล้วกะพากันมาอยู่นาสวนมาแต่บ้านห้วยน้ำ กะเลยพากันเอิ้นลือทว่าบ้านน้อยสนามบิน แต่ก่อนบ้านนั้นป่าใหญ่ปานนี้ เคียวนี้มีแต่บ้านสวนโศคบมีเอามาเป็นม่งสร้างบ้านเบ็ดซ้ำ

###สาเหตุที่หมู่บ้านนี้ชื่อว่าหมู่บ้านน้อยสนามบิน เนื่องจากบริเวณที่ตั้งหมู่บ้านเป็น
สนามบินในสมัยสงคราม ต่อมาเมื่อมีสนามบินใหม่ที่หมู่บ้านปากนาหมู่บ้านนาอานหรือ
อยู่ริมถนนไปทางจังหวัดอุดร จังหวัดขอนแก่น ทำให้สนามบินเก่าไม่ได้ใช้ ชาวหมู่บ้าน
แอ้งจึงได้ไปทำสวนแล้วสร้างบ้านเรือนอยู่ตามสวนด้วย และได้เรียกชื่อหมู่บ้านว่า
หมู่บ้านน้อยสนามบิน เดิมหมู่บ้านนี้มีจำนวนบ้านเรือนน้อย ปัจจุบันจำนวนบ้านเรือนเพิ่มขึ้น
และบริเวณสวนก็กลายเป็นบ้านจนหมดแล้ว###

ชัยพฤกษ์, ตำบล

ตำบลชัยพฤกษ์ ตั้งอยู่ทางทิศตะวันออกของอำเภอเมือง จังหวัดเลย มีอาณาเขตติดต่อ
กับตำบลต่าง ๆ ดังนี้

ทิศเหนือ ติดต่อกับ ตำบลศรีสองรัก
ทิศใต้ ติดต่อกับ ตำบลลูกดบอง ตำบลนาอาน
ทิศตะวันออก ติดต่อกับ ตำบลน้ำสวย ตำบลนาดินคำ
ทิศตะวันตก ติดต่อกับ ตำบลลูกดบอง

ตำบลนี้มีพื้นที่ 88,125 ไร่

การแบ่งเขตการปกครอง แบ่งออกเป็น 8 หมู่บ้าน คือ

1. หมู่บ้านก้างปลา หมู่ที่ 3
2. หมู่บ้านก้างปลา หมู่ที่ 4
3. หมู่บ้านนาบอน หมู่ที่ 5
4. หมู่บ้านนาบอน หมู่ที่ 7
5. หมู่บ้านท่าข้าม หมู่ที่ 1
6. หมู่บ้านหัวฝาย หมู่ที่ 2
7. หมู่บ้านโพนสว่าง หมู่ที่ 6
8. หมู่บ้านกุดโจ่ง หมู่ที่ 8

หมู่บ้านหมู่ที่ 3 หมู่ที่ 4 หมู่ที่ 5 หมู่ที่ 7 ชื่อหมู่บ้านซ้ำกัน เนื่องจากเดิมนั้น เป็นหมู่บ้านเดียวกัน ต่อมาจึงมีจำนวนครัวเรือนและประชากรเพิ่มขึ้น ทางราชการจึงแยกออกเป็น 2 หมู่บ้าน เพื่อความสะดวกในการปกครอง แต่ชื่อหมู่บ้านยังคงใช้ชื่อเดียวกันอยู่

ตำบลชัยพฤกษ์เดิมเป็นส่วนหนึ่งของตำบลเมือง โดยอยู่ทางทิศตะวันออก มีลำน้ำเลยเป็นเส้นแบ่งกลางระหว่างตำบล เมื่อถึงฤดูฝนน้ำในลำน้ำเลยไหลเชี่ยว ทำให้การคมนาคมลำบากยากแก่การแจ้งข่าวสารประกอบกับจำนวนประชากรเพิ่มขึ้น ทำให้เกิดปัญหาในการปกครอง ทางราชการจึงได้แยกตำบลออกเป็น 2 ตำบล โดยใช้ลำน้ำเลยเป็นเส้นแบ่งเขตตำบลพร้อมตั้งชื่อตำบลว่า "ชัยพฤกษ์" เมื่อเดือนตุลาคม พ.ศ.2525

ความหมายชื่อตำบล

นายเนตร บุตรศรีสุวรรณ อายุ 66 ปี อยู่บ้านเลขที่ 17 หมู่ที่ 3 ตำบลชัยพฤกษ์ อำเภอเมือง จังหวัดเลย อาชีพข้าราชการบำนาญ อธิบายความหมายชื่อตำบล เมื่อวันที่ 18 ตุลาคม 2532 ว่า

ตำบล ไชยะพิกนี้ถูกมาตั้งใหม่คับ แต่ก่อนเป็นตำบลเมือง แยกจากตำบลเมืองมาเป็นตำบลไชยะพิก คือมันลำบากแก่การปกครองคับ มันมีหลายหมู่บ้าน การสื่อไชยะพิกคือเฮาปักต้นไม้ชนิดหนึ่ง ไม้ต้นต้นไชยะพิกคับ ปักเป็นหลักให้ตำบลไชยะพิกเลย ตอนนั้นหมกจะปักประมาณสองหมื่นกว่าต้น เดียวนี้กะเกิดกะงัดหลายอยู่ มันเป็นต้นเดียวกับต้นคูณคับ ต้นคูณหนะเขาเอิ้นไชยะพิก เป็นอันนั้นหนะคับเป็นสัญลักษณ์ แล้วกะเป็นสิริมงคลแก่หมู่บ้านเลยตั้งชื่อว่าตำบลไชยะพิก

###สาเหตุที่ชื่อตำบลชัยพฤกษ์ เนื่องจากเมื่อตำบลชัยพฤกษ์ได้แยกการปกครองมาจากตำบลเมือง ชาวบ้านได้ปลูกต้นชัยพฤกษ์หรือต้นคูณให้เป็นสัญลักษณ์และเป็นสิริมงคลของหมู่บ้าน ผู้เล่าเองปลูกประมาณ 20,000 ต้น เมื่อปลูกต้นชัยพฤกษ์ให้เป็นสัญลักษณ์แก่หมู่บ้านแล้วตำบลก็ชื่อว่าตำบลชัยพฤกษ์ตามชื่อต้นไม้###

นายรอง นาราศรี อายุ 67 ปี อยู่บ้านเลขที่ 11 หมู่ที่ 3 ตำบลชัยพฤกษ์ อำเภอเมือง จังหวัดเลย อาชีพทำไร่ ทำนา กล่าวถึงความหมายชื่อตำบล เมื่อวันที่ 18 ตุลาคม 2532 ว่า

ตำบลไชยะพิกน้ำ ที่แล้ยมันกะเป็นตำบลเมือง ที่นี้เขาย้ายไปทางพื้น แล้วแผ่นดินให้ปักดินไชยะพิก ปักเบ็ดน้ำชุมหมื่นกะปักเบ็ด แต่มันตายแล้ว ยังเป็นบางดิน ให้อัดตั้งชื่อหาตำบลไชยะพิกทำเดี๋ยวนี้

###สาเหตุที่ได้ชื่อว่าตำบลชัยพฤกษ์ เพราะก่อนนั้นตำบลชัยพฤกษ์ อยู่ในเขตการปกครองของตำบลเมือง ต่อมาตำบลชัยพฤกษ์ได้ตั้งเป็นตำบลใหม่ โดยใช้ชื่อว่าตำบลชัยพฤกษ์ เนื่องจากทางราชการให้ปลูกต้นชัยพฤกษ์ในบริเวณที่ตั้งตำบลเป็นจำนวนมาก และเรียกชื่อตำบลว่าชัยพฤกษ์มาจนถึงปัจจุบัน###

กำงปลา, หมู่บ้าน

หมู่บ้านกำงปลาอยู่ในตำบลชัยพฤกษ์ อำเภอเมือง จังหวัดเลย มีอาณาเขตติดต่อกับหมู่บ้านต่าง ๆ ดังนี้

ทิศเหนือ ติดต่อกับ หมู่บ้านกำงปลา

ทิศใต้ ติดต่อกับ หมู่บ้านนาบอน

ทิศตะวันออก ติดต่อกับ หมู่บ้านหัวฝาย

ทิศตะวันตก ติดต่อกับ หมู่บ้านกำเนตเพชร ตำบลเมือง

หมู่บ้านนี้มีพื้นที่ 2,500 ไร่ ลักษณะภูมิประเทศเป็นที่ราบ อาชีพของประชากร ได้แก่ การทำนา ทำไร่ ประชากรทั้งสิ้น 632 คน จำนวนบ้านเรือน 140 หลังคาเรือน ประชาชนนับถือศาสนาพุทธ มีวัด 1 วัด คือวัดศีลธารธรรม ผู้ใหญ่บ้านนี้คือ นายสีไพร สิทธิมงคล

หมู่บ้านกำงปลาตั้งขึ้นประมาณ พ.ศ. 2162 บริเวณที่ตั้งหมู่บ้านมีต้นกำงปลาขึ้นอยู่เป็นจำนวนมาก ชาวบ้านจึงเรียกชื่อว่าหมู่บ้านกำงปลา ต่อมาหมู่บ้านมีจำนวนบ้านเรือนและประชากรเพิ่มขึ้น ทางราชการได้แยกหมู่บ้านออกเป็น 2 หมู่บ้าน คือหมู่บ้านกำงปลา หมู่ที่ 3 และหมู่บ้านกำงปลา หมู่ที่ 4

ความหมายชื่อหมู่บ้าน

นายสีไพร สิทธิมงคล อายุ 53 ปี อยู่บ้านเลขที่ 1 หมู่ที่ 4 ตำบลชัยพฤกษ์ อำเภอเมือง จังหวัดเลย อาชีพทำไร่ ทานา ให้ความหมายชื่อหมู่บ้าน เมื่อวันที่ 18 ตุลาคม 2532 ว่า

ก่อนตั้งบ้านนั้น กะฮุ้นน้ำผู้เฒ่าผู้แก่เผ่นว่าให้ฟังว่า มันมีไม้ยูงชนิดหนึ่ง มันเป็นพุ่มแล้วไ้ดมีหนามค้าย ๆ กับหนามก้างปลา แล้วมันมีหลายอยู่ทุกหนทุกแห่งน้ำ กะเลยมีคน ๆ หนึ่งเผ่นมาตั้งเป็นพาน้ำมาพ้อเข้า เผ่นกะเลยมาตั้ง กะเลยเป็นบ้านก้างปลา เผ่นเอ็นบ้านก้างปลาว่าขึ้น ไ้ดูดินเผ่นหว่ามาสะนี้ มันเป็นป่าเป็นพุ่มคือกมันขาว ๆ คือกับตาปลาทั้นเน้ว นกมันกินดินก้างปามันกะสิหลายว่า เผ่นจึงเอ็นหว่าบ้านก้างปลาแล้ว เผ่นกะเอาไปเข้าอุสุมไฟ แบ้วหว่าป่วยคนป่วย ญาพื้นบ้านสุมไฟแต่ก่อน แต่เผ่นมีโรงขนาน เผ่นเอาไปเข้าอุสุมไฟ เอามาฝน มันมีหมอยาพื้นบ้านแต่เก่าน้ำกะเอาไม้ก้างปานั้น

##มีผู้สูงอายุเคยเล่าไว้ว่า มีนายพรานคนหนึ่งมาพบบริเวณหมู่บ้านก้างปลาจึงสร้างบ้านเรือนขึ้น ต่อมากลายเป็นหมู่บ้านและตั้งชื่อหมู่บ้านว่าหมู่บ้านก้างปลา เพราะในบริเวณนี้ต้นไม้ชนิดหนึ่งเป็นไม้ทรงพุ่ม มีหนามคล้าย ๆ กับก้างปลา มีดอกคล้ายกับตาปลาและมีสีขาว นกชอบกินดอกของต้นไม้ ต้นก้างปลาเป็นสมุนไพรใช้รักษาโรคต่าง ๆ เมื่อก่อนนั้นไม่มีโรงพยาบาลชาวบ้านจึงใช้ต้นก้างปลาเป็นส่วนประกอบของยากกลางบ้าน หมู่บ้านนี้เดิมมีต้นก้างปลามากชาวบ้านจึงเรียกชื่อว่าหมู่บ้านก้างปลา###

นายรอง นาราศรี อายุ 67 ปี อยู่บ้านเลขที่ 11 หมู่ที่ 4 ตำบลชัยพฤกษ์ อำเภอเมือง จังหวัดเลย อาชีพทำนา กล่าวถึงความหมายชื่อหมู่บ้าน เมื่อวันที่ 18 ตุลาคม 2532 ว่า

***คือบ้านก้างปลาแต่ก่อนมันเป็นหญ้งขึ้นคับ แต่ก่อนมันเป็นต้นก้างปลาที่มันเป็นพุ่มทั้นแล้วกะขาว ๆ มักมันทั้น แล้วกะม่งขี้ทั้นค้ายกับตาปลาเนี้ย ม่งไ้กะเติมไปเบ็ด

กกก้างปาหะ โดยสะเพาะบ้านก้างปาหะ กะเลยโบลานเผิ่นเอิ้นอันนี้มาเป็นบ้าน
ก้างปา แล้วต้นก้างปามันมีอยู่อยู่แต่ แต่ก่อนโบลานหะน้อยอาสมุนไพหะ เผิ่นเอา
ไปเล่าให้เด็กน้อยใช้ชาเอียนน้ำกินแล้วกะมีหลายอย่างผสมกัน ไม้ก้างปานี้กะเป็นอา
ไม้ก้างปานี้กะอันนี้หะ แล้วมันกะเป็นผู้ใหญ่ เป็นหนาม โอ้ย! คือเหิงยังปากุเฮาน่า
มันเป็นหนามจิ้งขึ้นเน้ว เป็นพุ่มแล้วมันกะอยู่น้ำห้วย ห้วยบ่อนห้วยสะพุนั้นเต็ม เด็กน้อย
กำลัง ไปบุกนกดอนเนี้ยกะหึ่ง เป็นน้ำแล้วบีดเนี้ยมันขาว ๆ แขนี่ส่านี่แหละ
แต่นกมันกินดี***

เค็มบริ เวทหมู่บ้านก้างปลา มีต้นก้างปลาขึ้นอยู่จำนวนมาก ชาวบ้านจึงเรียกชื่อ
ว่าหมู่บ้านก้างปลา ต้นก้างปลาขึ้นอยู่ตามลำห้วย เป็นไม้พุ่มขนาดใหญ่ ผลสีขาว
ที่ขี้ของผลมีลักษณะคล้ายกับดาปลา และนกชอบกินผลต้นก้างปลา นอกจากนั้นต้นก้างปลา
เป็นสมุนไพร ซึ่งสามารถนำต้นก้างปลาไปเป็นส่วนประกอบของยากลางบ้านใช้
รักษาโรคต่าง ๆ ได้##

ก้างปลา, หมู่บ้าน

หมู่บ้านก้างปลาอยู่ในตำบลชัยพฤกษ์ อำเภอเมือง จังหวัดเลย มีอาณาเขตติดต่อกับ
หมู่บ้านต่าง ๆ ดังนี้

ทิศเหนือ ติดต่อกับ หมู่บ้านท่าข้าม

ทิศใต้ ติดต่อกับ หมู่บ้านก้างปลา

ทิศตะวันออก ติดต่อกับ หมู่บ้านหัวฝาย

ทิศตะวันตก ติดต่อกับ หมู่บ้านกาเนิดเพชร ตำบลเมือง

หมู่บ้านนี้มีพื้นที่ 2,821 ไร่ ลักษณะภูมิประเทศเป็นที่ราบ อาชีพของประชากร ได้แก่
การทำนา ทำไร่ ประชากรทั้งสิ้น 1,325 คน มีจำนวนบ้านเรือน 205 หลังคาเรือน ประชาชน
นับถือศาสนาพุทธ มีวัด 1 วัด คือวัดศรีสัตตนาคน มีโรงเรียนระดับประถมศึกษา 1 โรงเรียน คือ
โรงเรียนบ้านก้างปลา ผู้ใหญ่บ้านของหมู่บ้านนี้ชื่อ นายอุดร ศรีวารี

หมู่บ้านก้างปลาตั้งขึ้นเมื่อประมาณ พ.ศ. 2162 หมู่บ้านนี้ตั้งก้างปลาขึ้นอยู่เป็นจำนวนมาก ชาวบ้านจึงเรียกชื่อหมู่บ้านว่าหมู่บ้านก้างปลา

ความหมายชื่อหมู่บ้าน

นายเนตร บุตรดีสุวรรณ อายุ 66 ปี อยู่บ้านเลขที่ 171 หมู่ที่ 3 ตำบลชัยพฤกษ์ อำเภอเมือง จังหวัดเลย อาชีพข้าราชการบำนาญ เล่าถึงความหมายชื่อหมู่บ้าน เมื่อวันที่ 18 ตุลาคม 2532 ว่า

คืออันนั้นพันธุ์ไม้เขาเอ็นนาพันธุ์ไม้ชนิดหนึ่งคับ บ้านนั้นพันธุ์ไม้ชนิดหนึ่งมันหลาย ไม้ชนิดนั้นมันคล้ายกับหว่ามันเป็นต้น ต้นมันเป็นหนามคล้าย ๆ กับก้างปลาอันหนามมัน แล้วปีนั้นมันก็จะเกิดอยู่หลายหัวทะเล ก่อเสเอ็นบ้านก้างปลาที่จะคับเอ็นนาชื่อไม้ชนิดนั้นคับว่าบ้านก้างปลา แล้วก็จะลักษณะมันเป็นทรงพุ่มคับ แล้วมันจะมีหนามเลี้ยว มันมีมากมันคล้าย ๆ กับตาปลา แค่นั้นคับมากมัน เขาก็จะเอ็นหว่าบ้านก้างปลา เขาก็เลยตกลงเอ็นนาพันธุ์ไม้ชนิดนั้น แล้วต้นก้างปลาเข้าฤๅสมุนไพรมานี้ เอามาเป็นพวกแก้ไข้ชนิดต่าง ๆ ตั้งแต่ไข้มาเลเลีย แต่โบราณเผ่นหว่าเข้าฤๅสมุนไพรมานี้หนะคับ ชื่อหมู่บ้านก็จะเลยเอ็นนาโบราณ ผู้เฒ่าผู้แก่เผ่นเอ็นนาหว่าก็จะเลยเอ็นนาเผ่นมาสืบทอดกันมา ต้นก้างปลาเกิดน้ำที่หลุม เป็นที่หลุมแล้วก็จะเป็นบึงก็จะมีไม้ชนิดนั้นแหละ ไม้ก้างปลาเกิดขึ้นหนาแน่น เผ่นก็จะเลยเอ็นนาพันธุ์ไม้ชนิดนั้นหว่าบ้านก้างปลา ตามฮิมนี้มาตั้งหมู่บ้านแต่ก่อนจะมีแต่ไม้ก้างปลาตามเผ่นหว่าน้ำ

##หมู่บ้านก้างปลาเรียกชื่อตามชื่อพันธุ์ไม้ชนิดหนึ่ง พันธุ์ไม้ชนิดนั้นชอบขึ้นอยู่ในที่ลุ่มตามบึงหรือริมน้ำ ต้นก้างปลาเป็นไม้ทรงพุ่ม มีหนามคล้าย ๆ กับก้างปลาขึ้นอยู่ตามลำต้น ลักษณะของผลคล้าย ๆ กับตาปลา ชาวบ้านจึงเรียกว่าต้นก้างปลา และต้นก้างปลาเป็นสมุนไพรนาไปรักษาโรคต่าง ๆ ได้ เช่น โรคไข้มาลาเรีย หรือจะนำไปรวมกับสมุนไพรชนิดอื่นเป็นชุด ๆ ก็ได้ หมู่บ้านก้างปลาจึงเป็นหมู่บ้านที่เรียกชื่อตามชื่อพันธุ์ไม้คือ ต้นก้างปลา ตามที่เรียกมาแต่เดิม###

นายอุดร ศรีวาริ อายุ 57 ปี อยู่บ้านเลขที่ 1 หมู่ที่ 3 ตำบลชัยพฤกษ์ อำเภอเมือง จังหวัดเลย อาชีพทำไร่ ทำนา เล่าถึงความหมายชื่อหมู่บ้าน เมื่อวันที่ 18 ตุลาคม 2532 ว่า

บ้านก้างปานั้นกะตั้งมานานแล้ว เฝือกะเอนบ้านก้างปา นาผู้เฒ่าผู้แก่ อันผู้เฒ่า ผู้แก่เฒ่ากะพูดมีดินไม้อยู่ ดินอันนี้เขาเอนหว่าดินก้างปา มันเป็นดินน้อย ๆ บ่ใหญ่ ปานใด แล้วมันมีหนามอันน้อย ๆ คือก้างปาแนว สาคอเขาเอนดินก้างปาหนะ แล้วมัน ไร่ดมีหลายนาหนองน้ำอันนี้ เฝือกะเลยพาเอนบ้านก้างปา ก้างปามาทำลุ่มนี้

###หมู่บ้านก้างปลาตั้งมานานแล้ว และชาวบ้านเรียกชื่อว่าหมู่บ้านก้างปลาตามที่มีคนเรียกมาก่อนแล้ว เนื่องจากที่ตั้งหมู่บ้านมีดินไม้เล็ก ๆ มีหนามเล็ก ๆ คล้ายกับ ก้างปลา ดินไม้ชนิดนี้ชอบขึ้นอยู่ตามริมน้ำหรือหนองน้ำ###

นาบอน, หมู่บ้าน

หมู่บ้านนาบอนตั้งอยู่ในตำบลชัยพฤกษ์ อำเภอเมือง จังหวัดเลย มีอาณาเขตติดต่อกับ หมู่บ้านต่าง ๆ ดังนี้

ทิศเหนือ	ติดต่อกับ หมู่บ้านนาบอน
ทิศใต้	ติดต่อกับ หมู่บ้านปากเลย ตำบลลูกบ่อ
ทิศตะวันออก	ติดต่อกับ หมู่บ้านเพี้ย ตำบลน้ำสวย
ทิศตะวันตก	ติดต่อกับ หมู่บ้านนาบอน

หมู่บ้านนี้มีพื้นที่ 3,700 ไร่ ลักษณะภูมิประเทศเป็นที่ราบ อาชีพของประชากร ได้แก่ การทำนา ทำไร่ ประชากรทั้งสิ้น 1,064 คน จำนวนบ้านเรือน 172 หลังคาเรือน ประชาชน นับถือศาสนาพุทธ มีวัด 1 วัด คือวัดโพรงาม ผู้ใหญ่บ้านหมู่บ้านนี้คือ นายสิน อีระนันท์

หมู่บ้านนาบอนตั้งขึ้นเมื่อประมาณปี พ.ศ.2102 เดิมบริเวณหมู่บ้านมีน้ำซับและมีดินบอน ขึ้นอยู่มาก เมื่อตั้งหมู่บ้านขึ้น ชาวบ้านเรียกชื่อว่าหมู่บ้านนาบอน ต่อมาหมู่บ้านมีจำนวนบ้านเรือน เพิ่มขึ้น ทางราชการจึงแยกหมู่บ้านออกเป็น 2 หมู่บ้าน คือหมู่บ้านนาบอน หมู่ที่ 5 และหมู่บ้านนาบอน หมู่ที่ 7

ความหมายชื่อหมู่บ้าน

นายสิน อีระนันท์ อายุ 54 ปี อยู่บ้านเลขที่ 2 หมู่ที่ 5 ตำบลชัยพฤกษ์ อำเภอเมือง จังหวัดเลย อาชีพทำไร่ ทานา กล่าวถึงความหมายชื่อหมู่บ้าน เมื่อวันที่ 18 ตุลาคม 2532 ว่า

แต่ก่อนบ้านหนองบอนตั้งอยู่ริมถนนสายบ้านปากเลย สายบ้านธาตุอยู่ถึงขั้นนั้น เป็นหมู่บ้านอยู่ขั้น ตั้งแต่กำเนิดเกิดมา ตั้งแต่โปล้าโปลามาแล้ว ที่นี้พอได้บ้านนั้นมันเป็น หนอง ถ้าเขาเอ็ดเป็นนาเนี้ย ปัจจุบันเนี้ย มันเป็นหนองแล้วมีต้นบอน คือเผือกตะกุดหนึ่งต้น แล้วบอนหะมันมีไปเบ็ดเลย คือมันมีน้ำขังอยู่ทางเทิง เป็นน้ำขังเลยเกิดบอนขึ้นมา มันอยู่นานหะคับ แล้วเผิ่นกะเอิ้นหว่านาบอนผู้อน่งบอนนั้น เขาไปหลกบอนอีก แล้ว คำนานาหันในสมัยโปลานหะ แล้วกะเอิ้นหามาเป็นนาบอนบัดเนี้ยมันเป็นไ้เป็นนาไป เบ็ดแล้ว พอตั้งบ้านเอิ้นไ้ขึ้นมาเขาเจ้ากะเลยไปไ้บอนอีกแค่ หลกอีกมาแค่ อันไ้ได้กะ คำเข้าไปจนเกิดเป็นไ้เป็นนา เขากะเลยเอิ้นหว่าบ้านนาบอนหว่าขึ้น

###เดิมเนั้นทางทิศใต้ของหมู่บ้านนาบอนมีหนองน้ำใหญ่เป็นหนองน้ำขัง บริเวณนี้ มีต้นบอนขึ้นอยู่มาก บอนเป็นพืชตระกูลเดียวกับเผือกและชอบขึ้นอยู่ตามน้ำขัง ต่อมา หนองน้ำนี้ได้กลายสภาพจากหนองเป็นนา เนื่องจากชาวบ้านได้ถอนต้นบอนทิ้งแล้ว ทานาปลูกข้าวแทน ชาวบ้านได้เรียกบริเวณนี้ว่านาบอน เมื่อมีผู้คนไปตั้งบ้านเรือนอยู่ บริเวณนี้ ประชาชนจึงเรียกว่าหมู่บ้านนาบอน ตามที่คนโบราณตั้งชื่อไว้###

นายหม้อ นนทะจันทร์ อายุ 101 ปี อยู่บ้านเลขที่ 3 หมู่ที่ 7 ตำบลชัยพฤกษ์ อำเภอเมือง จังหวัดเลย อาชีพทำนา อธิบายความหมายชื่อหมู่บ้าน เมื่อวันที่ 18 ตุลาคม 2532 ว่า

***เผิ่นกะตั้งมาแต่ก็แต่ก่อนแล้ว แต่บัพพอตาเกิดมาเนี้ยอายุกะได้ล้อยกับปีหนึ่งแล้ว กะหว่าเผิ่นตั้งมานั้นกะบู้จักเกิดมากะหว่าบ้านนาบอนไ้ลัด ผู้ใหญ่หว่าหะมันมีนา มีหนองแล้วเผิ่นจึงเอิ้นบ้านนาบอน แล้วกะต่อมาตั้งเป็นตำบล ตำบลแต่ก็กะเป็นตำบล

นาบอน แล้วอันนั้นส่วนกับอันตำบลนาบอนเชียงคาน กะเลยมาเ็นตำบลงั่วโพธิ์
 ออกจากตำบลงั่วโพธิ์มาแล้วหันนี้เบ็ดสมัยนั้นมาตั้งเป็นตำบลเมียง แล้วออกจากตำบล
 เมียง มาตั้งใหม่เป็นตำบลไชยะพัก อันบ้านนาบอนกะอยู่ตำบลนาบอนคือกันณะ แล้วมา
 ตั้งใหม่มีพอสสองพันสี่ร้อยแปดสิบห้า นายบุญมา เกิดศรี เป็นผู้นำ มาตั้งเนียบบ้าน
 ผังนั้นกะตั้งพ้อมกัน แต่กีกะเป็นป่าเป็นดงมาพักมาพักให้เป็นบ้าน***

##หมู่บ้านนาบอนผู้เล่าได้ยินชื่อบ้านนาบอนมาตั้งแต่เกิด และได้ฟังผู้สูงอายุในหมู่บ้าน
 เล่าว่า เดิมหมู่บ้านนาบอนมีนาและหนองน้ำ ต่อมามีคนมาหักร้างทางพงตั้งหมู่บ้านขึ้น
 ในปี พ.ศ. 2485 ตรงกับปีที่นายบุญมา เกิดศรี ได้เป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ชาวบ้าน
 ได้ย้ายหมู่บ้านมาจากหมู่บ้านเดิม และเรียกชื่อหมู่บ้านว่านาบอน ภายหลังหมู่บ้านได้เป็น
 ที่ตั้งของตำบลนาบอน แต่ชื่อตำบลนาบอนไปซ้ำกับชื่อตำบลนาบอนในอำเภอเชียงคาน
 ทางราชการจึงเปลี่ยนชื่อตำบลนาบอนเป็นตำบลทุ่งโพธิ์ ต่อมาเปลี่ยนจากตำบลทุ่งโพธิ์
 เป็นตำบลเมือง และเปลี่ยนจากตำบลเมืองเป็นตำบลชัยพฤกษ์ในที่สุด###

นาบอน, หมู่บ้าน

หมู่บ้านนาบอน ตั้งอยู่ในตำบลชัยพฤกษ์ อำเภอเมือง จังหวัดเลย มีอาณาเขตติดต่อ
 กับหมู่บ้านต่าง ๆ ดังนี้

ทิศเหนือ ติดต่อกับ หมู่บ้านกำงปลา

ทิศใต้ ติดต่อกับ หมู่บ้านนาบอน

ทิศตะวันออก ติดต่อกับ หมู่บ้านหัวฟาย

ทิศตะวันตก ติดต่อกับ หมู่บ้านนาบอน

หมู่บ้านนี้มีพื้นที่ 2,400 ไร่ ลักษณะภูมิประเทศเป็นที่ราบ อาชีพของประชากร ได้แก่
 การทำนา ทำไร่ ประชากร ทั้งสิ้น 595 คน จำนวนบ้านเรือน 103 หลังคาเรือน ประชาชน
 นับถือศาสนาพุทธ มีวัด 1 วัด คือวัดโพธิ์ชัย มีโรงเรียนระดับประถมศึกษา 1 โรงเรียน
 บ้านนาบอน หมู่บ้านนี้มี นายไสว บัณฑิต เป็นผู้ใหญ่บ้าน

หมู่บ้านนาบอนตั้งเมื่อประมาณ พ.ศ. 2102 เดิมบริเวณนี้มีน้ำซับและมีต้นบอนขึ้นอยู่มาก เมื่อตั้งหมู่บ้านขึ้นชาวบ้านเรียกชื่อว่าหมู่บ้านนาบอน ต่อมาหมู่บ้านมีจำนวนบ้านเรือนและประชากรเพิ่มขึ้นทางราชการจึงแยกหมู่บ้านออกเป็น 2 หมู่บ้าน คือหมู่บ้านนาบอน หมู่ที่ 5 และหมู่บ้านนาบอน หมู่ที่ 7

ความหมายชื่อหมู่บ้าน

นายเสรีจ อางแก้ว อายุ 55 ปี อยู่บ้านเลขที่ 19 หมู่ที่ 7 ตำบลชัยพฤกษ์ อำเภอเมือง จังหวัดเลย อาชีพทำไร่ ไร่ นา เล่าถึงความหมายชื่อหมู่บ้าน เมื่อวันที่ 18 ตุลาคม 2532 ว่า

คือมันมาแต่พื้นคืบ มาแต่ห้วยบอนนะ เป็นห้วยเขาเอินห้วยบอนทำทุกเมื่อนี้ มันเป็นห้วยนะ ห้วยผ่านเขาเอินห้วยบอน ผู้คนว่าห้วยมันมีแต่บอนทั้งนั้น บอนมันกะคือ ๆ กับเผื่อนั้น บิดกันหว่ามันพอเป็นไฮ้เป็นนา บ้านเมืองจะเลิน พวกนั้นกะเกิดมันแห้งแล้งมาพวกชาวบ้านชาวเมืองกะเลยพากันลงมากะเลยมาตั้งบ้านเฮือนอยู่ในที่กะเลยเอินบ้านเข้าใส่กับนา กะเลยว่าเป็นบ้านนาบอนหว่าขึ้นคืบ เป็นสื่อเก่าเอาลือลือกัน แล้วมันเป็นบอน คนเขากะผู้คู้ผู้พันสมัยก่อน ๆ หลกเอาดินเผือกดินบอนอีกคือหว่าบได้ไถเลยสมัยก่อนบ่ได้ไถคือดินมันเป็นบวมน้ำ น้ำซับ ไปหลกแล้วกะคานาไปขุดอีกไปฟันป่าฟันดงอีกไปแล้วกะเป็นนา แต่ก่อนเผิ่นกะหว่าเฮ็ดกันบ่หลายหว่าขึ้นคือมันเป็นหนองแต่ก่อนหนะมันเป็นน้ำซับมันเป็นหนองใหญ่ ๆ นี่หละ แต่หว่าให้มันเป็นหนองมันกะบ่เป็นหนองมันเป็นน้ำซับน้ำบวม น้ำซับนั้นเป็นพวกบอนมักขึ้นอยู่ กะเลยไปหลกไปถ่อเอาเข้าไปค้ำพื้นคืบ แล้วมันกะเป็นนาเลยเอินกันนาหนองบอนมาซ้ำ

###เดิมมีลำห้วยสายหนึ่งชื่อห้วยบอนไหลผ่านหมู่บ้าน เหตุที่ชาวบ้านเรียกว่าห้วยบอนเพราะมีต้นบอนขึ้นอยู่ ต้นบอนมีลักษณะคล้ายกับเผือก ต่อมาชาวบ้านทำไร่ นา อยู่บริเวณนั้น ภายหลังหมู่บ้านแห้งแล้ง ชาวบ้านได้อพยพมาตั้งหมู่บ้านอยู่บริเวณที่ตั้ง

หมู่บ้านในปัจจุบัน แล้วเรียกชื่อหมู่บ้านว่าหมู่บ้านนาบอนตามชื่อที่มีมาก่อน โดยเรียกตามชื่อหมู่บ้านนี้และมีต้นบอนขึ้นอยู่ นานี้เกิดจากชาวบ้านได้บุกเบิกหนอง หรือ บวม (บวม หมายถึง ที่ราบที่อยู่ใกล้แหล่งน้ำ : ผู้วิจัย) จนกลายเป็นนา โดยถอนต้นบอนออกจากหนองแล้วนำต้นกล้าไปคานแทน ชาวบ้านได้เรียกว่านาหนองบอน###

นางหยัค จันทะมล อายุ 66 ปี อยู่บ้านเลขที่ 72 หมู่ที่ 5 ตำบลชัยพฤกษ์ อำเภอเมือง จังหวัดเลย อาชีพค้าขาย เล่าถึงความหมายชื่อหมู่บ้าน เมื่อวันที่ 18 ตุลาคม 2532 ว่า

แต่ก่อนกะตั้งอยู่เชิงพันแน้วแล้วย้ายลงมา ย้ายลงมาแล้ว มันกะเป็นหนองคือ ผืนหว้าหั้นแหละ แล้วเดินมาหลกบอนออกหว้าหั้นแหละ แล้วกะผู้เฒ่าผู้แก่ผืนหว้าเห็นนาบอน ญาะกะเว้านผู้เฒ่าผู้แก่หั้นแน้วนั้น แล้วอันบอนนั้นกะเอามาตีไม้ให้หมูให้ตึงกินไปแล้ว กะจับไป จับไปจนเบ็ด อันหลกที่มพ้อมจนเป็นไยเป็นนาไปชั้นแน้ว แต่ก่อนมันเป็นหนอง บานกะบ่ใหญ่ บานน้อยจักสิบหลังคาเอือน มันกะเป็นจ้งขึ้นแน้วแต่ผู้เฒ่าผู้แก่ให้ฟัง

###เดิมหมู่บ้านนาบอนตั้งอยู่ทางตอนบน (เชิง หมายถึง เทือก บน : ผู้วิจัย) ของหมู่บ้านนาบอนปัจจุบัน บริเวณที่ย้ายมานี้มีหนองน้ำที่มีต้นบอนขึ้นอยู่ ชาวบ้านเรียกว่า หนองบอน ภายหลังหนองได้กลายเป็นนา ส่วนต้นบอน ชาวบ้านได้ไปถอนทิ้งหรือนำไป ตีไม้ให้หมูกินบ้างทำให้ต้นบอนค่อย ๆ สูญพันธุ์ไป เมื่อตั้งหมู่บ้านใหม่ ๆ นั้นประชากรมี เพียง 10 หลังคาเรือน ต่อมาหมู่บ้านขยายขึ้น ความเป็นมาของหมู่บ้านตามที่คนแก่ เล่าให้ฟัง ก็เป็นตามที่กล่าวมานั้นเอง###

ทำข้าม, หมู่บ้าน

หมู่บ้านทำข้ามอยู่ที่ตำบลชัยพฤกษ์ อำเภอเมือง จังหวัดเลย มีอาณาเขตติดต่อกับหมู่บ้านต่าง ๆ ดังนี้

ทิศเหนือ ติดต่อกับ หมู่บ้านนาโป่ง ตำบลศรีสองรัก

ทิศใต้ ติดต่อกับ หมู่บ้านก้างปลา

ทิศตะวันออก ติดต่อกับ หมู่บ้านนาอ้อ ตำบลนาอ้อ

ทิศตะวันตก ติดต่อกับ ลำน้ำเลย

หมู่บ้านนี้มีพื้นที่ 1,500 ไร่ ลักษณะภูมิประเทศเป็นที่ราบลูกคลื่นหรือที่ราบสลับกับเนินเขา อาชีพของประชากรได้แก่ การทำไร่ ทำนา ประชากรทั้งสิ้น 477 คน จำนวนบ้านเรือน 90 หลังคาเรือน ประชาชนนับถือศาสนาพุทธ มีวัด 1 วัด คือวัดจำปาทอง มีโรงเรียนระดับประถมศึกษา 1 โรง คือโรงเรียนบ้านท่าข้าม หมู่บ้านนี้มีนายสุข พันตา เป็นผู้ใหญ่บ้าน

หมู่บ้านท่าข้าม ตั้งเมื่อประมาณ พ.ศ. 2130 เดิมบริเวณที่ตั้งหมู่บ้านเป็นสถานที่ที่ชาวบ้านใช้เป็นทางเดินระหว่างอำเภอเมืองกับอำเภอเชียงคาน อำเภอท่งลี่ เมื่อตั้งเป็นหมู่บ้านชาวบ้านเรียกว่าหมู่บ้านทางข้าม ปัจจุบันเรียกว่า หมู่บ้านท่าข้าม

ความหมายชื่อหมู่บ้าน

นายสอน บุณพรหม อายุ 83 ปี อยู่บ้านเลขที่ 47 หมู่ที่ 1 ตำบลชัยพฤกษ์ อำเภอเมือง จังหวัดเลย อาชีพทำไร่ ทำนา อธิบายความหมายชื่อหมู่บ้าน เมื่อวันที่ 18 ตุลาคม 2532 ว่า

ก่อนจะได้เป็นบ้านท่าข้ามเพราะว่าได้มาตั้งบ้านอยู่ที่นี่แล้ว บ่อนเผลอพบปะข้าม เนีย ข้ามบ้านท่าข้ามเนียข้ามไปข้ามมาอยู่เนีย แต่หว่าเดินตั้งลือหว่าบ้านท่าข้าม ไปหาบ้านเป่ากุกไปหาบ้านนาอ้อต้องข้ามเนียคัมมีถ่านน้ำกะเลยข้ามไปนี้หละดินกกดินเค้ามันพะไปเชียงคาน ไปถ่าหลี่ แหม่นเบ็ดคั๊บ ไปนาอ้อไปเชียงคาน ไปถ่าหลี่ไปเนียข้ามเนีย แต่ก่อนบ่มีถนน แล้วมันหม่อหม่อทางนี้ ทางบ่มี แต่สมัยก่อนมีแต่เส้นทางคนเดินธรรมดา พะคั๊บ ทางคนลำนคั๊บทางเดินไปด้วยเท้าเลยบ่มีลคั๊บมีลาพุดังละ ทางใดกะมาข้ามนี้เบ็ดอันมาตั้งบ้านนี้แต่เดิมโน้มาพันไสนี้กะมาอยู่หน้าไส่ บางไส่กะหลายหลังเขากะเลยตั้งบ้านบ้านกะหลายขึ้น ๆ กะใหญ่ไคขึ้น กะเลยลือบ้านท่าข้าม คนมาข้ามนี้เบ็ดกะเลยลือหว่าบ้านท่าข้าม คนเก่า ๆ กะเลยได้ดินหว่าขึ้นพะ

##ผู้เล่าเคยได้ยินผู้สูงอายุเล่าว่า เดิมบริเวณหมู่บ้านท่าข้าม เป็นเส้นทางผ่านไป
อำเภอเชียงคาน อำเภอท่าลี่ หมู่บ้านนาอ้อ หมู่บ้านปากภู ชาวบ้านที่จะผ่านไปมาต่าง
ก็เข้ามาข้ามน้ำที่หมู่บ้านท่าข้ามนี้ เพราะเป็นเส้นทางที่ใกล้และเป็นทางเดินแคบ ๆ ไม่มี
รถยนต์ผ่าน ผู้คนจึงต้องอาศัยข้ามไปมาที่ท่าข้าม ก่อนที่จะมีหมู่บ้าน ชาวบ้านได้มาทำไร่
อยู่ที่ท่าข้าม ต่อมาผู้คนได้สร้างบ้านเรือนขึ้นในไร่ของตน ภายหลังมีหลายหลังคาเรือน
จนเป็นหมู่บ้านขนาดใหญ่ ชาวบ้านเรียกชื่อหมู่บ้านท่าข้าม###

นายชนิด พรหมพิทา อายุ 51 ปี อยู่บ้านเลขที่ 46 หมู่ที่ 1 ตำบลชัยพฤกษ์ อำเภอ
เมือง จังหวัดเลย อาชีพทำไร่ ทำนา อธิบายความหมายชื่อหมู่บ้าน เมื่อวันที่ 18 ตุลาคม
2532 ว่า

***ผมกะได้ยินเฒ่าเฒ่ามาแต่ก่อนแต่เดิมเค้าว่าบ้านท่าข้ามบ้านท่าข้ามนี้กะเคย
แต่ก่อนว่าถนนหนทางนี้จะเดินเดินด้วยเท้าเขาไปท่าลี่ เชียงคาน บ้านก้างปลา
หัวฝาย นานอนนี่กะมาข้ามนี้ มันเป็นทางข้ามอยู่นี้ พ่อค้าพ่อขายอันใดกะมานี่ตั้งแต่ก่อน
ผมกะได้ใจความเฒ่าเฒ่ามาหั้นแน่วคับ ถอนี่แน่วคับ เออะ แต่ก่อนนั้นเฒ่าเฒ่าทางข้ามคับ
แต่ก่อนแต่สมัยก่อน แต่มาเขียนเป็นบ้านท่าข้ามเป็นจิ้งจันคับ***

##ผู้เล่าเคยได้ฟังจากคนอื่นมาว่า แต่เดิมนั้นที่หมู่บ้านท่าข้ามยังไม่เจริญไม่มีถนน
มีแต่ทางเดินแคบ ๆ เป็นเส้นทางที่ไปมาหากันหรือติดต่อค้าขาย บริเวณที่ตั้งหมู่บ้าน
ท่าข้ามเป็นทางที่ข้ามไปมาระหว่างอำเภอเชียงคาน อำเภอท่าลี่ หมู่บ้านก้างปลา
หมู่บ้านหัวฝาย หมู่บ้านนาบอน เดิมชาวบ้าน เรียกชื่อว่า หมู่บ้านทางข้าม ต่อมา
ได้เปลี่ยนเป็นชื่อหมู่บ้านท่าข้ามแทน###

หัวฝาย, หมู่บ้าน

หมู่บ้านหัวฝาย อยู่ที่ตำบลชัยพฤกษ์ อำเภอเมือง จังหวัดเลย มีอาณาเขตติดต่อกับหมู่บ้าน
ต่าง ๆ ดังนี้

ทิศเหนือ ติดต่อกับ หมู่บ้านก้างปลา

ทิศใต้ ติดต่อกับ หมู่บ้านนาบอน

ทิศตะวันออก ติดต่อกับ หมู่บ้านเพีย

ทิศตะวันตก ติดต่อกับ หมู่บ้านก้างปลา

หมู่บ้านนี้มีพื้นที่ 5,490 ไร่ ลักษณะภูมิประเทศเป็นที่ราบ อาชีพของประชากร ได้แก่ การทำนา ทำไร่ ประชากรทั้งสิ้น 647 คน จำนวนบ้านเรือน 120 หลังคาเรือน ประชาชนนับถือ ศาสนาพุทธ มีวัด 1 วัด คือวัดสร้างเที่ยง มีโรงเรียนระดับประถมศึกษา 1 โรงเรียน คือโรงเรียน บ้านหัวฝาย ผู้ใหญ่บ้านหมู่บ้านนี้คือ นายทุน คณะศิริวงษ์

หมู่บ้านหัวฝาย ตั้งขึ้นเมื่อประมาณ พ.ศ.2328 เดิมประชาชนตั้งบ้านเรือน อยู่ทาง ตอนล่างของฝาย ต่อมาน้ำท่วมหมู่บ้านผู้คนจึงอพยพมาอยู่ทางตอนบนของฝาย ชาวบ้านจึงเรียกชื่อ หมู่บ้านว่า หมู่บ้านหัวฝาย

ความหมายชื่อหมู่บ้าน

นายกาจ อาจแก้ว อายุ 56 ปี อยู่บ้านเลขที่ 68 หมู่ที่ 2 ตำบลชัยพฤกษ์ อำเภอเมือง จังหวัดเลย อาชีพทำไร่ ทำนา เล่าถึงความหมายชื่อหมู่บ้าน เมื่อวันที่ 18 ตุลาคม 2532 ว่า

มันกะมีฝายอยู่ไถ้นี้ แต่ก่อนกะอยู่พื้นอยู่แคมเลยพื้นน้ำ แล้วย้ายขึ้นมาพิ้นนี้ แอนมันอยู่ไถ้น้ำโพคน้ำ ตอนนี้อยู่เหนือฝายเหนือน้ำบิตนี้ เหนือบ่อนก้นน้ำนี้หนะ เลยเอิ้นบ้านหัวฝายนี้หนะ เป็นลือเก่าย้ายมาที่แล็กหนะ

###เดิมหมู่บ้านหัวฝายตั้งอยู่ริมน้ำเลยทางด้านตอนล่างของฝายก้นน้ำ ต่อมา ชาวบ้านได้ย้ายหมู่บ้านมาอยู่ทางตอนเหนือ เพราะหมู่บ้านตั้งอยู่ด้านใต้ฝายมากเกินไป เมื่อผู้คนอพยพมาอยู่ทางด้านตอนบนของฝายก้นน้ำ ชาวบ้านจึงเรียกชื่อว่าหมู่บ้าน หัวฝาย ตั้งแต่ย้ายหมู่บ้านมา###

นายอิน สมพล อายุ 55 ปี อยู่บ้านเลขที่ 64 หมู่ที่ 2 ตำบลชัยพฤกษ์ อำเภอเมือง จังหวัดเลย อาชีพทำไร่ ทำนา เล่าถึงความหมายชื่อหมู่บ้าน เมื่อวันที่ 18 ตุลาคม 2532 ว่า

อันตอนแรกนะ พื้นน้ำอันเหมื่อนน้ำนั้นมันไปตกน้ำเลย แล้วเอินหัวน้ำอันนี้เป็น น้ำหนองบอนไปตกน้ำเลยพื้น แล้วบ้นี้บ้านเก่าบ้านเก่าบ้านเดิมอยู่พื้น อยู่เลาะน้ำเลย พื้นน้ำ แล้วที่นี้กะมาตั้งผายอยู่นี้ หว่าถี้ไต่ถีนานอยู่นี้มาตั้งผายขึ้นนี้ แล้วบ้นี้มาตั้งผายขึ้นนี้ แล้วเอินหัวบ้านหัวผายอันไต่ผายนั้นอยู่หล่มบ้าน

###เดิมหมู่บ้านนาบอนตั้งอยู่ริมฝั่งน้ำเลย ต่อมาชาวบ้านได้สร้างผายขึ้นที่ลำห้วย หนองบอน ซึ่งลำห้วยหนองบอนนี้จะไหลไปบรรจบกับลำน้ำเลย เหตุที่มาสสร้างผายขึ้น ที่ลำห้วยหนองบอน เนื่องจากชาวบ้านมาทำไร่ทำนาอยู่ที่บริเวณนี้ เมื่อชาวบ้านย้าย มาได้เรียกชื่อว่า หมู่บ้านหัวผาย เพราะหมู่บ้านตั้งอยู่ตอนบนของผาย###

โพนสว่าง, หมู่บ้าน

หมู่บ้านโพนสว่างอยู่ที่ตำบลชัยพฤกษ์ อำเภอเมือง จังหวัดเลย มีอาณาเขตติดต่อกับ หมู่บ้านต่าง ๆ ดังนี้

ทิศเหนือ ติดต่อกับ หมู่บ้านนาโง่ง
ทิศใต้ ติดต่อกับ หมู่บ้านก้างปลา
ทิศตะวันออก ติดต่อกับ หมู่บ้านหนองดอกบัว ตำบลน้ำสวย
ทิศตะวันตก ติดต่อกับ หมู่บ้านท่าข้าม

หมู่บ้านนี้มีพื้นที่ 2,710 ไร่ ลักษณะภูมิประเทศเป็นที่ราบเชิงเขาและเนินเขา อาชีพ ของประชากร ได้แก่ การทำนา ทำไร่ ประชากรทั้งสิ้น 539 คน จำนวนบ้านเรือน 113 หลังคาเรือน ประชาชนนับถือศาสนาพุทธ นายอุทัย บุณมีวิเศษ เป็นผู้ใหญ่บ้าน

หมู่บ้านโพนสว่างมีมาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2330 เดิมหมู่บ้านนี้เป็นหมู่บ้านเดียวกันกับหมู่บ้าน ท่าข้าม แต่ทางราชการแยกออกมาเป็นหมู่บ้านใหม่ เมื่อ พ.ศ. 2527

ความหมายชื่อหมู่บ้าน

นางพยอม บุณวิเศษ อายุ 46 ปี อยู่บ้านเลขที่ 105 หมู่ที่ 6 ตำบลชัยพฤกษ์
อำเภอเมือง จังหวัดเลย อาชีพทำไร่ ทานา เล่าถึงความหมายชื่อหมู่บ้าน เมื่อวันที่
18 ตุลาคม 2532 ว่า

***บ้านโพนสว่างนั้นแต่ก่อนชื่อว่าบ้านถ้ำข้าม แล้วหมู่บ้านนั้นก็เป็นหมู่บ้าน
เดียวกัน หมู่บ้านโพนสว่างจะสื่อเดียวกับหมู่บ้านถ้ำข้าม แผ่นดินหมู่บ้านนี้อีกจากกัน
อันแผ่นดินหมู่บ้านใหม่นี้เพาะหว่าแผ่นดินเบ่งมันเป็นหมู่บ้านใหญ่แล้ว แผ่นดินจะเลี้ยงดูบ้าน
ใหม่เป็นบ้านโพนสว่างแล้วจะเลี้ยงมันมันแผ่นดินออกมาอละน้อ ให้อยู่แล้วจะเลี้ยงดู
หมู่บ้านนี้หว่าหมู่บ้านโพนสว่าง อันสื่อบ้านโพนสว่างนี้เพาะหว่าหมู่บ้านใหม่ สื่อ
เลี้ยงดูให้มันสมกับบ้าน บ้านโพนสว่างนั้นมันสดใสอ้อย! อันใดจะเห็นเบ็ดเคาะ แผ่นดิน
เลี้ยงดูสื่อหว่าบ้านโพนสว่าง อันเดิมมันจะเป็นบ้านถ้ำข้ามแล้วมาตั้งบ้านใหม่หว่าขึ้นเพาะ
ตั้งบ้านโพนสว่างนั้นเห็นเบ็ด หมูหว่าสูง ๆ เห็นสะดวกสบายหว่ามันสูง สูงสมสื่อ
หว่าหมู่บ้านโพนสว่างคะ***

###เดิมหมู่บ้านโพนสว่างเป็นหมู่บ้านเดียวกับหมู่บ้านท่าข้ามและใช้ชื่อเดียวกัน ต่อมา
ทางราชการเห็นว่าเป็นหมู่บ้านใหม่แล้วจึงแยกหมู่บ้านโพนสว่างออกจากหมู่บ้านท่าข้าม
เมื่อแยกหมู่บ้านแล้วทางราชการได้ตั้งชื่อว่าหมู่บ้านโพนสว่าง เนื่องจากสถานที่ตั้งหมู่บ้าน
ตั้งอยู่บนเนินสูง มองเห็นสิ่งต่าง ๆ โดยรอบ ได้ชัดเจน จึงได้ชื่อว่าหมู่บ้านโพนสว่าง###

นายจรูญ พรสิทธิ์ อายุ 43 ปี อยู่บ้านเลขที่ 110 หมู่ที่ 3 ตำบลชัยพฤกษ์ อำเภอเมือง
จังหวัดเลย อาชีพรับจ้าง อธิบายความหมายชื่อหมู่บ้านเมื่อวันที่ 18 ตุลาคม 2532 ว่า

***แต่ก่อนบ้านโพนสว่างนี้จะอยู่บ้านถ้ำข้าม บ้านโพนนั้นแต่ก่อนเป็นบ้านโพนถ้ำข้าม
เป็นบ้านโพนถ้ำข้ามน้อยคับ แล้วบดินแต่ก่อนมันจะมีผู้ใหญ่เดียวกัน บดินหมู่บ้านนั้นจะแผ่

ออกมาแล้วเพิ่นกะตุ๋กแก๊กหมู่บ้าน เพิ่นกะขอไป เพิ่นกะมาแก๊กให้คืบ แก๊กมาแล้วกะมา
ตั้งสื่อบ้านโพนดำข้ามนี้กะบ่มีหุ้งคืบ เพาะหว่าบ้านโพนดำข้ามนี้มันกะมีมาก่อนแล้ว แล้ว
มาถึงใหม่หว่าที่บ้านโพนสว่าง ให้เปียนแต่ยายมัน แล้วบ่คืบหุ้งคืบ บ้านโพนสว่างมัน
กะคืบ มันกะอยู่สูงสะหวาดเสวยสว่างไสว มาอยู่หุ้งคืบตาย มันกะพอบ้านนี้คืบบ่มีหุ้งบ้าน
นี้กะตาย***

###แต่ก่อนนั้นหมู่บ้านโพนสว่างเป็นหมู่บ้านเดียวกับหมู่บ้านท่าข้าม มีผู้ใหญ่บ้าน
คนเดียวกัน ต่อมาผู้คนเพิ่มมากขึ้น ทางราชการจึงแยกหมู่บ้านโพนสว่างจากหมู่บ้าน
ท่าข้าม หมู่บ้านโพนสว่างตั้งอยู่ที่สูงมองเห็นสิ่งต่าง ๆ ได้ชัดเจน หมู่บ้านโพนสว่าง
เดิมชาวบ้านเรียกว่าโพนท่าข้าม ซึ่งเป็นชื่อที่เรียกกันมานานแล้วเพราะเป็นหมู่บ้าน
เดียวกับหมู่บ้านท่าข้าม แต่หมู่บ้านโพนท่าข้ามอยู่สูงกว่า เมื่อทางราชการแยกหมู่บ้าน
จึงตั้งชื่อว่า หมู่บ้านโพนสว่าง โดยเปลี่ยนชื่อส่วนท้ายจากคำว่า "ท่าข้าม" เป็น
"สว่าง"###

กุดโง้ง, หมู่บ้าน

หมู่บ้านกุดโง้ง อยู่ที่ตำบลชัยพฤกษ์ อำเภอเมือง จังหวัดเลย มีอาณาเขตติดต่อกับหมู่บ้าน
ต่าง ๆ ดังนี้

ทิศเหนือ	ติดต่อกับ หมู่บ้านโพนสว่าง
ทิศใต้	ติดต่อกับ หมู่บ้านก้างปลา
ทิศตะวันออก	ติดต่อกับ หมู่บ้านธาตุ ตำบลธาตุ
ทิศตะวันตก	ติดต่อกับ ลำน้ำเลย

หมู่บ้านมีพื้นที่ 1,763 ไร่ ลักษณะภูมิประเทศเป็นที่ราบ อาชีพของประชากร ได้แก่
การทอผ้า ทำไร่ ประชากรทั้งสิ้น 173 คน จำนวนบ้านเรือน 35 หลังคาเรือน ประชาชนนับถือ
ศาสนาพุทธ นายสุกิจ พุยมาศย์ เป็นผู้ใหญ่บ้าน

หมู่บ้านกุดโง้งตั้งขึ้นเมื่อประมาณ พ.ศ. 2435 เดิมผู้คนได้มาทำนาในบริเวณที่ตั้งหมู่บ้าน
ต่อมามีคนอพยพมาเพิ่มมากขึ้น ทางราชการจึงจัดตั้งหมู่บ้านขึ้นและให้ชื่อหมู่บ้านว่า หมู่บ้านกุดโง้ง

ความหมายชื่อหมู่บ้าน

นางสุคชา จันทรวัน อายุ 79 ปี อยู่บ้านเลขที่ 3 หมู่ที่ 8 ตำบลชัยพฤกษ์ อำเภอเมือง จังหวัดเลย อาชีพค้าขาย เล่าถึงความหมายชื่อหมู่บ้าน เมื่อวันที่ 18 ตุลาคม 2532 ว่า

เอ้อ! บ้านกุดไทรงามันไทรงมาเนี่ย เพี้ยะมันอยู่จ้งขึ้นะ ไทรงไปพันไปพัน ไปจืดหัว ไปจืดกับหัวอันกุดไทรงเนี่ยะ หัวไปหัวไปจืดคณาหม่หัวแล้วอันนี้กะไทรง ไปหากุดนั้นอีกน้ำเลยหัว แล้วอันนี้แผ่นมาเฮ็ดใหม่ น้ออันนี้หน้า อันนี้แผ่นกะมาเฮ็ดใหม่ บ่เฮ็ดใหม่มันกะตื่นหัว มันอยู่พื้นหัวมันกะไทรงหัวไทรงไปพันไปพัน แล้วไทรงมาเพี้ย ไปลงใส่กุดนั้นพันกุดนั้นไสดมาอยู่พื้นหัวมันกะไทรง ไทรงมาคกน้ำเลยมีกุดสองกุดมาต่อกันนะ กุดนี้ลงใส่กุดนั้นพัน กุดนั้นอยู่พื้นแล้วไทรงมาไทรงมาฮอดเพี้ย แล้วไสดลงน้ำเลยพื้นเนี่ย มันบ่แห้งจักเถื่อ แต่ก็นั้นมันเป็นป่า อันป่าได้ป่าได้บงบงบ่เห็นหุ้งมุงไปทางนี้มุงไปทางนี้ มุงมาเป็นป่าแต่ก็ขึ้นะ แล้วไสดเลยหัวอันนาหม่เนี่ยเฮ็ดฮุ้งฮุ้งฮุ้งมาเนี่ย มาอยู่ก่อนบ้าน ใหญ่หัว อยู่บ้านพื้นแล้วไสดเลยหัวมาเฮ็ดโฮ่เฮ็ดคณา แล้วหัวบ้านเก่ามันคืบกันเลยฮุ้ง ไส้คณูเลยนาหม่ หมู่ไสดคณาเป็นบ้าน แต่ก็นั้นเป็นป่าเป็นป่าเบ็ดเนี้ยว แล้วหม่เพือเนี่ย ฮุ้งมาอยู่เนี่ย มาบุงเกียงนาอยู่มา มาเฮ็ดคณาอยู่พื้นกะเกียงนาทนะ มาไสดเลยมาพื้นกะ ฮุ้งมาพีกะฮุ้งมา ไส้คณูเลยพากันมา พากันมาอยู่ขึ้นคณูหม่เนี่ยเบ็ดเนี้ยว แล้วแผ่นกะเอิน กุดไทรงน้อยกุดไทรงใหญ่ อันนี้กุดไทรงน้อยอันเนี่ย อันกุดไทรงใหญ่พื้น แผ่นกะเลยไสดเอิน หุ้งขึ้น หม่บ่ฮุ้งจักควมหัว หม่เกิดมากะเห็นเป็นหุ้งขึ้นโล้ด มันเป็นกุดไทรงตั้งแต่ เล่นแล้วแต่ก็คือน้ำหม่นเลยหลง น้ำเลยมาแล้วมันหลงว่า อันหม่เกิดมาหม่กะเห็นโล้ด กุดไทรงนี้

###เดิมหมู่บ้านกุดไทรง (ไทรงในภาษาถิ่น หมายถึง ไค้ง : ผู้วิจัย) เป็นป่า ครอบคร้ว นางสุคชา จันทรวัน ได้ย้ายมาจากหมู่บ้านก้างปลา โดยมาบุงเบิกทำไร่ทำนา ต่อมา ได้สร้างบ้านเรือนอยู่อย่างถาวร ต่อมาจึงมีผู้คนย้ายตามไปอยู่ในหมู่บ้านมากขึ้น ชาวบ้าน เรียกชื่อหมู่บ้านว่าหมู่บ้านกุดไทรงมานานแล้ว เนื่องจากมีกุดอยู่ 2 กุด คือกุดไทรงใหญ่กับ

กุดไจ้จ้อย น้ำในกุดทั้ง 2 จะไหลไปบรรจบกัน ปลายกุดข้างหนึ่งโค้งไปจดกับนาของ
ผู้เล่า และอีกด้านหนึ่งไหลลงสู่ลำน้ำเลย ผู้เล่าสันนิษฐานว่ากุดนั้นคงจะเป็นเส้นทาง
น้ำไหลของลำน้ำเลยมาก่อน เมื่อลำน้ำเลยเปลี่ยนเส้นทางน้ำไหล ชาวบ้านจึงเรียก
บริเวณนั้นว่าเลยหลง กุดไจ้จึงเป็นกุดที่มีมานานและเรียกชื่อว่ากุดไจ้มานานแล้ว###

นางวินัย สกลพุมมาส อายุ 48 ปี อยู่บ้านเลขที่ 2 หมู่ที่ 8 ตำบลชัยพฤกษ์ อำเภอเมือง
จังหวัดเลย อาชีพทำไร่ ทำนา เล่าถึงความหมายชื่อหมู่บ้าน เมื่อวันที่ 18 ตุลาคม 2532 ว่า

***โอ้! แท้หะ ม้อยเกิดมาเผิ่นกะพาเลี้ยกหว่าบ้านกุดไจ้ ไล่ดกะม้อยหว่าเผิ่นตั้ง
หว่าบ้านเลี้ยกะเกิดมาอยู่ในบ้านกุดไจ้ไล่ด เผิ่นตั้งสือสะนั้นแน้ว สือบ้านทนะตั้งนากุดไจ้
หว่ากุดไจ้ฮ้อม กุดไจ้ใหญ่ฮ้อมอยู่ข้างนั้นฮ้อม กุดไจ้จ้อยฮ้อมบ้านมานี้ ฮ้อมไปพันเพาะหว่า
กุดไจ้จ้อยนะทางทวมฮ้อมอยู่นี้ ฮ้อมไปจ้อดบ่อนนาหนองฮอยบังหัน ทางเบื้องนั้นกะกุดไจ้ใหญ่
แต่ก่อนเอิ่นหนองไจ้ หนองไจ้คนมาอยู่แล้วไล่ดเอิ่นบ้านกุดไจ้ แล้วกะตั้งสือนากุด แ็บ
หว่าหนองทนะฮ้อม แ็บหว่าหนองทนะฮ้อมบ่ไหลฮ้อมมา แ็บหว่ายังอยู่เลยน้อกุดไจ้จ้อยนะ มันไจ้
เกือบจ้อดกันพัน แล้วจ้อดกันข้ามด่งนาเดียว ข้ามป่าด่งเดียวเกือบจ้อดกัน แล้วมันไหล
ฮ้อมไป ไหลฮ้อมไปทางน้ำเลย ผู้เล่าเผิ่นเอิ่นกะเอิ่นนาเผิ่น กุดไจ้จ้อยฮ้อมมาแล้วบ้านอยู่
กาง เผิ่นพามาอยู่กะเลยมาอยู่นาเผิ่น***

###ผู้เล่าเล่าว่าชื่อหมู่บ้านกุดไจ้นี้เรียกกันมาตั้งแต่บรรพบุรุษ เพราะบรรพบุรุษได้
มาสร้างบ้านเรือนอยู่บริเวณหนองไจ้แล้วเรียกชื่อหมู่บ้านว่าหมู่บ้านกุดไจ้ กุดในหมู่บ้าน
มีอยู่ 2 กุด คือกุดไจ้ใหญ่ที่อยู่ข้างหมู่บ้าน และกุดไจ้จ้อยซึ่งเป็นกุดเล็กอยู่ขอบหมู่บ้าน
ไปจดกับนาฮอยบัง กุดทั้ง 2 นี้ โค้งไปเกือบจิดกันแต่มีทุ่งนาขวางกั้นอยู่ ส่วนน้ำในกุดนั้น
ไหลไปบรรจบกับลำน้ำเลย###

นาแรม, ตำบล

ตำบลนาแรมตั้งอยู่ทางด้านทิศเหนือของอำเภอเมือง จังหวัดเลย มีอาณาเขตติดต่อกับ ตำบลต่าง ๆ ดังนี้

ทิศเหนือ ติดต่อกับ ตำบลธาตุ อำเภอเชียงคาน

ทิศใต้ ติดต่อกับ ตำบลกกตู อำเภอเมือง

ทิศตะวันออก ติดต่อกับ ตำบลกกตู อำเภอเมือง

ทิศตะวันตก ติดต่อกับ ตำบลน้ำแรม อำเภอน้ำหนาว

ตำบลมีเนื้อที่ 29,184 ไร่

การแบ่งเขตการปกครอง แบ่งออกเป็น 6 หมู่บ้าน ได้แก่

1. หมู่บ้านห้วยทราย หมู่ที่ 3
2. หมู่บ้านห้วยทรายคำ หมู่ที่ 6
3. หมู่บ้านโป่ง หมู่ที่ 4
4. หมู่บ้านโป่ง หมู่ที่ 5
5. หมู่บ้านนาแรม หมู่ที่ 1
6. หมู่บ้านวังยาว หมู่ที่ 2

หมู่บ้านหมู่ที่ 4 หมู่ที่ 5 ชื่อหมู่บ้านซ้ำกัน เนื่องจากเดิมเป็นหมู่บ้านเดียวกัน ต่อมา จำนวนบ้านเรือนเพิ่มมากขึ้น ทางราชการจึงแยกเป็น 2 หมู่บ้าน แต่ใช้ชื่อเดียวกัน

หมู่บ้านนาแรมเดิมขึ้นอยู่กับตำบลกกตู ต่อมาเมื่อปี พ.ศ.2528 ได้มีพระราชกฤษฎีกาตั้ง ตำบลนาแรมขึ้น โดยแบ่งเขตการปกครองออกเป็น 6 หมู่บ้าน

ห้วยทราย, หมู่บ้าน

หมู่บ้านห้วยทรายตั้งอยู่ในตำบลนาแรม อำเภอเมือง จังหวัดเลย มีอาณาเขตติดต่อกับ หมู่บ้านต่าง ๆ ดังนี้

ทิศเหนือ ติดต่อกับ หมู่บ้านนาแรม

ทิศใต้ ติดต่อกับ หมู่บ้านกกตู

ทิศตะวันออก ติดต่อกับ หมู่บ้านนาม่วง

ทิศตะวันตก ติดต่อกับ หมู่บ้านปากยาง ตำบลน้ำแถม อำเภอท่าลี่

หมู่บ้านนี้มีพื้นที่ 5,335 ไร่ ลักษณะภูมิประเทศเป็นที่ราบเชิงเขา อาชีพของประชากร ได้แก่ การทำไร่ ทำนา ประชากรทั้งสิ้น 850 คน จำนวนบ้านเรือน 83 หลังคาเรือน ประชาชน นับถือศาสนาพุทธ นายม้วน ไวโสภา เป็นผู้ใหญ่บ้าน

หมู่บ้านห้วยทรายตั้งขึ้นประมาณ พ.ศ.2848 ประชาชนส่วนใหญ่อพยพมาจากหมู่บ้าน นาโคก ตำบลศรีสองรัก อำเภอเมือง จังหวัดเลย

ความหมายชื่อหมู่บ้าน

นายบุตรดี จันทะวงศ์ อายุ 61 ปี อยู่บ้านเลขที่ 58 หมู่ที่ 3 ตำบลนาแถม อำเภอเมือง จังหวัดเลย อาชีพทำไร่ ทำนา เล่าถึงความหมายชื่อหมู่บ้าน เมื่อวันที่ 22 พฤศจิกายน 2532 ว่า

บ้านห้วยทรายน้ำ ก่อเลืเ็นบ้านห้วยทราย อันห้วยทรายนั้นมีแต่ป่าขั้ทรายหลาย ผืนกะเลยพาเอิ้นหว่าบ้านห้วยทราย มันกะอยู่บ่อนขั้สะพานคอนก็ตขั้มาเนี้ย บ้านห้วยทรายกะเอิ้นตามแม่น้ำ แม่น้ำห้วยทราย ห้วยทราย ห้วยหม่วง ห้วยหนองแหว บ่อนผืนตั้งอ่างพันหะม่งนี้อยู่อิมห้วยทรายกะเลยเอิ้นบ้านห้วยทรายขั้หว่า ห้วยนี้เ็นเป็น ห้วยทรายผืนหว่าจ้งขั้นมันมีขั้ทรายหลาย

###หมู่บ้านห้วยทรายตั้งอยู่ริมห้วยสายหนึ่ง ลำห้วยนี้มีทรายมาก ชาวบ้านจึงเรียกชื่อว่าลำห้วยทราย ลำห้วยนี้มีสะพานคอนกรีตเป็นทางข้ามมาหมู่บ้าน ชาวบ้านห้วยทรายจึงเรียกชื่อหมู่บ้านตามชื่อของลำห้วย เช่นเดียวกับลำน้ำห้วยม่วง ห้วยหนองแหว###

นายตา จันทะวงศ์ อยู่บ้านเลขที่ 70 หมู่ที่ 3 ตำบลนาแถม อำเภอเมือง จังหวัดเลย อาชีพพ่อบ้าน เล่าถึงความหมายชื่อหมู่บ้าน เมื่อวันที่ 22 พฤศจิกายน 2532 ว่า

***แผ่นดินไหวจั้นขึ้นแต่แก่หนะ แต่กีกะอยู่บ้านนาโคก กะย้ายจากนาโคกแนวมา
ตั้งบ้านอยู่นี้แผ่นดินไหวให้พังหนะ กะตั้งบ้านขึ้น แล้วเ็นบ้านห้วยทรายสือ ๆ แนว บ้าน
ห้วยทรายเ็นนาสือห้วย ห้วยหม่วงกะบ่มีทิมแต่ตั้งทราย ห้วยทราย กะบ่มีแต่ตั้งดินทราย
บ่มีทิมเ็นาสือห้วยสือสองเอาไล่ค มันเป็นหล่งซี้ผู้เ็นผู้แก่เลยเ็นบ้านห้วยทราย***

###เดิมชาวบ้านนาโคกได้อพยพมาอยู่ริมลห้วยสายหนึ่ง มีทรายอยู่ตลอดลห้วยและ
ไม่มีแก่งหินเลย เหมือนกับลห้วยม่วง ชาวบ้านจึงเรียกว่าห้วยทราย เมื่อมีผู้คน
มาตั้งบ้านเรือนอยู่ริมลห้วยทราย ชาวบ้านจึงได้เรียกชื่อหมู่บ้านตามลห้วยด้วย###

ห้วยทรายคำ, หมู่บ้าน

หมู่บ้านห้วยทรายคำตั้งอยู่ที่ตำบลนาแหม อำเภอเมือง จังหวัดเลย มีอาณาเขตติดต่อกับ
หมู่บ้านต่าง ๆ ดังนี้

ทิศเหนือ ติดต่อกับ หมู่บ้านห้วยทราย

ทิศใต้ ติดต่อกับ หมู่บ้านกกคู้ ตำบลกกคู้

ทิศตะวันออก ติดต่อกับ หมู่บ้านนาโคก ตำบลศรีสองรัก

ทิศตะวันตก ติดต่อกับ หมู่บ้านปากยาง ตำบลน้ำแคม อำเภอท่าลี่

หมู่บ้านนี้มีพื้นที่ 1,560 ไร่ ลักษณะภูมิประเทศเป็นที่ราบเชิงเขา อาชีพของประชากร
ได้แก่ การทำไร่ ทำนา ประชากรทั้งสิ้น 472 คน จำนวนบ้านเรือน 81 หลังคาเรือน ประชาชน
นับถือศาสนาพุทธ มีโรงเรียนระดับประถมศึกษา 1 โรงเรียน คือโรงเรียนบ้านห้วยทรายคำ ในหมู่บ้าน
นี้ นายสมบูรณ์ ศฤงคาร เป็นผู้ใหญ่บ้าน

หมู่บ้านห้วยทรายคำตั้งขึ้นเมื่อ พ.ศ. 2529 โดยแยกมาจากหมู่บ้านห้วยทราย

ความหมายชื่อหมู่บ้าน

นายแก้ว งามงาม อายุ 59 ปี อยู่บ้านเลขที่ 19 หมู่ที่ 6 ตำบลกกคู้ อำเภอเมือง
จังหวัดเลย อาชีพทำไร่ ทำนา เล่าถึงความหมายชื่อหมู่บ้าน เมื่อวันที่ 22 พฤศจิกายน 2532 ว่า

***ก่อนที่เ็นบ้านห้วยทรายคำนั้น มันมีห้วยทรายน้ำไหลอยู่แต่ก่อนแล้วเ็นมาตั้งบ้านใหม่ เ็นได้ควัดนั้นทรายเ็น ทรายน้ำห้วยนี้เ็นหว่าห้วยทราย ต่อมาคนกะมาตั้งคุ่มนี้เ็น 2 คุ่ม ผู้ใหญ่บ้านอีกบ้านหนึ่งเ็นมาขึ้นลื่อนามเ้าให้เ็นห้วยทรายคำ จักหว่าค้ำอยู่เ็น เ้าค้ำมาติดไว้ลื้อ ๆ อันลืหว่าห้วยทรายเ็น 2 หมู่ กะลืหว่าห้วยทรายกับห้วยทรายคำให้เ้าใจกัน บ่เ็นนามค้ำ บ่มีค้ำ บ่มีค้ำเ้า ๆ ***

##ก่อนที่ชาวบ้านจะเ็นว่าหมู่บ้านห้วยทรายคำนั้นเพราะที่หมู่บ้านมีล้าห้วยทรายเมื่อชาวบ้านได้มาสร้างบ้านเ็นอยู่ได้อาศัยคนเ้าจากล้าห้วยทรายขึ้นมาใช้ ชาวบ้านจึงเ็นว่าหมู่บ้านห้วยทราย ต่อมาหมู่บ้านห้วยทรายมีผู้คนเพิ่มขึ้น ทางราชการจึงแยกออกเ็น 2 หมู่บ้าน และตั้งชื่อตามหมู่บ้านเ็น คือหมู่บ้านห้วยทรายหมู่บ้านหนึ่งอีกหมู่บ้านหนึ่งเ็นว่าหมู่บ้านห้วยทรายคำ (ค้ำ เ็นถึง ทองค้ำ : ผู้วิจัย) ซึ่งเ็นการนาคว่า "ค้ำ" มาต่อท้ายค้ำ โดยที่ความหมายของค้ำค้ำนี้ไม่ได้เ็นถึงทองค้ำเพราะบริเวณนี้ไม่มีทองค้ำ##

นางเ็น สุพรมอินทร์ อายุ 65 ปี อยู่บ้านเลขที่ 44 หมู่ที่ 6 ตำบลนาแวม อำเภอมือง จังหวัดเ็น อาชีพค้าขาย เ้าถึงความหมายชื่อหมู่บ้าน เ็นวันที่ 22 พฤศจิกายน 2532 ว่า

อันหว่าหมู่บ้านห้วยทรายคำ มันมีผู้ใหญ่ 2 ผู้ใหญ่ แล้วเ็นกะเ็นหมู่บ้านให้เ็นถ้ายลื้อให้กะเ็นไปลื้อ ๆ เ็นเ็นหมู่บ้านหว่าบ้านหลาย แล้วลื้อห้วยทรายค้ำนั้น นายพาเ็น

##หมู่บ้านห้วยทรายคำแยกมาจากหมู่บ้านห้วยทราย เพราะหมู่บ้านห้วยทรายเ็นหมู่บ้านใหญ่และมีผู้ใหญบ้านอยู่ 2 คน ทางราชการจึงแยกหมู่บ้านออกเ็น 2 หมู่บ้านพร้อมทั้งตั้งชื่อให้ด้วย ชาวบ้านจึงเ็นว่าชื่อตามชื่อที่ทางราชการตั้งให้ว่า หมู่บ้านห้วยทรายคำตลอดมา##

โป่ง, หมู่บ้าน

หมู่บ้านโป่งอยู่ที่ตำบลนาแหม อำเภอเมือง จังหวัดเลย มีอาณาเขตติดต่อกับหมู่บ้านต่าง ๆ ดังนี้

ทิศเหนือ ติดต่อกับ หมู่บ้านห้วยหินชา ตำบลธาตุ

ทิศใต้ ติดต่อกับ หมู่บ้านโป่ง

ทิศตะวันออก ติดต่อกับ หมู่บ้านธาตุ ตำบลธาตุ

ทิศตะวันตก ติดต่อกับ หมู่บ้านนาแหม

หมู่บ้านนี้มีพื้นที่ 3,862 ไร่ ลักษณะภูมิประเทศเป็นที่ราบลูกคลื่นหรือที่ราบสลับกับเนินเขา อาชีพของประชากร ได้แก่ การทำไร่ ทำนา ประชากรทั้งสิ้น 952 คน จำนวนบ้านเรือน 183 หลังคาเรือน ประชาชนนับถือศาสนาพุทธ มีวัด 1 วัด คือวัดทรายมูล นายท่วง แสนใจวุฒิ เป็นผู้นำหมู่บ้าน

หมู่บ้านนาโป่ง หมู่ที่ 5 แยกออกจากหมู่บ้านนาโป่ง หมู่ที่ 4 เพราะมีประชากรเพิ่มขึ้น ทางราชการปกครองได้ไม่ทั่วถึงจึงแยกหมู่บ้านโป่งออกเป็น 2 หมู่บ้าน

ความหมายชื่อหมู่บ้าน

นายบัวศรี แสนใจวุฒิ อายุ 67 ปี อยู่บ้านเลขที่ 60 หมู่ที่ 4 ตำบลนาแหม อำเภอเมือง จังหวัดเลย อาชีพข้าราชการบำนาญ เล่าถึงความหมายชื่อหมู่บ้าน เมื่อวันที่ 6 พฤศจิกายน 2532 ว่า

***บ้านโป่งย้ายมาถือหลักมาแต่ห้วยคังวังเป่งหว้าขึ้น ทางด้านซ้ายหันซ้าย มาอยู่ห้วยคังวังเป่งแล้วมาอยู่ห้วยคังวังเป่งหัน กะมังเฮ็ดกินบ่เหมาะบ่ดีพออีเลี้ยง คอบคว่เลี้ยงลูกเลี้ยงเต้าพันธุ์นะ กะเลยย้ายมาอยู่ห้วยเหล็กห้วยหวายเนี้ย ห้วยเหล็กห้วยหวายหม่อ ๆ กกคู้เนี้ย แล้วบ่คั่นออกจากหันมาบ้านห้วยเหล็กห้วยหวายกะ บ่มีน้ำ น้ำน้อยกะมาเห็นน้ำหลาย มีบ่อนเฮ็ดกินกะย้ายมาอยู่เนี้ยบ่คั่นเนี้ย ย้ายมาอยู่ แล้วกะมีโป่ง ตะกิมโป่งแฮ็ดโป่งขู โป่งผ่อโยนน้ำ กะมาเอนบ้านโป่ง โป่งนกเป่านกมู

แล้วก็จะรู้จักมาหะเฒ่าเพี้ยมีหงษ์หือ เฒ่าขุนศักดิ์ เฒ่าขุนศักดิ์ แสนใจวุฒิ เฒ่าอาเภอ
เฒ่าแสนใจวุฒิ มาตั้งนี้เป็นคนเล็ก***

###ประชาชนหมู่บ้านไปอพยพมาจากอาเภอด่านซ้าย เป็นการอพยพเพื่อหาที่ทำกิน
ใหม่จึงได้ย้ายไปอยู่ที่ริมลำห้วยคัง ต่อมาย้ายไปอยู่ที่ลำห้วยเหล็ก ลำห้วยหวายใกล้ ๆ
กับตำบลกกคู้ แต่ที่นั่นน้ำไม่อุดมสมบูรณ์ ชาวบ้านจึงอพยพมาอยู่ที่มีน้ำอุดม ซึ่งเป็นบริเวณ
หมู่บ้านไปงในปัจจุบัน เดิมบริเวณนี้เป็นป่าที่สัตว์ต่าง ๆ เช่น แรด กะซู่ นกมากิน
ดินไปงเป็นประจำ ชาวบ้านจึงเรียกชื่อว่า หมู่บ้านไปง ผู้ที่มาตั้งบ้านเรือนคนแรกคือ
ขุนศักดิ์ แสนใจวุฒิ###

นายสฤทธิ แสนใจวุฒิ อายุ 58 ปี อยู่บ้านเลขที่ 5 หมู่ที่ 4 ตำบลนาแหม อาเภอเมือง
จังหวัดเลย อาชีพทำไร่ ทานา เล่าถึงความหมายชื่อหมู่บ้าน เมื่อวันที่ 6 พฤศจิกายน 2532 ว่า

***ตั้งแต่นานล้อยกว่าปีมาแล้ว ก่อนผืนอิเอนบ้านไปงนั้น ผู้คนหว่ามีไปงเป็นป่าเป็น
คงเป็นไปงอยู่หั้น ไปงข้างไปงสัตว์ใหญ่ ๆ นะคับ ผืนกะเลยเอนลือบ้านเป็นบ้านไปง
คนมาตั้งบ้านถือเล็กนั้นมาจากเมืองเหนือ ลือผืนเป็นท้าวขุนศักดิ์ กะคืออีแหม่นนาย
ขุนศักดิ์มาตั้งบ้านแล้วกะตั้งผู้ใหญบ้านขึ้น บ่แหม่นผู้ใหญคับ คือแต่ก่อนนั้นขึ้นตำบลธาตุ แต่
หว่าบ้านไปงนั้นก้านอยู่บ้านไปง ก้านคนเล็กลือนายทองจันทน์คับ***

###เมื่อร้อยกว่าปีมาแล้ว หมู่บ้านไปงเดิมเป็นป่าใหญ่ มีไปงมีสัตว์ใหญ่ ๆ อาศัยอยู่
เมื่อมาตั้งหมู่บ้านชาวบ้านได้เรียกชื่อว่าหมู่บ้านไปง ผู้ที่มาตั้งหมู่บ้านเป็นคนแรกอพยพไป
จากทางภาคเหนือชื่อว่าขุนศักดิ์ เดิมหมู่บ้านไปงขึ้นอยู่กับตำบลธาตุ อาเภอเชียงคาน
แต่ก้านอยู่ที่บ้านไปง มีนายทองจันทร เป็นก้านคนแรก###

โป่ง, หมูบ้าน

หมู่บ้านโป่งอยู่ที่ตำบลนาแหม อำเภอเมือง จังหวัดเลย มีอาณาเขตติดต่อกับหมู่บ้านต่าง ๆ ดังนี้

ทิศเหนือ ติดต่อกับ หมูบ้านโป่ง

ทิศใต้ ติดต่อกับ หมูบ้านนาม่วง ตำบลศรีสองรัก

ทิศตะวันออก ติดต่อกับ หมูบ้านธาตุ ตำบลธาตุ

ทิศตะวันตก ติดต่อกับ หมูบ้านนาแหม

หมู่บ้านมีพื้นที่ 4,400 ไร่ ลักษณะภูมิประเทศเป็นที่ราบลูกคลื่นหรือที่ราบสลับกับเนินเขา อาชีพของประชากร ได้แก่ การทำไร่ ทำนา ประชากรทั้งสิ้น 1,005 คน จำนวนบ้านเรือน 202 หลังคาเรือน ประชาชนนับถือศาสนาพุทธ มีโรงเรียนระดับประถมศึกษา 1 โรงเรียน คือ โรงเรียนบ้านโป่ง หมู่บ้านนี้ นายสฤทธ์ แสงชมพู เป็นผู้ใหญ่บ้าน

หมู่บ้านโป่งเดิมขึ้นอยู่กับตำบลกกคู้ ต่อมาแยกเป็นตำบลนาแหม ประชาชนส่วนใหญ่อพยพมาจากตำบลธาตุ อำเภอเชียงคาน จังหวัดเลย

ความหมายชื่อหมู่บ้าน

นายปา ทองเพชร อายุ 63 ปี อยู่บ้านเลขที่ 221 หมู่ที่ 5 ตำบลนาแหม อำเภอเมือง จังหวัดเลย อาชีพทำไร่ ทำนา อธิบายความหมายชื่อหมู่บ้าน เมื่อวันที่ 6 พฤศจิกายน 2532 ว่า

บ้านโป่งนี้เดิมก็มาตั้งอยู่ที่คนมาแต่ภาคเหนือ คนนั้นชื่อเล่าขุนศักดิ์ มาตั้งบ้านอยู่บ้านโป่งนี้ มาตั้งอยู่แล้วก็จะอยู่ที่พาลูกสาวแม่สาวเอ็ดกินกันมา ก่อตั้งบ้านโป่งนี้คือมีโป่ง อยู่กับโป่งหนึ่ง คือมันมีป่าใหญ่คง คือมันมีป่าใหญ่คงเล็ก แล้วมีโป่ง โป่งหนึ่งมีช้าง พักช้างพักกะทิง พักกกวง ฟานนั้นมากินอยู่เลื้อยเต็มโป่งนี้ละ บิดนี้กะเลยบ่หาสื่อได้ ผู้นั้นหว่ามาตั้งบ้านกะมาตั้งอยู่แคมโป่งหนึ่ง มาตั้งอยู่ติดกับโป่ง เลยเอิ้นว่าบ้านโป่ง ตั้งมาล้อยกั๋วนี้แล้ว

###หมู่บ้านโป่งตั้งมานานกว่าร้อยปีแล้ว ผู้ที่มาตั้งหมู่บ้านเป็นคนแรกคือขุนศักดิ์ ซึ่งย้ายมาจากภาคเหนือโดยพาลูกหลานหนุ่ม ๆ สาว ๆ มาทำมาหากินอยู่ที่นี่ และบริเวณนี้เดิมเป็นป่าใหญ่ มีโป่งที่สัตว์ต่าง ๆ เช่น กวาง เก้ง กระทิง ช้าง มาอาศัยกินดินโป่งอยู่เป็นประจำ เมื่อตั้งหมู่บ้านขึ้นและหาซื้อหมู่บ้านไม่ได้ ชาวบ้านจึงเรียกชื่อว่าหมู่บ้านโป่ง เพราะหมู่บ้านตั้งอยู่ข้าง ๆ โป่งนั่นเอง###

นางทองใบ ศรพรหม อายุ 62 ปี อยู่บ้านเลขที่ 76 หมู่ที่ 5 ตำบลนาแรม อำเภอเมือง จังหวัดเลย อาชีพทำไร่ ทำนา เล่าถึงความหมายชื่อหมู่บ้าน เมื่อวันที่ 6 พฤศจิกายน 2532 ว่า

เป็นหญิงจิ้งจอกบ้านโป่งหว่าขึ้นบ่ แหม่กะได้ดินสือบ้านโป่งมาตั้งแต่เกิด แผ่นเ็นสือบ้านโป่ง มีโป่งข้าง โป่งควย มีนกเป่านกกุ่ม โป่งข้างโป่งเสีย แต่กินน้ำเป็นป่าเป็นดง ผ่อเล่าขุนศักดิ์ นามสกุลแสนใจวุติ แผ่นมาอยู่แล้วไ้ดพาเ็นบ้านโป่งก่อแผ่นอ่มานั้นผ่อแหม่แผ่นเหล่าให้ฟังแต่ก่อนน้อหว่าแผ่นเด็กสือฮ่อมา แผ่นไ้ดมาตั้งแต่พันพัวมาแต่ทางเหนียว เกิดสือฮ่อแผ่นไ้ดพายมาพายมา ผ่อตู่ขุนศักดิ์ แสนใจวุติน้อแผ่นน้อ ไ้ดพามาตั้งอยู่นี้ โป่งข้างโป่งเสีย จัวควยกะลงพันเบ็ดแน้ว แผ่นไ้ดมาตั้งบ้านโป่งขึ้น

###เดิมหมู่บ้านโป่งเป็นป่าใหญ่มีสัตว์ต่าง ๆ เช่น ช้าง เสือ วัว ควาย นก มากินดินโป่งอยู่ที่นี่ ต่อมาขุนศักดิ์ พาสือฮ่อมาจากทางภาคเหนือ มาตั้งหมู่บ้านอยู่บริเวณบ้านโป่งปัจจุบัน ขุนศักดิ์นั้นคนอื่น ๆ เรียกชื่อหมู่บ้านว่าหมู่บ้านโป่ง และเรียกต่อ ๆ กันมาจนถึงปัจจุบัน###

นางแหม่ม, หม่อมบ้าน

หมู่บ้านนาแหมตั้งอยู่ในตำบลนาแหม อำเภอเมือง จังหวัดเลย มีอาณาเขตติดต่อกับหมู่บ้านต่าง ๆ ดังนี้

ทิศเหนือ ติดต่อกับ หมู่บ้านโป่ง

ทศไต้ ติดต่อกับ หมู่บ้านห้วยทราย

ทิศตะวันออก ติดต่อกับ หมู่บ้านปากหมาก ตำบลศรีสองรัก

ทิศตะวันตก ติดต่อกับ หมู่บ้านวังยาว

หมู่บ้านนี้มีพื้นที่ 6,500 ไร่ ลักษณะภูมิประเทศเป็นที่ราบเชิงเขา อาชีพของประชากร ได้แก่ การทำนา ทำไร่ ประชากรทั้งสิ้น 1,706 คน จำนวนบ้านเรือน 168 หลังคาเรือน ประชาชนนับถือศาสนาพุทธ มีวัด 1 วัด คือวัดอรุณาวาส มีโรงเรียนระดับประถมศึกษา 1 โรงเรียน คือโรงเรียนบ้านนาแถม หมู่บ้านนี้มี นายวัน พรหมศิริ เป็นผู้ใหญ่บ้าน

หมู่บ้านนาแหมตั้งขึ้นประมาณ พ.ศ. 2448 ประชาชนส่วนใหญ่อพยพมาจากหมู่บ้านนาโคก ตำบลศรีสองรัก อำเภอเมือง จังหวัดเลย เดิมหมู่บ้านนาแหมขึ้นอยู่กับตำบลศรีสองรัก และทางราชการแยกเป็นหมู่บ้านนาแหม เมื่อ พ.ศ. 2527

ความหมายข้อหม้อบ้าน

นายดี พรหมแสนสุข อายุ 84 ปี อยู่บ้านเลขที่ 59 หมู่ที่ 1 ตำบลนาแรม อำเภอเมือง
จังหวัดเลย อาชีพพ่อบ้าน เล่าถึงความหมายชื่อหมู่บ้าน เมื่อวันที่ 6 พฤศจิกายน 2532 ว่า

***เผ่นเอ็นบ้านนาแหมนี่เป็นหญิงเอ็นบ้านนาแหมพวาคี มันกะเป็นธรรมดาน้อผู้ใหญ่
เผ่นพามา เผ่นมากะมีหนองใหญ่ มีแต่ป่าอ้อป่าแหมแต่กิน้ำ เอ็นบ้านนาแหมค้ำแต่กิน้ำ
ต่อมาเผ่นบ่เอาแหมค้ำน้ำ เอาแต่หน้าแหมมันเป็นหญิงชั้น ปู่พ่ญาตาฉายเผ่นมาอยู่แต่ถึง
แล้วมีจารย์ปะเทศเผ่นมาอยู่ก่อนน้ำ แล้วเอ็นบ้านนาแหมค้ำ ผ่อตาไปเมืองไทยเผ่นกะ
ถามหาหว่าบ้านนาแหมค้ำนั้นเป็นจั่งใดหว่าชั้น แล้วเลยตอบบ่ได้เป็นหญิงเอ็นนาแหมค้ำ
กะบ่ฮู้ กะเอ็นบ้านนาแหมลื้อ ๆ เขาเคยถามหาบ้านนาแหมนั้นเป็นจั่งใดมีค้ำหลายแต่ก็

คำหลายคำ คนทางเวียงจันทน์ถามหะ ถามฮ้อคบือฮ้อคบ้าน แต่ก็นั้นลือบ้านนาหนองบอน
ฮ้อกจากนาหนองบอนมาเ็นนาแหมคำ ก่อฮ้อเ็นนาหนองบอนนั้นเ็นหนองบอน มันเลยมีสามลือ
นากัน แต่ก็นั้นลือบ้านนาหนองบอน แล้วมาถ้ายลือเ็นนาแหมคำ ต่อมา ๆ เลยเ็นบ้าน
นาแหม***

###เดิมบริเวณที่ตั้งหมู่บ้านมีหนองน้ำใหญ่ที่มีต้นฮ้อต้นแหมขึ้นอยู่มาก ผู้คนที่อาศัยอยู่
ได้เรียกชื่อหมู่บ้านว่าหมู่บ้านนาแหมจารย์ประเทศ (คำว่า จารย์ ตัดคำมาจากอาจารย์
หมายถึงผู้ที่บวชเรียนเป็นเวลานานแล้วลาสิกขาบทยออกมาเป็นพรവാส มักจะเป็นผู้มี
ความรู้ : ผู้วิจัย) ได้เรียกชื่อหมู่บ้านว่านาแหมคำ คำว่า "คำ" ที่นำมาต่อท้ายไม่ได้
หมายถึงทองคำ ถึงแม้จะมีคนถามผู้เล่าไม่ว่าจะเป็นคนที่อยู่เวียงจันทน์ หรืออยู่ภาคกลาง
ว่ามีทองคำมากหรือจึงตั้งชื่อนาแหมคำ แต่ผู้เล่าก็ตอบไม่ได้ แต่เดิมเคยชื่อว่าหมู่บ้าน
นาหนองบอน เพราะบริเวณนี้มีหนองที่มีต้นบอนขึ้นอยู่ ต่อมาได้เปลี่ยนชื่อจากนาหนองบอน
เป็นชื่อนาแหมคำ และจากชื่อนาแหมคำได้เปลี่ยนชื่อเ็นนาแหมในปัจจุบัน###

นายสาลี ธรรมทา อายุ 69 ปี อยู่บ้านเลขที่ 54 หมู่ที่ 1 ตำบลนาแหม อำเภอเมือง
จังหวัดเลย อาชีพทำนา อธิบายความหมายชื่อหมู่บ้าน เมื่อวันที่ 6 พฤศจิกายน 2532 ว่า

***บ้านนาแหมหะเ็นเ็นมาแต่ปู่เ็น มันเ็นหนองแหมใหญ่หว่าขึ้น ๆ เ็น
ห้วยข่อยเ็นนาแหม มันเ็นหนองแต่ก่อนหนองอยู่ปากบ้านแท้ ๆ เ็นบ่งคำเ็นป่าแหม
ใหญ่ แล้วคนเ็นตั้งมาอยู่เ็นหลาย เลยม้างเ็นเ็นเ็นนาเ็นเ็นเ็นเ็นเ็นเ็นเ็นเ็นเ็นเ็นเ็น
ติดต่อกันมาเ็นทุกม่อน แหมเ็นเ็นเ็นเ็นเ็นเ็นเ็นเ็นเ็นเ็นเ็นเ็นเ็นเ็นเ็นเ็นเ็นเ็นเ็น
บ้านหนองแหมแล้วเ็นบ้านนาแหม หนองแหมเขาเอาเ็นเ็นเ็นเ็นเ็นเ็นเ็นเ็นเ็นเ็นเ็นเ็น
บ้านนาแหม***

###เดิมหมู่บ้านนาแหมมีหนองน้ำใหญ่ เ็นบ่งที่มีต้นตะค้าและมีต้นแหมขึ้นอยู่เ็น
จำนวนมาก หนองน้ำเ็นอยู่ถัดไปจากหมู่บ้านชาวบ้านจึงเรียกชื่อหมู่บ้านหนองแหม ต่อมา

มีผู้คนมาอาศัยอยู่เพิ่มขึ้น และได้แผ้วถางบริเวณนั้นจนกลายเป็นที่ทำกิน ทำให้หนองแถม
หมดไป ชาวบ้านจึงเรียกชื่อหมู่บ้านว่าหมู่บ้านนาแถมแทนหนองแถม ตามสภาพพื้นที่
เปลี่ยนไป###

วังยาว, หมู่บ้าน

หมู่บ้านวังยาวตั้งอยู่ในตำบลนาแถม อำเภอเมือง จังหวัดเลย มีอาณาเขตติดต่อกับ
หมู่บ้านต่าง ๆ ดังนี้

ทิศเหนือ ติดต่อกับ หมู่บ้านสารแพ ตำบลหาดทรายขาว

ทิศใต้ ติดต่อกับ หมู่บ้านห้วยทราย

ทิศตะวันออก ติดต่อกับ หมู่บ้านนาแถม

ทิศตะวันตก ติดต่อกับ หมู่บ้านปากยาง ตำบลน้ำเค็ม

หมู่บ้านนี้มีพื้นที่ 7,572 ไร่ ลักษณะภูมิประเทศเป็นที่ราบเชิงเขา อาชีพของประชากร
ได้แก่ การทำไร่ ทำนา ประชากรทั้งสิ้น 680 คน จำนวนบ้านเรือน 63 หลังคาเรือน ประชาชน
นับถือศาสนาพุทธ มีโรงเรียนระดับประถมศึกษา 1 โรงเรียน คือโรงเรียนบ้านวังยาว หมู่บ้านนี้มี
นายจันท์ อินทปัญญา เป็นผู้ใหญ่บ้าน

หมู่บ้านวังยาวตั้งเมื่อประมาณ พ.ศ.2458 ประชาชนส่วนใหญ่อพยพมาจากอำเภอท่าลี่
และอำเภอด่านซ้าย จังหวัดเลย

ความหมายชื่อหมู่บ้าน

นายบุญมี แก้วบุตรดี อายุ 65 ปี อยู่บ้านเลขที่ 43 หมู่ที่ 2 ตำบลนาแถม อำเภอเมือง
จังหวัดเลย อาชีพทำไร่ ทำนา เล่าถึงความหมายชื่อหมู่บ้านเมื่อวันที่ 22 พฤศจิกายน 2532 ว่า

***ไ้แต่ก่อนนั้นก็มีไห้ยน้อย ไ้หย่น้อยแล้ววังใหญ่ แล้วมีเงี้ยกกินคน กะเลยไ้ดเ็น
วังยาว วังมันยาวยาวแท้ ๆ แน้ว เขวอุม่ห่มคนลงไปได้ มันยาวปานนี้ปานกกไ้ในวัดหัน

แน้ว แต่มันให้น้อย แต่มันขี้มีภัยแต่ก่อนนะ มันมีภัยมีเงือกมีงูนะ เดี๋ยวจะไ้ดเอนมา
ตั้งแต่พันแน้วเท่าเดียวเนี่ย***

###เดิมหมู่บ้านวังยาวมีแม่น้ำเล็ก ๆ สายหนึ่ง ในแม่น้ำมีห้วยน้ำลึกและยาวมาก
ชาวบ้านจึงเรียกว่าวังยาว ที่วังยาวนี้ชาวบ้านเชื่อว่ามีเงือก (เงือกเป็นสัตว์ที่อยู่ในน้ำ
ชาวบ้านเชื่อว่าเงือกชอบกินเลือดคนและสัตว์ต่าง ๆ : ผู้วิจัย) อาศัยอยู่และชาวบ้าน
เชื่อว่าเป็นที่ที่มีอันตราย และชื่อวังยาวนี้เป็นชื่อที่เรียกกันมานานแล้ว###

นายวัน วันทองสังข์ อายุ 72 ปี อยู่บ้านเลขที่ 37 หมู่ที่ 2 ตำบลนาแหม อำเภอเมือง
จังหวัดเลย อาชีพทำไร่ ทำนา เล่าถึงความหมายชื่อหมู่บ้าน เมื่อวันที่ 22 พฤศจิกายน 2532 ว่า

***สื่อบ้านวังยาวนะ โอ๊ย! มันกะมีมาแต่ก่อนพันห้า เดี๋ยวว่ามันมีวังขึ้นแต่ก่อนน้ำ
มีวังอยู่น้ำไหล วังนั้นมันกะยาวเติบโตหนึ่งแล้วเดี๋ยวว่าวังนั้นมันมีเงือกอยู่หัวขึ้น คนกะไ้ด
ปลงไปวังขึ้นเดี๋ยวกะเลยพากันเอนวังยาว วังยาวมาตั้งแต่พัน ผอกะได้ขึ้นมาตั้งแต่เกิดว่า
วังยาวก่อ กะไ้ดเอนน้ำเดี๋ยวก่อนนั้น***

###ชื่อหมู่บ้านวังยาวนั้นเรียกกันมานานแล้ว สาเหตุที่เรียกเช่นนี้เพราะมีคนเล่ามาว่า
แต่ก่อนมีลำห้วยที่มีวังน้ำหรือห้วยน้ำลึกอยู่ในลำห้วย วังน้ำนี้ยาวมาก ชาวบ้านเชื่อกันว่ามี
เงือกอาศัยอยู่ ประกอบกับวังน้ำนี้มีขนาดใหญ่และยาวมาก ชาวบ้านจึงเรียกชื่อว่าวังยาว###

นาคินคำ, ตำบล

ตำบลนาคินคำตั้งอยู่ทางทิศตะวันตกเฉียงใต้ของอำเภอเมือง จังหวัดเลย มีอาณาเขต
ติดต่อกับตำบลต่าง ๆ ดังนี้

ทิศเหนือ ติดต่อกับ ตำบลน้ำสวย

ทิศใต้ ติดต่อกับ ตำบลผาน้อย

ทิศตะวันออก ติดต่อกับ ตำบลท่าสะอาด ตำบลท่าสวรรค์

ทิศตะวันตก ติดต่อกับ ตำบลชัยพฤกษ์ ตำบลนาอาน ตำบลนาโป่ง

ตำบลนี้มีพื้นที่ 30,834 ไร่

การแบ่งเขตการปกครอง แบ่งออกเป็น 12 หมู่บ้าน ได้แก่

1. หมู่บ้านหนองหญ้าไซ หมู่ที่ 2
2. หมู่บ้านหนองหญ้าไซ หมู่ที่ 9
3. หมู่บ้านหนองผา หมู่ที่ 3
4. หมู่บ้านหนองนาทราย หมู่ที่ 5
5. หมู่บ้านหนองท่ม หมู่ที่ 6
6. หมู่บ้านหนองฮี หมู่ที่ 11
7. หมู่บ้านห้วยม่วง หมู่ที่ 4
8. หมู่บ้านห้วยม่วง หมู่ที่ 10
9. หมู่บ้านห้วยลึก หมู่ที่ 12
10. หมู่บ้านนาดินคำ หมู่ที่ 1
11. หมู่บ้านทรัพย์มงคล หมู่ที่ 7
12. หมู่บ้านเจริญสุข หมู่ที่ 8

หมู่บ้านหมู่ที่ 2 หมู่ที่ 9 หมู่ที่ 4 หมู่ที่ 10 ชื่อหมู่บ้านซ้ำกัน เนื่องจากเดิมเป็นหมู่บ้านเดียวกัน ต่อมาจำนวนบ้านเรือนและประชากรเพิ่มมากขึ้น ทางราชการจึงได้แยกเป็น 2 หมู่บ้านเพื่อความสะดวกในการปกครอง แต่ชื่อหมู่บ้านยังใช้ชื่อเดียวกันอยู่

ตำบลนาดินคำเดิมเป็นหมู่บ้านที่ขึ้นอยู่กับตำบลกุดป่อง ต่อมาปี พ.ศ.2485 ทางราชการแยกอำเภอเมืองกับอำเภอวังสะพุงออกจากกัน และแยกหมู่บ้านนาดินคำออกจากตำบลกุดป่องมาตั้งเป็นตำบลนาดินคำ

หนองหญ้าไซ, หมู่บ้าน

หมู่บ้านหนองหญ้าไซตั้งอยู่ในตำบลนาคินคำ อำเภอเมือง จังหวัดเลย มีอาณาเขตติดต่อกับหมู่บ้านต่าง ๆ ดังนี้

ทิศเหนือ ติดต่อกับ หมู่บ้านหนองหญ้าไซ

ทิศใต้ ติดต่อกับ หมู่บ้านหนองท่ม

ทิศตะวันออก ติดต่อกับ หมู่บ้านเราววัน ตำบลนา้อย

ทิศตะวันตก ติดต่อกับ หมู่บ้านแหล่งควาย ตำบลนาอาน

หมู่บ้านนี้มีพื้นที่ 5,769 ไร่ ลักษณะภูมิประเทศเป็นที่ราบเชิงเขา อาชีพของประชากร ได้แก่ การทำไร่ ทำนา ประชากรทั้งสิ้น 819 คน จำนวนบ้านเรือน 136 หลังคาเรือน ประชาชนนับถือศาสนาพุทธ มีวัด 1 วัด คือ วัดบูรพาราม มีโรงเรียนระดับประถมศึกษา 1 โรงเรียน คือ โรงเรียนบ้านหนองหญ้าไซ หมู่บ้านนี้มีนายบุญมา วงศ์บ้อง เป็นผู้ใหญ่บ้าน

หมู่บ้านหนองหญ้าไซ ตั้งขึ้นเมื่อ พ.ศ. 2485 ชาวบ้านอพยพมาจากหมู่บ้านนาคินคำ ส่วนหนึ่งอพยพมาจากอำเภอด่านซ้าย บริเวณที่ตั้งหมู่บ้านมีหนองน้ำขนาดใหญ่ ชาวบ้านเรียกว่า หนองหญ้าไซ เมื่อตั้งหมู่บ้านขึ้นจึงใช้ชื่อว่าหมู่บ้านหนองหญ้าไซ

ความหมายชื่อหมู่บ้าน

นายบุญมา วงศ์บ้อง อายุ 55 ปี อยู่บ้านเลขที่ 1 หมู่ที่ 2 ตำบลนาคินคำ อำเภอเมือง จังหวัดเลย อาชีพทำไร่ ทำนา เล่าถึงความหมายชื่อหมู่บ้าน เมื่อวันที่ 10 พฤศจิกายน 2532 ว่า

เออ! แต่ก่อนบ้านนี้ถ้ายี่สิบ ปะวัติมาตั้งแต่พ่อขุนแก้วหาขึ้น แผ่นมาตั้งบ้านอยู่นี้ บ้านหนองหญ้าไซ หนองบ่มีชื่อเป็นหญ้าไซอยู่แล้ว แผ่นเ็นในนามหนองหญ้าไซ พ่อขุนแก้ว เป็นผู้เลี่มมาตั้งหนองน้ำมาจ้กด้านซ้าย แล้วกะเลยตั้งล่อน้ำหนอง

###ก่อนที่จะใช้ชื่อว่าหมู่บ้านหนองหญ้าไซ เนื่องจากขุนแก้ว ได้อพยพจากอำเภอด่านซ้าย ไปตั้งบ้านเรือนอยู่ริมหนองหญ้าไซเป็นคนแรก และเรียกชื่อหมู่บ้านว่าหมู่บ้านหนองหญ้าไซ ตามชื่อหนองนั้น###

นายครุณ บุณยิต อายุ 72 ปี อยู่บ้านเลขที่ 71 หมู่ที่ 2 ตำบลนาคินคำ อำเภอเมือง จังหวัดเลย อาชีพทำไร่ ทำนา อธิบายความหมายชื่อหมู่บ้าน เมื่อวันที่ 10 พฤศจิกายน 2532 ว่า

บ้านหนองหญ้าไซคือ เตื่อเล็กนั้นก็มีหนองหญ้าไซอยู่หนองหนึ่งน้อย ๆ ติดอยู่กับบ้านเนี้ยทางตะเวนอีก เป็นหนองสาธารณะ มีหนองหญ้าไซเป็นหนองถี่หว่าเข็ดอยู่จักหน้อยไฟไปเห็ดหุ้งกะบ่ได้เหอะ ตัดดินไม้ดินหนึ่งกะบ่ได้เป็นอันเป็นไปไล่ด บ่วยล้มบางที่กะตายถ้อน แล้วกะบังเอิญคนถ้อยมาจากรอคำน้ายนั้น มาตั้งบ้านเฮือนอยู่ทันก่อน ฮิมหนองน้อย ๆ นั้นแหละ หนองหญ้าไซ มาตั้งก่อนแล้วกะบ่มีบ้านหลายบ้านได้จักสามสิบควเฮือนกะเลยมาตั้งบ้านอยู่จักถ้อยสิท้าวปีนกะกะแตกบ้านเกิดไล่คห่าขึ้น แต่ก่อนกะบ่มีโลงบ้านน้อยกะเลยแตกบ้านไปอยู่หลายม่ง แล้วกะเลยมาตั้งอยู่ที่นี่กะมี มีมาตั้งอยู่กันนั้นขุนแก้ว ขุนแก้วเป็นผู้พามาตั้งก่อน แล้วพวกแตกบ้านไปนั้นกะคิมมาตั้งสล้ากกับพ่อก้านนั้นขุนแก้วนี่จนท้าวปัจจุบันนี้

###สาเหตุที่ตั้งชื่อหมู่บ้านว่าหมู่บ้านหนองหญ้าไซ เนื่องจากเดิมมีหนองน้ำเล็ก ๆ หนองหนึ่งชื่อว่าหนองหญ้าไซเป็นหนองน้ำสาธารณะอยู่ทางทิศตะวันออกของหมู่บ้านหนองหญ้าไซนี้เป็นหนองน้ำที่ชาวบ้านเชื่อกันว่าค่อนข้างศักดิ์สิทธิ์ เมื่อมีคนไปตัดต้นไม้บริเวณหนองนั้นในที่สุดก็มีอันเป็นไปบางครั้งทำให้ถึงตายได้ ต่อมามีคนอพยพจากอำเภอคำน้ายมาตั้งบ้านเรือนอยู่แต่มีไม่มากนัก ภายหลังเกิดอหิวาตกโรคระบาด ชาวบ้านจึงอพยพไปอยู่ตามที่ต่าง ๆ จากนั้นก้านนั้นขุนแก้วได้อพยพกลับมาอยู่ที่หมู่บ้านเดิม ต่อมาชาวบ้านที่ย้ายไปอยู่ทีอื่นได้กลับมาตั้งถิ่นฐานอยู่ที่หมู่บ้านเดิมจนถึงปัจจุบัน###

หนองหญ้าไซ, หมู่บ้าน

หมู่บ้านหนองหญ้าไซ ตั้งอยู่ในตำบลนาคินคำ อำเภอเมือง จังหวัดเลย มีอาณาเขตติดต่อกับหมู่บ้านต่าง ๆ ดังนี้

ทิศเหนือ ติดต่อกับ หมู่บ้านเจริญสุข

ทิศใต้ ติดต่อกับ หมู่บ้านหนองหญ้าไซ

ทิศตะวันออก ติดต่อกับ หมู่บ้านเอราวัณ ตำบลผาน้อย

ทิศตะวันตก ติดต่อกับ หมู่บ้านแหล่งควาย ตำบลนาอาน

หมู่บ้านนี้มีพื้นที่ 3,875 ไร่ ลักษณะภูมิประเทศเป็นที่ราบลูกคลื่นหรือที่ราบสลับกับเนินเขา อาชีพของประชากรได้แก่ การทำไร่ ทำนา ประชากรทั้งสิ้น 836 คน มีจำนวนบ้านเรือน 162 หลังคาเรือน ประชาชนนับถือศาสนาพุทธ มีวัด 1 วัดคือ วัดถ้ำผาง มีโรงเรียนระดับประถมศึกษา 1 โรง คือโรงเรียนบ้านหนองหญ้าไซ หมู่บ้านนี้มี นายถวิล ต่างใจ เป็นผู้ใหญ่บ้าน หมู่บ้านหนองหญ้าไซตั้งขึ้นเมื่อ พ.ศ.2523 โดยแยกหมู่บ้านมาจากหมู่บ้านหนองหญ้าไซ

หมู่ที่ 2

ความหมายชื่อหมู่บ้าน

นายหอม อุ่นแก้ว อายุ 45 ปี อยู่บ้านเลขที่ 6 หมู่ที่ 9 ตำบลนาคินคำ อำเภอเมือง จังหวัดเลย อาชีพทำไร่ ทำนา เล่าถึงความหมายชื่อหมู่บ้าน เมื่อวันที่ 10 พฤศจิกายน 2532 ว่า

หนองหญ้าไซนะ มันกะมีหนองอยู่ คนไ้ด้มาตั้งบ้านอยู่ เฝื่อนกะหว่าบ้านหนองหญ้าไซ ขึ้น เอ็นน้ำหนอง หนองนั้นแต่ก่อนหญ้าไซมีหลายหว่าขึ้น

###สาเหตุที่ชื่อว่าหมู่บ้านหนองหญ้าไซ เนื่องจากมีหนองน้ำที่มีต้นหญ้าไซขึ้นอยู่ มาก ชาวบ้านจึงเรียกว่าหนองหญ้าไซ เมื่อมีผู้คนมาตั้งหมู่บ้านขึ้น ประชาชนจึง เรียกชื่อหมู่บ้านตามชื่อหนองน้ำไปด้วย###

นายสุทธิ พรหมสวัสดิ์ อายุ 55 ปี อยู่บ้านเลขที่ 2 หมู่ที่ 9 ตำบลนาคินคำ อำเภอเมือง จังหวัดเลย อาชีพทำไร่ ทำนา เล่าถึงความหมายชื่อหมู่บ้าน เมื่อวันที่ 10 พฤศจิกายน 2532 ว่า

***หนองหญ้าไซนะเป็นหนองแต่ก่อนพื้นแนว บ้างบ้านเก่ากะอยู่ม่งทางโค้งหันหว่า หนองกะอยู่ปากไปหัน หญ้ากะป่อยไว้น้ำถ่วงนาสือ ๆ เอ็ดหญังกะบ่ได้เอาให้งัวให้ควยกิน

ลือ ๆ หนองหันแผ่นกะเลยเอ็นหนองหุ้มไชหว่าขึ้น ไข่คั้งบ้านใส่กะเอ็นลือนาหนองหัน
ก่อนนั้นนะ***

###สาเหตุที่เรียกชื่อหมู่บ้านว่าหมู่บ้านหนองหุ้มไช เนื่องจากมีหนองน้ำที่มีหุ้มไช
ขึ้นอยู่มาก และหุ้มไชไม่มีประโยชน์มากนักนอกจากเป็นอาหารของวัวควาย ชาวบ้าน
ได้เรียกหนองน้ำนี้ว่าหนองหุ้มไช เมื่อมีผู้คนมาตั้งบ้านเรือนอาศัยอยู่บริเวณนี้ ชาวบ้าน
จึงเรียกชื่อหมู่บ้านว่าหนองหุ้มไชตามชื่อหนองน้ำนั้น###

หนองนาทราย, หมู่บ้าน

หมู่บ้านห้วยทรายตั้งอยู่ในตำบลนาคินคำ อำเภอเมือง จังหวัดเลย มีอาณาเขตติดต่อกับ
หมู่บ้านต่าง ๆ ดังนี้

ทิศเหนือ ติดต่อกับ หมู่บ้านเพี้ย ตำบลน้ำสวย

ทิศใต้ ติดต่อกับ หมู่บ้านไร่ทาม

ทิศตะวันออก ติดต่อกับ หมู่บ้านห้วยม่วง

ทิศตะวันตก ติดต่อกับ หมู่บ้านบ้านเพี้ย ตำบลน้ำสวย

หมู่บ้านนี้มีพื้นที่ 2,164 ไร่ ลักษณะภูมิประเทศเป็นที่ราบเชิงเขา อาชีพของประชากร
ได้แก่ การทำไร่ ทำนา ประชากรทั้งสิ้น 691 คน จำนวนบ้านเรือน 140 หลังคาเรือน
ประชาชนนับถือศาสนาพุทธ มีโรงเรียนระดับประถมศึกษา 1 โรงเรียน คือโรงเรียนบ้านหนองนาทราย
หมู่บ้านนี้มีนายสุน มูลสารศิลป์ เป็นผู้ใหญ่บ้าน

ความหมายชื่อบ้าน

นายพัน ทองจันทร์ อายุ 57 ปี อยู่บ้านเลขที่ 60 หมู่ที่ 5 ตำบลนาคินคำ อำเภอเมือง
จังหวัดเลย อาชีพทำไร่ ทำนา กล่าวถึงความหมายชื่อบ้านเมื่อวันที่ 10 พฤศจิกายน 2532 ว่า

***มันเป็นทรายเป็นตม เลยเอิ้นลือนาทราย นามันกะอยู่ไก่ไก่บ้านเนี้ยะ แต่ก็บ้าน
อยู่ปากนาเบื้องนั้น มันเ็นนาเ้มอยู่หม่อบ้าน บ้านอยู่ไก่ บ้านเอิ้นนาทราย หนองนาทราย
หนองกะมื่ออยู่ขึ้น มีหนองอยู่***

###สาเหตุที่ชื่อว่าหมู่บ้านหนองนาทราย เพราะบริเวณที่ตั้งหมู่บ้านอยู่ใกล้กับนาที่มี
ทรายมากเรียกว่านาทราย และมีหนองนาทรายอยู่ด้วย ชาวบ้านจึงเรียกชื่อว่าหมู่บ้าน
หนองนาทราย###

นายสุพรรณ ศรีจำปา อายุ 77 ปี อยู่บ้านเลขที่ 47 หมู่ที่ 5 ตำบลนาดินคำ
อำเภอเมือง จังหวัดเลย อาชีพท่อบ้าน เล่าถึงความหมายชื่อหมู่บ้าน เมื่อวันที่ 10 พฤศจิกายน
2532 ว่า

***หนองนาทราย แต่ก่อนมันบ่มีนามีหึ่งเกือลือก มันมีหนองลวมอยู่ทว่าทอะ
ตามปะหวัดเพิ่นว่าให้หึ่งแต่ก่อนนะ แล้วไปควัดบวกล้ำบวกลวย บวกลั้นเป็นขึ้นดินทราย
แผ่ผายล่าวเป็นไฮ้เป็นนาเลยเอิ้นหนองนาทราย เป็นหึ่งขึ้นเดิมมันหั้นะ คือหนองหึ่ง
เขียะ หนองหล่ม หนองอ้อ หนองหล่มกะดินมันหล่ม หนองอ้อกะเป็นวัด หนองหล่มกะเป็น
บ้าน เลยมื่ออุปสรรคเกิดขึ้นกะหล่มคนกะล้มหายไ้ กะเลยเอิ้นหนองหล่มเอาไล่ด
หนองนาทรายกะมีคนมาเอ็ดนาขึ้นคั้บ มันมีม่องคือบวมหนองบวมหึ่ง คือแต่ก่อนนะ กะ
เลยล่าวเป็นไฮ้เป็นนาขึ้นมา เลยมี่ดินทรายปะปนกะเลยทว่า เอ้! หนองอันนั้นมันหึ่ง
มีดินทรายหึ่งขึ้น กะเอิ้นหนองนาทรายต่อนั้นเ็นว***

###มีประวัติเล่าไว้ว่า เดิมบริเวณหมู่บ้านหนองนาทรายยังไม่มีนามีแต่หนองน้ำรวมอยู่
หนองหึ่ง ภายหลังมีคนไปขุดให้เป็นหลุม (บวกลในภาษาดั้น หมายถึง หลุม : ผู้วิจัย)
ให้เป็นถ้ำ แต่กลับมีแต่ทราย ภายหลังจึงมีผู้ไปทำให้หนองนั้นกลายเป็นสภาพเป็นนา
แล้วเรียกว่า หนองนาทราย การตั้งชื่อว่าหนองนาทรายเป็นลักษณะเดียวกับการตั้งชื่อ

หนองหล่ม ที่ชาวบ้านไปตั้งบ้านอยู่ที่ลุ่ม ต่อมาบริเวณนั้นลุ่มสลายกลายเป็นหนองหล่ม ส่วนหนองอ้อเป็นที่สร้างวัด และหนองนาทรายเป็นที่ราบ จึงขุดทำนา แต่มีทรายมากจึงชื่อว่าหนองนาทราย ชาวบ้านจึงเรียกชื่อหมู่บ้านว่า หมู่บ้านหนองนาทราย###

หนองผา, หมู่บ้าน

หมู่บ้านหนองผาตั้งอยู่ในตำบลนาคินคำ อำเภอเมือง จังหวัดเลย มีอาณาเขตติดต่อกับหมู่บ้านต่าง ๆ ดังนี้

ทิศเหนือ ติดต่อกับ หมู่บ้านหนองท่ม

ทิศใต้ ติดต่อกับ หมู่บ้านหนองฮี

ทิศตะวันออก ติดต่อกับ หมู่บ้านผาน้อย ตำบลผาน้อย

ทิศตะวันตก ติดต่อกับ หมู่บ้านแหล่งควาย ตำบลนาอาน

หมู่บ้านนี้มีพื้นที่ 3,100 ไร่ ลักษณะภูมิประเทศเป็นที่ราบเชิงเขา อาชีพของประชากร ได้แก่ การทำไร่ ทำนา ประชากรทั้งสิ้น 637 คน มีจำนวนบ้านเรือน 148 หลังคาเรือน ประชาชนนับถือศาสนาพุทธ มีวัด 1 วัด คือวัดศรีสะอาด มีโรงเรียนระดับประถมศึกษา 1 โรงเรียน คือโรงเรียนบ้านหนองผา หมู่บ้านนี้มี นายเสถียร สมภาร เป็นผู้ใหญ่บ้าน

หมู่บ้านหนองผาตั้งขึ้นเมื่อ พ.ศ. 2485 ประชาชนส่วนใหญ่อพยพมาจากอำเภอวังสะพุง เพื่อหาที่ทำกินใหม่ ชาวบ้านพบว่าบริเวณนี้อุดมสมบูรณ์และมีหนองน้ำใหญ่ชื่อว่าหนองผา เมื่อจัดตั้งหมู่บ้านขึ้นจึงใช้ชื่อว่าหมู่บ้านหนองผา

ความหมายชื่อหมู่บ้าน

นายรอด วรรณชัย อายุ 67 ปี อยู่บ้านเลขที่ 32 หมู่ที่ 3 ตำบลนาคินคำ อำเภอเมือง จังหวัดเลย อาชีพทำไร่ ทำนา อธิบายความหมายชื่อหมู่บ้าน เมื่อวันที่ 10 พฤศจิกายน 2532 ว่า

***เป็นหลักฐานสั่งให้บ้านหนองผาว่าดี กะเผินเอ็นบ้านหนองผาหันแนวเอ็นน้ำหนองหนองผาอยู่ข้างวัดป่าหันตะ หนองผาน้ำแต่ก่อนผาหลายแต่ก็เค็บพะหญ้าพื้นแนว เคียวนี้

เขาเอ็ดคันคู้ตั้งไว้แล้วไ้คับมี มีแต่ผักบอดอันนั้น แล้วหนองผ้านั้นหนองใหญ่ ใหญ่ เป็นล้อย
ไหลพุ่งแนว หนองผาหนองฮี้ล้อยไหลฟ้า***

###สาเหตุที่ชื่อว่าหมู่บ้านหนองผา (ผา หมายถึง ไช้หน้า) เพราะชาวบ้านเรียกชื่อตาม
ชื่อหนองผาที่อยู่ข้างวัดในหมู่บ้าน หนองผานี้เป็นหนองน้ำใหญ่นาดกว่าร้อยไร่ มีไ้หน้าขึ้นอยู่
หนาแน่น ปัจจุบันชาวบ้านหาไ้กันทำให้ไ้หน้าสูญพันธุ์ไป มีแต่ผักบอดขึ้นแทน###

นายลัง วรรณชัย อายุ 67 ปี อยู่บ้านเลขที่ 71 หมู่ที่ 3 ตำบลนาดินคำ อำเภอเมือง
จังหวัดเลย อาชีพหาไ้ ทานา กล่าวถึงความหมายชื่อหมู่บ้านเมื่อวันที่ 10 พฤศจิกายน 2532 ว่า

***อันแผ่นดินเ็นบ้านหนองผาน้ำ แต่ก็มีผา แผ่นกะเลยเ็นบ้านหนองผา ผากะเป็น
ผาอันควักหินแนว ผาผันเกิดขึ้นมีคือกุดป่อง เมืองเลยนะ แต่เดี๋ยวนี้นี้มี หากเ็นเอา
นามมันมาแต่พื้น แต่ผอแต่แม่เ็นบ้านหนองผากะเ็นน้ำเ็นมา***

###สาเหตุที่เรียกชื่อว่าหมู่บ้านหนองผา เนื่องจากเดิมนี้มีผาหรือไ้หน้าอยู่ที่หนองน้ำ
มากจนชาวบ้านเรียกว่าหนองผา ผานี้มีขึ้นมาเองเหมือนกับที่กุดป่อง แม้ปัจจุบันผาจะ
สูญพันธุ์ไปแล้ว แต่ชื่อหมู่บ้านหนองผานี้ยังเรียกอยู่เหมือนเดิม ###

หนองฮี้, หมู่บ้าน

หมู่บ้านหนองฮี้ตั้งอยู่ในตำบลนาดินคำ อำเภอเมือง จังหวัดเลย มีอาณาเขตติดต่อกับ
หมู่บ้านต่าง ๆ ดังนี้

ทิศเหนือ	ติดต่อกับ หมู่บ้านหนองผา
ทิศใต้	ติดต่อกับ หมู่บ้านปากปวน ตำบลปากปวน
ทิศตะวันออก	ติดต่อกับ หมู่บ้านแหล่งควาย ตำบลนาอาน
ทิศตะวันตก	ติดต่อกับ หมู่บ้านผาน้อย ตำบลผาน้อย

หมู่บ้านนี้มีพื้นที่ 3,320 ไร่ ลักษณะภูมิประเทศเป็นที่ราบลูกคลื่นหรือที่ราบสลับกับเนินเขา
อาชีพของประชากรได้แก่ การทำไร่ ทำนา ประชากรทั้งสิ้น 738 คน จำนวนบ้านเรือน

93 หลังคาเรือน ประชาชนนับถือศาสนาพุทธ นายเย็น คำไล่ เป็นผู้ใหญ่บ้าน

หมู่บ้านหนองฮีตั้งขึ้นเมื่อ พ.ศ. 2530 โดยแยกหมู่บ้านออกจากหมู่บ้านหนองผา ตำบล
นาคินคำ อำเภอเมือง จังหวัดเลย

ความหมายชื่อหมู่บ้าน

นายหา วรรณชัย อายุ 73 ปี อยู่บ้านเลขที่ 7 หมู่ที่ 11 ตำบลนาคินคำ อำเภอเมือง
จังหวัดเลย อาชีพพ่อบ้าน อธิบายความหมายชื่อหมู่บ้าน เมื่อวันที่ 10 พฤศจิกายน 2532 ว่า

***แต่ก่อนบ้านหนองฮีนั้นกะเคยอยู่กับบ้านหนองผา แล้วบิคนี้นะมาแยกบ้านไผ่แงะ
เป็นบ้านหนองฮี หนองฮีกะตั้งมาแต่พ่อแต่แม่ เฒ่ากะหว้าหนองฮี เฒ่าเบ้งแก่ความยาว
ของมัน หนองฮีมีความยาว หนองยาว ยาวแปลว่าฮี มันเป็นหนองอยู่บ่อนั้น มันกว้าง ๆ
แล้ว ลียาว ๆ ไป แลลมไปทางใต้พื้น***

###เดิมหมู่บ้านหนองฮีรวมอยู่กับหมู่บ้านหนองผา ภายหลังแยกออกเป็น 2 หมู่บ้าน
โดยแบ่งเป็น 2 ด้าน ด้านฝั่งนี้เป็นหมู่บ้านหนองฮี หนองฮีนี้มีมานานแล้ว คนสมัยก่อน
เรียกชื่อว่าหนองฮีเพราะจากความยาวของหนองที่กว้างแล้วค่อย ๆ แคบลง ๆ ไปทาง
ด้านทิศใต้ เป็นหนองน้ำที่มีส่วนยาวมากกว่าส่วนกว้าง (ยาว หมายถึง ฮี : วิทยาการ
ฮี ในภาษาถิ่นตรงกับคำว่า ธี ในภาษาไทยมาตรฐาน : ผู้วิจัย)###

นางบัวผัน วรรณชัย อายุ 63 ปี อยู่บ้านเลขที่ 8 หมู่ที่ 11 ตำบลนาคินคำ อำเภอ
เมือง จังหวัดเลย อาชีพแม่บ้าน เล่าถึงความหมายชื่อหมู่บ้านเมื่อวันที่ 10 พฤศจิกายน 2532 ว่า

***หนองฮีนี้ หนองฮีนี้มันมีต้นไม้หลาย มันเป็นหนองใหญ่เทิงใหญ่ เทิงยาว น้ำหนอง
กะมีต้นไม้หลาย เฒ่ากะเฒ่าหว้าหนองฮี กะได้ดินเฒ่าเฒ่ามาแต่เส่นพ่อเส่นแม่เฒ่าเฒ่าเฒ่า

ใหญ่ขึ้นมากจะได้กินแผ่นดิน ไช้คเอินน้ำแผ่นดินไปทำสู้มนี่ บ้านหนองฮีแผ่นดินเอินน้ำหนองฮี
กะเป็นบ้านหนองฮี***

###สาเหตุที่เรียกว่าหมู่บ้านหนองฮี เนื่องจากบริเวณที่ตั้งหมู่บ้านมีหนองน้ำที่มี
ขนาดใหญ่และยาว ชาวบ้านเรียกว่าหนองฮี เมื่อมีผู้คนมาสร้างบ้านเรือนอยู่บริเวณนี้
จึงได้เรียกชื่อว่าหมู่บ้านหนองฮี โดยเรียกมาตั้งแต่บรรพบุรุษจวบจนปัจจุบัน###

หนองท่ม, หมู่บ้าน

หมู่บ้านหนองท่มตั้งอยู่ในตำบลนาดินคำ อำเภอเมือง จังหวัดเลย มีอาณาเขตติดต่อกับ
หมู่บ้านต่าง ๆ ดังนี้

ทิศเหนือ ติดต่อกับ หมู่บ้านหนองหญ้าไซ

ทิศใต้ ติดต่อกับ หมู่บ้านหนองผา

ทิศตะวันออก ติดต่อกับ หมู่บ้านท่าสวรรค์ ตำบลท่าสวรรค์

ทิศตะวันตก ติดต่อกับ หมู่บ้านแหล่งควาย ตำบลนาอาน

หมู่บ้านนี้มีพื้นที่ 5,350 ไร่ ลักษณะภูมิประเทศเป็นที่ราบเชิงเขา อาชีพของประชากร
ได้แก่ การทำไร่ ทำนา จำนวนประชากรทั้งสิ้น 659 คน จำนวนบ้านเรือน 111 หลังคาเรือน
ประชาชนนับถือศาสนาพุทธ มีวัด 1 วัดคือ วัดศรีวิวงศ์ หมู่บ้านนี้ นายกัน ไทยสา เป็นผู้ใหญ่บ้าน

หมู่บ้านหนองท่มตั้งขึ้นเมื่อ พ.ศ. 2485 โดยแยกหมู่บ้านออกจากหมู่บ้านหนองผา บริเวณ
ที่ตั้งหมู่บ้านมีหนองน้ำและต้นกระทุ่มขึ้นอยู่ เมื่อแยกหมู่บ้านจึงใช้ชื่อว่าหมู่บ้านหนองท่ม

ความหมายชื่อหมู่บ้าน

นางน้อย วรรณชัย อายุ 69 ปี อยู่บ้านเลขที่ 10 หมู่ที่ 6 ตำบลนาดินคำ อำเภอเมือง
จังหวัดเลย อาชีพทำไร่ ทำนา เล่าถึงความหมายชื่อหมู่บ้าน เมื่อวันที่ 10 พฤศจิกายน 2532 ว่า

***บ้านหนองถ่มหวาดี้ อันสืบบ้านหนองถ่มบ่มีสื้อ กะเลยหว่าเอาหนองถ่มนี้เทอะ
เอากถ่มน้ำหมื่นนี้สื้อบ้านนะ แต่ก่อนมันมีกถ่มกบักใหญ่ เดียวมันกะตายเปิดแล้ว
กถ่มน้ำ เดียวมันตายเปิดแล้ว เขาย่อยเอ็นกถ่มหนองถ่มหนะ***

##หมู่บ้านหนองท่มตั้งชื่อตามชื่อหนองน้ำที่มีต้นกระทุ่มขึ้นอยู่ ซึ่งแต่เดิมนั้นมีต้นกระทุ่ม
ต้นใหญ่ขึ้นอยู่ ปัจจุบันต้นกระทุ่มได้สูญพันธุ์ไปแล้ว##

นายเนตร บรรพต อายุ 77 ปี อยู่บ้านเลขที่ 5 หมู่ที่ 6 ตำบลนาคินคำ อำเภอเมือง
จังหวัดเลย อาชีพพ่อบ้าน อธิบายความหมายชื่อหมู่บ้าน เมื่อวันที่ 10 พฤศจิกายน 2532 ว่า

***แต่ก่อนมีป่าถ่มอยู่หนองนี้ เขากะเอ็นหนองถ่ม กะใช้คมาตั้งบ้านเอ็นอยู่หนะ
แต่ก่อนอยู่นาไผ่นา มาเอ็นนาเลาะแคะเนี้ยแคะหนองเนี้ย ต้นถ่มมันเป็นต้นไม้ธรรมชาติ
นี้เน้วใบก็ใหญ่หนา ๆ ใบใหญ่ใบมนเอามาเอ็นหึงกะบ่ได้ คมันตายกะเอามาเอ็นหลว
เอ็นพื้นก่อนนั้นเน้ว***

##สาเหตุที่เรียกชื่อว่าหมู่บ้านหนองท่ม เพราะชาวบ้านเรียกชื่อตามชื่อหนองน้ำ
ที่มีต้นกระทุ่มขึ้นอยู่มาก ต้นกระทุ่มเป็นต้นไม้ธรรมชาติใบใหญ่ปลายใบกลม ๆ ต้นกระทุ่ม
เป็นไม้ที่ใช้ประโยชน์ได้ไม่มากนัก นอกจากเมื่อต้นกระทุ่มตายแล้วนำลำต้นมาทำฟืน
ชาวบ้านได้มาทำไร่นาบริเวณริมหนองท่ม และต่อมาได้สร้างบ้านเรือนอยู่ในบริเวณที่
ทำกิน และพากันเรียกชื่อหมู่บ้านตามชื่อหนองน้ำนั้นเอง##

ห้วยม่วง, หมู่บ้าน

หมู่บ้านห้วยม่วง ตั้งอยู่ในตำบลนาคินคำ อำเภอเมือง จังหวัดเลย มีอาณาเขตติดต่อกับ
หมู่บ้านต่าง ๆ ดังนี้

ทิศเหนือ ติดต่อกับ หมู่บ้านหนองนาทราย

ทิศใต้ ติดต่อกับ หมู่บ้านห้วยม่วง

ทิศตะวันออก ติดต่อกับ หมู่บ้านน้ำสวย ตำบลท่าสวรรค์

ทิศตะวันตก ติดต่อกับ หมู่บ้านนาดินคำ

หมู่บ้านนี้มีพื้นที่ 9,500 ไร่ ลักษณะภูมิประเทศเป็นที่ราบลูกคลื่น หรือที่ราบสลับกับเนินเขา อาชีพของประชากรได้แก่ การทำไร่ ทำนา ประชากรทั้งสิ้น 720 คน จำนวนบ้านเรือน 148 หลังคาเรือน ประชาชนนับถือศาสนาพุทธ มีวัด 1 วัด คือวัดอัมพวัน มีโรงเรียนระดับประถมศึกษา 1 โรง คือโรงเรียนบ้านห้วยม่วง หมู่บ้านนี้มีนายอินตอง สระใส เป็นผู้ใหญ่บ้าน

หมู่บ้านห้วยม่วงตั้งขึ้นเมื่อ พ.ศ. 2485 ประชาชนส่วนใหญ่อพยพมาจากกิ่งอำเภอหาดฉาง จังหวัดเลย

ความหมายชื่อหมู่บ้าน

หลวงปู่พา สัติน อายุ 81 ปี เป็นพระภิกษุอยู่ที่วัดอัมพวัน หมู่ที่ 5 ตำบลนาดินคำ อำเภอเมือง จังหวัดเลย เล่าถึงความหมายชื่อหมู่บ้าน เมื่อวันที่ 10 พฤศจิกายน 2532 ว่า

***อันบ้านห้วยม่วงหะ แตกกแตก้าเผิ่นเอ็นชาบ้านม่วง แต่มันเป็นอันเดียวกัน เด่นอแต่เขตน้ไปหาสีโดนอเป็นลาวเบ็ดไปหาโคลาด ก่อชาเจ้าอเอ็นบ้านห้วยม่วงนี้มา เปียนเปงใหม่ บิดนี้มาเปียนเปงใหม่คือละบใหม่ผู้ใหญ่น้อ พวกนายอำเภอชาเจ้า มาตั้งตามหมู่บ้านน้ำกะเลยเอ็นชาบ้านม่วงมันขัดกันกะเปียนใหม่ ไช้ดเอ็นบ้านห้วยม่วง บิดนี้เลย แล้วบ้านห้วยม่วงนั้นกกหมากม่วงกะมีแก่แท้ แล้วไช้ดเลยหว่ามันกะอยู่ฟัก บ้านพันน้อห้วยม่วงน้ำ เป็มาแต่เล่าพันน้อ แล้วมันกะสุดบ่อนเขตอยู่ในห้องนี้หว่าชั้นน้ำกะเลยหว่าบ้านห้วยม่วง อ้อ! แล้วอันชาบ้านม่วงกะแหม่นเนีย เป็นล้องฟักเฮือนเนีย บ้านชาบ้านม่วงหะ ต่อมามันกะตาย เลยเป็นบ้านห้วยม่วงสา ชาบ้านม่วงนั้นแหม่นนี้ บ่อนเนียบ่อนสระเนีย อันเอ็นชาบ้านม่วงเนียจากอันบ่อนเนียกะหุ้งเกิดปัญหายุ ผื่นกะ เอ็นชาบ้านม่วงต่อมาเป็นบ้านห้วยม่วงสา อันชาบ้านม่วงนี้มีควย เขาควยอันนี้มันเป็น เขาอ้เหล้าให้พัง มันเป็นเขาแล้วมันมาตายนี้พันเนีย ควยผู้ใดหือ ควยผ่อแต่มีหลือของผู้ใด นี้แน่ เขามันคือช้อนอันนี้ ปายมันงอน้ำ ตายใส่ชานนี้พันเนีย ชาบ้านม่วงพันแน่ กะคือ

หนองแม่เอื้อ เอื้อแม่เอื้อ เอื้อไปตายใส่หิ้งแล้ว เอื้อหนองแม่เอื้ออยู่ทำบ้านนี้ อันชาบ้านบ่วงนั้น
ควยน้ำตาย แล้วเขามันคือบ้านบ่วงเป็นว่าคน มีเมียอันเป ๆ นี้ เฒ่าเอื้ออันชาบ้านบ่วง
ไผ่เอื้อบ้านบ่วง กะเลยมาตายชาอันนั้นแล้วโตชาบ้านบ่วงนะ อันนั้นต่อมาพอบ้านกึ่งกะ
เลยเอื้อบ้านห้วยม่วง ผู้ใหญ่ลุนมากะเลยไปหาผู้ใหญ่กัน***

###หมู่บ้านห้วยม่วง เดิมชื่อว่าหมู่บ้านชาบ้านบ่วง เนื่องจากมีควายตัวหนึ่งมีเขา
เหมือนกับช้อน (ช้อน ในภาษาถิ่นเรียกว่า บ่วง : ผู้วิจัย) มาตายอยู่ที่บริเวณน้ำซับ
ใกล้ ๆ กับหมู่บ้าน ชาวบ้านเรียกบริเวณนั้นว่าชาบ้านบ่วง เหมือนกับที่เรียกหนองแม่เอื้อ
เพราะนางเอื้อไปตายอยู่ที่หนองนั้น ต่อมาชื่อหมู่บ้านชาบ้านบ่วง ได้เปลี่ยนเป็นหมู่บ้าน
ห้วยม่วง เนื่องจากผู้คนรุ่นหลัง ๆ ได้เรียกชื่อหมู่บ้านเปลี่ยนแปลงไปและได้เรียกกัน
ต่อ ๆ มา อีกทั้งเห็นว่าชื่อชาบ้านบ่วง ไม่เหมาะสมกับสภาพพื้นที่ เพราะบริเวณนี้มี
ต้นมะม่วงใหญ่ขึ้นอยู่ริมห้วยควรเรียกชื่อว่าห้วยมากกว่า ดังนั้นชาวบ้านจึงเรียกว่า
หมู่บ้านห้วยม่วง###

นายบุญมา สีดัน อายุ 43 ปี อยู่บ้านเลขที่ 10 หมู่ที่ 5 ตำบลนาคินคำ อำเภอเมือง
จังหวัดเลย อาชีพทำไร่ ทำนา เล่าถึงความหมายชื่อหมู่บ้านเมื่อวันที่ 10 พฤศจิกายน 2532 ว่า

***อันควยเขาคือบ้านบ่วงมาตายอยู่ชานแม่บ่วงละ ชากะชาอันแล้ว เอื้อว่าชา
บ้านบ่วงเนี่ย ทางอีกไปนาทรายเนาะ ทางอีกหนองนาทราย แต่ห้วยม่วงนั้น
อยู่ทางทิศใต้ของบ้าน ผังนั้นกะอยู่ทางเหนือแล้วกะมีห้วยม่วงเลยตั้งชื่อบ้านนี้ชื่อ***

###ชาบ้านบ่วงเป็นสถานที่ที่มีควายตัวหนึ่งที่มีเขาเหมือนกับช้อนมาตายอยู่ที่บริเวณ
น้ำซับ ประชาชนจึงเรียกบริเวณนั้นว่า ชาบ้านบ่วง และมีลำห้วยไหลผ่านหมู่บ้านทาง
ทิศใต้ชื่อลำห้วยม่วง การตั้งชื่อหมู่บ้านจึงตั้งชื่อตามลำห้วยม่วงนั้น###

ห้วยม่วง, หมู่บ้าน

หมู่บ้านห้วยม่วง ตั้งอยู่ในตำบลนาดินคำ อำเภอเมือง จังหวัดเลย มีอาณาเขตติดต่อกับหมู่บ้านต่าง ๆ ดังนี้

ทิศเหนือ ติดต่อกับ หมู่บ้านห้วยม่วง

ทิศใต้ ติดต่อกับ หมู่บ้านเจริญสุข

ทิศตะวันออก ติดต่อกับ หมู่บ้านท่าสวรรค์ ตำบลท่าสวรรค์

ทิศตะวันตก ติดต่อกับ หมู่บ้านนาดินคำ หมู่บ้านไร่นาม ตำบลนาอา

หมู่บ้านนี้มีพื้นที่ 4,950 ไร่ ลักษณะภูมิประเทศเป็นที่ราบลูกคลื่นหรือที่ราบสลับกับเนินเขา อาชีพของประชากร ได้แก่ การทำไร่ ทำนา ประชากรทั้งสิ้น 761 คน จำนวนบ้านเรือน 171 หลังคาเรือน ประชาชนนับถือศาสนาพุทธ มีโรงเรียนระดับประถมศึกษา 1 โรงเรียน คือ โรงเรียนบ้านห้วยม่วง ผู้ใหญ่บ้านหมู่บ้านนี้คือ นายบุญหนัก ทาคิน

หมู่บ้านห้วยม่วงตั้งขึ้นเมื่อ พ.ศ. 2525 โดยแยกหมู่บ้านมาจากหมู่บ้านห้วยม่วง หมู่ที่ 4

ความหมายชื่อหมู่บ้าน

นางσύ จันอุทะ อายุ 77 ปี อยู่บ้านเลขที่ 65 หมู่ที่ 10 ตำบลนาดินคำ อำเภอเมือง จังหวัดเลย อาชีพแม่บ้าน เล่าถึงความหมายชื่อหมู่บ้าน เมื่อวันที่ 10 พฤศจิกายน 2532 ว่า

บ้านห้วยม่วงกะเอินบ้านห้วยม่วงสี่ ๆ แล้วอันห้วยม่วงนั้นผ่านไปทางนาดินคำ หันหน้า ผ่านถ่งนาอันน้อยอยู่หลังเตี้ยน้ำ อันห้วยม่วงอันนั้นหันะ อันนั้นห้วยม่วงสี่มกั เขาเลยไค้ดเอินบ้านห้วยม่วง อันเอินหว่าห้วยม่วงนั้นเห็นหว่ามีกกหมากม่วงอยู่ทาง เเทิง กกหมากม่วงใหญ่

###สาเหตุที่เรียกชื่อว่าหมู่บ้านห้วยม่วงนั้น เพราะหมู่บ้านตั้งอยู่ริมลำน้ำที่มีต้นมะม่วง ใหญ่ขึ้นอยู่ ชาวบ้านเรียกว่าลำห้วยม่วง เมื่อประชาชนมาตั้งบ้านเรือนอยู่ริมลำห้วยม่วง ชาวบ้านจึงเรียกว่าหมู่บ้านห้วยม่วงคัวย###

นายสอน สุขะ อายุ 53 ปี อยู่บ้านเลขที่ 70 หมู่ที่ 10 ตำบลนาดินคำ อำเภอเมือง
จังหวัดเลย อาชีพทำไร่ ทำนา อธิบายความหมายชื่อหมู่บ้าน เมื่อวันที่ 10 พฤศจิกายน 2532 ว่า

***บ้านห้วยหม่วง บ้านห้วยหม่วงกะมีแผ่นดินเหล่าน้อยกว่าบ้านนี้แต่ก่อนแผ่นดิน
ห้วยบ้านชาบ้านบ่วงห้วยชั้นสมัยก่อนน้ำ ต่อมากะย้ายชื่อมาเป็นบ้านห้วยหม่วง ๆ แผ่นดิน
เอาส่วนน้ำนี้ไป บ้านนั้นยังมีห้วยหม่วงไหลมา แผ่นดินเลยชื่อบ้านห้วยหม่วง มันเอ็น
หน่ายดีห้วยชั้นบ้านห้วยหม่วงนะ***

##ผู้เล่าเล่าว่าเดิมหมู่บ้านนี้ชื่อว่าหมู่บ้านชาบ้านบ่วง ต่อมามีคนเปลี่ยนชื่อมาเป็น
หมู่บ้านห้วยหม่วง เพราะมีลำน้ำห้วยหม่วงไหลผ่านหมู่บ้านจึงเรียกชื่อหมู่บ้านตามลำน้ำห้วย
และชื่อห้วยหม่วงเป็นชื่อที่เรียกง่าย###

ห้วยลึก, หมู่บ้าน

หมู่บ้านห้วยลึกตั้งอยู่ในตำบลนาดินคำ อำเภอเมือง จังหวัดเลย มีอาณาเขตติดต่อกับ
หมู่บ้านต่าง ๆ ดังนี้

ทิศเหนือ ติดต่อกับ หมู่บ้านห้วยหม่วง

ทิศใต้ ติดต่อกับ หมู่บ้านหนองหญ้าไซ

ทิศตะวันออก ติดต่อกับ หมู่บ้านนาดินคำ

ทิศตะวันตก ติดต่อกับ หมู่บ้านไร่ทาม ตำบลนาอาน

หมู่บ้านนี้มีพื้นที่ 3,100 ไร่ ลักษณะภูมิประเทศเป็นที่ราบลูกคลื่นหรือที่ราบสลับกับเนินเขา
อาชีพของประชากร ได้แก่ การทำไร่ ทำนา ประชากรทั้งสิ้น 895 คน ประชาชนนับถือศาสนา
พุทธ มีวัด 1 วัด คือวัดป่าโพธิาราม นายทองหนัก ม้าวมงคล เป็นผู้ใหญ่บ้าน

หมู่บ้านห้วยลึกตั้งขึ้นเมื่อ พ.ศ. 2530 เดิมเป็นหมู่บ้านเดียวกับหมู่บ้านนาดินคำ ต่อมา
หมู่บ้านมีจำนวนครัวเรือนมากขึ้น ทางราชการจึงแบ่งออกเป็น 2 หมู่บ้าน และตั้งชื่อหมู่บ้านใหม่ว่า
หมู่บ้านห้วยลึก

ความหมายชื่อหมู่บ้าน

นายทองหนัก น้าวมงคล อายุ 57 ปี อยู่บ้านเลขที่ 12 หมู่ที่ 2 ตำบลนาดินคำ อำเภอเมือง จังหวัดเลย อาชีพทำไร่ ทำนา เล่าถึงความหมายชื่อหมู่บ้าน เมื่อวันที่ 10 พฤศจิกายน 2532 ว่า

เป็นหญิงจิ้งจอกบ้านห้วยเล็กคืบ แต่ก่อนนั้นมันมีห้วย ห้วยอยู่ติดกับบ้านถึงวัดป่าปัจจุบันนี้ วัดป่าโพธิ์สามต้น แล้วห้วยนั้นมันมีจิ้งจอกไปกินดินโป่งดินห้วย จนหน้าจิ้งจอกไปคุ้ยดินโป่งจนเป็นถ้ำเป็นรูเล็กไปแถมแต่ แต่สมัยนั้นน้ำสมัยปู่ย่าตายายเขาหัว แต่ปัจจุบันนี้คนจะมาเห็ดไฮ้เห็ดนาทางด้านทิศเหนือ กะบ่มีน้ำไหลเขาไหลห้วยเข้าไปหิมห้วย มันกะเลยตื่นเป็นตื่นมาไฮ้คืบเป็นถ้ำลับข้าสา บ่อนห้วยเล็กนั้นสมัยหลังแล้วกะเลยปีสามสิบปีพอสองห้าสองแปดฮึดสองห้าสองเก้าทางผู้ใหญ่เสรีหมู่บ้านหนึ่งเห็นกะเลยมาแฉุกแฉุกอยู่จนการปกครองบ่ถ่วงคืบ กะเลยสมควรฮือเอาชื่อว่าบ้านห้วยที่เล็กหนะน้อย ผู้ใหญ่เสรีกะเลยหัว เอาตามมูลเก่าเขาเอาหนะน้อย เอาบ้านห้วยเล็กเขาหัวขึ้น ก่อฮือเอ็นบ้านห้วยเล็กน้ำ

###สาเหตุที่ชื่อว่าหมู่บ้านห้วยเล็กเนื่องจากแต่ก่อนมีลำห้วยอยู่ใกล้กับหมู่บ้าน และลำห้วยนั้นเล็กเพราะมีวัวควายไปกินดินโป่ง ทำให้พื้นดินเล็กเข้าไปเป็นโพรงเล็กโพรงน้อย แต่ปัจจุบันโพรงเหล่านี้ตื่นขึ้น เนื่องจากมีคนไปทำไร่ทำนาจนกลายเป็นที่ราบ ประมาณ พ.ศ.2528 - 2529 ทางราชการได้แยกหมู่บ้านห้วยเล็กออกจากหมู่ที่ 1 เพราะมีประชากรมากทำให้ยากแก่การปกครอง นายเสรีผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ 1 ได้เสนอความเห็นในการตั้งชื่อหมู่บ้านว่า ควรยึดถือเอาตามความเป็นมาดั้งเดิม หมู่บ้านจึงได้ชื่อว่าหมู่บ้านห้วยเล็ก###

นายสวัน บุตรท้าว อายุ 54 ปี อยู่บ้านเลขที่ 120 หมู่ที่ 12 ตำบลนาดินคำ อำเภอเมือง จังหวัดเลย อาชีพทำไร่ ทำนา เล่าถึงความหมายชื่อหมู่บ้าน เมื่อวันที่ 10 พฤศจิกายน 2532 ว่า

***ก่อนอื่นว่าบ้านห้วยเล็กนะคับ แต่ก่อนนั้นห้วยเล็ก มีไม้ไผ่มีหญ้งเลยเอา
 ลื้อบ้านนำห้วย แต่สมัยก่อนนั้นมันเล็กแค่นี้ สมัยนั้นผมกะเป็นผู้ทรงคุณวุฒิอยู่หมู่บ้าน
 ปีสองแปดหนะ แล้หมู่บ้าน ผู้ใหญ่เสรีเป็นคนที่ขอหมู่บ้านเป็นสองหมู่บ้าน เอา
 ห้วยห้วยใต้อันหนึ่ง ห้วยเล็กอันหนึ่ง กะเลยมาตกลงกันว่าห้วยเล็กห้วยขึ้น***

###เมื่อ พ.ศ.2528 นายเสรีผู้ใหญ่วัดบ้านหมื่นที่ 1 ได้ขอแยกหมู่บ้านห้วยเล็กออกจาก
 หมู่ที่ 1 ซึ่งขณะนั้นผู้เล่าเป็นผู้ทรงคุณวุฒิอยู่หมู่ที่ 1 (ผู้ทรงคุณวุฒิเป็นกรรมการหมู่บ้านของ
 สภาตำบล ผู้ทรงคุณวุฒิมีสิทธิ์ออกเสียงในการประชุมสภาตำบล : ผู้วิจัย) เมื่อแยก
 หมู่บ้านเป็น 2 หมู่บ้าน จึงมีการเสนอชื่อหมู่บ้าน ซึ่งมีการเสนอชื่ออยู่ 2 ชื่อ คือชื่อ
 หมู่บ้านห้วยห้วยใต้ กับชื่อหมู่บ้านห้วยเล็ก ประชาชนเลือกเอาชื่อห้วยเล็กเพราะเรียก
 ตามลำห้วย ซึ่งแต่เดิมนั้นเป็นลำห้วยที่เล็กเนื่องจากน้ำกัดเซาะผิวดินให้ลึกลงไปเป็นโพรง
 และชาวบ้านเรียกว่าไผ่###

นาคินคำ, หมู่บ้าน

หมู่บ้านนาคินคำตั้งอยู่ในตำบลนาคินคำ อำเภอเมือง จังหวัดเลย มีอาณาเขตติดต่อกับ
 หมู่บ้านต่าง ๆ ดังนี้

ทิศเหนือ	ติดต่อกับ หมู่บ้านห้วยม่วง
ทิศใต้	ติดต่อกับ หมู่บ้านหนองหญ้าไซ
ทิศตะวันออก	ติดต่อกับ หมู่บ้านเจริญสุข
ทิศตะวันตก	ติดต่อกับ หมู่บ้านไร่ทาม ตำบลนาอาน

หมู่บ้านนี้มีพื้นที่ 3,850 ไร่ ลักษณะภูมิประเทศเป็นที่ราบ อาชีพของประชากร ได้แก่
 การทำนา ประชากรทั้งสิ้น 1,038 คน จำนวนบ้านเรือน 200 หลังคาเรือน ประชาชนนับถือ
 ศาสนาพุทธ มีวัด 1 วัด คือวัดจอมแจ้ง มีโรงเรียนระดับประถมศึกษา 1 โรง คือโรงเรียน
 บ้านนาคินคำ หมู่บ้านนี้มี นายเสรี มีศิลป์ เป็นผู้ใหญ่วัดบ้าน

หมู่บ้านนาคินคำตั้งขึ้นเมื่อ พ.ศ.2485 เดิมนั้นขึ้นอยู่กับตำบลลูกดอง ภายหลังแยกมาตั้ง
 เป็นตำบลนาคินคำ หมู่บ้านนาคินคำจึงได้ย้ายมาขึ้นกับตำบลนาคินคำด้วย

ความหมายชื่อหมู่บ้าน

นายถวัลย์ โขขรุจิตร อายุ 60 ปี อยู่บ้านเลขที่ 122 หมู่ที่ 1 ตำบลนาคินคำ อำเภอเมือง จังหวัดเลย อาชีพทำนา เล่าถึงความหมายชื่อหมู่บ้าน เมื่อวันที่ 10 พฤศจิกายน 2532 ว่า

อันเมืองนาเอ็ดกินน้ำมันเป็นสีกาหลายคับ แล้วแต่ก่อนนั้นบ้านนาคินคำกะบ่ได้สื่อนาคินคำ เอ็นหวาหนองคินคำ แล้วผู้ใหญ่บ้านคนถึงสามคับ เฝื่อนมาเปี่ยน ผู้นให้เหมาะสมกับบ่อนเอ็ดค้อยเอ็ดกิน กะเลยเปี่ยนจากหนองคินคำเป็นนาคินคำคับ

###เดิมหมู่บ้านนี้ชื่อว่าหมู่บ้านหนองคินคำ ต่อมาผู้ใหญ่บ้านคนที่สามได้เปลี่ยนชื่อจากหมู่บ้านหนองคินคำให้เป็นหมู่บ้านนาคินคำ เพื่อให้เหมาะสมกับลักษณะภูมิประเทศที่เป็นนาและคินคำมาก###

นายเสรี มีศิลป์ อายุ 52 ปี อยู่บ้านเลขที่ 1 หมู่ที่ 1 ตำบลนาคินคำ อำเภอเมือง จังหวัดเลย อาชีพทำไร่ ทำนา เล่าถึงความหมายชื่อหมู่บ้าน เมื่อวันที่ 10 พฤศจิกายน 2532 ว่า

ประวัติความเป็นมาของบ้านนาคินคำนั้น ตั้งขึ้นมาแต่พอศอหนึ่งพันสามร้อยสามสิบ มีนายทวนสง นางเปอ นางสีดา จำนวนสามครอบครัว ผู้ย้ายมาจากบ้านใหม่เขตเทศบาลเมืองเลยพิ้ว ผู้นหวาม่งนี้มีความอุดมสมบูรณ์มีสัตว์หลายหวาเอะ แล้วเอ็นลื้อหมู่บ้านหวาบ้านหม่วงไข่ เอ็นลื้อนาคินหมากหม่วงไข่ มันมีหลายดินเคะ ต่อมาไฟกะเลยไหม้บ้านหม่วงไข่ กะเลยหวาลื้อมันบ่ดีเปี่ยนลื้อใหม่เอะ แล้วกะย้ายบ้านจากม่งเก่ามาตั้งม่งใหม่ กะมีไ้มีกะจงหลาย ไ้คพากันเอ็นบ้านใหม่หวาบ้านหนองคาไ้ ห่างจากบ้านเก่าบ่หลาย ต่อมากะมีการเปี่ยนแปลงหมู่บ้านนาคินผู้นคินคำคืบคืบ บุกหุดึงกะงามบ่ต้องใส่บ่ย เลยหาเลือกลื้อบ้าน กะพากันตั้งใหม่หวาบ้านหนองคินคำ แล้วปีพอศอสองพันสี่ร้อยสามสิบได้เปี่ยนจากบ้านหนองคินคำเป็นนาคินคำ ผู้นหวาม่งมันบ่มีหนองมันมีแต่นา แล้วมันบ่เหมาะสมเลยเปี่ยนสา

###หมู่บ้านนาคินคำตั้งขึ้นเมื่อ พ.ศ. 2330 เดิมหมู่บ้านนี้ชื่อว่าหมู่บ้านม่วงไข่ เพราะมีต้นมะม่วงไข่ ซึ่งเป็นมะม่วงชนิดหนึ่งขึ้นอยู่มาก ประชาชนในหมู่บ้านม่วงไข่อพยพมาจากหมู่บ้านใหม่ เพราะประชาชนเห็นว่าพื้นดินบริเวณหมู่บ้านม่วงไข่อุดมสมบูรณ์ ต่อมาไฟไหม้หมู่บ้านม่วงไข่ ผู้คนในหมู่บ้านได้ย้ายที่ตั้งหมู่บ้านมาอยู่ใกล้ ๆ กับหนองน้ำ ประกอบกับชาวบ้านคิดว่า การที่หมู่บ้านถูกไฟไหม้ครั้งนี้เพราะชื่อไม่เป็นมงคลจึงเปลี่ยนชื่อหมู่บ้านเป็นหมู่บ้านหนองตาไก่ (ไก่ ในภาษาถิ่นหมายถึง กระเจิง : ผู้วิจัย) ดังนั้นความหมายของชื่อหมู่บ้านจึงหมายถึงที่มีกระเจิงชุกชุม ต่อมาได้มีการเปลี่ยนชื่อหมู่บ้านใหม่ว่า หนองคินคำ ตามสภาพพื้นดินที่มีคินคำ สามารถปลูกพืชโดยไม่ต้องใช้ปุ๋ย ในปี พ.ศ. 2430 ได้เปลี่ยนชื่อหมู่บ้านให้เหมาะสมกับสภาพพื้นที่ เนื่องจากหนองน้ำตื้นเขินเปลี่ยนสภาพเป็นนา ชาวบ้านจึงเรียกชื่อหมู่บ้านว่า หมู่บ้านนาคินคำ###

ทรัพย์สินมรดก, หมู่บ้าน

หมู่บ้านทรัพย์สินมรดกตั้งอยู่ที่ตำบลนาคินคำ อำเภอเมือง จังหวัดเลย มีอาณาเขตติดต่อกับหมู่บ้านต่าง ๆ ดังนี้

ทิศเหนือ	ติดต่อกับ หมู่บ้านห้วยม่วง
ทิศใต้	ติดต่อกับ หมู่บ้านหนองหญ้าไซ
ทิศตะวันออก	ติดต่อกับ หมู่บ้านท่าสวรรค์ ตำบลท่าสวรรค์
ทิศตะวันตก	ติดต่อกับ หมู่บ้านเจริญสุข

หมู่บ้านนี้มีพื้นที่ 3,700 ไร่ ลักษณะภูมิประเทศเป็นที่ราบเชิงเขา อาชีพของประชากรได้แก่ การทำไร่ ทำนา ประชากรทั้งสิ้น 201 คน มีจำนวนบ้านเรือน 56 หลังคาเรือน ประชาชนนับถือศาสนาพุทธ มีวัด 1 วัด คือวัดศรีมงคล หมู่บ้านนี้มี นายไสว พละสุคร เป็นผู้ใหญ่บ้าน

ประชาชนในหมู่บ้านนี้ส่วนใหญ่อพยพมาจากจังหวัดอุบลราชธานี และพบว่าบริเวณนี้อุดมสมบูรณ์จึงพากันมาตั้งบ้านเรือนอยู่ บริเวณนี้มีน้ำขัง เดิมเรียกว่าข้าหัวคน ต่อมาเรียกว่า ข้ามงคล ปัจจุบันใช้ชื่อว่า ทรัพย์สินมรดก โดยเปลี่ยนเสียงจากชื่อเดิม แต่ใช้คำที่มีความหมายดีขึ้น

ความหมายชื่อหมู่บ้าน

นายลุน ยางเครือ อายุ 56 ปี อยู่บ้านเลขที่ 15 หมู่ที่ 7 ตำบลนาคินคำ อำเภอเมือง จังหวัดเลย อาชีพทำไร่ อธิบายความหมายชื่อหมู่บ้าน เมื่อวันที่ 10 พฤศจิกายน 2532 ว่า

บ้านชัยมงคลพวกผมนี้แหละเขียน หัวขาคัวคนมันหน้าบไฟค์ เลยเอาเป็นชัยมงคล ลือขาคัวคนผู้นั้นมีขาคัวคนอยู่ เขาหัวเสียนี้ได้ดูขาคัวเจ้าเคนี้ ไทยบ้านนาคินคำนั้นแหละ เขาหัวขาคัวคนนั้นเป็นชาอยู่ขึ้น แต่ก่อนปะวัดมันมีหัวคนอยู่ จักเป็นแนวโคผมกะบ่ฮู้ ฮู้ แต่หัวมันมีหัวคนอยู่ก่อน ขาคัวนั้นกะเป็นชาอยู่ก่อน ข้างเสียกะมีมาอยู่ พวกผมกะมาวัด มาไทยขึ้นลือ ๆ มาวัดมาไทยมาบับปงมาแบ่งขึ้นลือ ๆ คั้นมือเข้าตักน้ำออกไป มือแลง มันกะมากมข้างทนะ แต่ก่อนมันกะมีข้าง ปีที่แล็กกะบ่เห็นมาเห็นปีที่สอง แล้วเห็นมันเอ็ด มันบ่ให้คนไปกินหัวมันใช้หัวมัน แต่ก่อนนั้นมันอีดบมีน้ำ คนกะเลยเอิ้นบ้านขาคัวคน จัก แหม่นบ่แหม่นแท้ผมกะบ่เห็นจักเกีย มาตั้งบ้านตั้งเฮียนขึ้นมาซุมกันกะหัว บ้านเอ็ดเป็น ทรัพย์มงคล เพื่อลู้กลายเขียนชัยมงคลกะเขียนฎากเติบขึ้นหัว ชัยนี้กะเลยเขียนทรัพย์ ไคทอทะหารสา

###หมู่บ้านทรัพย์มงคล ชาวบ้านได้เปลี่ยนชื่อจากขาคัวคนเพราะเดิมเป็นชื่อที่น่ากลัว และไม่เป็นมงคล สาเหตุที่ชื่อว่าขาคัวคนนั้นผู้เล่ารู้รายละเอียดไม่มากนัก เพราะได้ฟัง จากชาวบ้านนาคินคำเล่ามาอีกทอดหนึ่งว่ามีหัวคนอยู่บริเวณน้ำซับจึงเรียกว่าขาคัวคน บริเวณน้ำซับนี้เดิมมีสัตว์จำพวกช้างเลื้อมาอาศัยอยู่โดยเฉพาะช้าง เมื่อชาวบ้านมาอาศัย อยู่เป็นปีที่สองได้พบช้างเนื่องจากช้างได้มากมน้ำซับในตอนเช้าเพื่อไม่ให้คนไปตักน้ำใน ตอนเย็นได้ ทั้งนี้เพราะช้างไม่ยอมให้คนใช้น้ำด้วย บริเวณน้ำซับนี้ไม่ค่อยมีน้ำ ต่อมา ชาวบ้านได้ขุดและปรับปรุงบริเวณน้ำซับให้ดีขึ้น เมื่อมีผู้คนมาตั้งบ้านเรือนอยู่มากขึ้น ชาวบ้านได้ประชุมตกลงกันเปลี่ยนชื่อจากขาคัวคนให้เป็นชัยมงคล แต่ตั้งชื่อว่าชัยมงคล กลัวว่าคนรุ่นหลังจะเขียนลำบากจึงใช้ว่า "ทรัพย์มงคล" ที่เขียนด้วย "ทร" แทน###

นายไสว พะละสุต อายุ 53 ปี อยู่บ้านเลขที่ 1 หมู่ที่ 7 ตำบลนาคินคำ อำเภอเมือง จังหวัดเลย อาชีพทำไร่ ทำนา อธิบายความหมายชื่อหมู่บ้าน เมื่อวันที่ 10 พฤศจิกายน 2532 ว่า

เผื่อนว่ามันมีน้ำซับแต่ก่อนหน้านั้น กะอันมีน้ำซับนี้กะเลยพากันมาตั้งบ้านอยู่นี้ มากันห้าตัว บัดนี้เลยมาอาศัยแหล่งน้ำนี้แหละเขาเอ็นชาหัวคน ชาหัวคนกะบัดนี้เลยไปผอศอสองพันห้าร้อยหกลิบ เอ้อ! ลิบเอ็ด ลิบสอง ลิบสาม ลิบสี่ ปีลิบสี่เนาะ กะเลยพากันมาตั้งบ้านอยู่นี้ มาตั้งบ้านอยู่นี้แล้วกะผ่นองไทยทางอื่นกะย้ายมาน้ำหลัง มาห่มกันหลายตัวเข้าเป็นลิบตัว ต่อมาเลยแก่หมู่บ้าน มีการเลือกตั้งผู้ใหญ่บ้านกะเลยมาตั้งแต่ก่อนเขาเอ็นชาหัวคน ล้อมันบ่เหมาะสมเลยมาลื้องาม เลยมาเอ็นลื้อว่าซับมงคล เปี้ยนจากชาหัวคนเป็นทรัพย์มงคล แต่ก่อนเผื่อนว่าคนฆ่ากันไล่ัน ช้างฆ่ากันลื้อเสียกินมันแหละเสียกินเสียกัดเออ! เสียกัดเสียกิน กะเลยมาเปี้ยนลื้อ เออ! เสียกินหนะเหลี่ยแต่หัว คนมากินน้ำนาหนองเลยมาพ้อหัวคน โตบ่อเห็นเห็นแต่หัวอยู่ เขาเลยหัวว่า เอ้อ! คนมากินน้ำนี้เดีมาเถี่ยวป่าเถี่ยวคงกะหุ่งหัวต้องเป็นเสียกัดกินคัก ๆ ต้องเป็นเสียกินแท้ ผ่อนหัวว่าเหลี่ยแต่หัว กะเลยพัวกมมาตั้งบ้านนี้กะเลยเปี้ยนลื้อ ผู้เฒ่าผู้แก่กะเข้ากันหลายลื้อแต่หว่ามันบ่เหมาะสมกันว่า กะเออน้ำไล่แต่ ผ่อนหัวว่าเฮากะอาศัยน้ำนี้เปิ่น่งใช้สอย กะเลยหาลื้อหันไปลื้อนี้ไป กะเลยมาปึกซากัน กรรมการบ่เห็นสมควร กะเลยเอาซับมงคลสา แล้วต่อมากะเขียนเป็นทรัพย์มงคลใช้โตทอทหารแทน

###เดิมบริเวณหมู่บ้านทรัพย์มงคลเป็นบริเวณน้ำซับ ชาวบ้านเรียกว่าชาหัวคนเนื่องจากมีคนเล่าว่าคนฆ่ากันตายที่ตรงนี้บ้าง เสียกัดกินคนเหลือแต่หัวบ้าง คนที่เดินทางมาหากินบริเวณน้ำซับได้เห็นแต่หัวคน ไม่มีตัว ชาวบ้านจึงเรียกชื่อบริเวณนี้ว่า ชาหัวคน ต่อมานายไสวกับเพื่อนบ้านได้มาตั้งบ้านเรือนอยู่ที่นี่และเห็นว่าชื่อหมู่บ้านไม่ไพเราะ ชาวบ้านจึงได้ประชุมกัน โดยมีคณะกรรมการหมู่บ้านเสนอชื่อขึ้นมาหลายชื่อและชื่อนั้นเห็นว่าควรมีคำว่าน้ำอยู่ด้วย เพราะผู้คนได้อาศัยน้ำจากบริเวณนี้ เมื่อกรรมการหมู่บ้านเห็นด้วย ภายหลังได้มีมติจากกรรมการหมู่บ้านให้ใช้ชื่อว่า "ซับมงคล" ภายหลังได้เปลี่ยนการสะกดคำจากซับมงคลเป็นทรัพย์มงคล###

เจริญสุข, หมู่บ้าน

หมู่บ้านเจริญสุขตั้งอยู่ในตำบลนาคินคำ อำเภอเมือง จังหวัดเลย มีอาณาเขตติดต่อกับหมู่บ้านต่าง ๆ ดังนี้

ทิศเหนือ ติดต่อกับ หมู่บ้านห้วยม่วง

ทิศใต้ ติดต่อกับ หมู่บ้านหนองหญ้าไซ

ทิศตะวันออก ติดต่อกับ หมู่บ้านทรัพย์มงคล

ทิศตะวันตก ติดต่อกับ หมู่บ้านนาคินคำ

หมู่บ้านนี้มีพื้นที่ 4,120 ไร่ ลักษณะภูมิประเทศเป็นที่ราบเชิงเขา อาชีพของประชากรได้แก่ การทำไร่ ทำนา จำนวนประชากรทั้งสิ้น 369 คน จำนวนบ้านเรือน 90 หลังคาเรือน ประชาชนนับถือศาสนาพุทธ มีวัด 1 วัด คือวัดเขาร่ม หมู่บ้านนี้มี นายเสถียร สมการ เป็นผู้ใหญ่บ้าน

หมู่บ้านเจริญสุข ตั้งขึ้นเมื่อ พ.ศ.2525 ประชาชนในหมู่บ้านอพยพมาจากหลายจังหวัด

ความหมายชื่อหมู่บ้าน

นายประเวศน์ กันธรรม อายุ 48 ปี อยู่บ้านเลขที่ 24 หมู่ที่ 8 ตำบลนาคินคำ อำเภอเมือง จังหวัดเลย อาชีพทำไร่ เล่าถึงความหมายชื่อหมู่บ้าน เมื่อวันที่ 10 พฤศจิกายน 2532 ว่า

บ้านจะเลนสุขออกมาตอนเล็กเล็มาจ้กหมู่หนึ่ง เป็นบ้านน้อยนาคินคำ พอดีหมู่บ้านกะเล็มาหลายขึ้นปะมาณ 50 หลังคา กะเลยคิดแต่กโต้ออกมา แล้วมาตั้งลือว่าบ้านจะเลนสุข กะฮ้อนหว่าผู้เฒ่าผู้แก่เห็นหว่าตอนเล็กผู้กตั้งบ้านเป็นบ้านโนน แต่หว่าบ่เห็นสมควรหว่าบ้านโนนอาจฮ้อนสมกับฮ้อทงต่อฮ้อทงฮ้อนหว่าบ้านเฮากาลังพัฒนาต้องผู้กให้เห็นหว่าชุมหมู่บ้านเป็นบ้านจะเลนสุข ผู้กเห็นบ้านตั้งใหม่ผู้กให้เป็นบ้านถึงจะเลนผู้เฒ่าเลยพากันฮ้อความเห็นผู้เฒ่าให้ความเห็นหว่า จะเลนนี้คือหมู่บ้านจะเลน ต้องเป็นหมู่บ้านจะเลนสุข อันนี้ เป็นข้อมูลหลังจ้กตั้งบ้านจะเลนสุข

###หมู่บ้านเจริญสุขเดิมเป็นหมู่บ้านเดียวกับหมู่บ้านนาดินคำ แต่ชาวบ้านเรียกว่าบ้านน้อยนาดินคำ ต่อมาเมื่อมีจำนวนบ้านเรือนเพิ่มขึ้น ประชาชนได้ขอให้ทางราชการแยกหมู่บ้านให้ สาเหตุที่ตั้งชื่อหมู่บ้านว่าหมู่บ้านเจริญสุข เพราะชาวบ้านได้ประชุมกันเสนอชื่อต่าง ๆ ขึ้นมาหลายชื่อ แต่ผู้สูงอายุในหมู่บ้านอยากให้ชื่อว่าหมู่บ้านเจริญสุข เนื่องจากหมู่บ้านกำลังพัฒนาและต้องการให้หมู่บ้านเจริญก้าวหน้ามีความสุข###

นายวร พลศักดิ์เดช อายุ 51 ปี อยู่บ้านเลขที่ 23 หมู่ที่ 8 ตำบลนาดินคำ อำเภอเมือง จังหวัดเลย อาชีพทำไร่ ทำนา เล่าถึงความหมายชื่อหมู่บ้าน เมื่อวันที่ 10 พฤศจิกายน 2532 ว่า

สาเหตุตั้งบ้านจะเล่นสุขบ่อนโกตอก หว่าอันจะเล่นสุขนี้ผู้เฒ่าผู้แก่เฝ้าคิดหว่านคนหลาย ๆ บ้านหลาย ๆ จังหวัดมาลวมกัน คนหลาย ๆ จังหวัดต่างจังหวัดมาลวมกัน มาลวมกัน กะเลยคิดเอ! กะคิดเอาหว่า คนแต่ละคนมาเฝ้าด้วยความสมัครใจ เขาสิไปตั้งอย่างอื่นกะบ่ได้ เลยตั้งบ้านจะเล่นสุขดีกั๊ว เพาะหว่าหลายคนมาเฝ้าอยู่กันกะเลยให้มันจะเล่นสุขต่อไป กะเลยมั่นใจหว่าตั้งบ้านจะเล่นสุขสั่นหละ

###สาเหตุที่ตั้งชื่อหมู่บ้านว่าหมู่บ้านเจริญสุข เพราะผู้สูงอายุในหมู่บ้านเป็นฝ่ายคิดขึ้น ผู้สูงอายุเหล่านี้เห็นว่า ผู้คนที่มาอยู่ที่นี่มาจากหลาย ๆ หมู่บ้าน หลาย ๆ จังหวัด ต่างคนต่างมาอยู่ร่วมกันด้วยความสมัครใจ การตั้งชื่อหมู่บ้านจึงไม่ควรตั้งเป็นอย่างอื่น ควรตั้งชื่อว่า เจริญสุข เพื่อให้ผู้คนที่มาอยู่ร่วมกันจะได้มีแต่ความสุขและหมู่บ้านจะได้เจริญก้าวหน้าต่อไป###

นาโป่ง, ตำบล

ตำบลนาโป่งตั้งอยู่ทางทิศตะวันตกเฉียงใต้ของอำเภอเมือง จังหวัดเลย มีอาณาเขตติดต่อกับตำบลต่าง ๆ ดังนี้

ทิศเหนือ ติดต่อกับ ตำบลนาอาน ตำบลเสี้ยว อำเภอเมือง

ทิศใต้ ติดต่อกับ ตำบลปากปวน อำเภอวังสะพุง

ทิศตะวันออก ติดต่อกับ ตำบลนาคินคำ อำเภอเมือง

ทิศตะวันตก ติดต่อกับ ตำบลเขาหลวง อำเภอวังสะพุง

ตำบลนี้มีพื้นที่ 35,342 ไร่

การแบ่งเขตการปกครอง แบ่งออกเป็น 12 หมู่บ้าน คือ

1. หมู่บ้านห้วยโตก หมู่ที่ 1
2. หมู่บ้านนาโป่ง หมู่ที่ 2
3. หมู่บ้านถิ่น หมู่ที่ 3
4. หมู่บ้านขอนแก่น หมู่ที่ 4
5. หมู่บ้านคิ้วน้อย หมู่ที่ 5
6. หมู่บ้านป่าข้ามหลาม หมู่ที่ 6
7. หมู่บ้านหัวนา หมู่ที่ 7
8. หมู่บ้านหนองบอน หมู่ที่ 8
9. หมู่บ้านน้ำฮวย หมู่ที่ 9
10. หมู่บ้านกกชุมแสง หมู่ที่ 10
11. หมู่บ้านบง หมู่ที่ 11
12. หมู่บ้านโนนกุลจับ หมู่ที่ 12

ตำบลนาโป่ง เป็นตำบลเก่าแก่ตำบลหนึ่งตั้งขึ้นราว พ.ศ.2338 โดยมีชาวบ้านจาก
หมู่บ้านถิ่น หมู่บ้านขอนแก่น หมู่บ้านหัวนา ได้อพยพมาอยู่บริเวณนี้ เมื่อมีผู้คนมาขึ้นจึงตั้งเป็นบ้าน
นาโป่ง ภายหลังหมู่บ้านนาโป่งได้เป็นที่ตั้งของตำบล จึงเรียกว่า ตำบลนาโป่ง สาเหตุที่ชื่อนาโป่ง
เพราะพื้นที่หมู่บ้านนาโป่งเป็นโป่งดินราบ มีสัตว์ต่าง ๆ เช่น วัว ควาย ชอบมาแทะเล็มดินกิน
เพราะมีรสเค็ม และชาวบ้านเชื่อกันว่า ดินคงมีธาตุบำรุงร่างกาย นอกจากนี้ยังมีน้ำฮวยไหล
ผ่านเหมาะสมที่จะเป็นที่ตั้งตำบล

ห้วยไต่ก, หมู่บ้าน

หมู่บ้านห้วยไต่กตั้งอยู่ในตำบลนาโป่ง อำเภอเมือง จังหวัดเลย มีอาณาเขตติดต่อกับหมู่บ้านต่าง ๆ ดังนี้

ทิศเหนือ ติดต่อกับ หมู่บ้านบง

ทิศใต้ ติดต่อกับ หมู่บ้านบ่งค้าย ตำบลปากปวน

ทิศตะวันออก ติดต่อกับ หมู่บ้านหนองผา ตำบลนาคินคำ

ทิศตะวันตก ติดต่อกับ หมู่บ้านขอนแก่น

หมู่บ้านนี้มีพื้นที่ 6,000 ไร่ ลักษณะภูมิประเทศเป็นที่ราบ อาชีพของประชากร ได้แก่ การทำนา ประชากรทั้งสิ้น 738 คน จำนวนบ้านเรือน 141 หลังคาเรือน ประชาชนนับถือศาสนาพุทธ มีวัด 1 วัดคือ วัดนครบาล มีโรงเรียนระดับประถมศึกษาอยู่ 1 โรงเรียน คือโรงเรียนบ้านห้วยไต่ก หมู่บ้านนี้มี นายแก้ว สุริยะ เป็นผู้ใหญ่บ้าน

หมู่บ้านห้วยไต่กตั้งขึ้นเมื่อ พ.ศ.2400 โดยประชาชนจากหมู่บ้านนาบอน ตำบลชัยพฤกษ์ และหมู่บ้านนาโป่ง หมู่บ้านขอนแก่น เดิมหมู่บ้านนี้ชื่อหมู่บ้านวังแท่นน้อย ตำบลห้วยข้าว อำเภอวังสะพุง จังหวัดเลย เมื่อ พ.ศ.2480 ได้เปลี่ยนชื่อจากหมู่บ้านวังแท่นน้อย มาเป็นหมู่บ้านห้วยตก และภายหลังเรียกว่า หมู่บ้านห้วยไต่ก

ความหมายชื่อหมู่บ้าน

นายสรวง จาปาศิลป์ อายุ 67 ปี อยู่บ้านเลขที่ 3 หมู่ที่ 1 ตำบลนาโป่ง อำเภอเมือง จังหวัดเลย อาชีพทำไร่ ทำนา เล่าถึงความหมายชื่อหมู่บ้านเมื่อวันที่ 23 ตุลาคม 2532 ว่า

บ้านห้วยไต่กน้ำ แตกผืนเอนบ้านโพนถ่น ตั้งแต่ผ่อแต่หม่นพูนะบิฉันผื่นมาเอนบ้านห้วยไต่ก บิฉันห้วยไต่กตกลงมาหั้นเคะ เนี่ยตกลงมาเพียงบ้านเนี่ย เขากะเลยเอนห้วยไต่กมาจนถึงฟ้แหละ แล้วน้ำมันตกน้ำเลยน้ำเลยไหลลงไปในฟ้แหละ อันห้วยไต่กอยู่พูนเค่อแล้วถั่งมานั่งมาลื้อบ้านเนี่ย น้ำมันตกลงมา ผื่นกะเลยเอนบ้านวังแท่นน้อย เป็นถ่นหินอยู่พูนแต่นั้นะ เคียวมันถมเปิดแล้ว

###หมู่บ้านห้วยไค้เดิมชาวบ้านเรียกชื่อว่าหมู่บ้านโพนแท่น และหมู่บ้านวังแท่นน้อย
 เนื่องจากมีลำห้วยสายหนึ่งไหลจากภูเขามาตกกระทบบ้านทำให้เกิดวังน้ำลึกขึ้น
 ชาวบ้านจึงเรียกชื่อหมู่บ้านว่าหมู่บ้านโพนแท่น หรือวังแท่นน้อย ปัจจุบันแท่นหินกลางลำน้ำ
 ถูกทับถมไปหมดแล้ว ต่อมาชาวบ้านได้เรียกชื่อหมู่บ้านตามชื่อของลำห้วยว่า หมู่บ้าน
 ห้วยไค้###

นายจันทา บุตรโคตร อายุ 78 ปี อยู่บ้านเลขที่ 46 หมู่ที่ 1 ตำบลนาโง่ง อำเภอ
 เมือง จังหวัดเลย อาชีพพ่อบ้าน กล่าวถึงความหมายชื่อหมู่บ้าน เมื่อวันที่ 23 ตุลาคม 2532 ว่า

***แผ่นดินแต่พ่อแม่แม่มา มันมีห้วยไค้ ห้วยไค้นั้นมันไหลมาจากน้ำเลย เพียง
 บ้านหันหน้า แต่กินแผ่นดินบ้านวังแท่น แต่เดิมนั้นแผ่นดินบ้านห้วยไค้ ห้วยไค้นั้น
 มันไหลลงมา แล้วมันตกบ่อนบ้านหัน อันนั้นน้ำนั้นมันไหลลงมาแล้ว มันตกบ่อนบ้านแล้ว
 เลยแผ่นดินห้วยไค้หันนะ พ่อแม่แผ่นดินพาขึ้นมาขึ้นก่อ เอ็นห้วยบ้านห้วยไค้น้ำน้ำ
 อันแผ่นดินตั้งพาอดีตก่อนนั้น เอ็นบ้านวังแท่นน้อยเพราะน้ำมาตกใส่วังแท่นกะเอ็นบ้านห้วยไค้
 ห้วยไค้มาเข้าลุ่มนี้ที่ลูกที่หลานมากะบ้านห้วยไค้อยู่เลยนี้แหละ***

###เดิมหมู่บ้านห้วยไค้เมื่อก่อตั้งครั้งแรกนั้นใช้ชื่อว่า หมู่บ้านวังแท่นน้อยเพราะน้ำใน
 ลำห้วยไค้ที่ไหลผ่านหมู่บ้านนั้นไหลตกไปกระทบบ้าน ชาวบ้านจึงเรียกว่าหมู่บ้านวังแท่น
 แต่ปัจจุบันชาวบ้านเรียกว่าหมู่บ้านห้วยไค้ เนื่องจากเรียกชื่อตามลำน้ำห้วยไค้ที่ไหลผ่าน
 หมู่บ้านนั่นเอง###

นาโง่ง, หมู่บ้าน

หมู่บ้านนาโง่ง ตั้งอยู่ในตำบลนาโง่ง อำเภอเมือง จังหวัดเลย มีอาณาเขตติดต่อกับ
 หมู่บ้านต่าง ๆ ดังนี้

ทิศเหนือ	ติดต่อกับ หมู่บ้านหัวนา
ทิศใต้	ติดต่อกับ หมู่บ้านตัวน้อย

ทิศตะวันออก ติดต่อกับ หมู่บ้านหนองบอน

ทิศตะวันตก ติดต่อกับ หมู่บ้านถิ่น

หมู่บ้านนี้มีพื้นที่ 1,573 ไร่ ลักษณะภูมิประเทศเป็นที่ราบ อาชีพของประชากร ได้แก่ การทำนา ทำไร่ ประชากรทั้งสิ้น 579 คน จำนวนบ้านเรือน 114 หลังคาเรือน ประชาชนนับถือ ศาสนาพุทธ มีวัด 1 วัด คือวัดโพธิ์ชัยมงคล มีโรงเรียนระดับประถมศึกษา 1 โรง คือโรงเรียน บ้านนาโป่ง หมู่บ้านนี้มี นายพงษ์สิทธิ์ แสนอินทร์อำนาจ เป็นผู้ใหญ่บ้าน

หมู่บ้านนาโป่งตั้งขึ้นประมาณ พ.ศ.2330 โดยมีนายพรานคนหนึ่งมาล่าสัตว์และพบว่า บริเวณนี้อุดมสมบูรณ์เหมาะที่จะมาตั้งถิ่นฐาน นายพรานคนนั้นจึงได้ชักชวนเพื่อนบ้านมาอาศัยอยู่ บริเวณนี้ ต่อมาเมื่อรวมตัวเป็นหมู่บ้าน ชาวบ้านจึงเรียกชื่อว่าหมู่บ้านนาโป่ง

ความหมายชื่อหมู่บ้าน

นางโค แก้วไชยะ อายุ 78 ปี บ้านเลขที่ 80 หมู่ที่ 2 ตำบลนาโป่ง อำเภอเมือง จังหวัดเลย อาชีพแม่บ้าน กล่าวถึงความหมายชื่อหมู่บ้าน เมื่อวันที่ 23 ตุลาคม 2532 ว่า

บ้านนาโป่งมันกะเป็นโป่งอยู่หั้นเคะ โป่งหะมันเป็นคนเคิม โป่งอันควยกินหะ พอแผ่นสาวเอ็ดนากะเอินนาโป่งหั้นว่า เดียวนี้โป่งกะบมี เอาเอ็ดนาเบ็ด เอ็ดนาเบ็ด โป่งแถวนี้หะ เอ็ดนากวมเบ็ค

###เหตุที่หมู่บ้านนี้ชื่อหมู่บ้านนาโป่ง เนื่องจากบริเวณที่ตั้งหมู่บ้านมีโป่งดินเคิมที่สัตว์ ชอบกิน แต่ปัจจุบันโป่งได้กลายสภาพเป็นท้องนาเพราะชาวบ้านได้ไปขุดโป่งให้เป็นนา ไปหมดแล้ว###

นายสำเนียง วงศ์ศิริ อายุ 46 ปี อยู่บ้านเลขที่ 110 หมู่ที่ 2 ตำบลนาโป่ง อำเภอเมือง จังหวัดเลย อาชีพทำไร่ ทำนา อธิบายความหมายชื่อหมู่บ้าน เมื่อวันที่ 23 ตุลาคม 2532 ว่า

***เผ่นหว่านั้นเ็นนาโป่งอยู่นี้หว่าเอะโปเเเเ็นนาโป่ง แล้วนานานี้ มันเ็นโป่ง
เกือหว่าเอะโปเเเเ็นชาเกือ มันกะเ็นลั่นนั้นเ่วามาแต่ก่อนน้ำ อันโป่งนั้นมันเกิดจากควย
มันกินหญ่บ่อ้ม มันกะมากินเกือหัน กะเลยเ็นนาโป่ง***

##สาเหตุที่เรียกชื่อหมู่บ้านว่าหมู่บ้านนาโป่ง เพราะมีคนเล่ามาว่าบริเวณที่ตั้งหมู่บ้าน
เ็นนาและมีโป่งที่มีควยมากินเกลือกจากโป่งนั้น ชาวบ้านจึงเรียกชื่อหมู่บ้านว่านาโป่ง###

ถิ่น, หมู่บ้าน

หมู่บ้านถันตั้งอยู่ในตำบลนาโป่ง อำเภอเมือง จังหวัดเลย มีอาณาเขตติดต่อกับหมู่บ้าน
ต่าง ๆ ดังนี้

ทิศเหนือ ติดต่อกับ หมู่บ้านห้วยนา

ทิศใต้ ติดต่อกับ หมู่บ้านตัวน้อย

ทิศตะวันออก ติดต่อกับ หมู่บ้านนาโป่ง

ทิศตะวันตก ติดต่อกับ หมู่บ้านกกชุมแสง

หมู่บ้านถันมีพื้นที่ 3,400 ไร่ ลักษณะภูมิประเทศเป็นที่ราบ อาชีพของประชากร ได้แก่
การทอผ้า ทำไร่ ประชากรทั้งสิ้น 710 คน จำนวนบ้านเรือน 153 หลังคาเรือน ประชาชนนับถือ
ศาสนาพุทธ มีวัด 1 วัด คือวัดโพธิ์ตัน หมู่บ้านถันนายเปลื้อง ราชแข็ง เป็นผู้ใหญ่บ้าน

หมู่บ้านถันเดิมขึ้นอยู่กับตำบลหนองโน อำเภอวังสะพุง ต่อมาหมู่บ้านนี้ได้มาขึ้นกับตำบล
นาโป่ง ประชาชนในหมู่บ้านอพยพมาจากหมู่บ้านห้วยนา ตำบลนาโป่ง

ความหมายชื่อหมู่บ้าน

นายบุญทอง รามศิริ อายุ 58 ปี อยู่บ้านเลขที่ 57 หมู่ที่ 3 ตำบลนาโป่ง อำเภอเมือง
จังหวัดเลย อาชีพทำไร่ ทานา อธิบายความหมายชื่อหมู่บ้าน เมื่อวันที่ 23 ตุลาคม 2532 ว่า

***บ้านถิ่นไหน เขาเอ็นดูบ้านถิ่นไหน นานาไปง เขากะเอ็นดูบ้านถิ่นไหน
แต่ก่อนไหน ผู้เฒ่าผู้แก่เอ็นดู บ้านถิ่นไหน เฒ่าหากตั้งมาทีละอัน นานากะมีนาถิ่น
นาไปง กะเอ็นดูบ้านถิ่นไหน***

###หมู่บ้านถิ่นนี้บรรพบุรุษเรียกกันว่าหมู่บ้านถิ่นไหน เพราะหมู่บ้านตั้งอยู่บริเวณนาถิ่น
ชาวบ้านจึงเรียกว่าบ้านถิ่นไหน ปัจจุบันเรียกกันว่าหมู่บ้านถิ่น###

นายสาย รามศิริ อายุ 68 ปี อยู่บ้านเลขที่ 7 หมู่ที่ 3 ตำบลนาโป่ง อำเภอเมือง
จังหวัดเลย อาชีพทำไร่ ทำนา กล่าวถึงความหมายชื่อหมู่บ้าน เมื่อวันที่ 23 ตุลาคม 2532 ว่า

***เผ่นกะพากันเอ็งมาว่าบ้านถิ่นไหน บ้านไปง นานันเผ่นเอ็นดูบ้านถิ่น แต่ก่อนนั้น
เผ่นเอ็นดูบ้านถิ่น อำเภอหนองใน เออะ ! ตำบลหนองในหัวขึ้น บิดนี้ถ้ายามาไปง
หัวขึ้นไหน เป็นตำบลเอ็นเป็นตำบลมาตั้งแต่หลวงปู่แหวนพันนะ***

###หมู่บ้านถิ่นเดิมชาวบ้านเรียกชื่อว่าหมู่บ้านถิ่นไหน บางครั้งก็เรียกว่าบ้านนาถิ่น
เพราะเรียกตามชื่อถิ่น ซึ่งเป็นบริเวณที่ตั้งหมู่บ้าน เดิมนั้นหมู่บ้านถิ่นขึ้นอยู่กับตำบล
หนองใน ปัจจุบัน หมู่บ้านขึ้นอยู่กับตำบลนาโป่ง###

ขอนแก่น, หมู่บ้าน

หมู่บ้านขอนแก่นตั้งอยู่ในตำบลนาโป่ง อำเภอเมือง จังหวัดเลย มีอาณาเขตติดต่อกับ
หมู่บ้านต่าง ๆ ดังนี้

ทิศเหนือ	ติดต่อกับ หมู่บ้านนาอาน ตำบลนาอาน
ทิศใต้	ติดต่อกับ หมู่บ้านปากบวน ตำบลปากบวน
ทิศตะวันออก	ติดต่อกับ หมู่บ้านห้วยโคก
ทิศตะวันตก	ติดต่อกับ หมู่บ้านหนองบอน

หมู่บ้านนี้มีพื้นที่ 5,478 ไร่ ลักษณะภูมิประเทศเป็นที่ราบ อาชีพของประชากร ได้แก่ การทำนา ทำไร่ ประชากรทั้งสิ้น 826 คน จำนวนบ้านเรือน 168 หลังคาเรือน ประชาชนนับถือ ศาสนาพุทธ มีวัด 1 วัด คือวัดป่าเลไลยก์ มีโรงเรียนระดับประถมศึกษา 1 โรงเรียน คือโรงเรียน บ้านหนองแก่น หมู่บ้านนี้มีนายนา จาปาสิน เป็นผู้ใหญ่บ้าน

หมู่บ้านหนองแก่นตั้งขึ้นเมื่อ พ.ศ.2351 ประชาชนอพยพมาจากหมู่บ้านนาโป่ง บริเวณที่ตั้ง หมู่บ้านมีหนองน้ำที่มีขอนไม้จมอยู่ ชาวบ้านจึงเรียกชื่อหมู่บ้านว่าหมู่บ้านหนองขอนแก่น ปัจจุบัน เรียกว่า หมู่บ้านหนองแก่น

ความหมายชื่อหมู่บ้าน

นายนา จาปาสิน อายุ 58 ปี อยู่บ้านเลขที่ 32 หมู่ที่ 4 ตำบลนาโป่ง อำเภอเมือง จังหวัดเลย อาชีพทำไร่ ทำนา อธิบายความหมายชื่อหมู่บ้านเมื่อวันที่ 23 ตุลาคม 2532 ว่า

บ้านหนองแก่นอยู่หมู่สี่ ตำบลนาโป่ง อำเภอเมือง จังหวัดเลย ตั้งขึ้นเมื่อประมาณ พอสองพันสามร้อยห้าสิบเอ็ดได้ล้อยแปดสิบปีเศษมาแล้ว โดยมีนายไฟ นางวัย ได้อพยพครอบครัวมาจากบ้านนาโป่ง มาปะก้อบอาชีพทำนา ก่อกะมีครอบครัวถ้ายึดติดตามมาอีก ลวมหกครอบครัว ได้มาตั้งบ้านเฮือนอยู่ฮิมแม่น้ำฮวย ฮิมแม่น้ำนั้นะ มาปัจจุบันนี้หมู่บ้านมี หนองน้ำแห่งหนึ่ง มีไม้แก่นอยู่ในหนองน้ำ จึงได้ตั้งชื่อว่าหมู่บ้านหนองแก่น บ้านหนองขอนแก่น ต่อมาได้ตั้งชื่อว่าบ้านหนองแก่นปัจจุบันนี้จะถื่อนแหละ

##หมู่บ้านหนองแก่นตั้งขึ้นเมื่อประมาณ พ.ศ.2351 โดยมีครอบครัวของนายไฟและ นางวัยได้อพยพมาจากหมู่บ้านนาโป่งมาสร้างบ้านเรือนอยู่ริมลำน้ำฮวยเป็นครอบครัวแรก ภายหลังมีเพื่อนบ้านอพยพตามมาอยู่ด้วยรวมเป็น 6 ครอบครัว หมู่บ้านนี้เดิมชื่อว่าหมู่บ้าน หนองขอนแก่น เพราะบริเวณที่ตั้งหมู่บ้านมีหนองน้ำที่มีขอนไม้อยู่ในหนองน้ำ ชาวบ้านจึง เรียกชื่อหมู่บ้านว่าหมู่บ้านหนองขอนแก่น ต่อมาเรียกว่าหมู่บ้านหนองแก่น##

นางแป้ง แสนดา อายุ 65 ปี อยู่บ้านเลขที่ 56 หมู่ที่ 4 ตำบลนาโป่ง อำเภอเมือง จังหวัดเลย อาชีพทำไร่ ทานา กล่าวถึงความหมายชื่อหมู่บ้านเมื่อวันที่ 23 ตุลาคม 2532 ว่า

สื่อบ้านขอนแก่น แต่ก่อนเผื่อนว่ามีหนองขอนแก่นอยู่นั้นะ เผื่อนกะเลยถ้ายี่ห้อว่า บ้านขอนแก่น มีหนองขอนแก่นอยู่ในหนองกะเลยเอ็งบ้านหนองขอนแก่น สมัยนั้นญายกะบั้งหัว มันเป็นชะได้ แต่ตามนั้นเผื่อนลือกหนองขอนแก่นกะมีผีแท้ ๆ เพาะหว่ามาเฮ็ดให้คนหว่าเพอะ เอาขอนขึ้นน้ำแล้วมาเฮ็ดให้ผู้นั้นเป็นสะโงะสะเงะ แล้วให้คนนั้นญากอ้าน้ำอ้ายถ่า อันเอาขอนมาตักแดดนะ โอ้ย! ขนทาวญายกะลือกคือกันแนวน้อ ญายญานผี เออ! อันเอา ขอนขึ้นจึกน้ำจนได้ลงน้ำ แล้วแต่ก่อนไปพุญายกะบั้งหัว อันผีน้มาเฮ็ดบางคนกะจนตาย ญายกะฮู้จักแต่เขื่อนั้นะ ขอนแก่นกะอยู่เดี่ยวนั้นะเอาขึ้นบ่ได้ เอาขึ้นมาแล้วเขาหว่าเอาไป เฮ็ดพินกะเฮ็ดบ่ได้สาขอนเฮ็ดเอาก่อน

###เดิมหมู่บ้านขอนแก่นชื่อว่าหมู่บ้านหนองขอนแก่น เหตุที่เรียกดังนี้เพราะบริเวณ หมู่บ้านมีหนองน้ำที่มีขอนไม้อยู่ในหนองน้ำนั้น ที่หนองขอนแก่นนี้ชาวบ้านเชื่อกันว่าผีคู่ เพราะ ผู้คนในหมู่บ้านเคยลือกหนองน้ำและนำขอนไม้ขึ้นจากน้ำเพื่อเอามาทำฝัน ทำให้มีเหตุการณ์ ประหลาดเกิดขึ้นคือชาวบ้านกลุ่มที่เอาขอนไม้ขึ้นมาจากน้ำมีอาการเหมือนคนเป็นโรคประสาท อยากรอบแต่น้ำ ชาวบ้านเชื่อกันว่าเกิดจากการกระทำของภูติผีที่อาศัยอยู่ในขอนไม้ เหตุการณ์ประหลาดที่เกิดขึ้นนี้ทำให้บางคนถึงกับสิ้นชีวิต ต่อมาชาวบ้านจึงเอาขอนไม้ ลงไปไว้ในหนองน้ำเหมือนเดิม###

คว้น้อย, หมู่บ้าน

หมู่บ้านคว้น้อยตั้งอยู่ในตำบลนาโป่ง อำเภอเมือง จังหวัดเลย มีอาณาเขตติดต่อกับ หมู่บ้านต่าง ๆ ดังนี้

ทิศเหนือ	ติดต่อกับ หมู่บ้านถิ่น
ทิศใต้	ติดต่อกับ หมู่บ้านน้ำฮวย

ทิศตะวันออก ติดต่อกับ หมู่บ้านหนองบอน

ทิศตะวันตก ติดต่อกับ หมู่บ้านน้ำควิ ตำบลเลี้ยว

หมู่บ้านนี้มีพื้นที่ 200 ไร่ ลักษณะภูมิประเทศเป็นที่ราบลูกคลื่น อาชีพของประชากร ได้แก่ การทำไร่ ทำนา ประชากรทั้งสิ้น 830 คน จำนวนบ้านเรือน 147 หลังคาเรือน ประชาชนนับถือ ศาสนาพุทธ หมู่บ้านนี้มี นายเสาร์ ภักมี เป็นผู้ใหญ่บ้าน

หมู่บ้านตัวน้อยตั้งขึ้นเมื่อ พ.ศ.2441 ประชาชนอพยพมาจากหมู่บ้านนาโป่งและหมู่บ้านถิ่น

ความหมายชื่อหมู่บ้าน

นายแท่น ภักมี อายุ 60 ปี อยู่บ้านเลขที่ 86 หมู่ที่ 5 ตำบลนาโป่ง อำเภอเมือง จังหวัดเลย อาชีพทำไร่ ทำนา กล่าวถึงความหมายชื่อหมู่บ้านเมื่อวันที่ 23 ตุลาคม 2532 ว่า

อ้าว! แต่ก่อนนั้นมันเป็นป่าตัวใหญ่ ไม้ตัวมันหลายหัวเอาะไป แต่ก็แต่ก่อน แต่พอแต่แห่ม เฒ่าหัวมีไม้ตัว แล้วเฒ่ากะเลยตั้งหัวบ้านตัวไล่คหัวเอาะ แล้ว บ้านตัวน้อยนั้นน้อยน้าหัวเอาะ แต่ก็เฒ่าเฒ่าบ้านตัวลื้อทนะ แล้วบิคนกะเฒ่าบ้านตัวน้อย ลื้อ ๆ แต่ก่อนกะลื้อบ้านตัว แล้วเฒ่ากะมาเฒ่าเป็นบ้านตัวน้อย อยู่นั้นมี 2 บ้าน อันนั้น ตัวใหญ่อันตัวน้อยมันซ้ากันอยู่นั้น ลื้อบ้านตัวกะมีไม้ตัวหลายล้าบักใหญ่เฒ่าละ พอมีบ้าน 2 บ้าน เฒ่ากะเลยหัวเอาะบ้านตัวน้อย ตัวใหญ่หัวเอาะมันหลายตัว มัน 2 ตัว กะเลยเฒ่า นี้หัวตัวน้อยแต่พอแต่แห่มหัวเอาะ

###หมู่บ้านตัวน้อยเดิมั้นบรรพบุรุษเรียกกันว่า หมู่บ้านตัว เนื่องจากบริเวณที่ตั้งหมู่บ้าน มีต้นตัวขึ้นอยู่มาก ต่อมาชาวบ้านได้เรียกชื่อว่าหมู่บ้านตัวน้อย เพราะเป็นหมู่บ้านที่มี จำนวนหลังคาเรือนไม่มากนัก นอกจากนั้นชื่อหมู่บ้านตัวมีชื่อซ้ากันอยู่ 2 หมู่บ้าน ชาวบ้านจึง แบ่งเป็นหมู่บ้านตัวใหญ่ หมู่บ้านตัวน้อยผู้คนจึงเรียกชื่อหมู่บ้านนี้ว่าตัวน้อยสืบต่อกันมา###

นางเหลา กุญแจนทะ อายุ 42 ปี อยู่บ้านเลขที่ 109 หมู่ที่ 5 ตำบลนาโป่ง อำเภอเมือง จังหวัดเลย อาชีพทำไร่ ทำนา เล่าถึงความหมายชื่อหมู่บ้าน เมื่อวันที่ 23 ตุลาคม 2532 ว่า

บ้านคิ้วน้อยหนะ มันเป็นบ้านตั้งใหม่ มันมีสองบ้านน้อย บ้านคิ้วใหญ่ กะอยู่บ่อน กุดบ่ออันหนึ่งเนาะ อันนี้ขึ้นเหมือนคิ้วน้อยตั้งใหม่แต่ก่อนเนาะ มีสองลือบ้านนั้นเนาะ แต่ก่อนป่าคิ้วซ้าหว่าหลายเผ่นหว่าหนะ มีป่าคิ้วหลายแล้วเ็นบ้านคิ้ว ต้นคิวนั้นเอามาเอ็ด ฟินได้ แต่ก่อนเขากะเอาเอ็ดฟินั้น เคียวนี้บ่มี บ้านคิวนั้นได้ถูกแต่ผู้เฒ่าไปลานเผ่นหว่าหนะ มันมีบ้านคิ้วใหญ่ กะเลยเ็นบ้านคิ้วน้อย เลยเ็นนาเผ่นมา

###สาเหตุที่เรียกชื่อหมู่บ้านว่าหมู่บ้านคิ้วน้อย เพราะบริเวณที่ตั้งหมู่บ้านมีต้นคิวน้อย อยู่มาก ซึ่งต้นคิวนั้นสามารถนำไปทำฟืนได้ ชาวบ้านจึงเรียกว่าหมู่บ้านคิ้ว แต่เนื่องจากว่าชื่อหมู่บ้านคิวนั้นซ้ำกันอยู่ 2 หมู่บ้าน คือหมู่บ้านคิ้ว ตำบลกุดบ่อกับหมู่บ้านคิ้วน้อยปัจจุบัน ดังนั้นชาวบ้านจึงเรียกชื่อหมู่บ้านนี้ว่าคิ้วน้อยจนถึงปัจจุบัน###

ป่าข้าวหลาม, หมู่บ้าน

หมู่บ้านป่าข้าวหลามตั้งอยู่ในตำบลนาโป่ง อำเภอเมือง จังหวัดเลย มีอาณาเขตติดต่อกับหมู่บ้านต่าง ๆ ดังนี้

ทิศเหนือ	ติดต่อกับ หมู่บ้านน้ำคิ้ว ตำบลเสี้ยว
ทิศใต้	ติดต่อกับ หมู่บ้านหนองหญ้าปล้อง ตำบลหนองงิ้ว
ทิศตะวันออก	ติดต่อกับ หมู่บ้านกกชุมแสง
ทิศตะวันตก	ติดต่อกับ หมู่บ้านกกบก ตำบลหนองงิ้ว

หมู่บ้านนี้มีพื้นที่ 150 ไร่ ลักษณะภูมิประเทศเป็นเนินเขา อาชีพของประชากร ได้แก่ การทำไร่ ประชากรทั้งสิ้น 295 คน จำนวนบ้านเรือน 57 หลังคาเรือน ประชาชนนับถือศาสนา พุทธ หมู่บ้านนี้มี นายผัน ภักมี เป็นผู้ใหญ่บ้าน

หมู่บ้านป่าข้าวหลามตั้งขึ้นเมื่อ พ.ศ. 2440 โดยมีผู้คนเข้าไปหาไร่บริเวณที่ตั้งหมู่บ้าน และบริเวณนี้เป็นภูเขาสูงทำให้มีไม้ไผ่ชนิดหนึ่งที่ชาวบ้านเรียกว่า ไม้ข้าวหลามขึ้นอยู่มาก ชาวบ้านจึงเรียกชื่อหมู่บ้านป่าข้าวหลาม

ความหมายชื่อหมู่บ้าน

นายอินทร์ แก้วกันหา อายุ 63 ปี อยู่บ้านเลขที่ 19 หมู่ที่ 6 ตำบลนาโป่ง อำเภอเมือง จังหวัดเลย อาชีพทำไร่ ทำนา อธิบายความหมายชื่อหมู่บ้านเมื่อวันที่ 23 ตุลาคม 2532 ว่า

บ้านป่าข้าวหลามนะ มันกะสื้อเสี้ยนนี้เน้อ อันบ้านนี้มันมีไม้ข้าวหลามหลาย ไม้ข้าวหลามอันเฮาไปเฮ็ดข้าวหลามเผาข้าวหลามเนี้ย เฝิ่นกะเลยไ้ดักพากันเ็นบ้านป่าข้าวหลามสา เอ็นมาแต่เส้นผ่อเส้นหม่เอาไล่ด มันมีหลายแท้ ๆ ไม้ข้าวหลามหนะ ไผ่กะมาตัดเอาแต่ไม้ข้าวหลามหนะ กะเลยเอ็นป่าข้าวหลาม

###หมู่บ้านป่าข้าวหลามเป็นชื่อที่ชาวบ้านเรียกกันมาตั้งแต่บรรพบุรุษ สาเหตุที่เรียกว่าหมู่บ้านป่าข้าวหลามเพราะบริเวณที่ตั้งหมู่บ้านมีต้นไม้ไผ่ที่ใช้ทำกระบอกรับข้าวหลาม (ไม้ข้าวหลาม เป็นไม้ไผ่พันธุ์หนึ่ง มีปล้องยาว ท่อนของต้นไผ่มีสีค่อนข้างแดงสามารถไปทำอาหารได้ ลำต้นไม่มีหนาม ภายในกระบอกรับมีเยื่อหนาและเหนียว ชาวบ้านนิยมนำไม้ข้าวหลามไปทำกระบอกรับข้าวหลาม : ผู้วิจัย) ขึ้นอยู่มาก ทำให้มีคนไปตัดเอาไม้ข้าวหลามอยู่เสมอ ชาวบ้านจึงเรียกชื่อหมู่บ้านว่าหมู่บ้านป่าข้าวหลาม###

นางคุณ งามศิริ อายุ 63 ปี อยู่บ้านเลขที่ 8 หมู่ที่ 6 ตำบลนาโป่ง อำเภอเมือง จังหวัดเลย อาชีพทำไร่ ทำนา เล่าความหมายชื่อหมู่บ้าน เมื่อวันที่ 23 ตุลาคม 2532 ว่า

***สื่อบ้านป่าข้าวหลาม เฝิ่นกะเอ็นมาโดนแล้ว เอ็นมาแต่เฝิ่นมาเฮ็ดไ้เฮ็ดนาอยู่นี้หว่าขึ้นเฝิ่นหว่าหนะ เฮ็ดไ้เฮ็ดนาแล้วกะพากันอยู่พิ้น้ำสาอยู่บ่อนบ้านป่าข้าวหลาม

เนี่ย มันกะมีไม้เข้าหลามหลายแนวบ้านหมูนี่กะมีแต่ไม้เข้าหลาม เผิ่นกะจั่งพากันเอ็น
บ้านป่าเข้าหลาม มันกะมีหลายน้อไทยบ้านอื่นกะพากันมาเอาแต่มังนี้แนวไปเอ็ดเข้าหลาม
นา***

###สาเหตุที่ชาวบ้านเรียกชื่อหมู่บ้านนี้ว่าหมู่บ้านป่าข้าวหลาม เพราะมีผู้คนมาทำไร่
ทำนาอยู่บริเวณที่มีต้นข้าวหลามขึ้นอยู่เป็นจำนวนมาก ต่อมาชาวบ้านตั้งบ้านเรือนอยู่อย่าง
ถาวร และเรียกชื่อหมู่บ้านว่าหมู่บ้านป่าข้าวหลามมานานแล้ว จากการที่หมู่บ้านมีต้นไม้ไผ่
สำหรับทำข้าวหลามขึ้นอยู่มากนี้เองทำให้ผู้คนจากหมู่บ้านอื่นนิยมไปตัดต้นไม้มาทำข้าวหลาม
อยู่เสมอ###

ห้วยนา, หมู่บ้าน

หมู่บ้านห้วยนาตั้งอยู่ในตำบลนาโป่ง อำเภอเมือง จังหวัดเลย มีอาณาเขตติดต่อกับหมู่บ้าน
ต่าง ๆ ดังนี้

ทิศเหนือ ติดต่อกับ หมู่บ้านปากนา ตำบลนาอาน

ทิศใต้ ติดต่อกับ หมู่บ้านถิ่น

ทิศตะวันออก ติดต่อกับ หมู่บ้านนาโป่ง

ทิศตะวันตก ติดต่อกับ หมู่บ้านน้ำควิว ตำบลเสี้ยว

หมู่บ้านนี้มีพื้นที่ 6,720 ไร่ ลักษณะภูมิประเทศเป็นที่ราบเชิงเขา อาชีพของประชากร
ได้แก่ การทำนา ทำไร่ ประชากรทั้งสิ้น 1,509 คน จำนวนบ้านเรือน 284 หลังคาเรือน
ประชาชนนับถือศาสนาพุทธ หมู่บ้านนี้มีวัด 1 วัด คือวัดโพธิ์ทอง ผู้ใหญ่บ้านหมู่บ้านนี้คือ นายสมภาร
สอนสุภาพ

หมู่บ้านห้วยนาตั้งมานานแล้ว ประชาชนอพยพมาจากอำเภอหล่มสัก จังหวัดเพชรบูรณ์

ความหมายชื่อหมู่บ้าน

นายสาย แสงพอง อายุ 85 ปี อยู่บ้านเลขที่ 85 หมู่ที่ 7 ตำบลนาโป่ง อำเภอเมือง
จังหวัดเลย อาชีพพ่อบ้าน กล่าวถึงความหมายชื่อหมู่บ้าน เมื่อวันที่ 23 ตุลาคม 2532 ว่า

###ชื่อหมู่บ้านห้วยนาเป็นชื่อที่เรียกกันมาแต่บรรพบุรุษ เนื่องจากบริเวณที่ตั้งหมู่บ้านตั้งอยู่ใกล้กับภูเขาที่ชื่อว่าภูห้วยนา สาเหตุที่ภูเขานี้มีชื่อภูห้วยนานั้นเพราะเป็นภูเขาที่ตั้งอยู่ทางตอนบนของนา เมื่อชาวบ้านมาสร้างบ้านเรือนอยู่บริเวณนี้จึงเรียกชื่อหมู่บ้านว่าหมู่บ้านห้วยนาตามชื่อของภูเขานี้เอง###

หนองบอน, หมู่บ้าน

หมู่บ้านหนองบอนตั้งอยู่ในตำบลนาโป่ง อำเภอเมือง จังหวัดเลย มีอาณาเขตติดต่อกับหมู่บ้านต่าง ๆ ดังนี้

ทิศเหนือ ติดต่อกับ หมู่บ้านโนนกุคจับ

ทิศใต้ ติดต่อกับ หมู่บ้านปากปวน ตำบลปากปวน

ทิศตะวันออก ติดต่อกับ หมู่บ้านขอนแก่น

ทิศตะวันตก ติดต่อกับ หมู่บ้านนาโป่ง

หมู่บ้านนี้มีพื้นที่ 4,381 ไร่ ลักษณะภูมิประเทศเป็นที่ราบลูกคลื่น อาชีพของประชากรได้แก่ การทำไร่ ทำนา ประชากรทั้งสิ้น 873 คน จำนวนบ้านเรือน 137 หลังคาเรือน ประชาชนนับถือศาสนาพุทธ หมู่บ้านนี้มี นายพนพฤทธิ แก้วไชยะ เป็นผู้ใหญ่บ้าน

หมู่บ้านหนองบอนตั้งขึ้นเมื่อ พ.ศ.2496 โดยมีประชาชนจากหมู่บ้านนาโป่งมาทำไร่ทำนาอยู่บริเวณนี้ ต่อมาชาวบ้านได้สร้างบ้านเรือนอยู่ตามไร่นา เมื่อทางราชการได้จัดตั้งเป็นหมู่บ้าน ชาวบ้านจึงเรียกชื่อหมู่บ้านว่าหนองบอน

ความหมายชื่อหมู่บ้าน

นายเพื่อน เพชรจันศรี อายุ 65 ปี อยู่บ้านเลขที่ 84 หมู่ที่ 8 ตำบลนาโป่ง อำเภอเมือง จังหวัดเลย อาชีพทำไร่ ทำนา อธิบายความหมายชื่อหมู่บ้านเมื่อ วันที่ 23 ตุลาคม 2532 ว่า

ก่อนอื่นบ้านหนองบอนนะ แต่ก่อนเขาบ้านหนองบอน เขาบ้านหัวขัว แต่ก็มีฝ่ายทางนั้นขึ้นกับอำเภอวังสะพุง แล้วมีคนมาแบ่งแยกกันใหม่กะเลยหัว หนองบอน นั้นมีแต่บอน กะเลยเอ็นหนองบอน กะเขียนเป็นบ้านหนองบอน แต่ก็ยังเป็นบ้านหัวขัว

###เดิมหมู่บ้านหนองบอนชื่อว่าหมู่บ้านหัวขัวและหมู่บ้านนี้ขึ้นอยู่กับอำเภอวังสะพุง ภายหลังเมื่อทางราชการแยกการปกครองออกมาจากอำเภอวังสะพุงชาวบ้านได้เรียก ชื่อหมู่บ้านหัวขัวว่าหมู่บ้านหนองบอน เพราะบริเวณที่ตั้งหมู่บ้านมีหนองน้ำและมีต้นบอนขึ้น อยู่จำนวนมาก###

นางสว ย แก้วไชยยะ อายุ 62 ปี อยู่บ้านเลขที่ 55 หมู่ที่ 8 ตำบลนาโป่ง อำเภอ เมือง จังหวัดเลย อาชีพทำไร่ ทำนา กล่าวถึงความหมายชื่อหมู่บ้าน เมื่อวันที่ 23 ตุลาคม 2532 ว่า

บ้านหนองบอนน้ำ แต่ก่อนเป็นบ้านหัวขัวน้อ ที่แล่นนั้นขึ้นกับอำเภอวังสะพุงกะ ฝ่ายน้ำฮวยทางนั้นะ ฝ่ายน้ำฮวยทางนั้นวังสะพุงเบ็ด บัดนี้มาตั้งมาแยกกันใหม่เลยตั้ง เป็นบ้านหนองบอน เพาะหัวมันมีหนองอยู่หน้าหนองอันนั้นมันมีบอนหลายกะ ไร่ดเลยชื่อ หนองบอน บ้านเก่าเอ็นหัวบ้านหัวขัวก่อนนะ

###หมู่บ้านหนองบอน เดิมชื่อหมู่บ้านหัวขัวอยู่ในเขตการปกครองของอำเภอวังสะพุง โดยใช้แม่น้ำฮวยเป็นเส้นแบ่งเขต ทำให้พื้นที่ฝั่งลำน้ำฮวยที่เป็นที่ตั้งหมู่บ้านขึ้นอยู่กับ อำเภอวังสะพุงทั้งหมด ภายหลังเมื่อมีการแบ่งเขตการปกครองใหม่ ชาวบ้านจึงได้ ตั้งชื่อหมู่บ้านว่าหมู่บ้านหนองบอน เพราะเรียกชื่อหมู่บ้านตามชื่อหนองน้ำที่มีต้นบอน ขึ้นอยู่###

น้ำฮวย, หมูบ้าน

หมู่บ้านน้ำฮวยตั้งอยู่ในตำบลนาโป่ง อำเภอเมือง จังหวัดเลย มีอาณาเขตติดต่อกับหมู่บ้านต่าง ๆ ดังนี้

ทิศเหนือ ติดต่อกับ หมู่บ้านคันท้อย

ทิศใต้ ติดต่อกับ หมู่บ้านโนนสว่าง ตำบลปากปวน

ทิศตะวันออก ติดต่อกับ หมู่บ้านปากปวน ตำบลปากปวน

ทิศตะวันตก ติดต่อกับ หมู่บ้านหนองบง ตำบลเขาหลวง

หมู่บ้านนี้มีพื้นที่ 200 ไร่ ลักษณะภูมิประเทศเป็นที่ราบลูกคลื่น อาชีพของประชากรได้แก่ การทำนา ทำไร่ ประชากรทั้งสิ้น 302 คน จำนวนบ้านเรือน 76 หลังคาเรือน ประชาชนนับถือศาสนาพุทธ หมู่บ้านนี้มี นายเสริม ธรรมปิยะ เป็นผู้ใหญ่บ้าน ชาวหมู่บ้านน้ำฮวย อพยพมาจากหมู่บ้านนาโป่งโดยมาประกอบอาชีพทำนาทำไร่ และสร้างหมู่บ้านอยู่ริมลำน้ำฮวย ชาวบ้านจึงเรียกชื่อหมู่บ้านว่าหมู่บ้านน้ำฮวย

ความหมายชื่อหมู่บ้าน

นายชม ภักมี อายุ 68 ปี อยู่บ้านเลขที่ 40 หมู่ที่ 9 ตำบลนาโป่ง อำเภอเมือง จังหวัดเลย อาชีพทำไร่ ทำนา อธิบายความหมายชื่อหมู่บ้าน เมื่อวันที่ 23 ตุลาคม 2532 ว่า

***เอื่อน้ำน้ำฟ้ากน้ำ เบื้องนั้นเอือนบ้านคันท้อย ฟ้ากเบื้องนี้เอือน้ำฮวย บ้านนี้มี
น้ำฮวยไหลมาจากภูเขาคันท้อย ไหลมาแต่ภูผากองหนะ แผ่นกะเลยพาเอือน้ำฮวย
แต่ก่อนแผ่นเอือนบ้านฝั่งนั้นหว่าบ้านคันท้อย บ้านนี้หว่าบ้านน้อยแล้วตอนหลังไ้คมาเอือน้ำ
น้ำสา***

##หมู่บ้านน้ำฮวยเดิมเรียกว่าหมู่บ้านน้อย บริเวณที่ตั้งหมู่บ้านอยู่ตรงข้ามกับหมู่บ้าน
คันท้อยต่อมาชาวบ้านได้เรียกชื่อหมู่บ้านใหม่ว่าหมู่บ้านน้ำฮวย เพราะชาวบ้านเรียกชื่อตาม
ลำน้ำฮวยที่ไหลจากภูเขามาผ่านที่หมู่บ้าน##

นางมุก บุณเลิศ อายุ 78 ปี อยู่บ้านเลขที่ 9 หมู่ที่ 9 ตำบลนาโป่ง อำเภอเมือง
จังหวัดเลย อาชีพแม่บ้าน เล่าถึงความหมายชื่อหมู่บ้าน เมื่อวันที่ 23 ตุลาคม 2532 ว่า

***แผ่นดินน้ำ น้ำนี้ลือน้ำสวญไหลมาจากภูหลวงพื้นนะ น้ำกะลือน้ำสวญลือ ๆ แล้ว
พื้นนะไหลมาจากกึ่งภูหลวง ไหลมาน้ำน้ำเลยหันหลัง แล้วมันมาเจอกันมาเจอกันแล้วกะ
มันมานี้ เขาเลยเอิ้นบ้านน้ำสวญ แล้วบ้านนี้เขาเอิ้นบ้านน้ำสวญเอิ้นน้ำท่วมน้ำลือ ๆ แล้ว***

##สาเหตุที่เรียกชื่อหมู่บ้านนี้ว่าหมู่บ้านน้ำสวญ เนื่องจากชาวบ้านได้เรียกชื่อหมู่บ้าน
ตามชื่อของลำน้ำสวญที่ไหลมาจากภูหลวงและไหลผ่านที่หมู่บ้านนั่นเอง##

กกชุมแสง, หมู่บ้าน

หมู่บ้านกกชุมแสงตั้งอยู่ในตำบลนาโป่ง อำเภอเมือง จังหวัดเลย มีอาณาเขตติดต่อกับ
หมู่บ้านต่าง ๆ ดังนี้

ทิศเหนือ ติดต่อกับ หมู่บ้านน้ำคิ้ว ตำบลเสี้ยว

ทิศใต้ ติดต่อกับ หมู่บ้านนาหนองบง ตำบลเขาหลวง

ทิศตะวันออก ติดต่อกับ หมู่บ้านถิ่น

ทิศตะวันตก ติดต่อกับ หมู่บ้านป่าข้าวหลาม

หมู่บ้านนี้มีพื้นที่ 3,200 ไร่ อาชีพของประชากร ได้แก่ การทำไร่ ทำนา ประชากร
ทั้งสิ้น 307 คน จำนวนบ้านเรือน 63 หลังคาเรือน ประชาชนนับถือศาสนาพุทธ หมู่บ้านนี้มี
นายเพชร รามศิริ เป็นผู้ใหญ่บ้าน

หมู่บ้านกกชุมแสงตั้งขึ้นเมื่อ พ.ศ. 2488 ประชาชนอพยพจากหมู่บ้านน้ำคิ้ว และหมู่บ้าน
ป่าข้าวหลาม บริเวณที่ตั้งหมู่บ้านมีต้นชุมแสงขึ้นอยู่มาก ชาวบ้านจึงเรียกชื่อหมู่บ้านว่ากกชุมแสง

ความหมายชื่อหมู่บ้าน

นายเพชร รามศิริ อายุ 57 ปี อยู่บ้านเลขที่ 37 หมู่ที่ 10 ตำบลนาโป่ง อำเภอเมือง จังหวัดเลย อาชีพทำไร่ ทานา กล่าวถึงความหมายชื่อหมู่บ้าน เมื่อวันที่ 23 ตุลาคม 2532 ว่า

บ้านกกชุมแสงนี้ตั้งแต่ก่อนมันจะมีกกชุมแสงอยู่ก่อนบ้านนี้ เฒ่ากะพากันเอิ้นว่าบ้านกกชุมแสงตั้งแต่ผู้เฒ่ามาอยู่แต่ก่อนพื้นที่นั้น พากันเอิ้นมาแต่พ่อแต่แม่ แต่ก่อนเฒ่ากะหวามันมีกกชุมแสงมันมีหลายกออยู่ แต่เดี๋ยวนี้มันกะจิบกะตายเป็นน้อ มันกะเอิ้นว่าเสียนี้เนื้เนื้ว่ามีพริกก่อ

###สาเหตุที่เรียกชื่อหมู่บ้านว่าหมู่บ้านกกชุมแสง เนื่องจากเดิมบริเวณที่ตั้งหมู่บ้านมีต้นชุมแสง (ชุมแสง เป็นชื่อของต้นไม้เนื้ออ่อนชนิดหนึ่ง เป็นต้นไม้โตขนาดกลาง ใบเล็กแหลม ลำต้นและกิ่งก้านใช้ทำฟืน : ผู้วิจัย) ขึ้นอยู่ ชาวบ้านจึงเรียกชื่อหมู่บ้านตามชื่อต้นชุมแสงว่าหมู่บ้านกกชุมแสง (กก หมายถึง ลำต้น : ผู้วิจัย) ปัจจุบันต้นชุมแสงสูญพันธุ์ไปแล้ว###

นายบุญทัน โสภารักษ์ อายุ 63 ปี อยู่บ้านเลขที่ 21 หมู่ที่ 10 ตำบลนาโป่ง อำเภอเมือง จังหวัดเลย อาชีพพ่อบ้าน อธิบายความหมายชื่อหมู่บ้าน เมื่อวันที่ 23 ตุลาคม 2532 ว่า

บ้านกกชุมแสงมันกะลื้อนากกกชุมแสงพื้นเนื้ เฒ่าเอิ้นนากกกชุมแสงหว่าขึ้น แต่เฒ่ามาอยู่มันกะมีกกชุมแสงอยู่พักบ้านไปพื้นเฒ่าว่าไว้หะ เฒ่าใช้คพากันเอิ้นลื้อบ้านนากกไม้ไผ่ไปไผ่มากะพากันเอิ้นนากันไปเบ็ด ลื้อหลานกะเอิ้นนาก่อนน้าแม่ เอิ้นมาฮึดเดี๋ยวนี้

###สาเหตุที่ชาวบ้านตั้งชื่อหมู่บ้านว่าหมู่บ้านกกชุมแสง เนื่องจากบริเวณที่ตั้งหมู่บ้านมีต้นชุมแสงขึ้นอยู่ ชาวบ้านจึงเรียกชื่อหมู่บ้านตามชื่อต้นไม้เนื้ และได้เรียกติดต่อกันมาจนถึงปัจจุบัน###

บง, หมูบ้าน

หมู่บ้านบงตั้งอยู่ในตำบลนาโป่ง อำเภอเมือง จังหวัดเลย มีอาณาเขตติดต่อกับหมู่บ้านต่าง ๆ ดังนี้

ทิศเหนือ ติดต่อกับ หมู่บ้านเหล่งควาย ตำบลนาอาน

ทิศใต้ ติดต่อกับ หมู่บ้านนาโป่ง

ทิศตะวันออก ติดต่อกับ หมู่บ้านนาดินคำ ตำบลนาดินคำ

ทิศตะวันตก ติดต่อกับ หมู่บ้านนาอาน ตำบลนาอาน

หมู่บ้านนี้มีพื้นที่ 2,240 ไร่ ลักษณะภูมิประเทศเป็นที่ราบลูกคลื่น อาชีพของประชากร ได้แก่ การทำไร่ ทำนา ประชากรทั้งสิ้น 296 คน จำนวนบ้านเรือน 59 หลังคาเรือน ประชาชนนับถือศาสนาพุทธ หมู่บ้านนี้มี นายแปลง จันทวงศ์ เป็นผู้ใหญ่บ้าน

หมู่บ้านบงตั้งขึ้นเมื่อ พ.ศ.2513 โดยแยกหมู่บ้านมาจากหมู่บ้านห้วยโคก และชาวบ้านเรียกชื่อว่าหมู่บ้านบง เนื่องจากบริเวณนี้มีต้นไผ่บงมาก

ความหมายชื่อหมู่บ้าน

นายพิมพ์ ศรีราม อายุ 63 ปี อยู่บ้านเลขที่ 19 หมู่ที่ 11 ตำบลนาโป่ง อำเภอเมือง จังหวัดเลย อาชีพทำไร่ ทำนา อธิบายความหมายชื่อหมู่บ้าน เมื่อวันที่ 23 ตุลาคม 2532 ว่า

อันได้ เอ้อ! บ้านบงนะคับ เกิดมาตั้งหว่าบ้านบงไล่ด เป็นปะวัติมาจั้งได้กะบู้ แต่หว่าบ้านนี้คัมมันมีดินบงหล่ายหล่าย ดินบงกะเอามาเอ็ดไม้ตอก ล้อมฮั่ว กินหน่อไม้ พืชขึ้นเน้ว ดินบงกะมีมานานแล้ว ผมเกิดมาอยู่พื้ชี่เออไล่ดเป็นบ้านเก่าแก่ แต่ก่อนกะสมัยแห่งแล้งกะขาเจ้าก๊วยไปอยู่ต่างถิ่นหลาย บ้านอันนี้กะสื่อบ้านบงน้าดินบงหันว่าผมหว่านะ

###หมู่บ้านบงเป็นหมู่บ้านที่ตั้งขึ้นมาแล้ว บริเวณที่ตั้งหมู่บ้านมีต้นบง (บง หมายถึง ไม้ไผ่ชนิดหนึ่ง ลำไผ่ขนาดกลาง ปล้องยาวประมาณ 1 ศอก ผิวสีเขียว เนื้อไม้หนา

ชาวบ้านนิยมนำลำไ้ไผ่มาทำไม้ตอก จักสานภาชนะและทำรั้วบ้าน ส่วนหน่อของไผ่
ใช้ทำอาหารได้ : ผู้วิจัย) ขึ้นอยู่มาก สาเหตุที่เรียกชื่อว่าหมู่บ้านงั้นผู้เล่าสันนิษฐานว่า
เรียกตามชื่อไผ่งั้นเอง เพราะชื่อนี้เรียกกันมาตั้งแต่ก่อนผู้เล่าเกิด###

นายพรม พุทวงศ์ อายุ 74 ปี อยู่บ้านเลขที่ 86 หมู่ที่ 11 ตำบลนาโป่ง อำเภอเมือง
จังหวัดเลย อาชีพทำไร่ ทานา กล่าวถึงความหมายชื่อหมู่บ้าน เมื่อวันที่ 23 ตุลาคม 2532 ว่า

***บ้านง บ้างงตั้งแต่ตั้งแต่เดิม ตั้งแต่แม่พุ่มมา แล้วฝนไ้คแต่ก็ออกไปอยู่บ้าน
ใหม่สา ไปอยู่ทางใต้แค่ อันเ็นบ้านงนั้นผู้เอนฝนไล่สือทุ่งขึ้น แล้วกะมีมีดินงทะเล
เหลียวไปทางใต้กะมีแต่ดินง ตั้งแต่พ่อแต่แม่พุ่มทะเล บ้างงอยู่หนองงกะเ็นหนองง
หั้นะแต่กั้นา มีน้ำป่าบง แต่เดี๋ยวนั้นเป็นบึงตายเบ็ดแล้ว ฝนกะเ็นบ้านหนองงงนา
ป่าบงหั้น***

###หมู่บ้านงเดิมชื่อว่าหมู่บ้านหนองง เนื่องจากบริเวณที่ตั้งมีหนองน้ำ ที่มีต้นไผ่
ขึ้นอยู่มาก ปัจจุบันไผ่ได้สูญพันธุ์ไปแล้ว แต่ชาวบ้านก็ยังเรียกชื่อว่าหมู่บ้านงตามชื่อ
ต้นไผ่งั้น###

โนนกุฉจับ, หมู่บ้าน

หมู่บ้านโนนกุฉจับตั้งอยู่ในตำบลนาโป่ง อำเภอเมือง จังหวัดเลย มีอาณาเขตติดต่อกับ
หมู่บ้านต่าง ๆ ดังนี้

ทิศเหนือ	ติดต่อกับ หมู่บ้านภูกระแต ตำบลนาอาน
ทิศใต้	ติดต่อกับ หมู่บ้านหนองบอน
ทิศตะวันออก	ติดต่อกับ หมู่บ้านขอนแก่น
ทิศตะวันตก	ติดต่อกับ หมู่บ้านหัวนา

หมู่บ้านนี้มีพื้นที่ 1,500 ไร่ ลักษณะภูมิประเทศเป็นที่ราบลูกคลื่นและมีหนองน้ำใหญ่ อาชีพ
ของประชากร ได้แก่ การทำไร่ ทำนา ประชากรทั้งสิ้น 172 คน จำนวนบ้านเรือน

33 หลังคาเรือน ประชาชนนับถือศาสนาพุทธ หมู่บ้านนี้มี นายสังวร พรหมเทศ เป็นผู้ใหญ่บ้าน

หมู่บ้านโนนกุดจับตั้งขึ้นเมื่อ พ.ศ.2529 โดยแยกหมู่บ้านออกมาจากหมู่บ้านนาโป่ง และ
หมู่บ้านขอนแก่น ชาวบ้านเรียกชื่อว่าหมู่บ้านโนนกุดจับตามลักษณะพื้นที่และชื่อหนองน้ำ

ความหมายชื่อหมู่บ้าน

นายสังวร พรหมเทศ อายุ 54 ปี อยู่บ้านเลขที่ 19 หมู่ที่ 12 ตำบลนาโป่ง อำเภอ
เมือง จังหวัดเลย อาชีพทำนา อธิบายความหมายชื่อหมู่บ้าน เมื่อวันที่ 23 ตุลาคม 2532 ว่า

***อันบ้านโนนกุดจับนั้น เดิมทีเก่าเ็นสี่นาในหนองหว้าขึ้น ผู้คนหวังนี้
ก่อไทยบ้านนาโป่ง ไทยบ้านขอนแก่นเอื้พากันมาอยู่กันมาอยู่กันเื้พากันมาเอื้คณา แล้ว
ม่งนี้มันเป็นโค่นแล้วมีหนองนาหนองนั้นเดิมทีเก่าเ็นหนองกุดจับหว้าณะ พอมันเป็น
บ้านเดิมทีเก่ากันเ็นหว้าบ้านโนนกุดจับ พักบ้านไปนี้เื้เกเป็นบ้านนาโป่ง มักเื้เกมีก่อนนี้
บ่มีหตุ้งมีก่อนเื้เก***

###สาเหตุที่ชาวบ้านเรียกชื่อหมู่บ้านว่าหมู่บ้านโนนกุดจับ เนื่องจากบริเวณที่ตั้งหมู่บ้าน
เป็นเนิน (เนิน ภาษาถิ่นเรียกว่า โนน : ผู้วิจัย) และมีหนองน้ำหนองหนึ่งชาวบ้าน
เรียกว่าหนองกุดจับ หมู่บ้านนี้ตั้งอยู่ใกล้กับหมู่บ้านนาโป่ง ผู้คนจากบ้านนาโป่งจึงมาทำนา
อยู่บริเวณนี้ รวมทั้งประชาชนจากหมู่บ้านขอนแก่นด้วย ภายหลังเมื่อรวมตัวเป็นหมู่บ้าน
ชาวบ้านได้ตั้งชื่อว่าหมู่บ้านโนนกุดจับ###

นางบัวน สอนสุภาพ อายุ 62 ปี อยู่บ้านเลขที่ 26 หมู่ที่ 12 ตำบลนาโป่ง อำเภอ
เมือง จังหวัดเลย อาชีพทำนา กล่าวถึงความหมายชื่อหมู่บ้าน เมื่อวันที่ 23 ตุลาคม 2532 ว่า

***บ้านโนนกุลจับ แต่ก่อนแต่ก็กะพากันอยู่บ้านโป่งพันนะ แต่พอแต่แห่ผื่นพา
มาเฮ็ดนาอยู่ บ่อนหนองกุลจับเนี่ย ต่อมาคนกะไ้ดหลายพากันมาอยู่หลายจนเป็นบ้าน
พอเป็นบ้านกะพากันเ็นบ้านโนนกุลจับ บ่อนบ้านนั้นกะมีโนนแค่ แล้วกะคืออีเ็นน้ำลือ
หนองกุลจับนี้ว่าแห่หว่านะ***

###สาเหตุที่ชาวบ้านเรียกชื่อหมู่บ้านว่าโนนกุลจับ เพราะมีชาวบ้านจากหมู่บ้านนาโป่ง
มาทำนาอยู่ที่หนองกุลจับ และบริเวณนี้เป็นเนินด้วย เมื่อมีผู้คนอพยพมาอยู่กันมากขึ้น
จนรวมตัวเป็นหมู่บ้าน ชาวบ้านจึงเรียกชื่อว่าหมู่บ้านโนนกุลจับ ผู้เล่าสันนิษฐานว่าคงจะ
ตั้งชื่อตามลักษณะพื้นที่ที่เป็นเนินและเรียกตามชื่อหนองน้ำนั่นเอง###

นาอ้อ, ตำบล

ตำบลตั้งอยู่ทางทิศเหนือของอำเภอเมือง จังหวัดเลย มีอาณาเขตติดต่อกับตำบลต่าง ๆ
ดังนี้

ทิศเหนือ ติดต่อกับ ตำบลศรีสองรัก

ทิศใต้ ติดต่อกับ ตำบลเมือง

ทิศตะวันออก ติดต่อกับ ตำบลชัยพฤกษ์

ทิศตะวันตก ติดต่อกับ ตำบลกกคู้

ตำบลมีพื้นที่ 16,915 ไร่

การแบ่งเขตการปกครอง แบ่งออกเป็น 8 หมู่บ้าน ดังนี้

1. หมู่บ้านนาอ้อ หมู่ที่ 1
2. หมู่บ้านนาอ้อ หมู่ที่ 2
3. หมู่บ้านนาอ้อ หมู่ที่ 3
4. หมู่บ้านนาอ้อ หมู่ที่ 5

5. หมู่บ้านนาอ้อ หมู่ที่ 7
6. หมู่บ้านท่ามะนาว หมู่ที่ 4
7. หมู่บ้านโพนค่าย หมู่ที่ 6
8. หมู่บ้านหนองมะม่วง หมู่ที่ 8

หมู่บ้านหมู่ที่ 1 หมู่ที่ 2 หมู่ที่ 3 หมู่ที่ 5 หมู่ที่ 7 จะพบว่าชื่อหมู่บ้านซ้ำกัน เนื่องจากเดิมเป็นหมู่บ้านเดียวกัน ภายหลังหมู่บ้านมีจำนวนบ้านเรือนและประชากรเพิ่มขึ้น ทางราชการจึงแบ่งเขตการปกครองออกเป็นหลายหมู่บ้าน ทั้งนี้เพื่อสะดวกต่อการปกครอง แต่ชื่อหมู่บ้านใช้ชื่อหมู่บ้านเดิม

ประชาชนที่ตำบลนาอ้อหนีพม่าจากเวียงจันทน์และหลวงพระบาง เดิมมาตั้งบ้านเรือนอยู่รอบ ๆ หนองวังซอน ซึ่งอยู่ทางทิศเหนือของบ้านท่าบุง กับบ้านปากหมาก ต่อมาราษฎรที่เป็นชายได้ถูกเกณฑ์ไปเป็นทหารปราบศึกฮ่อที่เมืองเชียงขวางอยู่หลายปี ต่อมาเกิดโรคหิวขาดโรคและไข้ทรพิษ พวกผู้หลงใหลลูกหลานมาตั้งบ้านเรือนอยู่ที่หนองอ้อ ซึ่งเป็นพื้นที่ที่อุดมสมบูรณ์กว่าที่เดิม บริเวณรอบ ๆ หนองอ้อเป็นที่ลุ่มสามารถทำนาได้มาก ชาวบ้านจึงได้ตั้งชื่อหมู่บ้านว่าบ้านนาอ้อ เมื่อจัดตั้งเป็นตำบลก็ใช้ชื่อว่า ตำบลนาอ้อ

นาอ้อ, หมู่บ้าน

หมู่บ้านนาอ้อตั้งอยู่ในตำบลนาอ้อ อำเภอเมือง จังหวัดเลย มีอาณาเขตติดต่อกับหมู่บ้านต่าง ๆ ดังนี้

ทิศเหนือ	ติดต่อกับ หมู่บ้านท่ามะนาว
ทิศใต้	ติดต่อกับ หมู่บ้านนาอ้อ หมู่ที่ 5
ทิศตะวันออก	ติดต่อกับ หมู่บ้านนาอ้อ หมู่ที่ 7
ทิศตะวันตก	ติดต่อกับ หมู่บ้านนาอ้อ หมู่ที่ 2

หมู่บ้านนี้มีพื้นที่ 1,265 ไร่ ลักษณะภูมิประเทศเป็นที่ราบ อาชีพของประชากร ได้แก่ การทำไร่ ทำนา ประชากรทั้งสิ้น 552 คน จำนวนบ้านเรือน 106 หลังคาเรือน ประชาชนนับถือศาสนาพุทธ มีวัด 1 วัดคือ วัดศรีจันทร์ หมู่บ้านนี้มี นายไทย ดวงดี เป็นผู้ใหญ่บ้าน

หมู่บ้านนาอ้อ ตั้งประมาณ พ.ศ. 2232 ประชาชนสืบเชื้อสายมาจากชาวหลวงพระบาง และเวียงจันทน์ ซึ่งได้อพยพมาตั้งถิ่นฐานอยู่รอบ ๆ หนองวังขอน ต่อมาหมู่บ้านเกิดโรคระบาด ชาวบ้านได้พากันอพยพมาอยู่ที่หนองอ้อ และสาเหตุอีกประการหนึ่งคือผู้ขายในหมู่บ้านวังขอนถูกเกณฑ์ไปรบศึกอยู่ที่บ้านเชียงขวางในแคว้นหลวงพระบางหลายปี ผู้หญิงในหมู่บ้านขาดคนคุ้มครอง จึงได้ย้ายมาอยู่รอบ ๆ หนองอ้อ และชาวบ้านเรียกชื่อหมู่บ้านว่า นาอ้อ

ความหมายชื่อหมู่บ้าน

นายจันมา สอนสีดา อายุ 86 ปี อยู่บ้านเลขที่ 43 หมู่ที่ 1 ตำบลนาอ้อ อำเภอเมือง จังหวัดเลย อาชีพพ่อบ้าน เล่าถึงความหมายชื่อหมู่บ้าน เมื่อวันที่ 19 ตุลาคม 2532 ว่า

***ก่อนลี้มาตั้งบ้านนาอ้ออยู่นั้น คือแต่ก่อนมันมีหนองอ้ออยู่เนี่ย เป็นป่าอ้อเป็นดงใหญ่ อีตื๊ดต้อยเนี่ย แล้วกะเป็นนาเดี๋ยวนี๊ เนี่ยนะกะเลยเอิ้นบ้านนาอ้อ มันสื่อตามนั้น คือมันแต่ก่อน ออกมาจากฝั่งลาว แต่ก็ออกมาจื๊หนึ่งไปลพบุรี ตั้งจุดหมายอยู่ลพบุรี มันไปคนละขา ไปทางบ้าน น้ำบึงทางเหนือกะมีเห็นหนอง กะมาตั้งอยู่ที่นี่ บ้านนาอ้อจื๊หนึ่ง จื๊หนึ่งกะไปลพบุรี คนโบราณ เนี่ยนะกะไปทางหล่ม แต่ก็ออกมาจากเวียงจันทน์ฝั่งลาวหนะ ตั้งแต่เจ้าอนุวงศ์เวียงจันทน์ ขึ้นตี ตั้งแต่พ่อแก้วเนี่ยนะมาตั้งบ้านนี้ ตั้งนามบ้านนาอ้อ มาตั้งก่อนไอ้ล่อล้อยลือสอง ก่อนมอง เคล ปาวี หล้าเมืองขึ้น ก่ออีเอาบ้านนาอ้อนี้แหละ พอมันได้แล้ว มันไปตั้งเมือง หงษ์ทองขึ้น ชาวนาอ้อกะเข้าเกณฑ์ของเขา เข้าเป็นบางกุ่ม จึงได้แตกแยกไปอยู่ฝั่งลาว เบ็ด คนก็มันคิดทรยศ มั่งนี้กะเลยตั้งหลักสี่ คนในยุคนั้นอาวุธมีหัตถ์กะบ่มี เดินทางไป อูครกะเดินทางด้วยเท้าเป่า นอนทางไปลือลือลือห้ำคิน มันเป็นคนงูใหญ่ มาตั้งหลักฐานนี้ กะมีตา พ่อตาของตานี้แหละคนหนึ่งเป็นคนนี้สู้กับ มอง เคล ปาวี ล่อล้อยลือสอง มันมาเอาแก่นเท้าแก่นเท้า เอาไชยบุลมูลขึ้นไป พักนั้นเป็นรูปร่างนั้นเป็นนั่นปะวัติเดิมเนาะ คือว่าจื๊หนึ่งมานี้ มันมาตั้งที่แล้กับได้ตั้งบ้านนาอ้อนี้ก่อน มาตั้งอยู่ไ้บ้านเมืองดีเขาเอิ้น บ้านกุดขันธ์ หลือบ้านอันหลึง เป็นสื่อไว้นะ บ้านกุดขันธ์กุดขันธ์เนาะ แล้วกะมาตั้งบ้านถ้ำ บักนาวนี้ก่อน ข่อยลือย้ายมาตั้งหลักสี่กันแน่นอนนาอยู่ที่นี่ บ้านถ้ำบักนาวมันมีดินบักนาวกะเลย

เปลี่ยนเป็นบ้านท่ามะนาว แต่ก่อนอยู่หิ้งก่อน แล้วถีนี่กะมาหนองอีนี่ก่อน หนองอีนี่กะมี
น้ำมีหญ้าเจ้ากะมาก่อน หนองอีนี่กะมีเสื่อมาเสื่อมาอยู่เนี่ย เลี้ยงช้าง นอกนั้นมา
คอยเป็นพาหนะทางดิน อันพ่อพันธุ์เป็นเสื่อนั้นไป คนตั้งลักลักอยู่นี่ก่อสิได้เ็นบ้าน
นาอีนะ บ้านนาอีนี่กะอยู่ในยุคคลอคล้อยสิบสอง มอง เกล ปาวิ เข้ามาแล้วกะมาสู้กัน
หนองอีนี่หละแล้วกะมาตั้งบ้านขึ้น แต่ก่อนเมืองเลยเป็นเมืองป่าเมืองคง แล้วบคนนั้นกะ
แต่มาจำกัเก่าท้าว เนี่ยประวัติหนองอีนะ***

###ประชาชนชาวบ้านนาอ้อเดิมเนื่อพยพมาจากเวียงจันทน์ ประเทศสาธารณรัฐ
ประชาธิปไตยประชาชนลาว ตั้งแต่สมัยเจ้าอนุวงศ์ ชาวบ้านที่อพยพมานั้นได้แยกเป็น
หลายกลุ่ม โดยแยกไปอยู่ลพบุรีบ้าง หล่มสักบ้าง และอีกกลุ่มหนึ่งอยู่ที่บ้านนาอ้อรวมทั้ง
ครอบครัวของผู้เล่าได้มาอยู่ที่นาอ้อด้วย เมื่อชาวบ้านอยู่รวมกันมากขึ้น จึงได้ตั้งชื่อหมู่บ้าน
ว่า บ้านนาอ้อ ซึ่งหมู่บ้านนาอ้อเดิมเรียกว่าหนองอ้อ มีเจ้าคุณสมบุรณ์คนจึงมาตั้งถิ่นฐาน
อยู่บริเวณนี้ หมู่บ้านนาอ้อตั้งมาก่อนปี ร.ศ.112 ซึ่งเป็นปีที่ มอง เกล ปาวิ มาล่า
อาณานิคม โดยมีเมืองไชยบุรี แก่นท้าว นาอ้อเป็นอาณานิคม และมอง เกล ปาวิ ได้ไป
ตั้งเมืองหงษ์ทองขึ้นด้วย ชาวบ้านอพยพหนีภัยไปอยู่ประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตย
ประชาชนลาว แต่มีบางกลุ่มได้ปักหลักลี้ภัยที่บ้านนาอ้อ แต่ในยุคนั้นไม่มีอาวุธ การเดินทาง
ต้องเดินทางด้วยเท้าไม่มีพาหนะ หากเดินทางไปอุดรธานีต้องนอนค้างคืนกลางป่าเป็น
เวลา 14 - 15 คืน และครอบครัวของผู้เล่าได้ร่วมต่อสู้ด้วย ชาวบ้านนาอ้อบางกลุ่ม
ย้ายมาจากหมู่บ้านกุดขวัน หรือจากหมู่บ้านกุดบง ซึ่งผู้เล่าเองไม่แน่ใจนัก ผู้คนกลุ่มนี้
ได้ย้ายไปอยู่บ้านท่ามะนาว ต่อมาได้อพยพมาอยู่ที่หนองอ้อ หรือที่หมู่บ้านนาอ้อตั้งแต่ยุค
ยุค ร.ศ.112 เป็นต้นมา###

นางเสี้ยน ศรีมงคล อายุ 77 ปี อยู่บ้านเลขที่ 77 หมู่ที่ 1 ตำบลนาอ้อ อำเภอเมือง
จังหวัดเลย อาชีพแม่บ้าน อธิบายความหมายชื่อหมู่บ้าน เมื่อวันที่ 19 ตุลาคม 2532 ว่า

เผื่อนหว่ามีตื้นอ้อมมีตื้นอ้อมอยู่ อยู่หนองหลังกุศใหญ่หว่าขึ้น เผื่อนกะเลยไฮ้คตังสือบ้านนาอ้อ อันแหมได้ฤกษ์คนแต่เก่าเผื่อนหว่ามีกอกอเผื่อนหว่านะ เลยคตังสือบ้านนาอ้อ แต่แหมกะบ่เห็นกอกอไหนะ อู้แต่หว่าสือบ้านนาอ้อ กะได้ฤกษ์ผู้เฒ่าเผื่อนหว่า เผื่อนเป็นจารย์หว่ากะถามหว่าเป็นหยังจั่งสือบ้านนาอ้อ เผื่อนหว่ามีตื้นอ้อมอยู่กะเลยเอิ้นบ้านนาอ้อหว่าขึ้น เผื่อนคตังขึ้นผู้เฒ่าโปลาแต่เก่าแต่ก่อนเผื่อนบวชจนหว่าเฒ่า แหมได้ฤกษ์พอใช้บวชคตังแต่น้อยเท่าไรจนหัวหงอกหัวโพน อันใดกะอยู่กับเผื่อนหันเบ็ดแต่น้ำ

###สาเหตุที่เรียกชื่อว่าหมู่บ้านนาอ้อนั้น ผู้เล่าเคยได้ฟังผู้สูงอายุเล่าว่ามีตื้นอ้อมขึ้นอยู่ที่หนองน้ำหลังกุศใหญ่ในหมู่บ้าน ชาวบ้านจึงเรียกชื่อว่า หมู่บ้านนาอ้อ ผู้เล่าเองไม่เคยเห็นแต่สอบถามมาจากผู้อื่น โดยเฉพาะจากคนที่บวชตั้งแต่อายุน้อยจนกระทั่งอายุมากและคนทั่วไปเรียกว่า "จารย์" ก็ให้เหตุผลว่าตั้งชื่อจากที่มีตื้นอ้อมขึ้นอยู่ตามหนองน้ำเช่นเดียวกัน###

นาอ้อ, หมู่บ้าน

หมู่บ้านนาอ้ออยู่ที่ตำบลนาอ้อ อำเภอเมือง จังหวัดเลย มีอาณาเขตติดต่อกับหมู่บ้านต่าง ๆ ดังนี้

ทิศเหนือ	ติดต่อกับ หมู่บ้านนาอ้อ หมู่ที่ 3
ทิศใต้	ติดต่อกับ หมู่บ้านนาอ้อ หมู่ที่ 5
ทิศตะวันออก	ติดต่อกับ หมู่บ้านนาอ้อ หมู่ที่ 1
ทิศตะวันตก	ติดต่อกับ หมู่บ้านนาอ้อ หมู่ที่ 3

หมู่บ้านมีพื้นที่ 2,070 ไร่ ลักษณะภูมิประเทศเป็นที่ราบ อาชีพของประชากรได้แก่การทํานา ทำไร่ ประชากรทั้งสิ้น 706 คน จำนวนบ้านเรือน 141 หลังคาเรือน ประชาชนนับถือศาสนาพุทธ หมู่บ้านมีนายเลิศ ดวงเสรี เป็นผู้ใหญ่บ้าน

หมู่บ้านนาอ้อตั้งขึ้นประมาณ พ.ศ.2232 เมื่อหมู่บ้านมีประชากรเพิ่มขึ้น ทางราชการได้แยกหมู่บ้านนาอ้อออกเป็น 5 หมู่บ้าน คือ หมู่ที่ 1, 2, 3, 5 และ 7

ความหมายชื่อหมู่บ้าน

นายลอง ชัชวาลย์ อายุ 86 ปี อยู่บ้านเลขที่ 11 หมู่ที่ 2 ตำบลนาอ้อ อำเภอเมือง จังหวัดเลย อาชีพพ่อบ้าน เล่าถึงความหมายชื่อหมู่บ้าน เมื่อวันที่ 19 ตุลาคม 2532 ว่า

บ้านนาอ้อนั้นแต่เดิมมานั้นมันเป็นป่าไผ่น้อย ป่าไผ่ใหญ่ที่สุด บัดนี้แถวฮิมแห่ม่น้ำลงไปนั้นมันมีถ้ำสุดแหล่ดินอ้อนั้น เป็นดินอ้อฮิมลัดตามลำห้วยนี้ บ่ได้เอาไปสื่อนใดเอ็ดฮาวฮิวฮามเป็นเด็กหนะ เอาตามลำห้วยนี้เทิงนั้น เฝื่อนจ้งหว่าบ้านนาอ้อ มันเป็นป่าอ้อกะเลยตั้งบ้านนาอ้อ

##สาเหตุที่เรียกชื่อหมู่บ้านว่าหมู่บ้านนาอ้อ เพราะก่อนนั้นหมู่บ้านนาอ้อเป็นป่าไผ่ที่ใหญ่มากอยู่ใกล้กับลำห้วย และที่ลำห้วยนี้มีต้นอ้อขึ้นอยู่มาก เมื่อครั้งผู้เล่ายังเป็นเด็กเคยนำต้นอ้อไปทำรั้ว เมื่อมีผู้คนไปสร้างบ้านเรือนขึ้น ชาวบ้านได้เรียกชื่อว่าหมู่บ้านนาอ้อ##

นายลือ พรหมมาสีธิ อายุ 81 ปี อยู่บ้านเลขที่ 10 หมู่ที่ 2 ตำบลนาอ้อ อำเภอเมือง จังหวัดเลย อาชีพพ่อบ้าน เล่าถึงความหมายชื่อหมู่บ้าน เมื่อวันที่ 19 ตุลาคม 2532 ว่า

แต่เดิมนั้นมันเป็นป่าอ้อ ได้ยินประวัติเฝื่อนว่ามาแต่ก่อนนั้น หวามันมีหนองอ้ออยู่นี้ มันมีป่าอ้ออยู่หน้าห้วยนั้น เฝื่อนมาตั้งบ้านตั้งแต่เดิมมา ตาได้ยินประวัติมาตั้งแต่พ่อแต่แม่เฝื่อนว่าให้ฟังจ้งขึ้น ก่อสิหว่าบ้านนาอ้อหนะ มีป่าอ้อหน้าห้วยตั้งแต่เดิมหนะ เดียวนี้มันกะเป็นไฮ้เป็นนาเบ็ดแล้ว เดียวนี้บ่เห็นแล้ว

##สาเหตุที่เรียกชื่อว่าหมู่บ้านนาอ้อนั้นเพราะว่า ผู้เล่าได้ฟังมาจากบรรพบุรุษซึ่งเล่ากันมานานแล้วว่า ที่หมู่บ้านนาอ้อนั้นมีหนองน้ำที่มีต้นอ้อขึ้นอยู่มาก ชาวบ้านจึงเรียกชื่อว่าหมู่บ้านนาอ้อ ปัจจุบันหนองอ้อได้กลายเป็นไร่นาไปหมดแล้ว##

นาอ้อ, หมู่บ้าน

หมู่บ้านนาอ้อตั้งอยู่ในตำบลนาอ้อ อำเภอเมือง จังหวัดเลย มีอาณาเขตติดต่อกับหมู่บ้านต่าง ๆ ดังนี้

ทิศเหนือ ติดต่อกับ หมู่บ้านน้อยนาขา ตำบลศรีสองรัก

ทิศใต้ ติดต่อกับ หมู่บ้านนาอ้อ หมู่ที่ 2

ทิศตะวันออก ติดต่อกับ หมู่บ้านท่ามะนาว

ทิศตะวันตก ติดต่อกับ หมู่บ้านกกคู้ ตำบลกกคู้

หมู่บ้านนี้มีพื้นที่ 1,250 ไร่ ลักษณะภูมิประเทศเป็นที่ราบ อาชีพของประชากร ได้แก่ การทำนา ทำไร่ ประชากรทั้งสิ้น 1,075 คน จำนวนบ้านเรือน 215 หลังคาเรือน ประชาชนนับถือศาสนาพุทธ หมู่บ้านนี้มี นายสุทธิ เศษบรรทมเป็นผู้นำหมู่บ้าน

หมู่บ้านนาอ้อตั้งขึ้นประมาณ พ.ศ.2232 เมื่อหมู่บ้านมีจำนวนบ้านเรือนเพิ่มขึ้น ทางราชการได้แยกหมู่บ้านออกเป็น 5 หมู่บ้าน คือหมู่บ้านนาอ้อ หมู่ที่ 1, 2, 3, 5 และ 7

ความหมายชื่อหมู่บ้าน

นายคา คาวงชา อายุ 75 ปี อยู่บ้านเลขที่ 24 หมู่ที่ 3 ตำบลนาอ้อ อำเภอเมือง จังหวัดเลย อาชีพข้าราชการบำนาญ เล่าถึงความหมายชื่อหมู่บ้าน เมื่อวันที่ 19 ตุลาคม 2532 ว่า

***แต่ปู่ทวดหญาทวด แต่ตานี้หญิงบั้นเกิดนะ มันเป็นสื่อบ้านนาอ้อแต่ได้ ๆ มาหลายชั่วชีวิตคนแล้ว ขณะสองสามร้อยปีนั้นเป็นสื่อบ้านนาอ้อเนี่ย ปากภูหว่าวคั้นตั้งมานานสองพันสี่ร้อย เอ้! กว่านี้ละวัดนะ เพาะสะนั้นกะสังเกิดได้หว่าบ้านนี้ตั้งมานานแล้ว แต่มันเป็นป่าอ้อล้อมบ้านนี้มันกะมีแต่ป่าอ้อ ถังนาคะมีน้อย แต่ก่อนนะป่าอ้อป่าแซม ถีได้สื่อบ้านนาอ้อหะ อ้อกะบ่ได้เอาไปเอ็ดหญิง แต่มันมีป่าอ้อมาแต่ก่อนพื้นที่นะ แต่หลายร้อยปีมาแล้ว จึงสันนิษฐานหว่าคงจะเอาดินอ้อ ล้ออ้อนี้หละมาตั้งไว้สื่อบ้านนาอ้อ แต่คนสมัยโบราณนั้น อันใดมันบ่อง ๆ ปากกะหว่ากันไป หลือนิยมเลี้ยงกันไปหว่ากันง่าย ๆ ***

###หมู่บ้านนาอ้อตั้งมาประมาณ 200 - 300 ปีมาแล้ว ผู้เล่าสันนิษฐานว่าอาจตั้งเมื่อ พ.ศ. 2400 หรืออาจตั้งมานานกว่านั้น โดยผู้เล่าเทียบจากระยะที่สร้างวัด ๆ หนึ่ง สาเหตุที่เรียกชื่อว่าหมู่บ้านนาอ้อ เพราะก่อนนั้นหมู่บ้านมีทุ่งนาไม่มากนัก แต่มีต้นอ้อต้นแซมขึ้นอยู่รอบหมู่บ้าน การตั้งชื่อหมู่บ้านผู้เล่าจึงสันนิษฐานว่าคงเอามาจากชื่อของต้นอ้อ เนื่องจากคนสมัยโบราณนิยมตั้งชื่อกันง่าย ๆ ###

นางคำพัน คางษา อายุ 71 ปี อยู่บ้านเลขที่ 68 หมู่ที่ 3 ตำบลนาอ้อ อำเภอเมือง จังหวัดเลย อาชีพแม่บ้าน อธิบายความหมายชื่อหมู่บ้าน เมื่อวันที่ 19 ตุลาคม 2532 ว่า

อันแผ่นดินสี่สือหวาบ้านนาอ้อนั้น เป็นป่าอ้อป่าแซมป่าเลาแต่ก่อนมาพะนะ ผ่อแพ่มแผ่นดินกะเลยมาตั้งบ้านนี้ แล้วฆ่าป่าอ้อป่าแซมลงเบ็ด กะเลยตั้งบ้านตั้งลง ไฮ้คี่สี่สือหวาบ้านนาอ้อ อันบ้านนาอ้อนั้นแผ่นดินเอาป่าอ้อป่าแซมอีกเบ็ด กะเลยสี่สือตั้งไว้ สือหวาบ้านนาอ้อ

###สาเหตุที่ชาวบ้านเรียกชื่อหมู่บ้านว่านาอ้อนั้น เนื่องจากเดิมบริเวณนี้มีป่าอ้อ ป่าแซมป่าเลา ต่อมาผู้คนได้ตัดต้นอ้อต้นแซมทิ้งไปแล้วสร้างบ้านเรือนขึ้นแทนจนกลายเป็นหมู่บ้าน เวลาตั้งชื่อหมู่บ้าน ชาวบ้านตั้งชื่อว่าบ้านนาอ้อ เป็นการใช้คำว่าอ้อแทนต้นอ้อนั่นเอง###

นาอ้อ, หมู่บ้าน

หมู่บ้านนาอ้อตั้งอยู่ที่ตำบลนาอ้อ อำเภอเมือง จังหวัดเลย มีอาณาเขตติดต่อกับหมู่บ้านต่าง ๆ ดังนี้

ทิศเหนือ	ติดต่อกับ หมู่บ้านท่ามะนาว
ทิศใต้	ติดต่อกับ หมู่บ้านโพนค้าย
ทิศตะวันออก	ติดต่อกับ หมู่บ้านนาอ้อ หมู่ที่ 7
ทิศตะวันตก	ติดต่อกับ หมู่บ้านนาอ้อ หมู่ที่ 2

หมู่บ้านนี้มีพื้นที่ 1,760 ไร่ ลักษณะภูมิประเทศเป็นที่ราบ อาชีพของประชากรได้แก่ การทำนา ทำไร่ ประชากรทั้งสิ้น 594 คน จำนวนบ้านเรือน 97 หลังคาเรือน ประชาชน นับถือศาสนาพุทธ มีโรงเรียนระดับประถมศึกษา 1 โรงเรียน คือโรงเรียนบ้านนาอ้อ หมู่บ้านนี้มี นายเลื่อง ดวงศรี เป็นผู้ใหญ่บ้าน

หมู่บ้านนาอ้อตั้งขึ้นประมาณ พ.ศ.2232 เมื่อหมู่บ้านมีจำนวนบ้านเรือนและประชากร เพิ่มขึ้น ทางราชการได้แยกหมู่บ้านออกเป็นหลายหมู่บ้าน คือหมู่บ้านนาอ้อ หมู่ที่ 1, 2, 3, 5, 7

ความหมายชื่อหมู่บ้าน

นายนา ศรีมงคล อายุ 81 ปี อยู่บ้านเลขที่ 85 หมู่ที่ 5 ตำบลนาอ้อ อำเภอเมือง จังหวัดเลย อาชีพพ่อบ้าน กล่าวถึงความหมายชื่อหมู่บ้านเมื่อวันที่ 19 ตุลาคม 2532 ว่า

แต่เดิมมันเป็นหญ้งชี่ มันเป็นอ้อเป็นเขมอยู่เต็มเนี่ยแต่เก่า บ่แม่นน้ำอ้อมนี้ มันเป็นนาอ้อ เป็นดินอ้อดินเขมแต่เดิมน้ำ ลือกะลือกะเป็นนาอ้อ เดียวนี้กะเบ็ดไป แล้วแต่ก่อนมันมี แต่ตานี้กะหญ้งบ่ทันเห็น บ่ทันเห็นคักข้า ผื่นตั้งขึ้นก่อน เกิดสันดานี้ เกิดสันบ่ทันเห็น

###หมู่บ้านนาอ้อแต่ก่อนนั้นมันมีต้นอ้อต้นเขมขึ้นอยู่มาก ชาวบ้านจึงเรียกชื่อว่าหมู่บ้าน นาอ้อ ปัจจุบันต้นอ้อสูญพันธุ์ไปแล้วคนเล่าเองก็ไม่ทันเห็น เมื่อคนโบราณตั้งชื่อนานาอ้อ และคนปัจจุบันยังใช้ชื่อนี้อยู่###

นายสี ราชพัฒน์ อายุ 70 ปี อยู่บ้านเลขที่ 25 หมู่ที่ 5 ตำบลนาอ้อ อำเภอเมือง จังหวัดเลย อาชีพพ่อบ้าน อธิบายความหมายชื่อหมู่บ้าน เมื่อวันที่ 19 ตุลาคม 2532 ว่า

***อันบ้านนาอ้อมน้ำมีนาอ้อมบ้าน ผื่นผ่อแหล่หล่าสัพพะหนะ นาอ้อมบ้านเป็นนาอ้อมบ้าน บ้านเมืองเจริญขึ้นไค้เลยหว้าบ้านนาอ้อ ผื่นหว้าเป็นป่าคอนเป็นป่าอ้อขึ้นอยู่นี้ ตั้งบ้าน กะตั้งน้ำป่าอ้อแล้วบ้านนั้นนาอ้อมไปเบ็ด อันหว้าบ่อนไค้ขึ้นเลยหว้าบ้านนาอ้อมหว้าขึ้น

บ้นนี้กะมาบ้นป้าอ้อ น้ออ้อกะมาเป็นบ้านนาอ้อ ป้าอ้ออยู่ต้นห้วยเนี้ย ป้าอ้อป้าพงเฮาแต่ก็หั้นะ
ผู้เฒ่าเฒ่าเฒ่าว่าสัพพะหั้นะ มันมีนาอ้อมบ้านแต่ก็หั้นะเป็นนาอ้อม แล้วข่อยเป็นนาอ้อ***

###สาเหตุที่เรียกชื่อว่าหมู่บ้านนาอ้อนั้นผู้เล่าอธิบายว่า เดิมนั้นเรียกว่า บ้านนาอ้อม
เพราะบรรพบุรุษเล่าให้ฟังว่ามีนาล้อมรอบหมู่บ้าน บริเวณที่เป็นบ่อนไถนั้นก็เรียกว่านาอ้อม
ด้วย ต่อมาเมื่อบ้านเมืองเจริญขึ้น ชาวบ้านได้เรียกชื่อว่าหมู่บ้านนาอ้อ เนื่องจากเป็นพื้นที่
ที่มีต้นอ้อต้นเขมขึ้นอยู่ตามลำห้วยมาก ต่อมาผู้คนได้ตัดต้นอ้อต้นเขมทิ้งไปแล้วตั้งเป็นหมู่บ้าน
ขึ้นมาแทนและเรียกว่านาอ้อม จากนั้นจึงเปลี่ยนมาเป็นนาอ้อ###

นาอ้อ, หมู่บ้าน

หมู่บ้านนาอ้อตั้งอยู่ในตำบลนาอ้อ อำเภอเมือง จังหวัดเลย มีอาณาเขตติดต่อกับหมู่บ้าน
ต่าง ๆ ดังนี้

ทิศเหนือ ติดต่อกับ หมู่บ้านท่ามะนาว

ทิศใต้ ติดต่อกับ หมู่บ้านโพนคาย

ทิศตะวันออก ติดต่อกับ หมู่บ้านวังโป่ง ตำบลศรีสองรัก

ทิศตะวันตก ติดต่อกับ หมู่บ้านนาอ้อ หมู่ที่ 5

หมู่บ้านนี้มีพื้นที่ 2,550 ไร่ ลักษณะภูมิประเทศเป็นที่ราบ อาชีพของประชากร ได้แก่
การทอผ้า ทำไร่ ประชากรทั้งสิ้น 628 คน จำนวนบ้านเรือน 83 หลังคาเรือน ประชาชนนับถือ
ศาสนาพุทธ มีวัด 1 วัด คือวัดศรีชมชื่น หมู่บ้านนี้มี นายสวัสดิ์ กองจันทร์ เป็นผู้ใหญ่บ้าน

หมู่บ้านนาอ้อตั้งขึ้นประมาณ พ.ศ. 2232 เดิมเป็นหมู่บ้านเล็ก ๆ ต่อมาเมื่อมีจำนวนบ้านเรือน
และประชากรเพิ่มขึ้น ทางราชการจึงแยกหมู่บ้านออกเป็นหลายหมู่บ้าน ได้แก่ หมู่ที่ 1, 2, 3, 5
และ 7

ความหมายชื่อหมู่บ้าน

นางเดิม ราชพัฒน์ อายุ 76 ปี อยู่บ้านเลขที่ 42 หมู่ที่ 7 ตำบลนาอ้อ อำเภอเมือง
จังหวัดเลย อาชีพแม่บ้าน เล่าถึงความหมายชื่อหมู่บ้าน เมื่อวันที่ 19 ตุลาคม 2532 ว่า

ลื้อบ้านนาอื้อหนะ เฝิ่นกะหว่าบ้านนาอื้อมันเป็นหนองอื้อ หนองแวม มันเป็นกุด เป็นบึง เฝิ่นกะเลยไ้ลื้อลื้อหว่าบ้านนาอื้อ อันนาอื้อมันกะใหญ่ไปสุดพื้นหนะอันบักใหญ่ เฝิ่นกะเอาหนองบ่ย่อยบ่ย่อยบ่า เฝิ่นกะหนองกะอื้ออยู่ แต่ก่อนเป็นของหลวง หลวงกะเอามาบ่ย่อยไว้ให้ตะ อ้อดตุ้มจับมา เฝิ่นกะพาไปจับ แล้วตื้นอื้อตื้นแวมมันมันกะมี เฝิ่นกะนี้ แหม่นเขาพักเขาพันไ้ด้นแปนเป็ค เป็นเต็น้ำลื้อ ๆ มันเป็นขี้ส่นคันไปเค้นกะเค้นบ่ได้แล้ว มันเป็นน้ำเป็นขี้ส่น เฝิ่นกะเลยหว่านาอื้อ บ้านนาอื้อเกิดก่อแถมเลา เอาคาแถมลื้อแถม นาอื้อ ไผมาพ้อพอใจถ้าก้อยุดส่นหมากไม้หมากนาวส่มเหว่หวานตาลและพ้าวไม้หว่ง เป็นถัน เฝิ่นเอิ้นเมืองสวรรค์วันกินวันพะบ่ได้หละจักหลักจักพงหว่าขึ้น

###สาเหตุที่เรียกชื่อว่าหมู่บ้านนาอื้อ เพราะนาอื้อเป็นหนองน้ำ หรือเป็นบึงที่มี บริเวณกว้างและมีต้นอ้อต้นแวมขึ้นอยู่มาก บริเวณหนองน้ำในนาอื้อเป็นหนองน้ำ สาธารณะของทางราชการ ซึ่งทางราชการเอาไว้ปล่อยปลา เมื่อถึงเวลาจับปลา ทางราชการก็จะให้ชาวบ้านจับปลาได้ ส่วนต้นอ้อนั้นปัจจุบันประชาชนได้ตัดจนเตียน ไปหมดแล้ว นอกจากนี้ผู้เล่าได้กล่าวเป็นกลอนพอสรุปความหมายได้ว่า ที่หมู่บ้านนาอื้อ มีต้นอ้อต้นเลาขึ้นอยู่ ชาวบ้านจึงเรียกชื่อหมู่บ้านว่าหมู่บ้านนาอื้อ และที่หมู่บ้านนาอื้อนี้ อุดมสมบูรณ์เหมือนกับเมืองสวรรค์ที่มีผลไม้มั่งเปรี้ยว และหวาน เช่น มะพร้าว ขนุน มะม่วง มีกินอยู่เสมอ###

นางเจียน ขัษวาลย์ อายุ 74 ปี อยู่บ้านเลขที่ 72 หมู่ที่ 7 ตำบลนาอื้อ อำเภอเมือง จังหวัดเลย อาชีพแม่บ้าน เล่าถึงความหมายชื่อหมู่บ้าน เมื่อวันที่ 19 ตุลาคม 2532 ว่า

ก่อนเ็นบ้านนาอื้อนั้นมันมีต้นอ้อ ก่อเ็นลื้อตั้งบ้านนาอื้อหนะ ต้นอ้อมันล่ายหลาย ผู้เฒ่าผู้แก่เ็นอู้จักหลาย เฝิ่นหว่ามีต้นอ้อ เฝิ่นกะเ็นบ้านนาอื้อ ถามผู้เฒ่าเ็นหว่า ชะน

###สาเหตุที่เรียกว่าหมู่บ้านว่าบ้านนาอ้อนั้นเพราะคนรุ่นเก่า ๆ เล่าว่า ก่อนที่ชาวบ้านจะมาตั้งหมู่บ้านนั้น มีต้นอ้อขึ้นอยู่บริเวณนี้มาก ชาวบ้านจึงเรียกชื่อหมู่บ้านว่าหมู่บ้านนาอ้อ###

ท่ามะนาว, หมู่บ้าน

หมู่บ้านท่ามะนาวตั้งอยู่ในตำบลนาอ้อ อำเภอเมือง จังหวัดเลย มีอาณาเขตติดต่อกับหมู่บ้านต่าง ๆ ดังนี้

ทิศเหนือ ติดต่อกับ หมู่บ้านท่าข้าม ตำบลชัยพฤกษ์

ทิศใต้ ติดต่อกับ หมู่บ้านนาอ้อ

ทิศตะวันออก ติดต่อกับ หมู่บ้านวังโป่ง ตำบลศรีสองรัก

ทิศตะวันตก ติดต่อกับ หมู่บ้านนาอ้อ

หมู่บ้านนี้มีพื้นที่ 5,000 ไร่ ลักษณะภูมิประเทศเป็นที่ราบ อาชีพของประชากร ได้แก่ การทำนา ทำไร่ ประชากรทั้งสิ้น 961 คน จำนวนบ้านเรือน 175 หลังคาเรือน ประชาชนนับถือศาสนาพุทธ มีวัด 1 วัด คือวัดศรีสะเกษ มีโรงเรียนระดับประถมศึกษา 1 โรงเรียน คือโรงเรียนบ้านท่ามะนาว หมู่บ้านนี้มีนายชัย ราชโยธา เป็นผู้ใหญ่บ้าน

ประชาชนหมู่บ้านท่ามะนาวส่วนใหญ่อพยพมาจากหมู่บ้านนาอ้อ เนื่องจากพื้นที่หมู่บ้านอุดมสมบูรณ์ ประชาชนจึงอาศัยอยู่บริเวณนี้ ต่อมาทางราชการได้ตั้งเป็นหมู่บ้านและชาวบ้านเรียกว่า บ้านท่ามะนาว

ความหมายชื่อหมู่บ้าน

นายแสน สอนสุรัตน์ อายุ 83 ปี อยู่บ้านเลขที่ 92 หมู่ที่ 4 ตำบลนาอ้อ อำเภอเมือง จังหวัดเลย อาชีพข้าราชการบำนาญ เล่าถึงความหมายชื่อหมู่บ้านเมื่อวันที่ 19 ตุลาคม 2532 ว่า

***สื่อบ้านถ้ามีมากนawnี่แหละ มีแต่มีมากนawnี่ตามอันนี้ แต่ก่อนมีวัดเก่าอยู่เนี่ยะ ลงไปพื้นะ มีมีมากนawnี่หว่าขึ้น มีมากนawnี่หลายเลย ใส่สื่อบ้านถ้ามีมากนawnี่ ตำบล

นาอ้อ แต่ก่อนมันมีอยู่บ้านนาอ้อทั้นะ มักนาวนั้นมันกะตั้นใหญ่ ถามผู้เฒ่าผู้แก่แล้ว
 เฝื่อนเหล่าให้ฟัง อ้าว! บ้านนี้กลิ้งลื้อด้ามักนาวนั้นเฮ็ดจังได้ อ้าว! มีมักนาว
 สี่เกิดขึ้นหว่าขึ้น อิมแห่มน้ำเลยนี้ะ บ่อนสร้างวัดทั้นะ เลยลื้อหว่าบ้านถ่ามักนาว
 หว่าขึ้น ถ่านี้กะเป็นถ่าอำบน้ำเลยเนี้ย น้ำเลยไหลมาแล้วมีวัดเก่าอยู่ แต่บ่มีโบสถ์มี
 สิมหยัง อยู่มากะย้ายวัด วัดไปหันไปใส่หัน ไปวัดใต้หัน อ้อ! แล้วกะวัดเหนือหันกะ
 แต่ก่อนวัดเหนือวัดหนองเหล็ก บ่มีโบสถ์บ่มีสิมวัดนั้นกะตาย มีแต่สิมเฮ็ดเอาใหม่ วัดใต้
 นั้นมีโบสถ์มีสิมอยู่เขาเลยไปตั้งหันอำบมักนาวนั้นอยู่อยู่แท้ ๆ สมกับเฝื่อนเอิ้นถ่ามักนาว
 ตาบลนาอ้อ ขึ้นกับตาบลนาอ้อ ได้ฤกษ์มาจั่งขึ้นดาหว่าทั้นะ***

##หมู่บ้านท่ามะนาวเดิมกันรวมอยู่ในหมู่บ้านนาอ้อ ในหมู่บ้านมีวัดเก่าแก่ตั้งอยู่
 ทางทิศเหนือใกล้ลำน้ำเลย วัดนี้ไม่มีโบสถ์ ต่อมาชาวบ้านได้ย้ายวัดไปอยู่ทางทิศใต้
 พร้อมทั้งสร้างโบสถ์(สิม หมายถึง โบสถ์ : ผู้วิจัย) ที่วัดได้ด้วย สาเหตุที่ชาวบ้านเรียก
 หมู่บ้านว่าหมู่บ้านท่ามะนาวนั้นผู้เล่าเคยถามผู้สูงอายุในหมู่บ้านและได้คำตอบว่าที่หมู่บ้านมี
 ต้นมะนาวขึ้นอยู่ที่ท่าริมฝั่งน้ำเลยใกล้ ๆ กับวัด ต้นมะนาวที่ขึ้นอยู่นี้ชาวบ้านเรียกว่า
 มะนาวสี่ (คำว่า มะนาวสี่ เป็นมะนาวที่ต้นใหญ่และมีผลใหญ่กว่ามะนาวทั่ว ๆ ไป :
 ผู้วิจัย) ดังนั้นชาวบ้านจึงเรียกชื่อว่าหมู่บ้านท่ามะนาว###

นายโสม ผิวพันธุ์มิตร อายุ 75 ปี อยู่บ้านเลขที่ 57 หมู่ที่ 4 ตาบลนาอ้อ อำเภอ
 เมือง จังหวัดเลย อาชีพพ่อบ้าน กล่าวถึงความหมายชื่อหมู่บ้าน เมื่อวันที่ 19 ตุลาคม 2532 ว่า

***บ้านถ่ามักนาวนั้นแต่ก็บ้านนี้เน้นเป็นป่ามักนาว มีต้นมักนาวใหญ่ มักนาวสี่
 อ้อ! เป็นถ่าบ้านเป็นถ่าบ้านท้อด ปะวัติของมันกะออกมาจากบ้านนาอ้อ เอาจ้วควยลงมา
 กินน้ำ บ้านถ่ากะมาน้ำเลยพิ้วท้อไป คั้นมันน้ำงได้มันมีทางลงบ่อนั้น มันมีแห่มน้ำเลย
 ไหลผ่านลงมา เฝื่อนกะเลยมาตั้งบ้านนี้ แล้วบ้านถ่ามักนาวเดิมมานั้นมีต้นมักนาวใหญ่
 มีต้นมักนาวใหญ่อยู่เนี้ยอยู่ถ่าวัดเนี้ย จั่งตั้งบ้านถ่ามักนาวกมันทั้นะ เดิม ๆ มันทั้นะ

มาตั้งบ้านถ้ำมำกนาวแล้วกะมีบ้านมีเมือง ออกจากบ้านนาอ้อ คนอ้อมมาจากบ้านนาอ้อ
กะมาอยู่บ้านถ้ำมำกนาวนี้***

###สาเหตุที่เรียกว่าหมู่บ้านท่ามะนาว เนื่องจากเดิมนี้ประชาชนจากหมู่บ้านนาอ้อ
ได้มาตั้งบ้านเรือนอยู่ริมลำน้ำเลย บริเวณนี้ทำน้ำสำหรับคนและสัตว์เป็นทางลงไปสู่แม่น้ำ
และมีต้นมะนาวใหญ่ขึ้นอยู่ริมท่า ชาวบ้านจึงเรียกชื่อหมู่บ้านว่าหมู่บ้านท่ามะนาว###

โพนค่าย, หมู่บ้าน

หมู่บ้านโพนค่ายตั้งอยู่ในตำบลนาอ้อ อำเภอเมือง จังหวัดเลย มีอาณาเขตติดต่อกับ
หมู่บ้านต่าง ๆ ดังนี้

ทิศเหนือ ติดต่อกับ หมู่บ้านโพนไทร ตำบลเมือง

ทิศใต้ ติดต่อกับ หมู่บ้านหนองมะฆาง

ทิศตะวันออก ติดต่อกับ หมู่บ้านนาอ้อ ตำบลศรีสองรัก

ทิศตะวันตก ติดต่อกับ หมู่บ้านนาอ้อ

หมู่บ้านนี้มีพื้นที่ 2,250 ไร่ ลักษณะภูมิประเทศเป็นที่สูง อาชีพของประชากร ได้แก่
การทำนา ทำไร่ ประชากรทั้งสิ้น 513 คน จำนวนบ้านเรือน 109 หลังคาเรือน ประชาชนนับถือ
ศาสนาพุทธ มีวัด 1 วัดคือ วัดโพนค่าย มีโรงเรียนระดับประถมศึกษา 1 โรงเรียน คือโรงเรียน
บ้านโพนค่าย หมู่บ้านนี้มี นายไผ่ บุญวิเศษ เป็นผู้ใหญ่บ้าน

หมู่บ้านโพนค่ายตั้งเมื่อ พ.ศ.2462 โดยมีประชาชนจากบ้านนาอ้อมาทำไร่ในบริเวณนี้
ต่อมาชาวบ้านมาอาศัยอยู่มากขึ้นจึงรวมตัวเป็นหมู่บ้าน และตั้งชื่อหมู่บ้านว่า หมู่บ้านโพนค่าย

ความหมายชื่อหมู่บ้าน

นายเลี่ยน ศรีมงคล อายุ 80 ปี อยู่บ้านเลขที่ 8 หมู่ที่ 6 ตำบลนาอ้อ อำเภอเมือง
จังหวัดเลย อาชีพทำไร่ ทำนา เล่าถึงความหมายชื่อหมู่บ้าน เมื่อวันที่ 19 ตุลาคม 2532 ว่า

แต่ก่อนแผ่นมาตั้งค้ายตั้งเวียงอยู่พื้นนั้นเป็นค้าย อันนี้กะเป็นล่องหว้าเทอะ ล่องแผ่นลบกี้ผาหลังมาตีหว้าเทอะ หว้าขึ้นตามแผ่นเหล้ามาทนะ มีแต่ล่องลอบค้าย พื้นกะเป็นล่องลอมบ้านใหม่ มีแต่ค้ายแต่เวียงติดกับภูเขา แผ่นหว้าลบกี้หว้าขึ้นก้อสิได้เป็นค้ายเนี้ย พื้นกะมีแต่ค้ายเปิดแนวโน้ป้าในคงพื้นนะ เป็นวงกลมแล้วกะเอ็ดเหมืองอ้อมนั้นกะแห่มเนี้ย ชิงไปเห็นแต่หลุบ ๆ ไปเนี้ย ตามแผ่นเหล้าหว้าเทอะ ตากะบ่ข่อยเข้าใจ ผู้อนเกิดใหม่ให้ดูน มั่นมีแต่โค่นพื้นเค็มมันเป็นค้ายเป็นเวียง มีค้ายวงกลมอยู่พื้น

###สาเหตุที่หมู่บ้านชื่อว่าบ้านโพนค้าย เพราะเคิมบริเวณนี้มีคนมาตั้งค้ายรบกับฝรั่ง ชาวบ้านได้สร้างค้ายขึ้นตามพื้นที่รอบ ๆ หมู่บ้าน โดยขุดเป็นร่อง ๆ รอบ ๆ หมู่บ้าน เป็นวงกลมแห่งละ 2 - 3 ไร่ แล้วขุดเหมืองรอบบริเวณหมู่บ้านจึงเป็นค้ายทั้งหมด ผู้เล่าเองได้แต่ฟังคนอื่นเล่ามาอย่างนั้นไม่ทันเห็นเหตุการณ์จริง###

นายไผ่ ชัชวาลย์ อายุ 80 ปี อยู่บ้านเลขที่ 2 หมู่ที่ 6 ตำบลนาอ้อ อำเภอเมือง จังหวัดเลย อาชีพพ่อบ้าน เล่าถึงความหมายชื่อหมู่บ้าน เมื่อวันที่ 19 ตุลาคม 2532 ว่า

มันกะบ่ทันเห็นน้ำเค็มของมันทนะ แต่หว้ามาตั้งบ้านอยู่พื้นนั้นแผ่นกะหว้าเอิ้นบ้านโพนค้าย กะมันมีค้ายอยู่ คือค้ายนั้นมันลอมเปิดทนะ ลอบลอม มาตั้งแต่ถนนพื้นนั้นอันแผ่นมาตั้งค้ายมาทนะ ค้ายนั้นเป็นวงกลมอยู่บ่อนนี้ อยู่บ้านเขานี้แหละ คือค้ายมันอ้อมไปพ้ออมน้ำเลยแล้ว แต่หนองขุนเหล็กนั้นมันมีค้ายลงไปพื้น มันเป็นค้ายลงไปพื้นลงไปน้ำเลยพื้น ทางนี้กะไปจ้อค้ำบ่อนทางถนนหัน แล้วพื้นนี้แผ่นกะมาตั้งนี้มาตั้งนี้ แหม่นผ่อไซ้ทศมีมาตั้งก่อน เชียงแสนสือเลานะมาตั้งบ้านนั้นมาตั้งบ้านนี้ได้เจ็ด โตอายุสิบสองมันได้เปิดปีแล้ว แล้วพื้นนี้แผ่นมาตั้งบ้านนี้มันได้ทกลีบเปิดแหม่นบ่ ทกลีบเปิดปีแล้ว มาตั้งนี้คือหว้ามาตั้งก่อนหมู่บ้านนั้น เชียงแสนมาตั้งก่อน แล้วค้อมากะมานี้แหม่นผ่อเผ่าทองคี่มาอันสือบ้านคือหว้ามันมีค้ายมีเวียงอยู่ มันเป็นค้ายอยู่แต่ก่อนมาทนะ กะเลยเอาสือน้ำค้ายพื้นหว้าบ้านโพนค้าย

###สาเหตุที่เรียกชื่อว่าหมู่บ้านโพนค้าย เพราะก่อนนั้นบริเวณนี้เคยเป็นที่ตั้งค่ายมาก่อน ลักษณะของค่ายเป็นวงกลมล้อมรอบหมู่บ้าน โดยด้านหนึ่งเริ่มจากถนนอ้อมไปทางลำน้ำเลย ด้านหนองขุนเหล็กก็มีค่ายไปจดลำน้ำเลย ส่วนอีกด้านหนึ่งค่ายไปจดกับถนน คนที่มาตั้งหมู่บ้านเป็นคนแรกคือนายเสน หมู่บ้านโพนค้ายตั้งมา 68 ปีแล้ว ซึ่งผู้เล่าเทียบจากอายุของตนเองว่ามาตั้งหมู่บ้านเมื่ออายุ 12 ปี ต่อจากนั้น มีนายทองดี ผู้ใหญ่บ้าน นายสอน และคนอื่น ๆ ได้เข้ามาอยู่ การตั้งชื่อหมู่บ้านชาวบ้านตั้งตามประวัติความเป็นมาของหมู่บ้านที่เคยมีการสร้างค่ายล้อมรอบหมู่บ้าน###

หนองมะผาง, หมู่บ้าน

หมู่บ้านหนองมะผางตั้งอยู่ในตำบลนาอ้อ อำเภอเมือง จังหวัดเลย มีอาณาเขตติดต่อกับหมู่บ้านต่าง ๆ ดังนี้

ทิศเหนือ	ติดต่อกับ หมู่บ้านโพนค้าย
ทิศใต้	ติดต่อกับ หมู่บ้านนาอ้อ
ทิศตะวันออก	ติดต่อกับ หมู่บ้านสามแยก ตำบลเมือง
ทิศตะวันตก	ติดต่อกับ หมู่บ้านนาอ้อ

หมู่บ้านนี้มีพื้นที่ 1,280 ไร่ ลักษณะภูมิประเทศเป็นที่ราบ อาชีพของประชากร ได้แก่ การทำไร่ ทำนา ประชากรทั้งสิ้น 360 คน จำนวนบ้านเรือน 86 หลังคาเรือน ประชาชนนับถือศาสนาพุทธ หมู่บ้านนี้มี นายแสว วงศ์อนุ เป็นผู้ใหญ่บ้าน

หมู่บ้านหนองมะผาง ตั้งขึ้นเมื่อ พ.ศ.2527 ประชาชนในหมู่บ้านอพยพมาจากหมู่บ้านนาอ้อ ภายในหมู่บ้านมีหนองน้ำชื่อว่าหนองมะผาง เมื่อจัดตั้งหมู่บ้าน ชาวบ้านได้ใช้ชื่อว่า หมู่บ้านหนองมะผาง

ความหมายชื่อหมู่บ้าน

นายเขียน ราชพัฒน์ อายุ 80 ปี อยู่บ้านเลขที่ 63 หมู่ที่ 8 ตำบลนาอ้อ อำเภอเมือง จังหวัดเลย อาชีพพ่อบ้าน อธิบายความหมายชื่อหมู่บ้าน เมื่อวันที่ 19 ตุลาคม 2532 ว่า

***แต่ก่อนเมื่อก่อนมากผาง แต่เอ็นทองมากผาง คือตั้งบ้านหนองมากผางนี่เมื่อไป
ตั้งก่อน คือแต่ก่อนที่นั่นเป็นบ้านเก่าอยู่เป็นวัด วัดนั้นกะอยู่พักทางขึ้นไปหั้น บ่อนบ้านไอบ๊อบ
แปะบ้านไอบ๊อบที่นั่นะ แล้วมีโบสถ์อยู่ที่นี่ แล้วแต่ก่อนที่นั่นเป็นป่าเป็นดง เป็นป่ามากทอง
ป่าข้างมีเคื่อมากบ๊อบอยู่ แล้วที่นี่เชียงแสนกะไปพันไฮ้หั้น ที่นี้มาเว้ากันหว่าอายุนั้นกะอีสิบ
เจ็ดปีเลยพากันไปพันไปดางไปดางพันเลยจับเป็นบ้านเป็นสวนไว้ ที่นี้เขาเจ้ากะตุ๊กไปกะ
เลยมาแบ่งให้เผื่อนอยู่ กะเลยเป็นบ้านหนองมากผาง ต้นมากผางนั้นมันงอยหนองอยู่สันไป
ทางนั้น สันไปทางทิศเหนือหน้า แล้วมีต้นมากผางแก้มแดงอยู่เทิงเหมืองขึ้นไปหั้น หมู่บ้าน
กะเลยใหญ่ เลยไปมางมาเฮ็ดธาตุบ้านใหญ่ที่หละ อันมากผางนั้นมันกะคือ มากผางที่หละ
มากผางมันหน่วยส้ม ๆ น้ำ อย่างหนึ่งนั้นหวาน อย่างหนึ่งมันส้ม มากผางมันส้มมากผาง
มันหวาน***

##สาเหตุที่เรียกว่าหมู่บ้านหนองมะผาง เนื่องจากเดิมบริเวณนี้เป็นป่ามีหนองน้ำและ
มีต้นมะผาง (มะผาง เป็นชื่อของผลไม้ชนิดหนึ่ง มีลักษณะเหมือนมะปราง แต่มีรสเปรี้ยว :
ผู้วิจัย) ขึ้นอยู่ริมหนองน้ำนั้น ชาวบ้านจึงเรียกชื่อหนองนั้นว่าหนองมะผาง นอกจากนี้ที่
ริมหนองยังมีต้นมะม่วงแก้มแดง (แก้มแดง เป็นชื่อมะม่วงพันธุ์หนึ่ง : ผู้วิจัย) ขึ้นอยู่ทาง
ทิศเหนือ เดิมที่ตั้งหมู่บ้านครั้งแรกเป็นวัดมาก่อน และมีโบสถ์ด้วย ต่อมาเมื่อมีผู้คนเพิ่มขึ้น
ชาวบ้านได้รื้อโบสถ์รื้อวัดมาไปสร้างเจดีย์บริเวณหมู่บ้านปัจจุบัน ผู้ที่เข้าไปบุกเบิกตั้งหมู่บ้าน
เป็นคนแรกคือ นายเสน ขะที่นายเสน อายุเกือบ 17 ปี โดยเข้าไปหักร้างทางพงหาไร
ส่วนผู้เล่าไปหาไรและได้จับจองที่ดินสร้างบ้านทำสวน ต่อมาเมื่อมีคนอพยพเข้าไปอยู่เพิ่มขึ้น
ผู้เล่าจึงแบ่งที่ทากินให้เพื่อนบ้าน ต่อมาเมื่อเป็นหมู่บ้าน ชาวบ้านจึงเรียกชื่อหมู่บ้านว่า
หมู่บ้านหนองมะผาง###

นางตี นิลมิตร อายุ 75 ปี อยู่บ้านเลขที่ 23 หมู่ที่ 6 ตำบลนาอ้อ อำเภอเมือง
จังหวัดเลย อาชีพแม่บ้าน กล่าวถึงความหมายชื่อหมู่บ้าน เมื่อวันที่ 19 ตุลาคม 2532 ว่า

***แผ่นเอ็นน้ำกม๊ากผางนั้นหว่า แล้วกะเอ็นทองพันแผ่นกะใส่สื่อนทองม๊ากผาง
อันทองใหญ่ ๆ พะข้างนาพะ กะเอาทองพันแล้วมันไ้คมีโบสถ์มีสิมฮ้างอยู่แต่เก่า
ขึ้นถึพะ แล้วอ่อนซอนไ้เลยม้างไปเอ็ดธาตุวัดใหญ่ เป็นหญ้งเอ็นทองม๊ากผาง
กะผู้นมาอยู่แล้วใส่สื่อนไ้ลัด เอาสื่อนทองม๊ากผางอันกม๊ากผางนั้นพันบ้าน
กม๊ากผางไ้คเอาสื่อนน้ำพันแล้ว ตันม๊ากผางนั้นแผ่นหว่ากบักใหญ่ เคียวนี้กะ
ไ้คแล้ว***

##สาเหตุที่หมู่บ้านนี้ชื่อว่าหมู่บ้านหนองมะผาง เพราะบริเวณที่ตั้งหมู่บ้านมี
หนองน้ำที่มีต้นมะผางต้นใหญ่ขึ้นอยู่ริมหนองน้ำ ชาวบ้านเรียกหนองน้ำนี้ว่า หนองมะผาง
เมื่อชาวบ้านมาตั้งบ้านเรือนอยู่จึงเรียกชื่อหมู่บ้านว่า หมู่บ้านหนองมะผางตามชื่อ
หนองน้ำ และเดิมบริเวณนี้เคยมีโบสถ์ร้าง และชาวบ้านได้นำโบสถ์นี้ไปสร้างใหม่
บริเวณพระธาตุวัดใหญ่ในหมู่บ้าน##

นาอาน, ตำบล

ตำบลนาอานตั้งอยู่ทางทิศเหนือของอำเภอเมือง จังหวัดเลย มีอาณาเขตติดต่อกับ
ตำบลต่าง ๆ ดังนี้

ทิศเหนือ	ติดต่อกับ ตำบลเมือง อำเภอเมือง
ทิศใต้	ติดต่อกับ ตำบลนาโง้ง อำเภอเมือง
ทิศตะวันออก	ติดต่อกับ ตำบลนาคินคำ อำเภอเมือง
ทิศตะวันตก	ติดต่อกับ ตำบลลูกบ่อ อำเภอเมือง
ตำบลนี้มีพื้นที่	31,650 ไร่

การแบ่งเขตการปกครอง แบ่งออกเป็น 8 หมู่บ้าน คือ

1. หมู่บ้านนาอาน หมู่ที่ 6
2. หมู่บ้านนาซา หมู่ที่ 7
3. หมู่บ้านติดต่อก หมู่ที่ 1
4. หมู่บ้านขอนแก่น หมู่ที่ 2
5. หมู่บ้านเหล่งควาย หมู่ที่ 3
6. หมู่บ้านปากนา หมู่ที่ 4
7. หมู่บ้านไร่ทาม หมู่ที่ 5
8. หมู่บ้านภูกระแต หมู่ที่ 8

เมื่อประมาณ 300 ปีก่อน ภูเขารูปหนึ่งได้เดินทางมาหาเจ้าอาวาสเพื่อลาสิกขาบท แต่ไม่มีเจ้าอาวาสรูปใดอนุญาต ภูเขารูปนั้นจึงเดินทางต่อไปจนกระทั่งถึงหนองน้ำที่เป็นเขตติดต่อกับอีกหมู่บ้านหนึ่ง บริเวณนี้มีตอไม้ใหญ่อยู่ ภูเขารูปนั้นจึงลาสิกขาบทกับตอไม้และหนองน้ำ ต่อมาชายผู้นั้นได้ตั้งถิ่นฐานอยู่ที่หนองน้ำนั้น ภายหลังมีประชาชนจากหมู่บ้านอื่นมาตั้งหลักแหล่งตามมาหา จนถึงทุกวันนี้ โดยชาวบ้านเรียกชื่อหมู่บ้านว่า "บ้านติดต่อก" ต่อมาชาวบ้านได้เรียกชื่อหมู่บ้านว่า "บ้านติดต่อก" ผู้คนในหมู่บ้านได้ออกไปหาไร่ตามบริเวณต่าง ๆ ทำให้มีหมู่บ้านเกิดขึ้นอีกหลายหมู่บ้าน เช่น หมู่บ้านขอนแก่น หมู่บ้านเหล่งควาย หมู่บ้านไร่ทาม หมู่บ้านนาอาน

นาอาน, หมู่บ้าน

หมู่บ้านนาอานตั้งอยู่ในตำบลนาอาน อำเภอเมือง จังหวัดเลย มีอาณาเขตหมู่บ้านติดต่อกับหมู่บ้านต่าง ๆ ดังนี้

ทิศเหนือ	ติดต่อกับ หมู่บ้านขอนแก่น
ทิศใต้	ติดต่อกับ หมู่บ้านภูกระแต
ทิศตะวันออก	ติดต่อกับ หมู่บ้านบง
ทิศตะวันตก	ติดต่อกับ หมู่บ้านปากนา

หมู่บ้านนี้มีพื้นที่ 400 ไร่ ลักษณะภูมิประเทศเป็นที่ราบ อาชีพของประชากร ได้แก่ การทำนา ทำไร่ ประชากรทั้งสิ้น 450 คน จำนวนบ้านเรือน 86 หลังคาเรือน ประชาชน นับถือศาสนาพุทธ มีวัด 1 วัด คือวัดโพธิ์ชัย นายโทน โสมาลี เป็นผู้ใหญ่บ้าน

หมู่บ้านนาอันตงขึ้นประมาณ พ.ศ.2450 ประชาชนอพยพมาจากหมู่บ้านขอนแก่น
หมู่บ้านติดต่อกับ

ความหมายข้อหม้อบ้าน

นายบา คันสุสิทธิ์ อายุ 72 ปี อยู่บ้านเลขที่ 63 หมู่ที่ 6 ตำบลนาอาน อำเภอเมือง
จังหวัดเลย อาชีพพ่อบ้าน เล่าถึงความหมายชื่อหมู่บ้าน เมื่อวันที่ 18 พฤศจิกายน 2532 ว่า

***บ้านนาอานี้ฉันคิดว่าตามพี่ตามแผ่แม่กับแม่บ้านนาอาน มันเป็นบ้านนาอาน
 เลื่องมันหะคือพาน เศรษฐบุตรผู้ทิ้งหว่าเทอะ นาควยควมา นาควยควมาแต่เขี้ยไค้
 พันหะ นามากะนามาฮ้อคน้ำฮวยนี้กะนาฮอยมา กะบ่แห่มน้ำฮวยนี้กะคาย นาฮอยน้ำฮวย
 เนี้ยเป็นนาฮอย นาฮอยควยควมาน้ำ นามากะมาขึ้นนี้ ขึ้นบ้านนาอานนี้ ขึ้นมานี้กะไป
 ถังนानी ไปหนองควยควา ควยควาไค้ไปเกือกอยู่นี้ สัพพอเอิ่นหนองควยควาอยู่เท้าสู่
 มือนั้นหะ เออ! ไปเกือกอยู่ขึ้นแล้วพานกะเลยบ่พัน บ่พันกะเลยมาอ่านสือลูกน้องอยู่ขึ้น
 บัดเนี้ย อ่านสือลูกน้องหว่ามาคบหลือบ่คบเลื่องของมันหะ ชีมาคบหลือบ่คบอ่านสืออยู่ขึ้น
 กะเลยนาตะเล็ดตะเลยไป ไปตักน้ำเลยบัดเนี้ย กะเลยเป็นน้ำเลยบ่แห่มน้ำเลย
 ไปพันบัดเนี้ย ชึงบิ่นชึงผาอยู่ผาแบ่นพันหะ กะเลยเอิ่นผาแบ่นผาแบ่นอยู่เท้าสู่มือนั้น กะ
 ชึงบ่ไค้ถ่อพันหะ พันหะ ไปได้น้ำป่าคแสนคอพันหะ ไค้บ่อนั้นกะไปป่าคอยู่น้ำป่าคหัน
 ป่าคบ่อนั้นแล้ว กะไปอยู่เมืองถ่งตึ้ง เมืองขวงพัน พงนั้นเอามาซัะพี พงควยไค้เนั้น
 มันกะเลยเป็นวังซัะพุง แล้วมาเอิ่นเป็นวังสะพุง เลื่องมันญาว แล้วบิตนี้มาอ่านแผ่นกะ
 เอิ่นเป็นบ้านนาอาน นาฮอยนี้กะเป็นน้ำฮวย บ่เป็นนาฮอยคือเก่าเป็นน้ำฮวยบิตเนี้ย วังซัะ
 พุงกะบ่เป็นวังซัะพุงเป็นวังสะพุง เชียงคานนี้กะ พานชិងนี้คานเข้าไปชึง ชិងควยควา
 แล้วเข้า ไปบ่พันไค้ชึง กะเลยเอิ่นเชียงคานเนี้ย เคียดหลายกะเลยยกเป็นขึ้นผาแบ่น

ถึงผาแป้นพื้นเป็นผาแป้นบัวไฮ่มพื้นสา อันนาอ่านกะหมายถึงหว่า พานนั้นอ่านสือลูกน้องนา
ควยคํามานะซิคบเหลือบคบขึ้น มาตัวดเบ่งลูกน้องหว่าซีไปหลายอยู่ เขากะชิมหลายขึ้น
แนว พานเศรษฐบุตรนายพานกะมาหนองควยคํานี้ ควยคํากะมาเกือกอยู่บ่ทันได้ยิง
นิทานนั้นกะกล่าวต่อถวามันมีมาตั้งแต่พื้น หากมันโดนกะเลยหลงลืมไปเบ็ด นี้กะเว้าคำว ๆ
มาลือ ๆ ถูมีบ้านนากายลาวกอง กะเป็นบ้านนาไก่ เปียนสือใหม่เบ็ด นานานี้กะเป็น
นาอาน เลื่องของมันมีมาแต่ก่อนพื้น มันกะเป็นตามประวัติมา***

##มีนิทานเล่าสืบต่อกันมา เดิมหมู่บ้านนาอานชื่อว่าหมู่บ้านนาอ่าน เพราะมีพรานคนหนึ่ง
ชื่อเศรษฐบุตรได้มาตามล่าควยตัวหนึ่งเรียกว่า ควยคํ่า และได้หยุดพักอ่านรายชื่อสำรวจ
ลูกน้องว่าอยู่ครบหรือไม่ครบที่บริเวณที่ตั้งหมู่บ้านนาอาน ชาวบ้านจึงเรียกว่าบ้านนาอ่าน
การล่าควยคํ่านั้นได้แกะรอยมาเรื่อย ๆ (แกะรอย ในภาษาถิ่นเรียกน้าฮอย : ผู้วิจัย)
โดยแกะรอยมาตามลำน้ำ ภายหลังลำน้ำนั้นชื่อว่าน้ำฮวย ซึ่งมาจากคำว่า น้าฮอย ขณะที่
แกะรอยมานั้นนายพรานได้หยุดอ่านชื่ออยู่ที่บ้านนาอ่าน ต่อจากบ้านนาอ่านเป็นหนองควยค
ซึ่งเป็นหนองที่ควยคํามานอนอยู่ในน้ำ แต่นายพรานแกะรอยผ่านเลยไปเรียกว่าน้ำเลย
ภายหลังคำว่าน้ำเลยกลายมาเป็นน้ำเลย จากนั้นนายพรานและลูกน้องได้ตามควยตัวนั้น
ไปถึงเชียงคาน เมื่อไปถึงนายพรานได้คลานเข้าไปยังควยแต่ไม่ถูกจึงไปซุ่มยิงปืนที่ผาแป้น
คำว่าเชียงคานจึงมาจากคำว่า นายพรานคลานไปยังควย จากนั้นนายพรานได้ตามต่อไป
ถึงอำเภอหน้าผา เมื่อล่าควยสำเร็จ นายพรานได้ฆ่าและเนื้อควยที่อำเภอหน้าผา
(ฆ่าและหรือพันเป็นชิ้น ๆ ในภาษาถิ่น เรียกว่า ผาด : ผู้วิจัย) และนำเนื้อควยไปย่างที่
อำเภอทุ่งยั้ง ส่วนพุงน้ามาฆ่าและอยู่ที่วังชะพงหรืออำเภอวังสะพุงในปัจจุบัน นิทานเรื่องนี้
ยาวมากแต่ผู้เล่าจำไม่ค่อยได้เพราะเป็นเรื่องเล่ามานานมาแล้ว นอกจากนี้ยังมีเรื่องของ
บ้านนากายลาวกอง ที่เปลี่ยนชื่อมาเป็นบ้านนาไก่ ชื่อต่าง ๆ ที่เล่ามาและกล่าวถึงนั้นได้
เปลี่ยนมาใช้แบบปัจจุบัน แต่ยังมีประวัติพอที่จะสืบเรื่องราวเก่า ๆ ได้###

นายพุทธา ชูนา อายุ 83 ปี อยู่บ้านเลขที่ 22 หมู่ที่ 6 ตำบลนาอาน อำเภอเมือง จังหวัดเลย อาชีพพ่อบ้าน เล่าถึงความหมายชื่อหมู่บ้าน เมื่อวันที่ 18 พฤศจิกายน 2532 ว่า

***บ้านนาอานก่อนสืบบ้านนั้นมันเป็นทุ่งข้าวจ้าวขึ้น คือมันมีไพนหน่วยหนึ่งอยู่ที่นั้นะ มันก็คืออานน้ำข้าวจ้าวขึ้นเผื่อนว่าหว่านะ ได้ยินเผื่อนว่ามาแต่บ่เห็นคนแต่เก่าแต่ก่อนที่นั้นะ ว่ามาหว่านะ มันคืออานน้ำ มาตั้งบ้านนี้กะเลยใช้ดเอนบ้านนาอานหว่าขึ้น

ค้นตามประวัติเดิมมานั้นมันเป็นบ้านนาอาน ประวัติเดิมมันมีอยู่แต่ก่อนหว่านะมันมีคัมภีร์ อยู่หน้าสำนักนี้เพี้ย ได้ยินเผื่อนก่องคัมภีร์ประวัติแตก ๆ แล้วข้างบ้านนี้กะเป็นวังข้างสี่เนี้ย วังข้างสี่กะหนองข้างแกวอยู่หน้าหนองข้างแกว ข้างแกวลงมาหนองนี้ กะไปสี่หน้าผาม่วง วังข้างสี่หัน อ้อ! อันบ้านนาอาน มันกะเป็นผ่งอานลายสือของพานปามาล่าควยคำ น้าฮ้อยควยคำมาจนฮ้อดหนองควยคำลงควยคำไปเกือกอยู่ แล้วควยคำนั้นกะไปทาง ผาแบ่นบัวโฮม พานอไปดิงกะคานไป ใช้ดเอน เชียงคานเข้าสาผาแบ่นหันกะเป็นผ่งแบ่นป็น ถูอนพากันเคียดหว่าหน้าคานไปดิงควยกะดิงบ่ได้ จนดิงป็นใส่ผาจนเอนผาแบ่นหว่าขึ้น ก่ออได้นำไปฮ้อดเชียงคานนั้นถูอนนายพานหยุดอ่านสือลูกน้องอยู่ กะเลยเอนนาอาน เอนไปเอนมาจนเป็นนาอานข้า แล้วควยโตนั้นกะ ไปล่าที่หลังได้กะเลยเอาไปปักคอยู่ หน้าป่าคุดตรดิดักพัน เอาไปด้างเมืองด่งตึ้ง เอาพุงมาชั้วะอยู่วังสะพุง แล้วเขากะใช้ดเอนวังสะพุงข้าสา ส้าพอนาอานเป็นนาอานหว่านะ***

###หมู่บ้านนาอานมีที่มา 2 อย่างคือ เดิมมีภูเขาสูงหนึ่งมีรูปร่างเหมือนกับอานน้ำ ประชาชนจึงเรียกว่านาอาน เมื่อตั้งหมู่บ้านขึ้นจึงได้เรียกชื่อว่าหมู่บ้านนาอาน ผู้เล่าเองไม่เคยเห็นภูเขาสูงนั้นเพียงแค่ฟังคนรุ่นเก่า ๆ เล่ามา ส่วนอีกเรื่องหนึ่งเป็นประวัติที่ได้ยินคนท่องมาจากคัมภีร์พูดถึงหนองข้างแกวและวังข้างสี่ว่าเป็นสถานที่ที่ข้างแกวมาเล่นน้ำที่หนอง แล้วเอาตัวไปถูหน้าผา พื้นที่ตรงนั้นจึงเรียกว่าวังข้างสี่ ส่วนบ้านนาอานเป็นบริเวณที่มีนายพรานมาอ่านรายชื้อลูกน้องขณะที่ตามล่าควายตัวหนึ่งชื้อควายคำ นายพรานได้ตามล่าควายมาจนถึงหนองควายคำ ซึ่งเป็นหนองที่ควายไปเกลือกกลิ้งอยู่

จากนั้นควายได้หนีไปที่ผาแบ่นบัวโฮม นายพรานได้คลานไปยังควายที่ผาแบ่น สถานที่
นายพรานคลานไปเรียกว่าเชียงคาน เมื่อยิงควายไม่ได้ นายพรานจึงไถรยงปืนไปที่
หน้าผา หน้าผานั้นจึงได้ชื่อว่าผาแบ่น แต่ก่อนที่นายพรานจะไปเชียงคานได้อ่านชื่อลูกน้อง
ที่บ้านนาอ่าน หรือบ้านนาอ่านปัจจุบัน ภายหลังไปล่าควายตัวนั้นได้ที่ตรุดคัตถ์แล้วนำไป
ฆ่าและที่อำเภอหน้าปาก น้ำเนื้อไปย่างที่อำเภอทุ่งยั้ง นำพุงมาฆ่าและที่อำเภอวังสะพุง
ดังนั้นหมู่บ้านนาอ่านมาจากคำว่า "นาอ่าน" ในสมัยโบราณ###

นาชา, หมู่บ้าน

หมู่บ้านนาชาตั้งอยู่ในตำบลนาอ่าน อำเภอเมือง จังหวัดเลย มีอาณาเขตติดต่อกับหมู่บ้าน
ต่าง ๆ ดังนี้

ทิศเหนือ ติดต่อกับ หมู่บ้านน้อยสนามบิน ตำบลเมือง

ทิศใต้ ติดต่อกับ หมู่บ้านปากนา

ทิศตะวันออก ติดต่อกับ หมู่บ้านตัว

ทิศตะวันตก ติดต่อกับ หมู่บ้านไร่ม่วง ตำบลน้ำหมาน

หมู่บ้านนี้มีพื้นที่ 200 ไร่ ลักษณะภูมิประเทศเป็นที่ราบ อาชีพของประชากร ได้แก่
การรับจ้าง ทำนา ทำไร่ ประชากรทั้งสิ้น 466 คน จำนวนบ้านเรือน 86 หลังคาเรือน
ประชาชนนับถือศาสนาพุทธ มีโรงเรียนระดับประถมศึกษา 1 โรงเรียน คือโรงเรียนบ้านนาชา
หมู่บ้านนี้มี นายบุญมา ไชยคำ เป็นผู้ใหญ่บ้าน

หมู่บ้านนาชาตั้งขึ้นเมื่อ พ.ศ. 2521 ประชาชนส่วนใหญ่อพยพไปจากหมู่บ้านตัว
หมู่บ้านปากนา จากจังหวัดขอนแก่น และจากจังหวัดมหาสารคาม

ความหมายชื่อหมู่บ้าน

นายบุญ ทองเพ็ง อายุ 68 ปี อยู่บ้านเลขที่ 36 หมู่บ้านที่ 5 ตำบลนาอ่าน
อำเภอเมือง จังหวัดเลย อาชีพแม่บ้าน เล่าถึงความหมายชื่อหมู่บ้าน เมื่อวันที่ 18 พฤศจิกายน
2532 ว่า

***ม่งบ้านนาชาที่แต่ก่อนบ่เป็นบ้าน แล้วพวกไทยบ้านตัว บ้านปากนาพากันมาเฮ็ดไฮ้
เฮ็ดนาอยู่เนื้ ม่งนั้นพ้อฮั้วเฮ็ดไฮ้เฮ็ดนาได้หว่าเอะไป แล้วกะม่งนี้ น้ำม่งนั้น
น้ำชาเฮาน้ำ เฝิ่นกะเลยพาเอินนาชา ผู้นั้นม่งนี้บ่แห้ง กะเลยไฮ้คพากันเอินนาชา
มาจนฮั้วคพหว่าเอะ***

##พื้นที่หมู่บ้านนาชาเดิมเป็นบริเวณที่มีน้ำขัง ชาวบ้านจากหมู่บ้านตัวเห็นว่าบริเวณนี้
เหมาะสมที่จะบุกเบิกทำไร่นาได้จึงมาทำไร่นาอยู่ที่นี่ และเรียกชื่อหมู่บ้านว่านาชา
สาเหตุที่เรียกว่านาชาเนื่องจากมีน้ำขังซึมออกมาอยู่ตลอด##

นางคำมี ศิริหล้า อายุ 72 ปี อยู่บ้านเลขที่ 2 หมู่ที่ 5 ตำบลนาอาณ อำเภอเมือง
จังหวัดเลย อาชีพแม่บ้าน กล่าวถึงความหมายชื่อหมู่บ้านเมื่อวันที่ 18 พฤศจิกายน 2532 ว่า

***เอ้อ! บ้านนาชาที่แต่ก่อนมันเป็นเสียนี้เหม่อให้พัง พวกไทยบ้านตัว
บ้านปากนาขึ้นเฝิ่นหว่าที่แล้กหนะ พากันมาเฮ็ดนาอยู่เนื้ ไฮ้คได้เข้าหลาย เข้านั้นได้หลาย
ผู้นั้นม่งนี้ชาอยู่กัน ชาขึ้นกะบ่แห้งจักเอื้อ ม่งนั้นฮั้วออกมาอยู่กันนะ ไทยบ้านมาเฮ็ดนาใส่ชา
กะเลยเอินนาชาหว่าขึ้นแล้วกะพากันเอินมาทำขุมม่งนี้***

##เดิมชาวบ้านจากหมู่บ้านตัว หมู่บ้านปากนา ได้มาทำนาอยู่บริเวณหมู่บ้านนาชา
ปัจจุบัน ปรากฏว่าได้ผลผลิตเนื่องจากมีบ่อน้ำขัง บ่อนี้จะมีน้ำซึมออกมาอยู่ตลอดเวลา
เมื่อชาวบ้านได้ตั้งหมู่บ้านขึ้นจึงเรียกว่าหมู่บ้านนาชา และเรียกกันมาจนถึงปัจจุบัน##

ติดต่อ, หมู่บ้าน

หมู่บ้านติดต่อตั้งอยู่ในตำบลนาอาณ อำเภอเมือง จังหวัดเลย มีอาณาเขตติดต่อกับ
หมู่บ้านต่าง ๆ ดังนี้

ทิศเหนือ ติดต่อกับ หมู่บ้านตัว ตำบลลูกดบ้อง

ทิศใต้ ติดต่อกับ หมู่บ้านขอนแก่น

ทิศตะวันออก ติดต่อกับ หมู่บ้านไร่ทาม

ทิศตะวันตก ติดต่อกับ หมู่บ้านปากนา

หมู่บ้านนี้มีพื้นที่ 4,097 ไร่ ลักษณะภูมิประเทศเป็นที่ราบ อาชีพของประชากรได้แก่ การทำนา ทำสวน ประชากรทั้งสิ้น 2,244 คน จำนวนบ้านเรือน 404 หลังคาเรือน ประชาชน นับถือศาสนาพุทธ มีวัด 1 วัด คือวัดโพรงาม นายธรรมา สุรัชย์ปัญญา เป็นผู้ใหญ่บ้าน หมู่บ้านติดต่อดั้งขึ้นเมื่อใดไม่ทราบแน่ชัด ประชาชนส่วนใหญ่อพยพมาจากหมู่บ้านตัว ตำบลลูกดบ้อง และหมู่บ้านนาอาณ ตำบลนาอาณ

ความหมายชื่อหมู่บ้าน

นางหลัก พุ่มสวัสดิ์ อายุ 82 ปี อยู่บ้านเลขที่ 85 หมู่ที่ 1 ตำบลนาอาณ อำเภอเมือง จังหวัดเลย อาชีพแม่บ้าน เล่าถึงความหมายชื่อหมู่บ้าน เมื่อวันที่ 18 พฤศจิกายน 2532 ว่า

บ้านติดต่อหะ อันที่เล็กหะ แผ่นพากันหล่อง ไม้ม่าเอ็ดแพถักปูกเฮียนบุกขานหะ แล้วมันมีกกไม้ใหญ่ต้นหนึ่งอยู่กางวังหนอง หนองนี้เขาเอิ้นวังดินดากม่งนั้นนะ มาเถื่อใด กะมาคาอยู่หั้น เถื่อใดกะคาอยู่หั้น ผู้ใดหล่องแพมากะคาอยู่หั้น แผ่นเลยหว่าแต่ก่อนเอิ้น บ้านวังหนองเผ้ง มีกกเจียงอยู่บ่อนหลบ ๆ อยู่บ่อนนาเขาหั้นนะ แล้วแผ่นไธ้ดเลยหว่า เอ็นบ้านวังเผ้ง บัดนี้กะฉายมาบัตเนี้ยะ เอ็นบ้านติดตอขึ้น หลวงตึงนะ ผู้ใดไปหล่องแพ กะไปติดอยู่แต่ตอหั้นแผ่นหว่าน้ำ กะเลยเอ็นบ้านติดตอมาหั้นนอก อันบ้านติดตอแผ่นกะเว้า ไปหั้นแนว แผ่นเป็นคนไทย แผ่นกะเอ็นไป บ้านติดตออันสื่อแท้ ๆ น้ำ อันว่าภาษานั้น คนหล่นเก่า แผ่นว่าเสียงนั้นแผ่นคนไทย

###สาเหตุที่เรียกชื่อว่าหมู่บ้านติดตอ เพราะสมัยก่อนนั้นชาวบ้านได้ไปเอาไม้ม่า ปลูกบ้านและทำเป็นแพล่องตามลำน้ำมา แต่มีต้นไม้ต้นหนึ่งอยู่กลางวังน้ำเรียกว่า

หนองหรือวังดินตาก (ดินตาก หมายถึง ดินเหนียว แต่สีของดินจะสีกออกเหลือง ๆ : ผู้วิจัย ทำให้แพที่ล่องมาติดอยู่ที่กอไม้กลางลำน้ำ ซึ่งเดิมนั้นชาวบ้านเรียกว่าหมู่บ้านวังผึ่ง เพราะมีต้นเจียง (ต้นเจียง เป็นต้นไม้ที่ผึ้งชอบมาทำรัง : ผู้วิจัย) ขึ้นอยู่ใกล้ ๆ กับวังน้ำ ต่อมาผู้คนได้อพยพมาอยู่ที่บริเวณหมู่บ้านในปัจจุบัน และเรียกชื่อหมู่บ้านใหม่ว่าหมู่บ้านติดต่อ ต่อมาชื่อหมู่บ้านได้กลายไปเป็นหมู่บ้านติดต่อ บางคนเรียกชื่อหมู่บ้านว่าติดต่อ แต่ภาษาราชการเรียกว่าหมู่บ้านติดต่อ###

นายวันนา ศิริจันทร์รัตน์ อายุ 78 ปี อยู่บ้านเลขที่ 53 หมู่ที่ 1 ตำบลนาอาน อำเภอเมือง จังหวัดเลย อาชีพพ่อบ้าน กล่าวถึงความหมายชื่อหมู่บ้าน เมื่อวันที่ 18 พฤศจิกายน 2532 ว่า

บ้านติดต่อเป็นที่เล็กๆนะ บ้านที่ติดต่อเป็นติดต่อแล้วหว่าเทะอะ ทัดตอมาเฮ็ดโฮ้เฮ็ดนา อยู่เนี้ย อยู่ม่งแปะโลงเลี่ยนเนี้ย กะเลยเอานามนั้นเป็นบ้านติดต่อ บ้านวังทัดตอข้า เป็นวังน้ำไหลเข้ามาเนี้ยโฮ้โฮ้ไปเฮ็ดโฮ้โฮ้พันก้อบ้านก้อเมืองน้ำหว่าเทะอะ มันคนหลายบ้านเข้ากันเนี้ย มาจากบ้านหนองอีตก บ้านดักแด้มาอยู่เนี้ย ตามเค้ามันอีหลีทัดตอนั้นบวชอยู่เนี้ย แล้วลิกไปสร้างโฮ้สร้างนาอยู่บ่อนน้ำม่งนี้ เฒ่ากะเลยเอินบ้านวังทัดตอ มันเป็นหลายบ้านสมเข้ากัน อันบ้านนี้บ้านวัง ผึ่งคุ่มนี้ละ คุ่มลงไปบ้านวังทัดตอแล้วมาสมทบกันเข้าเป็นบ้านใหญ่ติดกันเข้า กะเลยเอินบ้านติดตอเป็นนามบ้านหว่าเทะอะ ต่อมากะเอินบ้านติดต่อ กะเอินบ้านติดตอไปเลื่อย ๆ แต่ก่อนหนะ แต่ผู้เฒ่าเล่นม่อเล่นหม่อของตาเนี้ยะ เอ็นวังทัดตอเทะอะ แล้วมาเล่นลิกนี้เอินบ้านติดตอ มันหลายชกัหว่าเทะอะ

###เดิมหมู่บ้านติดต่อชื่อว่าหมู่บ้านทัดตอเพราะนายตอมาบวชอยู่หมู่บ้านนี้ เมื่อลาสิกขาบท คนทั่วไปเรียกว่าทัดตอ จากนั้นทัดตอได้มาทำไร่นาอยู่บริเวณนี้ ชาวบ้านจึงเรียกว่าบ้านวังทัดตอ หรือบ้านทัดตอ หมู่บ้านนี้มีผู้คนจากหลายหลายหมู่บ้าน เช่น เช่น จากหมู่บ้านหนองอีตก หมู่บ้านตากแดดมาอยู่ร่วมกัน บริเวณที่ตั้งบ้านเรือนของ

ผู้เล่าเรียกว่าบ้านวังผึ้ง ถัดจากบ้านวังผึ้งเป็นหมู่บ้านวังทิดตอ เมื่อรวมเป็นหมู่บ้านใหญ่
หมู่บ้านเดียวชื่อว่าหมู่บ้านทิดตอ ซึ่งเป็นที่เรียกกันมาแต่บรรพบุรุษในสมัยผู้เล่าเรียกว่า
บ้านทิดตอ แต่ปัจจุบันทางราชการใช้ชื่อว่าหมู่บ้านทิดตอ###

ขอนแก่น, หมู่บ้าน

หมู่บ้านขอนแก่นตั้งอยู่ในตำบลนาอาน อำเภอเมือง จังหวัดเลย มีอาณาเขตติดต่อกับ
หมู่บ้านต่าง ๆ ดังนี้

ทิศเหนือ ติดต่อกับ หมู่บ้านทิดตอ

ทิศใต้ ติดต่อกับ หมู่บ้านนาอาน

ทิศตะวันออก ติดต่อกับ หมู่บ้านแหล่งควาย

ทิศตะวันตก ติดต่อกับ หมู่บ้านปากนา

หมู่บ้านนี้มีพื้นที่ 3,696 ไร่ ลักษณะภูมิประเทศเป็นที่ราบ อาชีพของประชากร ได้แก่
การทำนา ทำสวน จำนวนประชากรทั้งสิ้น 2,880 คน จำนวนบ้านเรือน 346 หลังคาเรือน
ประชาชนนับถือศาสนาพุทธ มีวัด 1 วัด คือวัดโพธิ์ศรี มีโรงเรียนระดับประถมศึกษา 1 โรงเรียน คือ
โรงเรียนบ้านขอนแก่น หมู่บ้านนี้ นายวัน ชัยวงศ์ เป็นผู้ใหญ่นบ้าน

หมู่บ้านขอนแก่นตั้งขึ้นประมาณ พ.ศ. 2480 ประชาชนส่วนใหญ่อพยพมาจากหมู่บ้านนาอาน

ความหมายชื่อหมู่บ้าน

นายเหียง กองจันทร์ อายุ 78 ปี อยู่บ้านเลขที่ 109 หมู่ที่ 2 ตำบลนาอาน อำเภอ
เมือง จังหวัดเลย อาชีพพ่อบ้าน เล่าถึงความหมายชื่อหมู่บ้าน เมื่อวันที่ 18 พฤศจิกายน 2532
ว่า

***บ้านขอนแก่นนั้นเอนามขอนแก่นว่าเอนะ ขอนอยู่ถ่าน้ำเลยบ่อนถ่าน้ำ
หันเอนะ คนมาขุดบ่อนเปิด ขอนนั้นขอนแก่นใหญ่ขนาดโองไฟแนวขอนแก่นนะ หล่องไปน่าน้ำ
มั่งคนอาบน้ำพอดีเดี๋ยวนี้มันถมเปิดแล้วหละ มันถมเปิดแล้ว แต่กะตั้งเ็นชื่อบ้านขอนแก่น
อยู่***

###สาเหตุที่ตั้งชื่อหมู่บ้านว่าหมู่บ้านขอนแก่นนั้น เนื่องจากประชาชนตั้งชื่อตาม
ขอนแก่นขนาดใหญ่ที่อยู่ในลำน้ำเลยบริเวณที่เป็นท่าอาบน้ำ ปัจจุบันขอนแก่น
ถูกดินทับถมจนไปหมดแล้ว แต่ชาวบ้านก็ยังเรียกว่าหมู่บ้านขอนแก่นอยู่###

นางสุดา ศรีสุนทร อายุ 67 ปี อยู่บ้านเลขที่ 111 หมู่ที่ 2 ตำบลนาอาน อำเภอ
เมือง จังหวัดเลย อาชีพแม่บ้าน เล่าถึงความหมายชื่อหมู่บ้าน เมื่อวันที่ 18 พฤศจิกายน
2532 ว่า

***เป็นเหตุจึ่งสื่อว่าบ้านขอนแก่น ก็มีขอนแก่นอยู่ หม่อมกะเว้าน้ำแผ่นดินแนวมา
ขอนแก่นอยู่ในน้ำผู้เฒ่าเผ่าเผ่าหว่านนะ แต่ผู้เฒ่าตายเบ็ดแล้ว ขอนแก่นั้นแต่ก่อนเผ่า
หว่านถ่อกองเพ่นนี้ เคียวนี้มีไฟเห็นแล้ว มันถมไปเบ็ดแล้ว อันเ็นสื่อกะเ็นน้ำสื่อ
ขอนแก่นก่อนนั้น***

###สาเหตุที่ชื่อว่าหมู่บ้านขอนแก่นนั้น ผู้เฒ่าเคยได้ฟังจากคนรุ่นเก่า ๆ มาว่า
เคิ่นนั้น มีขอนแก่นขนาดใหญ่อยู่ในลำน้ำเลย ขอนแก่นี้มีขนาดเท่ากับกลองเพล
ปัจจุบันขอนแก่นถูกทับถมจนไม่มีใครเห็นขอนแก่นอีก และชื่อหมู่บ้านนั้นชาวบ้าน
ได้เรียกตามชื่อขอนแก่น###

แหล่งควาย, หมู่บ้าน

หมู่บ้านแหล่งควายตั้งอยู่ในตำบลนาอาน อำเภอเมือง จังหวัดเลย มีอาณาเขตติดต่อกับ
หมู่บ้านต่าง ๆ ดังนี้

ทิศเหนือ	ติดต่อกับ หมู่บ้านไร่ทาม
ทิศใต้	ติดต่อกับ หมู่บ้านบง ตำบลนาโง่ง
ทิศตะวันออก	ติดต่อกับ หมู่บ้านหนองหญ้าไซ ตำบลนาคินคำ
ทิศตะวันตก	ติดต่อกับ หมู่บ้านขอนแก่น

หมู่บ้านนี้มีพื้นที่ 3,835 ไร่ ลักษณะภูมิประเทศเป็นที่ราบลูกคลื่นหรือที่ราบสลับกับเนินเขา อาชีพของประชากร ได้แก่ การทำนา ทำไร่ ประชากรทั้งสิ้น 1,110 คน จำนวนบ้านเรือน 245 หลังคาเรือน ประชาชนนับถือศาสนาพุทธ มีโรงเรียนระดับประถมศึกษา 1 โรงเรียน คือ โรงเรียนบ้านเหล่าควาย หมู่บ้านนี้มีนายกำ วังศ์ป๋อง เป็นผู้ใหญ่บ้าน

หมู่บ้านเหล่าควายตั้งขึ้นเมื่อ พ.ศ.2433 โดยมีประชากรจากบ้านขอนแก่น นาเว้าควาย มาเลี้ยง พอถึงฤดูฝนน้ำเต็มฝั่ง ชาวบ้านไม่สามารถนำสัตว์เลี้ยงกลับไปหมู่บ้านได้จึงทำที่พักอยู่บริเวณนั้น ต่อมาผู้คนได้อาศัยอยู่เป็นการถาวร และตั้งชื่อหมู่บ้านว่า หมู่บ้านเหล่าควาย

ความหมายชื่อหมู่บ้าน

นายกัน วังศ์ป๋อง อายุ 63 ปี อยู่บ้านเลขที่ 114 หมู่ที่ 3 ตำบลนาอาน อำเภอเมือง จังหวัดเลย อาชีพทำไร่ เล่าถึงความหมายชื่อหมู่บ้าน เมื่อวันที่ 18 พฤศจิกายน 2532 ว่า

เอ้อ! บ้านเหล่าควานี้เน้า เฒ่าเฒ่าเฮ็ดคอกวัวคอกควายอยู่หว่าก้อ แต่ก็เป็นอยู่ ผังนั้นพัว แล้วบ่คนไ้ค้เอาจัวเอาควายมาผูกไว้พัว คอกอยู่พัว ต่อมากะมาเฝ้าควาย เฝ้าไป เฝ้ามากะตั้งบ้านใส่ ขำมน้ำพุากนน้ำวนควายกะเลยอยู่พัวก่อนั้นเน้า สื่อบ้านกะเอานา คอกควาย เหล่าควายลื้อ ๆ แต่ก่อนเฒ่าเฮ็ดคอกควาย เฮ็ดเหล่าไว้พัว เพาะหว่ามน้ำมน น้ำพุาก

###เดิมชาวหมู่บ้านเหล่าควายอาศัยอยู่อีกฝั่งหนึ่งของลำน้ำ แต่ผู้คนได้มาทำนาและ เลี้ยงสัตว์อยู่บริเวณที่ตั้งหมู่บ้านปัจจุบัน ต่อมาชาวบ้านได้สร้างบ้านเรือนอยู่อย่างถาวรตาม ท้องนาและตามสถานที่เลี้ยงควาย จนบริเวณนั้นเป็นหมู่บ้าน ชาวบ้านจึงได้ตั้งชื่อหมู่บ้านว่า หมู่บ้านเหล่าควาย###

นายพอง บุตรศรี อายุ 78 ปี อยู่บ้านเลขที่ 16 หมู่ที่ 3 ตำบลนาอาน อำเภอเมือง จังหวัดเลย อาชีพทำไร่ ทำนา กล่าวถึงความหมายชื่อหมู่บ้านเมื่อวันที่ 18 พฤศจิกายน 2532 ว่า

***แต่ก่อนบ้านอยู่ฝั่งนั้น แล้วมาเสียดนาอยู่ฝั่ง เออควมมาเลียงอยู่ฝั่ง กะเลยพากันมา
ตั้งบ้านอยู่ เออควมมาเลียงอยู่ฝั่ง นากะอยู่พอมมาตั้งบ้านอยู่เลย เอ็นบ้านเหล่งควาย***

###สาเหตุที่เรียกชื่อว่าหมู่บ้านเหล่งควาย เพราะเคิมบ้านเรือนของชาวบ้านอยู่
อีกฝั่งหนึ่งของลำน้ำ แต่พวกเขามาทำไร่ทำนาและเลี้ยงสัตว์อยู่ฝั่งตรงข้าม เมื่อเป็น
เช่นนี้ชาวบ้านจึงได้สร้างบ้านเรือนเป็นการถาวรและชาวบ้านได้เรียกชื่อหมู่บ้านใหม่ว่า
หมู่บ้านเหล่งควาย###

พากนา, หมู่บ้าน

หมู่บ้านพากนาตั้งอยู่ในตำบลนาอาน อำเภอเมือง จังหวัดเลย มีอาณาเขตติดต่อกับ
หมู่บ้านต่าง ๆ ดังนี้

ทิศเหนือ ติดต่อกับ หมู่บ้านนาซา

ทิศใต้ ติดต่อกับ หมู่บ้านหัวนา ตำบลนาโ่ง

ทิศตะวันออก ติดต่อกับ หมู่บ้านขอนแก่น

ทิศตะวันตก ติดต่อกับ หมู่บ้านกอไร่ใหญ่ ตำบลเสี้ยว

หมู่บ้านนี้มีพื้นที่ 3,630 ไร่ ลักษณะภูมิประเทศเป็นที่ราบ อาชีพของประชากร ได้แก่
การทำนา ทำสวน ประชากรทั้งสิ้น 1,368 คน จำนวนบ้านเรือน 257 หลังคาเรือน ประชาชน
นับถือศาสนาพุทธ มีโรงเรียนระดับมัธยมศึกษา 1 โรงเรียน คือโรงเรียนเลยอนุกุลวิทยา โรงเรียน
ระดับประถมศึกษา 1 โรงเรียน คือโรงเรียนบ้านพากนา หมู่บ้านนี้มี นายพัน ต้นสว่าง เป็นผู้ใหญ่บ้าน

หมู่บ้านพากนาตั้งขึ้นประมาณ พ.ศ. 2475 ประชาชนส่วนใหญ่อพยพมาจากหมู่บ้านนาอาน
เนื่องจากไฟไหม้หมู่บ้าน ผู้คนจึงอพยพมาอยู่อีกด้านหนึ่งของทุ่งนา และเรียกชื่อหมู่บ้านว่า หมู่บ้าน
พากนา

ความหมายชื่อหมู่บ้าน

นายพิมพ์ ไสกันทะ อายุ 62 ปี อยู่บ้านเลขที่ 68 หมู่ที่ 4 ตำบลนาอาน อำเภอเมือง
จังหวัดเลย อาชีพทำไร่ ทำนา อธิบายถึงความหมายชื่อหมู่บ้าน เมื่อวันที่ 18 พฤศจิกายน 2532
ว่า

***แต่ก่อนบ้านฟักนาอยู่สนามบินหัว กะเลยไฟไหม้บ้าน บัดนี้ไฟไหม้กะเลยแต่กมานี้
แล้วมันมีถังกาน้อยอยู่นี้กะเลยมันหะ มีถังกาน้อยกะไฮ้คเลยแต่กมาอยู่นาโสนันนามันหว่า
เทอะ ตามถังกานี้กะเลยมันหว่ามา เอาไปเอามาเกิดบ้านใหญ่ขึ้น ๆ หันนอก แต่ก่อนกะบ่
สะหว่าหลายใหญ่มา ๆ เฝือกะเลยเอิ้นบ้านฟักนา ชำถังกาน้อยมา แต่ก่อนมันอยู่โฮมกันพื้น
นะบ้านนาอ่านเก่าหัว บ้านเด็กกะไปอยู่บ้านติดคอ ขอนแดงแหล่งควยพันแค่ คันไผ่เฮ็ดนา
อยู่กะเลยแต่กมาอยู่ทางนี้ไฮ้คเอิ้นบ้านฟักนา***

###ชาวหมู่บ้านฟากนาก่อนนั้นอาศัยอยู่หมู่บ้านนาอ่าน ต่อมาผู้คนได้อพยพข้ามทุ่งนาเล็ก ๆ
มาอยู่อีกฟากหนึ่งของนา ชาวบ้านจึงเรียกชื่อว่าหมู่บ้านฟากนา เดิมหมู่บ้านนี้เป็นหมู่บ้าน
เล็ก ๆ ต่อมากลายเป็นหมู่บ้านใหญ่ขึ้น สาเหตุที่ชาวบ้านอพยพมาจากหมู่บ้านนาอ่านเพราะ
หมู่บ้านนาอ่านถูกไฟไหม้ ทำให้ผู้คนต้องไปอาศัยอยู่ที่หมู่บ้านขอนแก่น หมู่บ้านติดคอ หมู่บ้าน
แหล่งควาย และหมู่บ้านฟากนา###

นางเมือง ศรีวัชร อายุ 91 ปี อยู่บ้านเลขที่ 1 หมู่ที่ 4 ตำบลนาอ่าน อำเภอเมือง
จังหวัดเลย อาชีพแม่บ้าน กล่าวถึงความหมายชื่อหมู่บ้าน เมื่อวันที่ 18 พฤศจิกายน 2532 ว่า

***อันนั้นหัวนา อันนี้ฟักนา โอ้ย! แต่กกแต่เค้าแต่เหง้าแต่โง้นนั้นอยู่บ้านนาอ่าน
คาหัว บ้านนาอ่านคาเป็นบ้านเก่า ๆ บ้านเกิดเมืองนอนอยู่พื้น ไฟไหม้เปิดขึ้นผ้าหน้าแพ
หมี่หึงกะมี คั้นหมี่หึงส้มนี้โอ้ย! หลงบ่ล่อน แล้วกะมีพะมาลิกให้ มีเจ้าเมือง
เอาของมาทานให้ ผัวคนละผืนละผืน ถ้วยคนละใบ ๆ หว่าก้อ แหมกะผุ่น้อยอยู่ อันญา
นี้จ้อบลิ้มบ้านนั้นอยู่ฟักนาเบื่องนี้ หุ่นกะฟักนา พักกะฟักนา กะเอิ้นแต่มือโงมาพัน กะเอิ้น
บ้านฟักนาอยู่หึงนี้***

###ชาวบ้านหมู่บ้านฟากนาเดิมอาศัยอยู่หมู่บ้านนาอ่าน เมื่อไฟไหม้หมู่บ้าน ประชาชน
ได้อพยพมาอยู่อีกด้านหนึ่งของนาเรียกว่า ฟากนา ซึ่งชื่อนี้เรียกกันมาตั้งแต่ตั้งหมู่บ้าน

การที่ไฟไหม้หมู่บ้านทำให้ประชาชนสิ้นเนื้อประดาตัว แต่ได้รับความช่วยเหลือจากพระ
และผู้ว่าราชการจังหวัด โดยได้รับแจกเสื้อผ้าและถ้วยชาม จากนั้นผู้คนได้มาสร้างบ้าน
เรือนอยู่ที่หมู่บ้านปากนา###

ไร่ทาม, หมู่บ้าน

หมู่บ้านไร่ทามตั้งอยู่ในตำบลนาอาณ อำเภอเมือง จังหวัดเลย มีอาณาเขตติดต่อกับ
หมู่บ้านต่าง ๆ ดังนี้

ทิศเหนือ ติดต่อกับ หมู่บ้านนาบ้าน ตำบลน้ำสวย

ทิศใต้ ติดต่อกับ หมู่บ้านแหล่งควาย

ทิศตะวันออก ติดต่อกับ หมู่บ้านนาคินคำ ตำบลนาคินคำ

ทิศตะวันตก ติดต่อกับ หมู่บ้านภูบ่อปิด ตำบลลูกบ่อ

หมู่บ้านนี้มีพื้นที่ 3,105 ไร่ ลักษณะภูมิประเทศเป็นที่ราบเชิงเขา อาชีพของประชากร
ได้แก่ การทำสวน ทำไร่ ประชากรทั้งสิ้น 789 คน จำนวนบ้านเรือน 133 หลังคาเรือน
ประชาชนนับถือศาสนาพุทธ มีวัด 1 วัด คือวัดศรีธาตุ มีโรงเรียนระดับประถมศึกษา 1 โรงเรียน
คือโรงเรียนบ้านไร่ทาม หมู่บ้านนี้มี นายอินทร์ อาจแก้ว เป็นผู้ใหญ่บ้าน

หมู่บ้านไร่ทามตั้งขึ้นประมาณ พ.ศ. 2468 ประชาชนส่วนใหญ่อพยพมาจากหมู่บ้านติดต่อ
โดยชาวบ้านมาทำไร่บริเวณนี้ ต่อมาเมื่อมีผู้คนเพิ่มขึ้นทางราชการได้จัดตั้งเป็นหมู่บ้าน และเรียก
ชื่อหมู่บ้านว่า หมู่บ้านไร่ทาม

ความหมายชื่อหมู่บ้าน

นางบุญมา ศรีบุรินทร์ อายุ 64 ปี อยู่บ้านเลขที่ 13 หมู่ที่ 5 ตำบลนาอาณ อำเภอ
เมือง จังหวัดเลย อาชีพทำไร่ ทำนา เล่าถึงความหมายชื่อหมู่บ้าน เมื่อวันที่ 18 พฤศจิกายน
2532 ว่า

***กะเอินมาแต่พ่อแต่แม่พันแนวน้อย กะเอินบ้านไฮ่ทาม เผินเอินที่แล้งน้ำ คือว่า
มีน้ำทามอยู่น้อย แล้วเผินกะมาตั้งบ้านติดต่อ บ้านหัวฝาย ขอนแดง แหล่งควาย อันมา

อยู่เนี่ย หลายบ้าน มาพันไฮ้ เอ็ดไฮ้ไล่เข้ากินลื้อ ๆ บ่มีนาเกื้อเนี่ย อันซุมนี่กะได้
 พันป่าพันไฮ้อีหลีนี้ ทามนั้นมันกะพอจั่งซี่ ทามนั้นเผ่นหว่ามันบ่โพน อันมาอยู่นี้กะมาอยู่
 นาน้ำ ไปอยู่บ่อนสูงเผ่นหว่าอีค้ำ บ่ได้กินน้ำ แล้วบ้านนั้นเผ่นกะกันน้ำล้างมาทางล้องฟ้
 กินตะ แต่ผ่อแต่หม่พอยน้ำ แต่อยู่เป็นเค็กน้อยน้ำ กันตงทางล้องไล่ค้ำล้างหะ
 คันตุมแล้งมาเผ่นกะกันล้องน้ำอยู่ถ้าวัดเนี่ยะ บ่มีน้ำแต่ก่อนนะมากินเหมียงกินผายแล้ว
 ไฮ้คมี อันเ็นบ้านไฮ้ทามนี้หว่า มันเป็นทาม อันอยู่บ้านติดตอกะพากันมาพันไฮ้ แล้วหว่า
 นาทาม หว่ามันเป็นทามบ่อนพันบ่อนนี้เผ่นเว้ากันน้ำ แล้วกะไฮ้คเ็นกันไปจั่งชั้น กะเขา
 พากันไปอยู่ไค้สิบหลังขึ้นมา กะแตกกันไป เกื้อหนึ่งแล้วหละ ฝ้ายหนึ่งเบ็ดบ่มีจักเอือนเนี่ย
 ฝ้ายไปอยู่บ้านติดตอน้ำ แต่หว่าแต่ก่อนนี้เมป้าเฮือนกะหว่าหลายน้อ มาตายอยู่ผิตบ้าน
 เผ่นกะหว่ามาตายเลี้ยงมือกันสามคน ตั้งแต่หันมากะหว่าบ้านน้อยอยู่น้ำป่า แต่ก่อนบ่มีทาง
 ลดทางลำน้า ฝ้ายไแล้วกะพากันฝ้ายกับมาอีก ผ่อหม่พาคันมาอยู่หน้าไฮ้น้ำสวนหว่าไปเลี้ยง
 นี้เน๊ว มันเป็นไฮ้เป็นทามแต่กิน้ำ มันฮ้างมันเพียงกัน แล้วเผ่นไฮ้คมาแต่บ้านติดตอ
 บ้านนาบอน มาเอ็ดไฮ้อยู่หน้าทาม คันน้ำท่วมกะท่วมเบ็ดบ้านนะ ทางนี้กะคือกัน เลยไฮ้ค
 เ็นบ้านไฮ้ทามเผ่นหว่าหะ***

###ประชาชนจากหมู่บ้านติดตอ หมู่บ้านขอนแก่น หมู่บ้านหัวผาย หมู่บ้านเหล่งควาย
 ได้พากันมาตั้งบ้านเรือนอยู่บริเวณนี้ และเรียกชื่อหมู่บ้านว่าหมู่บ้านไร่ทาม (ทาม หมายถึง
 ที่ราบ ที่พื้นดินราบเสมอกัน และอยู่ใกล้ริมฝั่งน้ำ มีน้ำท่วมบ้างเป็นครั้งคราว : ผู้วิจัย)
 เพราะหากชาวบ้านไปทำไร่อยู่ที่สูงกลัวว่าจะอดน้ำ โดยเฉพาะเวลาหน้าแล้งชาวบ้านต้อง
 ขุดบ่อน้ำ หากปีไหนแล้งมาก ก็จะมาขุดบ่ออยู่ใกล้ ๆ กับทำวัด ต่อมามีการทำเหมืองผาย
 ทำให้มีน้ำพอใช้ หมู่บ้านไร่ทามเคยเป็นหมู่บ้านร้างอยู่ช่วงหนึ่ง เพราะชาวบ้านเสียชีวิต
 ติด ๆ กันหลายคนและเชื่อกันว่าผิตผี ภายหลังผู้คนได้กลับมาอยู่ที่หมู่บ้านไร่ทามอีก
 เนื่องจากบริเวณนี้เป็นที่ราบลุ่มบางครั้งเกิดน้ำท่วมทั้งหมู่บ้าน ชาวบ้านจึงเรียกชื่อหมู่บ้าน
 ว่าไร่ทาม###

นางเบียง จันทรสว่าง อายุ 65 ปี อยู่บ้านเลขที่ 48 หมู่ที่ 5 ตำบลนาอาน อำเภอเมือง จังหวัดเลย อาชีพทำไร่ ทำนา อธิบายความหมายชื่อหมู่บ้าน เมื่อวันที่ 18 พฤศจิกายน 2532 ว่า

อันเ็นบ้านไ้ทามนั้นเ็นหว่ามาเ็ดไ้่น้ำทามหว่าขึ้น พากันมาจำกทางบ้านติดต่อนั้นะ พากันมาเ็ดไ้เ็น้ำแต่ก่อนหะมาเ็ดน้ำทาม ทามนั้นมันกะเ็นดินฮ้างดินเียงแล้วกะเลยเ็นทาม ม่งไ้มกฮ้างมันเียงน้ำ พากันเ็ดไ้่น้ำนั้น กะเลยพากันเ็นไ้ทามนั้นหะ

###สาเหตุที่เรียกว่าหมู่บ้านไร่ทาม เนื่องจากผู้คนจากหมู่บ้านติดต่อกันทำไร่ข้าวอยู่ตามทาม บริเวณไหนเป็นที่ราบ ชาวบ้านจะทำไร่ข้าวตรงนั้น ชาวบ้านจึงเรียกว่าไร่ทาม###

ภูกระแต, หมู่บ้าน

หมู่บ้านภูกระแตตั้งอยู่ในตำบลนาอาน อำเภอเมือง จังหวัดเลย มีอาณาเขตติดต่อกับหมู่บ้านต่าง ๆ ดังนี้คือ

ทิศเหนือ ติดต่อกับ หมู่บ้านนาอาน

ทิศใต้ ติดต่อกับ หมู่บ้านขอนแก่น ตำบลนาโง่ง

ทิศตะวันออก ติดต่อกับ หมู่บ้านบง ตำบลนาโง่ง

ทิศตะวันตก ติดต่อกับ หมู่บ้านปากนา

พื้นที่ของหมู่บ้านนี้มี 260 ไร่ ลักษณะภูมิประเทศเป็นเนินเขา อาชีพของประชากรได้แก่ การทำไร่ ทำนา ประชากรทั้งสิ้น 123 คน จำนวนบ้านเรือน 25 หลังคาเรือน ประชาชนนับถือศาสนาพุทธ หมู่บ้านนี้มี นายบุญ แก้วยาสี เป็นผู้ใหญ่นบ้าน

หมู่บ้านภูกระแตตั้งเมื่อ พ.ศ. 2529 ผู้คนในหมู่บ้านย้ายมาจากหมู่บ้านนาอาน เดิมหมู่บ้านนี้ขึ้นอยู่กับหมู่บ้านนาอาน เมื่อมีจำนวนบ้านเรือนเพิ่มขึ้นทางราชการจึงจัดตั้งเป็นหมู่บ้าน ประชาชนเรียกชื่อหมู่บ้านภูกระแตตามชื่อของภูเขา

ความหมายชื่อหมู่บ้าน

นางผัน แก้วยาสี อายุ 69 ปี อยู่บ้านเลขที่ 7 หมู่ที่ 8 ตำบลนาอาน อำเภอเมือง จังหวัดเลย อาชีพทำไร่ ทานา อธิบายความหมายชื่อหมู่บ้านเมื่อวันที่ 18 พฤศจิกายน 2532 ว่า

อันบ้านภูกะแต่น้ำ มันมีภูอยู่หน้าก่อนนั้น ก่อเขาสีเอินภูกะแต มันมีภูหลงอยู่หน้า หน่วยหนึ่งเป็นภูน้อย ๆ แล้วมีกะแตกะจ้อน มันมีภูแค่ว่าเลยเอินภูกะแตพอดีไปตั้งบ้านไว้ภู กะเอินบ้านภูกะแตเห็นว่าเป็นบ้านภูกะแต

###สาเหตุที่เรียกชื่อว่าหมู่บ้านภูกระแต เพราะมีภูเขาลูกหนึ่งอยู่ใกล้กับที่ตั้งหมู่บ้าน ภูเขาลูกนี้มีกระแตกระจ้อน (กระจ้อนเป็นชื่อสัตว์สี่เท้าชนิดหนึ่ง รูปร่างคล้ายกระรอก มีลายดำตามยาวข้าง ๆ ตัว หางเป็นพวง ชอบอยู่ตามพื้นดินหรือต้นไม้เตี้ย ๆ : ผู้วิจัย) นักและหนองอาศัยอยู่ ชาวบ้านเรียกภูเขาลูกนี้ว่า ภูกระแต เมื่อผู้คนได้มาตั้งบ้านเรือนอยู่ใกล้ภูกระแตจึงเรียกชื่อหมู่บ้านว่า ภูกระแตด้วย###

นายลอง คิมจันทา อายุ 75 ปี อยู่บ้านเลขที่ 2 หมู่ที่ 8 ตำบลนาอาน อำเภอเมือง จังหวัดเลย อาชีพพ่อบ้าน เล่าถึงความหมายชื่อหมู่บ้าน เมื่อวันที่ 18 พฤศจิกายน 2532 ว่า

บ้านภูกะแต่นั้น ผืนป่าเอินจ้งขึ้นก่อน ป่านาอานพื้นที่ผืนเป็นบ้านตั้งเดิมแล้ว ผืนป่าเอิน ผู้เฒ่าผู้แก่เบ็ดไปฮ้อยเล่นแล้วหละ ผืนป่าเอินบ้านภูกะแต่นี้กะคาย กะเอินน้ำผืน แต่ก็มีแม่น้ำหลาย กะแตอยู่หน้าอันนี้หลายหว่าขึ้น ผืนหว่าหะ แต่เฮากะบ่ทันเห็น ไหมกะเอินเอาแต่นี้ ผืนกะเอินน้ำหั้น

###สาเหตุที่เรียกชื่อหมู่บ้านว่าหมู่บ้านภูกระแต เพราะเป็นชื่อที่ชาวบ้านเรียกภูเขาลูกหนึ่ง ซึ่งเมื่อก่อนนั้นมีกระแตชุกชุมทำให้คนนิยมไปล่ากระแตที่ภูเขาลูกนี้ ชาวบ้านนาอานจึงเรียกว่าภูกระแตตั้งแต่บรรพบุรุษ เมื่อตั้งหมู่บ้านจึงเรียกว่าหมู่บ้านภูกระแตตามชื่อภูเขาคือ###

น้ำสวย, ตำบล

ตำบลน้ำสวยตั้งอยู่ทางทิศตะวันออกเฉียงเหนือของอำเภอเมือง จังหวัดเลย มีอาณาเขตติดต่อกับตำบลต่าง ๆ ดังนี้

ทิศเหนือ ติดต่อกับ ตำบลธาตุ อำเภอเชียงคาน
 ทิศใต้ ติดต่อกับ ตำบลนาหินคำ อำเภอเมือง
 ทิศตะวันออก ติดต่อกับ ตำบลท่าสวรรค์ กิ่งอำเภอนาด้วง
 ทิศตะวันตก ติดต่อกับ ตำบลชัยพฤกษ์ ตำบลนาอ้อ อำเภอเมือง

ตำบลนี้มีพื้นที่ 50,145 ไร่

การแบ่งเขตการปกครอง แบ่งออกเป็น 11 หมู่บ้าน คือ

1. หมู่บ้านสับ หมู่ที่ 1
2. หมู่บ้านสับ หมู่ที่ 4
3. หมู่บ้านน่าน้ำมัน หมู่ที่ 3
4. หมู่บ้านนาสาราญ หมู่ที่ 9
5. หมู่บ้านเพี้ย หมู่ที่ 2
6. หมู่บ้านหนองคอกบัว หมู่ที่ 5
7. หมู่บ้านสะอาด หมู่ที่ 6
8. หมู่บ้านวังแคน หมู่ที่ 7
9. หมู่บ้านซำพ หมู่ที่ 8
10. หมู่บ้านศรีชมชื่น หมู่ที่ 10
11. หมู่บ้านลายเหนือ หมู่ที่ 11

ตำบลน้ำสวยตั้งขึ้นเมื่อปี พ.ศ. 2369 โดยมีผู้คนอพยพมาจากหมู่บ้านห้วยหวาย ตำบลกกคู้ มีนายเพี้ย สุพรรณ เป็นหัวหน้าและได้ตั้งถิ่นฐานอยู่ลุ่มน้ำลาย ซึ่งเป็นบริเวณที่อุดมสมบูรณ์ เหมาะแก่การประกอบอาชีพ จากนั้นทำให้ประชาชนอพยพเข้ามาอยู่มากขึ้น และได้ขยายอาณาเขตออกไปเรื่อย ๆ ทางลำน้ำลายตอนเหนือ เมื่อมีผู้คนอาศัยอยู่มากทำให้สามารถตั้งเป็นตำบลได้ เดิมจึงตั้งชื่อว่า ตำบลน้ำลาย ภายหลังได้เปลี่ยนเป็นตำบลน้ำสวย

ความหมายชื่อตำบล

นายจร ทะวิชัย อายุ 59 ปี อยู่บ้านเลขที่ 158 หมู่ที่ 8 ตำบลน้ำสวย อำเภอเมือง จังหวัดเลย อาชีพทำไร่ ทานา กล่าวถึงความหมายชื่อตำบลเมื่อ 30 ตุลาคม 2532 ว่า

ก่อนตั้งชื่อว่าตำบลน้ำสวยนั้น มีแม่น้ำสวยไหลผ่านหลายบ้าน กะเลยเอื่อน้ำสวย แต่ก่อนกะลวมกับนาด้วงพ้อม ต่อมาหลวงกะแ่ก่นาด้วงไปเป็นกิ่ง น้ำสวยกะเลยตั้งเป็น ตำบลน้ำสวยขึ้นกับอำเภอเมือง

###ตำบลน้ำสวยนั้นเมื่อก่อนนั้นรวมอยู่กับกิ่งอำเภอนาด้วง ปัจจุบันตำบลน้ำสวยขึ้น อยู่กับอำเภอเมือง สาเหตุที่ตั้งชื่อว่าตำบลน้ำสวยเพราะมีลำน้ำสวยไหลผ่านหมู่บ้านใน ตำบลน้ำสวย ชาวบ้านจึงเรียกชื่อว่าตำบลน้ำสวย###

นายทองกวน วงศ์พยัคฆ์ อายุ 69 ปี อยู่บ้านเลขที่ 22 หมู่ที่ 2 ตำบลน้ำสวย อำเภอเมือง จังหวัดเลย อาชีพทำไร่ ทานา กล่าวถึงความหมายชื่อหมู่บ้าน เมื่อวันที่ 30 ตุลาคม 2532 ว่า

ก่อนตั้งชื่อว่าตำบลน้ำสวยนี้ แต่ก่อนหมู่บ้านนี้ขึ้นกับตำบลทุ่งโพธิ์ อำเภอภูคุดป้อง ต่อมาได้เป็นมาเป็นอำเภอเมือง บ้านเพียกะอ้อกจากทุ่งโพธิ์มาตั้งชื่อว่าตำบลน้ำสวย กะผู้นหว่ามันมีน้ำสวยไหลผ่านกะเลยเอามา เป็นชื่อตำบลกะบ่ได้เอื่อนว่าตำบลบ้านเพีย นบ้านก้านัน กะก้านันอยู่ขึ้นกะผู้นหว่าหลวงหว่ามันคี่แล้วกะเลยชื่อตำบลน้ำสวยก่อนแล้ว

###เดิมตำบลน้ำสวยขึ้นอยู่กับตำบลทุ่งโพธิ์ อำเภอภูคุดป้อง ต่อมาอำเภอภูคุดป้องได้ เปลี่ยนชื่อเป็นอำเภอเมือง หมู่บ้านเพียซึ่งเป็นที่ตั้งของที่ทำการก้านันได้แยกหมู่บ้าน มาจากตำบลทุ่งโพธิ์และใช้ชื่อว่าตำบลน้ำสวย สาเหตุที่ตั้งชื่อว่าตำบลน้ำสวยเพราะมีลำน้ำสวยไหลผ่านตำบล และทางราชการเห็นว่าเหมาะสมแล้ว###

สุม, หมูบ้าน

หมู่บ้านสุมตั้งอยู่ในตำบลน้ำสวย อำเภอเมือง จังหวัดเลย มีอาณาเขตติดต่อกับหมู่บ้านต่าง ๆ ดังนี้

ทิศเหนือ	ติดต่อกับ หมู่บ้านลายเหนือ
ทิศใต้	ติดต่อกับ หมู่บ้านหนองคอกบัว
ทิศตะวันออก	ติดต่อกับ หมู่บ้านนาสาราญ
ทิศตะวันตก	ติดต่อกับ หมู่บ้านปากหมาก ตำบลศรีสองรัก

หมู่บ้านนี้มีพื้นที่ 6,918 ไร่ ลักษณะภูมิประเทศเป็นที่ราบลูกคลื่น อาชีพของประชากรได้แก่ การทำนา ทำไร่ จำนวนประชากรทั้งสิ้น 796 คน จำนวนบ้านเรือน 155 หลังคาเรือน ประชาชนนับถือศาสนาพุทธ มีวัด 1 วัด คือวัดศรีสว่างวารี มีโรงเรียนระดับประถมศึกษา 1 โรงเรียน คือโรงเรียนบ้านสุม หมู่บ้านนี้มี นายสลัด แก้วดวงดี เป็นผู้ใหญ่บ้าน

หมู่บ้านสุมตั้งขึ้นเมื่อประมาณ พ.ศ. 2382 โดยประชาชนในหมู่บ้านอพยพมาจากหมู่บ้านห้วยหวาย ตำบลกกคู้ และจากอำเภอหล่มเก่า จังหวัดเพชรบูรณ์

ความหมายชื่อหมู่บ้าน

นายปัญญา ชัชวาลย์ อายุ 68 ปี อยู่บ้านเลขที่ 33 หมู่ที่ 1 ตำบลน้ำสวย อำเภอเมือง จังหวัดเลย อาชีพทำไร่ ทำนา เล่าถึงความหมายชื่อหมู่บ้าน เมื่อวันที่ 30 ตุลาคม 2532 ว่า

ประวัติบ้านสุมนี้ก่อนเดิมชื่อบ้านสุม ผู้เกิดใหญ่ที่หลังนี้ได้ถามประวัติมาว่า บ้านสุมนั้นเดิมมาตั้งเคาที่แล้งเพียสุพรรณ มาตั้งบ้านตั้งเมืองนี้นั้นหว่ามาพ้อสุมใหญ่ สุมดีทองดีเหล็กหล่อหมี่หุ้งกะบู่จิกเทอะ เพาะหว่ามาพ้อสุมใหญ่มือนั้นกะหายไปแล้วละ อันนั้นแขนงหนึ่งอีกแขนงหนึ่งมีพวกไทยหล่มอุ้ยควมาเฮ็ดไฮ่สาสุม กะเลยเอิ้นบ้านสุม มีสองแขนงถ่อเนี้ยแต่ก่อนกะบ่เอิ้นบ้านสุมได้ เอิ้นบ้านตาลเดี่ยว ต่อมากะเลยเอิ้นบ้านสุมพันเนี้ย

###หมู่บ้านสบเดิมเรียกว่าหมู่บ้านตาลเดี่ยว แต่ต่อมาเรียกว่าหมู่บ้านสบ สาเหตุที่เรียกว่าหมู่บ้านสบมีเรื่องเล่าอยู่ 2 เรื่อง คือคนรุ่นก่อนว่าเพี้ยสุพรรณ ได้มาตั้งบ้านเรือนอยู่บริเวณนี้ แล้วมาพบสบขนาดใหญ่ ซึ่งอาจจะเป็นสบที่ใช้ตีทองหรือตีเหล็ก ซึ่งผู้เล่าไม่ทราบแน่ชัด ปัจจุบันสบสูญหายไปแล้ว

ส่วนอีกเรื่องหนึ่งที่เล่าไว้คือ มีชาวบ้านจากอำเภอหล่มเก่าได้อพยพครอบครัวมาทำไร่ยาสูบ เมื่อเป็นหมู่บ้านจึงเรียกว่าหมู่บ้านสบ###

นายสลับ แก้วดวงดี อายุ 44 ปี อยู่บ้านเลขที่ 58 หมู่ที่ 1 ตำบลน้ำสวย อำเภอเมือง จังหวัดเลย อาชีพทำไร่ ทำนา กล่าวถึงความหมายชื่อหมู่บ้าน เมื่อวันที่ 30 ตุลาคม 2532 ว่า

ตามประวัตินั้นหว่ามาซื้อสบเหล็กใหญ่ เหล็กสมัยโบราณ มีสบใหญ่แบบสบตีเหล็กหว่านอยู่ทางบ่อนออกไปทางป่าช้านะ แต่ก่อนหว่าน เฝือกะเลยเอ็นบ้านสบ เอ็นตามสบตีเหล็กตามลือสบตีเหล็กนั้น

###สาเหตุที่เรียกชื่อว่าหมู่บ้านสบ เพราะมีประวัติเล่ามาว่ามีคนมาพบสบเหล็กขนาดใหญ่เป็นสบสมัยโบราณอยู่บริเวณที่เป็นป่าช้า ชาวบ้านจึงเรียกชื่อหมู่บ้านว่าหมู่บ้านสบตามชื่อของสบเหล็กนั้น###

สบ, หมู่บ้าน

หมู่บ้านสบตั้งอยู่ในตำบลน้ำสวย อำเภอเมือง จังหวัดเลย มีอาณาเขตติดต่อกับหมู่บ้านต่าง ๆ ดังนี้

ทิศเหนือ	ติดต่อกับ หมู่บ้านน้ำสวย ตำบลท่าสวรรค์
ทิศใต้	ติดต่อกับ หมู่บ้านหนองดอกบัว
ทิศตะวันออก	ติดต่อกับ หมู่บ้านห้วยตาด ตำบลนาดอกคำ
ทิศตะวันตก	ติดต่อกับ หมู่บ้านปากหมาก ตำบลศรีสองรัก

หมู่บ้านนี้มีพื้นที่ 2,500 ไร่ ลักษณะภูมิประเทศเป็นที่ราบลูกคลื่น อาชีพของประชากร ได้แก่ การทำไร่ ทำนา ประชากรทั้งสิ้น 835 คน จำนวนบ้านเรือน 169 หลังคาเรือน ประชาชนนับถือศาสนาพุทธ หมู่บ้านนี้มี นายประเสริฐ ชัชวาลย์ เป็นผู้ใหญ่บ้าน

หมู่บ้านสับตั้งเมื่อประมาณ พ.ศ.2381 เดิมหมู่บ้านสับ หมู่ที่ 2 อยู่ในเขตการปกครอง
ของหมู่ที่ 1 ต่อมาประชากรหนาแน่นขึ้น ทางราชการจึงแยกหมู่บ้านสับออกเป็น 2 หมู่บ้าน คือ
หมู่บ้านสับหมู่ที่ 1 และหมู่บ้านสับหมู่ที่ 2

ความหมายข้อหมั่นบ้าน

นายอำคา คาบุยา อายุ 65 ปี อยู่บ้านเลขที่ 3 หมู่ที่ 4 ตำบลน้ำสวย อำเภอเมือง
จังหวัดเลย อาชีพทำไร่ ทำนา กล่าวถึงความหมายชื่อหมู่บ้าน เมื่อวันที่ 30 ตุลาคม 2532 ว่า

***มันเป็นหญิงชู้ คือหว่าเดิมมันมันเป็นบ้านตาลเดี่ยว บ้านที่เล็กมันอยู่ปากข้าวเอา
กันพัน ถังนาหั้นะ แล้วที่นี้เผ่นหว่าเผ่นกะเลยญ้ายมาทางนี้ แล้วบีคี่มาถางบ่อนบ้านนี้
มาเห็นสับ สับดีเหล็กหว่านะ เป็นสับใหญ่ เลยเอิ้นบ้านสับหว่าขึ้น เผ่นหว่าหั้นะ

แล้วตำนานหนึ่งนั้นหว่าตึ้งซี่ ตำนานหนึ่งนั้นหว่า แต่ก่อนนั้นเป็นบ้านบ่พอผู้สืบหลัง
เผ่นมาคั้งนะ แล้วทั้นเผ่นมาเฮ็ดไข่เต่าสุบ มันได้ผลดีกะเลยลือกันไปฮ้อดทางเมืองหล่ม
เมืองนั้น คนหล่มมาอยู่เต็มเนี้ยมาเฮ็ดยาสุบ แล้วกะเลยติดตามมาฮื้อคมาเป็นบ้านสุบ
คือเก่าตำนานหนึ่งนะ

ตำนานเก่า ๆ นี่เห็นสื่อบ่อยสื่อดีหลักนี้นะ...เดี๋ยวนี้บ่มีผู้อ่านมันจักเล่นคนแล้วอยู่แห่ม
เล่นเฮาเนี้ยมันเห็นแล้ว...สื่อบ่เก่าบ่คือ...เสียใช้เป็นสื่อบ่สมัยคนเปิดศอกพื้นน้ำ***

เดิมหมู่บ้านสับสนชื่อว่าหมู่บ้านตาลเคี้ยวตั้งอยู่อีกฝั่งหนึ่งของสะพาน ต่อมาผู้คนได้อพยพมาอยู่บริเวณที่ตั้งหมู่บ้านปัจจุบัน สาเหตุที่เรียกชื่อหมู่บ้านว่า หมู่บ้านสับสนเพราะมีตำนานเล่าไว้ว่า เมื่อชาวบ้านอพยพมาได้พบสุมที่ใช้สับลมสำหรับตีเหล็กเป็นสุมใหญ่มาก ซึ่งสุมนี้เป็นสุมสมัยโบราณสมัยที่คนสูงถึง 8 ศอก แต่ปัจจุบันไม่มีแล้ว ชาวบ้านจึงเรียก

ชื่อหมู่บ้านว่า หมู่บ้านสับ ส่วนอีกตำนานหนึ่งเล่าไว้ว่า สาเหตุที่ได้ชื่อว่าหมู่บ้านสับเพราะ
เดิมมีผู้คนมาอาศัยอยู่เป็นหมู่บ้านเล็ก ๆ และได้ทำไร่ยาสูบ ไร่ยาสูบนี้ได้ผลดีจนลือไปถึง
อำเภอหล่มเก่า ทำให้ผู้คนจากอำเภอหล่มเก่าอพยพมาทำไร่ยาสูบอยู่ที่นั่นมาก เมื่อเป็น
หมู่บ้านจึงเรียกชื่อหมู่บ้านว่าหมู่บ้านสับ###

นายสี นันทาศรี อายุ 68 ปี อยู่บ้านเลขที่ 12 หมู่ที่ 4 ตำบลน้ำสวย อำเภอเมือง
จังหวัดเลย อาชีพทำไร่ ทานา อธิบายความหมายชื่อหมู่บ้าน เมื่อวันที่ 30 ตุลาคม 2532 ว่า

***บ้านสับนี้ตามธรรมเนียมกันก่อนมาตั้งนั้นหว่า เพียสุพรรณ เขามาตั้งนั้น เผิ่นมา
พบสับใหญ่ พบสับหล่ออดหล่อปูนหล่อทอง หล่อหุ้งแต่ก่อนน้ำแต่ก่อน ๆ หุ่นหว่าเผิ่นเลยเอิน
บ้านสับ

อีกทานองหนึ่งนั้นหว่าไทยหล่มนั้นมาตั้งนี้ หล้ายมาใช้สอยอยู่นี้ มาเฮ็ดไร่ยาสูบกันนี้
มีแต่เฮ็ดไร่มาสบขายหว่าเพอะไปกะเลยเอินบ้านสับมีสองอย่างถื่อนี้ หลังมาเลยเอิน
บ้านสับถื่อนี้ หว่ามาเฮ็ดไร่ยาสูบนี้กะเลยบ้านสับ อันสุดก่อนนั้นเผิ่นมาเห็นถ่อสับใหญ่
สับเหล็กเฮาแต่ก่อนหะเลยเอินบ้านสับนาสับเหล็กใหญ่ถื่อนั้นมา ทั้งสองสับกะมาอยู่บ้าน
เดียวกันนี้***

###สาเหตุที่ชื่อว่าหมู่บ้านสับมีเรื่องเล่าอยู่ 2 เรื่อง เรื่องที่เชื่อว่ามีมาก่อนคือ เพีย
สุพรรณ ได้มาตั้งหมู่บ้านแล้วมาพบสับใหญ่ ซึ่งสับนี้เป็นสับเหล็ก และสับสามารถใช้หล่ออิฐ
หล่อปูน หล่อทอง จึงตั้งชื่อว่าหมู่บ้านสับ

ส่วนอีกเรื่องหนึ่งคือ ชาวอำเภอหล่มเก่าได้อพยพมาทำไร่ยาสูบขายอยู่บริเวณที่ตั้ง
หมู่บ้าน ชาวบ้านจึงเรียกชื่อว่าหมู่บ้านสับ และทั้ง 2 ชื่อนี้เป็นหมู่บ้านหมู่เดียวกัน###

นาข้าวมัน, หมู่บ้าน

หมู่บ้านนาข้าวมันตั้งอยู่ในตำบลน้ำสวย อำเภอเมือง จังหวัดเลย มีอาณาเขตติดต่อกับ
หมู่บ้านต่าง ๆ ดังนี้

ทิศเหนือ ติดต่อกับ หมู่บ้านวังแคน

ทิศใต้ ติดต่อกับ หมู่บ้านเพี้ย

ทิศตะวันออก ติดต่อกับ หมู่บ้านห้วยตาด ตำบลนาดอกคำ

ทิศตะวันตก ติดต่อกับ หมู่บ้านก้างปลา ตำบลชัยพฤกษ์

หมู่บ้านนี้มีพื้นที่ 10,573 ไร่ ลักษณะภูมิประเทศเป็นที่ราบลูกคลื่น อาชีพของประชากร ได้แก่ การทำนา ทำไร่ ประชากรทั้งสิ้น 684 คน จำนวนบ้านเรือน 147 หลังคาเรือน ประชาชนนับถือศาสนาพุทธ มีโรงเรียนระดับประถมศึกษา 1 โรงเรียน คือโรงเรียนบ้านน่าน้ำมัน หมู่บ้านนี้มีนายสมพร แก้วศิริ เป็นผู้ใหญ่บ้าน

หมู่บ้านน่าน้ำมัน เดิมประชากรจากหมู่บ้านเพี้ย ได้มาทำไร่ทำนาอยู่บริเวณนี้ ภายหลังจัดสร้างบ้านเรือนอยู่อย่างถาวร ชาวบ้านเรียกชื่อว่าหมู่บ้านน่าน้ำมัน

ความหมายชื่อหมู่บ้าน

นายทอง สุธิมมงคล อายุ 70 ปี อยู่บ้านเลขที่ 38 หมู่ที่ 3 ตำบลน้ำสวย อำเภอเมือง จังหวัดเลย อาชีพทำไร่ ทำนา อธิบายความหมายชื่อหมู่บ้าน เมื่อวันที่ 30 ตุลาคม 2532 ว่า

ได้ถูกเหว้าพานเพี้ยมาเอ็ดไฮ้อยู่พี่มาเอ็ดไฮ่เอ็ดสวน แล้วย้ายจากพี่มาอยู่พี่ มาอยู่กับไฮ่กับสวน ต่อไปต่อมาแล้วกะมาเอ็ดน่าน้ำมันขึ้นนี้ มีนา มีไฮ่มิน่า กะเลย อพยพครอบครัวมาอยู่พี่ มาอยู่กับไฮ่กับนา ห้วยบ้านนี้เวลานั้นขึ้นมา มันเป็นน้ำมันเลย เอ็นบ้านน่าน้ำมัน มันเป็นน้ำมันกันเป็นผ้าขึ้นน้ำ เป็นคือน้ำมันน้ำ อันข้อยได้ถูกแผ่นว่า นั้นหว่าห้วยขึ้น มันเหมือนบ่หินเทอะ แผ่นกะมาสังเกตด้วยตนเองว่าควรลือว่าห้วยห้วย ควรลือว่าบ้านน่าน้ำมัน น้ำมันขึ้นเป็นมันกะเลยลือบ้านตามนี้

##ผู้เล่าได้ฟังเรื่องเล่ามาว่า เดิมทีหมู่บ้านน่าน้ำมันมีนายพรานเพี้ยได้มาทำไร่ทำสวน อยู่บริเวณนี้ ภายหลังได้ทำนาด้วย ต่อมาพรานเพี้ยได้อพยพครอบครัวมาอยู่ที่นา ที่หมู่บ้าน มีลำห้วย และน้ำในลำห้วยนี้มีลักษณะเหมือนกับน้ำมันจับกันอยู่บนผิวน้ำ ผู้คนได้ไปสังเกตและ ตั้งชื่อลำห้วยว่าห้วยน้ำมัน เมื่อตั้งชื่อหมู่บ้านชาวบ้านได้เรียกว่าบ้านน่าน้ำมัน###

นายฮวง พันลูกท้าว อายุ 79 ปี อยู่บ้านเลขที่ 24 หมู่ที่ 3 ตำบลน้ำสวย อำเภอเมือง จังหวัดเลย อาชีพทำไร่ ทานา กล่าวถึงความหมายชื่อหมู่บ้าน เมื่อวันที่ 30 ตุลาคม 2532 ว่า

***นาน้ำมันนี่เลื่อนคำพานป่าไปป่าหว้าชั้น ไปป่าแล้วคายอิดเข้าเข้ามันเบ็ดกะเลยมา กินน้ำ กินแล้วกะเลยเป็นสาละบาดเลยคายมบลงน้ำที่หว้าชั้น ลงอุบห้วยน้ำ น้ำมันเนี้ย แล้วกะเป็นน้ำมันเป็นอันนั้นเป็นไซไหลมาหว้าชั้น อันนี้ตอนท่งเนี้ย

อันตอนหนึ่งนั้นหว้า ตอนหนึ่งนั้นหว้าคาพานป่าเศรษฐบุตรนาผิงควยคำ ผิงควยคำนั้น ผิงได้แล้วผิงตายแล้วกะเลยทำปามาถ้างน้ำมัน คายคำแต่ปางนั้นคายนาคาไหลมานี้ กะหว้า เฝิ่นกะเอิ้นกะสอง สองอันนี้ อีเอาอันได้เป็นหลักกะเอา มีสองอันนั้นแล้วเฝิ่น กะเอิ้นตั้งแต่ได้มาได้ แล้วกะเอิ้นนาเฝิ่นนั้น เขากะเกิดลุนหว้าเทะน้อ อันมาอยู่ที่นี่ กะผิงน้อยอยู่ ผิงย้ายออกมาจากบ้านเพี้ยนนี้***

##สาเหตุที่ตั้งชื่อหมู่บ้านว่าหมู่บ้านน้ำมันมีเรื่องเล่าอยู่ 2 เรื่อง คือเรื่องที่ 1 มีนายพรานคนหนึ่งไปล่าสัตว์ ต่อมาอดข้าวเพราะข้าวหมด จึงไปกินน้ำที่ลำห้วย แล้วเป็นลมตายพบบอยู่ริมลำห้วย ทำให้เป็นน้ำมัน เพราะไขมันไหลมาจากร่างกายของผู้ตาย

เรื่องที่ 2 เล่าว่ามีนายพรานชื่อเศรษฐบุตรมาตามล่าควายคำ เมื่อยิงควายตัวนั้น ตายแล้วได้ทาบควายมาถ้างเอาน้ำมันออก น้ำจึงเป็นมันตั้งแต่นั้นมา เมื่อตั้งเป็นหมู่บ้าน ชาวบ้านได้เรียกชื่อว่าหมู่บ้านน้ำมันตั้งแต่บรรพบุรุษมา###

นาสาราญ, หมู่บ้าน

หมู่บ้านนาสาราญตั้งอยู่ในตำบลน้ำสวย อำเภอเมือง จังหวัดเลย มีอาณาเขตติดต่อกับหมู่บ้านต่าง ๆ ดังนี้

ทิศเหนือ ติดต่อกับ หมู่บ้านสะอาค

ทิศใต้ ติดต่อกับ หมู่บ้านหนองคอกบัว

ทิศตะวันออก ติดต่อกับ หมู่บ้านสุม

ทิศตะวันตก ติดต่อกับ หมู่บ้านซาพู

หมู่บ้านนี้มีพื้นที่ 3,000 ไร่ ลักษณะภูมิประเทศเป็นที่ราบเชิงเขา อาชีพของประชากร ได้แก่ การทำไร่ ทำนา ประชากรทั้งสิ้น 550 คน จำนวนบ้านเรือน 109 หลังคาเรือน ประชาชนนับถือศาสนาพุทธ หมู่บ้านนี้มี นายทุน พานิช เป็นผู้ใหญ่บ้าน หมู่บ้านนาสารอยู่ตั้งขึ้นเมื่อ พ.ศ. 2525 เดิมหมู่บ้านนี้เป็นส่วนหนึ่งของหมู่บ้านสวาย ต่อมา มีจำนวนประชากรเพิ่มขึ้น ทางราชการจึงแยกหมู่บ้านนาสารออกจากหมู่บ้านสวาย

ความหมายชื่อหมู่บ้าน

นายหวิน พันธะสุมา อายุ 63 ปี อยู่บ้านเลขที่ 15 หมู่ที่ 9 ตำบลน้ำสวาย อำเภอเมือง จังหวัดเลย อาชีพทำไร่ ทำนา กล่าวถึงความหมายชื่อหมู่บ้าน เมื่อวันที่ 30 ตุลาคม 2532 ว่า

ก่อนตั้งบ้านนาสาละนที่แล่นนี้มีสองหมู่บ้าน สองหมู่บ้านนี้มาแยกเป็นสี่หมู่บ้าน แยกเป็นสี่หมู่บ้านนี้คือ หมู่บ้านเดิมนี้ผู้ใหญ่สาละนเป็นผู้หลักผู้ใหญ่อยู่นานกว่าผู้สิบปี แยกหมู่บ้านเลยตั้งสี่เป็นบ้านนาสาละน

###สาเหตุที่เรียกชื่อหมู่บ้านว่าหมู่บ้านนาสารอยู่ เพราะเดิมนั้นหมู่บ้านนี้เป็นหมู่บ้านขนาดใหญ่สามารถแยกหมู่บ้านออกเป็น 2 หมู่ ภายหลังแยกเป็น 4 หมู่ และหมู่บ้านนี้มีผู้ใหญ่บ้านชื่อ นายสารอยู่ เป็นผู้ใหญ่มานานกว่า 20 ปี เมื่อแยกเป็นหมู่บ้านจึงตั้งชื่อว่าหมู่บ้านนาสารอยู่ตามชื่อของผู้ใหญ่บ้าน###

นายลัด บุตรสาส์ อายุ 70 ปี อยู่บ้านเลขที่ 56 หมู่ที่ 9 ตำบลน้ำสวาย อำเภอเมือง จังหวัดเลย อาชีพทำไร่ ทำนา อธิบายความหมายชื่อหมู่บ้าน เมื่อวันที่ 30 ตุลาคม 2532 ว่า

***เอ้อ ! เนี่ยนาสาละนเนี่ย คือว่าบ้านสุมนั้นมันอยู่ขึ้น บิดนี้ลัดถ่ายสี่ โอ้! มันมี นานามันเลาะห้วย เขาเอ็นหวานาสาละนเอ็นตามนา จักเขาถ่ายสี่ให้จึงได้ชื่อว่าบ้านสุม

นั้นหมู่บ้านหนึ่ง บิดน้าเอาบ้านนาสาละวัน เอ! หว่ามันสาละวันจึงได้จึงหว่าขึ้น คือหว่ามันดี
มันสวย เขากะหว่ามันสาละวันคือน้ำคืดทางนะ แล้วเอาสื่อผู้ใหญ่สาละวันมาใส่ในน้ำพ้อม เลย
เป็นนาสาละวัน***

###สาเหตุที่หมู่บ้านนี้ชื่อว่าหมู่บ้านนาสาละวัน เนื่องจากบริเวณที่ตั้งหมู่บ้านมีนาชื่อ
นาสาละวันอยู่ติดกับริมลำห้วยและอยู่ใกล้หมู่บ้าน สาเหตุที่นาชื่อนาสาละวันเพราะชาวบ้าน
เห็นว่ามันเป็นพื้นที่สวยและอยู่ติดกับถนน ผู้คนในหมู่บ้านชอบ และชื่อนาสาละวันไปเข้ากับ
ชื่อผู้ใหญ่ว้านคือนายสาละวัน เมื่อหมู่บ้านนาสาละวันแยกออกมาจากหมู่บ้านสุข ชาวบ้านจึง
ใช้ชื่อว่าหมู่บ้านนาสาละวันตามชื่อนา และชื่อผู้ใหญ่ว้าน###

เพี้ย, หมู่บ้าน

หมู่บ้านเพี้ยตั้งอยู่ในตำบลน้ำสวย อำเภอเมือง จังหวัดเลย มีอาณาเขตติดต่อกับหมู่บ้าน
ต่าง ๆ ดังนี้

ทิศเหนือ	ติดต่อกับ หมู่บ้านนาบ้าน
ทิศใต้	ติดต่อกับ หมู่บ้านนาทราย ตำบลนาคินคำ
ทิศตะวันออก	ติดต่อกับ หมู่บ้านขาวสะอาด ตำบลขาวสะอาด
ทิศตะวันตก	ติดต่อกับ หมู่บ้านหัวฝาย ตำบลชัยพฤกษ์

หมู่บ้านนี้มีพื้นที่ 160 ไร่ ลักษณะภูมิประเทศเป็นที่ราบลูกคลื่น อาชีพของประชากร
ได้แก่ การทำไร่ ทำนา ประชากรทั้งสิ้น 1,041 คน จำนวนบ้านเรือน 217 หลังคาเรือน
ประชาชนนับถือศาสนาพุทธ มีวัด 1 วัด คือวัดเลียบ มีโรงเรียนระดับประถมศึกษา 1 โรงเรียน คือ
โรงเรียนบ้านเพี้ย หมู่บ้านนี้มี นายสม อุดคำเที่ยง เป็นผู้ใหญ่ว้าน

หมู่บ้านเพี้ย ตั้งขึ้นประมาณ พ.ศ. 2413 โดยมีประชาชนจากหมู่บ้านภู่อบิโคพพมา
อาศัยอยู่ เมื่อตั้งหมู่บ้านขึ้นชาวบ้านเรียกชื่อหมู่บ้านว่า หมู่บ้านเพี้ย

ความหมายชื่อหมู่บ้าน

นางผ่อง บุตรเต อายุ 83 ปี อยู่บ้านเลขที่ 76 หมู่ที่ 2 ตำบลน้ำสวย อำเภอเมือง จังหวัดเลย อาชีพแม่บ้าน อธิบายความหมายชื่อหมู่บ้าน เมื่อวันที่ 30 ตุลาคม 2532 ว่า

***อันแต่เก่าพะ แต่เก่านั้นหว้าพานเพี้ยนมาเป็น หว่าพันเพี้ยนหว้าให้พันน้ำ
เพี้ยนมาเป็นหว้าพานเพี้ยน เพี้ยนนั้นบ้านอันนั้นเป็นบ้านเถื่อ มาอันนั้นจนถึงกวางถึงเมย
หว้าเพี้ยน มาเป็นคันทานเพี้ยนเพี้ยนมาตาย คันทานแล้วบ้านนั้นตั้งบ้าน ตั้งบ้านแล้วชื่อหว้า
บ้านเพี้ยนหว้าขึ้นแต่พ่อแต่แม่เพี้ยนว่าให้พัน***

###เดิมหมู่บ้านเพี้ยนเป็นป่าทำให้มีนายพรานเพี้ยนได้มาล่ากวางล่าควายป่า ต่อมา
พรานเพี้ยนได้ตายไปในป่านั้น ภายหลังมีคนมาตั้งบ้านเรือนอยู่ และตั้งชื่อว่าหมู่บ้านเพี้ยน###

นายเพี้ย ลุนธิละวงศ์ อายุ 78 ปี อยู่บ้านเลขที่ 39 หมู่ที่ 2 ตำบลน้ำสวย อำเภอเมือง จังหวัดเลย อาชีพทำไร่ ทำนา กล่าวถึงความหมายชื่อหมู่บ้าน เมื่อวันที่ 30 ตุลาคม 2532 ว่า

***กะมีเพี้ยเจ้าบ้านปากภูเพี้ยนเป็นพานป่า แล้วกะมาซื้อคณ้อยู่แถวบลีเวดหมู่บ้าน
แล้วกะมีน้ำพุถึงนาหลวงถึงบ้านมีต้นไม้ใหญ่ มะพร้าวเป็นป่าแขง แล้วเพี้ยนเลยมาพักอาศัย
น้ำพุนี้หละ แล้วกะมาจนถึงกวางถึงพานอยู่ที่นี่หละ อยู่ตามหมู่บ้านเห็นสถานที่หมู่บ้านเป็นไร่เป็นนา
กะเลยมาพันไร่พันสวนขึ้นก่อนหมู่บ้านเป็นพานเพี้ยนหว้าขึ้น กะเลยเอิ้นบ้านเพี้ยน***

###สาเหตุที่ตั้งชื่อว่าหมู่บ้านเพี้ยน เพราะมีนายเพี้ยซึ่งเป็นนายพรานจากหมู่บ้านปากภู
ได้มาล่าสัตว์บริเวณที่ตั้งหมู่บ้านปัจจุบันซึ่งเดิมเป็นป่าละเมาะ และนายเพี้ยนได้มาอาศัยอยู่
บริเวณที่มีน้ำพุ ต่อมาได้ทำไร่ทำสวนอยู่บริเวณนี้ ภายหลังเมื่อเป็นหมู่บ้าน ชาวบ้านจึงเรียก
ชื่อว่าหมู่บ้านเพี้ยน###

หนองคอกบัว, หมู่บ้าน

หมู่บ้านหนองคอกบัวตั้งอยู่ในตำบลน้ำสวย อำเภอเมือง จังหวัดเลย มีอาณาเขตติดต่อกับหมู่บ้านต่าง ๆ ดังนี้

ทิศเหนือ ติดต่อกับ หมู่บ้านสุข

ทิศใต้ ติดต่อกับ หมู่บ้านวังแคน

ทิศตะวันออก ติดต่อกับ หมู่บ้านนาดอกคำ ตำบลนาดอกคำ

ทิศตะวันตก ติดต่อกับ หมู่บ้านนาอ้อ ตำบลนาอ้อ

หมู่บ้านนี้มีพื้นที่ 9,140 ไร่ ลักษณะภูมิประเทศเป็นที่ราบเชิงเขา อาชีพของประชากร ได้แก่ การทำนา ทำไร่ ประชากรทั้งสิ้น 824 คน จำนวนบ้านเรือน 142 หลังคาเรือน ประชาชนนับถือศาสนาพุทธ มีวัด 1 วัด คือวัดศรีประทุมทอง มีโรงเรียนระดับประถมศึกษา 1 โรงเรียน คือโรงเรียนบ้านหนองคอกบัว หมู่บ้านนี้มี นายไหล บุญซิด เป็นผู้ใหญ่บ้าน

หมู่บ้านหนองคอกบัวตั้งขึ้นเมื่อ พ.ศ. 2460 ประชาชนอพยพมาจากหมู่บ้านก้างปลา หมู่บ้านท่าข้าม ตำบลชัยพฤกษ์ ที่บริเวณใกล้หมู่บ้านมีหนองน้ำที่มีดอกบัวขึ้นอยู่มาก ชาวบ้านจึงเรียกชื่อหมู่บ้านนี้ว่า หมู่บ้านหนองคอกบัว

ความหมายชื่อหมู่บ้าน

นางอ้ว บุญพรหม อายุ 58 ปี อยู่บ้านเลขที่ 22 หมู่ที่ 5 ตำบลน้ำสวย อำเภอเมือง จังหวัดเลย อาชีพทำไร่ ทำนา อธิบายความหมายชื่อหมู่บ้านเมื่อวันที่ 30 ตุลาคม 2532 ว่า

เพิ่นกะหว่าหนองคอกบัวน้อ เป็นหนองคอกบัวอยู่ใต้หละบ่อนบ้าน ตูลันหันน้ำ เพิ่นกะเลยตั้งสือหว่าบ้านหนองคอกบัวหันะ แต่ก่อนกะมีคอกบัวหลายแท้ ๆ แน้ว จนได้ลงไปเอามากินผ่องหัวขัวณะ มันเป็นบัวหลวง มีหัวน้ำกินหัวกินใบกินหมากมันหันะ

###สาเหตุที่เรียกชื่อว่าหมู่บ้านหนองคอกบัว เพราะบริเวณที่ตั้งหมู่บ้านมีหนองน้ำ ที่มีดอกบัวหลวงขึ้นอยู่มาก ชาวบ้านเรียกชื่อว่าหนองคอกบัว ผู้คนในหมู่บ้านได้ไปเก็บผัก

และรากบัวมารับประทาน หนองดอกบัวนี้อยู่กับนายล้น เมื่อทางราชการได้ตั้ง
หมู่บ้านขึ้นได้ตั้งชื่อว่าหมู่บ้านหนองดอกบัว###

นายไพล่ บุญซิด อายุ 54 ปี อยู่บ้านเลขที่ 29 หมู่ที่ 5 ตำบลน้ำสวย อำเภอเมือง
จังหวัดเลย อาชีพทำไร่ ทำนา อธิบายความหมายชื่อหมู่บ้าน เมื่อวันที่ 30 ตุลาคม 2532 ว่า

***ฉันมีหนอง หนองบัวอยู่ หนองบัวหลวงบัวใหญ่ เอาหน่อมะมีหนองบัวบานบัวใหญ่
แหล่บับคับ แล้วกะตั้งชื่อหมู่บ้านหนองดอกบัว ฉันมีหนองอยู่คับ หนองดอกบัวน้ำ
มีหน่อม่า่งนาพันเผี้ยคับ มาตั้งขึ้นหน่อมัยบ้านสองสามหลัง ตั้งชื่อบ้านหนองดอกบัวนี้
กะนานมาแล้วบ่เคยเปี่ยน หนองอยู่คับชื่อหนอง หนองบัวใหญ่กะอยู่นี้ มีหน่อมะเอา
หน่อมะ เป็นดอกบัวขึ้นมา เดียวนี้ปัจจุบันนี้มีคับ หนองอันนั้นหน่อมะหนองดอกบัวหน่อมะมีเขา
เอาเอ็ดคนเอาเปิดแล้วมันมีอยู่บ่ฟี้ กะเลยชื่อบ้านตามหนองคับ***

###สาเหตุที่เรียกชื่อหมู่บ้านว่าหมู่บ้านหนองดอกบัว เพราะชาวบ้านตั้งชื่อตาม
หนองน้ำที่มีดอกบัวขึ้นอยู่มาก และเรียกหนองน้ำว่าหนองดอกบัว เมื่อตั้งเป็นหมู่บ้าน
ชาวบ้านจึงเรียกว่าหมู่บ้านหนองดอกบัว และเรียกกันมานานแล้วไม่เคยเปลี่ยน ถึงแม้
ปัจจุบันไม่มีดอกบัวในหนองแล้ว เพราะชาวบ้านได้ไปทำนาในบริเวณที่เป็นหนอง
แต่เดิมนั้น ส่วนที่มีน้ำขังหรือบึงนั้นยังเหลืออยู่น้อยแล้ว หมู่บ้านนี้จึงเรียกชื่อตามหนอง
ดอกบัวนั่นเอง###

สะอาด, หมู่บ้าน

หมู่บ้านสะอาดตั้งอยู่ในตำบลน้ำสวย อำเภอเมือง จังหวัดเลย มีอาณาเขตติดต่อกับ
หมู่บ้านต่าง ๆ ดังนี้

ทิศเหนือ	ติดต่อกับ หมู่บ้านชาโฮ ตำบลธาตุ
ทิศใต้	ติดต่อกับ ลำน้ำลาย

ทิศตะวันออก ติดต่อกับ ภูหินลาด

ทิศตะวันตก ติดต่อกับ หมู่บ้านชาไฮ ตำบลธาตุ

หมู่บ้านนี้มีพื้นที่ 1,500 ไร่ ลักษณะภูมิประเทศเป็นที่ราบลูกคลื่น อาชีพของประชากร ได้แก่ การทำไร่ ทำนา ประชากรทั้งสิ้น 600 คน จำนวนบ้านเรือน 102 หลังคาเรือน ประชาชนนับถือศาสนาพุทธ มีโรงเรียนระดับประถมศึกษา 1 โรงเรียน คือโรงเรียนบ้านสะอาด หมู่บ้านนี้มี นาผากอง วัดนะ เป็นผู้ใหญ่บ้าน

หมู่บ้านสะอาด เดิมชาวบ้านเรียกว่าหมู่บ้านสะอาดลายเหนือ ต่อมาทางราชการได้ แยกหมู่บ้านออกเป็น 2 หมู่บ้าน คือหมู่บ้านลายเหนือ และหมู่บ้านสะอาด

ความหมายชื่อหมู่บ้าน

นายคำพันธ์ ศรีจำปา อายุ 73 ปี อยู่บ้านเลขที่ 97 หมู่ที่ 6 ตำบลน้ำสวย อำเภอเมือง จังหวัดเลย อาชีพทำไร่ ทำนา กล่าวถึงความหมายชื่อหมู่บ้าน เมื่อวันที่ 30 ตุลาคม 2532 ว่า

บ้านสะอาดน้ำ แต่ก่อนมันชื่อว่าบ้านสะอาดลายเหนือ เดียวนี้เอ็งว่าบ้านสะอาด ผ่อนหวาลวงเพี้ยนแบ่งให้ ผ่งนั้นเอ็งบ้านลายเหนือ ผ่งนั้นเอ็งบ้านสะอาด เอ็งบ้านสะอาด ผ่อนน้ำมันใส มันใสสะอาดดีหว่าขึ้น

###หมู่บ้านสะอาดเดิมเรียกว่าหมู่บ้านสะอาดลายเหนือ ต่อมาทางราชการแบ่ง การปกครองออกเป็น 2 หมู่บ้าน โดยใช้ชื่อว่าหมู่บ้านลายเหนือหมู่บ้านหนึ่ง อีกหมู่บ้าน หนึ่งคือ หมู่บ้านสะอาด สาเหตุที่เรียกว่าหมู่บ้านสะอาดอีกเหตุหนึ่งคือหมู่บ้านสะอาดมี น้ำใสสะอาด###

นายกอง วัดนะ อายุ 56 ปี อยู่บ้านเลขที่ 38 หมู่ที่ 6 ตำบลน้ำสวย อำเภอเมือง จังหวัดเลย อาชีพทำไร่ ทำนา อธิบายความหมายชื่อหมู่บ้าน เมื่อวันที่ 30 ตุลาคม 2532 ว่า

อันแต่ก่อนน้ำน้อยดินไม้มีหลาย ทางเทิงหิ้งกะเป็นขุนลาย น้ำขุนลายมันผ่านเนี้ย ผ่านบ้านเนี้ย น้ำมันไ้ค้ใส่ ใส่หลายหลายต่อมาคนมาบุกเอือนบุกขานหลายเข้า คนกะพากันเอิ้นว่าบ้านสะอ้ายลายเหญะ จนบ้านมันใหญ่ หลวงไ้ค้เญ่กบ้านให้กะแบ่งลื้อกันพ้อม บ้านนี้ไ้ค้เอิ้นบ้านสะอ้าย บ้านนั้นกะเอิ้นบ้านลายเหญะหว่าขึ้น บ้านกะคึงลื้อนน้ำใส่หั้น แนวนั้น

###บริเวณที่ตั้งหมู่บ้านเดิมมีต้นไม้มาก ทางตอนเหนือหมู่บ้านมีลำน้ำลายซึ่งน้ำลายนี้มีน้ำที่ใสมากไหลผ่านมาทางหมู่บ้าน ชาวบ้านได้เรียกชื่อว่าหมู่บ้านสะอ้ายลายเหญะต่อมาหมู่บ้านมีประชากรเพิ่มมากขึ้น ทางราชการได้แบ่งการปกครองหมู่บ้านออกเป็น 2 หมู่ คือหมู่บ้านสะอ้าย และหมู่บ้านลายเหญะ ชาวบ้านจึงเรียกชื่อว่า หมู่บ้านสะอ้ายตามลำน้ำที่ใสสะอ้าย และเป็นชื่อทางราชการตั้งให้ด้วย###

วังแคน, หมู่บ้าน

หมู่บ้านวังแคนตั้งอยู่ตำบลน้ำสวย อำเภอเมือง จังหวัดเลย มีอาณาเขตติดต่อกับหมู่บ้านต่าง ๆ ดังนี้

ทิศเหนือ	ติดต่อกับ หมู่บ้านหนองคอกบัว
ทิศใต้	ติดต่อกับ หมู่บ้านน่าน้ำมัน
ทิศตะวันออก	ติดต่อกับ หมู่บ้านห้วยตาด ตำบลนาดอกคำ
ทิศตะวันตก	ติดต่อกับ หมู่บ้านท่าข้าม ตำบลชัยพฤกษ์

หมู่บ้านนี้มีพื้นที่ 1,726 ไร่ ลักษณะภูมิประเทศเป็นที่ราบลูกคลื่น อาชีพของประชากรได้แก่ การทำไร่ ทำนา ประชากรทั้งสิ้น 430 คน จำนวนบ้านเรือน 83 หลังคาเรือน ประชาชนนับถือศาสนาพุทธ มีวัด 1 วัด คือวัดบุพการาม มีโรงเรียนระดับประถมศึกษา 1 โรงเรียน คือโรงเรียนบ้านวังแคน หมู่บ้านนี้มี นายอุดม เข้มมงคล เป็นผู้ใหญ่บ้าน

หมู่บ้านวังแคนตั้งขึ้นเมื่อ พ.ศ. 2440 ประชาชนจากหมู่บ้านเพี้ยได้มาทำนาอยู่บริเวณริมฝั่งลำน้ำลาย และเรียกบริเวณนี้ว่าวังแคน ต่อมาประชากรหนาแน่นจนเป็นหมู่บ้าน ชาวบ้านจึงเรียกชื่อว่าหมู่บ้านวังแคน

ความหมายชื่อหมู่บ้าน

นายลอง เข้มมงคล อายุ 73 ปี อยู่บ้านเลขที่ 29 หมู่ที่ 7 ตำบลน้ำสวย อำเภอเมือง จังหวัดเลย อาชีพทำสวน เล่าความหมายชื่อหมู่บ้าน เมื่อวันที่ 30 ตุลาคม 2532 ว่า

บ้านวังแคนนั้น มันมีกกแคนอยู่หันหน้าอยู่กับวัดหันหน้าคับ มันมีกกแคนใหญ่ เดียวนี้ กะหลั่งอยู่หันหน้า มันลุ่มอยู่หันหน้า ตีนเหง้ามันมุดน้ำตื้นใหญ่ได้ตั้งอุ้มพันนะ มันใหญ่กว่านั้น เกือบถ่อให้พันนะ มันลุ่มลุ่มฟ้าคห้วยหันนะ แล้วลื้อตั้งบ้านนั้นดี มื่อกลางปู่เพี้ยดวงบุผา พามาตั้ง นายเพี้ย นามสกุล ดวงบุผา มาตั้งนะ ลื้อวัดนั้นเพะหื้อบลู้กหื้อบลานมาจ่าก บ้านก้างปา ผีน้องกะเต็มบ้านก้างปาน้ำ อันเ็นบ้านวังแคนนั้น มันมีวังมีตื้นแคนอยู่ แต่ก่อน เ็นนาหมากคั้ง นี่เอาเอ็ดนาเลยไ้ด้อย้ายมาอยู่ฟี่ ย้ายมาอยู่ม่งตื้นแคนหัน มันมีตื้นแคนอยู่ ถ้านั้นเป็นน้ำลายแล้วมันลุ่ม มันอยู่โพนห้วยลุ่มไปโนวัง ขวงห้วยหันมันเป็นวังใหญ่ ม่งตื้น ไ้แคนใหญ่ลุ่มอยู่หัน เลยเ็นบ้านวังแคน

###เมื่อก่อนนี้มี นายเพี้ย ดวงบุผาได้อพยพครอบครัวจากหมู่บ้านก้างปามาอาศัย อยู่ที่น่าหมากคั้ง ภายหลังบริเวณนั้นใช้ทำนายนายเพี้ยจึงได้ย้ายไปอยู่ที่วังแคน และเรียกชื่อ หมู่บ้านว่า หมู่บ้านวังแคน สาเหตุที่เรียกเช่นนั้นเพราะที่หมู่บ้านมีต้นตะเคียนต้นใหญ่มาก เกือบเท่าตุ่มขึ้นอยู่ที่เนินวัดต้นหนึ่ง ต่อมาต้นตะเคียนได้โค่นล้มลงขวางอยู่กลางลำน้ำลาย ซึ่งบริเวณนั้นเป็นหัวน้ำลักษณะใหญ่ ชาวบ้านจึงเรียกว่า หมู่บ้านวังแคน###

นายถอน แก้ววงศ์ อายุ 90 ปี อยู่บ้านเลขที่ 1 หมู่ที่ 7 ตำบลน้ำสวย อำเภอเมือง จังหวัดเลย อาชีพทำสวน กล่าวถึงความหมายชื่อหมู่บ้าน เมื่อวันที่ 30 ตุลาคม 2532 ว่า

มันมีกกแคนอยู่หันตื้นบักใหญ่ถ่อโองพันนะ แล้วกะมาพันป่าพันคองนาหมื่น เอ็ดแล้ว กะบมีลายนาม กะเลยเอาลื้อตื้นไม้มาเป็นลายนามบ้านวังแคน กะมีถ่อนนั้นเน๊ว อันกกแคน นั้นกะอยู่ฮิมฝั่งน้ำ เดียวนี้มันลุ่มแล้ว ลุ่มแล้วไฟกแล้ว น้ำไหลไปเปิดแล้ว

###หมู่บ้านวังแคนเดิมไม่มีชื่อ ต่อมาชาวบ้านได้ตั้งชื่อว่าหมู่บ้านวังแคน เพราะบริเวณที่ตั้งหมู่บ้านมีต้นตะเคียนใหญ่เท่า ๆ กับโองน้ำขึ้นอยู่ริมฝั่งน้ำ ปัจจุบันต้นตะเคียนได้โค่นล้มลงในลำน้ำ และผู้พังสลายไปตามน้ำหมดแล้ว###

ชาพู, หมู่บ้าน

หมู่บ้านชาพูตั้งอยู่ในตำบลน้ำสวย อำเภอเมือง จังหวัดเลย มีอาณาเขตติดต่อกับหมู่บ้านต่าง ๆ ดังนี้

ทิศเหนือ ติดต่อกับ หมู่บ้านนาหมื่น

ทิศใต้ ติดต่อกับ หมู่บ้านเพี้ย

ทิศตะวันออก ติดต่อกับ หมู่บ้านก้างปลา ตำบลชัยพฤกษ์

ทิศตะวันตก ติดต่อกับ หมู่บ้านห้วยตาด ตำบลนาดอกคำ

หมู่บ้านนี้มีพื้นที่ 6,343 ไร่ ลักษณะภูมิประเทศเป็นที่ราบลูกคลื่น ประชากรทั้งสิ้น 400 คน จำนวนบ้านเรือน 164 หลังคาเรือน ประชาชนนับถือศาสนาพุทธ หมู่บ้านนี้มี นายบัวลัน จันทร์สว่าง เป็นผู้ใหญ่บ้าน

หมู่บ้านชาพูตั้งขึ้นเมื่อ พ.ศ.2524 เดิมหมู่บ้านนี้เป็นส่วนหนึ่งของหมู่บ้านเพี้ย ต่อมา มีจำนวนประชากรมากขึ้น ทางราชการจึงแยกหมู่บ้านชาพูออกจากหมู่บ้านเพี้ย

ความหมายชื่อหมู่บ้าน

นายหาญ สุทธิมงคล อายุ 79 ปี อยู่บ้านเลขที่ 100 หมู่ที่ 8 ตำบลน้ำสวย อำเภอเมือง จังหวัดเลย อาชีพทำไร่ ทานา อธิบายความหมายชื่อหมู่บ้าน เมื่อวันที่ 30 ตุลาคม 2532 ว่า

พวกเจ้าพวกนายน้ำขาเจ้ามาตั้งขึ้นหว่าให้เป็นบ้านชาพู เอ็นน้ำพุนี้เน่น้ำน้ำมันพุขึ้น ไหลมาตามคองนี้หละมันพุขึ้นมา น้ำมันพุขึ้นกะเอ็นหว่าชาพู

##สาเหตุที่เรียกชื่อว่าหมู่บ้านชาพู เนื่องจากทางราชการมาตั้งชื่อหมู่บ้านให้ตามชื่อของคลองที่มีน้ำผุดขึ้นมาจากชาวบ้านเรียกว่าพู น้ำที่ผุดขึ้นมายุ่งตลอดนี้เรียกว่าชาพู##

นายบัวลัน จันทรสว่าง อายุ 56 ปี อยู่บ้านเลขที่ 117 หมู่ที่ 8 ตำบลน้ำสวย อำเภอเมือง จังหวัดเลย อาชีพทำไร่ กล่าวถึงความหมายชื่อหมู่บ้าน เมื่อวันที่ 30 ตุลาคม ว่า

บ้านชาพูนี้กะ แต่ก่อนอยู่กับบ้านเพี้ยนี้แล้ว แล้วบิดฉันใช้ดเป็นบ้านใหญ่ขึ้นการปกครองบ่ถ่วงถึงกะเลยแยกจากบ้านเพี้ยนั้นไปเป็นบ้านชาพู ก่อสเ็นบ้านชาพูนั้นคือเอาน้ำพุเป็นแดนทางกับบ้านเพี้ยแล้วบิดนี้บ้านชาพูนั้น มีชาพูขึ้นเหนือบ้าน มีน้ำพุขึ้นอยู่บ่ขาด แล้วกะพู ผนกะพู เลยลือบ้านชาพูคับ

###เดิมหมู่บ้านชาพูขึ้นอยู่กับหมู่บ้านเพี้ย ภายหลังหมู่บ้านเพี้ยกลายเป็นหมู่บ้านใหญ่การปกครองไม่ทั่วถึง ทางราชการจึงแยกหมู่บ้านออกเป็น 2 หมู่ และตั้งชื่อว่าหมู่บ้านใหม่หมู่บ้านชาพู เนื่องจากที่หมู่บ้านชาพูมีน้ำขึ้นมีน้ำผุดขึ้นมายุ่งตลอดเวลาไม่ว่าจะเป็นหน้าแล้งหน้าฝน ชาวบ้านเรียกว่าชาพู และเอาบริเวณน้ำที่ผุดขึ้นมาเป็นเขตแดนเมื่อเป็นหมู่บ้านจึงเรียกชื่อว่าหมู่บ้านชาพู###

ศรีชมชื่น, หมู่บ้าน

หมู่บ้านศรีชมชื่นตั้งอยู่ในตำบลน้ำสวย อำเภอเมือง จังหวัดเลย มีอาณาเขตติดต่อกับหมู่บ้านต่าง ๆ ดังนี้

ทิศเหนือ	ติดต่อกับ หมู่บ้านลายเหนือ
ทิศใต้	ติดต่อกับ หมู่บ้านหนองคอกบัว
ทิศตะวันออก	ติดต่อกับ หมู่บ้านสุข
ทิศตะวันตก	ติดต่อกับ หมู่บ้านห้วยตาด กิ่งอำเภอนาด่าง

หมู่บ้านนี้มีพื้นที่ 8,953 ไร่ ลักษณะภูมิประเทศเป็นที่ราบลูกคลื่น อาชีพของประชากร ได้แก่ การทำไร่ ทำนา ประชากรทั้งสิ้น 577 คน จำนวนบ้านเรือน 158 หลังคาเรือน ประชาชนนับถือศาสนาพุทธ หมู่บ้านนี้มี นายรอบ แก้วสมบัติ เป็นผู้ใหญ่นบ้าน หมู่บ้านศรีชมชื่นตั้งขึ้นเมื่อ พ.ศ.2525 โดยทางราชการแยกหมู่บ้านนี้ออกจากหมู่บ้านสุข

ความหมายชื่อหมู่บ้าน

นางเดิม เทพโสภิต อายุ 43 ปี อยู่บ้านเลขที่ 5 หมู่ที่ 10 ตำบลน้ำสวย อำเภอเมือง จังหวัดเลย อาชีพค้าขาย กล่าวถึงความหมายชื่อหมู่บ้านเมื่อวันที่ 10 พฤศจิกายน 2532 ว่า

บ้านสีชมชื่น บ้านสีชมชื่นแต่ก่อนจะเป็นบ้านเดียวกับบ้านเพี้ยพันแก้ว แล้วคนจะมา ปักบ้านอยู่ฝั่งแค่นั้น อยู่ไปอยู่ไปมันก็จะไ้ดเป็นบ้าน แต่ก็กะพากันเอ็นหว่าบ้านน้อยลื้อ ผู้ใหญ่ กะผู้ใหญ่ผู้เดียวกับบ้านเพี้ย ต่อมาเผ่นไ้ดแล้กับบ้านหวามันบ้านใหญ่ กะพากันหาซื้อบ้านกัน ผู้ใหญ่ลื้อเผ่นหว่าเผ่นอีกบ้านน้อยนี้หลาย กะให้เอาลื้อมาเอ็ดลื้อบ้าน ไ้บ้านกะมันกะเอา พากันชมชื่นดีใจหลายหว่าเผ่นอีกบ้านน้อย กะเลยไ้ดเอ็นหว่าบ้านศรีชมชื่น นาลื้อผู้ใหญ่ลื้อ หันแก้ว

###หมู่บ้านศรีชมชื่นเดิมเป็นส่วนหนึ่งของหมู่บ้านเพี้ย ชาวบ้านเรียกชื่อว่า หมู่บ้านน้อย และมีนายลื้อเป็นผู้ใหญ่นบ้านปกครองทั้ง 2 หมู่บ้าน ต่อมาหมู่บ้านน้อยมีจำนวนบ้านเรือน เพิ่มขึ้น ทางราชการจึงแยกหมู่บ้านออกเป็น 2 หมู่บ้าน แล้วตั้งชื่อหมู่บ้านน้อยว่าหมู่บ้าน ศรีชมชื่น เพราะนายลื้อ ซึ่งเป็นผู้ใหญ่นบ้านรักชาวหมู่บ้านน้อยมากจึงให้เอาชื่อตนเป็นชื่อ หมู่บ้าน ชาวบ้านก็นิยมชมชอบและชื่นชม หมู่บ้านนี้จึงเรียกว่าหมู่บ้านศรีชมชื่นตั้งแต่นั้นมา###

นางนิค แก้วสมบัติ อายุ 46 ปี อยู่บ้านเลขที่ 18 หมู่ที่ 10 ตำบลน้ำสวย อำเภอเมือง จังหวัดเลย อาชีพทำไร่ เล่าถึงความหมายชื่อหมู่บ้าน เมื่อวันที่ 30 ตุลาคม 2532 ว่า

บ้านศรีชมชื่น บ้านศรีชมชื่นเดิมทว่าตั้งลือน้ำลือผู้ใหญ่ว่าขึ้น แต่ก่อนกะเป็นบ้านเดียวกับบ้านเพี้ย เดิมพาเอ็นทว่าบ้านน้อยแต่ก่อนน้ำ แล้วบัดนี้กันเป็นบ้านใหญ่ เดิมกะเลยให้ตั้งบ้านใหม่สา ตั้งบ้านใหม่แล้วกะบ่พากันเอ็นลือเก่า เอ็นลือบ้านใหม่ลือน้ำลือผู้ใหญ่ ผู้ใหญ่ลือน้ำกะทว่าบ้านศรีชมชื่น กะพากันเอ็นน้ำเดิ่นหัน

##หมู่บ้านศรีชมชื่น เดิมชาวบ้านเรียกว่าหมู่บ้านน้อยเพราะเป็นส่วนหนึ่งของหมู่บ้านเพี้ย และมีผู้ใหญ่บ้านปกครองหมู่บ้านเพียงคนเดียว ต่อมาทางราชการได้แบ่งหมู่บ้านเพี้ยออกเป็น 2 หมู่บ้าน และตั้งชื่อหมู่บ้านว่าหมู่บ้านศรีชมชื่นตามชื่อของผู้ใหญ่ ชาวบ้านจึงเรียกว่าหมู่บ้านศรีชมชื่นด้วย###

ลายเหนือ, หมู่บ้าน

หมู่บ้านลายเหนือตั้งอยู่ในตำบลน้ำสวย อำเภอเมือง จังหวัดเลย มีอาณาเขตติดต่อกับหมู่บ้านต่าง ๆ ดังนี้

ทิศเหนือ	ติดต่อกับ หมู่บ้านสะอาด
ทิศใต้	ติดต่อกับ หมู่บ้านสับ
ทิศตะวันออก	ติดต่อกับ ภูแฝงม้า ขุนลาย
ทิศตะวันตก	ติดต่อกับ ลำน้ำลาย

หมู่บ้านนี้มีพื้นที่ 5,724 ไร่ ลักษณะภูมิประเทศเป็นที่ราบลูกคลื่น อาชีพของประชากรได้แก่ การทำนา ประชากรทั้งสิ้น 906 คน จำนวนบ้านเรือน 185 หลังคาเรือน ประชาชนนับถือศาสนาพุทธ หมู่บ้านนี้มี นายลือ บุขบา เป็นผู้ใหญ่นบ้าน

หมู่บ้านลายเหนือตั้งขึ้นเมื่อ พ.ศ. 2497 หมู่บ้านนี้เดิมเป็นหมู่บ้านเดียวกันกับหมู่บ้านสะอาด เมื่อมีจำนวนประชากรเพิ่มขึ้นทางราชการได้แยกหมู่บ้านออกเป็น 2 หมู่ คือหมู่บ้านลายเหนือ และหมู่บ้านสะอาด

ความหมายชื่อหมู่บ้าน

นางกลิ่น บุขบา อายุ 46 ปี อยู่บ้านเลขที่ 25 หมู่ที่ 11 ตำบลน้ำสวย อำเภอเมือง จังหวัดเลย อาชีพทำไร่ ทานา กล่าวถึงความหมายชื่อหมู่บ้านเมื่อวันที่ 30 ตุลาคม 2532 ว่า

เดิมทีก่อนที่จะได้ชื่อว่าบ้านสะอาดลายเหี้ยเนี้ยติ เพาะหว่าปู่ย่าตาอาญาเฮามา แหม่นบ่หละ มาจากทางด่านมาพักพาอาศัยอยู่บ้านสุมกะเลยหว่าได้มาพันไร่พันสวนกันอยู่พัก อยู่ในบ้านขุนลายเนี้ยนี้ ผู้ใดเข้ามากะหว่าไปเอ็ดไร่ขุนลายแหม่นบ่ กะเลยตั้งชื่อบ้านเนี้ยนี้ แผ่นมาอยู่กับฮั่วกับสวน กะเลยหว่าบ้านลายเหี้ยเนี้ย บ้านไฮ่น้ำลายเหี้ยจั้งซี้ทะเลและแผ่นหว่าน้อ เดิมทีเดิมเค้านะ อยู่ต่อนี้ทางหลวงแผ่นกะมาตั้งชื่อให้หว่าบ้านสะอาดแหม่นบ่ล้า อยู่ต่อมา กะแยกหมู่บ้านกันมีสองหมู่บ้าน บ้านพักห้วยตึงใหม่แผ่นกะเอิ้นหว่าบ้านสะอาด บ้านของบ้าน เดิมเป็นหมู่สิบเอ็ดนี้ แผ่นกะเลยหว่าบ้านสะอาดลายเหี้ยติคลายเหี้ยเนี้ยนา คนมานี้กะหลง บ้านบ่อยู่ ๆ เพาะหว่าหมู่บ้านของเฮามันลิตงข้ามกับบ้านสะอาดน้ำสวยเฮาพัน คับบ่ใส่ ลายเหี้ยมาพ้อมส่วนมากกะลิตง กะเลยเป็นเสียงนี้เสียงของมันหนะ

###หมู่บ้านลายเหือเรียกอีกชื่อหนึ่งว่าหมู่บ้านสะอาดลายเหือ เพราะบรรพบุรุษอพยพมาจากทางอำเภอด่านซ้าย (ด่าน หมายถึง อำเภอด่านซ้าย คนที่อยู่ในอำเภอเมืองมักจะเรียกคนที่อยู่อำเภอด่านซ้ายว่าไทยด่าน เพราะถือว่าเป็นคนบ้านนอก อยู่นอกเขตความเจริญ : ผู้วิจัย) ได้มาทำไร่ทำสวนอยู่ที่บริเวณต้นน้ำลาย หรือที่เรียกกันทั่วไปว่าขุนลาย เมื่อชาวบ้านได้ตั้งบ้านเรือนอยู่บริเวณที่ทำกินอย่างถาวรได้เรียกชื่อหมู่บ้านว่าหมู่บ้านลายเหือ ต่อมาทางราชการตั้งชื่อหมู่บ้านให้ใหม่เป็นหมู่บ้านสะอาด ภายหลังจำนวนบ้านเรือนเพิ่มขึ้น ทางราชการจึงแยกออกเป็น 2 หมู่บ้าน โดยใช้ลำห้วยเป็นเส้นกันเขตแดน แล้วให้หมู่บ้านเดิมคือหมู่ที่ 11 ใช้ชื่อว่าลายเหือ หมู่ที่ตั้งใหม่ชื่อว่าหมู่บ้านสะอาด แต่คนชอบเรียกว่าหมู่บ้านสะอาดลายเหือ เพราะหากไม่เรียกว่าสะอาดลายเหือแล้วจะไปซ้ำกับชื่อหมู่บ้านสะอาดน้ำสวยทำให้ผู้คนเข้าใจผิดอยู่บ่อย ๆ ###

นางใย สายคำตัง อายุ 52 ปี อยู่บ้านเลขที่ 60 หมู่ที่ 11 ตำบลน้ำสวย อำเภอเมือง จังหวัดเลย อาชีพทำไร่ ทำนา อธิบายความหมายชื่อหมู่บ้าน เมื่อวันที่ 30 ตุลาคม 2532 ว่า

อันลือบ้านลายเหนียวมันอยู่เหนียวสุดหมู่ กะเ็นลายเหนียวหว่าขึ้น บ้านอันนั้นแหละ มันอยู่เหนียว เหนียวน้ำลาย กะเลยเ็นชื่อน้ำลายพันะ

###สาเหตุที่ชื่อว่าหมู่บ้านลายเหนียว เนื่องจากหมู่บ้านนี้อยู่ทางตอนบนสุดของหมู่บ้านอื่น และอยู่ตอนเหนือของลำน้ำลาย ชาวบ้านจึงเรียกชื่อหมู่บ้านตามลำน้ำลายด้วย###

น้ำหมาน, ตำบล

ตำบลน้ำหมานตั้งอยู่ทางทิศตะวันตกของอำเภอเมือง จังหวัดเลย มีอาณาเขตติดต่อกับ ตำบลต่าง ๆ ดังนี้

ทิศเหนือ	ติดต่อกับ ตำบลกกตู อำเภอเมือง
ทิศใต้	ติดต่อกับ ตำบลเลี้ยว อำเภอเมือง
ทิศตะวันออก	ติดต่อกับ ตำบลเมือง ตำบลนาอาน อำเภอเมือง
ทิศตะวันตก	ติดต่อกับ ตำบลสามคม อำเภอภูเรือ
ตำบลนี้มีพื้นที่	45,900 ไร่

การแบ่งเขตการปกครอง แบ่งออกเป็น 11 หมู่บ้าน คือ

1. หมู่บ้านห้วยลงไข หมู่ที่ 2
2. หมู่บ้านห้วยกระทิง หมู่ที่ 4
3. หมู่บ้านห้วยสีเสียด หมู่ที่ 8
4. หมู่บ้านห้วยฮ่อม หมู่ที่ 9
5. หมู่บ้านกกทอง หมู่ที่ 5
6. หมู่บ้านกกทอง หมู่ที่ 11
7. หมู่บ้านไร่ม่วง หมู่ที่ 1
8. หมู่บ้านไร่ม่วงใต้ หมู่ที่ 10

9. หมู่บ้านโป่งเปี้ยว หมู่ที่ 3
10. หมู่บ้านสวนกล้วย หมู่ที่ 6
11. หมู่บ้านสำน หมู่ที่ 7

ตำบลน้ำหวาน เดิมขึ้นอยู่กับเขตการปกครองของตำบลเสียว เมื่อปี พ.ศ.2512 ผู้ใหญ่บ้านทุกหมู่บ้านในตำบลเสียวได้ลงมติกันว่าควรแยกตำบลเสียวออกเป็น 2 ตำบล เพื่อความสะดวกแก่การปกครอง ดังนั้นในปี พ.ศ.2514 ทางอำเภอเมืองได้ขออนุมัติจัดตั้งตำบลขึ้น โดยให้ชื่อว่าตำบลน้ำหวาน ตามชื่อของลำน้ำหวานซึ่งเป็นลำน้ำสายสำคัญของชาวบ้าน

ความหมายชื่อตำบล

นายเสียน สุวรรณชัย อายุ 48 ปี อยู่บ้านเลขที่ 3 หมู่ที่ 3 ตำบลน้ำหวาน อำเภอเมือง จังหวัดเลย อาชีพทำไร่ ทำนา อธิบายความหมายชื่อตำบล เมื่อวันที่ 26 ตุลาคม 2532 ว่า

แต่ก่อนตำบลน้ำหวานนั้นมีคับ บ้านน้ำหวานนี้เป็นตำบลเสียว เบ็ดคับ แล้วหลวงแผ่นดินแบ่งให้เป็นสองตำบลคับ ตำบลน้ำหวานนี้ก็จะตั้งชื่อ น้ำหวานนี้ ผู้อ่อนหวานมีน้ำหวานไหลอยู่น้ำหมู่บ้านนั้นบ้านนี้ น้ำหวานก็อ้อสื่อน้ำหวานนั้น แผ่นหวานแต่ก่อนสื่อน้ำหวาน แต่ก่อนมีคนเล่นชู้ช้อยู่ชู้ แล้วหนีมาอยู่บ้านคับ ต่อมาคนเลยเอื่อน้ำหวาน ตำบลก็จะตั้งชื่อเอื่อน้ำหวานนี้หวานคับ

###เดิมตำบลน้ำหวานเป็นส่วนหนึ่งของตำบลเสียว ต่อมาทางราชการได้แบ่งตำบลเสียวออกเป็น 2 ตำบล คือตำบลเสียวและตำบลน้ำหวาน (หวาน หมายถึง ดี โชคดี : ผู้วิจัย) สาเหตุที่ได้ตำบลน้ำหวาน เพราะตั้งชื่อตามลำน้ำที่ไหลผ่านหมู่บ้านต่าง ๆ เดิมลำน้ำหวานชื่อน้ำหวาน เนื่องจากมีคนลักลอบได้เสียกันอยู่ที่ลำน้ำชู้และหนีมาตั้งท้อง (มาน หมายถึง ตั้งท้อง : ผู้วิจัย) อยู่ที่ลำน้ำหวาน ภายหลังผู้คนเรียกว่า ลำน้ำมาน ต่อมากลายเป็นลำน้ำหวานแทน###

นายมาก ศรีสมบัติ อายุ 79 ปี อยู่บ้านเลขที่ 16 หมู่ที่ 10 ตำบลน้ำหวาน อำเภอเมือง จังหวัดเลย อาชีพทำไร่ ทำนา กล่าวถึงความหมายชื่อตำบล เมื่อวันที่ 2 พฤศจิกายน 2532 ว่า

ตำบลน้ำหวานแต่ก่อนมี อันเ็นตำบลน้ำเ็นน้ำหวานนี้เป็นนามตำบล คือ จังหวัดเลยกะเอาน้ำเลยเป็นนาม นามกะว่าหล่นน้ำกะสื่อน้ำเลย น้ำหวานเป็นตำบล กะเออนามน้ำหวานหัน กะเลยเป็นตำบลน้ำหวาน

###สาเหตุที่ตั้งชื่อว่าตำบลน้ำหวาน เพราะตั้งชื่อตำบลตามชื่อของลำน้ำหวาน เช่นเดียวกับจังหวัดเลยตั้งชื่อตามลำน้ำเลย###

ห้วยหลวงไซ, หมู่บ้าน

หมู่บ้านห้วยหลวงไซตั้งอยู่ในตำบลน้ำหวาน อำเภอเมือง จังหวัดเลย มีอาณาเขตติดต่อกับหมู่บ้านต่าง ๆ ดังนี้

ทิศเหนือ ติดต่อกับ หมู่บ้านห้วยสีเสียด

ทิศใต้ ติดต่อกับ หมู่บ้านกอไร่ใหญ่ ตำบลเสี้ยว

ทิศตะวันออก ติดต่อกับ หมู่บ้านไร่ม่วง

ทิศตะวันตก ติดต่อกับ หมู่บ้านโป่งเบี้ย

หมู่บ้านนี้มีพื้นที่ 2,500 ไร่ ลักษณะภูมิประเทศเป็นที่ราบลูกคลื่น อาชีพของประชากร ได้แก่ การทำนา ทำไร่ ประชากรทั้งสิ้น 654 คน จำนวนบ้านเรือน 108 หลังคาเรือน ประชาชนนับถือศาสนาพุทธ มีวัด 1 วัด คือวัดโพธิ์บรรพตวนาราม มีโรงเรียนระดับประถมศึกษา 1 โรงเรียน คือโรงเรียนบ้านห้วยหลวงไซ หมู่บ้านนี้มี นายสนั่น จันทนา เป็นผู้ใหญ่บ้าน

หมู่บ้านห้วยหลวงไซ ตั้งขึ้นเมื่อ พ.ศ.2512 ผู้คนในหมู่บ้านอพยพมาจากหมู่บ้านนาข้าว ประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว เดิมหมู่บ้านนี้ขึ้นอยู่กับตำบลเสี้ยว ปัจจุบันขึ้นอยู่กับตำบลน้ำหวาน

ความหมายชื่อหมู่บ้าน

นายสวัสดิ์ ศิริหล้า อายุ 60 ปี อยู่บ้านเลขที่ 1 หมู่ที่ 2 ตำบลน้ำหมาน อำเภอเมือง จังหวัดเลย อาชีพทำไร่ ทานา กล่าวถึงความหมายชื่อหมู่บ้าน เมื่อวันที่ 26 ตุลาคม 2532 ว่า

คือหัวแต่ก่อนนั้นมีป่าหลาย มีน้ำลงเต็มแอ่งลงใหญ่ใหญ่ กะใส่ไขไว้ซ่อน กะลงไข เป็นลงไขให้ปลาลงไป กะเลยตั้งชื่อเป็นหัวลงไขขึ้นเนาะ แล้วแต่ก่อน หัวลงไขนี้มีป่าหลายที่สุด ลงน้ำนั้นค้ายหลี่ หลี่อันคักป่าน้ำ มันเป็นหัวแหม่นบ้ำ แล้วเผื่อนาคักเฮ็ดคือหลี่น้ำลงหนะ แล้วบั้นเอาไขใส่ ป่าหลายแต่ก่อนหนะ เขาเลย เอ็นหัวลงไขผู้ชื่อว่า

###สาเหตุที่เรียกชื่อหมู่บ้านว่าหมู่บ้านหัวลงไข เพราะหมู่บ้านตั้งอยู่ใกล้ลำห้วย สายหนึ่งชื่อว่าหัวลงไข ลำห้วยนี้มีปลาอาศัยอยู่มากที่สุด ชาวบ้านได้ไปจับปลาโดยใช้ลง ซึ่งลงมีลักษณะคล้ายกับลีดักปลา แล้วชาวบ้านจะเอาไขใส่ลงไปในลง อีกครั้งหนึ่ง ทั้งนี้เพื่อหลอกปล่อยปลาให้ไปลงในไขมาก ๆ ชาวบ้านจึงเรียกว่าหัวลงไข และเมื่อตั้งหมู่บ้านขึ้นก็เรียกว่าหมู่บ้านหัวลงไขด้วย###

นายรัก สอนสนธิ อายุ 69 ปี อยู่บ้านเลขที่ 15 หมู่ที่ 2 ตำบลน้ำหมาน อำเภอเมือง จังหวัดเลย อาชีพทำไร่ ทานา เล่าถึงความหมายชื่อหมู่บ้าน เมื่อวันที่ 26 ตุลาคม 2532 ว่า

มันมีลงไขอยู่บ่อนหม่อ ๆ เนี่ย เป็นล่องอยู่ทันหนะ เขาเอ็ดลงลงนะเอ็ด ต่อนเอ็ดลงไขนะ เขาเอ็นหัวลงไข ลงกะเอ็ดसानตะกันหว่าหละ กันเอ็ดลงเอ็ดไข ไปใส่หะ เวลาตั้งบ้านลือบ้านกะเป็นลือหัว หัวกะเป็นหัวลงไข กะเลยเอ็นเอาน้ำพัน ไล่ด บานเขากะเอ็ดต่อนเอ็ดหลี่เอ็ดลงใส่ไขเขาเอ็นหัวลงไข

###สาเหตุที่เรียกชื่อหมู่บ้านว่าห้วยหลวงไซ เพราะหมู่บ้านตั้งอยู่ใกล้ลำห้วยที่ชาวบ้านได้ทำหลวงโดยใช้ไม้ไผ่สานเป็นตาข่ายกันไว้ตามลำห้วย แล้วทำช่องว่างเป็นทางให้ปลาลงไป ที่ช่องว่างชาวบ้านจะใส่ไซลงไปด้วย ชาวบ้านจึงเรียกว่าห้วยหลวงไซ เมื่อตั้งหมู่บ้านขึ้นผู้คนจึงเรียกว่าหมู่บ้านห้วยหลวงไซตามชื่อลำห้วยที่มีการทำหลวง หรือตามชื่อที่วางให้ปลาลงไปในไซ###

ห้วยกระทิง, หมู่บ้าน

หมู่บ้านห้วยกระทิงตั้งอยู่ในตำบลน้ำพุมาน อำเภอเมือง จังหวัดเลย มีอาณาเขตติดต่อกับหมู่บ้านต่าง ๆ ดังนี้

ทิศเหนือ	ติดต่อกับ หมู่บ้านโป่งป่าตัว ตำบลกกคู้
ทิศใต้	ติดต่อกับ หมู่บ้านโพนป่าแดง ตำบลเลี้ยว
ทิศตะวันออก	ติดต่อกับ หมู่บ้านโป่งเปี้ย
ทิศตะวันตก	ติดต่อกับ หมู่บ้านกกทอง

หมู่บ้านนี้มีพื้นที่ 3,800 ไร่ ลักษณะภูมิประเทศเป็นที่ราบลูกคลื่น อาชีพของประชากรได้แก่ การทำไร่ ทำนา ประชากรทั้งสิ้น 640 คน จำนวนบ้านเรือน 133 หลังคาเรือน ประชาชนนับถือศาสนาพุทธ มีวัด 1 วัด คือวัดโพนสว่าง มีโรงเรียนระดับประถมศึกษา 1 โรงเรียน คือโรงเรียนบ้านห้วยกระทิง หมู่บ้านนี้ นายนรินทร์ อินทร์บุญศรี เป็นผู้ใหญ่บ้าน

หมู่บ้านห้วยกระทิงตั้งขึ้นประมาณ พ.ศ.2380 ผู้คนในหมู่บ้านอพยพมาจากหมู่บ้านนาข่า บ่อแต่น ประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว หมู่บ้านตั้งอยู่ใกล้ลำห้วยกระทิง ชาวบ้านจึงเรียกชื่อหมู่บ้านห้วยกระทิง

ความหมายชื่อหมู่บ้าน

นายนรินทร์ อินทร์บุญศรี อายุ 57 ปี อยู่บ้านเลขที่ 99 หมู่ที่ 4 ตำบลน้ำพุมาน อำเภอเมือง จังหวัดเลย อาชีพทำไร่ ทำนา กล่าวถึงความหมายชื่อหมู่บ้าน เมื่อวันที่ 2 พฤศจิกายน 2532 ว่า

ก่อนอื่นมีบ้านตั้งอยู่บ้านเก่าห้วยโจม มันเป็นเบ้งอยู่แต่ก่อน ห้วยกะทิงนั้นะ ไบล้าไบลานแผ่นเอ็นบ้านเก่าห้วยโจม กะมีบ้านเก่าห้วยกะทิง แล้วบีดนี้บ้านเก่า ห้วยกะทิงนี้เกิดไล่คผีคาด คือหว่าไล่คหม่หยังเขาเอ็นมากสูกมากใส่น้ำไบลานทนะ กะเลยมาเฮ็ดไฮ่พันไฮ่บ้านอยู่นี้เดวนี้ะ ทางนี้กะเลยเกิดไล่คผีคาดพากันย้ายมา ย้ายมาอยู่บ้านอยู่เดวนี้ อันห้วยกะทิงกะมีกะทิงมาตายอยู่หั้น มันทักปิ่นทักผามาแต่ ทางใดกะบ่ฮู้ เขาจึงมาตายหั้นบ่อนห้วยแต่ก่อน มันเป็นห้วยน้อยชาน้อยทนะ เดียวนี้ มันเป็นลำนน้ำหมานบ่อนปากห้วยหั้นเป็นห้วยกะทิง กะเลยเอ็นห้วยกะทิงมา

###สาเหตุที่หมู่บ้านนี้ชื่อว่าห้วยกะทิง เพราะบริเวณที่ตั้งหมู่บ้านมีชาวบ้านจาก หมู่บ้านห้วยโจมได้อพยพหนีโรคระบาดคือโรคไข้ทรพิษมาทำไร่อยู่ใกล้ ๆ กับลำห้วย เล็ก ๆ สายหนึ่งนานมาแล้ว ลำห้วยแห่งนี้เคยมีกะทิงถูกปืนมาตายอยู่ที่นี่ ชาวบ้าน จึงเรียกว่าห้วยกะทิง ปัจจุบันลำห้วยกะทิงเป็นส่วนหนึ่งของลำน้ำหมาน หมู่บ้านนี้ จึงชื่อหมู่บ้านห้วยกะทิงตามชื่อของลำห้วย###

นายแล่ แสงไชยวัน อายุ 58 ปี อยู่บ้านเลขที่ 55 หมู่ที่ 4 ตำบลน้ำหมาน อำเภอ เมือง จังหวัดเลย อาชีพทำไร่ ทานา อธิบายความหมายชื่อหมู่บ้าน เมื่อวันที่ 2 พฤศจิกายน 2532 ว่า

ห้วยกะทิงนะ แต่ก่อนมันเป็นคองน้อยคับน้อ แล้วเป็นน้ำเผื่อมาคองกะทิงตายไว้หั้น มาตายอยู่ปากห้วยกะเลยเอ็นห้วยกะทิงมาสู่มือนี้ อันตั้งบ้านอีกมาจากร้านเก่ากะมาอยู่ ไฮ่ แล้วกะเลยข้ามห้วยเอากัน ย้ายมาจากร้านกะทิงเก่ามาอยู่ห้วยกะทิงใหม่ ห้วยกะทิง เก่าอยู่ปากบ้านนั้น ห้วยกะทิงใหม่อยู่ปากบ้านนี้ ย้ายมาอยู่ฝั่งนี้ กะทิงมันตายผอนพานแต่ ก่อนมาล้ากะทิงอยู่หั้น คือหว่าบ้านเก่ามันกะอยู่ข้างนั้นพันน้อ ตั้งใหม่กะข้ามข้างห้วยด้านนี้ กะเลยเอาชื่อบ้านเก่ามาหว่า

###สาเหตุที่เรียกว่าหมู่บ้านห้วยกระทิง เพราะเดิมบริเวณที่ตั้งหมู่บ้านเป็นป่าใหญ่ จึงมีนายพรานมาล่ากระติงและยิงกระติงตายอยู่บริเวณปากลำห้วย ชาวบ้านตั้งชื่อว่า ห้วยกระทิง พร้อมทั้งเรียกชื่อหมู่บ้านว่าหมู่บ้านห้วยกระทิงด้วย ต่อมาผู้คนในหมู่บ้าน ได้มาทำไร่อยู่อีกฝั่งหนึ่งของลำห้วยและสร้างบ้านเรือนอยู่อย่างถาวร จากนั้นได้อพยพ ครอบครัวจากหมู่บ้านเดิมมาอยู่หมู่บ้านใหม่ เป็นการอพยพจากฝั่งหนึ่งของลำห้วยมาอยู่ อีกฝั่งหนึ่ง ชาวบ้านเรียกชื่อหมู่บ้านว่า ห้วยกระทิงตามชื่อของหมู่บ้านเดิม###

ห้วยสีเสียด, หมู่บ้าน

หมู่บ้านห้วยสีเสียดตั้งอยู่ในตำบลน้ำหมาน อำเภอเมือง จังหวัดเลย มีอาณาเขตติดต่อ กับหมู่บ้านต่าง ๆ ดังนี้

ทิศเหนือ	ติดต่อกับ หมู่บ้านตูปโกบ ตำบลกกคู้
ทิศใต้	ติดต่อกับ หมู่บ้านห้วยหลวงไซ
ทิศตะวันออก	ติดต่อกับ หมู่บ้านหนองผก้าม ตำบลเมือง
ทิศตะวันตก	ติดต่อกับ หมู่บ้านสำน

หมู่บ้านนี้มีพื้นที่ 200 ไร่ ลักษณะภูมิประเทศเป็นที่ราบลูกคลื่น อาชีพของประชากร ได้แก่ การทำไร่ ทำนา ประชากรทั้งสิ้น 555 คน จำนวนบ้านเรือน 120 หลังคาเรือน ประชาชนนับถือ ศาสนาพุทธ มีวัด 1 วัด คือวัดห้วยสีเสียด มีโรงเรียนระดับประถมศึกษา 1 โรงเรียน คือโรงเรียน บ้านห้วยสีเสียด หมู่บ้านนี้มี นายพันธ์ ไชยวรรณ เป็นผู้ใหญ่บ้าน

หมู่บ้านห้วยสีเสียดตั้งเมื่อ พ.ศ. 2503 ประชาชนในหมู่บ้านอพยพมาจากหมู่บ้านสำน โดยมาสร้างบ้านเรือนอยู่ใกล้กับลำห้วยสีเสียด ชาวบ้านจึงเรียกชื่อหมู่บ้านว่าห้วยสีเสียด

ความหมายชื่อหมู่บ้าน

นายพัน ล้างสี อายุ 49 ปี อยู่บ้านเลขที่ 9 หมู่ที่ 8 ตำบลน้ำหมาน อำเภอเมือง จังหวัดเลย อาชีพทำไร่ ทำนา อธิบายความหมายชื่อหมู่บ้าน เมื่อวันที่ 26 ตุลาคม 2532 ว่า

พ่อแหม่แผ่นดินเกิดมาแผ่นดินพามาตั้งบ้านหันกะ มันทะอมีต้นลีเลี้ยคอยู่ว่าก่อแผ่นดินเอ็น ห้วยลีเลี้ยคนะ กะได้อินแผ่นดินหว่าอยู่ก่อ เก่งหว่ามันทะอมีต้นลีเลี้ยคอยู่หันหว่าก่อ แล้วมันทะ ห้วยไหลผ่านบ้านไปหันกะตั้งบ้านอยู่หัน เลยเอ็นบ้านห้วยลีเลี้ยค

###สาเหตุที่เรียกชื่อว่าหมู่บ้านห้วยลีเลี้ยคนั้น เพราะผู้เล่าเคยได้ฟังจาก บรรพบุรุษมาว่า เมื่อชาวบ้านมาสร้างบ้านเรือนอยู่บริเวณที่ตั้งหมู่บ้านได้มาตั้งอยู่ริมห้วยและมีต้นลีเลี้ยคขึ้นอยู่ ชาวบ้านเรียกว่าห้วยลีเลี้ยค เมื่อตั้งหมู่บ้านขึ้นชาวบ้านจึงเรียกชื่อว่าหมู่บ้านห้วยลีเลี้ยคด้วย###

นายพัน ไชยวัน อายุ 59 ปี อยู่บ้านเลขที่ 42 หมู่ที่ 8 ตำบลน้ำหมาน อำเภอเมือง จังหวัดเลย อาชีพทำไร่ ทำนา อธิบายความหมายชื่อหมู่บ้าน เมื่อวันที่ 26 ตุลาคม 2532 ว่า

ความเป็นมาของบ้านนั้นคิดกะตั้งนาห้วยลีเลี้ยคล่อแนว มีลีเลี้ยคป่าเต็มเบ็ดเดียวมากะมาเอาไปเคี้ยวแต่โบราณนะ เขาป่าลีเลี้ยคน้ำเคี้ยวนี้มีจักตื้น มีแต่ลีเลี้ยคป่ามาตั้งบ้านปีสองพันห้าร้อยสอง ที่เล็กกะมาอยู่ตามไร่ ต่อมาทะยอยมาที่ละสองหลังสามหลังถึงผู้สืบเจ็ดหลังคาเอ็น กะเลยได้แต่งตั้งผู้ใหญ่ปีสองพันห้าร้อยเก้า อันสื่อกะเอ็นเตโบราณหว่าลาห้วยลีเลี้ยค เอ็นนาลีเลี้ยคป่าอยู่หน้าลีเลี้ยคป่าอยู่หน้านาห้วย

###หมู่บ้านห้วยลีเลี้ยคตั้งชื่อตามลำห้วยลีเลี้ยค เพราะหมู่บ้านตั้งอยู่ริมลำห้วยที่มีลีเลี้ยคขึ้นอยู่มาก ชาวบ้านจึงเรียกว่าห้วยลีเลี้ยค หมู่บ้านนี้เริ่มมีคนเข้าไปทำไร่อยู่เมื่อปี พ.ศ.2502 ภายหลังมีคนเข้าไปอยู่เพิ่มขึ้น เมื่อจำนวนบ้านเรือนเพิ่มขึ้นเป็น 27 หลังคาเรือน ในปี พ.ศ.2509 ทางราชการได้แต่งตั้งให้เป็นหมู่บ้าน โดยชาวบ้านเรียกชื่อหมู่บ้านว่าหมู่บ้านห้วยลีเลี้ยคตามชื่อของลำห้วย###

ห้วยฮ่อม, หมู่บ้าน

หมู่บ้านห้วยฮ่อมตั้งอยู่ในตำบลน้ำหมาน อำเภอเมือง จังหวัดเลย มีอาณาเขตติดต่อกับหมู่บ้านต่าง ๆ ดังนี้

ทิศเหนือ ติดต่อกับ หมู่บ้านโป่งป่าตัว ตำบลกกคู้
 ทิศใต้ ติดต่อกับ หมู่บ้านโพธิ์ป่าแดง ตำบลเสี้ยว
 ทิศตะวันออก ติดต่อกับ หมู่บ้านห้วยกระทิง
 ทิศตะวันตก ติดต่อกับ หมู่บ้านกกทอง

หมู่บ้านนี้มีพื้นที่ 1,100 ไร่ ลักษณะภูมิประเทศเป็นที่ราบลูกคลื่น อาชีพของประชากร ได้แก่ การทำไร่ ทำนา ประชากรทั้งสิ้น 261 คน จำนวนบ้านเรือน 113 หลังคาเรือน ประชาชนนับถือศาสนาพุทธ มีโรงเรียนระดับประถมศึกษา 1 โรงเรียน คือโรงเรียนบ้านห้วยฮ่อม หมู่บ้านนี้มี นายแหวง ขาวน้ำปาด เป็นผู้ใหญ่บ้าน

หมู่บ้านห้วยฮ่อมตั้งขึ้นเมื่อ พ.ศ.2514 โดยชาวบ้านจากหมู่บ้านห้วยกระทิงได้มาทำไร่ ทำนาอยู่บริเวณที่ตั้งหมู่บ้าน ต่อมาเมื่อมีคนอพยพเข้ามาอยู่มากขึ้น ทางราชการจึงจัดตั้งเป็นหมู่บ้าน และชาวบ้านเรียกชื่อหมู่บ้านว่า ห้วยฮ่อม

ความหมายชื่อหมู่บ้าน

นายใบ อารธรรมสะ อายุ 43 ปี อยู่บ้านเลขที่ 5 หมู่ที่ 9 ตำบลน้ำพาด อำเภอเมือง จังหวัดเลย อาชีพทำไร่ ทำนา กล่าวถึงความหมายชื่อหมู่บ้าน เมื่อวันที่ 2 พฤศจิกายน 2532 ว่า

หว่าแต่ก่อนย้ายมาแต่บ้านเก่าห้วยคิ้วพันน้ำ คนแต่ก่อนมาเฮ็ดไร่เฮ็ดสวนอยู่ ห้วยฮ่อม ข้างนี้กะห้วยข้างนี้กะห้วย แล้วมีป่าฮ่อมกะเลยเอิ้นบ้านห้วยฮ่อม ฮ่อมกะเอามาฮ่อมเลยผ้าหั้นะ

###ชาวบ้านหมู่บ้านห้วยฮ่อมอพยพจากหมู่บ้านน้ำคิ้วมาทำไร่อยู่บริเวณลำห้วยฮ่อม สาเหตุที่เรียกว่าห้วยฮ่อมเพราะมีลำห้วยและมีต้นฮ่อมขึ้นอยู่ ซึ่งต้นฮ่อมสามารถนำมา ย้อมเสื้อผ้าได้ เมื่อประชาชนตั้งหมู่บ้านจึงจึงเรียกชื่อว่าหมู่บ้านห้วยฮ่อมด้วย###

นายแหง ชวน้ำปาด อายุ 45 ปี อยู่บ้านเลขที่ 3 หมู่ที่ 9 ตำบลน้ำหมาน
อำเภอเมือง จังหวัดเลย อาชีพทำไร่ ทำนา กล่าวถึงความหมายชื่อหมู่บ้าน เมื่อวันที่ 2
พฤศจิกายน 2532 ว่า

***แต่ก่อนนี้มีชื่อหลาย ชื่ออยู่หน้าห้วยเสาน้ำ สองห้วยสองฟากบ้านมีแต่ชื่อ
เขาเลย เอ็นห้วยบ้านห้วยซ่อม ดินซ่อมนี้มันเป็นดินขาว ดินซ่อมป่าเสานา แต่ก่อน
เขานิยมเอ็ดผ้าหม้อซ่อมหม้อนิลหลาย ๆ น้ำ เลยเอาอันนี้มาเอ็ดมาใส่ ใส่เสื้อใส่ผ้า
เสานา เอาน้ำมันปั่นออกแล้วเอาน้ำขาว ๆ มันปั่นเอาผ้าลงมาด้ายแต่ก่อนหะ เป็น
หม้อซ่อมหม้อนิล มันกะเอ็ดมาจากริมซ่อมอันเดว เดียวนี้กะดั่งมีอยู่แต่หลายคือแต่ก่อน
กะตั้งบ้านห้วยซ่อมพัน เอ็นบ้านห้วยซ่อม มีห้วยซ่อมอยู่ 2 แห่ง บ้านอยู่กาง***

###สาเหตุที่เรียกชื่อหมู่บ้านนี้ว่าหมู่บ้านห้วยซ่อม เพราะหมู่บ้านนี้ตั้งอยู่ระหว่าง
กลางของลำห้วยที่มีดินซ่อมขึ้นอยู่ทั้ง 2 ฝั่ง ชาวบ้านนิยมนำสีเขียว (เขียวในภาษาถิ่น
ใช้คำว่า เขว : ผู้วิจัย) จากดินซ่อมมาขย้อมผ้า ปัจจุบันดินซ่อมยังมีอยู่แต่ไม่มากนัก
เมื่อตั้งหมู่บ้านอยู่ที่ห้วยซ่อมชาวบ้านจึงเรียกชื่อหมู่บ้านว่า หมู่บ้านห้วยซ่อม###

กกทอง , หมู่บ้าน

หมู่บ้านกกทองตั้งอยู่ในตำบลน้ำหมาน อำเภอเมือง จังหวัดเลย มีอาณาเขตติดต่อกับ
หมู่บ้านต่าง ๆ ดังนี้

ทิศเหนือ	ติดต่อกับ หมู่บ้านกกทอง
ทิศใต้	ติดต่อกับ หมู่บ้านภูสวรรค์ ตำบลเสี้ยว
ทิศตะวันออก	ติดต่อกับ หมู่บ้านห้วยซ่อม
ทิศตะวันตก	ติดต่อกับ หมู่บ้านม่วงไข่ ตำบลสามัคคี

หมู่บ้านนี้มีพื้นที่ 4,200 ไร่ ลักษณะภูมิประเทศเป็นที่ราบลูกคลื่น อาชีพของประชากร
ได้แก่ การทำนา ทำไร่ ประชากรทั้งสิ้น 434 คน จำนวนบ้านเรือน 72 หลังคาเรือน ประชาชน
นับถือศาสนาพุทธ ผู้ใหญ่บ้านหมู่บ้านนี้คือ นายพุ่ม จาปานิล

หมู่บ้านกกทองตั้งขึ้นเมื่อ พ.ศ.2526 โดยแยกหมู่บ้านนี้ออกจากหมู่บ้านกกทอง และหมู่บ้านทั้ง 2 หมู่ ตั้งอยู่คนละฝั่งของลำน้ำหมาน

ความหมายชื่อหมู่บ้าน

นายประสิทธิ์ ลุนหา อายุ 46 ปี อยู่บ้านเลขที่ 11 หมู่ที่ 11 ตำบลน้ำหมาน อำเภอเมือง จังหวัดเลย อาชีพทำไร่ ทำนา กล่าวถึงความหมายชื่อหมู่บ้าน เมื่อวันที่ 2 พฤศจิกายน 2532 ว่า

บ้านกกทองนี้มีกกทองหลาย เอ็นทองหลวงบ่หือ กกทองเป็นหนามทึบนั้น ตามหัวน้ำหมานนี้มีแต่กกทองเทิงนั้น เขากะเอาชื่อหั้นเป็นบ้านกกทอง

###สาเหตุที่ตั้งชื่อว่าหมู่บ้านกกทอง (ต้นทอง เป็นไม้เนื้ออ่อนไม่มีแก่น ลำต้นสูงชะลูด และมีกิ่งก้านแตกอยู่ตรงยอด ลำต้นมีเปลือกสีขาวและมีหนามอยู่ตามลำต้น มีดอกสีแดง คล้ายกับใบต้นทองหลวง : ฝูวิจัย) เพราะบริเวณที่ตั้งหมู่บ้านมีต้นทองหลวงขึ้นอยู่จำนวนมาก และตามริมลำห้วยน้ำหมานก็มีแต่ต้นทองหลวง เมื่อตั้งหมู่บ้านชาวบ้านจึงเรียกชื่อว่าหมู่บ้านกกทอง###

นายท่วน จาปานิล อายุ 56 ปี อยู่บ้านเลขที่ 13 หมู่ที่ 11 ตำบลน้ำหมาน อำเภอเมือง จังหวัดเลย อาชีพทำไร่ ทำนา กล่าวถึงความหมายชื่อหมู่บ้าน เมื่อวันที่ 2 พฤศจิกายน 2532 ว่า

***คือหว่ามมีกกทองอยู่โบลานเผ่นหว่าน้ำ หมู่บ้านกกทองนี้ แต่ก่อนเขาอยู่บ้านแก่งสั่น ที่นี้บ้านที่ทลายเขากะย้ายเข้ามาอยู่เข้ามาแล้วเขากะมาอยู่ฝั่งน้ำเบื้องนั้น เป็นบ้านกกทอง แต่ก่อนบ่เป็นบ้านกกทองถือเป็นบ้านหนองขี้ล้าย กะเลยมาอยู่หนองอันนั้นหั้น หนองนี้ควยไต่ขี้ล้ายไปนอนตายอยู่หั้น เขากะเลยเอินบ้านหนองขี้ล้าย บัดนี้เลย

ลือมันบ่ดี กะเลยเอามาเป็นกกทองน้ากันนี้ขึ้นหมู่ 5 คือกันแต่ก่อนนะ แล้วแผ่นมาแต่งให้เป็นหมู่สิบเอ็ดตั้งมาจักหกเจ็ดปีแล้ว ประวัติเดียวกันลับคือเขาถ่ายออกมาจากบ้านแก่งสั่น อันนั้นะ บ้านแก่งสั่นมันอยู่ห้วยแปะภูสวรรค์ห้วย อยู่กุดห้วยผัดเข้า แล้วปีนั้นมันเกิดอยู่บ่ดี มันแตกบ้านไปเลย ไร่ค่อมอาศัยอยู่ฝั่งนั้น มาขึ้นเป็นบ้านกกทองคือเก่าแล้วเดี๋ยวนี้มาขึ้นให้เป็นกกทองหมู่สิบเอ็ด***

###สาเหตุที่หมู่บ้านนี้ชื่อว่าหมู่บ้านกกทอง เพราะแต่เดิมเป็นหมู่บ้านเดียวกับหมู่บ้านกกทอง หมู่ที่ 5 ภายหลังทางราชการแยกหมู่บ้านให้เป็นหมู่บ้านกกทอง หมู่ที่ 11 ประชาชน ในหมู่บ้านอพยพมาจากหมู่บ้านแก่งขึ้น (แก่งในภาษาถิ่นออกเสียงเป็นแก่งขึ้น ในภาษาถิ่นออกเสียงเป็น สั่น : ผู้วิจัย) ซึ่งเดิมทีหมู่บ้านกกทองชื่อว่าหมู่บ้านหนองขี้ล้าย (ขี้ล้าย หมายถึง ไม่สวย ไม่ดี : ผู้วิจัย) เพราะมีความยั่วตัวหนึ่งที่ไม่สวยไปนอนตายอยู่ที่หนองนั้น ต่อมาชาวบ้านเห็นว่าเป็นชื่อที่ไม่เหมาะสม จึงเปลี่ยนเป็นชื่อหมู่บ้านกกทอง ส่วนสาเหตุที่ผู้คนอพยพมาจากหมู่บ้านแก่งขึ้น ซึ่งเป็นหมู่บ้านที่อยู่ใกล้กับภูสวรรค์ ใกล้กุดล้วยผัดเข้านั้น หมู่บ้านเกิดเหตุการณ์ไม่ดีเลยอพยพบ้านเรือนมาอยู่ที่หมู่บ้านกกทอง###

กกทอง, หมู่บ้าน

หมู่บ้านกกทองตั้งอยู่ในตำบลน้ำหมาน อำเภอเมือง จังหวัดเลย มีอาณาเขตติดต่อกับหมู่บ้านต่าง ๆ ดังนี้

ทิศเหนือ	ติดต่อกับ หมู่บ้านกอไผ่ไท่ ตำบลกกคู้
ทิศใต้	ติดต่อกับ หมู่บ้านกกทอง
ทิศตะวันออก	ติดต่อกับ หมู่บ้านห้วยฮ่อม
ทิศตะวันตก	ติดต่อกับ หมู่บ้านสวนกล้วย

หมู่บ้านนี้มีพื้นที่ 8,500 ไร่ ลักษณะภูมิประเทศเป็นที่ราบลูกคลื่น อาชีพของประชากร ได้แก่ การทำไร่ ทำนา ประชากรทั้งสิ้น 603 คน จำนวนบ้านเรือน 101 หลังคาเรือน ประชาชนนับถือศาสนาพุทธ มีวัด 1 วัด คือวัดกกทองใหญ่ มีโรงเรียนระดับประถมศึกษา 1 โรงเรียน คือโรงเรียนบ้านกกทอง หมู่บ้านนี้มีนายทวน หิรัญโท เป็นผู้ใหญ่บ้าน

หมู่บ้านกกทองนี้ตั้งขึ้นเมื่อ พ.ศ.2420 ผู้คนในหมู่บ้านอพยพมาจากหมู่บ้านห้วยดินเป็ด อำเภอท่ง โดยมีการอพยพมาทำไร่อยู่เป็นคนแรก ต่อมาเมื่อญาติพี่น้องของเพี้ยแก้วอพยพมาอยู่เพิ่มขึ้น ชาวบ้านได้เรียกชื่อหมู่บ้านว่า หมู่บ้านกกทอง

ความหมายชื่อหมู่บ้าน

นายอุ่น จาปานิล อายุ 50 ปี อยู่บ้านเลขที่ 1 หมู่ที่ 11 ตำบลน้ำหมาน อำเภอเมือง จังหวัดเลย อาชีพทำไร่ ทำนา อธิบายความหมายชื่อหมู่บ้าน เมื่อวันที่ 2 พฤศจิกายน 2532 ว่า

บ้านกกทองนะ มันมีกกทองใหญ่ ต่อมาไฮ้คมาตั้งบ้านอยู่ทันกะเลย เอ็นบ้านกกทอง กกทองนั้นมันเป็นกกทองป่า มีดอกแดงนามขึ้นน้ำล้น กะเลยลือบ้านนา กกทองนั้น

###สาเหตุที่เรียกชื่อหมู่บ้านนี้ว่าหมู่บ้านกกทอง เพราะบริเวณที่ตั้งหมู่บ้านมีต้นทองขึ้นอยู่ และเป็นต้นทองที่ใหญ่ เมื่อชาวบ้านมาตั้งบ้านเรือนอยู่ ชาวบ้านจึงเรียกชื่อหมู่บ้านว่าหมู่บ้านกกทองตามชื่อต้นทองนั่นเอง###

นายทวน หิรัญโท อายุ 57 ปี อยู่บ้านเลขที่ 50 หมู่ที่ 11 ตำบลน้ำหมาน อำเภอเมือง จังหวัดเลย อาชีพทำไร่ ทำนา เล่าถึงความหมายชื่อหมู่บ้าน เมื่อวันที่ 2 พฤศจิกายน 2532 ว่า

***ก่อนจะได้ตั้งบ้านกกทองมานั้น ประวัติของบ้านกกทองนั้นเริ่มหมู่เพี้ยแก้วออกมาจาก
 ห้วยขยวมานอนอยู่ใต้ไฮ้ห้วยกกทอง ที่นี้ห้วยนั้นมีกกทองใหญ่ กะเลยมานอนอยู่
 มาพันหว่าบ่อนั้นก็อยู่ดีกินสุข อยู่สุมกันเย็นให้มาตั้งบ้านอยู่พิ่ทะเล แล้วกะหมู่เพี้ยแก้วได้
 ชักชวนเขอันห้าหกครอบครัวเข้ามาตั้งอยู่บ้านกกทองเก่า เคียวนี้กกทองนั้นมันตายไปแล้ว
 ม่งมีแล้วกะไฮ้มาตั้งบ้านขึ้น อยู่บ้านกกทองเก่าที่นั้นมันเบ็ดไปตั้งหลายปีแล้ว แล้วพอ
 เกิดขึ้นมาอยู่บ้านกกทองใหม่กะได้ห้าสิบเจ็ดปีแล้ว แล้วกะสืบประวัติมาว่า หมู่เพี้ยแก้ว
 นั้นมาตั้งบ้านอยู่กกทองขึ้น บ่อนห้วยกกทองทะเล กะตั้งเป็นบ้านเป็นทอง กะเลยต่อกันมา
 สืบเนื่องต่อกันมานี้ กะอยู่กกทองบ้านเก่าไฟไหม้ กกทองก็องเหล้า กกทองอี้ยังเขาเว้ากัน
 มาหลายกกทองแล้ว แล้วกะบิคนสืบมาได้หว่าหมู่เพี้ยแก้วเป็นผู้มาตั้ง***

##สาเหตุที่หมู่บ้านนี้ชื่อว่าหมู่บ้านกกทอง เพราะมีนายแก้วเดินทางจากลาห้วยขยวม
 มาพักอยู่ที่ไร่ที่ลาห้วยกกทอง ซึ่งลาห้วยกกทองนี้มีต้นทองต้นใหญ่ขึ้นอยู่ นายแก้วนอนพัก
 และได้ฝันไปว่าหากตนมาอยู่บริเวณนี้จะพบแต่ความสุข อาหารการกินอุดมสมบูรณ์ นายแก้ว
 จึงชวนเพื่อนบ้าน 5 - 6 ครอบครัว มาสร้างบ้านเรือนอยู่ที่ริมห้วยกกทอง ต่อมาบริเวณนี้
 ถูกไฟไหม้ ชาวบ้านจึงย้ายหมู่บ้านไปอยู่ที่ใหม่ และตั้งชื่อหมู่บ้านว่า หมู่บ้านกกทอง##

ไร่ม่วง, หมู่บ้าน

หมู่บ้านไร่ม่วงตั้งอยู่ในตำบลน้ำหวาน อำเภอเมือง จังหวัดเลย มีอาณาเขตติดต่อกับ
 หมู่บ้านต่าง ๆ ดังนี้

ทิศเหนือ	ติดต่อกับ หมู่บ้านท่าแพ ตำบลเมือง
ทิศใต้	ติดต่อกับ หมู่บ้านกอไร่ใหญ่ ตำบลเลี้ยว
ทิศตะวันออก	ติดต่อกับ หมู่บ้านนาข่า ตำบลนาอาน
ทิศตะวันตก	ติดต่อกับ หมู่บ้านห้วยลงไข

หมู่บ้านนี้มีพื้นที่ 6,500 ไร่ ลักษณะภูมิประเทศเป็นที่ราบลูกคลื่น อาชีพของประชากร ได้แก่ การทำนา ทำสวน ประชากรทั้งสิ้น 1,076 คน จำนวนบ้านเรือน 205 หลังคาเรือน ประชาชนนับถือศาสนาพุทธ มีวัด 1 วัดคือ วัดป่าอัมพวัน มีโรงเรียนระดับประถมศึกษา

1 โรง คือโรงเรียนมโนบุเรศบำรุงการ หมู่บ้านนี้มีนายรอง ศรีเพชร เป็นผู้ใหญ่บ้าน

หมู่บ้านไร่ม่วงตั้งขึ้นเมื่อ พ.ศ.2420 ประชาชนในหมู่บ้านอพยพไปจากหมู่บ้านแอ่ เมื่อมีประชากรมากขึ้นจึงตั้งเป็นหมู่บ้านและชาวบ้านเรียกว่าหมู่บ้านไร่ม่วง

ความหมายชื่อหมู่บ้าน

นายรส ศิริมา อายุ 73 ปี อยู่บ้านเลขที่ 84 หมู่ที่ 1 ตำบลน้ำหวาน อำเภอเมือง จังหวัดเลย อาชีพพ่อบ้าน อธิบายความหมายชื่อหมู่บ้าน เมื่อวันที่ 26 ตุลาคม 2532 ว่า

***บ้านม่วงห่มแต่ก่อนกะย้ายมาจากบ้านแห่ห่มนะ มาเอ็ดไ้เอ็ดคนอยู่นี้ แล้วมันกะมีกกม่วงใหญ่อยู่ กะเลยพากันเอิ้นบ้านม่วง ต่อมาข้าพากันเอิ้นไหล่ม่วง แต่ผู้เฒ่าผู้แก่กะเอิ้นบ้านม่วงลือ ๆ ***

###สาเหตุที่ชาวบ้านเรียกชื่อว่าหมู่บ้านไร่ม่วงนั้น เนื่องจากมีผู้คนจากหมู่บ้านแอ่ ได้มาทำไร่ทำนาอยู่บริเวณนี้ ภายหลังสร้างบ้านเรือนอยู่อย่างถาวร เมื่ออยู่เป็นหมู่บ้านชาวบ้านจึงเรียกชื่อว่าหมู่บ้านม่วง เพราะที่นี้มีต้นมะม่วงใหญ่ขึ้นอยู่ ต่อมาใช้ชื่อว่าหมู่บ้านไร่ม่วง แต่คนสูงอายุยังเรียกว่าหมู่บ้านม่วงอยู่###

นายสม สุวรรณสิงห์ อายุ 90 ปี อยู่บ้านเลขที่ 41 หมู่ที่ 1 ตำบลน้ำหวาน อำเภอเมือง จังหวัดเลย อาชีพพ่อบ้าน กล่าวถึงความหมายชื่อหมู่บ้าน เมื่อวันที่ 26 ตุลาคม 2532 ว่า

***แต่ก่อนมีกกหมากม่วงใหญ่ ไร่สามถ่อนั้นะ (กางมือประกอบ) แล้วเผ่นป่า มันตาย พวกมาอยู่กะมาแต่ไทยในเมืองห่มนะ คนในเมืองเทิงนั้นมาอยู่เนี้ย บ่ແ່ມ່ນ

แต่ที่บ้านแค่เมืองมา จึงพากันมาเฮ็ดตั้งบ้านอยู่นี้มาปักผักปักหญ้า เฮ็ดไต่กันอยู่นี้แต่
แต่ก่อนแต่ก่อน***

##สาเหตุที่ชื่อหมู่บ้านไร่ม่วง เพราะเดิมบริเวณที่ตั้งหมู่บ้านมีต้นมะม่วงใหญ่ขนาด
3 คน โอบ แต่ปัจจุบันมีคนตัดทิ้งไปแล้ว ผู้คนในหมู่บ้านเป็นคนจากหมู่บ้านเฮ่ (หมู่บ้านเฮ่
เป็นที่อยู่ของคนอำเภอเมืองรุ่นแรก ๆ : ผู้วิจัย) ซึ่งพากันอพยพมาสร้างบ้านเรือนและ
ทำมาหากินอยู่บริเวณนี้##

ไร่ม่วงใต้, หมู่บ้าน

หมู่บ้านไร่ม่วงใต้ตั้งอยู่ตำบลน้ำหมาน อำเภอเมือง จังหวัดเลย มีอาณาเขตติดต่อกับ
หมู่บ้านต่าง ๆ ดังนี้

ทิศเหนือ ติดต่อกับ หมู่บ้านห้วยลงไข

ทิศใต้ ติดต่อกับ หมู่บ้านไร่ม่วง

ทิศตะวันออก ติดต่อกับ หมู่บ้านท่าแพ

ทิศตะวันตก ติดต่อกับ หมู่บ้านไร่ม่วง หมู่บ้านห้วยลงไข

หมู่บ้านนี้มีพื้นที่ 3,200 ไร่ ลักษณะภูมิประเทศเป็นที่ราบลูกคลื่น อาชีพของประชากร
ได้แก่ การทำนา ทำไร่ ประชากรทั้งสิ้น 758 คน จำนวนบ้านเรือน 142 หลังคาเรือน
ประชาชนนับถือศาสนาพุทธ หมู่บ้านนี้ มีนายพืระ ศรีกระบุตร เป็นผู้ใหญ่บ้าน

หมู่บ้านไร่ม่วงใต้เดิมเป็นหมู่บ้านเดียวกับหมู่บ้านไร่ม่วง ต่อมาเมื่อมีประชากรมากขึ้น
ทางราชการจึงแยกหมู่บ้านไร่ม่วงออกเป็น 2 หมู่บ้าน คือหมู่บ้านไร่ม่วง และหมู่บ้านไร่ม่วงใต้

ความหมายชื่อหมู่บ้าน

นายพืระ ศรีกระบุตร อายุ 52 ปี อยู่บ้านเลขที่ 18 หมู่ที่ 10 ตำบลน้ำหมาน
อำเภอเมือง จังหวัดเลย อาชีพทำไร่ ทำนา กล่าวถึงความหมายชื่อหมู่บ้าน เมื่อวันที่ 2
พฤศจิกายน 2532 ว่า

***บ้านนี้กะเอิ้นลื้อบ้านหม่วงนากันพันท๊ะ มัณมีคั้นหมากหม่วงใหญ่แต่ก่อนท๊ะ
ที่นี้บ้านใหญ่ขึ้น เผิ่นกะเลยให้เฒ่าเป็น 2 บ้าน ไทยบ้านกะเอิ้นบ้านหม่วงอยู่ เอิ้น
บ้านไหล่ม่วงนากันพันท๊ะ แต่เผิ่นกะเดิมลื้อให้มาเป็นไหล่ม่วงไค่หวาขึ้น***

###สาเหตุที่ตั้งชื่อว่าหมู่บ้านไร่ม่วงไค่เพราะเดิมมีคั้นมะม่วงใหญ่ขึ้นอยู่บริเวณ
ที่ตั้งหมู่บ้านและเป็นหมู่บ้านเดียวกับหมู่บ้านไร่ม่วง ภายหลังจำนวนบ้านเรือนเพิ่มขึ้น
ทางราชการจึงแยกหมู่บ้านออกเป็น 2 หมู่บ้าน และตั้งชื่อให้ใหม่ว่าหมู่บ้านไร่ม่วงไค่
แต่ชาวบ้านยังเรียกว่าหมู่บ้านม่วง หรือหมู่บ้านไร่ม่วง###

นายมาก ศรีสมบัติ อายุ 79 ปี อยู่บ้านเลขที่ 16 หมู่ที่ 10 ตำบลน้ำพวน อำเภอ
เมือง จังหวัดเลย อาชีพทำไร่ ทานา กล่าวถึงความหมายชื่อหมู่บ้านเมื่อวันที่ 2 พฤศจิกายน
2532 ว่า

***บ้านไหล่ม่วงไค่แต่ก๊ะพากันเอิ้นบ้านไหล่ม่วง บ้านไหล่ม่วงไค่กับบ้านไหล่
หม่วงแต่ก่อนมันเป็นบ้านเดียวกัน แต่มาตั้งบ้านหม่วงแต่ก่อนนั้นเผิ่นว่าพากันมาแต่บ้านเท่
มาเอ็ดไยเอ็ดสวนอยู่หื้อ แล้วม่งนั้นนั้นม็กหม่วงใหญ่หวาขึ้น บ้านกะเลยเอิ้นบ้านไหล่ม่วง
อยู่กันจนเป็นบ้านใหญ่หลวงกะเลยให้แบ่งเป็น 2 บ้าน ทางนั้นเผิ่นเอิ้นไหล่ม่วง ทางนี้
มาทางไค่พิกะให้เป็นไหล่ม่วงไค่ เนียไค่น้ำนั้นมาเนีย ไทยบ้านกะพากันเอิ้นบ้านไหล่ม่วง
บ่ข้อยเอิ้นบ้านไหล่ม่วงไค่บ้านไค่***

###เดิมหมู่บ้านไร่ม่วงไค่ชาวบ้านเรียกกันว่าหมู่บ้านไร่ม่วง เพราะผู้คนจากหมู่บ้านเอ่
ได้พากันมาทำไร่และตั้งบ้านเรือนอยู่บริเวณที่ตั้งหมู่บ้านปัจจุบัน พื้นที่บริเวณนี้มีคั้นมะม่วง
ขนาดใหญ่น้อย ชาวบ้านจึงเรียกชื่อหมู่บ้านว่าหมู่บ้านไร่ม่วง ต่อมาหมู่บ้านนี้มีจำนวน
บ้านเรือนเพิ่มมากขึ้นทางราชการจึงแยกให้เป็น 2 หมู่บ้าน โดยตั้งชื่อหมู่บ้านว่า หมู่บ้าน
ไร่ม่วง และหมู่บ้านไร่ม่วงไค่ สาเหตุที่ได้ชื่อว่าหมู่บ้านไร่ม่วงไค่เพราะอยู่ทางทิศใต้ของ
ลำน้ำ แต่ชาวบ้านส่วนมากยังเรียกชื่อว่าหมู่บ้านไร่ม่วงมากกว่าหมู่บ้านไร่ม่วงไค่###

โป่งเบี้ย, หมู่บ้าน

หมู่บ้านโป่งเบี้ยตั้งอยู่ในตำบลน้ำหวาน อำเภอเมือง จังหวัดเลย มีอาณาเขตติดต่อกับหมู่บ้านต่าง ๆ ดังนี้

ทิศเหนือ ติดต่อกับ หมู่บ้านสำน

ทิศใต้ ติดต่อกับ หมู่บ้านโพนป่าแดง ตำบลเลี้ยว

ทิศตะวันออก ติดต่อกับ หมู่บ้านห้วยलगวไฮ

ทิศตะวันตก ติดต่อกับ หมู่บ้านห้วยกระทิง

หมู่บ้านนี้มีพื้นที่ 200 ไร่ ลักษณะภูมิประเทศเป็นที่ราบลูกคลื่น อาชีพของประชากร ได้แก่ การทำไร่ ทำนา ประชากรทั้งสิ้น 370 คน จำนวนบ้านเรือน 64 หลังคาเรือน ประชาชนนับถือศาสนาพุทธ มีวัด 1 วัด คือวัดโป่งเบี้ย มีโรงเรียนระดับประถมศึกษา 1 โรงเรียน คือโรงเรียนบ้านโป่งเบี้ย หมู่บ้านนี้มีนายเลี่ยน สุวรรณชัย เป็นผู้ใหญ่บ้าน

หมู่บ้านโป่งเบี้ยตั้งขึ้นเมื่อ พ.ศ. 2430 ประชากรในหมู่บ้านอพยพมาจากหมู่บ้านห้วยलगวไฮ หมู่บ้านห้วยกระทิง เมื่อมีผู้คนมากขึ้นทางราชการได้จัดตั้งเป็นหมู่บ้าน และชาวบ้านเรียกชื่อว่า หมู่บ้านโป่งเบี้ย

ความหมายชื่อหมู่บ้าน

นายตัน แสงไสดา อายุ 76 ปี อยู่บ้านเลขที่ 3 ตำบลน้ำหวาน อำเภอเมือง จังหวัดเลย อาชีพพ่อบ้าน อธิบายความหมายชื่อหมู่บ้าน เมื่อวันที่ 26 ตุลาคม 2532 ว่า

มันเป็นหลั่งขี้ลูก แต่เดิมเดิมทีนะทว่าทอะแต่ก่อนโป่งนกเบี้ยอยู่พิงอยู่ห้วยนี้เนี้ย มีโป่งนกเบี้ย นกเบี้ยแล้วกะนกเป่านกมลงทั้นเบ็ดแน้ว ลงกินอยู่ทั้นจักเป็นนกหมี่ทุดังกะสามลงกินน้ำขั้บทั้นทั้น กวางกะลงทั้นพานกะลงกินทั้นทว่าก้อมันนะ แล้วกะต่อมากะเลยทว่า ตั้งแต่ทั้นมากะเลยทว่าเอิ้นบ้านโป่งเบี้ย นกเบี้ยอยู่ทั้นเคะ กะเลยเอิ้นบ้านโป่งเบี้ย อย่าเข้าใจผิดทว่าเล่นเบี้ยเล่นไปก็อย่าสวไปคิดบ่แม่น แต่ทว่ามันเป็นโป่งอยู่แล้วโดยคงแล้ว

###เดิมหมู่บ้านโป่งเบี้เป็นบริเวณที่มีโป่งและมีสัตว์ต่าง ๆ มาหาอาหารกินอยู่เสมอ ไม่ว่าจะเป็นนกเป็ดน้ำ นกยูง และนกเบี้ และนกอื่น ๆ รวมทั้งควา และแก้ง ด้วย ชาวบ้านจึงเรียกชื่อหมู่บ้านว่า หมู่บ้านโป่งเบี้ ตามชื่อของนกเบี้ ไม่ใช่ตั้งชื่อตามการเล่นโยกเล่นเบี้ (เล่นโยกเล่นเบี้ หมายถึง การเล่นถั่วเล่นโป : ผู้วิจัย) เนื่องจากความหมายตรงตัวอยู่แล้ว###

นายเสียน สุวรรณชัย อายุ 48 ปี อยู่บ้านเลขที่ 3 หมู่ที่ 3 ตำบลน้ำหมาน อำเภอเมือง จังหวัดเลย อาชีพทำไร่ ทำนา อธิบายความหมายชื่อหมู่บ้าน เมื่อวันที่ 26 ตุลาคม 2532 ว่า

เป็นเหตุจึ่งลือบ้านโป่งเบี้ว่าดี โอ้! คือว่ามีโป่งอยู่มากเบี้คับ คือนกเบี้ลงหล่ายหล่ายสมัยก่อนนะ แต่พอผมตั้งหมู่บ้านคับ เดียวนี้ผมผมกะล้อยปีแล้ว แต่ก่อนนั้นนกเบี้หลายคับ กะเลยมีโป่งดินคาकिनเหนียวคับ นกเบี้กะลงมากินป่าไผ่กันไค้คใหญ่ นกเบี้มันมากินหลายเผิ่นกะเลยเ็นบ้านโป่งเบี้ พอตั้งลือบ้านกะเลยเอนาทั้งสา

###สาเหตุที่ตั้งชื่อว่าหมู่บ้านโป่งเบี้ เพราะบริเวณที่ตั้งหมู่บ้านมีโป่งที่นกเบี้ชอบมาหาอาหาร ซึ่งในสมัยที่บิดาของผู้เล่ายังเป็นหนุ่มซึ่งปัจจุบันอายุได้ 100 ปีแล้ว มีนกเบี้ได้มาหาอาหารที่โป่งนี้มากจนชาวบ้านเรียกชื่อโป่งว่าโป่งเบี้ เมื่อตั้งหมู่บ้านขึ้นผู้คนจึงเรียกชื่อว่าหมู่บ้านโป่งเบี้ ตามชื่อของโป่ง###

สวนกล้วย, หมู่บ้าน

หมู่บ้านสวนกล้วยตั้งอยู่ในตำบลน้ำหมาน อำเภอเมือง จังหวัดเลย มีอาณาเขตติดต่อกับหมู่บ้านต่าง ๆ ดังนี้

ทิศเหนือ ติดต่อกับ หมู่บ้านร่องไผ่ ตำบลโคกใหญ่

ทิศใต้ ติดต่อกับ หมู่บ้านโคกผาง ตำบลสามัคคี

ทิศตะวันออก ติดต่อกับ หมู่บ้านกกทอง

ทิศตะวันตก ติดต่อกับ หมู่บ้านบวกร่าง ตำบลโคกใหญ่

หมู่บ้านนี้มีพื้นที่ 1,500 ไร่ ลักษณะภูมิประเทศเป็นที่ราบลูกคลื่น อาชีพของประชากร ได้แก่ การทำไร่ ทำนา ประชากรทั้งสิ้น 217 คน จำนวนบ้านเรือน 83 หลังคาเรือน ประชาชน นับถือศาสนาพุทธ หมู่บ้านนี้มี นายสมควร มุลทิ เป็นผู้ใหญ่บ้าน

หมู่บ้านสวนกล้วยตั้งขึ้นเมื่อ พ.ศ. 2480 ผู้คนในหมู่บ้านอพยพมาจากหมู่บ้านเหล่าชา บ้านน้ำหวาน เมื่อมีผู้คนเพิ่มขึ้นทางราชการได้จัดตั้งเป็นหมู่บ้าน ชาวบ้านได้เรียกชื่อหมู่บ้านว่า หมู่บ้านสวนกล้วย

ความหมายชื่อหมู่บ้าน

นายทองแดง พิลารธรรม อายุ 72 ปี อยู่บ้านเลขที่ 45 หมู่ที่ 6 ตำบลน้ำหวาน อำเภอเมือง จังหวัดเลย อาชีพพ่อบ้าน กล่าวถึงความหมายชื่อหมู่บ้าน เมื่อวันที่ 2 พฤศจิกายน 2532 ว่า

ตั้งแต่ก่อนเขาตั้งบ้านอยู่บ้านเหล่าชาคับ แล้วที่เนี่ยบ้านเหล่าชาขึ้นกะเกิด อุบัติเหตุขึ้นมาอยู่ ๆ กะเจ็บไข้ได้ป่วย กะเลยออกมาจากบ้านเหล่าชา แล้วพากัน มาอยู่บ้านสวนกล้วย บ้านสวนกล้วยกะมีกล้วยป่าอยู่แต่ก่อนนะ บ่ແ່ນกล้วยบ้านเป็นกล้วยป่า ไร่คมาตั้งบ้านอยู่หั้น ไร่คเลยเป็นบ้านสวนกล้วยบัดเนี่ย ต่อมานั้นพวกฮ้ออยู่แต่ก่อนป่ากล้วย แต่ป่าແ່นกล้วยมาแต่เก่า เขาไร่คเ็นบ้านสวนกล้วย บ้านสวนกล้วยสือ ๆ แน้ว

###สาเหตุที่ตั้งชื่อหมู่บ้านว่าหมู่บ้านสวนกล้วย เพราะมีผู้คนอพยพหนีโรคภัยไข้เจ็บ จากหมู่บ้านเหล่าชามาตั้งถิ่นฐานอยู่บริเวณที่ตั้งหมู่บ้าน ซึ่งบริเวณนี้ต้นกล้วยป่าขึ้นอยู่

มากมาย ชาวบ้านจึงตั้งชื่อว่าหมู่บ้านสวนกล้วย ภายหลังมีพวกจีนฮ่อมาอาศัยอยู่ ผู้เล่า
สันนิษฐานว่าบริเวณที่เป็นป่ากล้วยนั้นอาจเคยปลูกกล้วยมาก่อน###

นายตัน มูลที อายุ 58 ปี อยู่บ้านเลขที่ 12 หมู่ที่ 6 ตำบลน้ำหมาน อำเภอเมือง
จังหวัดเลย อาชีพทำไร่ ทำนา บอกถึงความหมายชื่อหมู่บ้าน เมื่อวันที่ 2 พฤศจิกายน 2532 ว่า

***บ้านสวนกล้วยอยู่ปากบ้านกกทอง เขาเ็นบ้านสวนกล้วยอันนั้นเป็นสวนกล้วยป่า
หว้าเหอะ กล้วยชุกกล้วยแขกเต็ม ก่อขาคีเข้าได้เ็นบ้านสวนกล้วยนะ มันมีกล้วยทันนั้น***

###สาเหตุที่เรียกชื่อว่าหมู่บ้านสวนกล้วย เพราะบริเวณที่ตั้งหมู่บ้านมีกล้วยป่าขึ้นอยู่มาก
พวกชาวบ้านจึงเรียกชื่อว่า หมู่บ้านสวนกล้วยตามที่กล้วยขึ้นอยู่มากนั่นเอง หมู่บ้าน
สวนกล้วยอยู่ใกล้กับหมู่บ้านกกทอง###

สำนั หมู่บ้าน

หมู่บ้านสำนั้งอยู่ในตำบลน้ำหมาน อำเภอเมือง จังหวัดเลย มีอาณาเขตติดต่อกับ
หมู่บ้านต่าง ๆ ดังนี้

ทิศเหนือ ติดต่อกับ หมู่บ้านตบโกบ ตำบลกกคู้

ทิศใต้ ติดต่อกับ หมู่บ้านโป่งเปี้ย

ทิศตะวันออก ติดต่อกับ หมู่บ้านห้วยสีเสียด

ทิศตะวันตก ติดต่อกับ หมู่บ้านห้วยกระทิง

หมู่บ้านนี้มีพื้นที่ 6,840 ไร่ ลักษณะภูมิประเทศเป็นที่ราบลูกคลื่น อาชีพของประชากรได้
แก่ การทำสวน ประชากรทั้งสิ้น 282 คน จำนวนบ้านเรือน 53 หลังคาเรือน ประชาชน
นับถือศาสนาพุทธ มีวัด 1 วัด คือวัดศรีโนนเมือง มีโรงเรียนระดับประถมศึกษา 1 โรงเรียน คือ
โรงเรียนบ้านสำนั หมู่บ้านนี้มี นายเจริญ อุทธาคำ เป็นผู้ใหญ่บ้าน

หมู่บ้านสำนั้งตั้งเมื่อ พ.ศ. 2428 เดิมมีประชาชนจากหมู่บ้านห้วยกระทิงมาทำไร่อยู่
บริเวณลำห้วยสำนั เมื่อตั้งเป็นหมู่บ้านชาวบ้านจึงเรียกชื่อว่าหมู่บ้านสำนั

ความหมายชื่อหมู่บ้าน

นายเจริญ อุทธา อายุ 46 ปี อยู่บ้านเลขที่ 35 หมู่ที่ 7 ตำบลน้ำหมาน อำเภอเมือง จังหวัดเลย อาชีพทำไร่ ทำนา กล่าวถึงความหมายชื่อหมู่บ้าน เมื่อวันที่ 2 พฤศจิกายน 2532 ว่า

บ้านลำนนั้นตั้งลื่อนาไห้คับ ลื่อไห้ลำนคับ ไห้ลำนมีไม้ไม้ใหญ่อยู่แต่ก่อนหนะ มันมีต้นลำน ต้นลำนบึกใหญ่อยู่นาโพธิ์ไห้หนะ เขากะเลยเอิ้นลื่อไห้เลย เป็นไห้ลำนแล้วตั้งบ้านลำนเลยคับ มาแต่ใด ๆ เลยคับ แต่ผ่อแต่หม่นเผิ่นมาที่ลักคับบ้านไห้ลำนนั้นะ ลื่อไห้กะไห้ลำนแน้วคับ แล้วบ้านนั้นบ่หม่นบ้านไห้ลำนคับ มันเป็นบ้านลำนลื่อ ๆ ลื่อไห้ลำนไห้ลำนแต่บ้านนั้นบ้านลำนลื่อ ๆ ผู้นั้นมันมีไม้ลำนเต็มไห้ทันหนะ

###เหตุที่ตั้งชื่อว่าหมู่บ้านลำนนั้น เพราะชาวบ้านตั้งชื่อหมู่บ้านตามชื่อของลำห้วยลำนซึ่งลำห้วยนี้มีต้นลำน (ลำนเป็นไม้เนื้อแข็งชนิดหนึ่ง ลำต้นสูงใหญ่ มีใบยาว ผลใหญ่เมื่อผลสุกจะมีรสเปรี้ยวฉม หวาน สามารถนำมารับประทานได้ : ผู้วิจัย) ขึ้นอยู่มาก ชาวบ้านจึงเรียกชื่อว่าห้วยลำนมาตั้งแต่บรรพบุรุษ แต่เวลาเรียกชื่อหมู่บ้านผู้คนตัดคำว่าห้วยออก เหลือเพียงคำว่าลำน###

นายจำเนียร สุโขะชัย อายุ 54 ปี อยู่บ้านเลขที่ 8 หมู่ที่ 7 ตำบลน้ำหมาน อำเภอเมือง จังหวัดเลย อาชีพทำไร่ เล่าถึงความหมายชื่อหมู่บ้าน เมื่อวันที่ 2 พฤศจิกายน 2532 ว่า

บ้านลำนนั้นตั้งลื่อนากกไม้มาไห้ มีไห้ลื่อไห้ลำน บ้านนี้มีไห้ลำนเม็กลำนกะเลยเอิ้นลื่อนาทัน เอิ้นนากกลำนทันกะมันเม็กลำนหลายอยู่ม่งไห้ทันหนะ

###สาเหตุที่เรียกชื่อหมู่บ้านนี้ว่าหมู่บ้านลำน เพราะบริเวณที่ตั้งหมู่บ้านมีลำห้วยลำนและมีต้นลำนขึ้นอยู่ ชาวบ้านจึงเรียกชื่อหมู่บ้านตามชื่อของต้นลำนและลำห้วยลำนนั้น###

เมือง, ตำบล

ตำบลเมืองตั้งอยู่ทางทิศเหนือของอำเภอเมือง จังหวัดเลย มีอาณาเขตติดต่อกับตำบลต่าง ๆ ดังนี้

ทิศเหนือ ติดต่อกับ ตำบลนาอ้อ อำเภอเมือง
 ทิศใต้ ติดต่อกับ ตำบลนาอาน อำเภอเมือง
 ทิศตะวันออก ติดต่อกับ ตำบลชัยพฤกษ์ อำเภอเมือง
 ทิศตะวันตก ติดต่อกับ ตำบลน้ำหมาน อำเภอเมือง
 ตำบลมีพื้นที่ 19,217 ไร่

การแบ่งเขตการปกครอง แบ่งออกเป็น 9 หมู่บ้าน คือ

1. หมู่บ้านกาเนิดเพชร หมู่ที่ 1
2. หมู่บ้านท่าแพ หมู่ที่ 2
3. หมู่บ้านปากภู หมู่ที่ 3
4. หมู่บ้านน้ำภู หมู่ที่ 4
5. หมู่บ้านหนองผก้าม หมู่ที่ 5
6. หมู่บ้านสามแยก หมู่ที่ 6
7. หมู่บ้านน้อยสนามบิน หมู่ที่ 7
8. หมู่บ้านเพชรเจริญ หมู่ที่ 8
9. หมู่บ้านโพนไทร หมู่ที่ 9

ตำบลเมืองได้รับการแต่งตั้งเป็นตำบลเมื่อ พ.ศ.2480 โดยครั้งแรกใช้ชื่อว่าตำบลก้างปลา มีอาณาเขตติดต่อกับตำบลกุดบ่อง เมื่อบ้านเมืองเจริญขึ้น ทางราชการได้แบ่งตำบลเมืองออกเป็น 2 ตำบล คือตำบลเมือง และตำบลชัยพฤกษ์

ความหมายชื่อตำบล

นายลอง ส้องคง อายุ 56 ปี อยู่บ้านเลขที่ 78 หมู่ที่ 1 ตำบลเมือง อำเภอเมือง จังหวัดเลย อาชีพทำไร่ ทำนา กล่าวถึงความหมายชื่อตำบล เมื่อวันที่ 21 ตุลาคม 2532 ว่า

***แต่ก่อนเดิมทีเป็นลือตำบลก้างปลา เป็นตำบลอยู่ติดกับกุศป่อง บ้านเมืองกะมี
หลายมันอยู่หม่อเมือง แล้วเดิมกะแบ่งตำบลก้างปลานี้ออกเป็นสองตำบล ตั้งหลายปีแล้ว
กะเป็นตำบลเมืองกับตำบลไชยะพิก ตำบลนี้กะเลยเป็นตำบลเมือง***

###เดิมตำบลเมืองมีชื่อว่าตำบลก้างปลา ต่อมาเพราะทางราชการได้แยกการปกครอง
ตำบลก้างปลาออกเป็น 2 ตำบล โดยใช้ชื่อว่า ตำบลเมืองและตำบลชัยพฤกษ์ สาเหตุที่ได้ชื่อ
ว่าตำบลเมืองเพราะตำบลนี้พื้นที่อยู่ใกล้กับตลาด (เมือง) ชาวบ้านจึงเรียกชื่อว่าตำบล
เมืองตามชื่อทางราชการ ตำบลเมืองเป็นตำบลที่ตั้งอยู่ใกล้กับเขตเมือง ชาวบ้านจึง
จึงเรียกว่าตำบลเมือง###

นายชนะ บุตรโยจันโท อายุ 57 ปี อยู่บ้านเลขที่ 57 หมู่ที่ 8 ตำบลเมือง อำเภอ
เมือง จังหวัดเลย อาชีพทำนา กล่าวถึงความหมายชื่อตำบล เมื่อวันที่ 21 ตุลาคม 2532 ว่า

***ตำบลเมืองนั้นเป็นลือตั้งใหม่ แต่ก่อนกะลือตำบลก้างปลา มันไ้ค้เป็นตำบลใหญ่
หลวงเดิมกะมาแบ่งให้ตั้งแต่ปีได้ปีสองพันห้าร้อยผู้ลือห้าหลือปีไค้กะหลายปีแล้วจากค้อยได้
เดิมกะตั้งเป็นตำบลไชยะพิกกับตำบลเมือง ตั้งลือตำบลเมืองผู้นั้นมันยังมี แล้วมันกะอยู่
หม่อเมืองหลายกว่าตำบลอื่น กะบ้านตำบลเมืองนี้มันกะอยู่อ้อมตำบลกุศป่องหัน กะเลยเปี่ยน
เป็นตำบลเมืองนาเดิมทีนั้นหว่า***

###ผู้เล่าเล่าว่าเดิมตำบลนี้ชื่อว่าตำบลก้างปลา ประมาณปี พ.ศ.2525 ทางราชการ
ทางราชการได้แยกการปกครองตำบลก้างปลาออกเป็น 2 ตำบล คือตำบลชัยพฤกษ์ และ
ตำบลเมือง และตำบลเมืองสาเหตุที่ตั้งชื่อว่าตำบลเมืองเพราะเป็นตำบลที่อยู่ใกล้เมืองและ
เขตเทศบาลเมื่อทางราชการตั้งชื่อว่าตำบลเมืองชาวบ้านจึงเรียกชื่อตำบลเมืองตามด้วย###

กำเนินเคพร, หม่บ้าน

หม่บ้านกำเนินเคพรตั้งอยู่ในตำบลเมือง อำเภอมือง จังหวัดเลย มีอาณาเขตติดต่อกับ หม่บ้านต่าง ๆ ดังนี้

ทิศเหนือ ติดต่อกับ หม่บ้านโพนไทร
 ทิศใต้ ติดต่อกับ หม่บ้านหนองผักก้าม
 ทิศตะวันออก ติดต่อกับ หม่บ้านกำงปลา ตำบลชัยพฤกษ์
 ทิศตะวันตก ติดต่อกับ หม่บ้านเคพรเจริญ

หม่บ้านนี้มีพื้นที่ 1,732 ไร่ ลักษณะภูมิประเทศเป็นที่ราบเชิงเขา อาชีพของประชากร ได้แก่ การทนา ทาไร่ ประชากรทั้งสิ้น 1,593 คน จำนวนบ้านเรือน 305 หลังคาเรือน ประชาชนนับถือศาสนาพุทธ มีโรงเรียนระดับประถมศึกษา 1 โรง คือโรงเรียนบ้านกำเนินเคพร หม่บ้านนี้มี นายสทน ศรีสร้างคอม เป็นผู้ใหญ่บ้าน

หม่บ้านกำเนินเคพรตั้งเมื่อ พ.ศ. 2427 ประชาชนในหม่บ้านอพยพมาจากหม่บ้านกำงปลา หม่บ้านนี้เดิมชื่อว่าหม่บ้านกำงปลาน้อย ต่อมาเปลี่ยนเป็นชื่อหม่บ้านกำเนินเคพร

ความหมายชื่อหม่บ้าน

นายสทน ศรีสร้างคอม อายุ 59 ปี อยู่บ้านเลขที่ 13 หมู่ที่ 1 ตำบลเมือง อำเภอมือง จังหวัดเลย อาชีพทาไร่ ทนา กล่าวถึงความหมายชื่อหม่บ้าน เมื่อวันที่ 21 ตุลาคม 2532 ว่า

อันบ้านกำเนินเคพรนั้นแต่ก่อนอยู่บ้านกำงปลา บ้านเก่าบ้านเก่า แล้วแผ่นไ้ดพากันข้ามน้ำข้ามมาอยู่ที่นี่ กะพากันเอ็นบ้านกำงปลาอยู่มาโดนโดนจนเป็นบ้านใหญ่ แล้วบิคนี้นะมีผู้หว่ามาพัฒนาบ้านเมืองให้มันดีทว่าทะเล มาสร้างมาแบ่ง แล้วแผ่นกะไ้ดพาเปี่ยนลือบ้าน เอ็นลือบ้านใหม่ แผ่นมาเอ็ดมาแบ่งกะลือบ้านให้ใหม่ เอานานามสกุลแผ่นนั้นกะเลยพากันเอ็นลือบ้านกำเนินเคพรนาแผ่นมา

###เดิมหมู่บ้านกาเน็ตเพชรชื่อว่าหมู่บ้านกังปลา เพราะบรรพบุรุษได้อพยพข้ามลำน้ำมาจากหมู่บ้านกังปลา เมื่ออยู่มานานเข้ามีผู้ว่าราชการจังหวัดท่านหนึ่งได้มาปรับปรุงพัฒนาหมู่บ้าน และเปลี่ยนชื่อหมู่บ้านให้ใหม่ว่าหมู่บ้านกาเน็ตเพชร ซึ่งคำว่ากาเน็ตเพชรมาจากนามสกุลของผู้ว่าราชการจังหวัดท่านนั้น และชาวบ้านได้เรียกชื่อว่าหมู่บ้านกาเน็ตเพชรตั้งแต่นั้นมา###

นางลอง มั่งคง อายุ 56 ปี อยู่บ้านเลขที่ 78 หมู่ที่ 1 ตำบลเมือง อำเภอเมือง จังหวัดเลย อาชีพทำไร่ ทำนา เล่าถึงความหมายชื่อหมู่บ้าน เมื่อวันที่ 21 ตุลาคม 2532 ว่า

บ้านกาเน็ตเพชรนี้แต่ก่อนผู้คนอยู่บ้านกังปลา ผู้คนเอาสัตว์ป่าสัตว์น้ำไปล่าขายมาซื้อ ที่นั้นคนฮึดตามน้ำหลาย มันไปมาค้าคนกะมาเอ็ดเอื่อนอยู่นานน้ำสวนพีตั้งแต่ก่อนน้ำ บ้านนี้บางคนกะเอินบ้านกังปลาบ่อย บางคนกะเอินบ้านดักแด้ เดียวนี้เอินบ้านกาเน็ตเพชร อันเอินบ้านกาเน็ตเพชรนี้เอื่อ กะตั้งนามสกุลข้าหลวงเพียน หว่าขึ้น ผู้คนหว่าพะ ข้าหลวงเพียนพานายมาเอ็ดบ้านให้ใหม่ มาแบ่งวัดแบ่งบ้านจนบ้านงาม มีฮั่วบ้านไผบ้านกัน แบ่งบ้านแล้ว ผู้คนกะฮึดตั้งชื่อบ้านให้ใหม่กะน้านามสกุล ผู้คนนั้นข้าหลวงเพียนน้ำ ข้าหลวงเพียน กาเน็ตเพชร บ้านนี้กะเขาเอินบ้านกังปลาบ้านดักแด้ มาเอินบ้านกาเน็ตเพชร นานผู้คน ผู้คนตั้งให้เสียใจกะเอินเสียใจนั้น

###เดิมชาวบ้านกาเน็ตเพชรอยู่ที่หมู่บ้านกังปลา ต่อมาได้อพยพมาอยู่บริเวณที่ตั้งหมู่บ้านปัจจุบันเพราะย้ายมาอยู่ตามที่ทำกิน ซึ่งก่อนนั้นชาวบ้านได้ข้ามน้ำมาทำสวนทำไร่แต่พอถึงฤดูฝนน้ำหลากทำให้ข้ามไปมาลำบาก ชาวบ้านจึงอพยพมาอยู่อย่างถาวร และเรียกชื่อหมู่บ้านว่าหมู่บ้านกังปลาบ้าง หมู่บ้านตากแดดบ้าง จนกระทั่งมีผู้ว่าราชการจังหวัดชื่อนายเพียน กาเน็ตเพชร มาพัฒนาวัด พัฒนาหมู่บ้านให้สวยงาม และมีรั้วรอบบ้าน แล้วนายเพียน กาเน็ตเพชร ได้ตั้งชื่อหมู่บ้านให้ใหม่ว่า หมู่บ้านกาเน็ตเพชร ซึ่งมาจากนามสกุลของผู้ว่าราชการจังหวัดเอง และชาวบ้านได้เรียกชื่อว่าหมู่บ้านกาเน็ตเพชรตามที่ผู้ว่าราชการจังหวัดเปลี่ยนให้###

ท่าแพ, หมู่บ้าน

หมู่บ้านท่าแพตั้งอยู่ในตำบลเมือง อำเภอเมือง จังหวัดเลย มีอาณาเขตติดต่อกับหมู่บ้านต่าง ๆ ดังนี้

ทิศเหนือ ติดต่อกับ หมู่บ้านหนองผักก้าม

ทิศใต้ ติดต่อกับ หมู่บ้านน้อยสนามบิน

ทิศตะวันออก ติดต่อกับ หมู่บ้านนาหนอง ตำบลลูกบ่อ

ทิศตะวันตก ติดต่อกับ หมู่บ้านไร่ม่วง ตำบลน้ำหมาน

หมู่บ้านนี้มีพื้นที่ 2,100 ไร่ ลักษณะภูมิประเทศเป็นที่ราบเชิงเขา อาชีพของประชากรได้แก่ การทำนา ทำไร่และรับจ้าง ประชากรทั้งสิ้น 667 คน จำนวนบ้านเรือน 89 หลังคาเรือน ประชาชนนับถือศาสนาพุทธ มีวัด 1 วัด คือวัดชลธาราม หมู่บ้านนี้มี นายอินทอง แสงสว่าง เป็นผู้ใหญ่บ้าน

หมู่บ้านท่าแพเดิมเป็นสถานที่พักค้างคืนของพวกชาวบ้านแอ่ที่ล่องแพมาจากต้นน้ำ

ความหมายชื่อหมู่บ้าน

นางหลาย พงษ์พันธ์ อายุ 63 ปี อยู่บ้านเลขที่ 35 หมู่ที่ 2 ตำบลเมือง อำเภอเมือง จังหวัดเลย อาชีพทำไร่ ทำนา อธิบายความหมายชื่อหมู่บ้าน เมื่อวันที่ 26 ตุลาคม 2532 ว่า

บ้านท่าแพแต่ก็มีบ้านหลังเดียวบ้านแอ่ไชน่แถวต่อมาคนกะมาแอ่บ้านท่าแพ เพาะทว่าแพมาจอดอยู่ไชน่ ไปหล่องไม้หล่องแพมากะมาจอดไว้ไชน่จอดไว้ถ้าไชน่ ถ้าพ่อไชน่แถวทนะไช้คแอ่นทว่าท่าแพ แอ่นะกะมีคนข้ามไปข้ามมา ข้ามไปด่านซ้าย เออ! ไปด่านซ้ายทางแต่ก่อนเป็นทางหญ่ง บ่มีลัด สะพานกะบ่มีไผ่ข้ามไปมากะข้ามแพไปหล่องไชน่แล้ว แต่เขาแอ่นท่าแพกะแอ่นน้ำแพมาจอดอยู่ถ้าไชน่แล้ว ถ้าสะพานบ่อนบ่อนอ้อข้ามถนนใหญ่ทนะ ข้ามไปข้ามมาแต่ก่อนไผ่กะบอกทว่าไปท่าแพไชน่เด้อไปแะท่าแพไชน่ ไชน่ไผ่ไปไผ่มากะจอดไว้ไชน่หลายเป็นสิบสิบแล้ว กะเอาแพมาไผ่มาจากภูเขาลแล้วกะเอาล้อมมาชนไม้ไป ไผ่ข้างอันเขาหล่องมาทนะ ไผ่ข้างเขาอ้อหล่องมา อ้อคไผ่ไชน่ไผ่ไผ่กไผ่ทงูเขากะหล่องมาไว้ไชน่เขามาจอดทิมไว้ไชน่กะเอาล้อมชนไม้ข้างไผ่ลื้อไปแต่ไชน่

###หมู่บ้านท่าแพเดิมมีบ้านเรือนอยู่เพียงหลังคาเดียวคือ บ้านของนายแถว สาเหตุ
ที่เรียกชื่อว่าหมู่บ้านท่าแพ เพราะบริเวณนี้เป็นที่จอดแพของชาวบ้าน ซึ่งหากมีคนล่องแพ
ขนไม้จากภูเขาโดยเฉพาะไม้ซาง (ซาง หมายถึง ไม้ไผ่ชนิดหนึ่ง มีลำปล้องใหญ่สีเขียว
เข้ม ผู้คนนิยมนำไปทำเป็นฝาและพื้นบ้าน เรียกว่า ฟาก : ผู้วิจัย) มาจอดพักที่นี้ แล้ว
จึงขนต่อไป อีกประการหนึ่งคือถนนที่ไปอำเภอด่านซ้ายก่อนนั้นเป็นทางคนเดินทำไม่มี
สะพานข้าม ผู้คนจึงไปข้ามน้ำที่ท่าแพ บริเวณนี้จึงได้ชื่อว่าท่าแพ เมื่อมีหมู่บ้านชาวบ้านได้
เรียกว่าหมู่บ้านท่าแพ###

นายเจสียว อินทสุวรรณ อายุ 80 ปี อยู่บ้านเลขที่ 88 หมู่ที่ 2 ตำบลเมือง
อาเภอเมือง จังหวัดเลย อาชีพพ่อบ้าน กล่าวถึงความหมายชื่อหมู่บ้านเมื่อวันที่ 26 ตุลาคม
2532 ว่า

***บ้านท่าแพนั้นคือตั้งแต่ก่อนนั้น พวกทางในเมืองฟัวไปตัดไม้ซางในภูทางพื้นที่
ภูเขาต่าง ๆ แล้วกะเอ็ดเสร็จแล้วกะมาจอดท่าแพนี้ เป็นท่ามาจอดนี้ไว้เบ็ดไปถึงเมือง
บ่ไป มาจอดนี้เบ็ดทุกอันเลย อันที่เอ็ดแพแล้วกะมาจอดนี้ ไปบ่ได้มันค่า เฝิ่นเลยเอ็น
บ้านท่าแพสืบมาเดี๋ยวนี้แหละ ต่อมื่อเข้าเขากะหล่องไปฮ้อคในในเมืองพื้นที่ เขากะเลี้ยงกบ้าน
ท่าแพสืบมาเดี๋ยวนี้ละ มันคือไปหล่องไม้ตัดไม้ซางภูเขาต่าง ๆ ทำเป็นแพหล่องลอยลงมา
ตามน้ำแล้วมาจอดนี้ เพาะมันค่าพอกะเพิ่นมันเอาไปในเมืองบ่ได้เลย แพจอดนี้เบ็ด
ทุกลาเลยอันแพนะ ต่อมื่อเข้ามาเขากะมาเอาจากนี้หล่องเข้าไปถึงในเมือง เป็น
สองตอน มันเป็นหล่องขึ้น อันด่านซ้ายนั้นกะมาเนี้ยมาทางเนี้ย กะมาสายเนี้ยกะเป็น
ทางเดินแพมันบ่ แล้วกะข้ามม่งท่าแพนี้***

###หมู่บ้านท่าแพเดิมเป็นที่จอดพักแพของผู้คนที่ไปตัดต้นไม้บนภูเขา แล้วทำเป็นแพ
ล่องแพมาจากภูเขา และมาจอดพักที่ท่าแพทุกลา เพราะมาถึงค่าพอดีไม่สามารถจะ
ล่องแพต่อไปยังในเมืองได้ พอตอนเช้าจึงจะนำแพไปต่อได้ ผู้คนทั่วไปจึงเรียกบริเวณนี้

ว่าหมู่บ้านท่าแพ และที่หมู่บ้านท่าแพนี้จะเส้นทางผ่านของชาวอำเภอคำม่วนซ้ายที่จะเข้ามาในเมือง ซึ่งจะต้องมาข้ามน้ำบริเวณท่าแพนี้ด้วย###

ปากภู, หมู่บ้าน

หมู่บ้านปากภูตั้งอยู่ในตำบลเมือง อำเภอเมือง จังหวัดเลย มีอาณาเขตติดต่อกับหมู่บ้านต่าง ๆ ดังนี้

ทิศเหนือ ติดต่อกับ หมู่บ้านสามแยก
 ทิศใต้ ติดต่อกับ หมู่บ้านโพนไทร
 ทิศตะวันออก ติดต่อกับ หมู่บ้านท่าข้าม ตำบลชัยพฤกษ์
 ทิศตะวันตก ติดต่อกับ หมู่บ้านน้ำภู

หมู่บ้านนี้มีพื้นที่ 5,300 ไร่ ลักษณะภูมิประเทศเป็นที่ราบ อาชีพของประชากร ได้แก่ การทำนา ทำไร่ ประชากรทั้งสิ้น 1,258 คน จำนวนบ้านเรือน 145 หลังคาเรือน ประชาชนนับถือศาสนาพุทธ มีวัด 1 วัด คือวัดศรีทัศน์ มีโรงเรียนระดับประถมศึกษา 1 โรงเรียน คือโรงเรียนบ้านปากภู หมู่บ้านนี้มี นายเผื่อน ทอนสวรรค์ เป็นผู้ใหญ่บ้าน

ความหมายชื่อหมู่บ้าน

นางกัณฑา อรจิณา อายุ 68 ปี อยู่บ้านเลขที่ 1 หมู่ที่ 3 ตำบลเมือง อำเภอเมือง จังหวัดเลย อาชีพแม่บ้าน กล่าวถึงความหมายชื่อหมู่บ้าน เมื่อวันที่ 26 ตุลาคม 2532 ว่า

น้ำภูมันไหลมาตกน้ำเลย กะเลยเป็นปากน้ำภู น้ำภูเนี่ยไปตกลงน้ำเลยเนี่ย ผ่านมาแต่พื้น ตกน้ำเลยนี้เลยไ้ดเ็นบ้านปากภู น้ำภูมันไหลลงมาจากภูพื้นเป็นล่องมา มาตกน้ำเลย เน้นเลยเอิ้นว่าปากภู น้ำกะแห่บ่ใหญ่ปานใดเป็นล่องลงมาไ้สะพาน ลงมา ลงมาจากภูเขาพื้น

###สาเหตุที่เรียกชื่อว่าหมู่บ้านปากภู เพราะมีลำน้ำภูไหลลงสู่ลำเลยที่บริเวณ
บ้านน้ำภู เป็นลำน้ำเล็ก ๆ ที่ไหลจากภูเขาร่องลงมาจากทางใต้สะพาน เมื่อลำน้ำภู
ไหลรวมกับลำเลยชาวบ้านจึงเรียกว่าปากภู###

นางสุรินทร์ ยศพิมพ์พา อายุ 66 ปี อยู่บ้านเลขที่ 135 หมู่ที่ 3 ตำบลเมือง
อำเภอเมือง จังหวัดเลย อาชีพทำไร่ ทานา เล่าถึงความหมายชื่อหมู่บ้าน เมื่อวันที่ 26 ตุลาคม
2532 ว่า

***บ้านปากภูนั้นมีน้ำตกลงน้ำเลยเห็น น้ำที่ตกลงมาจากห้วยบ้านตึบเกือบดำเป็นห้วย
เป็นห้วยมาแล้วฝนไ้คเ็นบ้านน้ำภู มันเป็นห้วยน้อยไหลลงมากะไหลมาตกปากน้ำเลยนี้
ฝนกะเลยเ็นบ้านปากภู น้ำเลยกะตกน้ำของไป แต่ผ่อแต่หม่ฝนกะพาเ็นบ้านปากภู
บ้านน้ำภู น้ำนั้นมาแต่ทางภูเลยเ็นน้ำภู น้ำนั้นเป็นห้วยเป็นร่องลงมาลวมกัน ภูเขาลูกนี้
กะลงมาลุ่มนี้กะลงมา ผนตกลงมากะมาลวมกันเป็นน้ำน้อยมา กะเ็นน้ำภูลือ ๆ แ่น้ำ***

###สาเหตุที่เรียกว่าหมู่บ้านปากภู เนื่องจากบริเวณหมู่บ้านปากภู มีน้ำที่ไหลผ่าน
หมู่บ้านตึบโกบ หมู่บ้านท่าเปิบ หมู่บ้านน้ำภู ไหลไปรวมกับลำน้ำเลยที่บ้านปากภูก่อนที่จะ
จะไหลไปรวมกับแม่น้ำโขง ชาวบ้านจึงเรียกชื่อว่าหมู่บ้านปากภูมาตั้งแต่บรรพบุรุษ ส่วน
น้ำที่เป็นลำน้ำภูนั้นก็เป็นลำน้ำจากภูเขาร่องลงมาลวมกันตอนฝนตกเป็นลำน้ำเล็ก ๆ และ
เรียกว่าน้ำภู###

น้ำภู, หมู่บ้าน

หมู่บ้านน้ำภูตั้งอยู่ในตำบลเมือง อำเภอเมือง จังหวัดเลย มีอาณาเขตติดต่อกับหมู่บ้าน
ต่าง ๆ ดังนี้

ทิศเหนือ ติดต่อกับ หมู่บ้านหนองมะผาง ตำบลนาอ้อ

ทิศใต้ ติดต่อกับ หมู่บ้านหนองผักก้าม

ทิศตะวันออก ติดต่อกับ หมู่บ้านสามแยก

ทิศตะวันตก ติดต่อกับ หมู่บ้านตูปโกบ ตำบลกกคู้

หมู่บ้านนี้มีพื้นที่ 2,580 ไร่ ลักษณะภูมิประเทศเป็นที่ราบ อาชีพของประชากร ได้แก่ การทำนา ทำไร่ ประชากรทั้งสิ้น 893 คน จำนวนบ้านเรือน 219 หลังคาเรือน ประชาชน นับถือศาสนาพุทธ มีวัด 2 วัด คือวัดถ้ำผาปู่ และวัดวารินทราวาส มีโรงเรียนระดับประถมศึกษา 1 โรง คือโรงเรียนบ้านน้ำญ หมู่บ้านนี้มี นายเวช แสงขมภู เป็นผู้ใหญ่บ้าน

หมู่บ้านน้ำญตั้งขึ้นเมื่อ พ.ศ. 2443 เดิมชาวบ้านเรียกว่าหมู่บ้านกมมะผาง ต่อมาชาวบ้าน เห็นว่าต้นมะผางที่เป็นสัญลักษณ์ของหมู่บ้านได้ผุสลายไปแล้วประกอบกับเห็นว่ามีลำน้ำญไหลผ่าน หมู่บ้านและเป็นสิ่งที่มองเห็นได้ชัดเจนกว่าต้นมะผาง ชาวบ้านจึงเรียกชื่อหมู่บ้านเสียใหม่ว่า หมู่บ้านน้ำญ

ความหมายชื่อหมู่บ้าน

นางเจย แก่งจำปา อายุ 60 ปี อยู่บ้านเลขที่ 24 หมู่ที่ 4 ตำบลเมือง อำเภอเมือง จังหวัดเลย อาชีพทำไร่ ทำนา อธิบายความหมายชื่อหมู่บ้าน เมื่อวันที่ 21 ตุลาคม 2532 ว่า

แต่ก็แผ่นดินเอ็นบ้านหนองผักผาง ต่อมาไ้ดหว่าน้ำญบ้านน้ำญ บ้านปากภูอยู่พื้น อันนี้น้ำญผ่านบ้านผาหน้า แหม่น้ำญผ่านบ้านมาแล้วเอ็นบ้านน้ำญ น้ำญบ่แหม่นปากภู ปากภูนั้น พื้น เอ็นบ้านน้ำญกะตั้งแต่ผ่อแต่แหม่น้ำญมา ญาญเกิดมากะเห็นอยู่แล้ว มาจำกภูพื้นแนว ตันมันนั้นอยู่บ้านล้าคคือ น้ำญนี้ละ แล้วกะผ่านมา ผ่านมาบ้านถ่าเป้นน้อ ผ่านมาทางสี่ได้ แต่ บ้านโป่งป่าติวเนาะ มักผ่านมาหะ กทมันอยู่พื้นตะกมมันแท้แท้อยู่บ้านล้าคคือ น้ำมัน ไหลผ่านบ้านผา แล้วกะหว่าบ้านน้ำญ ม้อยแต่หลุดดินขึ้นแหม่นกะหว่าบ้านน้ำญไล่ค

###สาเหตุที่เรียกชื่อว่าหมู่บ้านน้ำญ เพราะเป็นหมู่บ้านที่มีน้ำไหลผ่านหมู่บ้าน ต้นน้ำ
อยู่ที่หมู่บ้านลาดค้อและไหลผ่านหมู่บ้านไปง่าตัว หมู่บ้านท่าเปิบ หมู่บ้านน้ำญเป็นคนละ
หมู่บ้านกับหมู่บ้านปากญ เดิมหมู่บ้านน้ำญชื่อว่าหมู่บ้านหนองมะผาง แต่ได้เปลี่ยนชื่อเป็น
หมู่บ้านน้ำญมานานแล้ว###

นางไล้น แก่งจำปา อายุ 87 ปี อยู่บ้านเลขที่ 36 หมู่ที่ 4 ตำบลเมือง
อาเภอเมือง จังหวัดเลย อาชีพแม่บ้าน กล่าวถึงความหมายชื่อหมู่บ้าน เมื่อวันที่ 21 ตุลาคม
2532 ว่า

***เป็นเหตุจึ่งลือบ้านน้ำญอยู่จัก ได้ดินได้จักหว่าแต่บ้านน้ำญตั้งแต่ได้มา มันกะนี้
บ้านน้ำญ หันกะบ้านปากญ เป็นปากห้วยน้ำญไปตกน้ำเลยห้วย บ้านปากญกะลือเ็นตามหัน
ลือๆ บ้านน้ำญกะเลยเ็นน้ำญอันไหลมาจากรากเขาผ่านหมู่บ้านไปนั้นะ***

###สาเหตุที่ตั้งชื่อว่าหมู่บ้านน้ำญนั้นผู้เล่าเล่าว่าได้เรียกว่าหมู่บ้าน
น้ำญมานานแล้ว และหมู่บ้านปากญก็เรียกตามลำห้วยน้ำญไหลไปตกลำน้ำเลย บ้าน
ปากญจึงตั้งชื่อตามนั้น และบ้านน้ำญก็ตั้งตามชื่อลำน้ำญที่ไหลจากภูเขาผ่านหมู่บ้านนี้เอง###

หนองผก้าม, หมู่บ้าน

หมู่บ้านหนองผก้ามตั้งอยู่ในตำบลเมือง อาเภอเมือง จังหวัดเลย มีอาณาเขตติดต่อกับ
หมู่บ้านต่าง ๆ ดังนี้

ทิศเหนือ	ติดต่อกับ หมู่บ้านน้ำญ
ทิศใต้	ติดต่อกับ หมู่บ้านนาหนอง ตำบลกุดบ่อง
ทิศตะวันออก	ติดต่อกับ หมู่บ้านหนองผก้าม ตำบลกุดบ่อง
ทิศตะวันตก	ติดต่อกับ หมู่บ้านท่าแพ

หมู่บ้านนี้มีพื้นที่ 2,800 ไร่ ลักษณะภูมิประเทศเป็นเนินเขา อาชีพของประชากร ได้แก่ การทำนา ทำไร่ และรับจ้าง ประชากรทั้งสิ้น 422 คน จำนวนบ้านเรือน 166 หลังคาเรือน ประชาชนนับถือศาสนาพุทธ มีวัด 1 วัด คือวัดสุธรรมการาม มีโรงเรียนระดับประถมศึกษา 1 โรงเรียน คือโรงเรียนบ้านหนองผักก้าม หมู่บ้านนี้มี นายสุนทร มนต์สง่า เป็นผู้ใหญ่บ้าน

ประชาชนในหมู่บ้านหนองผักก้ามอพยพมาจากหมู่บ้านนาบอน หมู่บ้านใหม่ บริเวณที่ตั้งหมู่บ้านมีหนองน้ำขนาดใหญ่อยู่ 1 แห่ง ประชาชนเรียกว่า หนองผักก้าม

ความหมายชื่อหมู่บ้าน

นางทองจันทร์ จันทร์สว่าง อายุ 76 ปี อยู่บ้านเลขที่ 119 หมู่ที่ 5 ตำบลเมือง อำเภอเมือง จังหวัดเลย อาชีพค้าขาย อธิบายความหมายชื่อหมู่บ้าน เมื่อวันที่ 26 ตุลาคม 2532 ว่า

พ่อแหม่เผื่อนเหล่าน้าให้พึ่งน้ำ แต่พ่อแหม่หันนะ หนองนี้ก็มีแต่ผักก้าม บ่มีบ้าน บ่มีเมือง บ่มีบ้านคนบ่มีทุ่ง มีแต่หนองสือ ๆ แล้วบ่มีคนคนะเลยมาอยู่ บ้านหลังหนึ่ง สองหลัง พออยู่หลังหนึ่งสองหลัง พ่อแหม่ผู้เฒ่าผู้แก่เผื่อนมาอยู่ที่แล้งกะ เผื่อนกะตายไปแล้ว กะหยังแต่ลูกแต่หลานอยู่ไปขึ้นเน้ว อยู่ไปได้หั้นนา หมู่บ่มีบ้าน แล้วมันเป็นหนองอยู่พื้น หนองนี้มันมีเจ้ามันมีผี หนองนี้มันเข็ด ผู้เฒ่าเฒ่าหยังกะมีแต่คนตายเผื่อนหว่านะ ผู้เฒ่าหนอง มีผักก้าม เผื่อนกะไฮ้ดเอนหว่าบ้านหนองผักก้าม

###สาเหตุที่เรียกชื่อว่าหมู่บ้านหนองผักก้าม (ผักก้าม เป็นพืชล้มลุก มีลำต้นสูงประมาณ 1 ฟุต ลำต้นกลวง ขนาดของลำต้นมีเส้นผ่าศูนย์กลาง 1 เซนติเมตร : ผู้วิจัย) เพราะผู้เฒ่าผู้แก่บรรพบุรุษได้มาอาศัยอยู่บริเวณหนองน้ำที่มีผักก้ามขึ้นอยู่มากชาวบ้านเรียกว่าหนองผักก้าม หนองน้ำชาวบ้านเชื่อว่าเป็นหนองที่ค่อนข้างศักดิ์สิทธิ์ หากใครไปทำอะไรที่หนองแล้วอาจถึงตายได้ ในตอนแรกที่ตั้งหมู่บ้านมีบ้านเรือนอยู่ 2 หลังคาเรือน ชาวบ้านเรียกชื่อว่าหมู่บ้านหนองผักก้ามตามที่หนองผักก้ามอยู่ในหมู่บ้าน###

นางสีดา อินทะจันทร์ อายุ 66 ปี อยู่บ้านเลขที่ 39 หมู่ที่ 5 ตำบลเมือง อำเภอเมือง จังหวัดเลย อาชีพทำไร่ ทำนา กล่าวถึงความหมายชื่อหมู่บ้าน เมื่อวันที่ 26 ตุลาคม 2532 ว่า

แต่พ่อแม่แม่แต่ปู่ย่าตายายรุ่นละหวานะ หนองนี้มีผักก้ามหลาย มันมีแต่ ผักก้ามหวาชั้น มีแต่ผักก้ามเกิดขึ้นในหนองเนี่ย มีแต่ผักก้ามเต็มจึงข่อยเอินหนองผักก้าม กะเลยเอินบ้านหนองผักก้ามตั้งแต่รุ่นมาจนปานี้แหละ

##สาเหตุที่เรียกชื่อว่าหมู่บ้านหนองผักก้ามเพราะบริเวณที่ตั้งหมู่บ้านมีหนองน้ำที่มี ผักก้ามขึ้นอยู่มาก ชาวบ้านเรียกว่าหนองผักก้าม เมื่อมีหมู่บ้านจึงเรียกชื่อว่าหมู่บ้าน หนองผักก้ามตั้งแต่นั้นมา###

สามแยก, หมู่บ้าน

หมู่บ้านสามแยกตั้งอยู่ในตำบลเมือง อำเภอเมือง จังหวัดเลย มีอาณาเขตติดต่อกับ หมู่บ้านต่าง ๆ ดังนี้

ทิศเหนือ ติดต่อกับ หมู่บ้านหนองมะผาง ตำบลนาอ้อ

ทิศใต้ ติดต่อกับ หมู่บ้านปากภู

ทิศตะวันออก ติดต่อกับ หมู่บ้านท่าข้าม ตำบลชัยพฤกษ์

ทิศตะวันตก ติดต่อกับ หมู่บ้านน้ำบุญ

หมู่บ้านนี้มีพื้นที่ 1,670 ไร่ ลักษณะภูมิประเทศเป็นที่ราบ อาชีพของประชากร ได้แก่ การทำนา ทำไร่ ประชากรทั้งสิ้น 743 คน จำนวนบ้านเรือน 163 หลังคาเรือน ประชาชนนับถือ ศาสนาพุทธ หมู่บ้านนี้มีนายบุญเลิศ ฤทธิแสน เป็นผู้ใหญ่บ้าน

หมู่บ้านสามแยกตั้งขึ้นเมื่อประมาณ พ.ศ. 2467 ประชาชนอพยพมาจากหมู่บ้านปากภู บริเวณที่ตั้งหมู่บ้านเป็นทางสามแพร่ง ซึ่งเป็นถนนที่แยกไปอำเภอเชียงคาน อำเภอท่าลี่ และ อำเภอเมือง เมื่อตั้งเป็นหมู่บ้านชาวบ้านได้เรียกชื่อว่า หมู่บ้านสามแยก

ความหมายชื่อหมู่บ้าน

นางผอง ทิพนธ์ อายุ 69 ปี อยู่บ้านเลขที่ 52 หมู่ที่ 6 ตำบลเมือง อำเภอเมือง จังหวัดเลย อาชีพทำไร่ ทำนา เล่าถึงความหมายชื่อหมู่บ้าน เมื่อวันที่ 26 ตุลาคม 2532 ว่า

บ้านนี้มีน้ำทางแยกไปเชียงคานถ้าหลีกจะแยกไปเมืองเลย กะเป็นสามแยกเข้าหาว่า แต่ก่อนลือบ้านหนองกบ บ้านหนองกบแล้วแผ่นเอา แผ่นมาถ่ายใหม่ แผ่นกะหาบ้านหนองกบ แล้วแต่ก็หะ แล้วแผ่นเลยมาตั้งใหม่นี้ แต่ก่อนกะบ้านหนองกบหั้นแนว มันมีหนองกบนี้หนองเหนือ นี้นองหม้อหม้อกันนี้เอ็นหนองเจ็ดหับ อันนี้หนองกบหนองมันมีกบหลายไฮ้คเอ็น หนองกบลือ ๆ แล้วมันกะมาตั้งพอศอก่อไค้ญายกะจำได้ อันบ้านสามแยกนี้คนมาตั้งเอาไทย บ้านปากภูเนี้ยมาตั้งเอาออกมาอยู่เอง ขึ้นบ้านสามแยกนี้กะหลวงพาเอ็น พาเอ็นบ้านสามแยกนี้ละ แผ่นหาบ้านสามแยกแต่ก่อนมีเส้นเคียวทางไปเชียงคานนี้ละ มีเส้นนั้นแหละ ตั้งแต่เดิม มีเส้นนี้เส้นเคียวก่อน

###หมู่บ้านสามแยกเดิมชื่อว่าหมู่บ้านหนองกบ เพราะบริเวณหมู่บ้านมีหนองน้ำและมีกบอาศัยอยู่มาก ชาวบ้านจึงเรียกชื่อว่าหมู่บ้านหนองกบ และหนองกบนี้ทางด้านเหนืออยู่ใกล้ ๆ กับหนองเจ็ดหับ ต่อมาชาวบ้านจากหมู่บ้านปากภูได้มาอาศัยอยู่บริเวณนี้ และทางราชการได้เปลี่ยนชื่อหมู่บ้านให้เป็นหมู่บ้านสามแยก เนื่องจากที่ตั้งหมู่บ้านมีถนนที่สามารถแยกไปอำเภอเมือง อำเภอด่าน อำเภอเชียงคานได้ ซึ่งเมื่อก่อนนั้นมีถนนเพียงสายเดียวคือถนนไปทางอำเภอเชียงคานเท่านั้น###

นายมี ทิพนธ์ อายุ 80 ปี อยู่บ้านเลขที่ 68 หมู่ที่ 6 ตำบลเมือง อำเภอเมือง จังหวัดเลย อาชีพพ่อบ้าน กล่าวถึงความหมายชื่อหมู่บ้าน เมื่อวันที่ 26 ตุลาคม 2532 ว่า

***บ้านสามแยกกะแหม่น บ้านหนองกบกะแหม่น หนองกบกะอยู่นี้ เขากะเอ็นบ้านหนองกบ บ้านสามแยกกะเอ็น กะหนองกบอันนี้ สามแยกอันนี้ ตอนหลังมากะเอ็นสามแยก

ไปเลย สี่วัดอันหนึ่งกะตั้งสี่วัดอมรประสิทธิ์ อยู่สามแฉกอีกทางถ้าหลั่นะ เป็น
ทางสามแฉก อีกทางสามแฉก***

##หมู่บ้านสามแฉก เดิมชาวบ้านเรียกว่าหมู่บ้านหนองกบ เพราะบริเวณหมู่บ้าน
อยู่ใกล้กับหนองน้ำที่มีกบอาศัยอยู่มาก ต่อมาเมื่อมีถนนแยกออกไปทางอำเภอท่าลี่ ชาวบ้าน
จึงเรียกว่าหมู่บ้านสามแฉกบ้าง หมู่บ้านหนองกบบ้าง ภายหลังชาวบ้านเรียกชื่อว่า หมู่บ้าน
สามแฉกเพียงชื่อเดียว###

น้อยสนามบิน, หมู่บ้าน

หมู่บ้านน้อยสนามบินตั้งอยู่ในตำบลเมือง อำเภอเมือง จังหวัดเลย มีอาณาเขตติดต่อกับ
หมู่บ้านต่าง ๆ ดังนี้

ทิศเหนือ ติดต่อกับ หมู่บ้านท่าแพ

ทิศใต้ ติดต่อกับ หมู่บ้านนาชา ตำบลนาอาน

ทิศตะวันออก ติดต่อกับ หมู่บ้านน้อยสนามบิน ตำบลลูกค้อ

ทิศตะวันตก ติดต่อกับ หมู่บ้านท่าแพ

หมู่บ้านนี้มีพื้นที่ 925 ไร่ ลักษณะภูมิประเทศเป็นที่ราบ อาชีพของประชากร ได้แก่
การทอผ้า ประชากรทั้งสิ้น 550 คน จำนวนบ้านเรือน 150 หลังคาเรือน ประชาชนนับถือ
ศาสนาพุทธ มีวัด 1 วัด คือวัดพุทธสามัคคีบุรีเลย หมู่บ้านนี้มี นายทรงภพ อินถา เป็นผู้ใหญ่บ้าน
หมู่บ้านน้อยสนามบิน เดิมเป็นหมู่บ้านเดียวกับหมู่บ้านท่าแพ บริเวณหมู่บ้านในอดีตเคยเป็น
สนามบินมาก่อน เมื่อทางราชการแยกหมู่บ้านออกมาจากหมู่บ้านท่าแพ ชาวบ้านได้เรียกชื่อว่าหมู่
บ้านสนามบิน

ความหมายชื่อหมู่บ้าน

นางแก้ว ศรีสาส์ อายุ 83 ปี อยู่บ้านเลขที่ 1 หมู่ที่ 7 ตำบลเมือง อำเภอเมือง
จังหวัดเลย อาชีพแม่บ้าน อธิบายความหมายชื่อหมู่บ้านเมื่อวันที่ 26 ตุลาคม 2532 ว่า

***เรื่องบินมาลงแผ่นกะดังแต่ก็บ่อนี่ฉายกะมาจับอยู่ก่อนเนี่ย มาจับแล้วไอ้คหว่า
เกิดสนามบิน อ้อ! บ่อนสนามบินให้อยู่ไป หากบ่ให้บักเขื่องตื่นไม้สูงแผ่นหวาจังซี่ แล้ว
กะเลยฉายฉายเข้าไปอยู่ในบ้านอีกแล้วไอ้คหี่สนามบินหนี แผ่นกะเลยให้คืนมาอยู่ถึไผ
ถึมัน แผ่นหวาหุ้งซี่ก้อ แผ่นเอาคืนให้เจ้าของเก่า แล้วกะเลยเอิ้นบ้านน้อยสนามบิน
แต่ก็เอิ้นบ้านถ่านาสุง บ้านนาสูง นาสุงมันอยู่นี้ก้อ เลยไอ้คเอนบ้านนาสูง แต่กั้นะบ่มีก้อ
ไอ้คมาตั้งสนามบินกะเลยไอ้คเอินมาเปียนเป็นบ้านน้อยสนามบิน***

###เดิมหมู่บ้านน้อยสนามบินชื่อว่าหมู่บ้านทำนาสูง หรือหมู่บ้านนาสูง เพราะมีนาที่
ชื่อว่านาสูงอยู่บริเวณหมู่บ้าน ต่อมาชาวบ้านได้เปลี่ยนชื่อหมู่บ้านเป็นหมู่บ้านน้อยสนามบิน
เนื่องจากที่ตั้งหมู่บ้านเคยเป็นสนามบินมาก่อน และชาวบ้านได้มาจับจองที่ดิน ทางราชการ
ห้ามไม่ให้ปลูกต้นไม้ใหญ่บริเวณนี้ ภายหลังสนามบินย้ายไปใช้พื้นที่อื่นแทน ชาวบ้านจึงย้าย
กลับมาอยู่ที่ดินของตนเอง พร้อมทั้งเรียกชื่อหมู่บ้านว่า หมู่บ้านน้อยสนามบิน###

นายเล็ก โกมาสดิษฐ์ อายุ 78 ปี อยู่บ้านเลขที่ 92 หมู่ที่ 7 ตำบลเมือง อำเภอมือง
จังหวัดเลย อาชีพพ่อบ้าน กล่าวถึงความหมายชื่อหมู่บ้าน เมื่อวันที่ 26 ตุลาคม 2532 ว่า

***แผ่นมาตั้งสนามบินนี้ แผ่นกะเลยมาเฮ็ดฮั่วเฮ็ดสวนนี้ กะพากันอ้อกมาอ้อกมา
จากบ้านเห่แต่คือกันเน้ออันนี้กะตาย พุ่นะแต่กกแต่ก่อนแต่นั้นกะตายแล้วกะเลยมาตั้ง
ลือบ้านน้อยสนามบินขึ้นหัน สนามบินหมวดทหารตั้งแต่เขื่องบินมีใบพัดพ่นน้ำ***

###สาเหตุที่เรียกชื่อว่าหมู่บ้านน้อยสนามบิน เพราะบริเวณที่ตั้งหมู่บ้านเคยเป็น
สนามบินมาก่อน ชาวบ้านจากหมู่บ้านเฮ่ได้มาทำสวน ภายหลังได้ตั้งบ้านเรือนอยู่อย่าง
ถาวรและตั้งชื่อหมู่บ้านว่า หมู่บ้านน้อยสนามบิน###

เพชรเจริญ, หมู่บ้าน

หมู่บ้านเพชรเจริญตั้งอยู่ในตำบลเมือง อำเภอเมือง จังหวัดเลย มีอาณาเขตติดต่อกับหมู่บ้านต่าง ๆ ดังนี้

ทิศเหนือ	ติดต่อกับ หมู่บ้านโพนไทร
ทิศใต้	ติดต่อกับ หมู่บ้านหนองผักก้าม
ทิศตะวันออก	ติดต่อกับ หมู่บ้านก้านเค็ดเพชร
ทิศตะวันตก	ติดต่อกับ หมู่บ้านห้วยสีเสียด

หมู่บ้านนี้มีพื้นที่ 1,461 ไร่ ลักษณะภูมิประเทศเป็นที่ราบลูกคลื่น อาชีพของประชากร ได้แก่ การทำนา ทำไร่ ประชากรทั้งสิ้น 1,339 คน จำนวนบ้านเรือน 302 หลังคาเรือน ประชาชนนับถือศาสนาพุทธ หมู่บ้านนี้มี นายชนะ บุตรโยจันโท เป็นผู้ใหญ่บ้าน

หมู่บ้านเพชรเจริญเดิมเป็นส่วนหนึ่งของหมู่บ้านก้านเค็ดเพชร ต่อมาจำนวนประชากรเพิ่มขึ้น ทางราชการจึงแบ่งการปกครองออกเป็น 2 หมู่บ้าน คือหมู่บ้านก้านเค็ดเพชร และหมู่บ้านเพชรเจริญ

ความหมายชื่อหมู่บ้าน

นายชนะ บุตรโยจันโท อายุ 57 ปี อยู่บ้านเลขที่ 26 หมู่ที่ 8 ตำบลเมือง อำเภอเมือง จังหวัดเลย อาชีพทำนา กล่าวถึงความหมายชื่อหมู่บ้าน เมื่อวันที่ 21 ตุลาคม 2532 ว่า

บ้านเพชรเจริญนั้นแต่ก่อนนั้นกะ เป็นบ้านเดียวกับบ้านก้านเค็ดเพชรหั้นนะคับ ที่นี้บ้านนั้นใหญ่ หลวงเผิ่นกะเลยให้แบ่ง เป็นสองบ้าน ผังนั้นข้ามถนนไปหั้นเอาสี่เก่าหว่าบ้านก้านเค็ดเพชร ผังนั้นทำให้เ็นหว่าบ้านเพชรเจริญ สี่เพชรเจริญนั้นกะเอามาจากคำสุดท้ายของบ้านก้านเค็ดเพชร แล้วมาเติมเอาคำว่าเจริญใส่ให้มันหม่วนน้อคับ แล้วกะหว่าให้มันมีความหมายดีหว่าขึ้นเผิ่นหว่าน้ำ

###เดิมหมู่บ้านเพชรเจริญอยู่ในเขตการปกครองของหมู่บ้านกาเนิดเพชร ต่อมา
จำนวนหมู่บ้านเพิ่มมากขึ้น ทางราชการจึงแบ่งการปกครองออกเป็น 2 หมู่บ้าน โดยใช้
ถนนเป็นเส้นแบ่งเขต ฝั่งหนึ่งของถนนเป็นหมู่บ้านกาเนิดเพชร อีกฝั่งหนึ่งเป็นหมู่บ้าน
เพชรเจริญ สาเหตุที่ตั้งชื่อว่าหมู่บ้านเพชรเจริญคือ น้าคำว่าเพชรจากหมู่บ้านเดิมแล้วนำ
คำว่าเจริญมาใส่ให้เพราะและมีความหมายดี ชาวบ้านจึงเรียกชื่อว่าหมู่บ้านเพชรเจริญ###

นายอุทัย จันทรศรีอ่อน อายุ 57 ปี อยู่บ้านเลขที่ 84 หมู่ที่ 8 ตำบลเมือง
อาเภอเมือง จังหวัดเลย อาชีพรับเหมาก่อสร้าง กล่าวถึงความหมายชื่อหมู่บ้าน เมื่อวันที่ 21
ตุลาคม 2532 ว่า

***บ้านเพชรเจริญนี้คับ กะบ่มีตั่งก่อ เป็นนาเผิ่นมาตั่งสื่อบ้านให้ใหม่ แต่ก่อน
สื่อกาเนิดเพชรบ้านนี้แล้วเผิ่นเห็นมันเป็นบ้านใหญ่คับกะเลยให้เป็นสองบ้าน บ้าน
ฝั่งข้ามถนนเอากันนั้นแล้วเป็นบ้านกาเนิดเพชร บ้านนี้ทำให้เ็นบ้านเพชรเจริญ กะเอา
สื่อบ้านกาเนิดเพชรมาใส่กับคำหาว่าเจริญหาขึ้นคับ สื่อบ้านอ้อได้หม่วนกะเลยพากันเ็น
บ้านเพชรเจริญเผิ่นหันหาว่า***

###หมู่บ้านเพชรเจริญเดิมเป็นส่วนหนึ่งของหมู่บ้านกาเนิดเพชร ต่อมาเมื่อหมู่บ้าน
มีจำนวนประชากรมากขึ้น ทางราชการได้แบ่งการปกครองออกเป็น 2 หมู่บ้าน คือ
หมู่บ้านกาเนิดเพชรจะอยู่ฝั่งถนนด้านหนึ่ง และหมู่บ้านเพชรเจริญอีกหมู่บ้านหนึ่ง สาเหตุ
ที่ชาวบ้านเรียกชื่อว่าหมู่บ้านเพชรเจริญเพราะเอาคำท้ายจากชื่อหมู่บ้านกาเนิดเพชรมา
รวมกับคำว่าเจริญกลายเป็นหมู่บ้านเพชรเจริญ ให้เป็นชื่อที่ไพเราะ###

โพนไทร, หมู่บ้าน

หมู่บ้านโพนไทรตั้งอยู่ในตำบลเมือง อาเภอเมือง จังหวัดเลย มีอาณาเขตติดต่อกับ
หมู่บ้านต่าง ๆ ดังนี้

ทิศเหนือ ติดต่อกับ หมู่บ้านปากกุก

ทิศใต้ ติดต่อกับ หมู่บ้านเพชรเจริญ

ทิศตะวันออก ติดต่อกับ หมู่บ้านกำแพงปลา ตำบลชัยพฤกษ์

ทิศตะวันตก ติดต่อกับ หมู่บ้านหนองผักก้าม

หมู่บ้านนี้มีพื้นที่ 560 ไร่ ลักษณะภูมิประเทศเป็นเนินเขา อาชีพของประชากร ได้แก่ การทำไร่ ทำนา ประชากรทั้งสิ้น 433 คน จำนวนบ้านเรือน 106 หลังคาเรือน ประชาชนนับถือ ศาสนาพุทธ หมู่บ้านนี้มี นายอาจ แก้วเพชร เป็นผู้ใหญ่บ้าน

หมู่บ้านโพธิ์ไทรเดิมเป็นส่วนหนึ่งของหมู่บ้านปากกุก ภายหลังประชากรเพิ่มขึ้น ทางราชการได้ตั้งหมู่บ้านขึ้น ชาวบ้านจึงเรียกว่าบ้านโพธิ์ไทร

ความหมายชื่อหมู่บ้าน

นางเก็ง เดชแสง อายุ 55 ปี อยู่บ้านเลขที่ 7 หมู่ที่ 9 ตำบลเมือง อำเภอมือง จังหวัดเลย อาชีพทำไร่ ทำนา เล่าถึงความหมายชื่อหมู่บ้าน เมื่อวันที่ 26 ตุลาคม 2532 ว่า

บ้านโพธิ์ไทรมันเป็นโพธิ์ แต่ที่อยู่บ้านใหญ่แล้วมันไ้คมาเป็นโพธิ์ทางบ้านโพธิ์นั้น มีกกไ้ใหญ่อยู่หั้น แล้วแต่ก้กะเอนบ้านโพธิ์ลื้อ ๆ แน้ว เอาไปเอามาเอาไ้ไ้สน้า คน ขึ้นมาเพาะหว่าถ้ดินมันม้อยู่ม่งน้หั้นแล้วกะมันเห่ญ่กันน้า แล้วกะน้ำท่วม เวลาสิ้ขึ้นมาหั้น น้ำท่วม ท่วมแล้วเลยพากันขึ้นมา ขึ้นมาที่เล็กหลังเคียว กะสองหลัง แล้วกะแผ่ออกมาหั้น หว่าเทอะ

###ผู้คนในหมู่บ้านโพธิ์ไทรเดิมอาศัยอยู่หมู่บ้านปากกุก (บ้านใหญ่ ชาวบ้าน หมายถึง หมู่บ้านปากกุก : ผู้วิจัย) แต่บริเวณที่อาศัยอยู่นั้นเป็นบริเวณที่น้ำท่วมถึง ผู้คนจึงอพยพมา อยู่บนเนินหรือที่สูงกว่า โดยครั้งแรกมีผู้อพยพเข้ามาเพียงครอบครัวเดียว ภายหลังมาอยู่ เพิ่มขึ้นและเรียกชื่อหมู่บ้านว่าหมู่บ้านโพธิ์ไทร###

นางบ๊อง จันทรศรี อายุ 63 ปี อยู่บ้านเลขที่ 29 หมู่ที่ 2 ตำบลเมือง อำเภอเมือง จังหวัดเลย อาชีพทำไร่ ทำนา อธิบายความหมายชื่อหมู่บ้าน เมื่อวันที่ 26 ตุลาคม 2532 ว่า

เผ่นมาตั้งเผ่นผู้เฒ่าหั้นนะ เผ่นหากออกมาจากผ่อแหล่บ้านใหญ่ห้ว ผู้เฒ่าปู่เนี้ยะ อยู่บ้านปู่เนี้ยะเว้าให้ฟังก่อนเทอะน้อ เผ่นเอาลูกเอาเมีย ได้ลูกแล้วไฮ้คได้หลายคน ไฮ้ค้ออกเฮือนออกเฮือนมาบุกเฮือนอยู่พุ้นอยู่พุ้นฮั้น ฮิมทางห้ว โอ้ย! แต่ก้ไฮ้คไม่ซี้ล้าว ก้าวกา เผ่นเหล่อยเฮ็ดเฮือน ไม่นั้นบักใหญ่่นาหมู่บ้านเนี้ยะ ไม่นักบักต้องกะจ้งหาสิป้าห้ว ผ่อเด็กน้อยตายนะ หมู กวง ฟาน นีเต็มเป็ดแน่วบ่อนชาบ้านนั้นะ ตีนบักต้องกะจ้งหาซิป้า แต่กั้นั้นเอนบ้านโพนสือ ๆ มาตั้งวัดแล้วมาตั้งสือบ้านน้อ กะพาเอนบ้านโพนไฮ้คั้นหว่า ตันไฮ้คจะอยู่หั้นเคะ วัดกะวัดบ้านโพนไฮ้ คะเอนบ้านโพนไฮ้มาแต่โดนแล้ว

###ปู่ของปู่เล่าได้อพยพจากหมู่บ้านใหญ่ เพราะแต่งงานมีครอบครัวและมีลูกหลายคน จึงได้แยกครอบครัวมาสร้างบ้านเรือนอยู่ที่หมู่บ้านโพนไทรปัจจุบัน โดยได้มาสร้างบ้านเรือน อยู่บนที่สูง (ที่สูง ภาษาถิ่นเรียกว่า โพน : ผู้วิจัย) และได้เลื่อยไม้จากต้นไม้ใหญ่บริเวณนั้น มาสร้างบ้านเรือน ส่วนต้นกระท่อนที่มีอยู่นั้นพึ่งจะโค่นไปเมื่อสามมีผู้เฒ่าสิ้นชีวิต เดิมหมู่บ้านนี้ ชื่อหมู่บ้านโพน ต่อมาเมื่อมีการสร้างวัดได้ตั้งชื่อว่าวัดบ้านโพนไทร (ตันไทร ภาษาถิ่น เรียกว่า ตันไฮ้ : ผู้วิจัย) และมีตันไทรอยู่ในบริเวณหมู่บ้านด้วย ปัจจุบันใช้ชื่อว่า หมู่บ้าน โพนไทร###

ศรีสองรัก, ตำบล

ตำบลศรีสองรักตั้งอยู่ทางทิศเหนือของอำเภอเมือง จังหวัดเลย มีอาณาเขตติดต่อกับ ตำบลต่าง ๆ ดังนี้

ทิศเหนือ	ติดต่อกับ ตำบลนาแหม อำเภอเมือง
ทิศใต้	ติดต่อกับ ตำบลน้ำสวย อำเภอเมือง

ทิศตะวันออก ติดต่อกับ ตำบลเมือง ตำบลนาอ้อ ตำบลชัยพฤกษ์ อำเภอเมือง

ทิศตะวันตก ติดต่อกับ ตำบลกกคู อำเภอเมือง

ตำบลนี้มีพื้นที่ 19,014 ไร่

การแบ่งเขตการปกครอง แบ่งออกเป็น 9 หมู่บ้าน คือ

1. หมู่บ้านนาม่วง หมู่ที่ 4
2. หมู่บ้านนาโคก หมู่ที่ 2
3. หมู่บ้านใหม่นาโคก หมู่ที่ 3
4. หมู่บ้านน้อยนาซา หมู่ที่ 1
5. หมู่บ้านท่าบุง หมู่ที่ 5
6. หมู่บ้านท่าวังแคน หมู่ที่ 9
7. หมู่บ้านปากหมาก หมู่ที่ 6
8. หมู่บ้านปากหมาก หมู่ที่ 7
9. หมู่บ้านวังโป่ง หมู่ที่ 8

ตำบลศรีสองรัก เดิมขึ้นอยู่กับตำบลนาอ้อ อำเภอเมือง จังหวัดเลย ภายหลังมีหมู่บ้านเพิ่มขึ้น ทางราชการจึงแบ่งการปกครองออกเป็น 2 ตำบล และตั้งชื่อตำบลที่ตั้งใหม่ว่า ตำบลศรีสองรัก

ความหมายชื่อตำบล

นายพรหมมี กุณวงศ์ อายุ 74 ปี อยู่บ้านเลขที่ 17 หมู่ที่ 1 ตำบลศรีสองรัก อำเภอเมือง จังหวัดเลย อาชีพพ่อบ้าน กล่าวถึงความหมายชื่อตำบล เมื่อวันที่ 21 ตุลาคม 2532 ว่า

นามตำบลนั้นเอาน้ำคำยทหารเนี้ย เฝื่อนมาตั้งคำยทหารคำยนี้ เฝื่อนเอื่อนามหว่าคำยศรีสองรัก แต่ก๊ะอยู่ตำบลนาอ้อพุ้นนะ มันกะหม่อหม่อนหว่าน้อ แล้วหลวงเฝื่อนให้มาเป็นตำบลศรีสองรักให้เอานามน้ำคำยทหารนี้ กะเลยมีนามหว่าตำบลศรีสองรักมานี้

###เดิมตำบลศรีสองรัก (รักในภาษาถิ่นออกเป็นเป็น ฮัก คำว่าศรีสองรัก หมายถึง พระธาตุศรีสองรัก พระธาตุองค์นี้เป็นที่สักการะบูชาของชาวจังหวัดเลย และเป็นสัญลักษณ์ของจังหวัดเลย เมื่อมีค่ายทหาร ทางราชการได้ตั้งชื่อว่า ค่ายศรีสองรัก : ผู้วิจัย) อยู่ในเขตการปกครองของตำบลนาอ้อ เพราะอยู่ใกล้กับตำบลนาอ้อ ต่อมาทางราชการได้แบ่งเขตการปกครองออกจากตำบลนาอ้อ และตั้งชื่อให้ใหม่ว่าตำบลศรีสองรัก ตามชื่อค่ายทหารศรีสองรัก###

นายลับ อุบลชัย อายุ 58 ปี อยู่บ้านเลขที่ 32 หมู่ที่ 1 ตำบลศรีสองรัก อำเภอเมือง จังหวัดเลย อาชีพทำไร่ ทำนา เล่าถึงความหมายชื่อตำบล เมื่อวันที่ 21 ตุลาคม 2532 ว่า

สื่อตำบลศรีสองรักนี้เผ่นกะเอามาจากสื่อค่ายทหารนี้ได้ ค่ายทหารอันนั้นหันนะ ค่ายทหารนี้สื่อว่าค่ายศรีสองรัก เผ่นกะตั้งตำบลเป็นตำบลศรีสองรักนำสื่อค่ายทหารหันนะ

###สาเหตุที่เรียกชื่อว่าตำบลศรีสองรัก เนื่องจากทางราชการได้ตั้งชื่อตำบลตามชื่อค่ายศรีสองรัก ซึ่งเป็นค่ายทหารที่ตั้งอยู่ในตำบลนี้###

นาม่วง, หมู่บ้าน

หมู่บ้านนาม่วงตั้งอยู่ในตำบลศรีสองรัก อำเภอเมือง จังหวัดเลย มีอาณาเขตติดต่อกับหมู่บ้านต่าง ๆ ดังนี้

ทิศเหนือ ติดต่อกับ หมู่บ้านนาแหม ตำบลนาแหม

ทิศใต้ ติดต่อกับ หมู่บ้านนาโคก

ทิศตะวันออก ติดต่อกับ ค่ายศรีสองรัก

ทิศตะวันตก ติดต่อกับ หมู่บ้านกกคู้ ตำบลกกคู้

หมู่บ้านนี้มีพื้นที่ 1,328 ไร่ ลักษณะภูมิประเทศเป็นที่ราบเชิงเขา อาชีพของประชากร ได้แก่ การทำนา ประชากรทั้งสิ้น 303 คน จำนวนบ้านเรือน 143 หลังคาเรือน ประชาชนนับถือศาสนาพุทธ หมู่บ้านนี้มี นายสังค์ ทิศอาจ เป็นผู้ใหญ่บ้าน

หมู่บ้านนาม่วงตั้งขึ้นเมื่อประมาณ พ.ศ. 2430 โดยมีประชาชนจากหมู่บ้านนาโคกมาทำไร่ อยู่บริเวณนี้ ต่อมาผู้คนมาอยู่รวมกันมากขึ้นจนตั้งเป็นหมู่บ้านและชาวบ้านเรียกชื่อว่าหมู่บ้านนาม่วง

ความหมายชื่อหมู่บ้าน

นางจวง คำเบา อายุ 61 ปี อยู่บ้านเลขที่ 36 หมู่ที่ 4 ตำบลศรีสองรัก อำเภอเมือง จังหวัดเลย อาชีพทำไร่ ทำนา อธิบายความหมายชื่อหมู่บ้าน เมื่อวันที่ 21 ตุลาคม 2532 ว่า

แผ่นดินบ้านนาม่วง แต่ก่อนน้ำท่วมหลายท่วาขึ้น น้ำท่วมนาไชนา มาแต่บ้านนาโคกหัว แต่ผ่อแต่แหล่ท่วาน้ำ แผ่นไช้คมาอยู่นาไชนา ท้าบ่ล่อน บ่มี ล้อมีเกียนท่วาขึ้นแต่ก่อนนะ น้ำท่วมงั้น น้ำท่วมพิมเสน น้ำท่วมคำ น้ำท่วม ส้าป็นเฮานี้แน้ว น้ำท่วมพิมบ้านเฮาน้ำ น้ำท่วมนี้แผ่นดินก่บึกเอา น้ำท่วมหลาย แต่แท้ แต่แหล่ผวยเป็นเด็กน้อยท่วาเกินไ้ หลายหลายนี้ะ มีแต่ดินน้ำท่วมบ่ท่วาบ้าน ผู้ไค้แต่ก่อนน้ำ แต่แหล่เป็นหนุ่มเป็นเด็กน้อยอยู่น้ำ เป็นสาวมาไค้ลูกไค้ไค้มากะ ไค้กินอยู่ น้ำท่วมน้ำกมั้นะ ถอนั้นแน้วละ

###สาเหตุที่เรียกว่าหมู่บ้านนาม่วง เพราะเดิมบริเวณที่ตั้งหมู่บ้านมีต้นมะม่วงที่ ชาวบ้านปลูกไว้ตามท้องไร่ท้องนามาก โดยชาวบ้านนาโคกได้ย้ายจากหมู่บ้านมา อยู่ตามไร่นาและปลูกมะม่วงพันธุ์พื้นเมืองพันธุ์ต่าง ๆ ไว้มากจนชนกลับบ้านไม่ไหว ประกอบกับไม่มีพาหนะ เช่นเกวียนที่จะบรรทุกมะม่วง ต้นมะม่วงนั้นสมัยที่ผู้เล่าอายุยังน้อย มีกันมากทุกบ้านจนกระทั่งปัจจุบันผู้เล่าเริ่กรอครัวแล้วก็ยังมีต้นมะม่วงอยู่###

นายเนน พรหมโคตร อายุ 81 ปี อยู่บ้านเลขที่ 9 หมู่ที่ 4 ตำบลศรีสองรัก อำเภอเมือง จังหวัดเลย อาชีพพ่อบ้าน กล่าวถึงความหมายชื่อหมู่บ้าน เมื่อวันที่ 21 ตุลาคม 2532 ว่า

***ก่อนลิเ็นหาหมวงนี้ผู้นั้นหาว่าแต่ก่อนนั้นเมื่อกหมวงใหญ่แล้วทันนี้เ็นไ้คมาพันไ้
มาพันไ้ไ้คมาแต่พันไ้ไ้กะฮ่มหนทางหว่าเนาะ เ็นเลยจัดเ็นคนาอยู่นานา ไ้คหมบ้าน
นาไ้คก้อออกมาหมวงกะมีตั้นเดียวตั้นก็ใหญ่ ตั้นหมวงตั้นนี้ทำอิดบไ้บู๊กันนั้นเอง
หมวงปาน้ำ แต่ก็หมวงปามีอยู่เมื่อยไ้ในป่าในดง ไ้คมีกหมวงใหญ่
กะเลยมาตั้งบ้านไ้นี้ ทำอิดนั้นมาพันไ้ไ้คไ้เบ็คไ้ยะ แล้วไ้คเลยหว่า ป้าไปอยู่นานา
เฮาเอะไปอยู่นานาเฮาเอะหว่าขึ้น ไ้คมาตั้งเือน พั้นะเือนหลังนั้นพั้นะ สือหว่า
ขุนปะเทศหว่าขึ้นมาตั้งหั้น ไ้คหว่าหมมาอยู่พักไ้หั้นหว่าเอะ หมนั้นอ้อออกมาอยู่พักไ้ห
เ็นกะเลยหว่าป้าหมอญา เ็นเป็นหมอญา คั้นไปเอาหมอญามันกะโกฮ้ายกะข้ามไ้หข้าม
ฮ้องไปหา คั้นญามันมานั้นไปญัก ไ้คไปอยู่นาหมอญาก่อนนั้นเ็นวหล้า***

###สาเหตุที่หมู่บ้านนี้ชื่อว่าหมู่บ้านนาม่วง เพราะเดิมบริเวณหมู่บ้านมีต้นมะม่วงใหญ่
ขึ้นอยู่ต้นหนึ่งเป็นมะม่วงป่า ต่อมาเมื่อคนจากหมู่บ้านนาโคกมาทำไร่อยู่บริเวณนั้นและได้
อาศัยร่มเงาของต้นมะม่วงเป็นที่พักชั่วคราว ภายหลังได้ปลูกสร้างบ้านเรือนอยู่ตาม
ท้องไร่ท้องนาไม่กลับไปหมู่บ้านเดิม ผู้ที่มาตั้งหมู่บ้านเป็นคนแรกคือ ขุนประเทศ ซึ่งเป็น
หมอยากลางบ้านได้มาสร้างบ้านอยู่อีกฟากหนึ่งของลำห้วย ชาวบ้านเห็นว่าในเวลา
เจ็บป่วย ถ้าหากอยู่คนละฟากของลำห้วยก็จะไปหาหมอลำบาก โดยเฉพาะเวลาที่น้ำท่วม
จึงได้ย้ายหมู่บ้านมาอยู่รวมกันที่ฝั่งเดียวกับหมอยา###

นาโคก, หมู่บ้าน

หมู่บ้านนาโคกตั้งอยู่ในตำบลศรีสองรัก อำเภอเมือง จังหวัดเลย มีอาณาเขตติดต่อกับ
หมู่บ้านต่าง ๆ ดังนี้

ทิศเหนือ	ติดต่อกับ หมู่บ้านใหม่นาโคก
ทิศใต้	ติดต่อกับ หมู่บ้านน้อยนาขา
ทิศตะวันออก	ติดต่อกับ ค่ายศรีสองรัก
ทิศตะวันตก	ติดต่อกับ ถ้ำพาดู ตำบลนาอ้อ

หมู่บ้านนี้มีพื้นที่ 800 ไร่ ลักษณะภูมิประเทศเป็นเนินเขา อาชีพของประชากร ได้แก่ การทำไร่ ทำนา ประชากรทั้งสิ้น 858 คน จำนวนบ้านเรือน 184 หลังคาเรือน ประชาชน นับถือศาสนาพุทธ มีวัด 1 วัด คือวัดโพธิ์ชุม มีโรงเรียนระดับประถมศึกษา 1 โรงเรียน คือโรงเรียน บ้านนาโคก หมู่บ้านนี้มี นายประดิษฐ์ เกาชัย เป็นผู้ใหญ่นบ้าน

หมู่บ้านนาโคกตั้งขึ้นเมื่อประมาณ พ.ศ. 2430 ประชาชนอพยพมาจากหมู่บ้านอ้อ ตำบลนาอ้อ เมื่อทางราชการตั้งเป็นหมู่บ้าน ชาวบ้านเรียกชื่อว่าหมู่บ้านนาโคก

ความหมายชื่อหมู่บ้าน

นางคำพัน ไวโสภา อายุ 69 ปี อยู่บ้านเลขที่ 28 หมู่ที่ 2 ตำบลศรีสองรัก อำเภอเมือง จังหวัดเลย อาชีพทำไร่ ทำนา กล่าวถึงความหมายชื่อหมู่บ้าน เมื่อวันที่ 21 ตุลาคม 2532 ว่า

ผู้เฒ่าผู้แก่มาสร้างนากะไ้ดเ็นบ้านนาโคก เป็นโคกไปจนฮอดบ้านธาตุบ้านโป่งพูน ก่อแผ่นหว้าน้ำ อันมันเป็นโคกน้ำ แหม่นเบ็ดเนี้ยะอยู่บ้านนี้แหม่นเบ็ด นานี้แหม่นเบ็ด ออก จากถ้ำผาปู่ผ้ามาน้ำโคกน้ำออกจากถ้ำผาปู่มากะเป็นโคกจนเบ็ด แบนไปจนเบ็ดจนฮอด บ้านโป่งพัว โคนี่ส้าวไปเฮ็ดนาเบ็ดไ้ดบมีอันตั้งสือ ไ้ดเอาไว้เฮ็ดนาโคกแผ่นหว้าน้ำ กะเลยเ็นบ้านนาโคก

##สาเหตุที่ตั้งชื่อหมู่บ้านว่าหมู่บ้านนาโคก เพราะบรรพบุรุษได้ไปทำนา บริเวณโคก โคนี่พื้นที่กว้างเริ่มจากถ้ำผาปู่ไปจนถึงหมู่บ้านโป่งหมู่บ้านธาตุ ชาวบ้านได้หักร้างถางพงและปรับพื้นที่จากที่สูงให้เป็นนาเมื่อตั้งชื่อหมู่บ้าน ชาวบ้านเรียกว่าหมู่บ้านนาโคก เพราะที่นาแต่เดิมเป็นสภาพที่สูงมาก่อน##

นายไฟ มาตะละ อายุ 76 ปี อยู่บ้านเลขที่ 76 หมู่ที่ 2 ตำบลศรีสองรัก อำเภอเมือง จังหวัดเลย อาชีพทำไร่ ทำนา อธิบายความหมายชื่อหมู่บ้าน เมื่อวันที่ 21 ตุลาคม 2532 ว่า

***บ้านนาไค้หน้า บ้านนาไค้คำแต่เก่าหนะ เขาไ้ดเ็นแต่บ้านนาไค้สื้อสื้อเดว
 หนะ เ็นเอาสื้อสั้น ๆ หนะ เขาเ็นบ้านนาไค้หน้า เขากะเ็นสื้อบ้านนั้นบ้านนี้คือ
 บ้านนาอื้อหน้า ปักกุ ก้างปากะไปหังฮั้นแน้ว นาไค้กันบ้านนั้นมันเบะบ่อนไค้ข้างให้ไปเนี้ย
 มีไค้กันนาอื้อนั้นมันปัดไค้ อันนี้ออกจากนี้ไปกะตดไค้ไปไค้มันกะมีนาพอยอยู่พอกินสู่
 ผู้ส่คน มีอ้อมเบ็ดตั้งแต่ตดกับบ้านนาอื้อขึ้นมาฮอดเพี้ยจนคงภู***

##หมู่บ้านนาโคกเดิมชาวบ้านเรียกว่าหมู่บ้านนาโคกคำ ปัจจุบันเรียกชื่อสั้น ๆ ว่า
 นาโคก สาเหตุที่ชาวบ้านเรียกชื่อว่าหมู่บ้านนาโคก เพราะบริเวณที่ตั้งหมู่บ้านเป็นที่สูง
 มีบางส่วนเป็นนาที่พอจะเป็นที่ทำกินได้ บริเวณโดยรอบเป็นที่สูงล้อมรอบหมู่บ้าน โดย
 เริ่มต้นจากหมู่บ้านอ้อไปจนจดภูเขา ไค้ข้างให้ เมื่อตั้งเป็นหมู่บ้านจึงได้ชื่อหมู่บ้าน
 นาโคก###

หมู่บ้านนาโคก, ชื่อหมู่บ้าน

หมู่บ้านใหม่นาโคกตั้งอยู่ในตำบลศรีสองรัก อำเภอเมือง จังหวัดเลย มีอาณาเขตติดต่อ
 กับหมู่บ้านต่าง ๆ ดังนี้

ทิศเหนือ	ติดต่อกับ หมู่บ้านนาม่วง
ทิศใต้	ติดต่อกับ ถ้ำผาปู่ ตำบลนาอ้อ
ทิศตะวันออก	ติดต่อกับ ค่ายศรีสองรัก
ทิศตะวันตก	ติดต่อกับ หมู่บ้านกกคู้ ตำบลกกคู้

หมู่บ้านนี้มีพื้นที่ 1,000 ไร่ ลักษณะภูมิประเทศเป็นที่ราบเชิงเขา อาชีพของประชากร
 ได้แก่ การทำไร่ ทำนา ประชาชนนับถือศาสนาพุทธ หมู่บ้านนี้มี นายมี อธิสมงคล เป็นผู้ใหญ่บ้าน

หมู่บ้านใหม่นาโคกตั้งขึ้นเมื่อ พ.ศ. 2529 เดิมหมู่บ้านนี้เป็นหมู่บ้านเดียวกับหมู่บ้าน
 นาโคก เมื่อจำนวนประชากรเพิ่มขึ้น ทางราชการจึงแยกหมู่บ้านนาโคกออกเป็น 2 หมู่บ้าน คือ
 หมู่บ้านนาโคก และหมู่บ้านใหม่นาโคก

ความหมายชื่อหมู่บ้าน

นางไค้ ยืนสุข อายุ 62 ปี อยู่บ้านเลขที่ 89 หมู่ที่ 3 ตำบลศรีสองรัก อำเภอเมือง จังหวัดเลย อาชีพทำไร่ ทำนา เล่าถึงความหมายชื่อหมู่บ้าน เมื่อวันที่ 21 ตุลาคม 2532 ว่า

บ้านใหม่นาไค้ก้นน้ำ เดี๋ยวย้ายออกมาจากบ้านนาโคก แหม่นนะแล้วกะมาเกิดกับพี่ เกิดกับพี่นั้นกะได้ห้าสิบได้หกสิบสองปีแล้ว หกสิบสองคาเนี่ย บ้านนี้มาตั้งใหม่ แหม่นมาอยู่ใหม่กะย้ายมาจนคงภูเขี้ยขึ้นแล้ว ภูนั้นคันญามไฟไหม้ป่ากะฐาน ผองมันอยู่หม่อภู มันกะผกผกพอยพอยหุบมาเลื้อยอยู่ขึ้นแล้ว แต่ก่อนเอนบ้านใหม่ จนเดี๋ยวนี้เอนเอนบ้านใหม่นาไค้

###ผู้คนทีอาศัยอยู่หมู่บ้านใหม่นาโคกได้อพยพมาจากหมู่บ้านนาโคก และได้มาตั้งบ้านเรือนอยู่ที่เชิงเขาเมื่อถึงฤดูเผาป่าชาวบ้านกลัวไฟป่า แต่ก็ขยายหมู่บ้านออกไป จนจดภูเขา หมู่บ้านนี้ตั้งมา 62 ปีแล้ว ก่อนนั้นเรียกชื่อว่าหมู่บ้านใหม่ ปัจจุบันเรียกว่าหมู่บ้านใหม่นาโคก###

นายมา วงศ์ภักดิ์ อายุ 72 ปี อยู่บ้านเลขที่ 63 หมู่ที่ 3 ตำบลศรีสองรัก อำเภอเมือง จังหวัดเลย อาชีพทำนา ทำไร่ กล่าวถึงความหมายชื่อหมู่บ้าน เมื่อวันที่ 21 ตุลาคม 2532 ว่า

แต่ก็แต่ก่อนกะอยู่บ้านนาไค้ แล้วเขาย้ายบ้านออกมาจนคงภูบ้านแต่ก่อนกะบ่มีหลายหลังคา จักทำจักสิบหลังนี้ได้อยู่ ต่อมาบ้านหลายเข้าหลายเข้า จนเป็นล้อยสองล้อยข่อยแล้ภูบ้าน แล้วเอนหว่าบ้านใหม่ ไผไปไผมากะเอนหว่าบ้านใหม่แต่ บ้านนาไค้แต่เดี๋ยวนี้นะเอนคือกัน แต่ทางหลวงเอนเขียนหว่าบ้านใหม่นาไค้เป็นหนึ่งขึ้น

###เดิมหมู่บ้านใหม่นาโคกใช้ชื่อว่าหมู่บ้านใหม่ เพราะประชาชนในหมู่บ้านอพยพมาจากหมู่บ้านนาโคก มาสร้างหมู่บ้านใหม่อยู่ใกล้ ๆ กับภูเขา เมื่อตั้งหมู่บ้านชาวบ้านเรียกชื่อว่าหมู่บ้านใหม่บ้าง หมู่บ้านนาโคกบ้าง ปัจจุบันเรียกว่าหมู่บ้านนาโคก###

น้อยนาชา, หมูบ้าน

หมู่บ้านน้อยนาชาตั้งอยู่ในตำบลศรีสองรัก อำเภอเมือง จังหวัดเลย มีอาณาเขตติดต่อกับหมู่บ้านต่าง ๆ ดังนี้

ทิศเหนือ ติดต่อกับ วัดถ้ำผาปู่ ตำบลนาอ้อ

ทิศใต้ ติดต่อกับ หมู่บ้านนาอ้อ ตำบลนาอ้อ

ทิศตะวันออก ติดต่อกับ หมู่บ้านท่ามะนาว ตำบลนาอ้อ

ทิศตะวันตก ติดต่อกับ หมู่บ้านนาโคก

หมู่บ้านนี้มีพื้นที่ 400 ไร่ ลักษณะภูมิประเทศเป็นที่ราบลูกคลื่น อาชีพของประชากร ได้แก่ การทำไร่ ทำนา ประชากรทั้งสิ้น 473 คน จำนวนบ้านเรือน 119 หลังคาเรือน ประชาชนนับถือศาสนาพุทธ หมู่บ้านนี้มี นายสุทธินันท์ ศรีวงษา เป็นผู้ใหญ่บ้าน

หมู่บ้านน้อยนาชาตั้งขึ้นเมื่อ พ.ศ. 2529 เดิมหมู่บ้านนี้เป็นส่วนหนึ่งของหมู่บ้านนาอ้อ เมื่อหมู่บ้านนาอ้อมีประชากรหนาแน่น ทางราชการจึงแยกหมู่บ้านน้อยนาชา ออกจากหมู่บ้านนาอ้อ

ความหมายชื่อหมู่บ้าน

นายบา ครูวาศรี อายุ 77 ปี อยู่บ้านเลขที่ 26 หมู่ที่ 1 ตำบลศรีสองรัก อำเภอเมือง จังหวัดเลย อาชีพพ่อบ้าน เล่าถึงความหมายชื่อหมู่บ้าน เมื่อวันที่ 21 ตุลาคม 2532 ว่า

อันมันคือว่าอยู่ตำบลนาอ้อหะคับ เดียวนี้เขามาแยกหมู่บ้านใหม่เป็นตำบลใหม่ แล้วโยกย้ายตำบลศรีสองรัก แล้วเขาจึงแยกบ้านน้อยนาชา ม่งนี้หะคับ เดิมมันมีชาอยู่ มันเป็นชาใหญ่ ชามาแต่โบราณ มีแฮตมีหตุ้งมาลงแดกนี้ะ มันเป็นบ้านน้อยแต่ก่อนนะ มันมีน้อยหลังคาเอือน เขากะเอือนบ้านน้อย มันบ่ใหญ่ คือแต่ก่อนมันมีสองสามหลังคาเอือน มีหันกับตานี้ แล้วกะบ้านแผ่นนี้ถ่อนั้น จึงได้ชื่อว่าบ้านน้อย

###หมู่บ้านน้อยนาชาเดิมเป็นหมู่บ้านที่มีจำนวนบ้านเรือนไม่กี่หลังคาเรือนขึ้นอยู่กับตำบลนาอ้อ ภายหลังทางราชการตั้งตำบลศรีสองรักขึ้น และให้หมู่บ้านน้อยมาขึ้นกับตำบลศรีสองรัก และตั้งชื่อหมู่บ้านว่าหมู่บ้านน้อยนาชา ตามชื่อที่เคยมีมาและตามที่บริเวณหมู่บ้านมีน้ำชาหรือน้ำช้อยู่ด้วย###

นางคำพอง บุณสิทธิ์ อายุ 52 ปี อยู่บ้านเลขที่ 33 หมู่ที่ 1 ตำบลศรีสองรัก อำเภอเมือง จังหวัดเลย อาชีพทำไร่ ทำนา อธิบายความหมายชื่อหมู่บ้าน เมื่อวันที่ 21 ตุลาคม 2532 ว่า

แต่ก่อนนี้ฉันเป็นบ้านนาอ้อ บ้านนาอ้อมาอ้อดพื้นะ เสาจะขึ้นบ้านนาอ้อเป็นหมู่เกาะ บัดนี้เขาได้ตัดมาแยกออกให้เป็นบ้านหนึ่งพอเสา บัดนี้เสาได้ขึ้นไปขึ้นตำบลศรีสองรัก เสาขึ้นตำบลนาอ้อ เสาขึ้นตำบลศรีสองรัก แล้วเขากะตั้งให้ว่าเป็นบ้านน้อย แต่ก่อนกะเป็นบ้านน้อยอยู่แล้ว เป็นบ้านน้อย บ้านน้อยนาชา ชากะอยู่เหนือบึงแห่งจึกเกือ อยู่เพียงฮิมโนน เนียหลังบ้านไปเนียเดือนห้ากะบ่แห่ง มีเสตมีขุมกลาง แต่ก่อนกะเป็นนาอยู่ แต่ก่อนเป็นป่ามีคนมาอยู่ น้ำพอคนมาอยู่เดือนห้ากะบ่แห่งจึกเกือ ญามใดกะมีอยู่ทั้งนั้น น้ำจะออกบุนันทุ่งขึ้น เลยเอนบ้านน้อยนาชาพื้นนอก

###เดิมหมู่บ้านน้อยนาชาขึ้นอยู่กับตำบลนาอ้อ และเป็นหมู่บ้านนาอ้อ หมู่ที่ 9 ต่อมาทางราชการได้แยกให้เป็นหมู่บ้านขึ้นกับตำบลศรีสองรัก และตั้งชื่อให้ว่าหมู่บ้านน้อย เนื่องจากมีบ้านเรือนอยู่ไม่กี่หลังคาเรือน ต่อมากลายเป็นหมู่บ้านน้อยนาชา เพราะมีชาอยู่ริมเนินไปทางหลังหมู่บ้าน เมื่อก่อนบริเวณนี้เป็นป่าไม่มีผู้คนอาศัยอยู่ สัตว์ เช่น แรด กระซู่ จึงชอบมากินน้ำช้ำ และที่บริเวณน้ำช้ำนี้มีน้ำช้ำอยู่ตลอดเวลา ถึงแม้จะเป็นหน้าแล้งก็ยังมีน้ำอยู่ ชาวบ้านจึงเรียกชื่อหมู่บ้านว่าน้อยนาชา โดยเอาลักษณะของหมู่บ้านที่มีน้อยครอบครัวมาก่อนมารวมกับที่หมู่บ้านมีชาอยู่ด้วย จึงกลายเป็นน้อยนาชาไป###

ทำบุง, หมูบ้าน

หมู่บ้านทำบุงตั้งอยู่ในตำบลศรีสองรัก อำเภอเมือง จังหวัดเลย มีอาณาเขตติดต่อกับหมู่บ้านต่าง ๆ ดังนี้

ทิศเหนือ ติดต่อกับ หมู่บ้านปากหมาก

ทิศใต้ ติดต่อกับ หมู่บ้านวังโป่ง

ทิศตะวันออก ติดต่อกับ หมู่บ้านสุม ตำบลน้ำสวย

ทิศตะวันตก ติดต่อกับ หมู่บ้านทำบุง

หมู่บ้านมีพื้นที่ 800 ไร่ ลักษณะภูมิประเทศเป็นที่ราบเชิงเขา อาชีพของประชากร ได้แก่ การทำนา ทำไร่ ประชากรทั้งสิ้น 318 คน จำนวนบ้านเรือน 143 หลังคาเรือน ประชาชนนับถือศาสนาพุทธ มีโรงเรียนระดับประถมศึกษา 1 โรงเรียน คือโรงเรียนบ้านทำบุง หมู่บ้านนี้มี นายสนั่น พุทธมาตย์ เป็นผู้ใหญ่บ้าน

หมู่บ้านทำบุงตั้งขึ้นเมื่อประมาณ พ.ศ. 2440 โดยมีประชาชนอพยพมาอยู่บริเวณที่ชาวบ้านเรียกว่าบุงน้อย เมื่อตั้งเป็นหมู่บ้านชาวบ้านจึงเรียกว่าหมู่บ้านทำบุง

ความหมายชื่อหมู่บ้าน

นายผอง พุทธมาตย์ อายุ 76 ปี อยู่บ้านเลขที่ 77 หมู่ที่ 5 ตำบลศรีสองรัก อำเภอเมือง จังหวัดเลย อาชีพทำไร่ ทำนา เล่าถึงความหมายชื่อหมู่บ้านเมื่อวันที่ 21 ตุลาคม 2532 ว่า

อันนามบ้านทำบุงหนะ มีกุดบุงอยู่พื้นหนะ กะเลยเลี้ยกตามนั้นมา แต่ก่อนนั้นบุงกะใหญ่อยู่ บุงนั้นกะบ่ใหญ่ปานใด้ออกมันมีป่ามาหุ้ม ดินกะถมเข้ามาแค่ แตกกะแต่ก็แต่มาอยู่ที่เล็กพื้นหนะ มาตั้งบ้านเนี้ย คนแต่ก่อนกะบ่หลาย มันแผ่เข้ามาแต่เดียวนี้แต่ละยะนี้

###บริเวณที่ตั้งหมู่บ้านทำบุงมีบุงซึ่งเดิมเป็นบุงใหญ่ต่อมาบุงนั้นเล็กลงเพราะมีต้นไม้ขึ้นและต้นไม้ เมื่อชาวบ้านมาตั้งหมู่บ้านครั้งแรกผู้คนยังมีไม่มาก ปัจจุบันมีคนมากขึ้น สาเหตุที่เรียกว่าหมู่บ้านทำบุง ชาวบ้านได้เรียกตามที่มีบุงใหญ่อยู่ที่หมู่บ้าน###

นายพวน เทพสวัสดิ์ อายุ 80 ปี อยู่บ้านเลขที่ 16 หมู่ที่ 5 ตำบลศรีสองรัก อำเภอเมือง จังหวัดเลย อาชีพทำไร่ ทานา กล่าวถึงความหมายชื่อหมู่บ้าน เมื่อวันที่ 21 ตุลาคม 2532 ว่า

***บ้านถ้ำป่องหัวจิ้ง ได้เป็นบ้านถ้ำป่องนี้ละ มีกุดป่องอยู่นี้นะเหอะ มีกุดป่องอยู่ เฝื่อนกะ
ไธ้ดเอิ้นนามกุดป่อง ไธ้ดเอิ้นบ้านถ้ำป่องเท่าส้มโอไธ้ แต่ตึกคาบรพูนน้ำมาอันกุดป่องน้ำ
เฝื่อนเอิ้นมาน้ำมานี้ เออเป็นป่องเป็นหล้งอยู่ทันแน้วเฝื่อนเอิ้นกุดป่อง กะเอิ้นนามกุดป่อง
บ้านถ้ำป่องนามอันนี้ออกมานี้ แล้วกะมีทางไปกุดป่องแล้วมีถ้ำอยู่ทันเลยเอิ้นถ้ำป่อง***

###สาเหตุที่เรียกชื่อหมู่บ้านว่าหมู่บ้านท่าบุง เพราะบริเวณหมู่บ้านมีตาน้ำและมี
บุงใหญ่ เมื่อชาวบ้านมาตั้งหมู่บ้านขึ้นจึงเรียกว่าหมู่บ้านท่าบุงตั้งแต่ตั้งหมู่บ้านจนถึง
ปัจจุบัน###

ทำวังแคน, หม่บ้าน

หมู่บ้านท่าวังแคนตั้งอยู่ในตำบลศรีสองรัก อำเภอเมือง จังหวัดเลย มีอาณาเขตติดต่อกับหมู่บ้านต่าง ๆ ดังนี้

ทิศเหนือ ติดต่อกับ หมู่บ้านท่ามะนาว ตำบลนาอ้อ

ทิศใต้ ติดต่อกับ หมู่บ้านโพนสว่าง ตำบลชัยพฤกษ์

ทิศตะวันออก ติดต่อกับ หมู่บ้านปากหมาก

ทิศตะวันตก ติดต่อกับ หมู่บ้านวังโป่ง

หมู่บ้านนี้มีพื้นที่ 2,000 ไร่ ลักษณะภูมิประเทศเป็นที่ราบลูกคลื่น อาชีพของประชากร ได้แก่ การทำไร่ ทำนา ประชากรทั้งสิ้น 242 คน จำนวนบ้านเรือน 51 หลังคาเรือน ประชาชน นับถือศาสนาพุทธ มีโรงเรียนระดับประถมศึกษา 1 โรงเรียน คือโรงเรียนบ้านท่าวังแคน หมู่บ้านนี้มี นายพิชัย ศรีมงคล เป็นผู้ใหญ่บ้าน

หมู่บ้านท่าวังแคนตั้งขึ้นเมื่อ พ.ศ. 2525 ประชาชนในหมู่บ้านย้ายมาจากหมู่บ้านท่ามะนาว
เมื่อตั้งเป็นหมู่บ้านชาวบ้านเรียกว่า หมู่บ้านท่าวังแคน

ความหมายชื่อหมู่บ้าน

นางมุล คุณศรีอ่าน อายุ 56 ปี อยู่บ้านเลขที่ 12 หมู่ที่ 9 ตำบลศรีสองรัก อำเภอเมือง จังหวัดเลย อาชีพทำไร่ ปลูก เล่าถึงความหมายชื่อหมู่บ้าน เมื่อวันที่ 21 ตุลาคม 2532 ว่า

เกิดน้ำท่วมแล้วมีคนย้ายมาอยู่ที่ กะเลยมาตั้งบ้านถ้ำวังแคนขึ้น ออกจากบ้านถ้ำใหญ่ บ้านถ้ำหมากนาวเห็นะกะเหล่านี้นั่นหว่าน้อ ไอ้ต่อมาตั้งบ้านเป็นบ้านถ้ำวังแคนหว่า แล้วมีถ้ำวังแคนอยู่นี้ คั้นแคนกะมีแท้แท้ มันมีขอนแคนอยู่ อยู่ในน้ำเลยขึ้นน้ำ แล้วมันมีถ้ำน้ำข้ามปะจายูบ้านถ้ำหมากนาวพูนะ ข้ามฝั่งมาอยู่นี้กะกะเลยมาตั้งบ้าน ตั้งเอาสื่อนี้ไล่คั้นหว่านนะ แคนนั้นมันจมน้ำอยู่เป็นขอน บ่แหล่นคั้นไม้มันอยู่ในน้ำ มันเป็นถ้ำคนข้ามไปข้ามมาอยู่น้ำ เป็นถ้ำคั้นเดิมอยู่นี้ แต่ก่อนมันกะเป็นแต่ไฮ้แต่สว่น มันมีบ้านนอก

##ชาวบ้านท่ามะนาวถูกน้ำท่วม จึงมาตั้งบ้านเรือนอยู่ตามไร่ตามสวนของตนเอง และตั้งชื่อหมู่บ้านว่าท่าวังแคน เพราะบริเวณที่ใช้ข้ามน้ำระหว่างหมู่บ้านท่ามะนาวและที่ตั้งหมู่บ้าน มีขอนไม้ตะเคียน (ต้นตะเคียน ภาษาถิ่นเรียกว่า ต้นแคน) จมอยู่ในลำน้ำชาวบ้าน เรียกว่าท่าวังแคน เมื่อประชาชนตั้งหมู่บ้านจึงใช้ชื่อว่าหมู่บ้านท่าวังแคน##

นางประครอง เกาชัย อายุ 46 ปี อยู่บ้านเลขที่ 6 หมู่ที่ 9 ตำบลศรีสองรัก อำเภอเมือง จังหวัดเลย อาชีพทำไร่ ปลูก อธิบายความหมายชื่อหมู่บ้าน เมื่อวันที่ 21 ตุลาคม 2532 ว่า

บ้านถ้ำวังแคนมันมีขอนแคนใหญ่ขวางน้ำอยู่นั้นอยู่ในน้ำเลยนั้นมีไผ่เอาเอามาได้ เเดียวมันกะอยู่หั้นแนว อยู่ในน้ำหั้นแนว อันลือถ้ำวังแคน เอาบ้านถ้ำติดไว้ ถู้นหว่าบ้านตั้งเดิมคือบ้านถ้ำหมากนาวเบ็ด เป็นคนถ้ำหมากนาวมาตั้งอยู่ ให้เอาสื่อบ้านถ้ำหมากนาวติดไว้ ตั้งไต่บันถื่อ ตั้งดูมน้ำท่วมหลาย มาอยู่ม่งสูงเลยบ่ถ้าน้ำท่วมอีก

###สาเหตุที่ชาวบ้านตั้งชื่อว่าหมู่บ้านท่าวังแคน เพราะชาวบ้านตั้งชื่อตามชื่อหมู่บ้านเดิม คือหมู่บ้านท่ามะนาวที่ถูกน้ำท่วม และตั้งชื่อตามท่าน้ำที่มีขอนไม้ตะเคียนขวางลำน้ำอยู่ ซึ่งไม้ตะเคียนนี้ไม่มีผู้ใดสามารถเอาขึ้นมาจากน้ำได้ เมื่อเอาชื่อท่ามาผสมกับวังแคนจึงเป็นหมู่บ้านท่าวังแคน###

ปากหมาก, หมู่บ้าน

หมู่บ้านปากหมากตั้งอยู่ในตำบลศรีสองรัก อำเภอเมือง จังหวัดเลย มีอาณาเขตติดต่อกับหมู่บ้านต่าง ๆ ดังนี้

ทิศเหนือ ติดต่อกับ หมู่บ้านปากหมาก
 ทิศใต้ ติดต่อกับ หมู่บ้านวังโป่ง
 ทิศตะวันออก ติดต่อกับ หมู่บ้านสุข ตำบลน้ำสวย
 ทิศตะวันตก ติดต่อกับ หมู่บ้านท่าบุง

หมู่บ้านนี้มีพื้นที่ 2,606 ไร่ ลักษณะภูมิประเทศเป็นที่ราบ อาชีพของประชากร ได้แก่ การทำนา ประชากรทั้งสิ้น 718 คน จำนวนบ้านเรือน 51 หลังคาเรือน ประชาชนนับถือศาสนา พุทธ มีวัด 1 วัด คือวัดศรีสุเมงคาราม มีโรงเรียนระดับประถมศึกษา 1 โรงเรียน คือโรงเรียน บ้านปากหมาก หมู่บ้านนี้มีนายคำไป จันทาซัง เป็นผู้ใหญ่บ้าน

หมู่บ้านปากหมากตั้งขึ้นเมื่อปี พ.ศ.2403 ภายหลังประชาชนในหมู่บ้านมีจำนวนมากขึ้น ทางราชการจึงแยกหมู่บ้านออกเป็น 2 หมู่บ้าน คือหมู่บ้านปากหมาก หมู่ที่ 6 และหมู่บ้านปากหมาก หมู่ที่ 7

ความหมายชื่อหมู่บ้าน

นางเบ็คคำ นาสินสอน อายุ 64 ปี อยู่บ้านเลขที่ 105 หมู่ที่ 6 ตำบลศรีสองรัก อำเภอเมือง อาชีพทำไร่ ทำนา กล่าวถึงความหมายชื่อหมู่บ้าน เมื่อวันที่ 21 ตุลาคม 2532 ว่า

***มีกม๊กกกกฟ้าหลาย แล้วผู้เฒ่าไทยพวนทะเล่เดินตั้งใช้จังซี่ ไทยพวนมาอยู่ที่นี่ แต่ก่อนแต่กัหนา เดินหว่าไล่บ้านป่ากม๊กก เดินหว่าบ้านอื่นกะมีเบ็ดแล้ว บ้านนี้มีผู้เฒ่า

ขึ้นเนาะ แล้วเดินกะใส่มาหยั่งซัซันหะ อันนั้นแต่ก็มันเข้าหลายเสียงเข้าล้าบ บัดนี้
น้ำท่วมแล้วกะเลยตายเอาลื้อใส่บ้านป่าก่มากอุณมันหม่นดี***

###สาเหตุที่หมู่บ้านนี้ชื่อว่าหมู่บ้านปากหมาก เพราะมีผู้สูงอายุชาวไทยพวนซึ่งเป็น
ผู้มาตั้งหมู่บ้านอยู่ก่อนนั้น ตั้งใจใช้ชื่อว่าหมู่บ้านปากหมาก เพราะเห็นว่าชื่ออื่น ๆ นั้นมี
คนตั้งชื่อหมดแล้ว และเห็นว่าชื่อปากหมากเป็นชื่อที่ไพเราะดี นอกจากนี้เมื่อก่อนนั้นที่
หมู่บ้านมีต้นหมากต้นมะพร้าวมาก แต่ปัจจุบันต้นหมากถูกน้ำท่วมตายไปแล้ว###

นางบุณฑรา หะพะวง อายุ 87 ปี อยู่บ้านเลขที่ 57 หมู่ที่ 6 ตำบลศรีสองรัก อำเภอ
เมือง จังหวัดเลย อาชีพแม่บ้าน อธิบายความหมายชื่อหมู่บ้าน เมื่อวันที่ 21 ตุลาคม 2532 ว่า

***อันเ็นบ้านป่ากะนั้น เ็นน้ำห้วยมาก ห้วยมากมันตกใส่วังปุนหะ เคียวนี้
มันเป็นเลยลัดแล้ว มันไค้งอันนั้นกันหะห้วยมากนะ แล้วมันค้าย ๆ คือทับข้อควยหะมัน
อยู่หั้นหะเหลียวเห็นอยู่หั้นหะ คือไปทางหล่มนั้นเนว แล้วมันเงาะมันทบศอกอยู่หั้น มันมา
แต่ภูเขา มันมาแต่ห้วยพัน หั้นหะผาเกศห้วย กะบ่แหล่ผาเกศ สลียงกันอยู่หั้นมาแต่
อันเคียว มาแต่ห้วยมาแต่เขาห้วย แล้วมันเป็นฮ้อง เป็นห้วยมากห้วยมากหว่าขึ้น มัน
น้ำมันกะเคอสมควรอยู่แต่ก่อนน้ำ แต่เคียวนี้เขาเอาทางเหน็เอ็ดผายแล้ว มันมีเมียง
หลายลูกน้ำเป็นหยั่งขึ้น มันมีต้นน้ำกั้น เ็นฮ้องลื้อนั้นลื้อ ๆ หว่าห้วยมากหะ***

###สาเหตุที่เรียกชื่อว่าหมู่บ้านปากหมาก เพราะชาวบ้านเรียกชื่อตามลำห้วยหมาก
ที่ไหลมาตกน้ำเลยที่วังปุน ปัจจุบันเป็นทางลัดของลำน้ำเลย เพราะลำห้วยหมากและ
ลำน้ำเลยไค้งเข้าหากัน มีลักษณะหักงอเหมือนข้อศอก คล้าย ๆ กับทางไปหล่มสัก ลำน้ำ
ห้วยหมากนี้ไหลมาจากภูเขาดงเจียง ๆ กับผาเกศ เมื่อก่อนเป็นร่องเป็นลำห้วยที่มีน้ำมาก
ปัจจุบันทางด้านตอนบนลำห้วยมีการสร้างเหมืองฝายมากทำให้น้ำน้อยลง ที่ลำห้วย
ไม่มีต้นหมาก แต่เรียกชื่อว่าลำห้วยหมาก###

ปากหมาก, หมูบ้าน

หมู่บ้านปากหมากตั้งอยู่ในตำบลศรีสองรัก อำเภอเมือง จังหวัดเลย มีอาณาเขตติดต่อกับหมู่บ้านต่าง ๆ ดังนี้

ทิศเหนือ ติดต่อกับ หมู่บ้านธาตุ ตำบลธาตุ

ทิศใต้ ติดต่อกับ หมู่บ้านปากหมาก

ทิศตะวันออก ติดต่อกับ หมู่บ้านท่าบ่อ

ทิศตะวันตก ติดต่อกับ หมู่บ้านสุข ตำบลน้ำสวย

หมู่บ้านนี้มีพื้นที่ 5,000 ไร่ ลักษณะภูมิประเทศเป็นที่ราบ อาชีพของประชากร ได้แก่ การทำนา ทำไร่ ประชากรทั้งสิ้น 565 คน จำนวนบ้านเรือน 58 หลังคาเรือน ประชาชนนับถือศาสนาพุทธ หมู่บ้านนี้มี นายสุริยันต์ จันดาพะ เป็นผู้ใหญ่บ้าน

หมู่บ้านปากหมากตั้งขึ้นเมื่อ พ.ศ. 2529 เดิมหมู่บ้านนี้เป็นหมู่บ้านใหญ่ เมื่อมีจำนวนประชากรมากขึ้น ทางราชการจึงแยกหมู่บ้านออกเป็น 2 หมู่บ้าน คือหมู่บ้านปากหมาก หมู่ที่ 6 และหมู่บ้านปากหมาก หมู่ที่ 7

ความหมายชื่อหมู่บ้าน

นายทองมี เทพมงคล อายุ 76 ปี อยู่บ้านเลขที่ 30 หมู่ที่ 7 ตำบลศรีสองรัก อำเภอเมือง จังหวัดเลย อาชีพพ่อบ้าน เล่าถึงความหมายชื่อหมู่บ้าน เมื่อวันที่ 21 ตุลาคม 2532 ว่า

แต่ก่อนมันมีต้นน้ำอยู่ห้วยน้ำกุ่มนะ ห้วยนี้มันมีต้นน้ำเดียวนี้มีแล้ว แต่เก่าแต่ก่อนฝนเ็นน้ำทันนะ แล้วห้วยน้ำกุ่มนั้นตกลงน้ำเลย พักมาอยู่ก่อนกะเป็น พักลื้อนะหว่าเอะ แต่ลื้อมาอยู่ะมันมีก้อลื้อเคะไหลูกกะมี ไทกะปึงกะมี ไทอมกะมี ไทอมถ่อ ไทอมขาล้าเนี้ยะไปขุดเห็นหะถ่อด้วยคุงเฮาทันนะ ถ้วยน้อยนะถ้วยแข่งช้าง แต่เก่ากะมาอยู่นี้กะบ่หลายลกหลายเหล่าอีกแต่เก่าะ มีอยู่สามสี่พ่อบู่ะ แล้วแผ่ขึ้น กะเลยมาเป็นบ้านปากน้ำ

##สาเหตุที่เรียกชื่อว่าหมู่บ้านปากหมาก เพราะเดิมบริเวณที่ตั้งหมู่บ้านมีลำห้วย ซึ่งมีต้นหมากขึ้นอยู่ ปัจจุบันต้นหมากสูญพันธุ์ไปแล้ว ชาวบ้านเรียกชื่อว่าลำห้วยหมาก และห้วยหมากนี้ไหลลงสู่ลำน้ำเลย พวกที่มาตั้งหมู่บ้านเป็นกลุ่มแรกคือพวกไทยลื้อ โดยมีย่านที่อยู่ของพวกไทยลื้ออยู่และได้ขุดพบหลักฐานมีไหลูกไหกระบุง ไหกระออม และถ้วย เมื่อชาวบ้านตั้งหมู่บ้านขึ้นได้เรียกชื่อหมู่บ้านว่าหมู่บ้านปากหมากตามชื่อ ลำห้วยหมาก###

นายสุด จันทร์พานิช อายุ 76 ปี อยู่บ้านเลขที่ 16 หมู่ที่ 7 ตำบลศรีสองรัก อำเภอเมือง จังหวัดเลย อาชีพทำไร่ ทานา กล่าวถึงความหมายชื่อหมู่บ้าน เมื่อวันที่ 21 ตุลาคม 2532 ว่า

อันบ้านปากหมากเดิมกะตั้งลื้อน้ำห้วยหมากหั้นนะ มันมีห้วยหมากก่อนกะนั้น ห้วยนั้นแต่ก่อนเดิมหว่ามันมีต้นหมากหว่าเทอะ เดิมกะพาเอ็นห้วยหมากมาแต่เก่าแต่ก่อน หั้น แล้วห้วยหมากกะไหลลงน้ำเลยบ่อนบ้านนี้หว่าเทอะ เดิมมาตั้งบ้านเดิมกะเอ็นบ้าน ปากหมาก เอ็นเอาน้ำลื้อห้วยหั้น เดิมกะมาตั้งบ้านอยู่นั้นเอามาอยู่น้ำห้วยหมากกะใส่ลื้อ ปากหมาก

##สาเหตุที่ตั้งชื่อว่าหมู่บ้านปากหมาก เพราะบริเวณที่ตั้งหมู่บ้านมีลำห้วยซึ่งมี ต้นหมากขึ้นอยู่ ชาวบ้านจึงเรียกว่าลำห้วยหมากมานานแล้ว ลำห้วยหมากไหลลงสู่ ลำน้ำเลยที่หมู่บ้านนี้ด้วย เมื่อชาวบ้านมาตั้งบ้านเรือนอยู่กันเป็นหมู่บ้าน ผู้คนได้เรียก ชื่อว่าหมู่บ้านปากหมากตามชื่อของลำห้วยหมากซึ่งไหลสู่ลำน้ำเลยที่หมู่บ้านนี้ด้วย###

วังโป่ง, หมู่บ้าน

หมู่บ้านวังโป่งตั้งอยู่ในตำบลศรีสองรัก อำเภอเมือง จังหวัดเลย มีอาณาเขตติดต่อกับ หมู่บ้านต่าง ๆ ดังนี้

ทิศเหนือ ติดต่อกับ หมู่บ้านปากหมาก

ทิศใต้ ติดต่อกับ หมู่บ้านท่าวังแคน

ทิศตะวันออก ติดต่อกับ หมู่บ้านสุม ตำบลน้ำสวย

ทิศตะวันตก ติดต่อกับ ค่ายศรีสองรัก

หมู่บ้านนี้มีพื้นที่ 2,500 ไร่ ลักษณะภูมิประเทศเป็นที่ราบลูกคลื่น อาชีพของประชากร ได้แก่ การทำไร่ ทำนา ประชากรทั้งสิ้น 282 คน จำนวนบ้านเรือน 61 หลังคาเรือน ประชาชน นับถือศาสนาพุทธ มีโรงเรียนระดับประถมศึกษา 1 โรงเรียน คือโรงเรียนบ้านวังโป่ง หมู่บ้านนี้มี นายคำพันธ์ อุทาสวรรค์ เป็นผู้ใหญ่บ้าน

หมู่บ้านวังโป่งตั้งขึ้นเมื่อ พ.ศ.2521 ประชาชนอพยพมาจากหมู่บ้านนาอ้อ เดิมผู้คน สร้างบ้านเรือนอยู่ริมลำน้ำเลย ต่อมาบ้านเรือนถูกน้ำท่วม ชาวบ้านจึงได้ย้ายบ้านเรือนมาตั้ง อยู่บนเนิน แต่เรียกชื่อหมู่บ้านตามชื่อที่เคยเรียกกันว่าหมู่บ้านวังโป่ง

ความหมายชื่อหมู่บ้าน

นางจันทร์ อุทาสวรรค์ อายุ 57 ปี อยู่บ้านเลขที่ 34 หมู่ที่ 8 ตำบลศรีสองรัก อำเภอเมือง จังหวัดเลย อาชีพทำไร่ ทำนา เล่าถึงความหมายชื่อหมู่บ้าน เมื่อวันที่ 21 ตุลาคม 2532 ว่า

เผ่นกะสีเ็นมานานแล้ว นาไปงั้นกะเป็นชา แล้วกะอยู่ถ่าบ้านกะวังโป่งนี้ อันวังน้ำเลยน้ำ เผ่นกะเ็นวังโป่งมาแต่หึ่งได้กะบู้ ญาัยกะเกิดใหม่ใหญ่ลูน เผ่นกะสีเ็นหึ่งชั้นว่า อันวังอยู่น้ำเลยนี้เขาเ็นวังโป่ง แล้วนากะอยู่ไถ่กะเ็น นาไปงั้นนาชาแล้วกะ ได้เ็นเผ่นเ็นบ้านนาไปง บานนาไปงอยู่นี้ก่อเกิดมากะคาย แล้วแต่ก่อนกะมีไปงอยู่ชยามเ็น แต่กั้นะมันเ็นไปงเ็นชา จัวควยสีได้กะไปลงกิน ไปงั้น มีไปงข้าง ไปงม่า คือป่าใหญ่คงเล็กหนะ มันเข้าลงกินดินไปงหนะ มันเ็น หึ่งชั้นเ็นแล้วญาัยกะไปสาวนาน้อ แล้วมีคือจุมบักกั้นเ็นจะเวะอยู่ แล้วมันเ็นนา หลบน้ำ หั้นได้ไ้บักใหญ่เบ็ดก้าล้อยบาย แล้วถามเผ่นทว่าแล้วมันเ็นหึ่งมันเ็น จุมบักทั้นน้ำว่าหึ่งชญาัยหนะ แต่ผ่น้อยน้อ ควยกินไปงทว่าขึ้นเผ่นทว่านะควยกินไปง กินไปแล้วมันกินบ่เบ็ดนะ ม่งได้มันกินเบ็ดมันกะหลบน้ำ กะเลยเ็นไปงอยู่

###สาเหตุที่เรียกว่าหมู่บ้านวังโป่ง เพราะมีคนเรียกมาตั้งแต่บรรพบุรุษแล้ว แต่
ผู้เล่าไม่ค่อยรู้รายละเอียดเนื่องจากเป็นคนรุ่นหลัง แต่คนรุ่นก่อน ๆ เรียกว่าหมู่บ้าน
วังโป่ง นาที่อยู่ใกล้ ๆ กับหมู่บ้านเรียกว่า นาโป่ง นาซา และห้วยน้ำลึกอยู่ลำน้าเลย
เรียกว่าวังโป่ง เดิมบริเวณนาของผู้เล่าเป็นโป่ง โป่งนี้สัตว์ต่าง ๆ ช้าง ม้า วัว
ควาย ชอบมากินดินโป่งมากทำให้มีจอมปลวกอยู่ใกล้ ๆ กับโป่ง เนื่องจากสัตว์ไปกิน
ดินโป่ง บริเวณไหนที่สัตว์กินบริเวณนั้นดินจะหายไป บริเวณไหนสัตว์ไม่กินดินจะเหลือ
เป็นจอมปลวก ต่อมาผู้เล่าได้หักร่างทางพงพื้นที่โป่งให้กลายเป็นนา ทำให้ได้พื้นที่นา
เป็นผืนกว้าง###

นายคำพันธ์ อุทาสวัสดิ์ อายุ 56 ปี อยู่บ้านเลขที่ 62 หมู่ที่ 8 ตำบลศรีสองรัก
อำเภอเมือง จังหวัดเลย อาชีพทำไร่ ทำนา อธิบายความหมายชื่อหมู่บ้าน เมื่อวันที่ 21
ตุลาคม 2532 ว่า

***วังโป่งน้ำ มันมีวังโป่งอยู่นี้ แผ่นกะเอินบ้านวังโป่ง แต่ก่อนนั้นมันกะเป็นวังโป่ง
หว่าเทอะ คือหว่าถ้าผาปู่กะเอินหว่าผาปู่หิน ผาพากะมีผาทออยู่หิน แล้วที่นี้แผ่นกะเอิน
บ้านวังโป่ง ผู้เฒ่าวังโป่งอยู่นี้ วังโป่งกะอยู่บ้านนี้ละ เอ็นตามนามหว่าเทอะไป โป่งนี้มัน
เค็มแล้วเป็นสื่อนาสื่อ ๆ แล้วน้ำเป็นวังเอินวังโป่ง วังบาบึง นี่เอินวังโป่ง บ้านถ่าบุง
ปากหมากลงไปจั้งเสี่ยะ เอ็นตามบ้าน กกเค้าเหง้าจูนมันกะมีบ้านถ่าหมากนาวเนี้ย
กะมีนามหว่า ตั้งแต่ก่อนกะมีกกหมากนาว คือบ้านถ่าวังแคนอันนี้มันกะมีวังแคน บ้านเหนีย
ขึ้นไปเนี้ย เอ็นตามนาม นามเก่าแล้วคือเฮาเอ็นหยังขึ้นแนวเอ็นตามแต่เก่าแต่ก่อน
มานะ***

###สาเหตุที่เรียกชื่อว่าหมู่บ้านวังโป่ง เนื่องจากมีวังโป่งอยู่บริเวณที่ตั้งหมู่บ้าน
ชาวบ้านจึงเรียกชื่อว่าหมู่บ้านวังโป่ง เช่นเดียวกับการเรียกถ้ำผาปู่ เพราะมีผาปู่
เรียกผาพาทะเพราะมีผาพาทะ เรียกว่าท่ามะนาว เพราะมีต้นมะนาว เรียกบ้านถ่าวังแคน
เพราะมีวังแคน รวมทั้งชื่อวังปลาบึง หมู่บ้านถ่าบุง หมู่บ้านปากหมาก การเรียกชื่อเป็น
การเรียกชื่อตามสถานที่ที่มีอยู่แล้ว###

เสี้ยว, ตำบล

ตำบลเสี้ยวตั้งอยู่ทางทิศตะวันตกของอำเภอเมือง จังหวัดเลย มีอาณาเขตติดต่อกับ
ตำบลต่าง ๆ ดังนี้

ทิศเหนือ ติดต่อกับ ตำบลน้ำหมาน อำเภอเมือง
ทิศใต้ ติดต่อกับ ตำบลเขาลวง อำเภอวังสะพุง
ทิศตะวันออก ติดต่อกับ ตำบลเมือง อำเภอเมือง
ทิศตะวันตก ติดต่อกับ ตำบลสามัคคี อำเภอภูเรือ

ตำบลนี้มีพื้นที่ 17,890 ไร่

การแบ่งเขตการปกครอง แบ่งการปกครองออกเป็น 5 หมู่บ้าน คือ

1. หมู่บ้านกอไร่ใหญ่ หมู่ที่ 1
2. หมู่บ้านเสี้ยว หมู่ที่ 2
3. หมู่บ้านโพนป่าแดง หมู่ที่ 3
4. หมู่บ้านภูสวรรค์ หมู่ที่ 4
5. หมู่บ้านน้ำคิ้ว หมู่ที่ 5

ตำบลเสี้ยวเป็นตำบลที่ตั้งตามชื่อหมู่บ้านเสี้ยว เพราะหมู่บ้านเสี้ยวเป็นหมู่บ้านใหญ่

จนชาวบ้านแบ่งเป็นหมู่บ้านเสี้ยวเหนือ หมู่บ้านเสี้ยวใต้ แต่ทางราชการยังไม่ได้แยกหมู่บ้านเป็น
ทางการ เคมีตำบลเสี้ยวมีหมู่บ้านอยู่ในเขตการปกครองอยู่ 14 หมู่บ้าน ต่อมาทางราชการได้แยก
ตำบลเสี้ยวออกเป็น 2 ตำบล คือตำบลน้ำหมาน และตำบลเสี้ยว ดังนั้นตำบลเสี้ยวจึงมีหมู่บ้านที่อยู่
ในเขตการปกครองเพียง 5 หมู่บ้าน

กอไร่ใหญ่, หมู่บ้าน

หมู่บ้านกอไร่ใหญ่ตั้งอยู่ในตำบลเสี้ยว อำเภอเมือง จังหวัดเลย มีอาณาเขตติดต่อกับ
หมู่บ้านต่าง ๆ ดังนี้

ทิศเหนือ ติดต่อกับ หมู่บ้านไร่ม่วงใต้ ตำบลน้ำหมาน
ทิศใต้ ติดต่อกับ หมู่บ้านน้ำคิ้ว

ทิศตะวันออก ติดต่อกับ หมู่บ้านไร่ม่วงใต้ ตำบลน้ำหมาน

ทิศตะวันตก ติดต่อกับ หมู่บ้านเลี้ยว

หมู่บ้านนี้มีพื้นที่ 2,690 ไร่ ลักษณะภูมิประเทศเป็นเนินเขา อาชีพของประชากร ได้แก่ การทำไร่ ทำนา ประชากรทั้งสิ้น 483 คน จำนวนบ้านเรือน 102 หลังคาเรือน ประชาชนนับถือศาสนาพุทธ มีวัด 1 วัด คือวัดศรีแดนวงศ์ มีโรงเรียนระดับประถมศึกษา 1 โรงเรียน คือโรงเรียนบ้านกอไร่ใหญ่ หมู่บ้านนี้มี นายหวัน ก่อมณี เป็นผู้ใหญ่บ้าน

ความหมายชื่อหมู่บ้าน

นายหวัน ก่อมณี อายุ 52 ปี อยู่บ้านเลขที่ 58 หมู่ที่ 1 ตำบลเลี้ยว อำเภอเมือง จังหวัดเลย อาชีพทำไร่ ทำนา อธิบายความหมายชื่อหมู่บ้าน เมื่อวันที่ 4 พฤศจิกายน 2532 ว่า

บ้านกอไร่ใหญ่ น้ำ เฝื่อนเอื่อนหว่ากอไร่ใหญ่ ถู้นแต่ก่อนมันมีกอไร่กอปักใหญ่ อยู่พื้น กอไร่่นั้นเฝื่อนหว่าบุกเอื่อนได้สองสามหลัง กะพากันมาเอ็ดไร่เอ็ดคอกูยู่นี้ แล้วกะ เอื่อนหว่าบ้านกอไร่ใหญ่มาตั้งแต่พ่อแต่แม่พันธุ์

###สาเหตุที่ตั้งชื่อว่าหมู่บ้านกอไร่ใหญ่เพราะเดิมมีกอไร่ (ไร่ หมายถึง ไม้ไผ่พันธุ์หนึ่ง ที่ผู้คนนิยมรับประทานหน่อไม้ชนิดนี้มาก ที่หน่อไม้และใบจะมีขนขึ้นอยู่รอบ ๆ หากขนหน่อไม้ ถูกตามร่างกายจะอาการระคายเคืองหรือคัน การระคายเคืองหรือคันนี้ภาษาถิ่นเรียกว่า คาย : ผู้วิจัย) กอไร่ใหญ่อยู่ บริเวณที่เป็นพื้นที่ของกอไร่นั้น สามารถปลูกบ้านได้ 2 - 3 หลังคาเรือน เมื่อชาวบ้านมาทำไร่และตั้งถิ่นฐานอยู่ที่นี้จึงเรียกชื่อหมู่บ้านว่า หมู่บ้านกอไร่ใหญ่###

นางคำวัน แสงใสดา อายุ 68 ปี อยู่บ้านเลขที่ 2 หมู่ที่ 1 ตำบลเลี้ยว อำเภอเมือง จังหวัดเลย อาชีพทำไร่ ทำนา เล่าถึงความหมายชื่อหมู่บ้าน เมื่อวันที่ 4 พฤศจิกายน 2532 ว่า

***เขากะเอนกอไหล่ใหญ่หันหน้า มั่นมีกอไหล่ใหญ่ เฝื่อนหว่าบุกเอนได้สามหลังหว่า
 หั่งฮี้เฝื่อนหว่าน้ำ แต่กะเสียใจฮู้แล้วเกิดมากะไค้ถิ่นเฝื่อนหว่าหั่งฮั้นลื้อบ้านหน้า กะเอน
 นากอไหล่ใหญ่หันหน้า กอไหล่ใหญ่เหม่ญายกะบั่นเห็นไค้ถิ่นเฝื่อน แต่เฝื่อนว่าลื้อๆ
 จักผ่อจักเหม่ว่าฮี้ตัวะหลือจั่งไค้บู้ฮู้ เฝื่อนกะหว่าแต่กอไหล่ใหญ่ กอไหล่ใหญ่ แล้วเฝื่อนกะ
 ฮื้อบุกเอนได้สามหลังหว่าฮั้นบ่อนหน้า เฝื่อนไค้ด่าลื้อฮ้องฮั้นหว่าฮั้น***

##ผู้เล่าเล่าว่าชื่อหมู่บ้านกอไร่ใหญ่นี้เรียกกันมานานแล้ว สาเหตุที่ได้ชื่อว่า
 หมู่บ้านกอไร่ใหญ่เพราะมีคนเล่าว่าบริเวณที่ตั้งหมู่บ้านเดิมมีกอไร่ขนาดใหญ่ขึ้นอยู่กอหนึ่ง
 เมื่อผู้คนแถวถางกอไร่ออกบริเวณนั้นชาวบ้านสามารถปลูกบ้านได้ถึง 3 หลังคาเรือน
 ชาวบ้านจึงเรียกชื่อหมู่บ้านว่าหมู่บ้านกอไร่ใหญ่###

เสี้ยว, หมู่บ้าน

หมู่บ้านเสี้ยวตั้งอยู่ในตำบลเสี้ยว อำเภอเมือง จังหวัดเลย มีอาณาเขตติดต่อกับหมู่บ้าน
 ต่าง ๆ ดังนี้

ทิศเหนือ	ติดต่อกับ ลำน้ำหมาน
ทิศใต้	ติดต่อกับ หมู่บ้านน้ำคิ้ว
ทิศตะวันออก	ติดต่อกับ หมู่บ้านกอไร่ใหญ่
ทิศตะวันตก	ติดต่อกับ หมู่บ้านโพ้นป่าแดง

หมู่บ้านนี้มีพื้นที่ 3,870 ไร่ ลักษณะภูมิประเทศเป็นที่ราบเชิงเขา อาชีพของประชากร
 ได้แก่ การทำไร่ ทำนา ประชากรทั้งสิ้น 586 คน จำนวนบ้านเรือน 110 หลังคาเรือน
 ประชาชนนับถือศาสนาพุทธ มีโรงเรียนระดับประถมศึกษา 1 โรงเรียน คือโรงเรียนบ้านเสี้ยว
 หมู่บ้านนี้มี นายสว ย คัตमारศรี เป็นผู้ใหญ่บ้าน

ที่ตั้งหมู่บ้านเสี้ยวเดิมเป็นป่าเขื่อนกันน้ำผิคุ ต่อมาเมื่อมีนายแสง ได้มาปราบปราม
 ผีร้าย และได้ตั้งถิ่นฐานอยู่บริเวณนั้น ภายหลังมีผู้คนอพยพเข้าไปอยู่จนเป็นหมู่บ้านใหญ่จึงมี

การแบ่งหมู่บ้านออกเป็นหมู่บ้านเลี้ยวเหนือและเลี้ยวใต้ แต่ทางราชการนับรวมเป็นหมู่บ้านเดียว โดยใช้ชื่อว่า หมู่บ้านเลี้ยว

ความหมายชื่อหมู่บ้าน

นายสวัสดิ์ ก้อมมณี อายุ 47 ปี อยู่บ้านเลขที่ 27 หมู่ที่ 2 ตำบลเลี้ยว อำเภอเมือง จังหวัดเลย อาชีพทำไร่ ทำนา กล่าวถึงความหมายชื่อหมู่บ้าน เมื่อวันที่ 4 พฤศจิกายน 2532 ว่า

ผมกะได้ยินแต่คำโบราณว่า หว่ามันมีต้นเลี้ยวใหญ่อยู่หั้น กะเอ็นตามลือลือไม้ลือลือหน้าดินเลี้ยวใหญ่

##สาเหตุที่เรียกชื่อว่าหมู่บ้านเลี้ยว นั้น ผู้เล่าเล่าว่าได้เรียกชื่อว่าหมู่บ้านเลี้ยว เพราะมีเรื่องในสมัยก่อนเล่าว่ามีต้นเลี้ยว (เลี้ยว หมายถึง ต้นขงโค ดอกมีสีชมพูบ้าง แดงบ้าง : ผู้วิจัย) ต้นใหญ่มากนั้นอยู่ ชาวบ้านจึงเรียกชื่อหมู่บ้านตามชื่อต้นเลี้ยวนั้น##

นายแสง วิจิตรปัญญา อายุ 88 ปี อยู่บ้านเลขที่ 37 หมู่ที่ 2 ตำบลเลี้ยว อำเภอเมือง จังหวัดเลย อาชีพพ่อบ้าน กล่าวถึงความหมายชื่อหมู่บ้าน เมื่อวันที่ 4 พฤศจิกายน 2532 ว่า

บ้านเลี้ยวนี้มีกกเลี้ยวใหญ่อยู่หั้น บ่มีเลื่องพ่วงก้อบ้านเลี้ยวนี้มาตั้งบ้านนา กกเลี้ยวใหญ่ ตั้งบ่อนไค่ บ่อนไค่ ไบเฮ็ดบ่อนกกเลี้ยวใหญ่หั้นหว่า บ้านเลี้ยวนี้ตั้งบ้านเหนียวัน บ้านนั้นมันเป็นบ้านเลี้ยวไค่ มันเฒ่าออกมามันเป็นหมู่บ้านเดวกัน มันกะเลยเป็นบ้านเลี้ยวไค่เลี้ยวเหนือ

##หมู่บ้านเลี้ยวชาวบ้านได้แบ่งเป็นหมู่บ้านเลี้ยวใต้เลี้ยวเหนือ แต่ทั้ง 2 หมู่บ้านเป็นหมู่บ้านเดียวกัน สาเหตุที่เรียกชื่อว่าหมู่บ้านเลี้ยว เพราะบริเวณที่ตั้งหมู่บ้านนี้มีต้นเลี้ยวขนาดใหญ่ขึ้นอยู่ เมื่อมีผู้คนมาสร้างบ้านเรือนอยู่จึงเรียกชื่อหมู่บ้านตามชื่อต้นเลี้ยวด้วย##

ไพนป่าแดง, หมู่บ้าน

หมู่บ้านไพนป่าแดงตั้งอยู่ในตำบลเลี้ยว อำเภอเมือง จังหวัดเลย มีอาณาเขตติดต่อกับหมู่บ้านต่าง ๆ ดังนี้

ทิศเหนือ ติดต่อกับ หมู่บ้านห้วยกระทิง ตำบลน้ำหมาน

ทิศใต้ ติดต่อกับ หมู่บ้านน้ำคิ้ว

ทิศตะวันออก ติดต่อกับ หมู่บ้านเลี้ยว

ทิศตะวันตก ติดต่อกับ หมู่บ้านภูสวรรค์

หมู่บ้านนี้มีพื้นที่ 2,500 ไร่ ลักษณะภูมิประเทศเป็นเนินเขา อาชีพของประชากร ได้แก่ การทำไร่ ทำนา ประชากรทั้งสิ้น 486 คน จำนวนบ้านเรือน 96 หลังคาเรือน ประชาชนนับถือศาสนาพุทธ มีวัด 1 วัด คือวัดโพธิ์ชัย มีโรงเรียนระดับประถมศึกษา 1 โรงเรียน คือโรงเรียนบ้านไพนป่าแดง หมู่บ้านนี้มี นายฉลาด แสงโสภา เป็นผู้ใหญ่บ้าน

ความหมายชื่อหมู่บ้าน

นายฉลาด แสงโสภา อายุ 44 ปี อยู่บ้านเลขที่ 39 หมู่ที่ 3 ตำบลเลี้ยว อำเภอเมือง จังหวัดเลย อาชีพทำไร่ ทำนา กล่าวถึงความหมายชื่อหมู่บ้าน เมื่อวันที่ 4 พฤศจิกายน 2532 ว่า

บ้านไพนป่าแดงนี้ แต่ก่อนมีไพนดินแดง แล้วมีป่าไม้แดงแต่ก่อนหน้า แล้วเขาก็เลยตั้งชื่อหมู่บ้านไพนป่าแดง เพราะทั้งมีไพนและเป็นป่าไม้แดง คนสมัยก่อนก็จะอยู่ตรงนี้ หน้าดับ ก็จะเลยตั้งชื่อหมู่บ้านไพนป่าไม้แดงตั้งแต่พ่อแต่แม่มา ตั้งแต่ปู่ย่าตายาย

###สาเหตุที่ตั้งชื่อว่าหมู่บ้านไพนป่าแดง เนื่องจากบริเวณที่ตั้งหมู่บ้านเป็นเนินสูง และมีดินสีแดง รวมทั้งมีต้นไม้แดงขึ้นอยู่มาก ดังนั้นเมื่อมีผู้คนมาอาศัยอยู่จึงเรียกชื่อว่าหมู่บ้านไพนป่าแดง###

นายหนู เสริฐศรี อายุ 73 ปี อยู่บ้านเลขที่ 35 หมู่ที่ 3 ตำบลเลี้ยว อำเภอเมือง จังหวัดเลย อาชีพพ่อบ้าน อธิบายความหมายชื่อหมู่บ้าน เมื่อวันที่ 4 พฤศจิกายน 2532 ว่า

แต่ก่อนกะได้กินผ่อแหล่แผ่นเหล้าให้ฟังว่า ทางเส้นเก่ามาจากร้านเลี้ยว ขึ้นมาถึงบ้านโพธิ์แดงนี่นั่น มีโพธิ์ดินแดงอยู่ขึ้น แล้วบัดนี้มีป่าแดงอยู่ในนั้น เลยเอิ้นโพธิ์แดงแผ่นเลยหาว่าแป้นั้นขึ้น ผู้เฒ่าผู้แก่เลยเอิ้นโพธิ์แดงมาทำสมือนั้น

###สาเหตุที่เรียกชื่อว่าหมู่บ้านโพธิ์แดง เพราะบรรพบุรุษเล่าให้ผู้เล่าฟังว่ามีถนนสายเก่าที่มาจากหมู่บ้านเลี้ยวถึงหมู่บ้านโพธิ์แดงมีเนินสูงที่มีดินสีแดงและมีป่าไม้แดงจึงเรียกว่าโพธิ์แดงตั้งแต่นั้นมาจนถึงปัจจุบัน###

ภูสวรรค์, หมู่บ้าน

หมู่บ้านภูสวรรค์ตั้งอยู่ในตำบลเลี้ยว อำเภอเมือง จังหวัดเลย มีอาณาเขตติดต่อกับหมู่บ้านต่าง ๆ ดังนี้

ทิศเหนือ ติดต่อกับ หมู่บ้านห้วยฮ่อม ตำบลน้ำหมาน

ทิศใต้ ติดต่อกับ ภูโคกใหญ่

ทิศตะวันออก ติดต่อกับ หมู่บ้านโพธิ์แดง

ทิศตะวันตก ติดต่อกับ หมู่บ้านโนนสมบูรณ์ ตำบลสามัคคี

หมู่บ้านนี้มีพื้นที่ 2,500 ไร่ ลักษณะภูมิประเทศเป็นที่ราบเชิงเขา อาชีพของประชากรได้แก่ การทำไร่ ทำนา ประชากรทั้งสิ้น 559 คน จำนวนบ้านเรือน 113 หลังคาเรือน ประชาชนนับถือศาสนาพุทธ มีวัด 1 วัด คือวัดโพธิ์สมศรี มีโรงเรียนระดับประถมศึกษา 1 โรงเรียน คือโรงเรียนบ้านภูสวรรค์ หมู่บ้านนี้มีนายคำมี ทองปั้น เป็นผู้ใหญ่บ้าน

ความหมายชื่อหมู่บ้าน

นายหัน ไชยสิทธิ์ อายุ 49 ปี อยู่บ้านเลขที่ 57 หมู่ที่ 4 ตำบลเลี้ยว อำเภอเมือง จังหวัดเลย อาชีพทำไร่ ทำนา กล่าวถึงความหมายชื่อหมู่บ้าน เมื่อวันที่ 4 พฤศจิกายน 2532 ว่า

***มันเป็นหนังเอิ้นบ้านภูสวรรค์ว่าดี มันเพาะว่าบ้านภูสวรรค์ก่อนอั้งฮว่าภูสวรรค์ อั้งฮว่ามีภูหลาย ภูเขาหลาย เลยเอิ้นว่าอันแต่ก่อนแผ่นกะเอิ้นฮว่าบ้านเหี้ย บ้านเหี้ยมัน

บ่สมควรหว่าบ้านเหี้ยบ่สมควร เอ้! ทางดีก็กะบ้านนี้มันญหลาย มันคือสวรรค์ กะเอ็งญสวรรค์
แต่ก่อนมาญสวรรค์ทางกะบ่เจริญ เดียวนี้กะไปพ่่างคับ***

###เดิมหมู่บ้านญสวรรค์ชื่อว่าหมู่บ้านเหี้ย หมู่บ้านนี้การไปมาลำบากไม่เหมือนปัจจุบัน
ต่อมาชาวบ้านเห็นว่าชื่อหมู่บ้านเหี้ยไม่เหมาะสมจึงเปลี่ยนชื่อหมู่บ้านใหม่ให้ความหมายดีขึ้น
ว่าหมู่บ้านญสวรรค์ เพราะหมู่บ้านญสวรรค์มีภูเขามากเหมือนกับสวรรค์###

นายคำมี ทองปั้น อายุ 50 ปี อยู่บ้านเลขที่ 19 หมู่ที่ 4 ตำบลเสี้ยว อำเภอเมือง
จังหวัดเลย อาชีพทำไร่ ทำนา กล่าวถึงความหมายชื่อหมู่บ้าน เมื่อวันที่ 4 พฤศจิกายน 2532 ว่า

***คืออันตั้งแต่ก่อนก่อนนั้น ผมกะได้ยินอันผู้เฒ่าโบราณเผ่นเว้าน้ำแต่เผ่นเบ็ดไปแล้ว
เผ่นกะไปเฮ็ดไร่เดิมแล้เกเผ่นไปเฮ็ดไร่ คือหว่าบ้านนั้นเป็นป่าภูป่าเขาน้ำ เป็นป่าภูมี
ป่ามีเหี้ย มีสัตว์หลายขึ้นเหี้ย อันหว่าห้วยอันขุนเขาหนะ กะเลยเผ่นกะไปเฮ็ดไร่
อยู่ขึ้น กะเลยไปตั้งบ้านอยู่ขึ้นมา กะเลยผู้หนึ่งกะย้ายมาผู้หนึ่งกะย้ายมาอยู่หน้า แต่ก่อนนั้น
อาศัยหากินน้ำสัตว์ป่าอัน อาศัยกินสัตว์ป่ากะเลยหลายขึ้นหลายขึ้น กะเป็นบ้านกะเลยเผ่น
ตัดทางผ่านมาจากด่านซ้าย มาเฮ็ดศาลาเวมาเฮ็ดทางอันนี้ เอาคนชาวบ้านเฮาเหี้ย
มาขุดมาถางมาเฮ็ดศาลาเว เผ่นหว่านะเผ่นเ็นทางศาลาเว เผ่นหว่านะกะมาส้อย
กันขุด ผมกะเห็นอยู่บางบ่อนกะเป็นทางอยู่ เอาหมากจกขุดไปมาฮ้อคทางเมืองเลย
อันเกดทั้งกันเอาไปหมดหว่า เขาเ็นงานเกดทั้งน้ำคับ เผ่นหว่าหนะ กะเป็นบ้านจากหน้า
ใหญ่ขึ้นใหญ่ขึ้นมาใหญ่ขึ้นมา แล้วกะมีทางไปเจ้านายเผ่นไปเห็น เผ่นหว่าเ็นบ้านญเหี้ย
ญเหี้ยขึ้นกะเขามาผู้เฒ่าผู้แก่เผ่นกายมานั้นแล้วหว่าได้เหี้ยถ่มบ้านของผมเหี้ยได้เหี้ย
โตใหญ่ แลนเลนหนะ ผมบ่เห็นจักเกือหว่าเหี้ยนั้นเป็นโตจังได้ บ้านเหี้ยนะกะเลยเ็น
บ้านมีเหี้ย กะเลยมันเบิกหมู่บ้านเหี้ย เขากะเ็นบ้านเหี้ยบ้านเหี้ยเ็นมา เจ้านาย
เผ่นกะหว่ามันบ่สมควรอันฮ้อหว่าเหี้ยเหี้ย เอ้! บ่ดีบ่งามหว่าอัน กะเลยมีงานถางไป
เฮ็ดงานลื้อบสองเหี้ย ทางถางเฮ็ดทางฮ่วมบ้านหมวดทางหมวดทางนี้แหละ กะเลย

เขียนสื่อบ้านเป็นบ้านสุวรรณค์เพะหว่า เป็นภู แต่ก่อนมันกะสูงเป็นวิวเป็นหิ้ง เอ็น
ภูสุวรรณค์จึงอี่เหมาะหว่าขึ้นเฮาเอี้นะ เฝิ่นกะเลยเอ็นเป็นภูสุวรรณค์ มาเขียนป้ายเขียน
หิ้งให้ ตั้งแต่หั้นมากะเอ็นเป็นภูสุวรรณค์ ปี่พอดอ้อได้ผมกะจำได้***

###สาเหตุที่หมู่บ้านนี้ชื่อว่าหมู่บ้านภูสุวรรณค์ ผู้เล่าได้ฟังจากบรรพบุรุษเล่าว่า เดิม
บริเวณที่ตั้งหมู่บ้านเป็นป่าและภูเขาที่อุดมสมบูรณ์และมีสัตว์ป่าชุกชุม จึงมีชาวบ้านมาทำไร่
และได้ตั้งบ้านเรือนอยู่ที่ไร่น้อย ต่อมาเมื่อมีคนอพยพเข้าไปอยู่มากขึ้นจนกลายเป็นหมู่บ้าน
ภายหลังมีคนตัดผ่านจากอำเภอคำชะอีมาจนถึงอำเภอเมือง โดยเกณฑ์ชาวบ้านมาขุดถนน
และสร้างศาลาชื่อศาลาเว การขุดถนนในสมัยนั้นยังคงใช้จอบขุด หมู่บ้านมีคนตัดผ่าน
และเป็นหมู่บ้านใหญ่ขึ้น เดิมชาวบ้านเรียกว่าหมู่บ้านภูเหี้ย เพราะมีคนผ่านมาบริเวณนี้
แล้วพบเหี้ย หรือแล่น (ตะกวด) ตัวใหญ่ แต่ทางราชการเห็นว่าเป็นชื่อที่ไม่เหมาะสม
ดังนั้นเมื่อกรมทางหลวงไปสร้างถนนผ่านหมู่บ้านจึงได้เปลี่ยนชื่อเป็นหมู่บ้านภูสุวรรณค์
เพราะเป็นภูเขาที่สูงมีวิวสวยสมควรเรียกว่าภูสุวรรณค์จะเหมาะสมกว่าชื่อหมู่บ้านเหี้ย
จึงกลายเป็นหมู่บ้านภูสุวรรณค์###

น้ำคิ้ว, หมู่บ้าน

หมู่บ้านน้ำคิ้วตั้งอยู่ในตำบลเสี้ยว อำเภอเมือง จังหวัดเลย มีอาณาเขตติดต่อกับหมู่บ้าน
ต่าง ๆ ดังนี้

ทิศเหนือ	ติดต่อกับ หมู่บ้านเสี้ยว
ทิศใต้	ติดต่อกับ หมู่บ้านป่าช้าหลวง ตำบลนาโปล่ง
ทิศตะวันออก	ติดต่อกับ หมู่บ้านปากนา ตำบลนาอาน
ทิศตะวันตก	ติดต่อกับ ลำห้วยขอนแก่น

หมู่บ้านนี้มีพื้นที่ 6,330 ไร่ ลักษณะภูมิประเทศเป็นที่ราบเชิงเขา อาชีพของประชากร
ได้แก่ การทำนา ทำไร่ ประชากรทั้งสิ้น 559 คน จำนวนบ้านเรือน 113 หลังคาเรือน
ประชาชนนับถือศาสนาพุทธ มีวัด 1 วัด คือวัดโพธิ์สะอาด มีโรงเรียนระดับประถมศึกษา
1 โรงเรียน คือโรงเรียนบ้านน้ำคิ้ว

ความหมายชื่อหมู่บ้าน

นางลี พรหมสุภัต อายุ 75 ปี อยู่บ้านเลขที่ 74 หมู่ที่ 5 ตำบลเสี้ยว อำเภอเมือง จังหวัดเลย อาชีพแม่บ้าน อธิบายความหมายชื่อหมู่บ้าน เมื่อวันที่ 4 พฤศจิกายน 2532 ว่า

แต่ก็แต่ก่อนเพิ่นมาตั้งบ้านนี้แหละ มีพ่อเต่าแก่สามคนสามสี่หลังคานี้ละ แล้วผู้เต่าเลยไปอาบน้ำบั้งนี้เข้าเข้ามากะเลยลั่นหนาวเป็นตะคอกชัก เพิ่นไฮ้ดเอนบ้านน้ำคิ้วหว่าขึ้น เป็นแบบนั้นแล้วกะเลยเอิ้นน้ำคิ้วบั้งนั้นกะมีป่าไม้ใหญ่คงเล็ก แต่ก่อนแต่เก่าบั้งบั้งก้างหุ้ง มีกวางฟานเมยเต็มเบ็ด บั้งบั้งก้างคือเดียนั้น เดียนนั้นกะอิดเฮ็ดไฮ้เฮ็ดกูเฮ็ดฮั่วเฮ็ดสวน กะหากหว่าน้ำบั้งแก้งน้ำกะบั้ง เพิ่นเอิ้นน้ำคิ้ว

###ก่อนนั้นหมู่บ้านน้ำคิ้วเป็นป่าที่อุดมสมบูรณ์และมีสัตว์ป่าชุกชุมเดิมมีผู้สูงอายุมาสร้างบ้านเรือนอยู่บริเวณหมู่บ้านสามสี่หลังคาเรือน สาเหตุที่เรียกชื่อว่าหมู่บ้านน้ำคิ้ว เพราะมีผู้สูงอายุคนหนึ่งไปอาบน้ำในลำห้วย แล้วเป็นตะคริวตาย ชาวบ้านจึงเรียกว่าน้ำคิ้ว และเรียกชื่อหมู่บ้านตามชื่อลำน้ำว่าหมู่บ้านน้ำคิ้ว###

นางเบียง สอนสุภาพ อายุ 55 ปี อยู่บ้านเลขที่ 8 หมู่ที่ 5 ตำบลเสี้ยว อำเภอเมือง จังหวัดเลย อาชีพทำไร่ ทำนา อธิบายความหมายชื่อหมู่บ้าน เมื่อวันที่ 4 พฤศจิกายน 2532 ว่า

บ้านน้ำคิ้ว เพิ่นหว่าเอิ้นน้ำน้ำ เพาะหว่าเพิ่นมาอยู่ผู้เต่าเพิ่นมาอยู่สามสี่หลังคา เพาะหว่ากูเขาต่อหุ้ม มีป่าใหญ่คงเล็กแล้วผู้เต่าไปอาบน้ำแล้วเกิดตะคอกจับตาย ไฮ้ดเอิ้นเป็นสื่อห้วย กะเลยเอิ้นสื่อบ้านน้ำสื่อห้วยคิ้วนั้น

###สาเหตุที่เรียกว่าหมู่บ้านน้ำคิ้ว เพราะมีผู้สูงอายุสามสี่ครอบครัวได้อพยพครอบครัวมาอยู่ที่หมู่บ้าน บริเวณที่ตั้งหมู่บ้านเป็นป่าใหญ่อยู่ในหุบเขา ต่อมามีคนแก่คนหนึ่งไปอาบน้ำที่ลำห้วยและเป็นตะคริวตาย ชาวบ้านจึงเรียกชื่อลำห้วยว่าน้ำคิ้ว พร้อมทั้งเรียกชื่อหมู่บ้านตามชื่อของลำห้วยว่าหมู่บ้านน้ำคิ้ว###

บทที่ 4

จําแนกประเภทการตั้งชื่อและการเปลี่ยนแปลงชื่อหมู่บ้าน และตำบลในอำเภอเมือง
จังหวัดเลย

การศึกษาความหมายชื่อหมู่บ้านและตำบลในอำเภอเมือง จังหวัดเลยทำให้เข้าใจ
ความหมายการตั้งชื่อ การเปลี่ยนแปลงชื่อ สามารถจําแนกประเภทการตั้งชื่อและการเปลี่ยนแปลง
ชื่อหมู่บ้านและตำบลในอำเภอเมือง จังหวัดเลย

การตั้งชื่อหมู่บ้านแบ่งออกเป็น ชื่อที่มีความหมายเดียว ไม่จำกัดจำนวนคำกับชื่อที่มี
คำขยาย ซึ่งพิจารณาความหมายจากชื่อคำแรกและคำถัดไป

1. ชื่อหมู่บ้านและตำบลที่มีความหมายเดียว

ชื่อที่มีความหมายเดียว คือ ชื่อที่มี 1 คำ มีความหมายเป็น 1 อย่าง หรือมี
หลายคำแต่มีความหมายเป็น 1 อย่าง เมื่อพิจารณาความหมายของชื่อแล้วสามารถจําแนกชื่อ
หมู่บ้านและตำบลโดยพิจารณาจากวิธีการตั้งชื่อว่ามีวิธีตั้งชื่อให้สอดคล้องกับสิ่งใด โดยวิธีนี้
สามารถจําแนกชื่อหมู่บ้านที่มีความหมายเดียวว่าเกี่ยวข้องกับสิ่งใดบ้างดังต่อไปนี้คือ

- 1.1 ชื่อพืชพรรณ ได้แก่ กาฬี ก้างปลา ตัว บง ส้าน เลี้ยว ชัยพฤกษ์
- 1.2 ชื่อที่เป็นสถานที่หรือบริเวณ ได้แก่ ถิ่น เมือง
- 1.3 ชื่อที่เป็นชื่อสกุล ชื่อตำแหน่ง ได้แก่ กาเนศเพชร เพี้ย
- 1.4 ชื่อที่แสดงลักษณะภูมิประเทศ ได้แก่ โป่ง
- 1.5 ชื่อที่เป็นของใช้ ได้แก่ สุ่ม
- 1.6 ชื่อที่จําแนกไม่ได้ ได้แก่ คัดต่อ ไหม แะ สะอาด

ชื่อหมู่บ้านและตำบลที่มีความหมายเดียวนี้ ชาวบ้านนิยมตั้งตามชื่อพืชพรรณมากที่สุด

2. ชื่อหมู่บ้านและตำบลที่พิจารณาความหมายของชื่อจากคำแรก

ชื่อหมู่บ้านและตำบลที่พิจารณาความหมายของชื่อจากชื่อคำแรกนี้จะเห็นได้ว่า
ชื่อหมู่บ้านคำแรกนั้นสามารถพิจารณาความหมายของชื่อได้ดังต่อไปนี้

2.1 ชื่อคำแรกแสดงลักษณะภูมิประเทศ คือชื่อหมู่บ้าน และตำบลที่มีคำว่า นา ห้วย พนong ท่า น้ำ โพน วัง ไร่ โป่ง ภู กุด บาก โนน ป่า ชำ เมือง แหล่ง ส่วน เป็นชื่อคำแรก เมื่อพิจารณาความหมายของชื่อจากคำแรก สามารถจัดกลุ่มของชื่อหมู่บ้าน และตำบลได้ดังต่อไปนี้

2.1.1 ชื่อที่มีคำว่า นา เป็นชื่อคำแรก ได้แก่ นาเขิน นาแหม นาคอก นาชา นาคินดา นาน้ำมัน นาบอน นาโป่ง นาม่วง นาสาราย นาค้อ นานาน นานอง

2.1.2 ชื่อที่มีคำว่า ห้วย เป็นชื่อคำแรก ได้แก่ ห้วยโคก ห้วยทราย ห้วยม่วง ห้วยลงไข ห้วยสี่เสียด ห้วยหาย ห้วยเหล็ก ห้วยฮ่อม ห้วยกระทิง ห้วยลึก ห้วยทรายคำ

2.1.3 ชื่อที่มีคำว่า พนong เป็นชื่อคำแรก ได้แก่ พนongคอกบัว พนongท่ม พนongบอน พนongผา พนongผักก้าม พนongมะฝาง พนongหญ้าไซ พนongฮี พนongนาทราย

2.1.4 ชื่อที่มีคำว่า ท่า เป็นชื่อคำแรก ได้แก่ ท่าแพ ท่าเปิบ ท่าวัง แคน ท่าบุง ท่ามะนาว ท่าข้าม

2.1.5 ชื่อที่มีคำว่า น้ำ เป็นชื่อคำแรก ได้แก่ น้ำคิ้ว น้ำภู น้ำสวย น้ำฮวย น้ำหมาน

2.1.6 ชื่อที่มีคำว่า โพน เป็นชื่อคำแรก ได้แก่ โพนคำย โพนสว่าง โพนป่าแดง โพนไทร

2.1.7 ชื่อที่มีคำว่า วัง เป็นชื่อคำแรก ได้แก่ วังยาว วังแคน วังโป่ง

2.1.8 ชื่อที่มีคำว่า ไร่ เป็นชื่อคำแรก ได้แก่ ไร่ทาม ไร่ม่วง ไร่ม่วงใต้

2.1.9 ชื่อที่มีคำว่า ภู เป็นชื่อคำแรก ได้แก่ ภูกระแต ภูสวรรค์ ภูบ่อบิด

2.1.10 ชื่อที่มีคำว่า กุด เป็นชื่อคำแรก ได้แก่ กุดป่อง กุดโง้ง

2.1.11 ชื่อที่มีคำว่า โป่ง เป็นชื่อคำแรก ได้แก่ โป่งเบี้ย โป่งป่าดัว

2.1.12 ชื่อที่มีคำว่า ปาก เป็นชื่อคำแรก ได้แก่ ปากหมาก ปากกู่

2.1.13 ชื่อที่มีคำว่า โนน เป็นชื่อคำแรก ได้แก่ โนนกุดจับ

2.1.14 ชื่อที่มีคำว่า ป่า เป็นชื่อคำแรก ได้แก่ ป่าข้าวหลาม

2.1.15 ชื่อที่มีคำว่า ชา เป็นชื่อคำแรก ได้แก่ ชาพู

2.1.16 ชื่อที่มีคำว่า เมือง เป็นชื่อคำแรก ได้แก่ เมืองใหม่

2.1.17 ชื่อที่มีคำว่า แหล่ง เป็นชื่อคำแรก ได้แก่ แหล่งควาย

2.1.18 ชื่อที่มีคำว่า สวน เป็นชื่อคำแรก ได้แก่ สวนกล้วย

2.2 ชื่อคำแรกเป็นชื่ออาชีพ คือ ชื่อหมู่บ้านและตำบลที่มีคำว่า นา ไร่ สวน*

เป็นชื่อคำแรก

2.2.1 ชื่อที่มีคำว่า นา เป็นชื่อคำแรก ได้แก่ นาเขิน นาขม

นาโคก นาชา นาคินคำ นาน้ำนัน นาบอน นาโป่ง นาม่วง นาสำราญ นาอ้อ นานาน

นาหนอง

2.2.2 ชื่อที่มีคำว่า ไร่ เป็นชื่อคำแรก ได้แก่ ไร่ม่วง ไร่ม่วงใต้

ไร่ทาม

2.2.3 ชื่อที่มีคำว่า สวน เป็นชื่อคำแรก ได้แก่ สวนกล้วย

2.3 ชื่อคำแรกเป็นชื่อที่แสดงทิศทาง การบอกลำดับที่ การแสดงขนาดและจำนวน

คือชื่อหมู่บ้านและตำบลที่มีคำว่า ฟาก หัว น้อย สาม เป็นชื่อคำแรก

2.3.1 ชื่อที่มีคำว่า ฟาก เป็นชื่อคำแรก ได้แก่ ฟากนา ฟากเลย

2.3.2 ชื่อที่มีคำว่า หัว เป็นชื่อคำแรก ได้แก่ หัวนา หัวผาย

2.3.3 ชื่อที่มีคำว่า น้อย เป็นชื่อคำแรก ได้แก่ น้อยนาชา น้อยสนามบิน

2.3.4 ชื่อที่มีคำว่า สาม เป็นชื่อคำแรก ได้แก่ สามแยก

*ชื่อที่มีคำว่า นา ไร่ สวน สามารถพิจารณาความหมายของชื่อเหล่านี้ได้ทั้งในลักษณะ
ที่แสดงลักษณะภูมิประเทศ และลักษณะที่แสดงอาชีพในที่นี้ผู้วิจัยจึงได้จัดไว้ทั้งสองแห่ง

2.4 ชื่อคำแรกเป็นชื่อที่บอกลักษณะและบอกหมวดหมู่ของพืชพรรณ และเป็นชื่อของพืชพรรณ คือชื่อที่มีคำว่า กก ขอน กอ ตั้ว เป็นชื่อคำแรก

2.4.1 ชื่อที่มีคำว่า กก เป็นชื่อคำแรก ได้แก่ กกคู่ กกทอง กกม่วงชี่
กกชุมแสง

2.4.2 ชื่อที่มีคำว่า ขอน เป็นชื่อคำแรก ได้แก่ ขอนแก่น ขอนแดง

2.4.3 ชื่อที่มีคำว่า กอ เป็นชื่อคำแรก ได้แก่ กอไร่ใหญ่ กอไผ่โทน

2.4.4 ชื่อที่มีคำว่า ตั้ว เป็นชื่อคำแรก ได้แก่ ตั้วน้อย

2.5 ชื่อคำแรกเป็นชื่อที่เป็นมงคล คือ ชื่อหมู่บ้านและตำบลที่มีคำว่า ศรี
ทรัพย์ เจริญ เป็นชื่อคำแรก

2.5.1 ชื่อที่มีคำว่า ศรี เป็นชื่อคำแรก ได้แก่ ศรีชมชื่น ศรีสองรัก

2.5.2 ชื่อที่มีคำว่า ทรัพย์ เป็นชื่อคำแรก ได้แก่ ทรัพย์มงคล

2.5.3 ชื่อที่มีคำว่า เจริญ เป็นชื่อคำแรก ได้แก่ เจริญสุข

2.6 ชื่อคำแรกเป็นชื่อแร่ธาตุ คือชื่อหมู่บ้านและตำบลที่มีคำว่า เพชรเป็นชื่อ
คำแรก ในพื้นที่อยู่เพียงชื่อเดียวคือ เพชรเจริญ

2.7 ชื่อคำแรกเป็นชื่อที่อยู่ คือชื่อหมู่บ้านและตำบลที่มีคำว่า ดูปเป็นชื่อคำแรก
ในพื้นที่อยู่เพียงชื่อเดียวคือ ดูปโกบ

2.8 ชื่อที่จำแนกไม่ได้ คือชื่อหมู่บ้านและตำบลที่มีคำว่า ลาย ลาด ใหม่ เป็น
ชื่อคำแรก

2.8.1 ชื่อที่มีคำว่า ลาย เป็นชื่อคำแรก ได้แก่ ลายเหนือ

2.8.2 ชื่อที่มีคำว่า ลาด เป็นชื่อคำแรก ได้แก่ ลาดลือ

2.8.3 ชื่อที่มีคำว่า ใหม่ เป็นชื่อคำแรก ใหม่นาโคก

ชื่อหมู่บ้านและตำบลที่พิจารณาความหมายของชื่อจากคำแรกนี้จะเห็นได้ว่า ชาวบ้าน
ตั้งชื่อตามลักษณะภูมิประเทศมากที่สุดไม่ว่าจะเป็นลักษณะภูมิประเทศในลักษณะ นา ห้วย หนอง
น้ำ ท่า โพน วัง โป่ง ไร่ ภู กุด โนน ชำ บ่า สวน ทั้งนี้เป็นเพราะชาวบ้านเห็นลักษณะ
ภูมิประเทศได้ชัดเจนจึงนิยมนำมาตั้งชื่อมากกว่าประเภทอื่น ชื่อที่ชาวบ้านนิยมตั้งรองลงมาคือ

ชื่ออาชีพ ซึ่งส่วนมากจะสัมพันธ์กับลักษณะภูมิประเทศ เช่น ชาวบ้านที่อยู่บริเวณลักษณะภูมิประเทศเป็นน้ำก็มักจะประกอบอาชีพทำนาด้วย

3. ชื่อหมู่บ้านและตำบลพิจารณาความหมายจากคำแรกและคำถัดไป

ชื่อหมู่บ้านและตำบลบางชื่อจะมีชื่อคำแรกเหมือนกัน แต่มีคำถัดไปต่างกัน เช่น ชื่อหมู่บ้านหนองผา และหมู่บ้านหนองฮี ชื่อคำแรกเป็นชื่อที่แสดงลักษณะภูมิประเทศ ส่วนคำถัดไปเป็นชื่อพืชพรรณ หรือชื่อที่แสดงรูปร่าง เป็นต้น ชื่อหมู่บ้านที่มีลักษณะเช่นนี้ สามารถพิจารณาแยกประเภทความหมายของชื่อต่าง ๆ ได้ดังนี้

3.1 ชื่อที่พิจารณาความหมายจากคำแรกและคำถัดไปที่ประกอบด้วยคำคำเดียว
 ทาหน้าที่ย้ายชื่อคำแรก ได้แก่ นาเงิน นาแถม นาชา นาบอน นาโป่ง นาม่วง นานาน
 นาอ้อ นาหนอง นาสาราวุธ ห้วยโคก ห้วยทราย ห้วยม่วง ห้วยลึก ห้วยหวาย ห้วยเหล็ก
 ห้วยฮ่อม ห้วยกระทิง หนองท่อม หนองบอน หนองผา หนองฮี หนองมะม่วง น้ำคิ้ว น้ำสวย
 น้ำภู น้ำหวาน น้ำฮวย ท่าบุง ท่าข้าม โพนไทร โพนคำย ภูสวรรค์ ภูกระแต ภูด่อง
 ภูคัง ไร่ม่วง ไร่ทาม ฟากเลย ฟากนา หัวนา หัวผาย ปากหมาก ปากภู ขอนแก่น
 ขอนแดง ตัวน้อย เพชรเจริญ ลายเหนือ ลาดค้อ ขาฟุ ส่วนกล้วย ตูบโกบ แหล่งควาย
 เมืองใหม่ สามแยก โป่งเบี้ย เจริญสุข ทรัพย์มงคล

3.2 ชื่อที่พิจารณาความหมายจากชื่อคำแรกและคำถัดไปสองคำที่หน้าที่ย้าย
 ชื่อคำแรก ได้แก่ หนองผักก้าม หนองดอกบัว หนองหญ้าไซ ห้วยสี่เสียด โป่งป่าดัว โพนป่าแดง
 นานันท์ ป่าข้าวหลาม กทม่วงฮี ศรีสองรัก ศรีมื่น

3.3 ชื่อที่พิจารณาความหมายจากชื่อคำแรกที่มีคำถัดไปสองคำที่หน้าที่ย้าย
 ชื่อคำแรก และความหมายของชื่อเกิดจากความหมายของทุกคำ เช่น ห้วยลงไข ห้วยทรายคำ
 ภูบ่อบิด หนองนาทราย ไร่ม่วงใต้ ท่าวังแคน ไนนุกจับ นาคินดา

ชื่อหมู่บ้านและตำบลที่พิจารณาความหมายจากชื่อคำแรกและคำถัดไปส่วนมากเป็น
 ชื่อที่แสดงลักษณะภูมิประเทศ ที่มีคำขยายเป็นลักษณะภูมิประเทศและพืชพรรณ

4. ชื่อหมู่บ้านและตำบลที่นำคำขยายไว้หน้าคำที่เป็นชื่อที่มีความหมายเป็นหลัก
 เช่น น้อยสนามบิน น้อยนาชา โหม่นนาโคก ในที่นี้ชื่อที่มีความหมายเป็นหลักคือ สนามบิน นาชา
 และนาโคก ส่วนคำว่าน้อย และโหม่น และที่หน้าที่ย้ายคำหลัง

5. ชื่อหมู่บ้านและตำบลที่มีกลุ่มคำเป็นชื่อคำแรก และกลุ่มคำนี้เป็นชื่อที่คำแรกบอกหมวดหมู่ของพืชพรรณและมีคำหลังเป็นคำขยาย เช่น กอไร่ใหญ่ กอไผ่ไทร ในที่นี้ กอไผ่ไร่ และกอไผ่ จะเป็นกลุ่มคำที่มีคำบอกหมวดหมู่ของพืชพรรณ และมีคำหลังคือใหญ่ และไทร เป็นคำขยาย

การเปลี่ยนแปลงชื่อหมู่บ้านและตำบล

ชื่อหมู่บ้านและตำบลในอำเภอเมือง จังหวัดเลยบางชื่อยังคงชื่อเดิมไว้ตั้งแต่ตั้งหมู่บ้านจนถึงปัจจุบัน แต่บางหมู่บ้านได้เปลี่ยนชื่อไปตามสาเหตุต่าง ๆ ดังจะได้กล่าวถึงชื่อหมู่บ้านดังต่อไปนี้

1. ชื่อหมู่บ้านที่ไม่เปลี่ยนแปลง

ชื่อหมู่บ้านเดิมไม่เปลี่ยนแปลงคือชื่อหมู่บ้านและตำบลที่ใช้มาตั้งแต่ตั้งหมู่บ้านจนถึงปัจจุบัน ได้แก่ ห้วยกระทิง ห้วยทราย ห้วยทรายคำ ห้วยลึก ห้วยลงไข ห้วยสี่เสียด ห้วยหวาย ห้วยเหล็ก ห้วยฮ่อม หนองคอกบัว หนองท่ม หนองนาทราย หนองผักก้าม หนองผา หนองมะผาง หนองหญ้าไซ หนองฮี นาค้อ นาข้าว นาน้ำมัน นาโป่ง นาม่วง นาสำราญ นาหนอง ท่าบุง ท่าเปิบ ท่าแพ ท่ามะนาว ท่าวังแคน โพนคำย โพนไทร โพนป่าแดง กกกชุมแสง กกกู่ กกก่วงชี วังแคน วังโป่ง วังยาว โป่ง โป่งเบี้ย โป่งป่าตัว ไร่ทาม ไร่ม่วง ไร่ม่วงใต้ ฟากเลย ฟากนา ห้วยนา ห้วยผาย กอไผ่ไทร กอไร่ใหญ่ กุดโง้ง กุดป่อง ภูกระแต ภูบ่อบิด ปากหมาก ปากภู น้ำคิ้ว น้ำสวย ตัว ตัวน้อย ตูบโกบ ถิ่น โนนกุดจับ เพี้ย ลาดค้อ ลายเหนือ ศรีสองรัก ล้าน เลี้ยว แผลงควาย กากี ขาพุ ป่าข้าวหลาม สะอาด เมืองใหม่ ใหม่ สวนกล้วยเพชรเจริญ

ชื่อหมู่บ้านเดิมไม่เปลี่ยนแปลงเหล่านี้ ส่วนมากนิยมตั้งชื่อตามลักษณะภูมิประเทศ ได้แก่ ชื่อที่มีคำที่ขึ้นต้นด้วยคำว่า ห้วย หนอง นา ท่า โพน วัง โป่ง ไร่ เป็นต้น

2. ชื่อหมู่บ้านที่เปลี่ยนแปลงตามความนิยม

ชื่อหมู่บ้านที่เปลี่ยนแปลงตามความนิยมคือ ชื่อหมู่บ้านที่มีจำนวนหลายพยางค์ต่อมาบางพยางค์ได้หายไป ได้แก่ น้อยสนามบิน นาเขิน : ขอนแก่น นาโคก

หมู่บ้านน้อยสนามบิน เดิมหมู่บ้านน้อยสนามบินชาวบ้านเรียกว่าหมู่บ้านน้อย
สนามบินเก่า ภายหลังคำว่าเก่าหายไปเหลือเพียงชื่อน้อยสนามบิน

หมู่บ้านเขิน ก่อนนี้ชาวบ้านเรียกว่าหมู่บ้านนาเขินน้ำ ต่อมาคำว่าน้ำถูกตัดไป
ชาวบ้านเรียกว่า หมู่บ้านนาเขิน

หมู่บ้านขอนแก่น เมื่อก่อนชาวบ้านเรียกว่าหมู่บ้านหนองขอนแก่น ปัจจุบัน
เรียกว่าหมู่บ้านขอนแก่น

หมู่บ้านนาโคก เดิมชาวบ้านเรียกชื่อหมู่บ้านนาโคกคำ ภายหลังคำว่าคำถูกตัดไป
เหลือเพียงชื่อ นาโคก

นอกจากนี้ชื่อหมู่บ้านที่เปลี่ยนแปลงตามความนิยมเนื่องจากชาวบ้านไม่อยาก
เรียกชื่อเดิมและเพื่อความสะดวกในการเขียน ได้แก่ หมู่บ้านทรัพย์มงคล

หมู่บ้านทรัพย์มงคล เดิมชาวบ้านเรียกว่าหมู่บ้านชาห์ควน เพราะมีเรื่องเล่าว่า
บริเวณที่ตั้งหมู่บ้านก่อนนั้นเป็นป่า มีสัตว์ร้ายนานาชนิดอาศัยอยู่ เช่น ช้าง เสือ คอยดัก
ทำร้ายคนที่เดินทางผ่านไปมาอยู่เสมอ เมื่อเสือจับคนไปกิน ก็จะทิ้งหัวคนไว้ที่บริเวณน้ำชา
หรือน้ำขั้ว ผู้คนจึงเรียกบริเวณนี้ว่า ชาห์ควน ภายหลังเห็นว่าชื่อหมู่บ้านชาห์ควนเป็นชื่อ
ที่น่ากลัว ชาวบ้านได้เรียกชื่อหมู่บ้านใหม่ว่าชัยมงคล และต่อมาได้เปลี่ยนการเขียนจากคำว่า
"ชัย" เป็น "ทรัพย์" ทำให้ความหมายเปลี่ยนไปจากเดิมซึ่งหมายถึงน้ำขั้ว กลายเป็นทรัพย์สินแทน

3. ชื่อหมู่บ้านที่ทางราชการให้เปลี่ยน

ชื่อหมู่บ้านและตำบลบางแห่งได้เปลี่ยนไปตามทางราชการ เพราะ
ทางราชการและชาวบ้านเห็นว่าเป็นชื่อที่ไม่ไพเราะ ไม่เหมาะสมกับสภาพพื้นที่จึงให้ชาวบ้าน
เปลี่ยนชื่อหมู่บ้านและตำบลใหม่ตามมติของชาวบ้าน หรือทางราชการกำหนดให้ ได้แก่ หมู่บ้าน
ภูสวรรค์ สามแยก กาเนิดเพชร ห้วยม่วง เจริญสุข น้อยนาชา กกทอง ชัยพฤกษ์ เมือง

หมู่บ้านภูสวรรค์ ก่อนนั้นหมู่บ้านภูสวรรค์ชื่อว่าหมู่บ้านเหี้ย เพราะมีคนไปพบเหี้ย
ตัวใหญ่อยู่บริเวณที่ตั้งหมู่บ้าน ต่อมาทางราชการเห็นว่าชื่อหมู่บ้านเหี้ยไม่ไพเราะไม่เป็นมงคล
จึงได้เปลี่ยนชื่อใหม่ โดยกรมทางหลวงได้ไปสร้างถนนผ่านหมู่บ้าน และกรมทางหลวง

เปลี่ยนชื่อใหม่ว่าภูสวรรค์ เพราะบริเวณนี้เป็นภูเขาสูง มีวิวสวย มองดูแล้วสวยงามเหมือนกับสวรรค์จึงเหมาะที่จะใช้ชื่อว่าหมู่บ้านภูสวรรค์มากกว่าหมู่บ้านเหี้ย

หมู่บ้านสามแยก หมู่บ้านสามแยกเดิมชาวบ้านเรียกว่า หมู่บ้านหนองกบ เพราะบริเวณหมู่บ้านมีหนองน้ำและมีกบอาศัยอยู่ในหนองนั้นมาก ภายหลังเมื่อมีชาวบ้านมาอยู่มากขึ้น ประกอบกับการสร้างถนนไปอำเภอท่าลี่ ทำให้เกิดมีทางสามแพร่ง คือทางแยกหนึ่งไปอำเภอท่าลี่ ทางแยกหนึ่งไปอำเภอเชียงคาน และอีกทางแยกหนึ่งไปอำเภอเมือง ทางราชการการจึงเรียกชื่อหมู่บ้านนี้ว่าหมู่บ้านสามแยก

หมู่บ้านกาเนิดเพชร เดิมหมู่บ้านกาเนิดเพชรชื่อว่าหมู่บ้านก้างปลาโน้ย เพราะเป็นหมู่บ้านที่บรรพบุรุษอพยพมาจากหมู่บ้านก้างปลา ต่อมาเมื่อผู้ว่าราชการจังหวัดคนหนึ่งชื่อ นายเทียนกาเนิดเพชร มาเปลี่ยนชื่อหมู่บ้านโดยใช้นามสกุลของตนเป็นชื่อหมู่บ้าน หมู่บ้านนี้จึงได้ชื่อว่าหมู่บ้านกาเนิดเพชร

หมู่บ้านห้วยม่วง เดิมชาวบ้านเรียกว่าหมู่บ้านชา้ก้านม่วง เพราะมีควายตัวหนึ่งชื่อว่าก้านม่วงได้มาตายอยู่บริเวณน้ำชา (น้ำขับ) ผู้คนจึงเรียกชื่อหมู่บ้านว่าหมู่บ้านชา้ก้านม่วง ต่อมาชาวบ้านได้เรียกชื่อหมู่บ้านตามลักษณะที่ตั้ง เนื่องจากมีน้ำขับอยู่บริเวณต้นลำน้ำห้วยม่วง สาเหตุที่ได้ชื่อว่าห้วยม่วงเพราะทางราชการเห็นว่าชื่อหมู่บ้านไม่เหมาะสม เนื่องจากคำว่า ชา้ก้านม่วงนั้นความหมายไม่เหมาะสมกับสภาพพื้นที่ ดังนั้นควรตั้งชื่อว่าหมู่บ้านห้วยม่วง เพราะมีต้นมะม่วงใหญ่ขึ้นอยู่ริมลำห้วย และหมู่บ้านตั้งอยู่ริมลำห้วยม่วง

หมู่บ้านเจริญสุข เมื่อหมู่บ้านเจริญสุขแยกตัวจากหมู่บ้านนาคินคำใหม่ ๆ นั้น ชาวบ้านได้เรียกชื่อว่า หมู่บ้านน้อยนาคินคำ เพราะเป็นส่วนหนึ่งของหมู่บ้านนาคินคำ ต่อมาได้เรียกชื่อเป็นบ้านโนน แต่ผู้คนในหมู่บ้านเห็นว่าบ้านโนนเป็นชื่อที่ไม่เหมาะสมเพราะต้องการให้หมู่บ้านมีความเจริญก้าวหน้า ชาวบ้านจึงลงมติในที่ประชุมและตั้งชื่อหมู่บ้านใหม่เป็นหมู่บ้านเจริญสุข

หมู่บ้านน้อยนาขา เดิมชาวบ้านเรียกว่าหมู่บ้านน้อย เพราะเมื่อครั้งผู้คนมาตั้งหมู่บ้านใหม่ ๆ นั้น จำนวนบ้านมีน้อย และเป็นหมู่บ้านที่อยู่ในตำบลนาอ้อ ภายหลังทางราชการได้ตั้งตำบลศรีสองรักขึ้น และแยกหมู่บ้านน้อยมาขึ้นกับตำบลศรีสองรัก ต่อมาชื่อหมู่บ้านได้เปลี่ยนเป็นหมู่บ้านน้อยนาขา เนื่องจากที่หมู่บ้านมีเขาใหญ่ที่มีน้ำซึมอยู่ตลอดเวลา

หมู่บ้านกกทอง เดิมชาวบ้านเรียกว่าหมู่บ้านหนองขี้ล้าย (ขี้ล้ายในภาษาถิ่น หมายถึง ไม่สวยไม่ดี .: ผู้วิจัย) เพราะมีควายตัวหนึ่งรูปร่างลักษณะไม่ดี ไม่สวย ไปตายอยู่ในหนองน้ำ ผู้คนจึงเรียกว่าหนองขี้ล้าย ตามลักษณะของควายที่ไปตาย ต่อมาจึงได้เปลี่ยนชื่อใหม่เป็นหมู่บ้านกกทองมีต้นทองขึ้นอยู่ในหมู่บ้าน

ตำบลชัยพฤกษ์เดิมเป็นตำบลก้างปลา ภายหลังทางราชการแยกตำบลก้างปลาเป็น 2 ตำบล ตำบลก้างปลาจึงเปลี่ยนเป็น ตำบลชัยพฤกษ์ เพราะทางราชการให้ชาวบ้านปลูกต้นชัยพฤกษ์เป็นสัญลักษณ์ของตำบล

4. ชื่อหมู่บ้านที่เปลี่ยนเนื่องจากการกลายเสียงเพราะการออกเสียงภาษาถิ่นและภาษามาตรฐานแตกต่างกันในเรื่องของพยัญชนะและวรรณยุกต์ เช่นหมู่บ้านติดตอ ท่าข้าม แส

หมู่บ้านติดตอ เมื่อชาวบ้านติดตอได้อพยพมาจากหมู่บ้านวังทองผิ้ง หรือวังผิ้งนั้น ชาวบ้านได้เรียกชื่อว่า หมู่บ้านติดตอ เพราะที่ลำน้ำใกล้หมู่บ้านมีตอไม้ใหญ่อยู่กลางลำน้ำ ทำให้ชาวบ้านที่ไปล่องแพเพื่อเอาไม้มาสร้างบ้านมาติดอยู่กึ่งกลางลำน้ำ ผู้คนจึงเรียกว่าหมู่บ้านติดตอ แต่ทางราชการใช้ชื่อว่าหมู่บ้านติดตอ เนื่องจากทางราชการได้เดิมวรรณยุกต์เอกที่คำว่าตอ ปัจจุบันคนรุ่นหลัง ๆ เรียกชื่อหมู่บ้านติดตอแทนหมู่บ้านติดตอ

หรือเดิมหมู่บ้านติดตอ ชาวบ้านบางคนเรียกว่าหมู่บ้านทิดตอ เพราะทิดตอได้มาสร้างบ้านอยู่เป็นคนแรก จากนั้นคำว่าทิดตอได้กลายเสียงมาเป็นติดตอจนกระทั่งปัจจุบันเป็นหมู่บ้านติดตอ

หมู่บ้านท่าข้าม เดิมหมู่บ้านท่าข้ามชาวบ้านเรียกว่าหมู่บ้านทางข้าม ต่อมาคำว่าทางข้าม กลายเป็นท่าข้ามโดยคำว่าทางตัดเสียงพยัญชนะตัวสะกด และเดิมวรรณยุกต์เอก กลายเป็นคำว่า ท่า ปัจจุบันชาวบ้านเรียกว่าหมู่บ้านท่าข้าม

หมู่บ้านแฮ่ ชาวบ้านเรียกว่าหมู่บ้านเห่ แต่ทางราชการออกเสียงเป็นหมู่บ้านแฮ่ เป็น การกลายเสียงจากวรรณยุกต์เอกเป็นวรรณยุกต์โท หรืออีกในแง่หนึ่งคำว่า แฮ่ เกิดจากการใช้ พยัญชนะ ฮ เทียบกับพยัญชนะ ร ซึ่งคำว่า แฮ่ มีความหมายตรงกับคำว่า แร่ ก็เป็นไปได้

5. ชื่อหมู่บ้านที่เปลี่ยนไปตามที่มาของชื่อและตามลักษณะภูมิประเทศ

ชื่อหมู่บ้านที่เปลี่ยนไปตามลักษณะภูมิประเทศ ชื่อเหล่านี้ส่วนมากเป็นชื่อที่เกี่ยวข้อง กับลักษณะภูมิประเทศ เนื่องจากชาวบ้านนิยมตั้งชื่อหมู่บ้านตามลักษณะภูมิประเทศ เมื่อลักษณะ ภูมิประเทศเปลี่ยนแปลงไปก็ได้ตั้งชื่อหมู่บ้านขึ้นใหม่ ได้แก่ หมู่บ้านน้ำฮวย โพนสว่าง ไหมนาโคก นาแหม น้ำญ ห้วยโคก นาตินคำ

หมู่บ้านน้ำฮวย เมื่อครั้งเป็นหมู่บ้านใหม่ ๆ ใช้ชื่อว่าหมู่บ้านน้อย และอยู่ตรงกันข้าม กับหมู่บ้านตัวน้อย ต่อมาชาวบ้านได้เรียกชื่อหมู่บ้านน้ำฮวยตามชื่อลำน้ำฮวยที่ไหลผ่านหมู่บ้าน

หมู่บ้านโพนสว่าง เดิมชาวบ้านเรียกว่าหมู่บ้านโพนท่าข้าม เพราะเป็นหมู่บ้าน ที่ รวมอยู่กับหมู่บ้านท่าข้าม ภายหลังเมื่อแยกการปกครองหมู่บ้านจากหมู่บ้านท่าข้ามแล้วชาวบ้าน ได้ตั้งชื่อว่าหมู่บ้านโพนสว่าง เพราะหมู่บ้านตั้งอยู่บนเนินเขาให้มองเห็นสิ่งต่าง ๆ ได้ชัดเจน

หมู่บ้านไหมนาโคก เมื่อหมู่บ้านไหมนาโคกได้แยกหมู่บ้านออกจากหมู่บ้านนาโคกยังไม่ เป็นทางการนั้น ชาวบ้านเรียกชื่อหมู่บ้านว่าหมู่บ้านใหม่บ้าง หมู่บ้านนาโคกบ้าง เมื่อทางราชการ ได้แยกการปกครองออกเป็น 2 หมู่บ้าน ชาวบ้านจึงเรียกชื่อว่าหมู่บ้านไหมนาโคก ตามลักษณะ ตั้งหมู่บ้านที่ทำนาอยู่บนที่สูง

หมู่บ้านนาแถม ในสมัยโบราณผู้คนเรียกชื่อหมู่บ้านว่าหมู่บ้านหนองบอน เพราะที่ตั้งหมู่บ้านมีหนองน้ำที่มีต้นบอนขึ้นอยู่มาก ต่อมาได้เปลี่ยนชื่อเป็นนาแถมคำ เพราะหนองน้ำมีต้นแถมขึ้นมาแทน ส่วนคำว่า คำนั้นไม่มีความหมายภายหลังได้เรียกชื่อเป็นหมู่บ้านนาแถมตามลักษณะที่ตั้ง

หมู่บ้านน้ำญ เดิมชาวบ้านเรียกกันว่าหมู่บ้านหนองมะผาง ต่อมาต้นมะผาง ได้ผุพังไปตามกาลเวลา ชาวบ้านจึงได้เรียกชื่อใหม่ว่า หมู่บ้านน้ำญ โดยเรียกชื่อตามชื่อของลำน้ำที่ไหลผ่านหมู่บ้าน

หมู่บ้านห้วยโคก ก่อนนั้นชาวบ้านเรียกว่าบ้านโพแท่น ต่อมาเรียกว่าบ้านวังแท่นน้อย และวังแท่น เพราะมีน้ำจากลำห้วยโคกไหลมาจากภูเขาและไหลตกลงแอ่งหินที่หมู่บ้าน ชาวบ้านจึงเรียกชื่อว่าบ้านวังแท่น ภายหลังได้เปลี่ยนเป็นชื่อหมู่บ้านห้วยโคกตามชื่อของลำห้วยโคก

หมู่บ้านนาดินคำ เดิมชาวบ้านเรียกชื่อหมู่บ้านนี้ว่า หมู่บ้านม่วงไข่ เพราะบริเวณที่ตั้งหมู่บ้านมีต้นมะม่วง ไข่ขึ้นอยู่ ต่อมาชาวบ้านได้เรียกชื่อว่าหมู่บ้านหนองตาไก้ เนื่องจากผู้คนได้อพยพไปอยู่บริเวณหนองที่มีกระจงชุกชุม ภายหลังประชาชนได้เรียกชื่อหมู่บ้านว่าหนองดินคำต่อมา ได้เปลี่ยนชื่อจากหนองดินคำเป็นนาดินคำ เพราะหนอง ได้กลายสภาพเป็นนา

นอกจากนี้ยังมีชื่อหมู่บ้านที่เปลี่ยนไปตามสภาพความเหมาะสมของพื้นที่ ได้แก่
หมู่บ้านหนองบอน สืบ ตาลชัยพฤกษ์ เมือง

หมู่บ้านหนองบอน เมื่อก่อนชาวบ้านเรียกกันว่าบ้านห้วยข้าว เนื่องจากเดิมนั้นหมู่บ้านอยู่ในเขตการปกครองของอำเภอวังสะพุง ต่อมาได้แบ่งเขตการปกครองใหม่ โดยใช้สะพานเป็นเส้นกันเขตแดน พื้นที่ส่วนหนึ่งอยู่ในเขตการปกครองของอำเภอวังสะพุง อีกส่วนหนึ่งอยู่ในเขตการปกครองของอำเภอเมือง ชาวบ้านได้เปลี่ยนชื่อจากหมู่บ้านห้วยข้าวเป็นชื่อหมู่บ้านหนองบอน เพราะที่ตั้งบ้านมีหนองน้ำและมีต้นบอนขึ้นอยู่เป็นจำนวนมาก

ตำบลชัยพฤกษ์ เดิมชื่อตำบลก้างปลา เพราะหมู่บ้านมีต้นก้างปลาขึ้นอยู่มาก ภายหลังได้เปลี่ยนชื่อเป็นตำบลชัยพฤกษ์ เนื่องจากตำบลนี้ปลูกต้นชัยพฤกษ์มากจนเป็นสัญลักษณ์ของตำบล

ตำบลเมือง เดิมชื่อตำบลก้างปลา เมื่อตำบลก้างปลา แบ่งเป็น 2 ตำบล ทางราชการจึงตั้งชื่อว่าตำบลเมือง เพราะเป็นพื้นที่อยู่ใกล้กับสถานที่ราชการ

ส่วนหมู่บ้านสุมเปลี่ยนชื่อตามที่มาของชื่อ คือ

หมู่บ้านสุม เดิมชาวบ้านเรียกว่าหมู่บ้านตาลเดี่ยว ต่อมาชาวบ้านเรียกว่าหมู่บ้านสุม เพราะผู้ที่มาตั้งหมู่บ้านมาพบสุมใหญ่จึงตั้งชื่อว่าบ้านสุม หรือเพราะมีคนจากอำเภอหล่มเก่า มาทำไร่ยาสูบอยู่บริเวณที่ตั้งหมู่บ้านชาวบ้านจึงเรียกว่าหมู่บ้านสุม

บทที่ 5

ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างชื่อหมู่บ้านและตำบลในอำเภอเมือง จังหวัดเลย
กับสภาพชีวิตสังคมและสิ่งแวดล้อม

จากการศึกษาชื่อหมู่บ้านและตำบลในอำเภอเมือง จังหวัดเลย จุดมุ่งหมายที่สำคัญอีกประการหนึ่งคือ เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างชื่อหมู่บ้านและตำบลในอำเภอเมือง จังหวัดเลย กับสภาพชีวิตสังคมและสิ่งแวดล้อมที่สะท้อนจากการตั้งชื่อ ได้แก่ ทรัพยากรธรรมชาติ การประกอบอาชีพ ความเชื่อ การเลือกตั้งถิ่นฐาน

ทรัพยากรธรรมชาติ

ทรัพยากรธรรมชาติเป็นสิ่งที่มียอยู่แล้วในธรรมชาติที่สามารถนำมาใช้หรือสนองความต้องการของมนุษย์ ทรัพยากรธรรมชาติเป็นปัจจัย 4 ในการดำรงชีวิตมนุษย์ เพราะมนุษย์ใช้ทรัพยากรธรรมชาติเป็นอาหาร เครื่องนุ่งห่ม ที่อยู่อาศัย และยารักษาโรค หรือสิ่งอำนวยความสะดวกบางอย่าง เช่น ก่อให้เกิดพลังงานและแสงสว่าง รวมทั้งทรัพยากรธรรมชาติบางอย่างก็ให้ความเพลิดเพลินใจแก่ชีวิตด้วย

จังหวัดเลย เป็นจังหวัดหนึ่งที่มีทรัพยากรธรรมชาติอุดมสมบูรณ์ โดยเฉพาะอำเภอเมือง ซึ่งสังเกตจากการตั้งชื่อหมู่บ้านและตำบลบางแห่งที่สะท้อนให้เห็นว่าหมู่บ้านนั้นหรือตำบลนั้น อุดมสมบูรณ์ไม่ว่าจะเป็นน้ำ ป่าไม้ สัตว์ ดิน และแร่ธาตุ

1. น้ำ

น้ำเป็นทรัพยากรธรรมชาติที่สำคัญและจำเป็นอย่างยิ่งต่อการดำรงชีวิตมนุษย์ เพราะมนุษย์จะอยู่โดยปราศจากน้ำไม่ได้ และมนุษย์ยังได้อาหารบางอย่างจากแหล่งน้ำด้วย บริเวณใดเป็นแหล่งน้ำจึงเป็นบริเวณที่มีมนุษย์และสัตว์อาศัยอยู่ แหล่งน้ำมีลักษณะแตกต่างกันไปตามพื้นที่ เช่น เป็นห้วย หนอง คลอง บึง แม่น้ำ เป็นต้น ที่อำเภอเมือง จังหวัดเลย มีแหล่งน้ำอุดมสมบูรณ์หลายแห่ง แต่มีลักษณะแตกต่างกันไปตามพื้นที่ แหล่งน้ำต่าง ๆ ได้แก่ ห้วย หนอง แม่น้ำ น้ำซับ หมู่บ้านและตำบลต่าง ๆ ที่ตั้งอยู่ใกล้แหล่งน้ำ ได้แก่ หมู่บ้านต่าง ๆ ดังนี้

หมู่บ้านหนองผักก้าม หนอง หนองบอน หนองบง หนองผา หนองท่ม หนองอี
หนองดอกบัว หนองหญ้าไซ

หมู่บ้านเหล่านี้เป็นหมู่บ้านที่ตั้งอยู่ริมหนองน้ำสาธารณะในหมู่บ้านหรือตั้งอยู่ใกล้หนองน้ำ
สาธารณะที่ชาวบ้านทุกคนสามารถใช้หนองน้ำให้เป็นประโยชน์ การตั้งชื่อหมู่บ้านจึงมักมีคำว่า
หนองอยู่ด้วย

หมู่บ้านห้วยเหล็ก ห้วยทราย ห้วยทรายคำ ห้วยลึก ห้วยหวาย ห้วยกระทิง
ห้วยสี่เสียด ห้วยโคก

หมู่บ้านเหล่านี้ตั้งอยู่ริมลำห้วยสายต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นตามภูเขาในเขตอำเภอเมือง
จังหวัดเลย และเขตอำเภอใกล้เคียง การตั้งชื่อหมู่บ้านมักปรากฏคำว่า ห้วย อยู่ด้วย

หมู่บ้านน้ำคิ้ว น้ำภู ปากหมาก ปากภู ตาลน้ำสวย น้ำหวาน

หมู่บ้านและตำบลเหล่านี้ตั้งอยู่ริมแม่น้ำหรือปากแม่น้ำ

หมู่บ้านท่าแพ ท่ามะนาว ท่าเปิบ ท่าบุง ท่าข้าม ท่าวังแคน

หมู่บ้านเหล่านี้เป็นหมู่บ้านที่ตั้งอยู่ริมแม่น้ำ และมีชื่อแตกต่างกันไปตามสภาพแวดล้อม เช่น
หมู่บ้านท่ามะนาว เป็นหมู่บ้านที่ตั้งอยู่ริมฝั่งน้ำเลย และที่ริมตลิ่งมีต้นมะนาวขึ้นอยู่ หรือหมู่บ้าน
ท่าเปิบก็มีต้นเปิบขึ้นอยู่ที่ริมตลิ่ง เป็นต้น

หมู่บ้านวังแคน วังยาว วังโป่ง

หมู่บ้านเหล่านี้ตั้งอยู่ริมฝั่งแม่น้ำและบริเวณที่ตั้งหมู่บ้านมีห้วยน้ำลึก ซึ่งชาวบ้านเรียกว่า
วัง หมู่บ้านเหล่านี้จึงมีชื่อว่า วัง เป็นต้น

หมู่บ้านนาชา น้อยนาชา ชาพู

หมู่บ้านนาชา น้อยนาชา และชาพู เป็นหมู่บ้านที่ตั้งอยู่ใกล้กับบริเวณที่เป็น
น้ำซับหรือน้ำชาที่มีน้ำซึมออกมาจากใต้ดินอยู่ตลอดเวลา เมื่อชาวบ้านไปอาศัยอยู่บริเวณน้ำซับ
หรือน้ำชา การตั้งชื่อหมู่บ้านก็จะมีคำว่าชาหรือคำว่าซับ อยู่ด้วย

2. ป่าไม้

อำเภอเมืองเป็นอำเภอที่มีภูเขาและทรัพยากรป่าไม้ต่าง ๆ ส่วนใหญ่จะเป็นไม้ที่มีขนาดเล็ก และไม้ไผ่พันธุ์ต่าง ๆ เช่น

หมู่บ้านกังปลา

หมู่บ้านกังปลา เป็นหมู่บ้านที่มีต้นกังปลาซึ่งเป็นไม้พุ่มขนาดเล็กขึ้นอยู่ ตามที่ลุ่มของหมู่บ้านเป็นจำนวนมากจนชาวบ้านตั้งชื่อว่าหมู่บ้านกังปลาตามชื่อของต้นกังปลา

หมู่บ้านคิ้ว, หมู่บ้านคิ้วน้อย

หมู่บ้านคิ้ว คิ้วน้อย เป็นหมู่บ้านที่มีต้นคิ้ว ซึ่งต้นคิ้วเป็นไม้พุ่มขนาดเล็กขึ้นอยู่มาก ชาวบ้านจึงนำคำว่าคิ้วมาตั้งชื่อหมู่บ้าน

หมู่บ้านบง

หมู่บ้านบงเป็นหมู่บ้านที่มีต้นบงหรือไผ่บงขึ้นอยู่มาก ชาวบ้านได้ตั้งชื่อหมู่บ้านตามชื่อของพันธุ์ไผ่บง

หมู่บ้านป่าข้าวหลาม

หมู่บ้านป่าข้าวหลามเป็นหมู่บ้านที่มีไม้ไผ่พันธุ์หนึ่งที่ชาวบ้านนิยมนำเอาลำต้นไผ่ไปทำเป็นกระบอกข้าวหลาม เนื่องจากไม้พันธุ์นี้ทำกระบอกข้าวหลามได้ดีที่สุด เพราะข้าวหลามที่สุกแล้วจะแกะออกได้ง่ายและไม่ติดกระบอกเลย เมื่อบริเวณหมู่บ้านมีไม้พันธุ์ที่ทำข้าวหลามนี้มากชื่อหมู่บ้านจึงตั้งชื่อตามต้นไม้พันธุ์นี้ด้วย

ลำาน

หมู่บ้านลำานเป็นหมู่บ้านที่มีต้นลำานขึ้นอยู่มาก ทำให้ชาวบ้านตั้งชื่อหมู่บ้านว่า หมู่บ้านลำาน

กกทอง

หมู่บ้านกกทองเป็นหมู่บ้านที่มีต้นทองขึ้นอยู่มาก ชาวบ้านจึงเรียกชื่อว่า หมู่บ้านกกทอง

3. สัตว์

อำเภอเมือง จังหวัดเลยเป็นท้องที่มีป่าและภูเขามาก พื้นที่จึงเป็นป่าดงทำให้มีสัตว์ต่าง ๆ ชุกชุม โดยเฉพาะสมัยก่อนที่ความเจริญยังไม่ถึง ประชากรเลี้ยงชีพโดยการล่าสัตว์ป่าเป็นอาหาร ชื่อหมู่บ้านที่สะท้อนให้เห็นว่ามีสัตว์ป่าชุกชุม เช่น

หมู่บ้านภูกระแต

หมู่บ้านภูกระแตตั้งอยู่บนเนินเขาที่ไม่สูงมากนัก เดิมเนินเขาสูงนี้มีกระแตชุกชุมจนชาวบ้านเรียกว่า ภูกระแต เมื่อมีผู้คนมาตั้งบ้านเรือนอยู่ตามเชิงเขาจนกลายเป็นหมู่บ้าน ชาวบ้านจึงเรียกว่าหมู่บ้านภูกระแตตามชื่อของภูเขา

หมู่บ้านห้วยกระทิง

หมู่บ้านห้วยกระทิงแต่ก่อนนี้มีสภาพเป็นป่าที่มีสัตว์ต่าง ๆ รวมทั้งกระทิงชุกชุม ต่อมาเมื่อนายพรานมาล่ากระทิงและยิงกระทิงตายอยู่บริเวณลำห้วย ทำให้ชาวบ้านเรียกชื่อลำห้วยว่าห้วยกระทิง เมื่อมีประชาชนไปตั้งถิ่นฐานอยู่บริเวณลำห้วย ชาวบ้านได้เรียกชื่อหมู่บ้านห้วยกระทิงตามชื่อของลำห้วย

หมู่บ้านโป่งเบี้

บริเวณที่ตั้งมีโป่งใหญ่ที่มีสัตว์ต่าง ๆ ชอบมากินดินโป่ง โดยเฉพาะนกเบี้มีมากกว่าสัตว์ชนิดอื่น คนทั่วไปเรียกว่าโป่งเบี้ เมื่อชาวบ้านมาอาศัยอยู่บริเวณนี้ได้เรียกชื่อหมู่บ้านว่าโป่งเบี้ด้วย

หมู่บ้านโป่ง

บริเวณที่ตั้งหมู่บ้านเป็นโป่งใหญ่ที่สัต์ต่าง ๆ ชอบมากินดินโป่ง บริเวณนี้จึงมีสัตว์ต่าง ๆ อุดมสมบูรณ์ ทำให้มีผู้มาสร้างบ้านเรือนอาศัยอยู่บริเวณนี้

4. ดิน

บางหมู่บ้านบางตำบลมีดินอุดมสมบูรณ์เหมาะที่จะทำนามาก และการทำนาในหมู่บ้านก็ได้ผลดี คือ

หมู่บ้านนาดินดำ, ตำบลนาดินดำ

หมู่บ้านนาดินดำนี้บริเวณบ้านมีดินที่อุดมสมบูรณ์และมีสีดำนากกว่าดินที่อื่น ๆ ชาวบ้านจึงเรียกว่า หมู่บ้านนาดินดำ เมื่อก่อนหมู่บ้านนาดินดำเคยใช้ชื่อว่าหมู่บ้านม่วงไข่ หมู่บ้านหนองตาไก่ และหมู่บ้านหนองดินดำ ภายหลังหนองดินดำกลายสภาพเป็นนา ชาวบ้านจึงเรียกว่าหมู่บ้านนาดินดำ และหมู่บ้านนาดินดำเป็นที่ตั้งของที่ทำการกักันประจำตำบล ชื่อหมู่บ้านนาดินดำจึงเป็นชื่อของตำบลนาดินดำด้วย

5. แร่ธาตุ

จากการตั้งชื่อหมู่บ้านในอำเภอเมือง ทำให้ทราบว่าอำเภอเมืองมีแร่ธาตุที่สำคัญทางเศรษฐกิจ เช่น เหล็ก ตะกั่ว คือ

หมู่บ้านห้วยเหล็ก

หมู่บ้านห้วยเหล็กนี้ เป็นหมู่บ้านที่ตั้งชื่อตามลำห้วยเหล็ก ซึ่งตามคำบอกเล่าของชาวบ้านห้วยเหล็กกล่าวไว้ว่า ที่ภูเขาบริเวณต้นน้ำมีแร่เหล็กแร่ตะกั่วอยู่ ชาวบ้านจึงเรียกว่าลำห้วยเหล็กตามชื่อธาตุเหล็ก และเมื่อตั้งเป็นหมู่บ้านก็ได้พากันเรียกว่า หมู่บ้านห้วยเหล็กตามชื่อของลำห้วยด้วย

จากที่กล่าวมาจะเห็นได้ว่าหมู่บ้าน และตำบลในอำเภอเมือง จังหวัดเลย แต่ละแห่ง สะท้อนให้เห็นถึงทรัพยากรธรรมชาติที่เกี่ยวข้องและที่มีอยู่ในท้องถิ่นพอสมควร

การประกอบอาชีพ

ลักษณะโดยทั่วไปของสังคมไทย เป็นสังคมเกษตรที่มีคนในสังคมประกอบอาชีพทางการเกษตรมากกว่าร้อยละ 80 โดยมีอาชีพทำนา ทำสวน ทำไร่ และเลี้ยงสัตว์ ชีวิตความเป็นอยู่ของประชากรเรียบง่าย การศึกษาชื่อหมู่บ้านและตำบลในอำเภอเมือง จังหวัดเลย สะท้อนให้เห็นถึงการประกอบอาชีพต่าง ๆ ของชาวบ้านได้ดังนี้

1. อาชีพทำนา

การทำนาเป็นอาชีพหลักของประชากรชาวอำเภอเมือง เพราะลักษณะภูมิประเทศ โดยทั่วไปเป็นที่ราบเชิงเขา ทำให้มีพื้นที่พอที่จะทำนาได้บ้าง การทำนาจะทำปีละครั้ง ข้าวที่ใช้ปลูกคือข้าวเหนียว เมื่อชาวบ้านประกอบอาชีพทำนามาก ชื่อหมู่บ้านและตำบลจึงมีคำว่า นา ประกอบอยู่เป็นจำนวนมาก ดังรายชื่อต่อไปนี้

ชื่อตำบลในอำเภอเมืองที่ขึ้นต้นด้วยคำว่า นา ได้แก่ ตำบลนาอ้อ นาอาน นาโป่ง นาคินคำ นาแหม

ชื่อหมู่บ้านที่ขึ้นต้นด้วยคำว่า นา ได้แก่ หมู่บ้าน นาอ้อ นาโป่ง นาแหม นานันท์ นาสาราวุธ นาคินคำ นาชา นาอาน นานอน นาม่วง นาหนอง นาโคก นาเป็น

ชื่อหมู่บ้านที่มีคำว่านาประกอบอยู่ ได้แก่ หมู่บ้านน้อยนาชา ใหม่นาโคก หนองนาทราย ห้วนนา ฟากนา

หมู่บ้านนาอ้อ

เดิมบริเวณหมู่บ้านนาอ้อเป็นหนองน้ำใหญ่ ต่อมาชาวบ้านได้ปลูกข้าวที่บริเวณหนองอ้อ จนปัจจุบันหนองนั้นกลายเป็นนา ชาวบ้านจึงเรียกชื่อหมู่บ้านว่านาอ้อ

หมู่บ้านนาโคก

หมู่บ้านนาโคกเดิมเป็นเนินสูง ต่อมาชาวบ้านนาอ้อได้ไปรับสภาพเนินให้เป็นนา เพื่อที่จะให้ปลูกข้าว ภายหลังชาวบ้านได้อพยพไปอยู่ที่นาจึงเรียกชื่อหมู่บ้านว่า นาโคก

2. อาชีพทำไร่

ชาวอำเภอเมือง จังหวัดเลยอีกส่วนหนึ่งประกอบอาชีพทำไร่ หรือส่วนมาก ประชากรจะประกอบอาชีพทำนาด้วยทำไร่ด้วย โดยเฉพาะไร่ข้าว เพราะพื้นที่ที่เหมาะสมแก่การทำไร่มากกว่า เนื่องจากมีภูเขามาก ประชากรจึงประกอบอาชีพทำไร่อยู่ตามเชิงเขาและบนภูเขา พืชที่นิยมปลูกได้แก่ ข้าวเหนียว ข้าวโพด ถั่วเหลือง พริก ฝ้าย หมุนเวียนกันไป โดยเฉพาะไร่ข้าวโพด ปัจจุบันชาวบ้านปลูกข้าวโพดปีละ 2 ครั้ง ชื่อหมู่บ้านบางหมู่บ้านจึงมีคำว่าไร่ประกอบอยู่ เช่น

หมู่บ้านไร่ทาม

หมู่บ้านไร่ทามนี้เดิมเป็นพื้นที่ที่ชาวหมู่บ้านติดต่อมาทำไร่อยู่บริเวณที่ตั้งหมู่บ้าน ภายหลังชาวบ้านได้อพยพมาอยู่ในไร่ของตนเอง ต่อมาเมื่อจำนวนบ้านเรือนเพิ่มขึ้นจนกระทั่งตั้งเป็นหมู่บ้าน ผู้คนจึงเรียกว่าหมู่บ้านไร่ทามตามที่ชาวบ้านเคยมาประกอบอาชีพทำไร่อยู่บริเวณที่ราบหรือที่ชาวบ้านเรียกว่าทาม

หมู่บ้านไร่ม่วง

หมู่บ้านไร่ม่วงก็เป็นหมู่บ้านที่ชาวหมู่บ้านเฮ้ได้มาทำไร่อยู่ตามไหล่เขาและเชิงเขา ต่อมาผู้คนอพยพมาทำไร่กันมากขึ้นจนกลายเป็นหมู่บ้าน ชาวบ้านจึงได้เรียกชื่อหมู่บ้านว่าหมู่บ้านไร่ม่วง

หมู่บ้านไร่ม่วงใต้

เดิมหมู่บ้านนี้อยู่ในเขตการปกครองของหมู่บ้านไร่ม่วง เมื่อหมู่บ้านไร่ม่วงกลายเป็นหมู่บ้านใหญ่ ทางราชการจึงแยกหมู่บ้านออกเป็น 2 หมู่บ้าน และตั้งชื่อว่า หมู่บ้านไร่ม่วงใต้ ไร่ม่วง

3. อาชีพเลี้ยงสัตว์

การเลี้ยงสัตว์นับเป็นอาชีพหนึ่งที่หารายได้ให้แก่ประชาชนในอำเภอเมือง จังหวัดเลย สัตว์ที่นิยมเลี้ยงกันทั่ว ๆ ไป ได้แก่ วัว ควาย หมู เป็ด ไก่ การเลี้ยงสัตว์นี้ส่วนมากจะ

เลี้ยงไว้ในเขตหมู่บ้าน แต่บางครั้งชาวบ้านก็จะนำไปเลี้ยงไว้ในท้องไร่ท้องนา เมื่อชาวบ้าน
นาสัตว์ไปเลี้ยงไว้ไกลหมู่บ้านทำให้ดูแลไม่สะดวก ผู้คนจึงอพยพไปอยู่บริเวณคอกสัตว์ของตน
เพื่อความสะดวก ต่อมาได้ตั้งบ้านเรือนอยู่อย่างถาวรและกลายเป็นหมู่บ้าน เช่น หมู่บ้าน
แหล่งควาย

หมู่บ้านแหล่งควาย

เดิมหมู่บ้านแหล่งควายนี้จะเป็นที่เลี้ยงวัวควายของชาวบ้านจากหมู่บ้านขอนแก่น หมู่บ้าน
นาอาน บริเวณที่เลี้ยงวัวควายของชาวบ้านนี้จะไกลจากหมู่บ้านเดิม การไปมาลำบากเพราะต้อง
ข้ามลำน้ำเลยไป ต่อมาชาวบ้านเห็นว่าหมู่บ้านและที่เลี้ยงวัวควายอยู่ห่างไกลกันเกินไป การดูแล
รักษาสัตว์เลี้ยงไม่สะดวกโดยเฉพาะหน้าฝน ชาวบ้านจึงอพยพครอบครัวไปอยู่ใกล้คอกสัตว์
เลี้ยงของตนเอง เมื่อมีผู้คนไปอยู่ในบริเวณที่เลี้ยงสัตว์ของตนเองและมีผู้คนไปอยู่ตามคอกสัตว์
มากขึ้นจนกลายเป็นหมู่บ้าน ชาวบ้านจึงเรียกชื่อหมู่บ้านว่าแหล่งควาย

4. อาชีพจับสัตว์น้ำ

หมู่บ้านในอำเภอเมืองหลายหมู่บ้านตั้งอยู่ใกล้แหล่งน้ำ ทั้งนี้เพราะน้ำเป็นสิ่งจำเป็น
ต่อการดำรงชีวิตมนุษย์พืชและสัตว์ และน้ำยังเป็นที่อยู่ของสัตว์น้ำที่มนุษย์สามารถนำมาเป็นอาหาร
ได้อีกด้วย ดังนั้นชื่อหมู่บ้านบางชื่อจึงสะท้อนให้เห็นถึงอุปกรณ์ในการจับสัตว์น้ำ เช่น หมู่บ้าน
ห้วยลงไข

หมู่บ้านห้วยลงไข

หมู่บ้านนี้เป็นหมู่บ้านที่มีปลาชุกชุม ชาวบ้านจึงได้สร้างอุปกรณ์ในการจับปลาขึ้นหลาย
อย่าง เช่น ลง ไข เมื่อชาวบ้านตั้งชื่อหมู่บ้านจึงมีอุปกรณ์ที่ใช้ในการจับปลาอยู่ด้วย คือหมู่บ้าน
ห้วยลงไข

ความเชื่อ

ตามความนิยมของคนไทยเชื่อว่าการตั้งชื่อเป็นสิ่งสำคัญ เพราะเชื่อกันว่าหากตั้งชื่อดี เป็นสิริมงคลจะทำให้เจ้าของชื่อนั้นก้าวหน้าในการทำงาน มีความสุข ความเจริญมีคนนับหน้าถือตา แต่ถ้าชื่ออัปมงคลจะทำให้เจ้าของชื่อโชคร้าย การตั้งชื่อหมู่บ้านและตำบล ได้ยึดถือความเชื่อเรื่องการตั้งชื่อนี้ด้วย เพราะคนส่วนใหญ่มีความคิดว่า ชื่อจะต้องเป็นลักษณะที่เป็นตัวแทนของสิ่งนั้น หรือบอกลักษณะเด่นเกี่ยวกับสิ่งนั้น ดังนั้นการตั้งชื่อสถานที่คนตั้งจึงพยายามให้เป็นທີ່สะกดความสนใจของคนเมื่อพบเห็น

ชื่อหมู่บ้านและตำบลที่ตั้งตามความเชื่อได้แก่ ตำบลน้ำหวาน หมู่บ้านเจริญสุข กกกอง นาสำราญ ทรัพย์มงคล ภูสวรรค์ ศรีมชนัน

ตำบลน้ำหวาน

หมู่บ้านในตำบลน้ำหวานเดิมรวมอยู่กับตำบลเสี้ยว เมื่อทางราชการแยกตำบลเสี้ยวออกเป็น 2 ตำบล โดยตั้งตำบลน้ำหวานขึ้นอีกตำบลหนึ่ง ซึ่งชื่อตำบลตั้งตามชื่อลำน้ำหวาน (หวานในภาษาถิ่น หมายถึง ความโชคดี; ผู้วิชัย) เดิมลำน้ำหวาน ชื่อว่าลำน้ำมาน เพราะมีเรื่องเล่ากันต่อ ๆ มาว่า มีหญิงชายคู่หนึ่งลักลอบได้เสียกันที่ห้วยน้ำชูและเมื่อตั้งท้องได้มาอาศัยอยู่บริเวณลำน้ำมาน ชาวบ้านจึงเรียกชื่อหมู่บ้านตามอาการของหญิงคนนั้น (มานในภาษาถิ่นหมายถึง ตั้งท้อง : ผู้วิชัย) ต่อมาผู้คนเห็นว่าคำว่ามานเป็นคำที่ไม่ไพเราะ ความหมายไม่ดี เลยเปลี่ยนชื่อให้มีความหมายดีขึ้น คือ น้ำหวานเพราะชื่อ น้ำหวาน หมายถึงการมีโชค การโชคดี ลำน้ำมานจึงกลายเป็นลำน้ำหวานและต่อมาเมื่อมีการตั้งตำบลขึ้นบริเวณแม่น้ำหวาน ชาวบ้านและทางราชการได้ตั้งชื่อว่าตำบลน้ำหวาน

หมู่บ้านเจริญสุข

หมู่บ้านเจริญสุขเดิมเป็นส่วนหนึ่งของหมู่บ้านนาดินคำ ชาวบ้านจึงเรียกว่า หมู่บ้านน้อยนาดินคำ ต่อมาได้เปลี่ยนชื่อหมู่บ้านเป็นหมู่บ้านโนน ภายหลังชาวบ้านได้จัดประชุมเพื่อตั้งชื่อหมู่บ้านขึ้นใหม่และมติที่ประชุมลงความเห็นว่า ควรจะตั้งชื่อว่าหมู่บ้านเจริญสุข เพราะ

อยากให้หมู่บ้านมีความสุข มีความเจริญ หมู่บ้านนี้จึงได้ชื่อว่าหมู่บ้านเจริญสุข เพื่อที่คนในหมู่บ้านจะได้มีแต่ความสุขความเจริญก้าวหน้าต่อไป

หมู่บ้านกกทอง

หมู่บ้านนี้เดิมชื่อว่าหมู่บ้านหนองขี้ล่าย เนื่องจากมีควายตัวหนึ่ง มีรูปร่าง ลักษณะ ไม่ดี ไม่สวยงาม มาตายอยู่บริเวณหนองน้ำ ชาวบ้านจึงเรียกว่า หมู่บ้านหนองขี้ล่ายตามลักษณะของควายนั้น ต่อมาชาวบ้านได้เปลี่ยนชื่อจากหมู่บ้านหนองขี้ล่าย ที่เป็นคนที่ไม่ไพบเราะและมีความหมายไปในทางที่ไม่ดี เช่น คนขี้ล่าย หมายถึง คนที่ไม่สวย ชื่อหมู่บ้านหนองขี้ล่ายอาจทำให้คนที่ได้ยินชื่อหมู่บ้าน จนถึงหมู่บ้านที่อยู่ในทำเลไม่ดี ไม่เจริญ ดังนั้น ชาวบ้านจึงเปลี่ยนชื่อเป็นหมู่บ้านกกทอง

หมู่บ้านทรัพย์มงคล

ที่ตั้งหมู่บ้านทรัพย์มงคล เดิมเป็นบริเวณที่มีน้ำขังขนาดใหญ่ ชาวบ้านเรียกว่า ชำหัวคน เพราะมีผู้ไปพบศีรษะของคนที่ไม่เหลือจากเลือกนอนที่น้ำขัง ต่อมาผู้ไปสร้างบ้านเรือนอยู่บริเวณน้ำขังหลายครอบครัวจนกลายเป็นหมู่บ้าน ชาวบ้านตั้งชื่อว่า หมู่บ้านชำหัวคน ภายหลังได้เปลี่ยนชื่อเป็นชำหัวคน ต่อมาผู้คนเห็นว่า เป็นชื่อที่น่ากลัวจึงได้เปลี่ยนชื่อหมู่บ้านใหม่เป็นหมู่บ้านชัยมงคล หลังจากนั้นได้เปลี่ยนวิธีการเขียนจากเสียงคำว่า ชำ เป็น ทรัพย์ แทน ทำให้ชื่อหมู่บ้านไพเราะขึ้น และความหมายเปลี่ยนไปในทางที่ดีขึ้น

หมู่บ้านสุวรรณค์

หมู่บ้านสุวรรณค์เมื่อครั้งก่อน เรียกกันว่า หมู่บ้านภูเหี้ย เพราะบริเวณหมู่บ้านมีพื้นที่เป็นภูเขา และมีเหี้ยอาศัยอยู่ แต่คำว่าเหี้ยนั้นมีความหมาย ไม่ดี ทางราชการจึงตั้งชื่อให้ใหม่ว่าหมู่บ้านสุวรรณค์ เพื่อให้ชื่อหมู่บ้านมีความหมายจากสิ่งที่ไม่ดีเป็นสิ่งที่ดี ไพเราะขึ้นกว่าเดิม รวมทั้งให้ความหมายเพราะคำว่าสุวรรณค์เหมาะกับสภาพพื้นที่ที่เป็นภูเขาสูงสลับซับซ้อนสวยงามเปรียบดังสุวรรณค์ซึ่งเป็นที่อยู่ของเทพดา

หมู่บ้านศรีชมชื่น

หมู่บ้านนี้เดิมเป็นหมู่บ้านเล็ก ๆ ที่รวมอยู่กับหมู่บ้านสุข ชาวบ้านเรียกว่าหมู่บ้านน้อย เมื่อจำนวนผู้คนในหมู่บ้านเพิ่มมากขึ้น ทางราชการจึงแยกการปกครองออกจากหมู่บ้านสุข ขณะนั้นหมู่บ้านสุขมีผู้ใหญ่บ้านชื่อ นายศรี นายศรีเป็นผู้ใหญ่บ้านที่ชาวบ้านน้อยเคารพมาก เมื่อตั้งชื่อหมู่บ้านขึ้นใหม่จึงมีคำว่าศรีแล้วเพิ่มความชมชื่นซึ่งหมายถึงชื่นชมเข้าไปด้วย ทำให้หมู่บ้านน้อยชื่อว่าหมู่บ้านศรีชมชื่น เป็นชื่อที่ไพเราะและเป็นการยกย่องชื่นชมผู้ใหญ่บ้านที่ชาวบ้านเคารพนับถือ

การเลือกตั้งถิ่นฐาน

มนุษย์เมื่อมีการตั้งหลักแหล่งหรือมีการโยกย้ายทำเลที่ตั้งหมู่บ้าน มนุษย์จะต้องหาความสะดวกต่าง ๆ เพื่อเลือกทำเลที่ดีที่สุด เป็นที่ตั้งหมู่บ้านที่ตนอาศัย การตั้งถิ่นฐานเป็นการแสดงออกถึงความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับธรรมชาติ และเป็นเครื่องชี้ให้เห็นว่ามนุษย์สามารถปรับปรุงเปลี่ยนแปลงธรรมชาติให้เหมาะสมกับความต้องการของตนได้มากน้อยเพียงใด ซึ่งการเลือกตั้งถิ่นฐานโดยทั่วไปมีอยู่ 2 ลักษณะ คือการตั้งถิ่นฐานแบบเมืองและการตั้งถิ่นฐานแบบชนบท การตั้งถิ่นฐานในอำเภอเมือง จังหวัดเลย เป็นการตั้งถิ่นฐานแบบชนบท เป็นการตั้งถิ่นฐานโดยการก่อตัวขึ้นเป็นหมู่บ้าน สาเหตุที่ทำให้เป็นหมู่บ้านมีอยู่ 2 ประการคือ

1. เกิดจากบ้านเรือนของคนในท้องถิ่นหรือที่อยู่ในละแวกนั้นรวมตัวกันเข้าเป็นหมู่บ้าน ในตอนแรกบ้านเรือนแต่ละหลังคาเรือนอาจกระจายอยู่ห่างกัน ต่อมาได้รวมตัวกันเข้าตามลักษณะของสังคมที่ขบอบอยู่กันเป็นหมู่กลุ่ม เมื่อชาวบ้านอยู่รวมกันนานเข้า ประชากรและ บ้านเรือนเพิ่มมากขึ้น ผู้คนในหมู่บ้านอาจแยกออกไปหาทำเลที่ตั้งหมู่บ้านขึ้นใหม่ก็ได้ เช่น ที่หมู่บ้านนาอ้อ ตำบลนาอ้อ ผู้คนในหมู่บ้านหลายหมู่บ้านได้อพยพไปจากหมู่บ้านนาอ้อ โดยแยกหมู่บ้านไปไม่ไกลจากหมู่บ้านเดิมมากนัก เช่น หมู่บ้านนาโคก ท่ามะนาว น้อยนาซา โพนคำย เป็นต้น ผู้คนในหมู่บ้านเหล่านี้ยังมีญาติพี่น้องอยู่ในหมู่บ้านนาอ้อ และมีความผูกพันไปมาหาสู่กันอยู่เสมอ หรือหมู่บ้านปากภู มีหมู่บ้านหลายหมู่บ้านที่แยกไปจากหมู่บ้านปากภู และอยู่ไม่ไกลจากหมู่บ้านปากภูมากนัก เช่น หมู่บ้านสามแยก น้ำภู โพนไพร เป็นต้น และผู้คนในหมู่บ้าน

เหล่านี้ยังมีญาติพี่น้องที่อยู่ในบ้านปากภู และมีการไปมาหาสู่กันอยู่เสมอ หรือที่หมู่บ้านสับที่เป็นหมู่บ้านใหญ่และมีหมู่บ้านอื่น ๆ แยกออกไปจากหมู่บ้านสับอีก 3 หมู่บ้าน คือ หมู่บ้านนาสำราญ ชำพู ศรีชมชื่น เป็นต้น

2. เกิดจากการอพยพย้ายถิ่นของคนท้องถิ่นอื่น อาจมีสาเหตุของการอพยพหลายประการ เช่น การอพยพมาจากจังหวัดอื่นในภาคเดียวกัน หรือมาจากภาคอื่น ๆ เป็นการอพยพหนีภัย รวมทั้งเป็นการอพยพหาที่ทำกินใหม่ เพราะที่ทำกินมีน้อย หรืออพยพเพราะที่ทำกินเสื่อมคุณภาพ เนื่องจากถูกใช้เป็นที่ทำกินมาเป็นเวลานาน เช่น หมู่บ้านทรัพย์เจริญ หมู่บ้านเจริญสุข ตำบลนาคินคำ ประชากรใน 2 หมู่บ้านนี้ส่วนใหญ่อพยพจากจังหวัดอุบลราชธานี เพื่อแสวงหาที่ทำกินใหม่ โดยครั้งแรกประชาชนจะมาประกอบอาชีพเผ่าถ่าน จากนั้นก็จะจับจองพื้นที่บริเวณภูเขาและเชิงเขาเพื่อทำไร่ ต่อมาญาติพี่น้องของพวกคนที่มาอยู่ก่อนก็จะอพยพตามมา ทำให้บ้านเรือนเพิ่มมากขึ้นจนกลายเป็นหมู่บ้าน หรือหมู่บ้านโป่ง ตำบลนาแรม ผู้ที่มาตั้งหมู่บ้านเป็นคนแรกได้อพยพครอบครัวมาจากทางภาคเหนือ เพื่อหนีภัยจากพวกจีนฮ่อมาเรื่อย ๆ จนกระทั่งมาพบว่าบริเวณที่ตั้งหมู่บ้านปัจจุบันอุดมสมบูรณ์และปลอดภัยจึงได้พากันตั้งบ้านเรือนอยู่ที่หมู่บ้านโป่งนี้ หรือที่หมู่บ้านนาอ้อ ตำบลนาอ้อ ที่ประชาชนในหมู่บ้านได้อพยพมาจากประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว เมื่อคราวที่ฝรั่งเศสล่าอาณานิคม เป็นต้น

การเลือกทำเลที่ตั้งหมู่บ้าน

ชาวบ้านในอำเภอเมือง จังหวัดเลยก็เหมือนกับชาวไทยในจังหวัดอื่น ๆ คือมีหลักเกณฑ์การเลือกทำเลที่ตั้งหมู่บ้านคล้ายกัน โดยคำนึงถึงประโยชน์ที่จะได้รับเป็นสำคัญ จากการศึกษาครั้งนี้ พบว่า ชาวบ้านในอำเภอเมืองมีเกณฑ์การเลือกทำเลเพื่อตั้งหมู่บ้านดังนี้

1. อยู่ใกล้แหล่งน้ำ

แหล่งน้ำเป็นทำเลที่ประชาชนเลือกตั้งหมู่บ้านมากที่สุด ทั้งนี้อาจเป็นเพราะการเลือกทำเลที่ตั้งหมู่บ้านใกล้แหล่งน้ำมีมาแต่สมัยโบราณแล้ว เพราะน้ำเป็นสิ่งจำเป็นต่อการดำรงชีวิตประจำวันของคนและสัตว์ คนจึงนิยมตั้งบ้านเรือนอยู่ใกล้แหล่งน้ำ แหล่งน้ำที่ใช้เป็นทำเลที่ตั้งมีหลายลักษณะ เช่น แม่น้ำ ลำห้วย หนอง น้ำชาหรือขั้ว เป็นต้น

การตั้งชื่อหมู่บ้านและตำบลในอำเภอเมือง จังหวัดเลย มีการตั้งชื่อตามแหล่งน้ำ ที่หมู่บ้านตั้งอยู่ใกล้ เช่น

ลำห้วย หนอง น้ำ ท่า วัง

ห้วย

หมู่บ้านห้วยโตก ห้วยเหล็ก ห้วยม่วง ห้วยลงไข ห้วยฮ่อม ห้วยสี่เสียด
ห้วยกระทิง ห้วยหวาย ห้วยทรายคำ ห้วยทราย ห้วยม่วง ห้วยลึก

หนอง

หมู่บ้านหนองบอน หนองดอกบัว หนองผา หนองฮี หนองทุ่ม หนองหญ้าไซ
หนองมะม่วง หนองผักก้าม หนองนาทราย นาหนอง

น้ำ

หมู่บ้านน้ำภู น้ำคิ้ว ปากภู ปากหมาก ตำบลน้ำสวย น้ำฆมาน

ท่า

หมู่บ้านท่ามะนาว ท่าเปิบ ท่าข้าม ท่าแพ ท่าวังแคน ท่าบุง

กุด

หมู่บ้านกุดไผ่ ไนกุดจับ และตำบลกุดบ่อ

ชำ

หมู่บ้านนาชำ น้อยนาชำ ชำพ

วัง

หมู่บ้านวังไผ่ วังยาว วังแคน

2. ที่สูง ที่ดอน

ที่สูงที่ดอนเป็นบริเวณที่น้ำท่วมไม่ถึง ชาวบ้านจึงนิยมเลือกทำเลที่ตั้งหมู่บ้านอยู่ตามที่สูงด้วย ทั้งนี้อาจเป็นเพราะเพื่อป้องกันน้ำท่วมหมู่บ้าน หรือเพื่อความสะดวกสบายอยู่ที่โล่ง และสามารถมองเห็นสิ่งอื่น ๆ ได้ชัดเจน การตั้งชื่อหมู่บ้านจะมีคำว่า โคก โนน โพน ประกอบอยู่ด้วย ซึ่งคำเหล่านี้หมายถึงที่สูงทั้งสิ้น

หมู่บ้านในอำเภอเมืองจังหวัดเลยมีหลายหมู่บ้านที่ตั้งอยู่ตามที่สูง เช่น หมู่บ้านโนนกุศจับ โพนป่าแดง โพนไทร และหมู่บ้านโพนสว่าง

3. ป่าดง ป่าโคก

ทำเลประเภทนี้มักเป็นที่เลี้ยงสัตว์หรือหาของป่าของชาวบ้านมาก่อน เมื่อนานเข้าผู้คนก็อพยพครอบครัวมาปลูกสร้างบ้านอยู่ถาวรเพื่อสะดวกต่อการเก็บของป่าล่าสัตว์ เมื่อผู้คนอพยพมาอยู่มากเข้าก็กลายเป็นหมู่บ้าน ครั้นสัตว์ป่าและของป่าหมดไป ชาวบ้านก็จะประกอบอาชีพทำไร่ทำนาหรืออาชีพอื่น ๆ แล้วแต่ความเหมาะสม ชื่อหมู่บ้านประเภทนี้จะมีคำว่า แหล่ง ป่า โคก ประกอบอยู่ด้วย

การตั้งชื่อหมู่บ้านในอำเภอเมืองบางหมู่บ้านจะตั้งอยู่ตามป่า ตามโคกด้วย เช่น หมู่บ้านแหล่งควาย เดิมเคยเป็นที่เลี้ยงวัวควายของชาวบ้าน หมู่บ้านนาโคกเป็นหมู่บ้านที่ประกอบอาชีพทำนาอยู่ตามที่สูง หรือหมู่บ้านป่าข้าวหลาม เป็นหมู่บ้านที่ไปตั้งอยู่ในป่าที่มีไผ่ชนิดที่นำมาทำกระบอกข้าวหลามมาก

นอกจากชาวบ้านจะตั้งชื่อตามทำเลที่ตั้งแล้ว การตั้งชื่อหมู่บ้านยังสัมพันธ์กับรูปแบบของการตั้งถิ่นฐานในชนบทด้วย เพราะลักษณะการตั้งบ้านเรือนของชาวบ้านส่วนใหญ่ยังเป็นแบบหมู่บ้านรวมกลุ่ม คืออยู่กันเป็นกลุ่ม ซึ่งในขั้นแรกแต่ละครอบครัวไปจากบ้านพ่อแม่ แต่อยู่ใกล้ ๆ กับครอบครัวพ่อแม่ ลักษณะการตั้งถิ่นฐานแบบรวมกลุ่มกันนี้มีผลดีหลายประการ ไม่ว่าจะเป็นการรักษาความปลอดภัยร่วมกัน ก่อให้เกิดความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ซึ่งกันและกัน

รูปแบบของการวางตัวอาคารบ้านเรือนหมู่บ้านในอำเภอเมือง จังหวัดเลยมีลักษณะดังนี้ การตั้งถิ่นฐานตามทางแยกที่ถนนตัดกัน บ้านเรือนจะอยู่ตามมุมของถนน ซึ่งเกิดขึ้นจากการตัดถนนเป็นสามแยกหรือสี่แยกแล้ว หมู่บ้านลักษณะนี้ส่วนมากจะมีบ้านเรือนเพิ่มขึ้นอย่าง

รวดเร็ว เช่น หมู่บ้านสามแยก หมู่บ้านที่ตั้งอยู่บริเวณที่ถนนตัดกันเป็นทางแยก 3 ทาง คือ ไปอำเภอท่าลี่ อำเภอเชียงคาน และอำเภอเมือง ชาวบ้านมาสร้างบ้านเรือนอยู่หลังจากตัดถนนแล้วเริ่มจากการเป็นหมู่บ้านเล็ก ๆ ปัจจุบันเป็นหมู่บ้านใหญ่มีตลาดและร้านค้ามากมาย

การตั้งถิ่นฐานเป็นแนวยาวตามถนน หมู่บ้านในอำเภอเมืองส่วนใหญ่จะตั้งอยู่ริมถนนสายต่าง ๆ หากเป็นถนนลาดยางหมู่บ้านจะเป็นหมู่บ้านขนาดใหญ่เช่น หมู่บ้านในตำบลเสี้ยวมีทั้งหมด 5 หมู่บ้าน เป็นหมู่บ้านที่ตั้งอยู่ริมถนนสายเมืองเลยด่านซ้าย 4 หมู่บ้าน ส่วนอีกหมู่บ้านหนึ่งเป็นหมู่บ้านที่อยู่ริมถนนซึ่งเป็นทางแยกจากถนนลาดยางเข้าไปทำให้การคมนาคมไม่สะดวกเหมือนกับหมู่บ้านที่มีรถประจำทางผ่านหมู่บ้านบ่อย ๆ

การตั้งหมู่บ้านเป็นแนวยาวตามแม่น้ำ การตั้งถิ่นฐานในลักษณะนี้เป็นอีกสิ่งหนึ่งที่ชาวบ้านในอำเภอเมืองจังหวัดเลยนิยม เพราะผู้คนที่อาศัยน้ำในการดำรงชีวิตประจำวัน และบริเวณแหล่งน้ำอุดมสมบูรณ์ทำให้ชาวบ้านประกอบอาชีพได้หลายอย่าง หมู่บ้านที่ตั้งอยู่ริมแม่น้ำ เช่น หมู่บ้านท่าแพ ท่าข้าม ท่าบุง ท่ามะนาว ท่าเปิบ ท่าวังแคน วังโป่ง วังยาว วังแคน ห้วยลึก ห้วยโคก ห้วยทราย ห้วยเหล็ก ห้วยหวาย ห้วยลงไซ ห้วยสีเสียด ห้วยทราย ห้วยอ่อม ห้วยกระทิง เป็นต้น

มีบางหมู่บ้านเลือกทำเลตามแบบหมู่บ้านยุทธศาสตร์ โดยที่หมู่บ้านจะมีหลุมหลบภัยอยู่ทั่วไป หรืออาจอยู่ส่วนใดส่วนหนึ่งของหมู่บ้าน หรืออาจมีการขุดคูคลองรอบ ๆ หมู่บ้าน ป้องกันตัวเองเมื่อมีสงคราม ได้แก่ หมู่บ้านโพนคำยในตำบลนาอ้อ บริเวณที่ตั้งหมู่บ้านมีหลุมหลบภัยอยู่รอบ ๆ หมู่บ้าน

ดังนั้นจากการศึกษาความหมายซึ่งหมู่บ้านและตำบลในอำเภอเมือง จังหวัดเลย ทำให้พบว่าชื่อหมู่บ้านและตำบลมีความสัมพันธ์กับการเลือกตั้งถิ่นฐานของมนุษย์ ไม่ว่าจะเป็นทำเลที่ตั้งหรือรูปแบบของการตั้งหมู่บ้าน ทั้งนี้เพื่อคนจะได้ดำเนินชีวิตอย่างสะดวกสบาย

บทที่ 6

สรุปผลการศึกษาค้นคว้า อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การศึกษาความหมายชื่อหมู่บ้านและตำบลในอำเภอเมือง จังหวัดเลยสรุปผลการศึกษาค้นคว้า ได้ดังต่อไปนี้

จุดมุ่งหมายของการศึกษาค้นคว้า

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาความหมายชื่อหมู่บ้านและตำบลในอำเภอเมือง จังหวัดเลย ศึกษาวิธีการตั้งชื่อ การเปลี่ยนแปลงชื่อ และสาเหตุการเปลี่ยนแปลงชื่อ รวมทั้งศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างชื่อกับสภาพชีวิตสังคมและสิ่งแวดล้อม จากชื่อหมู่บ้านและตำบลที่รวบรวมได้

วิธีรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้สำรวจและรวบรวมข้อมูลปฐมภูมิจากปากคำวิทยากรอายุตั้งแต่ 40 ขึ้นไป ไม่จำกัดเพศ และเป็นผู้ที่มีภูมิลำเนาอยู่ในอำเภอเมือง จังหวัดเลย จำนวน 249 คน

เครื่องมือที่ใช้รวบรวมข้อมูลใช้เครื่องบันทึกเสียงและแถบบันทึกเสียงจำนวน 18 ม้วน

การถ่ายเสียงจากแถบบันทึกเสียง ผู้วิจัยได้ถ่ายเสียงจากแถบบันทึกเสียงโดยใช้ตัวอักษรไทยเขียนเทียบเคียงให้ใกล้เคียงกับเสียงที่วิทยากรออกเสียงให้ฟังมากที่สุด ซึ่งจะมีปัญหาในการใช้เครื่องหมายแทนเสียงอยู่บ้าง เช่น เสียงวรรณยุกต์ ถ้าหากเสียงใดตรงกับภาษากลางก็จะใช้รูปวรรณยุกต์ในภาษากลาง แต่ถ้าเสียงไม่ตรงกันจะพยายามใช้เสียงที่ใกล้เคียงกับเสียงนั้นเขียนแทน ทั้งนี้รวมถึงเสียงพยัญชนะด้วย เช่น เสียง ฤ ในภาษาถิ่น ซึ่งเป็นเสียงนาสิก จะใช้เขียนแทนด้วย ฦ เป็นต้น

ข้อมูลทุติยภูมิ ผู้วิจัยรวบรวมเอกสารจากหน่วยงานต่าง ๆ ของรัฐ

สรุปผลการศึกษาค้นคว้า

1. ศึกษาความหมาย ชื่อหมู่บ้านและตำบล

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ทำให้สามารถรวบรวมความหมายชื่อหมู่บ้านและตำบลได้

111 ชื่อ และนำมาจำแนกชื่อตามความหมายได้ดังนี้

1.1 ชื่อที่มีความหมายเดียว

1.2 ชื่อที่พิจารณาความหมายจากคำแรก

1.3 ชื่อที่พิจารณาความหมายจากคำแรก และคำถัดไป

1.4 ชื่อที่พิจารณาความหมายจากการนำคำขยายมาไว้หน้าคำที่มีความหมายเป็น

หลัก

1.5 ชื่อที่พิจารณาความหมายจากกลุ่มคำเป็นชื่อคำแรก

ชื่อที่มีความหมายเดียวเป็นชื่อที่ตั้งตามชื่อพืชพรรณมากที่สุด ชื่อที่พิจารณาจากชื่อคำแรก และคำถัดไปเป็นชื่อที่ตั้งตามลักษณะภูมิประเทศมากที่สุด

2. การเปลี่ยนแปลงชื่อ

จากการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้พบว่า หมู่บ้านและตำบลที่ใช้ชื่อเดิมมากที่สุด และชื่อส่วนมากเป็นชื่อที่แสดงลักษณะภูมิประเทศ ส่วนชื่อที่เปลี่ยนแปลงไปนั้นมีสาเหตุการเปลี่ยนแปลงต่างกันไป คือเปลี่ยนตามความนิยม เปลี่ยนตามทางราชการ เปลี่ยนตามที่มา และลักษณะภูมิประเทศ และเปลี่ยนเพราะความเข้าใจผิด

3. ชื่อหมู่บ้านและตำบลในอำเภอเมือง จังหวัดเลยสัมพันธ์กับสภาพชีวิตสังคมและสิ่งแวดล้อม ดังนี้

3.1 ความเชื่อ

การตั้งชื่อหมู่บ้านและตำบลตั้งชื่อตามความเชื่อที่ว่าหากตั้งชื่อเป็นสิริมงคล จะทำให้เจ้าของชื่อมีความสุขและเจริญก้าวหน้า จึงนิยมตั้งชื่อให้มีความหมายในทางที่ดี เช่น เช่น น้ำหวาน เจริญสุข เพชรเจริญ นาสารานู ทรัพย์มงคล ภูสวรรค์ ศรีชมชื่น

3.2 ทรัพยากรธรรมชาติ

การตั้งชื่อหมู่บ้านและตำบลขึ้นอยู่กับความอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากรธรรมชาติ ชาวบ้านจึงตั้งชื่อหมู่บ้านตามทรัพยากรธรรมชาติที่ปรากฏ ได้แก่ แหล่งน้ำ เช่น ท่าแพ ท่าเปิบ วังแคน วังยาว น้ำสวย น้ำสวย ทรัพยากรป่าไม้ เช่น กกคู่ กกทอง ล้าน เลี้ยว ตั่ว บง ป่าข้าวหลาม ทรัพยากรที่เป็นสัตว์ เช่น กูกระแต ห้วยกระทิง โป่งเปี้ย และทรัพยากรที่เป็นแร่ธาตุ เช่น ห้วยเหล็ก นาดินคา

3.3 การประกอบอาชีพ

การศึกษาความหมายชื่อหมู่บ้านและตำบลในอำเภอเมือง จังหวัดเลย บางชื่อสะท้อนให้เห็นถึงการประกอบอาชีพได้แก่ อาชีพทำนา เช่น นาเขิน นาแหม นาอ้อ นานาน นาโป่ง เป็นต้น อาชีพทำไร่ เช่น ไร่ทาม ไร่ม่วง ไร่ม่วงใต้ เป็นต้น อาชีพล่าสัตว์ เช่น ห้วยกระทิง และอาชีพจับสัตว์น้ำ เช่น ห้วยลงไข เป็นต้น

3.4 การเลือกทำเลที่ตั้งหมู่บ้าน

จากการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ มีชาวบ้านมีหลักเกณฑ์การเลือกทำเลที่ตั้งหมู่บ้าน คือ ชอบอยู่ใกล้แหล่งน้ำ เพื่อสะดวกในการดำรงชีวิตประจำวัน ชื่อหมู่บ้านจึงมักมีคำที่แสดงทำเลที่ตั้งของหมู่บ้าน เช่น พนองผักก้าม พนองท่ม พนองฮี ห้วยเหล็ก ห้วยทราย ห้วยโคก น้ำพุ น้ำสวย วังแคน วังยาว ท่าแพ ท่าเปิบ ซาพุ เป็นต้น หรือหมู่บ้านอาจตั้งอยู่บนที่สูงเพื่อป้องกันน้ำท่วม เพื่อความสะดวก เช่น โพนไทร โพนสว่าง โพนป่าแดง โนนกุดจับ เป็นต้น หรือชาวบ้านเลือกตั้งหมู่บ้านอยู่ตามป่าดง ป่าโคก ซึ่งอาจเป็นที่เลี้ยงสัตว์มาก่อนหรือเป็นแหล่งอาหารมาก่อน เช่น นาโคก ป่าข้าวหลาม แหล่งควาย เป็นต้น

นอกจากนี้รูปแบบของการวางตัวอาคารบ้านเรือนจะเกี่ยวข้องกับชื่อหมู่บ้านด้วย ได้แก่ บ้านเรือนที่ตั้งอยู่ที่ถนนตัดกันเป็นทางแยก เช่น สามแยก หมู่บ้านที่เป็นแนวยาวตามแม่น้ำ เช่น ท่าแพ ท่าบุง วังโป่ง วังแคน ห้วยโคก ห้วยทราย เป็นต้น หรือหมู่บ้านที่ตั้งตามแบบหมู่บ้านยุทธศาสตร์ เช่น โพนค่าย เป็นต้น

อภิปรายผล

ผลของการศึกษาความหมายชื่อหมู่บ้านและตำบลในอำเภอเมือง จังหวัดเลย สรุปได้ดังนี้

1. วิทยาการ

วิทยาการที่ให้ข้อมูลที่มาของชื่อหมู่บ้านและตำบลในอำเภอเมือง จังหวัดเลยได้นั้นเลือกจากบุคคลที่มีอายุตั้งแต่ 40 ปีขึ้นไป ไม่จำกัดเพศ หมู่บ้านละ 2 คน วิทยาการเป็นบุคคลที่ชาวบ้านแนะนำว่าเป็นผู้ที่มีความรู้และสนใจเรื่องราวของท้องถิ่น สามารถให้ความรู้เกี่ยวกับที่มาของชื่อหมู่บ้านได้เป็นอย่างดี วิทยาการส่วนใหญ่เป็นเพศชายอายุ 60 - 69 ปี

2. ความหมายของชื่อหมู่บ้านและตำบล

ชื่อหมู่บ้านและตำบลส่วนมาก วิทยาการจะให้ที่มาของชื่อใกล้เคียงกัน แต่ชื่อหมู่บ้านและตำบลบางชื่อมีที่มาไม่ตรงกัน เช่น มีนิทานหรือเรื่องเล่าถึงที่มาแตกต่างกันไป ที่เป็นเช่นนี้เพราะที่มาของชื่อนั้นเป็นเรื่องเล่า อาจจะมีข้อมูลที่แตกต่างกันไปบ้าง จึงทำให้ที่มาของชื่อหมู่บ้านไม่ตรงกัน ในการนำเสนอข้อมูลเหล่านี้ ผู้วิจัยจึงได้นำเสนอทั้ง 2 ลักษณะ

3. ที่มาของชื่อหมู่บ้านและตำบล

ชื่อหมู่บ้านและตำบลในอำเภอเมือง จังหวัดเลย มีทั้งชื่อที่มีความหมายเดียวและหลาย

ความหมาย

ชื่อที่มีความหมายเดียวส่วนมากเป็นชื่อที่ตั้งตามชื่อพืชพรรณ เช่น กำฟ้า ก้างปลา บง ล้าน เสี้ยว ตัว ชัยพฤกษ์

ชื่อที่มีหลายความหมายคือชื่อหมู่บ้านและตำบลที่พิจารณาความหมายจากชื่อคำแรก ซึ่งชื่อที่พิจารณาความหมายจากชื่อคำแรกนี้ส่วนมากเป็นชื่อที่แสดงลักษณะภูมิประเทศ บริเวณ และสถานที่ ได้แก่ ชื่อที่มีคำว่า นา ห้วย หนอง ท่า น้ำ (แม่น้ำ) โพน วัง ไร่ โป่ง ภู กุด ปาก โนน ชำ เมือง แหล่ง ส่วน เช่น นาเชิน นาแหม ห้วยเหล็ก ห้วยหวาย หนองฮี หนองท่ม ท่าแพ ท่าเปือ น้ำสวย โพนไทร โพนสว่าง วังแคน วังยาว เป็นต้น

ที่มาของชื่อหมู่บ้านและตำบลสัมพันธ์กับสภาพชีวิตและสิ่งแวดล้อมในด้านทรัพยากรธรรมชาติ ได้แก่ ทรัพยากรป่าไม้ เช่น กกกู่ บง ล้าน เป็นต้น ทรัพยากรที่เป็นสัตว์ เช่น ภูกระแต ห้วยกระตัง

เป็นต้น หรพยากรที่เป็นแร่ธาตุ เช่น ห้วยเหล็ก เป็นต้น ชื่อบางชื่อสัมพันธ์กับการประกอบอาชีพ ได้แก่ การทำนา ทำไร่ ทำสวน เช่น นาโคก นาคินคำ ไร่ม่วง ไร่ทาม สวนกล้วย เป็นต้น และชื่อบางชื่อสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมในการเลือกทำเลที่ตั้งหมู่บ้าน ว่าชาวบ้านชอบอาศัยอยู่ใกล้แหล่งน้ำ มากกว่าบริเวณอื่น ทั้งนี้เป็นเพราะ บริเวณแหล่งน้ำเป็นพื้นที่ที่อุดมสมบูรณ์ ทำให้ชาวบ้านเลือกประกอบอาชีพได้หลายอย่าง เช่น ห้วยเหล็ก ห้วยหวาย หนองคอกบัว หนองหญ้าไซ น้ำคิ้ว น้ำหมาน ชำพู เป็นต้น

การเปลี่ยนแปลงชื่อหมู่บ้าน

ชื่อหมู่บ้านและคำบาลส่วนใหญ่ใช้ชื่อเดิม แต่บางชื่อเปลี่ยนแปลงไปตามลักษณะภูมิประเทศ ที่เปลี่ยนไปตามกาลเวลา เช่น เปลี่ยนจากหนองเป็นนา เช่น หนองอ้อเปลี่ยนเป็น นาอ้อ หนองแหม เปลี่ยนเป็นนาแหม หนองคินคำ เปลี่ยนเป็นนาคินคำ ชื่อหมู่บ้านบางชื่อเปลี่ยนเพื่อต้องการให้ชื่อไพเราะ และเป็นสิริมงคลแก่คนในท้องถิ่น เช่น ภูเหี้ย เปลี่ยนเป็น ภูสวรรค์ หนองซี้ลาย เปลี่ยนเป็น กกทอง โนน เปลี่ยนเป็น เจริญสุข ชำหัวคน เปลี่ยนเป็น หรพยมงคล เป็นต้น หรือบางชื่อเปลี่ยนไปเพราะต้องการเรียกชื่อให้สั้นลง เช่น น้อยสนามบินเก่า เปลี่ยนเป็น น้อยสนามบิน นาโคกคำ เปลี่ยนเป็น นาโคก เป็นต้น

ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาความหมายชื่อหมู่บ้านและคำบาลในอำเภอมือง จังหวัดเลย ผู้วิจัยมี ข้อเสนอแนะคือ ควรศึกษาชีวิตความเป็นอยู่ ขนบธรรมเนียมประเพณี ความเชื่อ ค่านิยมทางสังคม ของชาวจังหวัดเลยที่ปรากฏใน นิทาน สุภาษิต คำพังเพย เพลงกล่อมเด็ก และการละเล่นต่าง ๆ

บรรณานุกรม

บรรณานุกรม

- กิ่งแก้ว อัทธากร. คติชนวิทยา. กรุงเทพฯ : หน่วยศึกษานิเทศ กรมการฝึกหัดครู, กลิ่น คงเหมือนเพชร. ประวัติ ตำนาน นิทาน ความเชื่อเกี่ยวกับชื่อบ้านนามเมือง จังหวัดกระบี่. กระบี่ : สำนักงานการศึกษาธิการจังหวัดกระบี่, 2531.
- กุหลาบ มลลิกะมาส. คติชนวิทยา. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ส่วนท้องถิ่น, 2516.
- คณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ, สำนักงาน. เชิดชูเกียรติ นายสาร สาระทัศน์นท์. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว, 2527.
- จังหวัดเลย, สำนักงาน. บรรยายสรุปข้าราชการจังหวัดเลย. ศาลากลางจังหวัดเลย, 2532.
- จินตนา ยอดยิ่ง. ประวัติของชื่อตำบลและหมู่บ้านในเขตอำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่. ปรินิพนธ์ กศ.ม กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2519. อัดสำเนา.
- จิตรชัย พงศ์ประยูร. ทฤษฎีเกี่ยวกับการตั้งถิ่นฐาน. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2520.
- จิตรทิพย์ นาคสุภา. บ้านกับเมือง. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2520.
- ช่อนกลิ่น พิเศษสกุลกิจ และประคอง นิมมานเหมินท์. ภาษาถิ่น. กรุงเทพฯ : รุ่งศิลป์การพิมพ์, 2524.
- ทัศนีย์ ทานตวนิช. คติชาวบ้าน. ชลบุรี : ภาควิชาภาษาไทยและภาษาตะวันออก คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ บางแสน, 2523.
- น้ำพวัลย์ กิจรักข์กุล. ภูมิศาสตร์การตั้งถิ่นฐาน (Settlement Geography). กรุงเทพฯ : โอเคียนสไตร์, 2528.
- บุปผา ทวีสุข. คติชาวบ้าน. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2520.

- ปรีชา อุตระกุล. วรรณกรรมพื้นบ้านจากตำบลรังกาใหญ่ อำเภอฟินมาย จังหวัดนครราชสีมา.
 ปรินฤพานิพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร,
 2520. อัดสำเนา.
- พิทยา สายหู. มนุษย์กับธรรมชาติ. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2529.
- พูนศรี คัมภีร์ปกรณ์. ประวัติชื่อตำบลและหมู่บ้านในเขตอำเภอเมืองขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น.
 ปรินฤพานิพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร,
 2520. อัดสำเนา.
- พลจิตร บิดร. ประวัติชื่อตำบลและหมู่บ้านในเขตอำเภอพรรณานิคม จังหวัดสกลนคร.
 ปรินฤพานิพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร,
 2521. อัดสำเนา.
- รัชนิกร เศรษฐโร. สังคมและวัฒนธรรมไทย. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์พิมพ์เศศ,
 2520.
- ราชบัณฑิตยสถาน. พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน 2525. กรุงเทพฯ : อักษรเจริญทัศน์,
 2525.
- เรืองเดช บันเขื่อนขัติย์. ภาษาถิ่นตระกูลไทย. กรุงเทพฯ : สถาบันวิจัยภาษาและวัฒนธรรม
 มหาวิทยาลัยมหิดล วิทยาเขตศาลายา นครปฐม, 2531.
- เลย, จังหวัด. ประวัติมหาดไทยส่วนลุ่มภาค. กรุงเทพฯ : วัฒนาพานิช, 2531.
- วิไลวรรณ ขนิษฐาณ์. ภาษาและภาษาศาสตร์. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพฯ :
 โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2527.
- ศิลปากร, มหาวิทยาลัย. "การศึกษาทางภูมิศาสตร์เกี่ยวกับชื่อภูมิประเทศของจังหวัด
 นครปฐม," เอกสารการสัมมนาภูมิศาสตร์แห่งชาติ ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ :
 ภาควิชาภูมิศาสตร์ คณะอักษรศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร, 2520.
- สงวน อันคง. สารานุกรมภูมิศาสตร์แห่งประเทศไทย. กรุงเทพฯ : เกษมบรรณกิจ,
 2514.
- สมวงศ์ วงศ์อานแสง. "ลักษณะการตั้งถิ่นฐานมนุษย์ในชนบทของประเทศไทย,"
กรมประชาสัมพันธ์. ปีที่ 27 พ.ค. - ก.ค. 2527.

- สมศักดิ์ ศรีสันติสุข. สังคมวิทยาชนบท : วิธีการวิจัย ทฤษฎี และการเปลี่ยนแปลงในสังคมชนบทไทย. กรุงเทพฯ : ภาควิชาสังคมศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์ และสังคมศาสตร์, 2528.
- สุพัศรา สุภาพ. สังคมและวัฒนธรรมไทย : คำนิยม สังคม ศาสนา ประเพณี. กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนาพานิช, 2518.
- สุภาพรณ ฅ บางช้าง. การใช้ภาษาในการตั้งชื่อคนไทย. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2529.
- สุภาวดี กองสุวรรณ. การศึกษาการกระจายคำศัพท์ในจังหวัดเลย. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศิลปากร, 2531. อัคราเนนา.
- สุวิไล เปรมศรีรัตน์ และสุขุมาวดี ขำศิริ. ศึกษาชื่อหมู่บ้านของอำเภอเมืองสุรินทร์
นครปฐม : สถาบันวิจัยภาษาและวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยมหิดล วิทยาเขตศาลายา, 2531.
- อภิศักดิ์ ไสมอินทร์. ภูมิศาสตร์ชนบท. มหาสารคาม : ภาควิชาภูมิศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ มหาสารคาม, 2522.
- _____. ภูมิศาสตร์อีสาน. กรุงเทพฯ : พรศักดิ์แองค์แอสโซซิเอท, 2525.
- อานนท์ อาภาภิรม. สังคม วัฒนธรรม ประเพณี. กรุงเทพฯ : แพร่พิทยา, 2519.

ภาคผนวก

ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับจังหวัดเลย

จังหวัดเลยก่อตั้งขึ้นเมื่อ พ.ศ. 2396 ในรัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว พระองค์ได้ทรงพิจารณาเห็นว่าผู้คนในแขวงต่าง ๆ มีจำนวนมากขึ้นสมควรยกฐานะขึ้นเป็นเมือง จึงโปรดเกล้าฯ ให้พระยาทำนุออกสำรวจว่าควรตั้งเมืองขึ้นที่ใด เมื่อพระองค์ได้ทรงทราบข้อมูลเรียบร้อยแล้ว เห็นว่าหมู่บ้านแซ่ ซึ่งตั้งอยู่ริมแม่น้ำทวนและแม่น้ำเลย มีภูมิประเทศเหมาะสมพอที่จะตั้งเป็นเมืองได้ จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้จัดตั้งเป็นเมืองขึ้น โดยตั้งชื่อตามแม่น้ำว่า "เมืองเลย"

ต่อมาเมื่อ พ.ศ. 2440 ได้มีการประกาศใช้พระราชบัญญัติท้องที่เปลี่ยนแปลงการปกครองจากเดิมมาเป็นเทศาภิบาล โดยแบ่งเป็นเขตเมือง อำเภอ ตำบล หมู่บ้าน "เมืองเลย" จึงแบ่งออกเป็น 3 อำเภอ คืออำเภอเมือง อำเภอท่าลี่ อำเภอนากอก (ปัจจุบันเป็น (อำเภอ) หนึ่งในแขวง (จังหวัด) ชัยบุรี ประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว) อำเภอที่ตั้งตัวเมืองเรียกว่า "อำเภอภูคดป่อง" ปี พ.ศ. 2442 - 2449 ได้เปลี่ยนชื่อ "เมืองเลย" เป็น "บริเวณลำน้ําเลย" ใน พ.ศ. 2449 - 2450 ได้เปลี่ยนชื่อ "บริเวณลำน้ําเลย" เป็น "บริเวณลำน้ําเหือง" และใน พ.ศ. 2450 ทางราชการได้เปลี่ยนชื่อ "บริเวณลำน้ําเลย" เป็น "เมืองเลย" รวมทั้งเปลี่ยนชื่อ "อำเภอภูคดป่อง" เป็น "อำเภอเมือง" ด้วย ซึ่งหากนับตั้งแต่เริ่มก่อตั้งจนถึงปัจจุบัน (พ.ศ. 2532) จังหวัดเลยเป็นเมืองที่ตั้งมาถึง 136 ปี และมีสภาพทั่ว ๆ ไป ดังนี้

1. ที่ตั้ง

จังหวัดเลยตั้งอยู่เหนือสุดทางภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ห่างจากกรุงเทพมหานคร 558 กิโลเมตร โดยเส้นทางกรุงเทพฯ - ชัยภูมิ - เลย มีอาณาเขตติดต่อดังนี้

ทิศเหนือ	ติดต่อกับประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว มีแม่น้ำโขงและแม่น้ำเหืองเป็นแนวพรมแดน
ทิศใต้	ติดต่อกับอำเภอชุมแพ จังหวัดขอนแก่น และอำเภอน้ำหนาว จังหวัดเพชรบูรณ์
ทิศตะวันออก	ติดต่อกับอำเภอนากลาง อำเภอศรีบุญเรือง จังหวัดอุดรธานี และอำเภอสี่หมุ่น จังหวัดขอนแก่น

ทิศตะวันตก ติดต่อกับอำเภอชาติตระการ อำเภอนครไทย จังหวัดพิษณุโลก

พื้นที่ตั้งของจังหวัดเลย มีเนื้อที่จำนวน 11,424 ตารางกิโลเมตร

2. ลักษณะภูมิประเทศ

ลักษณะภูมิประเทศทั่วไปของจังหวัดเลยเป็นภูเขาสูง มีภูเขาล้อมรอบตัวจังหวัดที่ตั้งของจังหวัดเลยจึงคล้ายอยู่บริเวณก้นกะทะ ลักษณะภูมิประเทศแบ่งออกเป็น 3 เขต คือ

1. ทางด้านทิศตะวันตกของจังหวัด เป็นเขตภูเขาสูงตลอด ได้แก่ บริเวณอำเภอนาแห้ว อำเภอภูเรือ อำเภอด่านซ้าย อำเภอท่าลี่ มีพื้นที่ทำการเพาะปลูกน้อย เป็นเหตุให้ประชาชนอาศัยอยู่ไม่หนาแน่น
2. เขตที่ราบเชิงเขา อยู่บริเวณตอนใต้และทางตะวันออกของจังหวัด ได้แก่ อำเภอภูกระดึง อำเภอปากชม กึ่งอำเภอนาคู เป็นเขตที่ไม่ค่อยมีภูเขาสูงมากนัก มีที่ราบเชิงเขาพอที่จะทำการเพาะปลูกได้บ้าง ประชากรอาศัยอยู่หนาแน่นปานกลาง
3. เขตที่ราบลุ่ม บริเวณลุ่มแม่น้ำเลยและลุ่มแม่น้ำโขง ได้แก่ อำเภอวังสะพุง อำเภอเชียงคาน เป็นเขตที่ทำการเพาะปลูกได้ดี มีประชากรอาศัยอยู่หนาแน่นมากกว่าเขตอื่น ๆ

แม่น้ำ

แม่น้ำที่สำคัญ ๆ เปรียบเสมือนเส้นโลหิตของชาวจังหวัดเลย คือ

แม่น้ำโขง เกิดจากเทือกเขาสูงในแถบประเทศทิเบต ถือเป็นเส้นกันพรมแดนของประเทศไทยและประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว แม่น้ำนี้ไหลผ่านจังหวัดเลย บริเวณอำเภอท่าลี่ อำเภอเชียงคาน อำเภอปากชม

แม่น้ำเลย เกิดจากภูหลวงในเขตอำเภอวังสะพุง ไหลผ่านอำเภอวังสะพุง อำเภอเมืองเลย เขตเทศบาลเมืองเลย แล้วไหลลงน้ำโขงในเขตอำเภอเชียงคาน มีความยาว 85 กิโลเมตร

แม่น้ำทมนาน เกิดจากภูเขาบริเวณตำบลน้ำทมนาน อำเภอเมืองเลย ไหลลงสู่แม่น้ำเลย แม่น้ำทมนาน มีความยาว 35 กิโลเมตร

แม่น้ำพั่น เกิดจากเทือกเขาสูงบริเวณอำเภอด่านซ้าย ยาว 65 กิโลเมตร

3. ภูมิอากาศ

เนื่องจากสภาพพื้นที่ส่วนใหญ่เป็นภูเขาสูง อุณหภูมิของจังหวัดเลยจึงเปลี่ยนแปลงง่าย คือในฤดูร้อนจะร้อนมาก และในฤดูหนาวอากาศจะหนาวจัด บางปีอากาศหนาวจัดจนทำให้น้ำค้างกลายเป็นน้ำค้างแข็ง ดังปรากฏตามสถิติว่า เดือนเมษายน 2518 อุณหภูมิสูงถึง 40.8 องศาเซลเซียส แต่ในเดือนธันวาคมปีเดียวกัน อุณหภูมิลดต่ำลงถึง -1.3 องศาเซลเซียส กล่าวได้ว่า จังหวัดเลยเป็นจังหวัดที่หนาวเย็นที่สุดในประเทศไทย

4. ทรัพยากรธรรมชาติ

จังหวัดเลยเป็นจังหวัดที่มีทรัพยากรธรรมชาติอุดมสมบูรณ์ เช่น

แร่ธาตุ

แร่เหล็ก มีอยู่ที่บริเวณภูยาง ภูอ่าง ในเขตอำเภอเชียงคาน

แร่แมงกานีส มีในบริเวณเทือกเขาริมแม่น้ำโขง

แร่ยิบซั่ม มีมากที่อำเภอวังสะพุง

แร่แบไรท์ มีมากที่บ่อหินขาว อำเภอปากชม

แร่ตะกั่ว สังกะสี มีมากที่ภูม ในเขตอำเภอเมือง และอำเภอเชียงคาน

แร่ทองแดง มีที่อำเภอวังสะพุง อำเภอเชียงคาน อำเภอเมือง

แร่ฟอสเฟต มีที่อำเภอวังสะพุง

แร่ทองคำ มีที่อำเภอเมือง

ป่าไม้

มีไม้ที่สำคัญ คือไม้มะค่าโมง เต็ง รัง ประคู้ ตะแบก ตะเคียน เป็นต้น เนื้อที่ป่าไม้ที่ประกาศเป็นเขตอุทยานแห่งชาติ เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า และป่าเตรียมสงวน รวมทั้งสิ้น 7,893.54 ตารางกิโลเมตร หรือมีพื้นที่ป่าประมาณร้อยละ 72.17 แต่ปัจจุบันสภาพป่าจากภาพถ่ายดาวเทียมมีพื้นที่เป็นป่าจริง ๆ มีอยู่เพียง 4,484.83 ตารางกิโลเมตร หรือประมาณร้อยละ 41 ของพื้นที่จังหวัด นับว่าจังหวัดเลยยังมีพื้นที่ป่าที่มีสภาพอุดมสมบูรณ์มากกว่าจังหวัดอื่น ๆ ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

5. การปกครอง

จังหวัดเลยแบ่งเขตการปกครองออกเป็น 9 อำเภอ 3 กิ่งอำเภอ ได้แก่
อำเภอเมือง อำเภอวังสะพุง อำเภอเชียงคาน อำเภอด่านซ้าย อำเภอท่าลี่ อำเภอ
ปากชม อำเภอภูกระดึง อำเภอภูเรือ อำเภอนาแห้ว กิ่งอำเภอผาขาว กิ่งอำเภอนาคู
กิ่งอำเภอภูหลวง

ประชากรจำนวนทั้งสิ้นประมาณ 530,550 คน (24 กรกฎาคม 2531)

(สำนักงานจังหวัดเลย. 2532 : 3)

6. สภาพเศรษฐกิจ

สภาพเศรษฐกิจของจังหวัดเลยส่วนใหญ่ขึ้นอยู่กับภาคเกษตร โดยเฉพาะการทำนา
และการปลูกพืชไร่ต่าง ๆ เช่น ข้าวโพด ฝ้าย พริก ถั่วต่าง ๆ มันสำปะหลัง อ้อย ข้าวไร่
ส่วนการทำสวนผลไม้ไม่ถึงกับเป็นล่ำเป็นสันเพื่อการค้า แต่จะปลูกผลไม้ไว้พอรับประทานใน
ครัวเรือนเท่านั้น ผลไม้ ได้แก่ มะม่วง มะขาม สับปะรด อาชีพรองคือ การเลี้ยงสัตว์
ได้แก่ โค กระบือ สุกร เป็ด ไก่

7. สภาพสังคม

จังหวัดเลยเป็นจังหวัดที่มีความสงบ ประชาชนโดยทั่วไปรักความสงบ มี
อัธยาศัยไมตรีเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่กับคนทั่วไป รักถิ่นกำเนิดของตัวเอง ไม่นิยมอพยพไปทำงานหากิน
ในท้องถิ่นอื่น

การศึกษา จังหวัดเลยได้จัดการศึกษาตั้งแต่ระดับอนุบาลถึงระดับอุดมศึกษา และ
หน่วยฝึกฝนอาชีพเคลื่อนที่ มีจำนวนสถานศึกษา ครู และนักเรียนดังนี้

สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัด มีโรงเรียนในสังกัด 457 แห่ง ห้องเรียน
3,531 ห้อง ครู 1,275 คน นักเรียน 31,752 คน

โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดน มีโรงเรียนในสังกัด 4 แห่ง ห้องเรียน
25 ห้อง ครู 22 คน นักเรียน 350 คน

ระดับมัธยมศึกษา มีโรงเรียนสังกัดกรมสามัญศึกษา 22 แห่ง ห้องเรียน
497 ห้อง ครู 621 คน นักเรียน 11,287 คน

ระดับวิทยาลัย มีวิทยาลัยสังกัดกรมอาชีวศึกษา 2 แห่ง ห้องเรียน 73 ห้อง
ครู 147 คน นักเรียน 2,507 คน

ระดับอุดมศึกษา มีวิทยาลัยครู 1 แห่ง อาจารย์ 110 คน ห้องเรียน 73 ห้อง
นักศึกษาภาคปกติ 826 คน และมีโครงการอบรมบุคลากรประจำการอีก 2,180 คน

จังหวัดเลยมีประชาชนที่อ่านหนังสือไม่ออก เขียนไม่ได้ เนื่องจากไม่ได้รับการ
ศึกษาที่ดีพอ หรือเมื่อจบการศึกษาภาคบังคับไปแล้วไม่มีโอกาสได้ศึกษาต่อเพราะความยากจน
เด็กเหล่านั้นจะต้องออกไปช่วยเหลือผู้ปกครองในการประกอบอาชีพ ทางจังหวัดจึงได้มีการ
รณรงค์เพื่อการรู้หนังสือแห่งชาติ ผลปรากฏว่ามีคนไม่รู้หนังสือเข้าร่วมโครงการจำนวนทั้งสิ้น
7,995 คน (สำนักงานจังหวัดเลย. 2532 : 8 - 9)

การคมนาคม การคมนาคมแบ่งออกเป็น 3 ทาง คือ

การคมนาคมทางบก ประชาชนในจังหวัดเลยสามารถติดต่อกับจังหวัดอื่น ๆ ได้โดย
สะดวก 5 เส้นทาง คือ

ติดต่อกับจังหวัดขอนแก่น โดยใช้ถนนสายเลย-ชุมแพ-ขอนแก่น ระยะทาง
208 กิโลเมตร

ติดต่อกับจังหวัดอุดรธานี โดยใช้ถนนสายเลย-อุดรธานี ระยะทาง 140 กิโลเมตร

ติดต่อกับจังหวัดหนองคาย โดยใช้ถนนสายเลย-ปากชม-สังคม-ศรีเชียงใหม่-
หนองคาย ระยะทาง 275 กิโลเมตร

ติดต่อกับจังหวัดเพชรบูรณ์ โดยใช้ถนนสายเลย-ด่านซ้าย-หล่มสัก-เพชรบูรณ์
ระยะทาง 199 กิโลเมตร

ติดต่อกับจังหวัดพิษณุโลก โดยใช้ถนนสายเลย-ด่านซ้าย-นครไทย-วังทอง-
พิษณุโลก ระยะทาง 230 กิโลเมตร

ส่วนการคมนาคมจากกรุงเทพฯ ไปยังจังหวัดเลย สามารถเดินทางได้ 3 เส้นทาง

เส้นทางที่ 1 ไปตามทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 1 แยกเข้าถนนมิตรภาพ
ที่จังหวัดสระบุรี ผ่านจังหวัดนครราชสีมา - จังหวัดขอนแก่น - อำเภอกุฉินารายณ์ - อำเภอภูกระดึง
เข้าสู่อำเภอเมือง จังหวัดเลย รวมระยะทาง 691 กิโลเมตร

เส้นทางที่ 2 ไปตามถนนมิตรภาพ ผ่านอำเภอสีคิ้ว - จังหวัดชัยภูมิ - อำเภอภูเขียว - อำเภอชุมแพ - อำเภอภูกระดึง เข้าสู่อำเภอเมือง รวมระยะทาง 550 กิโลเมตร

เส้นทางที่ 3 ออกจากกรุงเทพฯ ผ่านจังหวัดสระบุรี - อำเภอลำนาถราช - อำเภอวิเชียรบุรี - อำเภอวังสามหมอ - อำเภอหนองไผ่ - อำเภอศรีเทพ - จังหวัดเพชรบูรณ์ - อำเภอหล่มสัก - อำเภอด่านซ้าย - อำเภอภูเรือ ถึงจังหวัดเลย รวมระยะทาง 525 กิโลเมตร

การคมนาคมทางอากาศ มีท่าอากาศยาน 1 แห่ง เส้นทางบินจากกรุงเทพฯ - จังหวัดขอนแก่น - จังหวัดเลย

การคมนาคมทางน้ำ เป็นการคมนาคมที่ไม่ได้รับความนิยมมากนัก เนื่องจากเป็นลำน้ำเล็ก ๆ และน้ำแห้งในฤดูแล้ง ส่วนฤดูฝนน้ำเซาะมาก รวมทั้งมีเกาะแก่งมากก่อให้เกิดอันตราย

ภายในจังหวัดประชาชนสามารถติดต่อกันระหว่างอำเภอต่าง ๆ ได้สะดวก เพราะมีถนนลาดยางติดต่อกันเกือบทุกอำเภอ ยกเว้นกิ่งอำเภอภูหลวง และกิ่งอำเภอผาขาว การคมนาคมภายในอำเภอระหว่างตำบล หมู่บ้าน ต่างติดต่อกันได้สะดวกในฤดูแล้ง ส่วนการเดินทางในฤดูฝนลำบาก

ศาสนา ประชาชนในจังหวัดเลยส่วนใหญ่นับถือศาสนาพุทธ

8. สถานที่ และสิ่งก่อสร้างที่สำคัญ

จังหวัดเลยเป็นจังหวัดที่มีความเป็นมาเป็นเวลานาน ในจังหวัดนี้จึงมีโบราณสถาน โบราณวัตถุ ที่น่าสนใจหลายแห่ง รวมทั้งเป็นจังหวัดที่มีธรรมชาติอันงดงามและมีสถานที่ท่องเที่ยวที่สวยงามมากมาย เช่น

พระธาตุศรีสองรัก พระธาตุศรีสองรักเป็นโบราณสถานและปูชนียสถานที่สำคัญที่สุดของจังหวัดเลย เป็นพระเจดีย์ที่ก่อด้วยอิฐถือปูน ประดิษฐานอยู่ริมแม่น้ำพุมั่น ใกล้ที่ว่าการอำเภออำเภอด่านซ้าย พระธาตุศรีสองรักอยู่ห่างจากอำเภอเมืองไปทางทิศตะวันตก 83 กิโลเมตร

พระธาตุศรีสองรัก สร้างขึ้นในแผ่นดินสมเด็จพระมหาจักรพรรดิ กษัตริย์ผู้ครองกรุงศรีอยุธยา และพระเจ้าไชยเชษฐา กษัตริย์ผู้ครองกรุงศรีสัตนาคนหุต (เวียงจันทน์) เริ่มสร้างเมื่อ พ.ศ.2103 และสร้างเสร็จเมื่อ พ.ศ.2105 พระธาตุองค์นี้มีอายุ 400 ปีเศษมาแล้ว

เหตุที่มีการสร้างพระธาตุนี้ เพื่อเป็นสักขีพยานและเป็นสิ่งแสดงสัมพันธ์ไมตรีระหว่างกษัตริย์
สองพระนคร สมเด็จพระมหาจักรพรรดิ และพระเจ้าไชยเชษฐาธิราช จึงโปรดให้สร้างเจดีย์
องค์หนึ่งขึ้น ณ บริเวณโคกไม้ติดกันประมาณกึ่งกลางระหว่างแม่น้ำโขงกับแม่น้ำน่าน ซึ่งตั้งอยู่
ใกล้กับเมืองคำม้าย ไว้เป็นอนุสรณ์ โดยโปรดเกล้าฯ ให้อัครราชครู และพระราชาคณะ
เป็นตัวแทนของสองพระนครมาดำเนินการสร้าง แต่ก่อนที่จะสร้างพระธาตุศรีสองรัก ผู้แทน
ทั้งสองพระนครได้ทำพิธีตั้งสัตยาธิษฐานว่า ทั้งสองพระนครจะรักใคร่กลมเกลียวเป็นอันหนึ่ง
อันเดียวกันด้วยความซื่อสัตย์ สุจริต คงเป็นราชอาณาจักรเดียวกันตลอดชั่วกาล

พระธาตุสัจจะ เป็นพระธาตุที่มีลักษณะคล้ายกับพระธาตุนม พระธาตุนี้นี้ตั้งอยู่
อำเภอท่าลี่ และอยู่ห่างจากอำเภอเมือง 48 กิโลเมตร พระธาตุสัจจะสร้างขึ้นเพื่อแก้อาถรรพ์
โดยการต่อดวงชะตาพระธาตุนมที่หักโค่นลง และเพื่อเป็นปูชนียสถานอันล้ำค่า

ศาลเจ้าพ่อกุดป่อง เป็นศาลที่เชื่อกันว่า เป็นสิ่งสถิตของดวงวิญญาณอันศักดิ์สิทธิ์
ศาลนี้ตั้งอยู่กลางเมืองจังหวัดเลย โดยอยู่ริมคลองซึ่งมีลักษณะโค้งยาวเป็นรูปเกือกม้า เรียกว่า
กุดป่อง เป็นศาลที่เก่าแก่และประชาชนเคารพนับถือมาก

ถ้าเอราวัณ ตั้งอยู่ที่ตำบลเอราวัณ อำเภอวังสะพุง ช่วงหลักกิโลเมตรที่ 31
ถนนเลย-อุดรธานี มีทางแยกเข้าถ้าเอราวัณ ระยะทาง 2 กิโลเมตร ถ้าเอราวัณเป็นถ้าที่มี
อุโมงค์ขนาดใหญ่อยู่ตรงกลางภูเขาสูง บริเวณปากถ้ากว้าง มีหินงอกหินย้อยห้อยเป็นระย้า
ขนาดใหญ่ คล้ายกับม่านประดับปากถ้า ภายในถ้ำมีหินงอกหินย้อยงดงามมาก ตรงกลางถ้ำเป็น
คูหาขนาดใหญ่ มีหินงอกสีขาวมองดูคล้ายรูปช้างหมอบ ซึ่งเป็นสัญลักษณ์ที่สำคัญของถ้ำ ถ้ำนี้ลึก
ประมาณ 8 เส้น 2 วา หรือ 325 เมตร

ภูกระดึง ภูกระดึงเป็นอุทยานแห่งชาติ ตั้งอยู่ที่อำเภอภูกระดึง อยู่ห่างจาก
อำเภอเมือง 77 กิโลเมตร บนยอดภูกระดึงเป็นที่ราบกว้างใหญ่ สถานที่นี้มีสี่ฐานคล้ายกับ
กระดิ่งยักษ์วางคว่ำลงบนพื้นโลก เนื้อที่ราบยอดเขา 34,813 ไร่ และอยู่สูงจากระดับน้ำทะเล
ประมาณ 1,350 เมตร มีต้นไม้ ดอกไม้ ป่าละเมาะ และทุ่งหญ้าสลับด้วยป่าดงดิบเรียงรายกัน
ไปตามลำธาร มีสัตว์ป่าหลายชนิด ภูกระดึงเป็นภูเขาที่มีความสูงวัดตามแนวตั้งได้ถึง
1,045 เมตร จึงทำให้มีพืชเมืองหนาวขึ้นอยู่ทั่วไป

ภูเรือ เป็นอุทยานแห่งชาติ ซึ่งตั้งอยู่ที่ตำบลหนองบัว อำเภอภูเรือ ห่างจาก
อำเภอเมือง 60 กิโลเมตร ภูเรือเป็นภูเขาสูง ยอดเขาอยู่สูงกว่าระดับน้ำทะเล
1,365 เมตร บนยอดเขามีที่ราบกว้างใหญ่ มีธารน้ำตก มีชะง่อนหินสีขาวสลับฐานเหมือน
สัตว์น้ำเรียงรายอยู่ทั่วไป อุทยานแห่งชาติภูเรือมีลักษณะคล้ายรูปเรือสำเภาขนาดใหญ่ พุ่งหัวเรือ
เรียวยาวแหลมออกสู่เขาภูอื่น ๆ ที่อยู่ในระดับต่ำกว่า ทำให้เห็นภูเขาภูอื่น ๆ เป็นลูกคลื่นซับซ้อน
สุดสายตา

ภูหลวง เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า ตั้งอยู่ในเขตคาบเกี่ยวหลายอำเภอ ได้แก่ อำเภอ
วังสะพุง อำเภอภูเรือ อำเภอด่านซ้าย และกิ่งอำเภอภูหลวง ภูหลวงเมื่อมองจากฐานของ
ภูเขา จะเห็นเป็นขุนเขาทอดเป็นแนวยาว ตอนเหนือสุดของภูหลวงอยู่ในเขตอำเภอภูเรือ ตอนใต้
สุดอยู่ในเขตกิ่งอำเภอภูหลวง และภูหลวงอยู่สูงจากระดับน้ำทะเล 1,550 เมตร มีเนินเขาซ้อน
กันอยู่ 3 ลูก คือหนองงูเห่า โดกนภกระบาก และโหล่นเต้ บริเวณโคกหินใกล้หน้าผามี
ภูหลาบขาวและแดงขึ้นอยู่ทั่วไป ทางด้านตะวันตกเป็นบริเวณที่พักของด่านตรวจสัตว์ป่าภูเรือ
ภูหลวงมีป่าไม้อุดมสมบูรณ์ เป็นป่าไม้ผสมระหว่าง ไม้เขตร้อนและ ไม้เขตหนาว มีสัตว์ป่าหลายชนิด
เช่น ช้าง กวาง กระทิง เสี่ยงผา หมูป่า ชะนี ลิง และนกป่าต่าง ๆ

แก่งคุดคู้ เป็นแก่งหินใหญ่ขวางกั้นอยู่กลางแม่น้ำโขง ในเขตอำเภอเชียงคาน อยู่
ห่างจากอำเภอเมืองไปทางทิศตะวันออก 51 กิโลเมตร ห่างจากอำเภอเชียงคาน 3 กิโลเมตร
แก่งนี้เกิดจากภูเขาขวางกั้นลำน้ำโขง ทำให้เกิดเป็นแก่งขนาดใหญ่คล้ายกับยักษ์นอนขวางกั้นลำน้ำ
ไว้ ทำให้เกิดกระแสน้ำวนไหลแรงปะทะกับโขดหินอยู่ตลอดเวลา บริเวณแก่งคุดคู้มีทิวทัศน์งดงาม
โดยเฉพาะในฤดูแล้ง แม่น้ำโขงจะลดระดับลงมาก จึงเหลือสายน้ำที่คดเคี้ยวไปตามแก่งที่ไหลพัน
น้ำ และทำให้มองเห็นเป็นลานหินอันสวยงามขนาดใหญ่ มีหาดทรายที่สวยงามน่าลงไปเล่นน้ำ

นอกจากสถานที่ที่กล่าวมานี้ จังหวัดเลยยังมีสถานที่ท่องเที่ยวที่สวยงามอีกหลายแห่ง
เช่น แก่งโตน น้ำตกตาดसान น้ำตกตาดโตน ถ้ำโพธิ์สัตว์ ถ้ำผาพวง ถ้ำภูบ่อบิด และ
ถ้ำเสือเหลือง เป็นต้น

ประเพณีท้องถิ่นจังหวัดเลย

ชาวจังหวัดเลยส่วนใหญ่เป็นคนไทยดั้งเดิมที่อยู่ในภาคอีสาน วัฒนธรรมและ
ประเพณีส่วนใหญ่จึงเหมือนกับวัฒนธรรมขนบธรรมเนียมประเพณีของชาวอีสานโดยทั่วไป นอกจากนี้

ยังมีขนมธรรมเนียมประเพณีที่ชาวจังหวัดเลยปฏิบัติกันโดยทั่วไป ได้แก่ ฮีตสิบสองและคลองสิบสี่
คำว่า ฮีตสิบสอง หมายถึง จารีตประเพณีที่ประชาชนปฏิบัติตลอดสิบสองเดือน คลองสิบสี่
หมายถึง แนวทางที่ประชาชนพึงปฏิบัติ 14 ข้อ

ฮีตสิบสอง หรือประเพณีที่ประชาชนพึงปฏิบัติทั้งสิบสองเดือน ได้แก่

เดือนอ้าย มีพิธีบุญเข้ากรรม เป็นการทำบุญโดยพระสงฆ์เข้าไปอยู่ในเขตจำกัศ
เป็นเวลา 9 เดือน เพื่อชำระร่างกายและจิตใจให้บริสุทธิ์จากกิเลส

เดือนยี่ มีการทำบุญคูณลาน เป็นการทำบุญที่ลานข้าว หลังจากเก็บเกี่ยวและ
นวดข้าวเป็นกองแล้ว นอกจากนี้อาจมีพิธีเซ่นขวัญข้าวหรือแม่โพสพไปยังยุ้งข้าวและทำพิธีสู่ขวัญ
เล่าหรือยุ้งข้าวด้วย

เดือนสาม มีพิธีทำบุญข้าวจี เป็นการทำบุญโดยประชาชนนำก้อนข้าวเหนียวหนึ่ง
มาปั้นเป็นก้อนอย่างไฟจนเกรียม ทาด้วยไข่ไก่หรือไข่เป็ด เมื่อสุกแล้วนำมาถวายภิกษุสามเณร

เดือนสี่ บุญเผาสุ หรือบุญพระเวส ซึ่งหมายถึงพระเวสสันดร เป็นการทำบุญ
เพื่อฟังเทศน์มหาชาติ หรือเรื่องราวของพระเวสสันดร

เดือนห้า มีการทำบุญสงกรานต์ เป็นการทำบุญสงฆ์พระพุทธรูป นอกจากนี้อาจมี
การทำบุญอื่น ๆ ประกอบด้วย เช่น การสู่ขวัญพระพุทธรูป สู่ขวัญพระภิกษุสามเณร การแห่ข้าว
พันก้อน การแห่ดอกไม้ การก่อพระเจดีย์ทราย เป็นต้น

เดือนหก มีการทำบุญั้งไฟ เป็นการทำบุญเพื่อขอให้ฝนตกต้องตามฤดูกาล เป็น
การทำบุญโดยการจุดหั้งไฟขึ้นเฝ้ารอบเมือง มีพิธีสมโภช แล้วนำไปจุดเพื่อบูชาอารักษ์หลักเมือง

เดือนเจ็ด มีพิธีทำบุญข้าสละ เป็นการทำบุญเพื่อชำระล้างสิ่งที่เป็นเสนียดจัญไร
ออกจากบ้านเมือง ทำให้บ้านเรือนอยู่เย็นเป็นสุข พิธีทำบุญนี้ทำในวันใดก็ได้

เดือนแปด มีการทำบุญเข้าพรรษา เป็นการทำบุญเนื่องในโอกาสที่พระภิกษุสามเณร
จะอยู่ประจำวัดเป็นเวลา 3 เดือน ชาวบ้านทำพิธีนี้ในวันขึ้น 15 ค่ำ เดือนแปด โดยมีการถวาย
ผ้าอาบน้าฝนและเทียนจำนำพรรษา

เดือนเก้า มีพิธีทำบุญข้าวประดับดิน เป็นการทำบุญเพื่ออุทิศส่วนกุศลให้แก่เปรต
หรือญาติที่ล่วงลับไปแล้ว ประชาชนจะทำพิธีในวันแรม 14 ค่ำ เดือนเก้า

เดือนสิบ มีพิธีทำบุญข้าวสาก เป็นการทำบุญเพื่ออุทิศส่วนกุศลให้แก่ญาติ ซึ่งส่วนมากจะเป็นญาติที่ใกล้ชิด โดยเขียนชื่อผู้รับและคำอุทิศส่วนกุศลลงไปด้วย การทำบุญข้าวสากมักจะทำใหญ่กว่าการทำบุญข้าวประดับดิน

เดือนสิบเอ็ด มีการทำบุญออกพรรษา เป็นการทำบุญเนื่องในโอกาสที่พระภิกษุสามเณรอยู่จำพรรษาครบ 3 เดือน พระสงฆ์จะมารวมกันทำพิธีบวชเณร มีการถวายปราสาทผึ้ง ล่องเรือไฟ (ไหลเรือไฟ) แข่งเรือ ชาวบ้านทำพิธีกันในวันขึ้น 15 ค่ำ เดือนสิบสอง

เดือนสิบสอง มีการทำบุญกฐิน เป็นการทำบุญถวายผ้าไตรจีวร ตลอดจนอุปัชฌาย์เครื่องไทยธรรมแด่พระสงฆ์ การทอดกฐินทำได้ตั้งแต่วันแรม 1 ค่ำ เดือน 11 ถึงวันขึ้น 15 ค่ำ เดือน 12

ประเพณี "ฮีตสิบสอง" นี้ ในอำเภอคำชะอีมีพิธีแตกต่างจากท้องถิ่นอื่น ๆ คือ มีการทำบุญเฉพาะสัปดาห์ขึ้น 15 ค่ำ จัดทำรวมกัน เรียกว่า "บุญหลวง" นิยมทำกันในเดือนเจ็ด บกติมีพิธี 3 วัน วันแรกเป็นวันโฮม หรือวันรวม วันที่สองเป็นวันแห่พระเวสสันดรและนางมัทรีเข้าเมือง วันที่สามเป็นวันฟังเทศน์ งานบุญหลวงนี้ผู้ที่มาเข้าชบวนจะสวมหน้ากากที่น่าเกลียดน่ากลัว หน้ากากที่สวมหน้าเรียกว่า "ผีตาโขน" ในพิธีนี้จะมีการนำขบวนแห่รอบ ๆ โบสถ์ แล้วจุดธูปเทียนบูชาด้วย

คลองสิบสี่ หมายถึง ข้อปฏิบัติที่ผู้มีหน้าที่ปกครองบ้านเมืองตลอดจนประชาชน

พึงปฏิบัติ 14 ข้อ ได้แก่

ฮีดเจ้าคลองขุน หมายถึง ข้อปฏิบัติของพระมหากษัตริย์หรือผู้ปกครองบ้านเมือง
ควรปฏิบัติ

ฮีดเจ้าคลองเพี้ย หมายถึง ข้อปฏิบัติของข้าราชการ

ฮีดไพร่คลองนาย หมายถึง ข้อปฏิบัติของประชาชนและผู้ที่มีหน้าที่ปกครองบ้านเมือง

ฮีดคลองเมือง หมายถึง จารัตประเพณีเกี่ยวกับการสร้างบ้านเรือน การปฏิบัติ

จันทน์อง ตลอดจนประเพณีอันดีงามของหมู่บ้าน หรือเมือง

ฮีดหัวคลองเมีย หมายถึง กฎที่สามมีภรรยาพึงปฏิบัติต่อกัน

ฮีดไก้คลองเขย หมายถึง ข้อปฏิบัติของฝ่ายเขยและสะใภ้

ฮีดบ้ำคลองลุง หมายถึง ข้อปฏิบัติของบ้ำกับลุง

ฮีดปู่คลองย่า ฮีดตาคลองยาย หมายถึง ข้อปฏิบัติของปู่ย่าตายาย

อีตเฒ่าคลองแก หมายถึง ข้อปฏิบัติของผู้สูงอายุ

อีตปีคลองเดือน หมายถึง จารีตประเพณีประจำเดือนต่าง ๆ คือ อีตสิบสอง

อีตไฮ่คลองนา หมายถึง ประเพณีเกี่ยวกับการทำไร่ไถนา

อีตวัดคลองสงฆ์ หมายถึง ข้อที่ประชาชนพึงปฏิบัติต่อพระสงฆ์และวัดวาอาราม และธรรมะที่ผู้เป็นพระสงฆ์ควรปฏิบัติต่อประชาชนและวัดวาอาราม

นอกจากขนบธรรมเนียมอีตสิบสอง - คลองสิบสี่แล้ว ยังมีประเพณีที่นิยมทำเฉพาะถิ่น เช่น ทาบุญเข้าพรรษาค้างในเดือนสาม ที่อำเภอภูเรือ อำเภอทาลิ่ง ทาบุญแจกข้าวอุทิศส่วนกุศลให้แก่ญาติสนิทที่ล่วงลับไปแล้วในเดือนสาม หรือเดือนสี่ เป็นต้น ประชาชนส่วนใหญ่ยังยึดมั่นในประเพณีที่บรรพบุรุษเคยปฏิบัติมาด้วยดี

อำเภอเมือง

อำเภอเมือง เดิมตั้งอยู่ที่บ้านแฮ่ ซึ่งเป็นหมู่บ้านที่ตั้งอยู่ริมฝั่งแม่น้ำหมาน แม่น้ำนี้ไหลลงสู่แม่น้ำเลย อำเภอเมืองเดิมขึ้นตรงต่อมณฑลอุดรธานี และเป็นที่ตั้งตัวจังหวัดเลย มีตำนานเล่าต่อกันมาว่า ประมาณ พ.ศ. 2162 - 2215 ท้าวเดือนสุขขึ้นปกครองเมืองเซไลด้วยความร่มเย็น ต่อมาชาวเมืองได้รับความเดือดร้อนด้วยฝนฟ้าไม่ตกต้องตามฤดูกาล ทั้งยังมีโรคระบาดเกิดขึ้นทั่วไป ท้าวเดือนสุขจึงพาชาวเมืองอพยพไปตามแม่น้ำเซไล หรือแม่น้ำเลย ในปัจจุบัน จนถึงที่ราบริมแม่น้ำหมาน เห็นว่าสถานที่นี้ชัยภูมิที่เหมาะสมแก่การตั้งบ้านเมือง เพราะทางฝั่งขวาของแม่น้ำเซไลมีภูเขาห้ายอดคุดจี่ระหะพานาคชคูลอยทวนกระแสน้ำ ส่วนทางฝั่งซ้ายนั้นมีทิวเขาทอดขนาน สมเป็นเนินาคภูมิ หรือบริเวณที่มีแหล่งน้ำอุดมสมบูรณ์ซึ่งต่อไปในภายภาคหน้าจะเป็นสถานที่ตั้งเมืองใหญ่ต่อไปในอนาคต ครั้นประชาชนพากันตั้งบ้านเรือนอยู่อย่างมั่นคงพอสมควรแล้ว ได้สร้างวัดศรีภูมิและหล่อพระมิ่งมงคลเมือง เมื่อปี พ.ศ. 2220 และเรียกชื่อหมู่บ้านว่า บ้านแฮ่

ในปี พ.ศ. 2390 พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ได้โปรดเกล้าฯ ให้พระยาทำยน้า ออกสำรวจทาบัญชีไพร่สมและเขตแขวง พระยาทำยน้าเห็นบ้านแฮ่ ซึ่งตั้งอยู่ริมแม่น้ำหมานและแม่น้ำเลย มีภูมิประเทศที่เหมาะสมแก่การสร้างบ้อมด้วย เพราะมีภูเขาล้อมรอบ และมีพลเมืองหนาแน่นพอที่จะตั้งเป็นเมือง จึงนำความกราบบังคมทูลพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้า

เจ้าอยู่หัวทรงทราบและพระองค์ได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้จัดตั้งเป็นเมือง เรียกชื่อตามนามของแม่น้ำเลยว่ "เมืองเลย"

ต่อมา พ.ศ.2440 ได้มีประกาศใช้พระราชบัญญัติปกครองท้องที่ ร.ศ.116 เปลี่ยนแปลงการปกครองจากเดิมเป็นแบบเทศาภิบาล โดยแบ่งเป็นเขตพล เมือง อำเภอ ตำบล หมู่บ้าน เมืองเลยจึงแบ่งออกเป็น 3 อำเภอ คืออำเภอภูคุดป่อง อำเภอท่าลี่ อำเภอนากอก อำเภอที่ตั้งตัวจังหวัดเรียกว่า "อำเภอภูคุดป่อง" และได้เปลี่ยนชื่อ "อำเภอภูคุดป่อง" เป็น "อำเภอเมือง" เมื่อ พ.ศ.2450

อำเภอภูคุดป่อง ซึ่งเป็นที่ตั้งของอำเภอเมืองนั้น เรียกตามตำบลที่เป็นที่ตั้งอำเภอในครั้งก่อนเหตุที่เรียกตำบลแห่งนี้ว่า "ภูคุดป่อง" เพราะมีหนองน้ำแห่งหนึ่งอยู่บริเวณที่ว่าการอำเภอเมืองปัจจุบัน หนองน้ำนี้เกิดจากการเปลี่ยนทางเดินของกระแสน้ำของแม่น้ำเลย มีน้ำขังอยู่ตลอดปี หนองน้ำมีลักษณะเป็นรูปเกือกม้า ตรงกลางเป็นเกาะ มีเนื้อที่ประมาณ 90 ไร่ ปัจจุบันเป็นที่ตั้งของที่ว่าการอำเภอเมือง ศาลาเทศบาล สถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย จังหวัดเลย ส่วนสาธารณะ

สภาพภูมิศาสตร์

อำเภอเมืองมีเนื้อที่ประมาณ 1,451 ตารางกิโลเมตร มีอาณาเขตติดต่อดังนี้

ทิศเหนือ ติดต่อกับอำเภอเชียงคาน

ทิศใต้ ติดต่อกับอำเภอวังสะพุง

ทิศตะวันออก ติดต่อกับกิ่งอำเภอนาคู

ทิศตะวันตก ติดต่อกับอำเภอภูเรือ และอำเภอท่าลี่

ลักษณะภูมิประเทศโดยทั่วไป เป็นภูเขาสลับซับซ้อน เป็นที่ราบลูกคลื่น หรือเนินเขาสลับกับที่ราบ ทำให้ที่ราบสำหรับการเพาะปลูกมีน้อย ป่าไม้ส่วนใหญ่เป็นป่าไม้ไผ่และไม้เบญจพรรณ

แม่น้ำที่สำคัญ

แม่น้ำหมาน เกิดจากภูผาหมาน ลำน้ำนี้ไหลผ่านตัวอำเภอเมือง มีความยาวประมาณ 30 กิโลเมตร

แม่น้ำเลย เกิดจากภูหลวง ลำน้ำนี้ไหลผ่านอำเภอเมือง ยาวประมาณ 40 กิโลเมตร

แม่น้ำลาย เกิดจากเทือกเขาในเขตอำเภอปากชมตอนใต้ แม่น้ำนี้ยาวประมาณ 40 กิโลเมตร

แม่น้ำฮวย มีความยาวประมาณ 20 กิโลเมตร

ทรัพยากรธรรมชาติ

อำเภอเมืองมีแร่ทองคำ แร่เหล็ก แร่แบไรท์ แร่ตะกั่ว แร่พลวง และไม่มีค่าต่าง ๆ เช่น ไม้ละค่าโมง ไม้เต็ง ไม้รัง ไม้ตะเคียน ไม้แดง ไม้ชิงชัน ไม้ประดู่ เป็นต้น

การคมนาคม

การคมนาคมระหว่างตำบล หมู่บ้านติดต่อกันได้สะดวกในฤดูแล้ง ส่วนฤดูฝนการคมนาคมค่อนข้างลำบาก ในอำเภอเมืองมีถนนที่สำคัญ คือ

ถนนมะลิวัลย์ สายเลย - ขอนแก่น ระยะทางยาว 208 กิโลเมตร เป็นถนนลาดยาง

ถนนสายเลย - เชียงคาน ระยะทางยาว 50 กิโลเมตร เป็นถนนลาดยาง

ถนนสายเลย - ค่ายชัย ระยะทางยาว 82 กิโลเมตร เป็นถนนลาดยาง

ถนนสายเลย - ท่าลี่ ระยะทางยาว 48 กิโลเมตร เป็นถนนลาดยาง

ถนนสายเลย - กิ่งอำเภอนาคู ระยะทางยาว 36 กิโลเมตร เป็นถนนลาดยาง

ทางหลวงชนบทของสำนักงานเร่งรัดพัฒนาชนบทมี 9 สาย ระยะทางประมาณ 153 กิโลเมตร

สถานที่ท่องเที่ยว

ถ้ำผาปู่ตั้งอยู่ในตำบลนาอ้อ อำเภอเมือง ห่างจากอำเภอเมือง 12 กิโลเมตรเป็นภูเขาหินปูน ชาวบ้านเรียกว่า ถ้ำเพียงดิน พื้นถ้ำอยู่ต่ำกว่าระดับพื้นดิน 4 เมตร ปากถ้ำกว้าง 6 เมตร สูง 10 เมตร มีพระพุทธรูปใหญ่ประดิษฐานอยู่ ปากถ้ำมีรอยพระพุทธรูปบาทจำลอง มีบันไดทางเดินเลียบหน้าผาขึ้นไปทางเหนือ มีถ้ำเล็ก ๆ เรียงไปตามทาง ชาวบ้านได้ค้นพบถ้ำเหล่านี้เป็นที่พักของสงฆ์ ถ้ำนี้เชื่อกันว่าเป็นที่ซ่อนทรัพย์สมบัติของคนโบราณ ในเดือน 3 และเดือน 4 ของทุกปีจะมีงานเทศกาลที่ถ้ำผาปู่แห่งนี้เป็นประจำ

ศาลเจ้าพ่อกุดป่อง อยู่ห่างจากศาลากลางจังหวัดเลย 1 กิโลเมตร ชาวเมืองเลยเชื่อกันว่าเป็นที่สิงสถิตของดวงวิญญาณอันศักดิ์สิทธิ์ ตั้งอยู่ริมหนองน้ำที่มีลักษณะยาวโค้งเป็นรูปเกือกม้า ที่เรียกว่า "กุดป่อง" ตรงกลางเป็นเกาะ เป็นที่ตั้งของที่ว่าการอำเภอเมือง และสวนสาธารณะขนาดใหญ่

ถ้ำเสือเหลือง ตั้งอยู่บ้านนาโป่ง ตำบลนาโป่ง เป็นถ้ำขนาดเล็ก มีพระพุทธรูปประดิษฐานอยู่มากมาย

ถ้ำภูบ่อบิด ตั้งอยู่บ้านปากเลย ตำบลกุดป่อง เป็นถ้ำขนาดเล็ก ปัจจุบันเป็นสถานที่พักผ่อนหย่อนใจ เพราะมีทิวทัศน์ที่สวยงามและบรรยากาศร่มรื่น

การปกครอง

1. การบริหารราชการส่วนภูมิภาค แบ่งเขตการปกครองออกเป็น 13 ตำบล 117 หมู่บ้าน

2. การบริหารราชการส่วนท้องถิ่น มีเทศบาลเมือง 1 แห่ง

ประชากรในเขตอำเภอเมือง มีประมาณ 120,000 คน

การศึกษาความหมายชื่อหมู่บ้านและตำบลในอำเภอเมือง จังหวัดเลย

บทคัดย่อ

ของ

ไฉมสุภางค์ ทองปลิว

เสนอต่อมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา

ตามหลักสูตรการศึกษามหาบัณฑิต วิชาเอกภาษาไทย

กุมภาพันธ์ 2535

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาความหมายชื่อหมู่บ้าน และตำบลในอำเภอเมือง จังหวัดเลย ศึกษาวิธีการตั้งชื่อ การเปลี่ยนแปลงชื่อและสาเหตุของการเปลี่ยนแปลงชื่อ ตลอดจนศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างชื่อหมู่บ้านและตำบลกับสภาพชีวิต สังคม และสิ่งแวดล้อม ผลการศึกษาพบว่า

1. ชื่อหมู่บ้านและตำบล 111 ชื่อ สามารถจำแนกตามความหมายได้ 5 ประเภท คือ ชื่อที่มีความหมายเดียว ชื่อที่พิจารณาความหมายจากชื่อคำแรก ชื่อที่พิจารณาความหมายจากชื่อคำแรกและคำถัดไป ชื่อที่พิจารณาความหมายจากการนำคำขยายมาไว้หน้าคำที่มีความหมายเป็นหลัก และชื่อที่พิจารณาความหมายจากกลุ่มคำเป็นชื่อคำแรก
2. ชื่อหมู่บ้านและตำบลที่มีความหมายเดียวตั้งตามชื่อพืชพรรณมากที่สุด ชื่อที่พิจารณาความหมายจากชื่อคำแรกและคำถัดไปเป็นชื่อที่แสดงลักษณะภูมิประเทศ ชื่อที่มีคำขยายเป็นชื่อคำแรกเป็นชื่อที่แสดงจำนวนหรือขนาด และชื่อที่มีกลุ่มคำเป็นชื่อคำแรกเป็นชื่อพืชพรรณ
3. การเปลี่ยนแปลงชื่อและสาเหตุของการเปลี่ยนแปลงนั้นหมู่บ้านส่วนใหญ่ใช้ชื่อเดิม แต่บางหมู่บ้านเปลี่ยนชื่อตามความนิยม เปลี่ยนตามที่มาของชื่อตามลักษณะภูมิประเทศ และเปลี่ยนเนื่องจากความเข้าใจผิด
4. ชื่อหมู่บ้านและตำบลสัมพันธ์กับสภาพชีวิตและสิ่งแวดล้อมในด้านทรัพยากรธรรมชาติ การประกอบอาชีพ การเลือกตั้งทำเลที่ตั้งหมู่บ้าน

A STUDY OF THE NAMES OF MUBAN AND TUMBON
IN AMPHOE MUANG CHANGWAT LOEI

AN ABSTRACT

BY

CHOMSUPHANG THONGPLIW

Presented in partial fulfillment of the requirements
for the Master of Education degree in Thai
at Srinakharinwirot University
February 1992

The purpose of this study was to find out the names of Muban and Tambon in Amphoe Muang, Changwat Loei, and how to set names, change names as well as the relationship between names of Muban and Social life, and environment, the results were as follows:

1. There were 111 names with 5 types of meaning; one meaning name, meaning from the first word of the name, meaning from the first and the second word, meaning from the modifier; and meaning from the noun phrase.

2. Most of the names of Muban and Tambon were one meaning plant names. The first part of the name described the geographical environments. The modifiers described the geographical environments. The modifiers in the names with the noun phrases described numbers and sizes. The modifiers in the plant names with the noun phrases described its classification.

3. Most Muban used former names, but some changed to popular names, official names, geographical names, including some changed from misunderstanding.

4. Muban and Tambon names related to social life and natural environment, vocation, and selected sites of Muban.

ประวัติย่อของผู้วิจัย

ชื่อ นางสาวไฉมสุภาวงศ์ ชื่อสกุล ทองปลิว

เกิดวันที่ 5 เดือนมกราคม พุทธศักราช 2505

สถานที่เกิด อำเภอคำชะอี จังหวัดเลย

สถานที่อยู่ปัจจุบัน บ้านเลขที่ 2 ถนนมะลิวัลย์ ตำบลกุดป่อง อำเภอเมือง
จังหวัดเลย 42000

ตำแหน่งหน้าที่การงานปัจจุบัน อาจารย์ 1 ระดับ 4

สถานที่ทำงานปัจจุบัน โรงเรียนศรีสองรักษ์วิทยา อำเภอคำชะอี จังหวัดเลย
42120

ประวัติการศึกษา

พ.ศ. 2524 ป.ศ. จากวิทยาลัยครูเลย

พ.ศ. 2527 กศ.บ. (ภาษาไทย) จากมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
พิษณุโลก

พ.ศ. 2534 กศ.ม. (ภาษาไทย) จากมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
ประสานมิตร